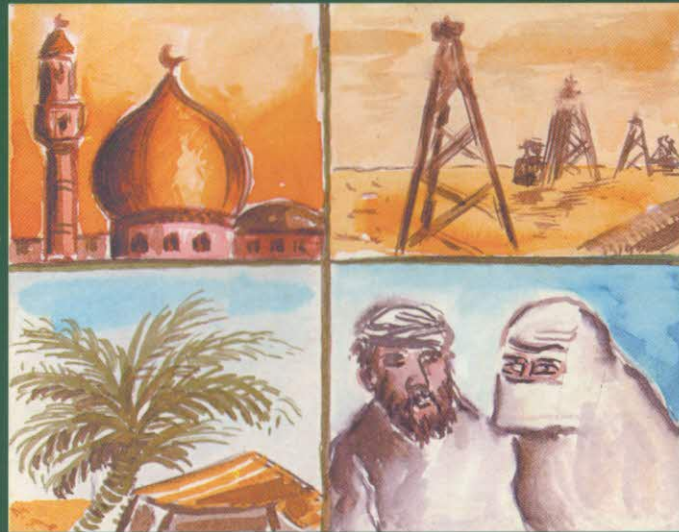

ΒΑΣΙΛΗΣ ΡΑΦΗΛΙΔΗΣ

ΟΙ ΛΑΟΙ
ΤΗΣ
ΜΕΣΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

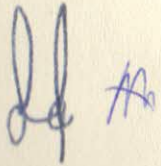
ΕΚΔΟΣΕΙΣ του ΕΙΚΟΣΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ

ΟΙ ΛΑΟΙ
ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

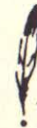
Βασίλης Ραφαηλίδης

ΟΙ ΛΑΟΙ
ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ISBN: 960-7058-77-1

© Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, 1998
Ι. Νικολόπουλος & Σία Ε.Ε.
Μαυρομαχάλη 15, 106 79, Αθήνα
τηλ.: 3639336 - Fax: 3638489

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ! του ΕΙΚΟΣΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ

ΠΙΕΤΡΕΛΑΪΚΟΣ ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Κανείς δεν ξέρει τι ακριβώς σημαίνει Μέση Ανατολή, ποιες ακριβώς χώρες θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνει, στη μέση ποιας ακριβώς γεωγραφικής έκτασης θα έπρεπε να βρίσκεται ώστε να δικαιολογείται επαρκώς ο χαρακτηρισμός «μέση», γιατί αυτή η «μέση» γεωγραφική περιοχή της Εγγύς Ασίας και της Βόρειας Αφρικής είναι ανατολική (ασιατική) και όχι δυτική (ευρωπαϊκή), αφού ο δυτικός πολιτισμός ανέτειλε κάποτε στην Ανατολή. Ακόμα και οι γεωγράφοι έχουν μπερδευτεί στην πιο περιπεπλεγμένη περιοχή της υδρογείου.

Ο μάλλον γεωπολιτικός παρά γεωγραφικός όρος «Μέση Ανατολή» εμφανίζεται όψιμα, στις αρχές του αιώνα μας. Αρχικά όριζε μόνο τη γύρω από τον Περσικό Κόλπο περιοχή. Συνεπώς ο νεολογισμός «Μέση Ανατολή» είχε τότε μεγαλύτερη σχέση με τα πετρέλαια της Περσίας και του Περσικού Κόλπου και λιγότερη με μια κάποια δυσκαθόριστη μεσότητα, εκτός ίσως απ' αυτήν που επιβάλλει ο συμβιβασμός ανάμεσα στις πετρελαϊκές εταιρείες, που δημιούργησαν τον όρο, μάλλον για να δηλώνουν έμμεσα πως τα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής ενδιαφέρουν και τη Δύση και την Ανατολή, και το Βορρά και το Νότο. Κατά κάποιον τρόπο η Μέση Ανατολή είναι το γεωπολιτικό κέντρο ολόκληρης της υδρογείου.

Όπως και να έχουν τα πράγματα με την καταγωγή της έννοιας «Μέση Ανατολή», η γεωγραφική περιοχή που καλύπτει ένας όρος ο οποίος ποτέ δεν ήταν σαφώς γεωγραφικός, ευρύνεται συνεχώς και περισσότερο. Σήμερα, όταν λέμε Μέση Ανατο-

λή εννοούμε ακόμα και την Αιθιοπία, ακόμα και το Σουδάν αλλά και την Ελλάδα σε μερικές περιπτώσεις, ίσως για να συμπεριλάβουμε στα μεσανατολικά πετρέλαια και αυτά του Αιγαίου, που δεν ξέρουμε πότε θ' αρχίσει η άντλησή τους. Άλλωστε, η Ελλάδα, όπως και η Τουρκία, όπως και η χερσόνησος του Σινά είναι γεωγραφικές περιοχές που αιωρούνται ανάμεσα σε τρεις ηπείρους, την Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική, όπως ακριβώς και ολόκληρη η Μέση Ανατολή, το σημείο συνάντησης όλων των πολιτισμών του δυτικού ημισφαιρίου, παλιών και καινούργιων. Με μια έννοια πολιτιστική, Μέση Ανατολή είναι το κομβικό σημείο της συνάντησης των πολιτισμών που εμφανίστηκαν στην Ασία, την Αφρική και την Ευρώπη και που δεν είναι ούτε ακριβώς ασιατικοί, ούτε ακριβώς αφρικανικοί, ούτε ακριβώς ευρωπαϊκοί.

Από πολιτιστικής απόψεως η κυρίως ειλείν Μέση Ανατολή δεν είναι ο Περσικός Κόλπος, στον οποίο πρωτοαποδόθηκε ο όρος, αλλά η χερσόνησος του Σινά. Εδώ γεννήθηκε ο μονοθεϊσμός. Εδώ για πρώτη φορά ο ένας Θεός αποκατέστησε μια τετα-τετα σχέση με έναν άνθρωπο, τον Μωυσή, τον καιρό που αυτός οδηγούσε τους Εβραίους από την Αίγυπτο, όπου ζούσαν αυτοεξόριστοι, στη Γη της Επαγγελίας, που ο Θεός την είχε υποσχεθεί (την είχε επαγγελθεί) στους Εβραίους, τρέχα γύρευε για ποιους μεταφυσικούς λόγους.

Σήμερα η αρχαία Γη της Επαγγελίας ονομάζεται κράτος του Ισραήλ. Τόσο ο Θεός όσο και οι Εγγλέζοι, πολλούς αιώνες μετά απ' αυτόν, κράτησαν το λόγο τους. Ειδικά οι Εγγλέζοι, που δημιούργησαν το κράτος του Ισραήλ, είχαν κάθε λόγο να κρατήσουν το λόγο τους. Χρειάζονταν χωροφύλακες για τα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής. Σήμερα ο ένας Θεός, ο αληθινός, έχει τη μορφή βαρελιού που είναι γεμάτο πετρέλαιο. Ποτέ κανείς θεός δεν ήταν τόσο αληθινός όσο ο θεός Πετρέλαιο, που κάθε τόσο μάς «αλλάζει τα πετρέλαια». Αλλά γιατί να παραπονούμαστε, αφού ο Θεός είναι ενέργεια κι αφού η κύρια πηγή ενέργειας σήμερα είναι το πετρέλαιο;

Οι Εβραίοι τα βρήκαν ζόρια καθώς πορεύονταν από την Αίγυπτο στη Γη της Επαγγελίας και βολόδερναν στην έρημο και στις οάσεις για σαράντα ολόκληρα χρόνια, πράγμα που, με τα δεδομένα του καιρού εκείνου, δεν φαίνεται καθόλου παράξε-

νο. Εδώ σήμερα ζορίζονται οι πάντες σ' αυτήν την πάρα πολύ δύσκολη περιοχή και να μη ζορίζονταν τότε οι Εβραίοι; Άλλωστε, καμιά φορά το ζόρισμα κάνει καλό. Μην ξεχνάμε πως ο ένας Θεός, ο καλός, προέκυψε απ' το στρίμωγμα πολλών θεών σε μια περιοχή τόσο στριμόκωλη, που αν τη διασχίσεις πιστεύοντας σε πολλούς θεούς, ένας απ' όλους θα παραπλανήσει τους άλλους και θα σε οδηγήσει σε λάθος μεριά.

Η χερσόνησος του Σινά καταλήγει στο ακρωτήριο του Μωυσή, όπως το λεν προς τιμήν του δημιουργού τού μονοθεϊσμού. Λίγο παραπάνω από το μωυσαϊκό άκρο της χερσονήσου του Σινά βρίσκεται η μονή της Αγίας Αικατερίνης, το πιο παλιό και το πιο σεβαστό κέντρο της ορθοδοξίας. Την εν λόγω μονή θα τη θεμελιώσει ο Αυτοκράτορας Ιουστινιανός το 530 μ.Χ., προκειμένου να δημιουργήσει μια προκεχωρημένη βάση στο γεωστρατηγικά κρίσιμο σημείο όπου δυο μικρότεροι κόλποι, ο κόλπος του Σουέζ και ο κόλπος της Άκαμπα, ενώνονται με έναν μεγαλύτερο, την Ερυθρά Θάλασσα, που εκβάλλει στην Αραβική Θάλασσα, που με τη σειρά της εκβάλλει στον Ινδικό Ωκεανό. Αλλά πριν εκβάλει στην Αραβική Θάλασσα, η θάλασσα κάνει μια στροφή προς τα πάνω και περνώντας τα στενά του Ορμούζ δημιουργεί τον Περσικό Κόλπο, όπου εκβάλλουν ο Πίγρης και ο Ευφράτης, τα δυο ποτάμια που πρωτοπότισαν τον ανθρώπινο πολιτισμό.

Ανάμεσα στον Πίγρη και τον Ευφράτη οι Εβραίοι θα τοποθετήσουν τον Κήπο της Εδέμ, το πρώτο πάρκο εντός του οποίου ο άστεγος Αδάμ θα πηδήξει για πρώτη φορά την Εύα στο παγκάκι. Στο εξής, τόσο το φίδι όσο και το φιδάκι, που είναι το πέος, θα είναι τα σύμβολα του κακού. Στο πέος θα φορτωθεί συμβολικά το προπατορικό αμάρτημα, το πρώτο στην ιστορία του ανθρώπινου γένους πηδημα, το πρώτο και μεγαλύτερο στην ιστορία του ανθρώπινου είδους έγκλημα, όπως θέλουν να λεν οι χριστιανοί.

Όπως και να 'ναι, κατά το μύθο, η πατρίδα του Αβραάμ βρισκόταν νότια της σημερινής Βαγδάτης, της πρωτεύουσας του σημερινού Ιράκ, μιας χώρας που είναι κολλημένη στην Αραβική Χερσόνησο. Τόσο οι Εβραίοι όσο και οι Άραβες θεωρούν γενάρχη τους τον Αβραάμ. Κι αυτό σημαίνει πως οι δυο εθνότητες, που συναποτελούν τους Σημίτες, ήταν κάποτε ενωμένες στην πέραν της Αραβικής Χερσονήσου περιοχή, το σημερινό Ιράκ, τη

μεσοποτάμια χώρα που βρίσκεται ανάμεσα στον Τίγρη και τον Ευφράτη στο κέντρο της ευρύτερης πετρελαιοφόρου περιοχής, της οποίας τα πετρέλαια γίνονται ολοένα και περισσότερο άφθονα καθώς προχωρούμε νοτιότερα της Μεσοποταμίας, στην ίδια πετρελαϊκή γειτονιά, προς τον Περσικό Κόλπο, αλλά και βορειότερα, προς τη μεριά της Κασπίας Θάλασσας.

Η Εδέμ, η πρώτη μορφή παραδείσου εντός του οποίου έγινε το κακό με το μήλο και το φίδι, βρισκόταν, σύμφωνα με το μύθο, κάπου ανάμεσα στα δυο ποτάμια, τον Τίγρη και τον Ευφράτη. Εκεί, και λίγο παρακάτω ή λίγο παραπάνω, βρίσκονται σήμερα τα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής. Ωστόσο, στις μέρες μας, ο Μεσανατολίτης ένας Θεός κοντεύει να μείνει στο δρόμο από δενζίνη. Και άντε να ζήσεις σήμερα χωρίς πετρέλαιο σε μια εποχή που και οι ιεραπόστολοι έγιναν δενζινοκίνητοι.

Ωστόσο, στην εβραϊκή Γη της Επαγγελίας δεν δρέθηκε πετρέλαιο, αν και οι Εβραίοι το έψαξαν και εκεί μετά μανίας μεγάλης. Η λωρίδα της Γάζας, το κατεχόμενο από τους Ισραηλινούς κομμάτι γης που ενώνει το κράτος του Ισραήλ με τη χερσόνησο του Σινά, είναι το πρώτο απ' τον καιρό του Μωσή θήμα που έκαναν οι Εβραίοι προς τη σωστή μεριά, προς τα κει που βρίσκονται τα πετρέλαια, ίσως για να διορθώσουν το λάθος του Μωσή, που πήγε και τους εγκατέστησε, ο άσχετος, σε περιοχή ευρισκόμενη βορειότερα της ορθής, της πετρελαιοφόρου.

Το λάθος του ήταν μεν ιστορικό αλλά όχι κοσμοϊστορικό. Τα πετρέλαια είναι αναλώσιμη πηγή ενέργειας. Όταν σωθούν τα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής, ίσως σωθούν και τα βάσανά της. Και τότε τα δυο ξαδέρφια, οι Εβραίοι και οι Άραβες, μάλλον θα ξανασιμίσουν στο όνομα του Αβραάμ και των λοιπών κοινών προπατόρων. Άλλωστε, ο Μεσσίας, όπως λέγεται στα εβραϊκά ο Σωτήρας, μπορεί να μην είναι το πετρέλαιο, αλλά η αιολική ενέργεια. Οπότε, ξαναμπαίνει στην ιστορία του ανθρωπίνου γένους ένας έλληνας θεός, αν και κατώτερος των Ολυμπίων, ο Αίολος.

Αφού ο Θεός είναι πνεύμα, δηλαδή αέρας, διά του Αιόλου μπορεί να ξαναβρούμε το πνεύμα που χάσαμε, εμείς οι έλληνες μισομεσανατολίτες. Αρχεί να μη λυθούν οι ασκοί του Αιόλου, οπότε μας πήραν και μας σήκωσαν οι αέριδες της ιστορίας. Εν τέλει, ο Θεός δεν είναι ούτε πνεύμα, ούτε ενέργεια (πετρέλαιο).

Είναι μόνο μυαλό. Αν δεν το έχεις, είσαι κατ' ουσίαν... άθεος!

Ο τίτλος του βιβλίου (*Οι λαοί της Μέσης Ανατολής*) είναι εκ των πραγμάτων ασαφής και αόριστος. Κανείς ιστορικός ή εθνολόγος δεν θα μπορούσε να σας πει ποιοι ακριβώς λαοί δικαιούνται το χαρακτηρισμό «μεσανατολίτες». Ο όρος «Μέση Ανατολή» είναι τεχνητός και προέκυψε όταν τα πετρέλαια επέβαλαν στους ερευνητές μια ξεχωριστή μεταχείριση για τους λαούς και τα κράτη που έχουν σχέση, άμεση ή έμμεση, με τα πετρέλαια της περιοχής. Κατά κάποιον τρόπο ο όρος «Μέση Ανατολή» αναφέρεται στη γεωπολιτική μάλλον, παρά στην ιστορία ή την εθνολογία. Άλλωστε, αυτό γίνεται φανερό και από το γεγονός πως ο όρος αποδόθηκε κατ' αρχήν στη γύρω από τον Περσικό Κόλπο περιοχή, για να διευρυνθεί κάποτε το εννοιολογικό του περριεχόμενο τόσο, που τώρα να είναι εντελώς ασαφές.

Ξέρουμε πού αρχίζει η Μέση Ανατολή, αρχίζει στον Περσικό Κόλπο, δεν ξέρουμε όμως πού ακριβώς βρίσκεται η περιφέρεια ενός κύκλου που έχει στο κέντρο του τον Περσικό Κόλπο. Η περιφέρεια του εν λόγω κύκλου θα έπρεπε να περνάει από την Κασπία Θάλασσα προς βορράν και από τη Λιβύη προς δυσμάς του Περσικού Κόλπου. Και, βέβαια, εντός του κύκλου θα έπρεπε να βρίσκεται η Αραβική Χερσόνησος, η Τουρκία και η Κύπρος. Ίσως και η Ελλάδα.

Όμως, ένας τόσο διευρυμένος και ασαφής κύκλος, που δεν θα είχε σχέση με τη γεωγραφία αλλά με την οικονομία του πετρελαίου της ευρύτερης Μέσης Ανατολής, θα μπερδευε και εμάς και εσάς. Άλλωστε, πρόθεσή μας γράφοντας αυτό το βιβλίο ήταν να συνθέσουμε ένα κείμενο στοιχειώδους γεωπολιτικής, σχέσιν έχον μάλλον με τη γεωγραφία του πετρελαίου μιας συγκεκριμένης περιοχής, που ονομάστηκε Μέση Ανατολή, παρά με την ιστορία ή την εθνολογία αυτής της περιοχής. Όμως, η γεωπολιτική παίρνει πάντα υπ' όψιν της τόσο την ιστορία όσο και τη γεωγραφία κι αυτό σημαίνει πως δεν θα ήταν δυνατό να αγνοήσουμε, στα κείμενα που θα διαβάσετε, αυτές τις βασικότερες παραμέτρους στις οποίες, άλλωστε, κατά κύριο λόγο στηρίζεται η επιστήμη που ονομάζεται γεωπολιτική.

Ωστόσο, η Αίγυπτος, το Σουδάν, η Αιθιοπία, το Αφγανιστάν, η Συρία, ο Λίβανος και η Παλαιστίνη, δηλαδή επτά από τις δέκα χώρες στις οποίες αναφερόμαστε σ' αυτό το βιβλίο, είτε

δεν έχουν καθόλου πετρέλαια, είτε έχουν λίγα. Εντούτοις, η εσωτερική και η εξωτερική τους πολιτική είναι απόλυτα συναρτημένη με την πετρελαϊκή πολιτική των Μεγάλων Δυνάμεων. Βρίσκονται πολύ κοντά στις πετρελαιοπαραγωγές χώρες της Μέσης Ανατολής και ακριβώς επειδή δεν έχουν πετρέλαια γίνονται ευκολότερα δάσεις για τη φύλαξη ή την περικύκλωση των χωρών που έχουν.

Η περίπτωση της Κύπρου είναι απολύτως ενδεικτική. Αν και η μεγαλόνησος δεν έχει πετρέλαια, βρίσκεται σταθερά στο κέντρο του ενδιαφέροντος αυτών που ασκούν την πετρελαϊκή πολιτική στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Το «αβύθιστο αεροπλανοφόρο» είναι πολύ κοντά στα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής. Αρκετά κοντά είναι και η Ελλάδα, που κι αυτή εμπλέκεται στο γεωπολιτικό κύκλο των πετρελαίων της Μέσης Ανατολής. Το ίδιο θα μπορούσαμε να πούμε και για την Τουρκία.

Ωστόσο, από το βιβλίο αυτό απουσιάζουν οι κύριες πετρελαιοπαραγωγικές δυνάμεις της Μέσης Ανατολής: τα κράτη και τα κρατίδια της Αραβικής Χερσονήσου. Θα συμπεριληφθούν σε έναν άλλο τόμο σχετικό με την ιστορία των Αράβων. Άλλωστε, οι Άραβες, σαν λαός με τεράστια ιστορία, τοποθετούνται πολύ πιο πέρα από τα πετρέλαιά τους και η συναρτημένη με την ιστορία τους γεωπολιτική έχει πολύ ευρύτερο περιεχόμενο.

Για τους ίδιους λόγους ούτε η ιστορία του κράτους του Ισραήλ συμπεριλαμβάνεται σ' αυτό το βιβλίο. Το Ισραήλ, παρότι δεν έχει πετρέλαια, παίζει τον πρώτο ρόλο στην πετρελαϊκή πολιτική των Μεγάλων Δυνάμεων. Οι Εβραίοι, ωστόσο, έχουν τόσο μεγάλη και τόσο πολιτιστικά σημαίνουσα ιστορία, που θα ήταν άστοχο αν τους εγγλωβίζαμε σ' αυτόν τον τόμο. Θα τους αφιερώσουμε, λοιπόν, ένα ξεχωριστό βιβλίο.

Όσο για τους μεσανατολίτες Τούρκους και την ιστορία τους, μιλήσαμε ήδη γι' αυτούς σε ένα άλλο βιβλίο μας με τον τίτλο *Οι λαοί των Βαλκανίων*.

ΑΙΓΥΠΤΟΣ

1. Η συγχυσμένη Αίγυπτος του Μωχάμετ Άλι

Η φαραωνική Αίγυπτος δεν θα μας απασχολήσει εδώ. Είναι αδύνατο να διατρέξεις επί τροχάδην μια ιστορία τριών χιλιάδων ετών. Πάμε λοιπόν κατ' ευθείαν στον Μωχάμετ Άλι, τον απροσδόκητο δημιουργό της σύγχρονης Αιγύπτου, της οποίας η ιστορία αρχίζει το 1805. Τη χρονιά αυτή ο Μωχάμετ Άλι (Μεχμέτ Αλή) αναλαμβάνει την εξουσία στην Αίγυπτο στο όνομα του σουλτάνου. Πρόκειται, βέβαια, για τον πατέρα τού Ιμπραήμ, του πάρα πολύ γνωστού σε μας τους Έλληνες από την ιστορία της Επανάστασης του 1821. Να, λοιπόν, πώς έγινε και ίδρυσε ο Μωχάμετ Άλι, ένας Αλβανός απ' την Καβάλα, το σημερινό κράτος που λέγεται Αίγυπτος.

Η Αίγυπτος, που ήταν ήδη ημιαυτόνομη περιοχή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, θα καταληφθεί το 1798 από τους Γάλλους του Ναπολέοντα Βοναπάρτη και θα μείνει υπό γαλλική κατοχή τρία χρόνια. Στην ήττα των Γάλλων το 1801 τον πρώτο ρόλο θα τον παίξει ένας δαιμόνιος υπερπολύτεκνος Αλβανός με 95 χαρεμικά παιδιά. Ο σουλτάνος θα τοποθετήσει τον Μωχάμετ Άλι επικεφαλής ενός εκστρατευτικού σώματος και από την Καβάλα, όπου γεννήθηκε και μεγάλωσε, θα τον στείλει στην Αίγυπτο, για να βοηθήσει τον τουρκικό στρατό στις πολύ δύσκολες μάχες που δίνει εκεί με τους γάλλους κατακτητές, αν και κανείς δεν θα μπορούσε να πει ποιος είναι κατακτητής και ποιος κατακτημένος σε μια χώρα όπου για αιώνες κυριαρχούσαν οι Μαμελούκοι, δηλαδή οι δούλοι. (Μαμελούκος στα αραβικά σημαίνει δούλος).

Αν, του στρατιωτικού συστήματος του Ναπολέοντα δεν προϋπήρχε το μαμελούκικο σύστημα οργάνωσης του αραβικού στρατού, που ατύπως θα το υιοθετήσουν και οι Τούρκοι όταν κατακτήσουν την Αίγυπτο, ο Μωχάμετ Άλι, μαμελουκικό τω τρόπω και μαμελουκική αδεία, δεν θα γινόταν ιδρυτής κράτους στα καλά καθούμενα. Υπό ομαλές συνθήκες, αυτός, ένας Αλβανός γεννημένος στην τουρκική τότε Καβάλα, σε καμιά περίπτωση δεν θα γινόταν ο ιδρυτής ενός κράτους, του αιγυπτιακού, που χτίστηκε πάνω στα θεμέλια άλλων κρατών, τα οποία διαδέχονται το ένα το άλλο μέσα στη μακρά ιστορία της Αιγύπτου. Θα μιλήσουμε στη συνέχεια για τους φοβερούς Μαμελούκους. Προηγουμένως όμως πρέπει να κάνουμε ένα φλας-μπακ στην ιστορία της Αιγύπτου, ίσα ίσα για να καταλάβουμε καλύτερα το μεγάλο ιστορικό παράδοξο των Μαμελούκων, φαινόμενο μοναδικό σ' ολόκληρη την ανθρώπινη ιστορία, φαινόμενο παράδοξο, που θα προκύψει μέσα από τις αλληπάλληλες ιστορικές συγχύσεις που θα εμφανιστούν κατά την αλεξανδρινή περίοδο και θα εγκατασταθούν μόνιμως στην περισσότερο φορτωμένη με ιστορία μεσογειακή χώρα.

Η ιστορία της φαραωνικής Αιγύπτου αρχίζει περί το 3000 π.Χ. και τελειώνει γύρω στο 500 π.Χ. με την κατάκτηση της χώρας από τον πέρον βασιλιά Καμβύση, που θα ρημάξει τους Αιγύπτιους. Ωστόσο, τα πράγματα θα καλύτερευουν μετά την ήττα των Περσών στον Μαραθώνα το 490 π.Χ. Οι Αιγύπτιοι αναθαρρεύουν βλέποντας τους παραδοσιακούς τους φίλους, τους Έλληνες, να τα καταφέρνουν τόσο άνετα μόνοι τους.

Ο Δαρείος Α΄, αντίθετα από τον κατακτητή της Αιγύπτου Καμβύση, δεν πολυσκοτίζεται για τις ασιατικές και βορειοαφρικανικές περιοχές της Αυτοκρατορίας του. Έχει στραμμένη την προσοχή του στη Δύση, στην Ευρώπη. Θέλει να κατακτήσει την Ελλάδα, για να τη χρησιμοποιήσει σαν σκαλοπάτι και να περάσει απέναντι, στην Ιταλία. Φυσικά, θα αναθεωρήσει την ευρωπαϊκή του πολιτική ύστερα από το πρώτο φιάσκο στον Μαραθώνα και το δεύτερο στη Σαλαμίνα, δέκα χρόνια μετά το πρώτο. Το πολύ μικρό σε σχέση με την κολοσσιαία περσική στρατιωτική δύναμη εκστρατευτικό σώμα που στέλνει ο Δαρείος στην Ελλάδα για ανίχνευση, θα βουλιάξει στη Σαλαμίνα επί Ξέρξη, διαδόχου τού Δαρείου.

Όπως και να 'ναι, η ελληνική ιστορία αρχίζει να επηρεάζει την αιγυπτιακή κυρίως από τη μάχη του Μαραθώνα και μετά, ενώ μέχρι τότε συνέβαινε ακριβώς το αντίθετο. Ο ελληνικός χρωσάει πολλά στον προδρομικό του αιγυπτιακό πολιτισμό. Καιρός να ξεπληρώσει τα χρέη του τώρα που ο αιγυπτιακός πολιτισμός χρειάζεται υποστήλωση για να αντέξει στην πίεση των Περσών.

Όταν ο Μέγας Αλέξανδρος φτάνει στην Αίγυπτο το 332 π.Χ. κνηγώντας τους Πέρσες, οι Αιγύπτιοι τον υποδέχονται σαν ελευθερωτή και τον βοηθούν αποτελεσματικά να τους συντρίψει και εδώ. Όμως, ο αφνίδιος θάνατός του στη Βαβυλώνα εννιά χρόνια αργότερα, το 323 π.Χ., θα χαλάσει τις ισορροπίες. Οι Πτολεμαίοι, οι διάδοχοι του Αλέξανδρου στην Αίγυπτο, δεν θα φερθούν και τόσο καλά στους Αιγύπτιους, αντίθετα από τον Αλέξανδρο, που εκτιμούσε πολύ τον πανάρχαιο αιγυπτιακό πολιτισμό, που τότε είχε ήδη ιστορία μεγαλύτερη από δύομιση χιλιάδες χρόνια.

Φυσικά, οι Πτολεμαίοι θα στηριχτούν στους ντόπιους για να αναπτύξουν το δικό τους πολιτισμό, το λεγόμενο αλεξανδρινό ή ελληνιστικό. Όμως αυτός ο μιγαδικός πολιτισμός διαφέρει πολύ και από τον αιγυπτιακό και από τον ελληνικό. Είναι ένα κράμα και των δύο με προσθήκες και άλλων πολιτιστικών συστατικών, παρμένων από άλλους πολιτισμούς.

Βέβαια, η συγκολλητική ουσία όλων αυτών των ετερόκλητων πολιτισμών είναι ο ελληνικός πολιτισμός. Όμως, κυρίως ειπείν ελληνικός πολιτισμός δεν είναι σε καμιά περίπτωση ο ελληνιστικός. Αν πάρουμε σαν κριτήριο το έδαφος πάνω στο οποίο εμφανίστηκε ο ελληνιστικός πολιτισμός, ο προσομοιάζων με τον ελληνικό (αυτό σημαίνει το επίθετο ελληνιστικός) και όχι στην ουσία του, θα πρέπει να τον χαρακτηρίσουμε και αυτόν αιγυπτιακό. Πάντως, από την εποχή του ιδρυτή της δυναστείας των Πτολεμαίων ή Λαγιδών, του Πτολεμαίου Α΄ του Λάγου, ή Σωτήρα, μέχρι τη ναυμαχία του Ακτίου το 31 π.Χ., που θα δώσει οριστικό τέλος στους δυναστικούς καθγάδες των όψιμων επιγόνων του Μεγάλου Αλεξάνδρου, η Αίγυπτος θα εξελληνίζεται πολιτιστικά ολοένα και περισσότερο.

Αυτόν τον καιρό στην Αλεξάνδρεια, την πόλη που ίδρυσε ο Μέγας Αλέξανδρος, λίγοι ντόπιοι μιλούν την παλιά αιγυπτιακή

γλώσσα. Οι περισσότεροι μιλούν την κοινή ελληνική, τη γλώσσα στην οποία θα γραφούν αργότερα τα Ευαγγέλια. Πρόκειται για μια υπεραπλουστευμένη ελληνική. Τόσο απλουστευμένη, που μικρή σχέση έχει πλέον με την κυρίως ειπείν ελληνική. Ένα τεράστιο πλήθος λαών έπρεπε να αποκτήσει μια κοινή γλώσσα προκειμένου να διοικείται πιο αποτελεσματικά.

Όμως, όταν απλοποιείς και ξανααπλοποιείς μια γλώσσα προκειμένου να τη μάθουν και οι εντελώς ανεξοικείωτοι με τις λεπτότητες της ελληνικής, στο τέλος την εκβαρβαρίζεις κι αυτήν. Τα νέα ελληνικά που μιλούμε δεν είναι ακριβώς ελληνικά, είναι αλεξανδρινά, αλλά ακόμα πιο απλοποιημένα από τα παλιά αλεξανδρινά. Τόσο απλοποιημένα, που εμείς οι Νεοέλληνες να μην καταλαβαίνουμε την ήδη πολύ απλοποιημένη στην ελληνιστική της παραλλαγή, ελληνική γλώσσα των Ευαγγελίων. Τα οποία ήταν φυσικό να γραφούν στην κοινή ελληνική, αφού όλος ο εγγράμματος κόσμος τον καιρό εκείνο μιλούσε και έγραφε ελληνικά, με την ίδια περίπου έννοια που σήμερα σχεδόν όλοι οι εγγράμματοι σχεδόν σ' όλον τον κόσμο μιλούν αγγλικά, τη σύγχρονη κοινή.

Η περιώνυμη Κλεοπάτρα είναι η τελευταία αλεξανδρινή (Πτολεμαία) βασίλισσα της Αιγύπτου. Δύσκολα όμως θα μπορούσες να πεις πως ανήκει στις τυπικές προσωπικότητες του κλασικού αλεξανδρινού πολιτισμού. Στον καιρό της όλα εκεί έχουν γίνει μαλλιά κουβάρια. Και, ω του παραδόξου, η ίδια παρακμιακή και άκρως ηδονιστική σύγχυση θα συνεχίζεται στη γοητευτική και κοσμοπολίτικη Αλεξάνδρεια μέχρι την εποχή του Καβάφη. Που δεν ήθελε να λέγεται Έλληνας σκέτα αλλά Αλεξανδρινός. Όχι μόνο γιατί γεννήθηκε και έζησε στην Αλεξάνδρεια, αλλά κυρίως διότι βίωνε έντονα το παλιό αλεξανδρινό, το παρακμιακό και άκρως γοητευτικό για έναν φιλήδονο σαν τον Καβάφη κομπούζιο της εποχής του, που προσιωνίζονταν το σημερινό κομπούζιο, όπου πολιτισμοί και λαοί άλλη μια φορά έχουν γίνει μαλλιά κουβάρια εκεί πέρα. Άραβες μουσουλμάνοι, γηγενείς (φαραωνικοί) μουσουλμάνοι, άραβες χριστιανοί, γηγενείς χριστιανοί, ευρωπαίοι ορθόδοξοι, καθολικοί, προτεστάντες, όλοι συνωθούνται σε μια πολύ εύφορη γη, που ωστόσο σήμερα είναι αδύνατο να ταΐσει τόσο κόσμο.

Αν ήμουν Αλεξανδρινός, θα προτιμούσα να φαντάζομαι τον εαυτό μου απόγονο της Κλεοπάτρας, της πιο συγχυσμένης γυ-

ναίκας που περπάτησε ποτέ στη γη. Είναι η αδερφή που παντρεύτηκε τον αδερφό της, για να τον χωρίσει σε λίγο και να το ρίξει, αυτή η καλλονή, η κόρη του βασιλιά Πτολεμαίου του Αυλητού, σε μια μητρομανική κραυγή χωρίς προχριστιανικό ή μεταχριστιανικό προηγούμενο. Ο μεγάλος Ιούλιος Καίσαρας θα την ερωτευτεί του σκοτωμού και θα κάνει ό,τι μπορεί για να της ξαναδώσει το θρόνο που της είχαν κλέψει άλλοι Πτολεμαίοι της παλιάς και ιστορικής οικογένειας.

Όταν ο Βρούτος και η παρέα του δολοφονούν τον Ιούλιο Καίσαρα στη Ρώμη, η απαρηγόρητη φίλη του, η Κλεοπάτρα, τάσσεται με τη μεριά της Τριανδρίας κατά του Αντωνίου. Όμως, μετά τον Ιούλιο Καίσαρα θα ερωτευτεί του σκοτωμού και τον πανέμορφο Αντώνιο. Για ερωτικούς και όχι πολιτικούς λόγους θα εγκαταλείψει την Τριανδρία και θα ακολουθήσει στην Ελλάδα τον Αντώνιο, το μεγαλύτερο έρωτα της γεμάτης με έρωτα ζωής της.

Όμως, μετά την ήττα του Αντωνίου από τον Οκτάβιο, τον μετέπειτα Αυτοκράτορα Αύγουστο, στην περιώνυμη ναυμαχία του Ακτίου, που θα δάλει τέρμα στη διαμάχη των διαδόχων του Ιουλίου Καίσαρα, η Κλεοπάτρα θα τρέξει να κρυφτεί στην πατρίδα της την Αλεξάνδρεια, κνημημένη από τον Οκτάβιο. Κι όταν ο νικητής της ναυμαχίας του Ακτίου, ο Οκτάβιος, φτάνει στην Αλεξάνδρεια, η Κλεοπάτρα θα επιχειρήσει να τον γοητεύσει κι αυτόν. Αλλά ο Αυτοκράτωρ Αύγουστος, ο μέχρι πριν από λίγο Οκτάβιος (ή Οκταβιανός), είναι αυτοκρατορικός δράχος και με τίποτα δεν λείει να υποκύψει στους πειρασμούς που σκορπάει γύρω της σαν άρωμα αυτή η σούπερ καλλονή. Που στο χολλυγουντιανό φιλμ *Κλεοπάτρα* τη θρυλική Υπεργυνναίκα θα την υποδυθεί η Λιζ Τάιλορ. Ενώ ένας ανόητος σαπουνοποιός, φέρνοντας προφανώς στο νου του τον Χίτλερ, θα κάνει την Κλεοπάτρα μάρκα σαπουνιού, λες και, αν σου τύχει καμιά τέτοια γυναίκα, θα περιμένεις ήσυχα ήσυχα στο κρεβάτι για να κάνει ήσυχα ήσυχα το μπάνιο της, στην περίπτωση, δέβαια, που δεν θα είχε τη φρικτή έμπνευση, όπως η παλιά Κλεοπάτρα, να αυτοκτονήσει με φρικώδη τρόπο: να πιάσει ένα δηλητηριώδες φίδι και να το δάλει να της «φιλήσει» το θυξί. Ήταν 39 χρονών όταν πέθανε αυτή η φοβερή γυναίκα. Τα 22 χρόνια της θα τα ζήσει σαν βασίλισσα και τα 11 σαν συμβασίλισσα παρέα με τον

ρωμαίο σύζυγό της Αντώνιο. Που και αυτός θα αυτοκτονήσει την ίδια μέρα.

Όπως καταλάβατε, εδώ μιλούμε για το διασημότερο ζευγάρι εραστών της ιστορίας, η ερωτική ιστορία του οποίου θα συναρπάξει ανά τους αιώνες ζωγράφους, ποιητές και πεζογράφους. Ανάμεσά τους, και ο Σαίξπηρ. Αν ο Αντώνιος νικούσε τον Οκτάβιο και γινόταν αυτός αυτοκράτορας, ίσως να μετέφερε την έδρα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας στην Αλεξάνδρεια. Νίκησε όμως ο αντίπαλός του, ο Οκτάβιος, που ως Αυτοκράτωρ Αύγουστος θα καταλύσει το βασίλειο των Πτολεμαίων το 30 π.Χ.

Πηδούμε τόσο τη ρωμαιοκρατία όσο και τη βυζαντινοκρατία και πάμε κατ' ευθείαν στη μαμελουκοκρατία, την πιο αλλοπρόσαλλη μορφή εξουσίας που εμφανίστηκε ποτέ στον κόσμο. Δεν είναι καθόλου παράδοξο που αυτό το τρελό ιστορικό φαινόμενο θα εμφανιστεί κατ' αρχήν στην Αίγυπτο και αμέσως μετά στη Συρία. Στην Αίγυπτο όλα μπορούν να συμβούν. Ακόμα και να κυβερνήσουν, ιδρύοντας μάλιστα και δυναστεία, οι δούλοι. Αυτό ακριβώς είναι η μαμελουκοκρατία: μια δουλοκρατία στην πιο απόλυτη κυριολεξία. Να πώς έγιναν τα πράγματα.

Όταν οι Άραβες έρθουν στην Αίγυπτο από τη γειτονική Αραβική Χερσονήσο και αφού εγκατασταθούν εκεί το 640 διώχνοντας τους Βυζαντινούς, θα υιοθετήσουν μια εξόχως φαινή ιδέα, που θα πρωτοεμφανιστεί στη Βαγδάτη τον 9ο αιώνα. Ήταν τότε που οι Άραβες πήραν την απόφαση, στην πρωτεύουσά τους, τη Βαγδάτη, να σταματήσουν να κάνουν δούλους τους αιχμαλώτους πολέμου. Η απόφαση θα εφαρμοστεί κατ' αρχήν στην αραβική πλέον Αίγυπτο, όπου περίσσευαν χιλιάδες δούλοι. Τι να τους κάνουν τους παραπανίσιους, να τους σκοτώσεις; Δεν σφάζαν! Εκπαιδεύουν λοιπόν τους παραπανίσιους δούλους και τους κάνουν επαγγελματίες στρατιώτες. Στα στρατιωτικά σώματα των εκ δούλων στρατιωτών υπάρχουν κάθε καρδιάς καρδιά.

Το 1250 οι Μαμελούκοι, οι εκ δούλων μισθοφόροι στρατιώτες που δουλεύουν για λογαριασμό των Αράβων, γίνονται τόσο ισχυροί που καταλαμβάνουν εύκολα την εξουσία, τόσο στην Αίγυπτο όσο και στη Συρία, εκτοπίζοντας τους «γνήσιους» Άραβες. Μάλιστα, κρατούν την εξουσία για 267 χρόνια, μέχρι το 1517.

Δεδομένου ότι οι Μαμελούκοι είναι ένα υποδειγματικό εθνολογικό τούτι-φρούτι, και παίρνοντας υπ' όψη πως παλιότερα

ήταν δούλοι, θα μπορούσαμε ίσως να πούμε πως στην εποχή τους, στην Αίγυπτο και στη Συρία, την εξουσία την ασκεί ο... λαός. Όχι ακριβώς ο λαός, ούτε λόγος να γίνεται αυτόν τον καιρό για λαϊκή εξουσία, αλλά τα παιδιά του λαού, που δυναστεύουν το λαό! Δεν αρκεί να προέρχεσαι από το λαό για να αγαπάς το λαό.

Το 1517 που λήγει, αλλά μόνο τυπικά, η εξουσία των Μαμελούκων, είναι η χρονιά που οι Τούρκοι εισβάλλουν στην Αίγυπτο και την κατακτούν. Φυσικά, δεν θα επιτρέψουν στους Μαμελούκους να συνεχίσουν να ασκούν την εξουσία άμεσα, όπως παλιότερα. Όμως, αυτοί οι άνθρωποι κατάφεραν να γίνουν εντελώς αναγκαίοι σαν στρατιώτες και σαν κυβερνήτες. Ανάμεσά τους δεν υπάρχουν φυλετικές προκαταλήψεις. Θα ήταν αδύνατο να υπάρχουν σε τέτοιου είδους πανοπερμικούς στρατιώτες. Και η έλλειψη φυλετικών προκαταλήψεων είναι απολύτως αναγκαία προκειμένου να ασκήσεις αποτελεσματική εξουσία, και παλιότερα και σήμερα, σε μια πολυφυλετική χώρα σαν την Αίγυπτο. Σημειώστε με την ευκαιρία πως αυτή ακριβώς η έλλειψη φυλετικών προκαταλήψεων θα ευνοήσει πολύ την εγκατάσταση στην Αίγυπτο της άλλοτε πολυάριθμης ελληνικής παροικίας.

Οι τούρκοι κατακτητές, λοιπόν, χρησιμοποιούν ατύπως τους Μαμελούκους που κληρονόμησαν από τους κατακτημένους Άραβες και δι' αυτών εδραιώνουν την εξουσία τους στην Αίγυπτο. Μάλιστα, τους ανακατώνουν με Γενίτσαρους, επαγγελματίες στρατιώτες του Γενί Τσερί, του «νέου στρατιωτικού σώματος». Το οποίο ωστόσο διαφέρει πολύ απ' το επαγγελματικό στρατιωτικό σώμα των Μαμελούκων. Οι Γενίτσαροι γίνονται στρατιώτες απ' την κούνια. Είναι τα ορφανά που μεγαλώνουν σε ορφανοτροφεία - στρατώνες και που σαν πατέρα αναγνωρίζουν μόνο το σουλτάνο.

Μέσα σ' αυτό το φυλετικά και πολιτιστικά συγχυσμένο κλίμα, όπου κυριαρχούν οι υπερσυγχυσμένοι Μαμελούκοι, παλιότερα εμφανώς και, από την τουρκική κατάκτηση του 1517 και μετά, αφανώς, δεν είναι καθόλου παράδοξο που ένας Αλβανός που γεννήθηκε στην Καβάλα, ο Μωχάμετ Άλι, θα γίνει ο κυρίαρχος της Αιγύπτου το 1805, λίγο μετά την επί των γάλλων στρατιωτών του Ναπολέοντα νίκη του, το 1801.

2. Αίγυπτος των Αράβων και των Κούρδων

Το 1448 π.Χ., τη χρονιά που θα πεθάνει ο πανίσχυρος φαραώ Τούθμωσης Γ', το κράτος των φαραωνικών Αιγυπτίων έχει φτάσει στα μέγιστα όριά του. Αρχίζει από τη σημερινή Αλγερία και τελειώνει στον Ευφράτη. Έχουν περάσει πάνω από 1.800 χρόνια από τότε που οι φαραώ υποχρέωσαν τους κατά τόπους άρχοντες, τόσο της Αιγύπτου όσο και της ευρύτερης περιοχής, να υποταχθούν στην απόλυτη εξουσία τους, με το επαρκέστατο για τον καιρό εκείνο επιχείρημα πως κανείς δεν μπορεί να μην υπακούει στο θεό, άρα και στον φαραώ, που είναι γιος θεού και θεός ο ίδιος.

Επί Τούθμωση, όσοι υπήκοοι του τεράστιου φαραωνικού κράτους αγαπούν τη ζωή τους, καθόλου δεν αμφιβάλλουν πως ο φαραώ είναι θεός. Και όποιος αμφιβάλλει, κακό του κεφαλιού του. Όμως, όποιος δεν αμφιβάλλει, ως συνήθως βρίσκει αυτομάτως μια θέση στη διοικητική πυραμίδα, που έχει στην κορυφή της το βασιλιά-θεό και στη βάση ένα τεράστιο πλήθος κόσμου που χτίζει φράγματα, επιφανειακά ταφικά μνημεία θαυμαστής αρχιτεκτονημένης γεωμετρίας αλλά και υπόγεια ταφικά μνημεία για μεγαλύτερη σιγουριά, όπου οι φαραώ, με τη μορφή καλοσυντηρημένης μούμιας σαν αυτή του Λένιν, ματαιώς περιμένουν μέχρι σήμερα την ανάσταση.

Ωστόσο, ο φαραώ Αμένοφισ Δ', γνωστός περισσότερο σαν Αχενατόν, γύρω στο 1370 π.Χ. θα προκαλέσει μεγάλη θρησκευτική αναστάτωση με τις καινοφανείς μεταφυσικοπολιτικές του ιδέες, σύμφωνα με τις οποίες ο παραδοσιακός θεός Άμμων έπρεπε να παραχωρήσει τη θέση του στο θεό-ήλιο, τον Ατόν. Αλλά ο καινοτόμος βασιλιάς, με το τρικ της αντικατάστασης ενός παραδοσιακού θεού από έναν περισσότερο μοντέρνο, δεν θα καταφέρει τελικά να περιορίσει την εξουσία του πανίσχυρου ιερατείου. Με τα ιερογλυφικά, που γνωρίζουν μόνο οι ιερείς, το ιερατείο καταφέρνει να εξουσιάζει τους πάντες, ακόμα και τους φαραώ. Η γνώση είναι δύναμη αυτοκρατορική.

Τα ιερογλυφικά, δηλαδή τα γλυπτά, τα σκαλιστά γράμματα,

πήραν το πρώτο συνθετικό του ονόματός τους από το γεγονός πως τα χρησιμοποιούσαν μόνο οι ιερείς. Πράγμα που σημαίνει πως οι Αιγύπτιοι γνώριζαν πως η γνώση είναι δύναμη θεϊκή και πως ο κοινόχρηστος λαϊκός θεός δεν είναι παρά το άγνωστο κομμάτι μιας γνώσης που ενδέχεται να γίνει κάποτε γνωστή για να στενέψουν κι άλλο τα περιθώρια δράσης των εγγράμματων παλάδων. Που ισχυρίζονται πως κατέχουν την απόλυτη γνώση χάρη στις καλές τους σχέσεις με το Θεό. Και έχουν μάλλον δίκιο, αφού η απόλυτη γνώση δεν είναι παρά το άθροισμα αυτών που γνωρίζουμε κι αυτών που θα θέλαμε να γνωρίσουμε και που δεν θα ήταν δυνατό να θέλουμε να τα γνωρίσουμε όταν δεν ξέρουμε τι είναι και σε τι χρησιμεύει η γνώση.

Το 332 π.Χ., που ο Μέγας Αλέξανδρος θα κατακτήσει την Αίγυπτο, τελειώνει και τυπικά η εξουσία των φαραώ. Στο εξής και για χίλια χρόνια περίπου, μέχρι την αραβική κατάκτηση το 640 μ.Χ., η Αίγυπτος θα βρίσκεται σταθερά κάτω από την επίδραση του ελληνορωμαϊκού πολιτισμού. Όμως, δεν θα επιζηήσει τίποτα το σημαντικό απ' αυτόν το χιλιετή πολιτισμό στην αραβική Αίγυπτο. Εκτός, φυσικά, από τα μνημεία. Που καθώς σωρεύονται το ένα πάνω στο άλλο μέσα στους αιώνες, κάνουν αυτή τη χώρα ένα απέραντο μουσείο. Η Αίγυπτος είναι η πιο ενδιαφέρουσα από αρχαιολογικής απόψεως χώρα της υδρογείου.

Μετά το 969 μ.Χ. τη χρονιά που η αραβική δυναστεία των Φατιμιδών θεμελιώνει την πόλη του Καΐρου για να μεταφέρει εκεί την πρωτεύουσα από την Τύνιδα, η Αίγυπτος θα είναι το κέντρο του αραβικού πολιτισμού. Εδώ, στο Κάιρο, αυτός ο μεγάλος και σπουδαίος πολιτισμός θα πάρει έναν χαρακτήρα τυπικά μεσογειακό. Πράγμα που ίσως να μη συνέβαινε αν δεν διαλυόταν το χαλιφάτο των Αβασιδών της Βαγδάτης μετά το θάνατο το 809 του Χαρούν αλ-Ρασίντ, του περίφημου και χιλιотραγουδημένου «χαλίφη της Βαγδάτης» – του πιο γνωστού στους πολλούς χαλίφη. Δαμασκός, Βαγδάτη, Κάιρο. Τα τρία μεγάλα κέντρα του αραβικού πολιτισμού επί ασιατικού ή βορειοαφρικανικού εδάφους. Θα υπάρξει όμως και ένα τέταρτο κέντρο επί ευρωπαϊκού εδάφους: η Κόρδοβα στην Ισπανία.

Στα αραβικά, χαλίφα σημαίνει διάδοχος. Και επί του μουσουλμανικού προκειμένου, διάδοχος του Προφήτη Μωάμεθ. Τον καιρό εκείνο για να γίνεις χαλίφης, δηλαδή πολιτικός και ταυ-

τόχρονα θρησκευτικός αρχηγός σε μια αραβική περιοχή, έπρεπε να «αποδείξεις» πως είσαι απόγονος του Μωάμεθ. Τρέχα γύρευε, δηλαδή. Και επειδή πολλοί είναι πρόθυμοι να τρέξουν και να γυρέψουν έναν τόσο σπουδαίο τίτλο, μαζί μ' όλους τρέχουν και οι οθωμανοί σουλτάνοι. Τρέχα γύρευε, δηλαδή.

Το χαλιφάτο, σαν θρησκευτικοπολιτικό διοικητικό σύστημα, επιδιώκει κούτσά στραβά μέχρι το τέλος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η οποία ήθελε το δικό της πολιτισμό διάδοχο του αραβικού. Όμως, το 1924 ο Μουσταφά Κεμάλ θα καταργήσει οριστικά το θεσμό του χαλιφάτου, του διοικητικού σχήματος που στηρίζεται στους εξ αίματος διαδόχους του Μωάμεθ. Το χαλιφάτο είχε πάψει προ πολλού να είναι αραβικός διοικητικός θεσμός. Είχε γίνει τουρκικός διοικητικός ψευδοθεσμός. Οικειοποιήθηκαν το θεσμό του χαλιφάτου οι μογγολικής καταγωγής οθωμανοί σουλτάνοι, γιατί έβλεπαν τους εαυτούς τους σαν διαδόχους του Μωάμεθ. Δεν τους έφτανε που δανείστηκαν από τους Άραβες μια θρησκεία, ήθελαν δικό τους και τον άραβα Προφήτη. Τα συνηθίζουν αυτά τα κόλπα οι Τούρκοι.

Η δυναστεία των Ομεϊιάδων, η πρώτη γνησίως αραβική δυναστεία χαλιφών, ιδρύθηκε από τον Μωαβία Α' το 661, μόλις 29 χρόνια μετά το θάνατο του Προφήτη το 632, που πέθανε σε ηλικία μόλις 61 ετών, πάρα πολύ πριν εξευτελισουν το θεσμό του χαλιφάτου οι Τούρκοι. Το 661 όλοι ήξεραν ποιος είναι και ποιος δεν είναι γνήσιος απόγονος του Μωάμεθ.

Όμως επί Αμπτούλ Αμπάς, που θα ιδρύσει το 747 τη δεύτερη δυναστεία χαλιφών, αυτή των Αβασιδών, έχουν περάσει 115 χρόνια από το θάνατο του Προφήτη και τα πράγματα με τους γνήσιους διαδόχους του, αυτούς που δικαιούνται να γίνουν χαλίφες γνήσιοι και με θεϊκή εγγύηση, έχουν μπερδευτεί τόσο, όσο και σε μας εδώ με τους χαλιφίζοντες ελληνοέλληνες, τους «γνήσιους απογόνους ενδόξων προγόνων». Τρέχα γύρευε, δηλαδή.

Ο Αμπτούλ Αμπάς, ο επιλεγόμενος «αιμοδιψής», ισχυριζόταν πως ήταν συγγενής του Μωάμεθ απ' τη μεριά του πατέρα του. Και σαν γνήσιος απόγονος του Προφήτη που έλεγε πως ήταν, δεν αναγνώριζε τη μωαμεθανική γνησιότητα των μελών της δυναστείας των Ομεϊιάδων της Δαμασκού, που αν και δεν ήταν συγγενείς του Μωάμεθ κατάφεραν να δημιουργήσουν στα γρήγορα ένα ισχυρό αραβικό κράτος, για πρώτη φορά στην

ιστορία αυτού του νομαδικού μέχρι τότε λαού. Έλεγε ο Αμπτούλ Αμπάς πως οι ομεϊιάδες χαλίφες πήραν παράνομα την εξουσία το 661, τη χρονιά που δολοφονήθηκε ματαπέικα ο Αλή, μαθητής, ξάδερφος και γαμπρός του Μωάμεθ. Ο Αλή ήταν πράγματι ο νόμιμος διάδοχος του Προφήτη. Δεν ήταν μόνο πρώτος ξάδερφος του κι ο πρώτος μαθητής του, αλλά και σύζυγος της Φατίμα, της κόρης του.

Ο Αμπτούλ Αμπάς, υπερασπιζόμενος πολύ καθυστερημένα τη μνήμη του Αλή, του δολοφονημένου από τους Ομεϊιάδες ξάδερφου του Μωάμεθ, περνάει διά μαχαίρας όλους τους ομεϊιάδες άρχοντες της Δαμασκού και μεταφέρει την πρωτεύουσα στη Βαγδάτη. Οι σίτες μουσουλμάνοι πανηγυρίζουν. Μισούν θανάσιμα τους Ομεϊιάδες της Δαμασκού, γιατί αυτοί σκότωσαν τον Αλή πριν από εκατόν τόσα χρόνια. Ήταν τότε, γύρω στα 661 που θα προκύψουν οι σίτες μουσουλμάνοι, δηλαδή οι έχοντες την άποψη πως το σωστό και έγκυρο γενεαλογικό δέντρο των χαλιφών πρέπει να έχει οπωσδήποτε στη ρίζα του και το μεγάλο και ένδοξο Αλή. Οι έχοντες αυτή την άποψη θα ονομαστούν Σίτες. Οι αδιάφοροι για την αιματολογική γνησιότητα των χαλιφών θα ονομαστούν Σουνίτες.

Τον καιρό εκείνο τον παλιό, το όνομα Αλή δεν ήταν ακριβώς όνομα, ήταν τίτλος. Ο οποίος στα αραβικά σημαίνει «επιφανής άνδρας». Θα γίνει όμως όνομα χάρη στον πιο επιφανή άνδρα του μωμεθανισμού μετά τον Μωάμεθ, τον Αλή, το γαμπρό, ξάδερφο και πρώτο μαθητή του Προφήτη. Όπως και να 'ναι, τόσο με τα αίματα όσο και με τα ονόματα, κανείς λογικός μουσουλμάνος δεν θα μπορούσε να ισχυριστεί ούτε τότε ούτε τώρα πως οι Σίτες είναι πιο καλοί μουσουλμάνοι από τους Σουνίτες. Πατί το «θεολογικό» πρόβλημα εδώ δεν είναι ακριβώς θεολογικό αλλά εξουσιαστικό. Δυο φατρίες αγωνίζονταν το 747 για τη νομή της εξουσίας στο αραβικό κράτος της Δαμασκού, που προέκυψε στα γρήγορα. Θα νικήσει αυτή που θα επιμείνει στην αιματολογική καθαρότητα. Οι Ομεϊιάδες πράγματι δεν είχαν καθαρό μωαμεθανικό αίμα στις φλέβες τους. Οι Αβασίδες έλεγαν πως είχαν. Αλλά ποιος αιματολόγος θα μπορούσε να το βεβαιώσει;

Το λάμπρο αραβικό πολιτισμό θα τον υπηρετήσουν κυρίως οι διαλλακτικοί σουνίτες μουσουλμάνοι. Ωστόσο, οι αντίπαλοι

τους, οι Σίιτες, οι ορθόδοξοι μουσουλμάνοι όπως θέλουν να αυτοχαρακτηρίζονται, αμφοσητούν την αξία του σουνιτικού αραβικού πολιτισμού και αναγνωρίζουν ως γνήσιος μουσουλμανικό μόνο το δικό τους πολιτισμό. Η ξεροκεφαλιά και η ορθοδοξία, τόσο η μουσουλμανική όσο και χριστιανική, είναι συνώνυμα. Πάντως, ο σουνιτικός και ο σιιτικός πολιτισμός κάποτε θα μπερδευτούν εντελώς. Άλλωστε οι Αβασίδες της Βαγδάτης, αυτοί που θα προσφέρουν τα περισσότερα στον αραβικό πολιτισμό, θα ξεκινήσουν μεν σαν Σίιτες, αλλά θα καταλήξουν Σουνίτες χωρίς να ξεχάσουν ποτέ τους Σίιτες, που μέχρι τις μέρες μας θα ευδοκίμουν κυρίως στην περιοχή της Περσίας. Οι Αγιατολάχ (πρόκειται περί σιιτικού θρησκευτικοπολιτικού τίτλου) είναι μόνο Πέρσες. Ο περιβόητος Χομεϊνί δεν ήταν Άραβας. Άλλωστε, ο σιιτισμός θα είναι και λιγάκι αντιαραβισμός.

Σημειώστε πως το ανεξάρτητο χαλιφάτο της Κόρδοβας στην Ισπανία θα ιδρυθεί από το μόνο επιζήσαντα από τη σφαγή του Αμπτούλ Αμπάς ομεϊάδη άρχοντα της Δαμασκού, δηλαδή από έναν Σουνίτη. Ο καημένος, πήρε τέτοια τρομάρα, που έφτασε τρέχοντας από τη Δαμασκό στην Ισπανία! Έτσι που ήταν πολύ απομακρυσμένοι από τους Σίιτες της Μητρόπολης, οι Άραβες μέτοικοι της Ισπανίας, που θα μείνουν εκεί για 800 χρόνια, θα δημιουργήσουν έναν από τους πιο λαμπρούς πολιτισμούς που εμφανίστηκαν ποτέ επί ευρωπαϊκού εδάφους.

Όσο για το κράτος που θα δημιουργήσει ο Αμπτούλ Αμπάς με πρωτεύουσα τη Βαγδάτη, θα υιοθετήσει περσικά και βυζαντινά διοικητικά πρότυπα και γι' αυτό το λόγο θα προκόψει πολύ, κυρίως χάρη στη δραστήρια συμμετοχή στη διοίκηση των πάντα ικανών Περσών, που έχουν εκμουσουλμανιστεί. Το αραβικό χαλιφάτο της Βαγδάτης είναι περσικό κατ' ουσίαν, ενώ το ανεξάρτητο χαλιφάτο της Κόρδοβας στην Ισπανία θα υιοθετήσει και ευρωπαϊκά διοικητικά πρότυπα. Πάντως και τα δύο χαλιφάτα θα αγαπήσουν με πάθος τον ελληνικό πολιτισμό. Οι Άραβες της Βαγδάτης και της Κόρδοβας –και όχι οι χριστιανοί– είναι αυτοί που θα περισώσουν τα έργα των αρχαίων Ελλήνων.

Με τον καιρό, οι Σίιτες του χαλιφάτου της Βαγδάτης αρχίζουν να γίνονται και Σουνίτες κατ' ανάγκην. Όσο απομακρυνόμαστε χρονικά απ' τον Προφήτη και τους διά γυμνού οφθαλμού ορατούς συγγενείς του, τόσο πιο δύσκολη γίνεται η ανί-

χνευση του καθαρού μωαμεθανικού αίματος που πρέπει να έχει ο χαλίφης για να είναι γνήσιος χαλίφης. Οι χαλίφες της Βαγδάτης, που έχουν υιοθετήσει το μεγαλύτερο και σπουδαιότερο δημιουργήμα της ελληνικής σκέψης, τη λογική, το γνωρίζουν αυτό καλά και κάνουν ό,τι μπορούν για να παραμείνουν λογικοί.

Όσο οι Σίιτες επιμένουν στην παράλογη αιματολογική ορθοδοξία τους. Και τον 10ο αιώνα, μετά την κατάλυση από τους απογόνους του Τζένγκις Χαν του μάλλον σουνιτικού εξ ολοκλήρου τώρα πλέον χαλιφάτου της Βαγδάτης, οι Σίιτες καταφέρνουν να δημιουργήσουν δικό τους, σιιτικό χαλιφάτο στη Βόρεια Αφρική. Που ήταν σιιτικό όχι από θεολογική αναγκαιότητα, αλλά για να δικαιολογείται η σφαγή από τους «εκλεκτούς» εκείνων που έτρεχαν να μπουν μπουλουκηδόν στο μαντρί του Μωάμεθ για προστασία. Όταν θέλεις να καταστρέψεις τον αντίπαλο στο όνομα του Θεού ή του Προφήτη, δεν γίνεται να έχεις ακριβώς τις ίδιες μ' αυτόν απόψεις όσον αφορά το Θεό ή τον Προφήτη. Τον αντιφρονούντα ή διαφορετικά φρονούντα τον σκοτώνεις πιο εύκολα.

Δημιουργός του νέου, του μετααβασιδικού χαλιφάτου, που θα πρωτοεμφανιστεί στην Τύνιδα είναι ο Ουμπεϊντ Αλλάχ, που ισχυρίζεται πως είναι απόγονος της Φατίμα (Φατίμα), της κόρης του Μωάμεθ και συζύγου του Αλή. Εξού και το όνομα της δυναστείας: Φατιμίδες. Εξαιτίας της στενής συγγενικής σχέσης της Φατίμα με τον Αλή, οι Φατιμίδες δεν μπορεί παρά να είναι Σίιτες.

Ο μάλλον κατά φαντασίαν απόγονος της Φατίμα Ουμπεϊντ Αλλάχ ανακηρύσσει τον εαυτό του, κατά τα χριστιανικά πρότυπα, αλ-Μάχντι, δηλαδή Μεσσία. Και αρχίζει να συμπεριφέρεται σαν γνήσιος Μεσσίας, που τον έστειλε ο Θεός να σώσει τον κόσμο. (Ο Θεός να σε φυλάει απ' όλους τους μεσσίες, θρησκευτικούς και πολιτικούς). Ο Ουμπεϊντ Αλλάχ, ο μουσουλμάνος Μεσσίας, μόλις γίνεται Μεσσίας βάζει μπροστά το σχέδιο της κατάκτησης όλων των χωρών της Μεσογείου. Με ορμητήριο την Τύνιδα θα μεγαλώσει πάρα πολύ το κράτος του, που σε λίγο θα φτάνει μέχρι το Μαρόκο. Μετά το θάνατό του, το κράτος που ιδρύει ο μουσουλμάνος Μεσσίας θα μεγαλώσει κι άλλο με την κατάκτηση από τους επιγόνους του της Καλαβρίας, της Σικελίας, της Σαρδηνίας και της Κρήτης.

Ο μεσογειακός αραβομουσουλμανισμός είναι φατιμιδικός και

συνελώς αιτικός. Οι Σύτες αυτόν τον καιρό βρίσκονται στα πάνω τους. Όμως οι Σουνίτες καιροφυλακτούν κρυμμένοι ανάμεσά τους. Άλλωστε, θα γίνεται ολοένα και περισσότερο δύσκολο να αποδεικνύει ο υποψήφιος χαλίφης πως είναι εξ αίματος συγγενής του Μωάμεθ. Κι έτσι οι Σύτες ολοένα και περισσότερο θα στρέφονται προς τη θεολογία για να μπορούν να μαστορεύουν ευκολότερα τα δικά τους θεολογικά χαρακτηριστικά, ώστε να συνεχίσουν να ξεχωρίζουν από τους Σουνίτες.

Το 969 οι Φατιμίδες μεταφέρουν την πρωτεύουσα από την Τύνιδα στο Κάιρο, μάλλον για να βρίσκονται πιο κοντά στην κοιτίδα των Αράβων, την Αραβική Χερσόνησο, συνελώς και στην ιερή πόλη των μουσουλμάνων, τη Μέκκα. Το φατιμιδικό Κάιρο θα γίνει τώρα μια λαμπρή πόλη και ένα πολύ μεγάλο θρησκευτικό, πολιτικό και πνευματικό αραβικό κέντρο, που θα ανταγωνίζεται την Αλεξάνδρεια.

Όμως, το φατιμιδικό μεγαλείο της Αιγύπτου δεν θα διαρκέσει πολύ, μόνο μέχρι το 1171. Τη χρονιά αυτή, οι αίτες Φατιμίδες θα πάθουν τη μεγάλη νίλα από τον Σαλαδίνο. Ο εν λόγω καλός κύριος ήταν Κούρδος κατά την καταγωγή, δηλαδή Μήδος, κάτοικος της αρχαίας και κραταιάς Μηδίας. Να πούμε παρεμπιπτόντως χάριν της ελληνικής ιστορίας πως οι Μήδοι και οι Πέρσες θα συγχωνευτούν κάποτε και μαζί θα εκστρατεύσουν κατά της Ελλάδας. (Εξού και ο χαρακτηρισμός «μηδικοί πόλεμοι»). Σημειώστε με την ευκαιρία πως οι σημερινοί Κούρδοι θεωρούν τους εαυτούς τους απογόνους των πανάρχαιων Μήδων).

Τα πράγματα με τους Κούρδους, που θα κυβερνήσουν για λιγότερο από έναν αιώνα την Αίγυπτο και θα καταλύσουν τη δυναστεία των Φατιμιδών, έγιναν ως εξής.

Μετά την κατάρρευση του χαλιφάτου των Αβασιδών της Βαγδάτης, ύστερα από τα αλληπάλληλα χτυπήματα των Μογγόλων, εκτός από το ισχυρό χαλιφάτο των Φατιμιδών του Καϊρου θα προκύψουν και πολλά αραβικά κρατίδια στη γύρω περιοχή. Ένα απ' αυτά ήταν και το σουλτανάτο του Χαλεπίου. Κάποτε ο εκεί αρχηγός του στρατού που ήταν Κούρδος και λεγόταν Αγιούμπ, θα στείλει το γιο του Σαλαδίνο να κατακτήσει τη σιτική Αίγυπτο και να την επαναφέρει στη σουνιτική τάξη. Πράγμα που γίνεται εύκολα. Η δυναστεία των αιτών Φατιμιδών καταλύεται από τη δυναστεία των σουνιτών Κούρδων Αγιουβι-

τών, που ονομάστηκε έτσι από το όνομα του πατέρα του Σαλαδίνου, του Αγιούμπ.

Ο Σαλαδίνο ήταν άγιος άνθρωπος. Τόσο καλός άνθρωπος ήταν, που θα φερεθεί με τον καλύτερο τρόπο στους Σταυροφόρους χωρίς, δέβαια, η καλοσύνη του να τον εμποδίσει να τους συντρίψει στα Ιεροσόλυμα το 1187. Ωστόσο, η καλή του φήμη δεν θα αμαυρωθεί από όσα φρικτά υπέστησαν απ' αυτόν οι Σταυροφόροι. Ίσως γιατί τους άξιζε να πάθουν πολύ περισσότερα. Όπως και να 'ναι, ήταν τόσο καλή η φήμη αυτού του τρομερού πολεμιστή και του υποδειγματικά δίκαιου ανθρώπου σ' ολόκληρη την Ευρώπη, που οι τίμιοι χριστιανοί, αυτοί που δεν καταδέχτηκαν να πάρουν μέρος στις Σταυροφορίες, θα αντιμετώπιζον τον μουσουλμάνο Σαλαδίνο (Γιουσούφ Σαλάχ αντ-Ντιν είναι το εξαραβισμένο όνομά του) σαν χριστιανό Άγιο.

Οι εξαραβισμένοι Κούρδοι Αγιουβίτες θα παραμείνουν στην εξουσία στην Αίγυπτο από το 1171 μέχρι το 1250, δηλαδή μόνο 79 χρόνια. Ήταν αρκετά φωτόσο για να μπορέσουν να εδραιώσουν εκεί ένα υποδειγματικά ανεξίθρησκο κράτος. Επιπροσθέτως, οι αγιουβίτες Κούρδοι μπόρεσαν να επιβάλουν στους Άραβες της Αιγύπτου ένα ιπποτικό πνεύμα τόσο fino, που να μην υπολείπεται σε τίποτα από τα δυτικά ιπποτικά πρότυπα. Ο Κούρδος Σαλαδίνο ήταν στ' αλήθεια μια πολύ μεγάλη προσωπικότητα και ένας γνήσιος άρχοντας.

Όλα, λοιπόν, δείχνουν πως χάρη στον Σαλαδίνο η συμφιλίωση χριστιανών και μουσουλμάνων θα γίνει πραγματικότητα στην Αίγυπτο, αυτόν τον καιρό. Όμως τα πράγματα θα στραβώσουν με υπαιτιότητα των χριστιανών ευρωπαϊών αρχόντων, που έχουν κάθε λόγο να συνδαυλίζουν τη θρησκευτική μισαλλοδοξία για να κάνουν καλύτερα τη δουλειά τους με το διαίρει διά του ενός και μοναδικού Θεού και βασίλευε διά του ενός και μοναδικού άρχοντα.

Ο φονταμενταλισμός, η επιστροφή δηλαδή στις ρίζες (στα θεμέλια), δεν είναι εφεύρεση των μουσουλμάνων, αλλά των Δυτικών, που σχετικά πρόσφατα τη μεταφύτευσαν στους μουσουλμάνους. Σήμερα είναι δύσκολο να συνεννοηθούμε μαζί τους εμείς οι φτωχοί χριστιανοί ώστε να βρούμε τρόπο να χτυπήσουμε από κοινού τους κοινούς μας εκμεταλλευτές. Που, είτε μουσουλμάνοι είναι, είτε χριστιανοί, είτε ό,τι άλλο θέλεις, όλοι τους είναι εξίσου

αποτελεσματικοί σαν εκμεταλλευτές. Είναι ανόητος όποιος πιστεύει πως τα αφεντικά είναι καλύτερα ή χειρότερα ανάλογα με το τι Θεό πιστεύουν. Ένας είναι ο Θεός των αφεντικών, το χρήμα.

Παρά ταύτα, η αραβική και μουσουλμανική Αίγυπτος ήταν και παραμένει η πόρτα από την οποία μπαινοβγαίνουν στον αραβικό κόσμο οι Ευρωπαίοι, συνήθως όχι για το καλό των Αράβων. Οι οποίοι στην Αίγυπτο παραμένουν κατά πλειοψηφία φιλοδυτικοί από συμφέρον και φιλοχριστιανοί από παράδοση.

3. Η Αίγυπτος των Άγγλων

Το ενδιαφέρον της Δύσης για την Αίγυπτο μειώνεται το 1492 με την ανακάλυψη της Αμερικής και με την παράκαμψη του Ακρωτηρίου της Καλής Ελπίδας λίγο αργότερα. Και εξαφανίζεται εντελώς το 1517 με την τουρκική κατάκτηση της Αιγύπτου. Τώρα που δρέθηκε δρόμος για την Ινδία, χάνει την παλιά οικονομική της σημασία η Αλεξάνδρεια, η πόλη στην οποία συναντιόνταν για αιώνες οι έμποροι τριών ηπείρων.

Στα 25 χρόνια που μεσολαβούν ανάμεσα στην ανακάλυψη της Αμερικής και την τουρκική κατάκτηση της Αιγύπτου, η Γαληνοτάτη Δημοκρατία της Βενετίας καταρρέει και δεν υπάρχει πλέον κανένας Ευρωπαίος που να ενδιαφέρεται σοβαρά για τη διακίνηση όχι μόνο των προϊόντων της Αιγύπτου, αλλά κι αυτών που παράγονται σε άλλες αφρικανικές ή ασιατικές χώρες και φτάνουν στην Αλεξάνδρεια φορτωμένα στις καμήλες για να τα παραλάβουν από κει οι Βενετοί και να τα μεταφέρουν στις πιο απομακρυσμένες περιοχές της Ευρώπης.

Η τουρκική κατάκτηση της Αιγύπτου θα βάλει τέλος στη σχετική ευημερία των κατοίκων της περιοχής του Δέλτα του Νείλου. Μέχρι το 1798, που ο Μέγας Ναπολέων θα κατακτήσει με τη σειρά του την Αίγυπτο, η παρακμή θα είναι συνεχής. Και πάνω που η οικονομία της Αιγύπτου αρχίζει να ανακάμπτει με τρόπο άκρως εντυπωσιακό χάρη στο ειλικρινές ενδιαφέρον για τη χώρα των φαραώ του Ναπολέοντα, που ονειρεύεται τον εαυτό του και φαραώ εκτός από αυτοκράτορα, ο σουλτάνος συνέρχε-

ται απότομα και λιανίζει τους Γάλλους το 1801. Οι γάλλοι κατακτητές θα κάνουν τους τούρκους κατακτητές της Αιγύπτου να συνειδητοποιήσουν πως η χώρα αυτή έχει ξαναμπει στο κέντρο του ενδιαφέροντος όσων Ευρωπαίων δεν επωφελήθηκαν επαρκώς από το νέο εμπόριο που εγκαινιάζει η ανακάλυψη της Αμερικής και το άνοιγμα του θαλασσινού δρόμου προς την Ινδία απ' τη μεριά της Νότιας Αφρικής.

Το γεγονός πως η Αίγυπτος θα παραμείνει τουρκική από το 1517 μέχρι το 1914 (που θα γίνει επισήμως αγγλικό προτεκτοράτο), δηλαδή για 397 ολόκληρα χρόνια, όσα περίπου και η Ελλάδα, θα έχει δυσμενέστερες επιπτώσεις στην οικονομική της ανάπτυξη, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες του Μωχάμετ Άλι μετά το 1805, τη χρονιά που διορίζεται από το σουλτάνο κυβερνήτης της ημιαυτόνομης Αιγύπτου, να ανορθώσει την οικονομία της χώρας υιοθετώντας, αυτός ο Αλβανός, ευρωπαϊκά πρότυπα οργάνωσης της διοίκησης.

Οι Ευρωπαίοι ενθαρρύνουν όσο μπορούν τον Μωχάμετ Άλι στις αποσχιστικές και αυτονομοστικές του τάσεις, που φτάνουν μέχρι την ένοπλη εξέγερση κατά των Τούρκων. Αλλά όταν καταλαβαίνουν πως ο Μωχάμετ Άλι δεν έχει καμιά διάθεση να παραδώσει την Αίγυπτο στους Ευρωπαίους, αυτοί σε συνεννόηση με τους Τούρκους τού δίνουν μία στ' αφτιά και το 1841 τον υποχρεώνουν να περιοριστεί στον κληρονομικό τίτλο του πασά, που του παραχωρεί ο σουλτάνος.

Οι Ευρωπαίοι προτιμούν μια Αίγυπτο υποτελή στους Τούρκους παρά αυτόνομη. Φοβούνται την επανάληψη όσων έχουν γίνει στην Ελλάδα λίγα χρόνια νωρίτερα, το 1830, τη χρονιά που προέκυψε το νεοελληνικό κράτος, που για ημιαυτόνομο κράτος τύπου Μολδοβλαχίας το προόριζαν οι σύμμαχοι και ανεξάρτητο κράτος τους προέκλυσε, εξαιτίας της εντελώς απροσδόκητης ρελάνς που κάνει στους Ρώσους ο άγγλος πρωθυπουργός Τζωρτζ Κάνινγκ. Ο οποίος ξέρει πως μια ημιαυτόνομη ορθόδοξη Ελλάδα υπό την επικυριαρχία της Πύλης ευνοεί τη ρωσική πολιτική στο Αιγαίο, ενώ μια αυτόνομη Ελλάδα ευνοεί την αγγλική αγκυρακή πολιτική, τώρα που η Αγγλία έχει διαδεχθεί τη Βενετία στον έλεγχο του Αιγαίου.

Άλλωστε δεν πρέπει να μας διαφεύγει πως όταν ο Μωχάμετ Άλι στέλνει το γιο του Ιμπραήμ στην Ελλάδα να υποτάξει τους

επαναστατημένους Έλληνες για λογαριασμό του σουλτάνου, τον εαυτό του σκέφτεται και όχι το σουλτάνο. Θέλει να προσαρτήσει την Ελλάδα στο αυτόνομο κράτος της Αιγύπτου που σχεδιάζει να δημιουργήσει.

Η αυτονομία της «δικής του» Αιγύπτου, του έχει γίνει έμμονη ιδέα. Που τριβελίζει συνεχώς και αδιαλείπτως το μυαλό αυτού του εξαιρετικά ικανού και προικισμένου Αλβανού, που έτυχε να γεννηθεί στην Καβάλα, που γνωρίζει καλά τους Έλληνες και που μιλάει και ελληνικά εκτός από τουρκικά και αρβανίτικα. Πιστεύει ο Μωχάμετ Άλι πως οι Έλληνες δεν θα είχαν σοβαρές επιφυλάξεις στην περίπτωση που υποχρεώνονταν να ξεκόψουν απ' τους Τούρκους για να υποτεταχθούν στο υπό σχεδιασμό αυτόνομο κράτος του. Ενθαρρύνεται επ' αυτού και από την άψογη απέναντί του συμπεριφορά των αιγυπτιωτών Ελλήνων τον καιρό που λιάνιζε στην Πελοπόννησο τους γηγενείς Έλληνες, πράγμα καθόλου παράδοξο αφού τα λεγόμενα εθνικά συμφέροντα δεν είναι παρά ένα άθροισμα ιδιωτικών συμφερόντων. Κι έτσι, τον καιρό της εκστρατείας του Ιμπραήμ κατά της Ελλάδας, οι αιγυπτιώτες Έλληνες όχι μόνο κάνουν την πάπια αλλά υποστηρίζουν έμμεσα τον Μωχάμετ Άλι.

Βέβαια, οι μεγαλύτεροι Έλληνες εθνικοί ευεργέτες είναι Αιγυπτιώτες. Όμως, μην ξεχνάτε πως η εθνική ευεργεσία είναι κι αυτή μια μορφή επένδυσης: βοηθάς την πατρίδα μόνο όταν ξέρεις πως κι αυτή θα σε βοηθήσει να ελεγκτείς και σ' αυτήν τις δουλειές που κάνεις έξω απ' αυτήν. Αν έχεις πιο αποτελεσματικούς τρόπους να κατακτήσεις μια αγορά, την κατακτάς μ' αυτούς τους τρόπους και όχι με τη δύστροπη από οικονομικής απόψεως ευεργεσία. Καμιά ευεργεσία, άλλωστε, δεν είναι εντελώς ανιδιοτελής, ούτε καν η απευθυνόμενη προς τους στημένους την Κυριακή έξω από την εκκλησία φτωχούς. Τους δίνεις δυο δεκάρες και αλαφρώνεις τις ενοχές σου, τους δίνεις τρεις και αγοράζεις μετοχές για τον παράδεισο. Άλλωστε, άλλο ανθρωπισμός, και άλλο φιλανθρωπία. Άλλο αγάπη και φροντίδα για τον άνθρωπο και άλλο μέριμνα για το φτωχό άνθρωπο. Το σημαντικό είναι να κάνεις κάτι για την κατάργηση του μηχανισμού που αναπαράγει αδιάκοπα τη φτώχεια και όχι να βοηθάς τους φτωχούς γνωρίζοντας πως άλλοι φτωχοί θα πάρουν τη θέση τους.

Ο Μωχάμετ Άλι ήταν ένας άνθρωπος τόσο εγωιστής και φι-

λόδοξος, που θα ήταν δύσκολο να πεις πως ενδιαφέρθηκε ποτέ σ' αλήθεια, είτε για τους Αιγύπτιους, είτε για τους Τούρκους, είτε για τους Αλβανούς, είτε για τους Έλληνες, είτε για τους Άγγλους, που θα τον επαναφέρουν τελικά στην τάξη. Με επέμβαση των Άγγλων, ο διάδοχος του Μωχάμετ Άλι, ο εγγονός του Ισμαήλ πασάς, θα ονομαστεί απ' τους Τούρκους το 1867 χεδίδης, δηλαδή κληρονομικός άρχων που εκπροσωπεί το σουλτάνο σε μια περιοχή, κάτι σαν αντιβασιλιάς.

Με τον Ισμαήλ, που θα αγαπήσει πολύ τους Έλληνες, η Αίγυπτος κάνει ένα ακόμα βήμα προς τη φιλοδυτική αυτονομία, τώρα που οι Ευρωπαίοι ετοιμάζονται να εγκαινιάσουν τη διώρυγα του Σουέζ το 1869, δυο χρόνια μετά τη χεδιδοποίηση του Ισμαήλ, που στην πραγματικότητα είναι τοποτηρητής των Άγγλων και όχι των Τούρκων. Πράγμα που, με παρακίνηση και των Τούρκων, θα προκαλέσει τόσες ταραχές στην Αίγυπτο, που ο Ισμαήλ θα υποχρεωθεί να παραιτηθεί το 1879, ύστερα από δέκα χρόνια επιτηρούμενης μεν απ' τους Τούρκους αλλά φιλοδυτικής εξουσίας. Τη χρονιά αυτή (1879) η Αίγυπτος θα τεθεί υπό αγγλική προστασία, χωρίς ωστόσο να ονομαστεί προς το παρόν προτεκτοράτο. Αυτό θα γίνει το 1914.

Καταλάβατε ήδη πως στην Αίγυπτο το πέρασμα από την τουρκική κατάκτηση στην αγγλική μισοκατάκτηση έχει γίνει σταδιακά και διακριτικά. Όμως κατά τον πόλεμο του 1914, με την ένταξη της Τουρκίας στο αντίπαλο των Αγγλογάλλων στρατόπεδο, οι Άγγλοι, με την έγκριση και των Γάλλων, που δεν θα σταματήσουν ποτέ να ενδιαφέρονται για την Αίγυπτο, θα κηρύξουν και επισήμως τη χώρα προστατευόμενο της Αγγλίας κράτος, δηλαδή προτεκτοράτο, που είναι η πιο ήπια μορφή αποικίας. Η ηριότητα της οποίας ωστόσο ουδόλως καταργεί την αποικιοκρατική ουσία των αποικιοκρατικών πραγμάτων. Οι Άγγλοι, λοιπόν, ανεπισήμως από το 1879 και επισήμως από το 1914 θα προστατεύουν την Αίγυπτο -δηλαδή τα δικά τους συμφέροντα στην Αίγυπτο. Που έχουν σχέση κυρίως με τη διώρυγα του Σουέζ, που θα εγκαινιαστεί το 1869, 68 χρόνια μετά την ήττα των γαλλικών στρατευμάτων του Ναπολέοντα το 1801 από τους Τούρκους. Όσο για το νέο γάλλο «κατακτητή», αυτός είναι ένας ειρηνικός και ταλαντούχος μηχανικός, που ονομάζεται Φερντινάν Λεσέψ. Είναι ο άνθρωπος που θα ανοίξει τη διώρυγα του

Σουέζ. Είναι αυτός που θα ανοίξει αργότερα και τη διώρυγα του Παναμά και θα σχεδιάσει τη διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου. Μέγας διωρυγοποιός ο Φερντινάν Λεσέψ, που θα γίνει πρόσωπο σχεδόν μυθικό.

Η αποτελεσματικότητα της νεοαποικιοκρατίας θα δοκιμαστεί κατ' αρχήν στην Αίγυπτο για να εφαρμοστεί τελικά σ' όλες τις πρώην αποικίες. Τώρα όλος ο κόσμος ξέρει πως, εκτός του ότι είναι πιο δημοκρατικό, στοιχίζει και λιγότερο να κατακτάς μια χώρα με την οικονομική σου ισχύ μάλλον παρά με την ισχύ των όπλων. Βλέπε και τη δική μας «εθνικά υπερήφανη» χώρα που μονίμως ασκεί «υπερήφανη και ανεξάρτητη εξωτερική πολιτική». Που είναι εξωτερική στην πιο απόλυτη κυριολεξία: σχεδιάζεται πάντα έξω από την Ελλάδα.

Όμως, το αγγλικό προτεκτοράτο της Αιγύπτου δεν φτουράει και τόσο. Γίνεται χαμός με τους ντόπιους που ρίχνονται άγρια στους άγγλους προτέκτορες. Και το 1922 το προτεκτοράτο καταργείται. Τη χρονιά αυτή η Αίγυπτος γίνεται βασίλειο με πρώτο βασιλιά έναν επίγονο του Μωχάμετ Άλι, τον Φουάτ, γιο του Ισμαήλ. Το 1936 ο Φουάτ πεθαίνει και τον διαδέχεται ο γιος του Φαρούκ, δηλαδή πάλι ένας επίγονος του Μωχάμετ Άλι. Όμως, οι επαναστάτες του Ναγκίμπ και του Νάσερ θα υποχρεώσουν τον Φαρούκ το 1953 να καταφύγει στην Ευρώπη, για να γίνει το 1959 υπήκοος του πριγκιπάτου του Μονακό και να πεθάνει στη Ρώμη το 1965.

Ιμπραήμ, Ισμαήλ, Φουάτ, Φαρούκ, οι τέσσερις διάδοχοι του Αλβανού Μωχάμετ Άλι, που γεννήθηκε στην Καβάλα και που έμελλε ν' αλλάξει τη μοίρα της Αιγύπτου από σύμπτωση. Το 1801 ο σουλτάνος τον στέλνει μαζί με άλλους στην Αίγυπτο για να πολεμήσει τον Ναπολέοντα κι όχι για ν' αλλάξει τη μοίρα της Αιγύπτου. Άλλωστε, άλλο αλλάζω τη μοίρα μιας χώρας και άλλο αλλάζω την κακή μοίρα του φελάχου, όπως λέγεται ο αγρότης στα αραβικά. Ο Μισιρλής και η Μισιρλού (θυμάστε το ελληνικό λαϊκό άσμα «Μισιρλού»;) όπως λέγεται στα ελληνοαραβικά ο Αιγύπτιος και η Αιγυπτία, θα συνεχίσουν να πεινούν και επί Μωχάμετ Άλι, και επί Ισμαήλ, και επί Φουάτ, και επί Φαρούκ. Ενώ οι ξένοι πάροικοι, μεταξύ των οποίων εξέχουσα θέση κατέχουν οι Έλληνες, θα συνεχίσουν να πλουτίζουν με την καλλιέργεια και το εμπόριο του βαμβακιού του Δέλτα του Νείλου

μέχρι τον Ιούλιο του 1952, που ένα στρατιωτικό πραξικόπημα με επικεφαλής το συνταγματάρχη Ναγκίμπ θα ανατρέψει τον Φαρούκ.

Πρώτος πρόεδρος της Δημοκρατίας θα γίνει ο Ναγκίμπ, αλλά πολύ σύντομα θα τον διαδεχτεί ο πραγματικός ηγέτης της επανάστασης, ο συνταγματάρχης Γκαμάλ Άμπντελ Νάσερ, ένας πάρα πολύ ικανός και εξαιρετικά δημοφιλής στη χώρα του ηγέτης. Που είναι επιπροσθέτως και ένας πανέμορφος άνδρας με τυπικά αραβική ομορφιά, που λίγο απέχει απ' αυτήν του Ομάρ Σαρίφ, του αιγύπτιου σταρ του Χόλλυγουντ.

Σημειώστε πως οι Αιγύπτιοι έχουν σε πολύ μεγάλη εκτίμηση και την ανδρική και τη γυναικεία ομορφιά. Σημειώστε ακόμα πως οι πλούσιοι ομοφυλόφιλοι όλου του κόσμου, και κυρίως της Αγγλίας, στην Αίγυπτο συρρέουν για να επιλέξουν βαρβάρτα εμπρόσθια, κατάλληλα για απισχνασμένα οπίσθια. Αν ο Καβάφης μπορούσε να μιλήσει ανοιχτά για τις αραβικές ηδονές, θα δυσκολευόμασταν να διδάξουμε στα ελληνικά σχολεία τη μεγάλη του ποίηση. Που, βέβαια, σε καμιά περίπτωση δεν είναι ποίηση «του κώλου». Άλλωστε, το λεγόμενο «οθωμανικό δίκαιο» καθώς λέγεται έτσι, γιατί δεν είναι οι Τούρκοι Οθωμανοί που το θεσμοθέτησαν. Όλες οι μουσουλμάνες, από υπάρξεως μουσουλμανισμού, όταν θέλουν να κάνουν παιδιά ξαπλώνουν στο κρεβάτι ανάσκελα, κι όταν δεν θέλουν, ξαπλώνουν στο κρεβάτι μπρούμυτα. (Ένας χρόνος ζωής ανάμεσα σε Αραβίνες στην Αλγερία, μου έμαθε πολλά επ' αυτού). Πρόκειται για την πιο παλιά μέθοδο αντισύλληψης, που οι μουσουλμάνοι την ανήγαγαν σε μεγάλη τέχνη, για να ξεπεράσουν το χάντικαλ της αυστηρής απαγόρευσης της χρήσης προφυλακτικών. Η ούτω πως κτηθείσα επί γυναικείων οπισθίων ανδρική πείρα, εύκολα μπορεί να μεταφερθεί και επί ευρωπαϊκών ανδρικών οπισθίων. Πράγμα που, ωστόσο, καθόλου δεν λύνει το ιστορικό πρόβλημα του πληθύματος του αποικιοκρατούμενου από τον αποικιοκράτη. Επὶ του προκειμένου, το μεταφορικό πηδύμα είναι πιο ουσιαστικό από το πραγματικό.

Το Μισρ, το Μισίρι όπως το λέμε εξελληνισμένα, δηλαδή η Αίγυπτος όπως είναι το αρχαίο ελληνικό όνομα αυτής της χώρας, που πάντα είχε στενούς δεσμούς με τους Έλληνες, το 1953 θα γίνει αλ-Γκουμχουρίγια Μισρ αλ-Αραμπίγια, τουτέστιν Αραβική Δημοκρατία της Αιγύπτου. Η Τουρκία, που κυριαρχούσε

επί της Αιγύπτου για 397 χρόνια, θα γίνει Τζουμχουριέτ, δηλαδή δημοκρατία, πολύ νωρίτερα, το 1924, χάρη και στη βοήθεια των Ελλήνων, που έπαθαν νίλα μεγάλη το 1922 που ελεχείρισαν να κάνουν ελληνική την Τουρκία. Ουδέν κακόν (για την Ελλάδα) αμυγές καλού (για την Τουρκία). Αλλά και ουδέν καλόν για την Αίγυπτο αμυγές κακού για την Ελλάδα. Κι έτσι, με την επικράτηση της επανάστασης το 1952 και την ανακήρυξη της δημοκρατίας το 1953, οι αιγυπτιώτες Έλληνες αρχίζουν να τα μαζεύουν σιγά σιγά και να επιστρέφουν στη μητέρα πατρίδα, για να προκόψουν κι αυτοί όπως ο πατέρας μου ο Κωνσταντινουπολίτης και Μεγαλοσχολίτης, που το 1920 δραπέτευσε από τον τουρκικό στρατό για να έρθει στη μητέρα πατρίδα, η οποία τον περιποιήθηκε πολύ καλά με κάπου δέκα χρόνια φυλακές και εξορίες.

4. Η Αίγυπτος του Νάσερ

Τον Ιούλιο του 1952, ένα από καιρό αναμενόμενο στην Αίγυπτο πραξικόπημα, θα προκαλέσει τέτοια ταραχή στην καπιταλιστική Ευρώπη και στον κόσμο όλο, που ομοιά της έχει να φανεί από τον καιρό της Γαλλικής Επανάστασης. Μια ομάδα συνταγματαρχών, με επικεφαλής τον Γκαμάλ Άμπντελ Νάσερ, ανατρέποντας το βασιλιά Φαρούκ ανατρέπει όλους τους νεοαποικιοκράτες που νέμονται τη χώρα. Το νέο καθεστώς πάντως δεν εγκαθιστά σοσιαλισμό, όπως φοβούνται οι καπιταλιστές, εγκαθιστά κρατικό καπιταλισμό, που πλασάρεται σαν σοσιαλισμός, καλή ώρα όπως θα γίνει και σε μας εδώ με το ΠΑΣΟΚ.

Ο Νάσερ πάντως, αντίθετα με τον Παπανδρέου, και τα 18 χρόνια της εξουσίας του θα επιμείνει κρατικοκαπιταλιστικά, αρχίζοντας το 1953 τις κοινωνικές του μεταρρυθμίσεις με το μίσθωμα της ξένης ιδιοκτησίας γης στους φτωχούς φελάχους, που θα τον λατρεύουν και θα τον ανακηρύξουν σωτήρα τους. Αμέσως μετά, προκειμένου να εξασφαλίσει την απαιτούμενη για την εκβιομηχάνιση της χώρας ενέργεια, κατασκευάζει το κολοσσιαίο φράγμα του Ασουάν, έργο φαραωνικής εμπνεύσεως, που θα το

διεκπεραιώσουν κυρίως ρώσοι τεχνικοί. Πάντως, ο Νάσερ δεν είναι ούτε μαρξιστής, ούτε κομμουνιστής, ούτε καν σοσιαλιστής. Είναι απλά και καθαρά εθνικιστής και λαϊκιστής. Ωστόσο το παίζει λιγάκι και σοσιαλιστής άμα λάχει.

Παρά ταύτα, ο Νάσερ θα γίνει το σύμβολο του κρατικοσοσιαλίζοντος καπιταλισμού σ' όλον τον αποικιοκρατούμενο και ημιαποικιοκρατούμενο κόσμο. Και θα εμπνεύσει με τις καινοτόμες ιδέες του μια μεγάλη σειρά από πολιτικούς και στρατιωτικούς παράγοντες σ' όλον τον κόσμο. Ο νασερισμός θα γίνει πολιτικός όρος ανάλογος μ' αυτόν του περονισμού, αλλά με μεγαλύτερη κλίση προς την αριστερή παρά προς τη δεξιά πλευρά.

Ο Νάσερ θα επηρεάσει πολλούς και σε μας εδώ, από τον χουνταίο Λαδά, που ήθελε τον εαυτό του νασερικό, μέχρι τον Παπανδρέου, που δεν ήθελε τον εαυτό του νασερικό, μελέτησε όμως πολύ προσεχτικά τις ριζοσπαστικές απόψεις του φίλου του Σαμίρ Αμίν, ενός διεθνώς γνωστού αιγύπτιου οικονομολόγου, που πρώτος θα κάνει λόγο για «δύσμορφο καπιταλισμό» όπως ονομάζει τον περιφερειακό και υπανάπτυκτο καπιταλισμό σαν αυτόν της Αιγύπτου αλλά και πολλών άλλων «υπό ανάπτυξιν» χωρών, όπως ονομάζουμε επί το ευγενικότερον τις υπανάπτυκτες καπιταλιστικά χώρες, που θα ήθελαν να μοιάσουν κάποτε στις καπιταλιστικά αναπτυγμένες. Δυστυχώς όμως, οι ήδη καπιταλιστικά αναπτυγμένες δεν τους το επιτρέπουν. Γιατί αν τους το επιτρέψουν, θα χάσουν κάποτε τις ήδη ανοιχτές στα προϊόντα τους αγορές, που δεν πρέπει να κορεστούν με ντόπια προϊόντα.

Σίγουρα ο Σαμίρ Αμίν έχει δίκιο όταν μιλάει για δύσμορφο καπιταλισμό. Αλλά νομίζω πως υποτιμά τον κίνδυνο από έναν πολύ πιθανό εκλεσμό στο φασισμό του εθνικού κρατικού καπιταλισμού. Που, άλλωστε, δεν είναι καθόλου σίγουρο πως οδηγεί σε μια δικαιότερη κοινωνία, όπως αποδείχτηκε τόσο στην περίπτωση της Αργεντινής του Περόν, του ανθρώπου που δημιούργησε το κίνημα των αδεσμεύτων, όσο και στην περίπτωση της Αιγύπτου του Νάσερ, του πιο συνεπή κρατικοκαπιταλιστή.

Αποδείχτηκε όμως και στην περίπτωση της Ελλάδας του Παπανδρέου, του διεθνώς πιο ασυνεπή σοσιαλιστή, που ωστόσο θα ήταν αδύνατο να το παίξει Νάσερ. Πρώτον γιατί δεν είχε καμιά τέτοια πρόθεση και δεύτερον διότι η Ελλάδα αιωρείται στα όρια του δύσμορφου και του εύμορφου καπιταλισμού, αντίθετα από

την Αίγυπτο που ήταν και παραμένει το τέλειο μοντέλο του δύμορφου καπιταλισμού που περιγράφει ο Αιγύπτιος Σαμίρ Αμίν. Στην Αίγυπτο θα μπορούσε να γίνει το πείραμα του σοσιαλιστικού κρατικού καπιταλισμού, προκειμένου να δημιουργηθεί πρώτα καπιταλισμός και ύστερα ό,τι άλλο ήθελε προκύψει.

Προσωπικά, αν και μαρξιστής, αλλά ιδιορρυθμού και εντελώς ρεβιζιονιστικού τύπου, πιστεύω πως όχι μόνο η Αίγυπτος αλλά και η Ελλάδα έχουν μεγαλύτερη ανάγκη από καπιταλισμό της προκοπής παρά από σοσιαλισμό της πλάκας. Αδερφέ μου, αν δεν είναι να ζήσουμε υπό σοσιαλιστικό καθεστώς, ας ζήσουμε τουλάχιστον υπό καπιταλιστικό. Και αν πιστεύετε πως το σημερινό ελληνικό κοινωνικοπολιτικό σύστημα είναι όντως καπιταλιστικό, δεν ξέρετε τι είναι ο καπιταλισμός. Ο καπιταλισμός, λοιπόν είναι, κατ' αρχήν, αποκλεισμός του ρουσοφειού, που καταστρέφει τις φυσικές ιεραρχήσεις, αποκλεισμός της φοροδιαφυγής, που καταστρέφει την ισοπολιτεία, και αποκλεισμός της κλοπής του δημοσίου χρήματος, που καταστρέφει τους νόμους της αγοράς. Αντίθετα, ο δύμορφος καπιταλισμός είναι ρουσοφίτι, συν φοροδιαφυγή, συν κλοπή του δημοσίου χρήματος, συν οικονομία της αγοράς, προκειμένου να παραμείνει στο σύνθετο όρο «δύμορφος καπιταλισμός» η λέξη καπιταλισμός.

Ο δύμορφος, λαϊκίστικος κρατικός καπιταλισμός συμφέρει στο λαό, όχι όμως και στους οργανωμένους καπιταλιστές. Πατί ψευτοδιορθώνει τις κοινωνικές αδικίες με τρόπο ιδιωτικό: αν δεν μπορεί να σε βολέψει η κοινωνία και το κράτος, τουλάχιστον ας σε βολέψει ο κουμπάρος. Αν δεν μπορεί το κράτος να δημιουργήσει συνθήκες για να ζεις καλύτερα, τουλάχιστον μπορείς και κλέβεις το κράτος ώστε να ζεις καλύτερα. Αν το κράτος σε κλέβει με τους ανισοκατανεμημένους φόρους, το κλέβεις κι εσύ ο φοροκλέπτης και έρχεστε πάτσι. Ανάμεσα στον εύμορφο και το δύμορφο καπιταλισμό, προσωπικά και σε ένα επίπεδο καθαρά συναισθηματικό θα προτιμούσα το δύμορφο καπιταλισμό, παρόλο που είμαι εντελώς ανίκανος να επωφεληθώ από τα λαϊκίστικα πλεονεκτήματά του. Το χάος, εφόσον δεν διαλύει την κοινωνία, την οδηγεί σίγουρα στη ριζοσπαστικοποίηση.

Παρά ταύτα, όντας λογικός άνθρωπος, τελικά θα διάλεγα το σοσιαλισμό. Άντε, και τον εύμορφο καπιταλισμό στην ανάγκη, αφού ξέρω πως δεν θα περιφρονήσει τις όποιες ικανότητές μου

επί προσωπικού επιπέδου. Αλλά, πώς να μην πάρω υπ' όψιν μου τα συμφέροντα των μαζών, εγώ ο αριστερός; Τα συμφέροντα των μαζών απαιτούν περσονισμό, νασερισμό, πασοκισμό και όλους τους συναφείς δύσοσμούς ισμούς, που κάλλιστα θα μπορούσαν να πλασαριστούν και σαν σοσιαλισμός, εξαιτίας των ασαφών ορίων ανάμεσα στο λαϊκισμό και το σοσιαλισμό, πράγμα που θα χαρίσει λαμπρές νίκες στο ΠΑΣΟΚ.

Πρώτα ο φανατικά αντιαμερικανός Περόν, που ακόμα δεν αποφασίσαμε αν ήταν αριστερός ή δεξιός, και μετά ο Νάσερ, που ακόμα δεν τον κατατάξαμε στους σοσιαλιστές ή τους καπιταλιστές, όπως και τον Παπανδρέου άλλωστε, θα ανοίξουν το δρόμο σε πολλούς ηγέτες αμφιρρέποντες ανάμεσα στο λαϊκίστικο σοσιαλισμό και το λαϊκίστικο καπιταλισμό και θα προσφέρουν διέξοδο σε όλους τους συγχυμένους σοσιαλκαπιταλιστές λαϊκής προελεύσεως.

Ωστόσο, ίσως είναι ανάγκη να προσέξουμε λίγο περισσότερο τα λαϊκίστικα κινήματα εμείς οι αριστεροί. Ο δάσκαλός μου Μιχάλης Ράπτης (Μισέλ Πάμπλο), ένας άριστος γνώστης των αραβοσοσιαλιστικών πραγμάτων, πίστευε πως δεν υπάρχει άλλη δυνατότητα για μια στροφή της κοινωνίας προς τα αριστερά πέρα απ' αυτήν που παρέχει η πιθανότητα οικειοποίησης των λαϊκίστικων κινήματων από τη σοβαρή αριστερά. Ίσως. Έτσι κι αλλιώς η ιστορία δεν γράφεται με το κεφάλι, αλλά με το στομάχι. Συνεπώς, όλοι οι δυστυχείς και οι πεινασμένοι είναι δυνάμει αριστεροί, κι ας μην το ξέρουν, όπως έλεγε ο Πάμπλο.

Ναι, αλλά πώς να ανεχτείς το χυδαίο μικροαστό, που τό μόνο που τον απασχολεί είναι «η προαγωγή στην ανώτερη τάξη»; Είναι ιδανικό αυτό ώστε να πας κοντά του και να τον βοηθήσεις; Όχι, του κερατά, δεν είναι ιδανικό αυτό. Εγώ προσωπικά δεν θα βοηθήσω ποτέ έναν μικροαστό να γίνει μεσοαστός ή μεγαλοαστός. Θα τον αφήσω να βράζει στο ζουμί του αγοραζόντας λαχεία και περιμένοντας να πεθάνει ο μπαμπάς για να τον κληρονομήσει. Όταν όμως δεν συμβεί ούτε το ένα ούτε το άλλο, ενδέχεται να συνειδητοποιήσει λίγες μέρες πριν από το θάνατό του τη μικροαστική του μωρία, οπότε εγώ ο χαϊρέκακος θα ήμουν πολύ ικανοποιημένος αν μπορούσα να τον δω να πεθαίνει χωρίς να έχει τώρα πλέον καμιά πιθανότητα να ανεβεί στην ανώτερη τάξη, αφού ήδη κατέβηκε στην κατώτερη των κατωτέρων. Ού-

τως εχουσών των προσωπικών μου απόψεων, ο Νάσερ δεν τα κατάφερε να μου γίνει ιδιαίτερα συμπαθής, παρά την αναμφισβήτητη προσφορά του στο αντιιμπεριαλιστικό κίνημα.

Τον Οκτώβριο του 1954 ο Νάσερ διώχνει τους άγγλους στρατιώτες από την περιοχή της διώρυγας του Σουέζ, δηλώνοντας πως, απ' αυτή τη μέρα, η Αίγυπτος είναι χώρα «ενεργώς ουδέτερη». Σε δυο χρόνια, το 1956, εθνικοποιεί τη διώρυγα του Σουέζ αλλά αυτοί που θίγονται από τούτη την τεράστια σημασίας ενέργεια ουδόλως σέβονται την ενεργό ουδετερότητα της Αιγύπτου. Κι έτσι, εισβάλλουν στη χώρα, παρέα με τους Άγγλους και τους Γάλλους, και οι Ισραηλινοί. Που σπεύδουν να δείξουν σ' όλους τους Άραβες και σ' όλον τον κόσμο, πως είναι οι τοποτηρητές του διεθνούς κεφαλαίου στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής αλλά και φύλακες καλοί της διώρυγας του Σουέζ, που συντομεύει το θαλασσινό δρόμο για την Ασία και την Άπω Ανατολή κατά πολλές χιλιάδες ναυτικά μίλια.

Η εθνικοποίηση της διώρυγας του Σουέζ το 1956, η άμεση στρατιωτική επέμβαση των συνασπισμένων δυνάμεων των Άγγλων, των Γάλλων και των Ισραηλινών, η αποφασιστική διπλωματική επέμβαση των Σοβιετικών υπέρ των Αιγυπτίων, που θα ακολουθήσει τη στρατιωτική επέμβαση των Δυτικών, και η ταχύτατη αποχώρηση των εισβολέων αμέσως μετά τη σοβιετική επέμβαση, δημιουργούν τόσο μεγάλη διεθνή ένταση, με τόσο γρήγορες εναλλαγές, που όλοι αρχίζουν τότε να ετοιμάζονται για τον Γ' Παγκόσμιο Πόλεμο. Που δεν έγινε τότε, αλλά αυτό δεν σημαίνει πως δεν θα γίνει κάποτε.

Μετά την επέμβαση των Δυτικών στη διώρυγα και την παταγώδη αποτυχία τους, ο Νάσερ γίνεται σύμβολο της αντίστασης κατά του ιμπεριαλισμού και του καπιταλισμού σ' όλον τον προοδευτικό κόσμο, πράγμα που τον βοηθάει πολύ να προχωρήσει, μετά το 1961, κυρίως σε μέτρα κρατικοκαπιταλιστικού χαρακτήρα, που χαιρετίζονται ως σοσιαλιστικά από την ΕΣΣΔ. Που έχει κάθε λόγο να χαιρέται όχι για το σοσιαλισμό που δεν εγκαταστάθηκε στην Αίγυπτο αλλά για το δυτικό καπιταλισμό που αποχώρησε από την Αίγυπτο κατηφής και μνησίκακος.

Το 1958, δυο χρόνια μετά την εθνικοποίηση της διώρυγας, η Αίγυπτος και η Συρία ενώνονται εις κράτος εν με την επωνυμία Ηνωμένη Αραβική Δημοκρατία, στην οποία θα προσχωρήσει σε

λίγο και η Υεμένη. Όμως, ους ο Αλλάχ συνέζευξε, καπιταλισμός χωρίζετο σε τρία χρόνια μετά τη σύζευξη. Παρά ταύτα, το 1971 επιτυγχάνεται νέα ζεύξη της Αιγύπτου, τόσο με τη Συρία που προηγουμένως είχε αποχωρήσει όσο και με τη Λιβύη που πρωτοπαίγει στο ενωμένο κράτος των Αράβων κουβαλώντας τα πετρέλαιά της, το αναγκαίο δηλαδή δέλεαρ για την ένωση των Αράβων.

Στο μεταξύ όμως ο Νάσερ πεθαίνει το 1970, ένα χρόνο πριν τη νέα ένωση το 1971, σε ηλικία μόλις 52 ετών, για να γνωρίσει, ως πνεύμα πλέον, μια ταφή ημιθέου χωρίς προηγούμενο σ' ολόκληρη την ιστορία της ανθρωπότητας, όπως γράφηκε τότε στο διεθνή τύπο.

Τον διαδέχεται ο Ανουάρ Σαντάτ. Ο οποίος, το 1974, τρία χρόνια μετά την ένωση της Αιγύπτου με τη Συρία και τη Λιβύη το 1971, φροντίζει να διαλύσει τη νέα ένωση. Οι Αμερικανοί πέφτουν με τα μούτρα πάνω στον Σαντάτ, το δεύτερο στην επαναστατική ιεραρχία τα 18 χρόνια που μένει στην αρχή ο Νάσερ, και τελικά τον δελεάζουν με χίλιες υποσχέσεις, σχέσιον έχουσες με την προσωπική του αλλά και με την εθνική ευημερία.

Πρώτο μέλημα της αμερικανικής κατασκοπείας και διπλωματίας στην Αίγυπτο αυτόν τον καιρό είναι η διάλυση της Ηνωμένης Αραβικής Δημοκρατίας. Και δεύτερο η συμφιλίωση της Αιγύπτου με το Ισραήλ. Τα πετυχαίνουν και τα δυο αρχίζοντας τη δουλειά με την εκδίωξη των ρώσων τεχνικών συμβούλων, που ζουν και δουλεύουν στη φιλοσοβιετική μέχρι το 1972 νασερική Αίγυπτο. Το 1974, λοιπόν, χάνεται και η τελευταία ελπίδα για ένωση των Αράβων με τη διάλυση της Ενωμένης Αραβικής Δημοκρατίας. Και σε πέντε χρόνια, το 1979, οι Αιγύπτιοι υπογράφουν συνθήκη ειρήνης με τους Ισραηλινούς, ερήμην των άλλων Αράβων.

Η ιστορική συνάντηση Ισραηλινών και Αιγυπτίων στο Καμπ Ντέιβιντ της πολιτείας Μαίριλαντ των ΗΠΑ την προηγούμενη χρονιά (1978), θα αποδώσει καρπούς νωπούς αλλά και ξηρούς. Οι Αμερικανοί ανταμείβουν με το παραπάνω τον Σαντάτ. Και το δάνειο που αυτός είχε ήδη πάρει το 1974 από τους Γερμανούς θα παραγραφεί, ενώ νέα δανεικά κι αγύριστα συρρέουν στη φρόνιμη πλέον Αίγυπτο.

Αλλά και οι Αιγύπτιοι θα ανταμείψουν τον Σαντάτ δολοφο-

νώντας τον στις 6 Οκτωβρίου 1981, τη χρονιά της ανόδου του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία -για να μην ξεχνιόμαστε και να μην αμελούμε να αντιμετωπίζουμε την ελληνική ιστορία σαν μέρος της ιστορίας της Μέσης Ανατολής.

Θα τον διαδεχτεί ο Χόσνι Μουμπάρακ, που θα αποδειχτεί μέγας ισορροπιστής, αφού και το κεφάλι το κρατάει ακόμα στους ώμους του, και με τους Αμερικανούς τα πάει καλά, και με τους άλλους Άραβες δεν αντιμετωπίζει οσοδήποτε προβλήματα. Άσε που πέτυχε να προμηθεύσει στον ΟΗΕ έναν Γενικό Γραμματέα, τον Μπούτρος Μπούτρος Γάλι. Χώρια ο καρδιοχειρουργός Μαχτί Πακούμπ, που με τον τρόπο του θα εισβάλει απότομα στην ελληνική πολιτική ιστορία.

5. Η χριστιανική Αίγυπτος

Η εισβολή των Αράβων στην Αίγυπτο το 640 μ.Χ. και η ανετότατη εγκατάστασή τους εκεί είχε σαν συνέπεια τον εξαραβισμό και τον εξισλαμισμό μιας πανσπερμίας λαών που κατοικούσαν στο βορειοαφρικανικό κομμάτι της Μέσης Ανατολής. Ωστόσο, ο εξισλαμισμός των Αιγυπτίων κατά πάσα πιθανότητα δεν θα ήταν δυνατός αν οι χριστιανοί της Αιγύπτου δεν υποδέχονταν τους Άραβες περίπου σαν ελευθερωτές από τους κατακτητές Βυζαντινούς.

Την εποχή αυτή η χριστιανική θεολογία είναι μοιρασμένη στα δυο: τη θεολογία της Αλεξάνδρειας και τη θεολογία της Αντιόχειας. Η θεολογία της Αντιόχειας βρισκόταν πιο κοντά στη ιουδαϊζουσα χριστιανική παράδοση, που στην πρωταρχή του χριστιανισμού εκπροσωπούσε ο Απόστολος Πέτρος, ενώ η θεολογία της Αλεξάνδρειας, η οικουμενική, προσπαθούσε να ξεκόψει απ' την εβραϊκή θεολογική παράδοση και να πείσει τον κόσμο πως ο χριστιανισμός είναι κάτι το ολότελα καινούργιο.

Για τον Απόστολο Παύλο, ο χριστιανισμός, που αυτός τον δημιούργησε σαν ευδιάκριτη και ανεξάρτητη θρησκεία, δεν είναι η συνέχεια του ιουδαϊσμού, όπως πρόσθεσε ο Απόστολος Πέτρος, αλλά μια καινούργια θρησκεία, που προκύπτει μεν από

τον ιουδαϊσμό, αλλά τελικά τον αναρρεί δίνοντας την απόλυτη προτεραιότητα στην Καινή Διαθήκη. Για τους οικουμενιστές χριστιανούς οι δύο Διαθήκες (συμφωνίες του Θεού με τον άνθρωπο) δεν είναι ισότιμες, όπως πίστευαν οι πρώτοι ιουδαϊζοντες χριστιανοί, αν και η Καινή έχει απόλυτη ανάγκη από τους Προφήτες της Παλαιάς προκειμένου να «αποδείξει» την ιστορική αναγκαιότητα της έλευσης του Χριστού, που τον έστειλε στη γη ο Θεός για να νικήσει το θάνατο με το δικό του θεανθρώπινο θάνατο, που δεν είναι θάνατος αλλά «ζωή αιώνια».

Όσο περισσότερο κοντά στην Ιουδαία ζουν οι χριστιανοί, τόσο περισσότερο ορθόδοξοι φαίνονται, τόσο πιο κοντά στην ορθή δόξα, τη σωστή άποψη βρίσκονται. Και αυτή η ορθή άποψη αφενός δεν πρέπει να απομακρύνεται πάρα πολύ από τον ιουδαϊσμό και αφετέρου πρέπει να απομακρύνεται τόσο, όσο χρειάζεται για να μη συγχέεται ο χριστιανισμός με το μητρικό του ιουδαϊσμό, πράγμα που ο μέγας ισορροπιστής Παύλος το πετυχαίνει με τρόπο αξιοθαύμαστο, για να βρουν τελικά οι απόψεις του γόνιμο έδαφος στην κοσμοπολίτικη Αλεξάνδρεια και όχι στην ιουδαϊζουσα Αντιόχεια.

Όμως, επειδή κανείς δεν μπορεί να πει ποια είναι, αντικειμενικά, η ορθή άποψη για το χριστιανισμό, η ιουδαϊζουσα, που ξεκινάει απ' τον Πέτρο, ή η οικουμενική, που εισηγείται ο Παύλος, σαν ορθή αντιμετωπίζεται πάντα η επικρατούσα άποψη, είτε της πλειοψηφίας των ιεραρχών, που συνέρχονται σε Συνόδους για να συζητήσουν και να αποφασίσουν για τα δογματικά και τα θεολογικά προβλήματα που αναφύονται κάθε τόσο, είτε του αυτοκράτορα, ο οποίος και συγκαλεί τις Συνόδους για να περνάει μέσα απ' αυτές τις δικές του απόψεις και να εξασφαλίζει την πολύτιμη βοήθεια των παπάδων. Διάολε, άλλο να σε εξουσιάζει ένας κοσμικός άρχων απ' έξω, κι άλλο να σε εξουσιάζουν οι παπάδες από μέσα, απ' τη συνείδηση. Άλλωστε, η εξουσία γίνεται αποτελεσματική, σταθερή και υπεραξιακή μόνο αν υποταγείς ενσυνείδητα στον ως εν ουρανών και επί της γης έναν και μοναδικό εξουσιαστή.

Πρόκειται για μια εντελώς μεγαλοφυή πολιτική σύλληψη που αποδίδεται σε μια από τις μεγαλύτερες πολιτικές ιδιοφυΐες όλων των εποχών, τον Μεγάλο Κωνσταντίνο. Που, αν και παιδοκτόνος, ανακηρύσσεται Άγιος από τη χριστιανική εκκλησία γιατί

είχε την καινούργια από εξουσιαστικής απόψεως και σωτήρια για το χριστιανισμό ιδέα να βάλει τον ένα Θεό στην υπηρεσία του ενός άρχοντα, και να υποχρεώσει έτσι τον ουράνιο άρχοντα να συνεργάζεται τόσο στενά με τον επίγειο, που να είναι αδύνατος ο διαχωρισμός τους μέσα στο διαρχικό σύστημα διακυβέρνησης που εγκαινιάζει αυτός ο μεγάλος ηγέτης λαών.

Στο εξής, ο αυτοκράτωρ θα κυριαρχεί στους υπηκόους του απ' έξω, ο πατριάρχης από μέσα, και ο έλεγχος του υπηκόου (του υπάκουου) θα είναι πλήρης. Στο εξής, υπακούοντας στον αυτοκράτορα υπακούς στο Θεό, και υπακούοντας στο Θεό υπακούς στον αυτοκράτορα. Αυτή είναι η περίφημη βυζαντινή διαρχία, η δυαδική εξουσία των δύο στενά συνεργαζόμενων εξουσιαστών, του αυτοκράτορα και του πατριάρχη.

Ναι αλλά ο Μεγάλος Κωνσταντίνος, αν και μεγάλος, δεν υπολόγισε πως η θεολογία, δηλαδή ο περί Θεού λόγος, μπορεί κάλλιστα να αυτονομηθεί σε σχέση με τον περί εξουσίας λόγο των αρχόντων και των πολιτικών. Οπότε δημιουργείται μέγα πρόβλημα δυσλειτουργίας του κράτους εξαιτίας της δραστηριότητας των αρετικών, αυτών δηλαδή που προτιμούν, που διαλέγουν (αυτό σημαίνει αίρεση) κάτι διαφορετικό από τα κοινώς ισχύοντα και καθιερωμένα. Κι έτσι, ενώ οι ιεράρχες έχουν συμφωνήσει στη Σύνοδο της Νικαίας πως ο Χριστός είναι ομοούσιος του Πατρός, φκιαγμένος από την ίδια με το Θεό ουσία, δηλαδή Θεός κι ο ίδιος, λίγο αργότερα κάποιο στραβόξυλο θα αντιλέξει και θα πει πως ο Χριστός ναι μεν είναι ομοούσιος του Πατρός αλλά έχει μέσα του λιγότερη θεϊκή ουσία απ' όση έχει ο Πατήρ.

Ο καλόγερος Ευτυχής, που γεννήθηκε το 378, είναι αυτός που είχε την παραπάνω ατυχέστατη για τον αυτοκράτορα και την επίσημη κρατική θρησκεία άποψη. Σύμφωνα μ' αυτήν την άποψη, ο Χριστός δεν έχει δύο σαφώς διακεκριμένες φύσεις, τη θεϊκή και την ανθρώπινη, αλλά μία μόνο, τη θεϊκή. Πιο σωστά, ο μονοφυσιτισμός ναι μεν δεν απορρίπτει την ανθρώπινη φύση του Χριστού, όμως υποτάσσει την ανθρώπινη στη θεϊκή φύση, με συνέπεια η ζυγαριά να κλίνει απ' τη μεριά του Πατρός, δηλαδή από τη μεριά του απ' τη φύση του μονοφυσίτικου ιουδαϊσμού.

Η αίρεση του μονοφυσιτισμού, που δεν αρνείται την ανθρώπινη φύση του Χριστού αλλά την υποτάσσει στη θεϊκή, θα εν-

θουσιάζει κυρίως τους εβραϊζοντες χριστιανούς, που υπάγονται στο ιουδαϊζον πατριαρχείο της Αντιόχειας. Κατά κάποιον τρόπο, ο μονοφυσιτισμός είναι το αντίθετο του αρειανισμού, που βρίσκεται έτη φωτός μακράν του ιουδαϊσμού. Δεν αρνείται τη διπλή φύση του Χριστού, παραδέχεται πως και ο Χριστός είναι Θεός, όμως ο Χριστός που είναι Θεός είναι ιεραρχικά υποταγμένος στον Πατέρα Θεό και όχι ισότιμός του, πράγμα που καθιστά δυσλειτουργική την έννοια της Αγίας Τριάδας, που προϋποθέτει το γεωμετρικό σχήμα του ισοσκελούς τριγώνου για να γίνει αντιληπτή. Άλλωστε, σαν ισοσκελές τρίγωνο παριστάνεται στη χριστιανική εικονογραφία η δυσνόητη έννοια της Αγίας Τριάδας.

Αντίθετα, ο αρειανισμός λέει πως ο Χριστός είναι το τελειότερο κτίσμα του Θεού και όχι Θεός ο ίδιος. Και ενώ ο αρειανισμός βρίσκεται πιο κοντά στη λογική, ο μονοφυσιτισμός βρίσκεται πιο κοντά στην αυστηρή ιεραρχία της Βίβλου. Είναι φυσικό, λοιπόν, να τον αγαπήσουν ιδιαίτερα οι εξ Εβραίων χριστιανοί. Όπως είναι φυσικό να αγαπήσουν ιδιαίτερα τον αρειανισμό οι εξ «εθνικών» χριστιανοί.

Μπροστά στον κίνδυνο να ξανακολλήσει ο χριστιανισμός διά του μονοφυσιτισμού στον ιουδαϊσμό, από τον οποίο ο Παύλος τον ξεκόλλησε με χίλια ζόρια, ο αυτοκράτορας συγκαλεί την Γ' Οικουμενική Σύνοδο το 431 στην Έφεσο, για να συζητήσουν οι ιεράρχες την φρέσκια αίρεση του καλόγερου Ευτυχή. Η οποία, καθώς διαδίδεται ταχύτατα, απειλεί το επίσημο δόγμα του διφυσιτισμού, αυτό δηλαδή που υιοθέτησε ο αυτοκράτορας. Άλλωστε ο μονοφυσιτισμός έχει μετατραπεί ταχύτατα σε νεστοριανισμό, όπως θα ονομαστεί η ακραία και μαχητική πτέρυγα του μονοφυσιτισμού από το όνομα του πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Νεστόριου, τον οποίο και θα καθαρήσει η Γ' Οικ. Σύνοδος της Εφέσου το 431. Έκτοτε και μέχρι σήμερα οι μονοφυσίτες θα ονομάζονται και νεστοριανοί.

Η Γ' Οικουμενική Σύνοδος της Εφέσου επιχειρεί με έναν συμβιβασμό με τους μονοφυσίτες, όπως ζητάει ο αυτοκράτορας, που δεν έχει κανέναν λόγο να βλέπει τους πιστούς να μαλλιοτραβιούνται για δογματικά προβλήματα, όμως τα μασάει από θεολογικής απόψεως. Τα τελικά συμπεράσματά της δεν ικανοποιούν κανέναν. Ούτε τώρα γίνεται δυνατό να ερμηνευτεί, αν όχι με λογική, τουλάχιστον με θεολογική επάρκεια, πώς γίνεται

και ενώνονται σε μία οι δύο φύσεις του Χριστού, η θεϊκή και η ανθρώπινη, σε ποιο στάδιο της ανάπτυξης του ανθρώπου Χριστού έγινε αυτή η ζεύξη. Η ζεύξη, λέει η απόφαση της Συνόδου της Εφέσου, έχει γίνει ήδη μέσα στη μήτρα της Θεοτόκου, όπως ονομάζουν την Παρθένο Μαρία οι χριστιανοί της Αλεξάνδρειας. Αλλά οι ιουδαϊζοντες χριστιανοί γενικώς και κυρίως οι κατ' εξοχήν ιουδαϊζοντες μονοφυσίτες λεν πως κάτι τέτοιο θα ήταν αδύνατο. Άρα η Παρθένο Μαρία γέννησε άνθρωπο και όχι Θεό, και γι' αυτό από τους μονοφυσίτες ονομάζεται Χριστοτόκος και όχι Θεοτόκος. Η ένωση με το Θεό θα γίνει αργότερα, λεν οι μονοφυσίτες, με την επενέργεια του Αγίου Πνεύματος, και μόνο τότε η ανθρώπινη φύση του Χριστού θα ενσωματωθεί στη θεϊκή.

Η Δ' Οικουμενική Σύνοδος της Κωνσταντινουπόλεως το 451 θα κληθεί να διευκρινίσει περαιτέρω το πώς και το πότε ακριβώς έγινε η ένωση της ανθρώπινης με τη θεϊκή φύση του Θεού. Αλλά αντί να ξεμπλέξει τα εξαιρετικά περιπλεγμένα μέχρι τις μέρες μας πράγματα, θα τα μπλέξει χειρότερα. Οι συνέδροι, όπως θα τους λέγαμε σήμερα, καταλήγουν στο μονοθελητισμό και το μονοενεργητισμό του Θεού. Λεν δηλαδή πως ο Θεός έχει μία μόνο βούληση, τη θεϊκή, και ενεργεί με έναν μόνο τρόπο, το θεϊκό, αν και η ανθρώπινη φύση ενυπάρχει σ' αυτόν εξαιτίας της ανθρώπινης φύσης του Χριστού, χωρίς όμως αυτή η φύση να έχει απορροφηθεί από τη θεϊκή, και χωρίς να μπορεί να επιδράσει επί της θεϊκής. Έτσι, ο Θεός, αν και φιλόανθρωπος αφού καταδέχτηκε να γίνει άνθρωπος για τη σωτηρία του ανθρώπου, παραμένει ο Θεός που ήταν πάντα, χωρίς να έχει επηρεαστεί από τα ανθρώπινα με την κάθοδό του στη γη.

Για να γίνει νοητό αυτό, πρέπει να χωρίσουμε το πρόσωπο του Θεού από τη φύση του Θεού. Κατά τη φύση του, ο Θεός είναι ένας. Κατά τα πρόσωπά του όμως, κατά τον τρόπο δηλαδή που γίνεται αντιληπτός, είναι χωρισμένος στα τρία: Πατήρ, Υιός και Άγιον Πνεύμα. Αυτή η συσκευασία των τριών σε ένα που επιχειρεί η σημαδιακή Δ' Οικουμενική Σύνοδος είναι μα τόσο μυστηριώδης υπόθεση, που οι μονοφυσίτες, που δεν αρνούνται την θεϊκή φύση του Χριστού όπως οι προγενέστεροι αιρετικοί, οι αρειανοί, προτιμούν να διαχωρίσουν τη θέση τους αποχωρώντας από τη Σύνοδο-το συνέδριο, αν δεις το πράγμα πολιτικά. Άλλωστε, το ίδιο είχε κάνει και ο Άρειος στην Α' Οικου-

μενική Σύνοδο της Νικαίας το 325, όταν υποχρεώθηκε να διαφωνήσει με όσους έλεγαν πως ο Χριστός είναι Θεός, το δεύτερο πρόσωπο της Αγίας Τριάδας, και όχι το τελειότερο κτίσμα του Θεού, όπως πίστευε εκείνος.

Κι έτσι, το 451, προκύπτει το πρώτο σχίσμα, που υπάρχει ακόμα. Η ενιαία μέχρι τότε εκκλησία θα κοπεί στα δυο, αιώνες πριν ξανακοπεί σε δυτική (παπική) και ανατολική (ορθόδοξη). Και τότε οι μονοφυσίτες (οι νεστοριανοί) θα ανακηρύξουν τους εαυτούς τους χριστιανούς ορθόδοξους, δηλαδή κατέχοντες την ορθή δόξα, τη σωστή άποψη για τη φύση του Χριστού, άρα και του χριστιανισμού. Στο εξής θα αντιμετωπίζουν τους «αυτοκρατορικούς» σαν στρεβλόδικους στην καλύτερη περίπτωση και σαν απατεώνες στη χειρότερη. Και μάλλον έχουν δίκιο, αν δεις το πράγμα από πολιτικής απόψεως: ο αυτοκράτορας δεν επιζητούσε τη θεολογική αλήθεια, αλλά το συμβιβασμό ανάμεσα στους αντιφρονούντες χριστιανούς, που τελικά δεν επήλθε, για να προκύψει έτσι η μονοφυσίτικη ορθόδοξη χριστιανική εκκλησία, που υπάρχει μέχρι τις μέρες μας. (Οι άλλοι ορθόδοξοι δεν θεωρούν τους μονοφυσίτες και τόσο ορθόδοξους, πάντως δεν τους αντιμετωπίζουν σαν μη ορθόδοξους).

Αυτοί που αποχώρησαν από το 4ο Συνέδριο του ΧΑΚ (Χριστιανικού Αυτοκρατορικού Κόμματος, ας το πούμε έτσι για να απομακρυνθούμε από τη θεολογία και να προσεγγίσουμε την πολιτική) θα ιδρύσουν αυτόνομες εκκλησίες παντελώς άσχετες με την επίσημη, την αυτοκρατορική. Κι έτσι, τότε, δηλαδή το 451, δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για να προκύψουν οι αυτόνομες μονοφυσιτικές εκκλησίες της Αρμενίας, της Συρίας και της Αιγύπτου.

Ειδικά οι αιγύπτιοι μονοφυσίτες θα ονομαστούν Κόπτες. Όχι γιατί αποκόπηκαν από το κυρίαρχο, το αυτοκρατορικό σώμα της εκκλησίας, αλλά από το όνομα Gopt, όπως λέγονταν σε παραφθαρμένα ελληνικά οι Αιγύπτιοι. Που οι Άραβες αργότερα θα τους πουν Gibt - εξού και το νεοελληνικό Γύφτοι. Όσοι από τους σημερινούς χριστιανούς Ταιγγάνους δεν είναι ινδικής αλλά αιγυπτιακής καταγωγής (Γύφτοι) ενδέχεται να είναι απόγονοι χριστιανών Κοπτών.

Σήμερα στην Αίγυπτο, επί πληθυσμού 50 εκατομμυρίων κατοίκων περίπου, υπάρχουν κάπου 8 εκατομμύρια Κόπτες, δηλα-

δή χριστιανοί ορθόδοξοι αλλά όχι εντελώς ορθόδοξοι για τους κυρίως ειπείν ορθόδοξους, όπως άλλωστε είναι και οι αρμένιοι ορθόδοξοι και οι σύριοι ορθόδοξοι, δηλαδή, όλοι οι μονοφυσίτες ορθόδοξοι. Που όλοι τους αποκόπηκαν πάρα πολύ νωρίς από τους άλλους ορθόδοξους, τους διφυσίτες, αυτούς δηλαδή που σήμερα τους λέμε λανθασμένα ορθόδοξους, και που το 451 που προκύπτουν οι παμπάλαιοι αιγύπτιοι χριστιανοί ορθόδοξοι, δηλαδή οι Κόπτες, θα προτιμήσουν να παραμείνουν νομιμόφρονες και να υπακούσουν όχι στο φοβερό νόμο του Θεού, αλλά στον επίφοβο νόμο του αυτοκράτορα, πράγμα που δεν καταλαβαίνο γιατί συνιστά ορθοδοξία, εκτός και αν η ορθοδοξία δεν ορίζει παρά την υποταγή στις εξουσιαστικές αποφάσεις των κοσμικών αρχόντων.

Οι διφυσίτες ορθόδοξοι θα ονομαστούν ελληνορθόδοξοι εξαιτίας της υπακοής τους στον αυτοκράτορα του «ελληνικού» Βυζαντίου. Όμως, και οι βαλκάνιοι ορθόδοξοι και οι ρώσοι ορθόδοξοι πρεσβεύουν ότι και οι έλληνες ορθόδοξοι, οπότε ο χαρακτηρισμός ελληνορθόδοξοι γίνεται λιγάκι παραπλανητικός.

Σημειώστε πως οι λεγόμενοι Χριστιανοί Μάρτυρες του Ιεχωβά, όπως είναι ο πλήρης και επίσημος χαρακτηρισμός τους, είναι μια χριστιανική εκκλησία που προέκυψε το 1870, γιατί μόλις τότε κάποιοι χριστιανοί πήραν χαμπάρι πως ανάμεσα στην κοσμική και την εκκλησιαστική εξουσία υπάρχει, από εμφανίσεως εκκλησίας, στενή και αδελφική σχέση κι αυτή τη σχέση οι Μάρτυρες του Ιεχωβά την απορρίπτουν. Τζάμπα ο κόπος και οι προσπάθειές τους. Οι παπάδες και οι θρησκευτικοί άρχοντες όλων των θρησκειών, συνελώς και της αυτόνομης θρησκείας των Χριστιανών Μαρτύρων του Ιεχωβά, ασκούν πιο αποτελεσματικά την εξουσία, αφού οι άνθρωποι υπακούουν πιο εύκολα στο νόμο του Θεού παρά στους ανθρώπινους νόμους, που τους θεωρούν ατελείς, όπως όλα τα ανθρώπινα, ενώ, αν τους πείσεις να υπακούν χωρίς διαταγή στους νόμους του Θεού, εν πολλοίς έλυσες το πρόβλημά σου, εσύ ο καλός εξουσιαστής, που πολύ γουστάρεις να το παίζεις Θεός, αποφασίζοντας για μας πριν από μας. Το να θέλεις να κυβερνάς είναι διαστροφή - χώρια που είναι και αντιχριστιανικό, αφού υποκαθιστάς το Θεό στο έργο του! Οι Μάρτυρες του Ιεχωβά θα είχαν όλο το δικό με το μέρος τους αν εκτός της κοσμικής καταργούσαν και τη σταθερότερη και

μονιμότερη θεϊκή εξουσία. Τώρα, απλώς μας δουλεύουν για να κάνουν τη δουλειά τους.

Αν η Αίγυπτος, η πιο δυτικότερη από τις αραβικές χώρες δεν εκδυτικίστηκε τελικά, αυτό το χρωστάει κατά κύριο λόγο στους Κόπτες και την παλιά τους αντίσταση κατά των Βυζαντινών. Φυσικά, οι περισσότεροι Αιγύπτιοι εξαραβίστηκαν και εξισλαμίστηκαν μαζί. Όμως, η πνευματική τους αντίσταση κατά του Βυζαντίου, πρώτα με το μονοφυσιτισμό και στη συνέχεια με το Ισλάμ, τους συνήθισε να είναι δύσπιστοι προς κάθε τι που δεν είναι εγγώριο και δεν στηρίζεται σε μια πάρα πολύ μεγάλη παράδοση. Ωστόσο, το αδιάλειπτο ενδιαφέρον των Δυτικών για την Αίγυπτο και η συνεχής παρουσία τους εκεί από την εποχή του Μεγαλέξαντρου και μετά, έκανε τελικά τους Αιγύπτιους, τουλάχιστον τους αστούς, εμφανώς δυτικότερους.

Ένας από τους λόγους που στέριωσε καλά εκεί η πολυπληθής ελληνική παροικία ήταν και η στενή συγγένεια της ελληνικής και της κοπτικής ορθοδοξίας. Αν προτιμάτε, της ορθοδοξίας της συμβιβασμένης με την κοσμική εξουσία και της ορθοδοξίας της ασυμβιβάστης με την κοσμική εξουσία. Γιατί αυτό ακριβώς είναι ο μονοφυσιτισμός, που από δογματικής απόψεως ελάχιστα διαφέρει από διφυσιτισμό (την ελληνορθοδοξία).

6. Ο καχεκτικός παναραβισμός

Η λέξη «παν» σαν πρώτο συνθετικό γεωγραφικών και πολιτικών όρων νοούμενη, είναι εξ ορισμού ύποπτη. Ο πανισλαμισμός, ο πανχριστιανισμός, ο πανεβραϊσμός, ο παναμερικανισμός, ο πανσλαβισμός δηλώνουν, βέβαια, μια τάση ενότητας ανάμεσα στα ομόθρησκα κράτη ή τους λαούς των περιοχών στις οποίες ζει σκορπισμένη μια εθνότητα, όμως δηλώνουν ταυτόχρονα και μια τάση κυριαρχίας μιας συγκεκριμένης θρησκείας ή μιας συγκεκριμένης εθνότητας πάνω στις άλλες. Μ' άλλα λόγια, η λέξη «παν» σαν πρώτο συνθετικό γεωγραφικών ή πολιτικών όρων υποκρύπτει πάντα είτε θεοκρατισμό, είτε εθνικισμό. Αυτό ισχύει για όλους τους «παν», εκτός απ' τον

παναραβισμό που μοιάζει καταδικασμένος εκ των προτέρων.

Παλιότερα, τον καιρό των αυτοκρατοριών, πρόβλημα πανοτιδήποτε δεν έμπαινε. Διότι η αυτοκρατορία είναι εξ ορισμού ένα «παν» διοικητικό σχήμα, τα μέρη του οποίου τα κρατάει ενωμένα η δύναμη των όπλων του αυτοκράτορα, αλλά και η μανδαρινικού τύπου και η κινέζικης καταγωγής πυραμιδική γραφειοκρατία. Οι Κινέζοι, από αρχαιοτάτων χρόνων, επεσήμαναν πως μπορείς να ελέγχεις μια απέραντη περιοχή χωρίς στρατό, αρκεί να βρεις τρόπο να εξουσιάζεις μέσα από ένα ανστηρότατο πυραμιδικό σύστημα διοίκησης, όπου ο υφιστάμενος είναι προϊστάμενος των κάτω απ' αυτών στην ιεραρχία και ταυτόχρονα υφιστάμενος των πάνω απ' αυτόν στην ίδια τεράστια ιεραρχική αλυσίδα, ο πρώτος κρίκος της οποίας είναι ο αυτοκράτορας.

Σ' ένα τέτοιο σύστημα διοίκησης, όπου οι πάντες είναι και προϊστάμενοι και υφιστάμενοι ταυτόχρονα, κανείς δεν διαμαρτύρεται για καταπίεση, αφού όλοι είναι και καταπιεστές και καταπιεζόμενοι, εκτός βέβαια από τους εντελώς έσχατους στην ιεραρχική πυραμίδα, που σαν έσχατοι δεν έχουν υπηκόους να εξουσιάζουν, να τους κάνουν να υπακούουν. Όπως λέει και η λέξη, υπήκοος είναι αυτός που ακούει όντας «υπό» (υποταγμένος). Είναι αυτονόητο πως όσο πιο ανταρχικό είναι ένα σύστημα διοίκησης, τόσο μεγαλύτερη σημασία δίνει στην υπακοή των υπηκόων, αυτών δηλαδή που υπακούν στις εντολές που διαδίδονται από την κορυφή προς τη βάση της πυραμίδας.

Καμιά αυτοκρατορία δεν πρόκοψε ασκώντας εξουσία μόνο με τη δύναμη των όπλων. Τα όπλα χρησιμοποιούνται κυρίως για την κατάκτηση νέων περιοχών και την προσάρτησή τους στην αυτοκρατορία, αλλά άπαξ και επιτευχθεί η προσάρτηση μπαίνει σε λειτουργία η μεγάλη κινέζικη εφεύρεση του μανδαρινισμού, δηλαδή της πυραμιδικής διοικητικής ιεραρχίας με το τεράστιο πλέγμα των αλληλοεξαρτήσεων. (Διαπλεκόμενα συμφέροντα τα λέμε σήμερα). Όλα τα γραφειοκρατικά διοικητικά συστήματα είναι μανδαρινικά. Αλλά το μανδαρινάτο ευδοκμεί κυρίως όταν κάθε μανδαρινός ενεργεί εντελώς αυτόδουλα μόνο στην περιοχή της δικαιοδοσίας του.

Οι δυτικές αυτοκρατορίες διαφέρουν από τις ανατολικές διότι είναι λιγότερο μανδαρινικές και περισσότερο φεουδαρχικές. Το φέουδο (το τοιφλίκι) είναι κράτος εν κράτει. Ο φεουδάρχης

κάνει ό,τι θέλει μέσα στο φέουδό του και υπακούει στο βασιλιά ή στον αυτοκράτορα μόνο στα έχοντα σχέση με την εξωτερική πολιτική, ή στα έχοντα σχέση με τις σχέσεις του με τους άλλους φεουδάρχες. Εδώ, ο βασιλιάς ή ο αυτοκράτορας, που είναι κι αυτός βασιλιάς που βασιλεύει σε μια ευρύτατη πολυεθνική περιοχή, απλώς επιβλέπει τους φεουδάρχες και φροντίζει να μη σφάζονται μεταξύ τους. Πράγμα τρομερά δύσκολο, γιατί κάθε φεουδάρχης έχει την ακατάσχετη τάση να κατασπαράσσει τους κοντινούς του φεουδάρχες, προκειμένου να μεγαλώσει το δικό του φέουδο.

Οι ανατολικές αυτοκρατορίες όμως δεν στηρίζονται στους φεουδάρχες αλλά στους μανδαρινούς, δηλαδή τους διοικητικούς υπαλλήλους τους ενταγμένους σε μια ανστηρά ιεραρχημένη διοικητική υπαλληλία. Η πανάρχαιη κινέζικη αυτοκρατορία, που υπάρχει ακόμα με διαφορετική μορφή, θα γίνει το διοικητικό μοντέλο πρώτα για τη Βυζαντινή και στη συνέχεια για την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Που και οι δυο είναι μανδαρινικές και όχι φεουδαρχικές.

Ο πολύ γνωστός και από την ελληνική ιστορία κοτζάμπασης δεν είναι φεουδάρχης, είναι κτηματίας, που ωστόσο δεν ορίζει τα κτήματά του σαν ιδιοκτήτης. Στις ανατολικού τύπου αυτοκρατορίες δεν υπάρχει ατομική ιδιοκτησία. Μοναδικός ιδιοκτήτης είναι ο αυτοκράτωρ. Που εκχωρεί τα κτήματά «του» για όσο διάστημα θέλει σε κάποιους υπηκόους του. Οι οποίοι, για να μη χάσουν τα κεκτημένα, υπακούουν τυφλά στον αυτοκράτορα και τους εκπροσώπους του μανδαρινούς, ας πούμε τους πασάδες, προκειμένου για την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Όσο πιο κοντά στο μανδαρίνο βρίσκεται ο γαιοκτήτης, στον πασά ο κοτζάμπασης, προκειμένου για την Οθωμανική Αυτοκρατορία, τόσο περισσότερα κτήματα είναι δυνατό να έχει χάρη στη μεγαλοθυμία του μανδαρινού, που εκπροσωπεί τον αυτοκράτορα. Πάντως, η ιδιοκτησία της γης εδώ έχει έναν διαιωνιζόμενο προσωρινό χαρακτήρα και η μεταβίβασή της δεν είναι δυνατό να υπαχθεί στο κληρονομικό δίκαιο χωρίς τη συγκατάθεση του αυτοκράτορα - του σουλτάνου, όταν μιλούμε για Οθωμανική Αυτοκρατορία και για κοτζαμπάσηδες.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, αυτομάτως γεννάται το ερώτημα: πώς προέκυψαν εδώ στην Ελλάδα οι τίτλοι ιδιοκτησίας μετά

τη δημιουργία του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους το 1830; Μα, με την αρπαγή και την αυθαιρεσία προέκυψαν. Όσοι αγωνιστές ήταν τίμιοι και δεν έβαλαν τίποτα στο χέρι, πήραν τα βουνά για να συνεχίσουν τον αγώνα ως λήσταρχοι των ορέων. Η ορεινή ληστεία στην Ελλάδα είχε ζωή 110 ετών. Άρχισε το 1830 και τελείωσε το 1940. Οι τελευταίοι ληστές των ορέων προσχωρούν στις ομάδες του Άρη Βελουχιώτη - κι αυτό δεν είναι καθόλου τυχαίο. Λοιπόν, μην περιμένετε πολλά από ένα κράτος του οποίου οι πρώτοι ιδιοκτήτες γης άρπαξαν τους τίτλους ιδιοκτησίας. (Οι έμποροι της ελληνικής διασποράς είναι μια άλλη ιστορία. Εδώ μιλούμε μόνο για τους κοτζαμπάσηδες, τους ιδιοκτήτες γης, για την οποία δεν κατείχαν οριστικούς τίτλους ιδιοκτησίας, τους οποίους όμως θα οριστικοποιήσουν με την απελευθέρωση. Όμως, γιατί τα τοιφλίκια, που κάποτε εκχωρήθηκαν σ' αυτούς προσωρινά από το σουλτάνο να συνεχίσουν να είναι δικά τους και μετά την απελευθέρωση; Ίδου η απορία. Το ερώτημα παραμένει αναπάντητο, και όσο παραμένει αναπάντητο μην περιμένετε να εκλείψουν οι καταπατητές. Τι καταπατούν οι καταπατητές; Τα κτήματα που δεν πρόλαβαν να καταπατήσουν άλλοι από το 1830 και εντεύθεν).

Οι Άραβες δεν έφκιαξαν ποτέ μια αυτοκρατορία της προκοπής. Η φυλετική συγκρότηση της κοινωνίας τους δεν επιτρέπει την υπακοή των υπηκόων στα στελέχη μιας ιεραρχικής διοικητικής αλυσίδας ευρέος φάσματος. Άλλωστε, όπως και τα ξαδέρφια τους οι Εβραίοι, αλλά όπως και οι Έλληνες, ευκολότερα υπακούουν στον ουράνιο παρά στον επίγειο άρχοντα. Η θεοκρατία είναι το καλύτερο για Άραβες, αλλά και για Εβραίους, διοικητικό σύστημα που θα ήταν δυνατό να υπάρξει παλιότερα, πάντως όχι και σήμερα.

Δεν τους ταιριάζει ούτε η διαρχία, αυτή η εντελώς εκκλησιαστική βυζαντινή διοικητική εφεύρεση. Ένας αυτοκράτορας και ένας πατριάρχης που συγκυβερνούν και ελέγχει ο πρώτος τους υπηκόους και ο δεύτερος τους πιστούς, που δεν είναι παρά υπήκοοι του αυτοκράτορα και ταυτόχρονα υπήκοοι του Θεού, είναι κάτι που να μην ταιριάζει σε Άραβες, ταιριάζει όμως σε Τούρκους, που θα μελετήσουν καλά το διαρχικό βυζαντινό σύστημα διοίκησης και θα το μιμηθούν με τον λιγάκι άτσαλο τρόπο τους.

Αλλά ο σουλτάνος Αβδούλ Χαμίτ Β' (1879-1909) βλέποντας

την αυτοκρατορία του να καταρρέει, απομακρύνεται και από τη διαρχία και από το μανδραρινάτο και επιχειρεί να στηριχτεί απ' ευθείας σε μια μοντέρνα και πονηρή εκδοχή της θεοκρατίας, στην οποία δεν εξουσιάζει ο ίδιος ο Θεός τους υπηκόους διά των εκπροσώπων του επί της γης, αλλά μια ιδεολογία που στηρίζεται σε μια θρησκεία. Παρόλο που ο μωαμεθανισμός είναι μια υπόθεση καθαρά αραβική, που θα την οικειοποιηθούν και μη Άραβες, όπως οι Τούρκοι, ο πονηρός πανισλαμιστής σουλτάνος αυτοδιορίζεται προστάτης όλων των μωαμεθανών, συνεπώς και των Αράβων. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία, άλλωστε, κυρίως στην υποταγή των Αράβων στο σουλτάνο στηρίζεται, πράγμα που έχουμε την τάση να το ξεχνούμε εμείς οι χριστιανοί, που πιστεύουμε πως οι Άραβες πέρασαν καλύτερα από μας υπό τουρκική κατοχή για μόνο το λόγο πως ήταν ομόθρησκοι των κατακτητών. Αμ, δε! Κάθε κατακτητής αδιαφορεί απολύτως για το θρήσκευμα του κατακτημένου.

Ήταν τότε, κατά το τέλος του περασμένου αιώνα, με την εντελώς άστοχη προσπάθεια του «ιδεολόγου» πανισλαμιστή σουλτάνου να πείσει ακόμα και τους δημιουργούς του μωαμεθανισμού, τους Άραβες, πως αυτός είναι ο πνευματικοπολιτικός ηγέτης τους, που ξυπνάει απότομα ο αραβικός εθνικισμός. Σου λεν οι Άραβες, δεν φτάνει που μας πηδούν οι Οθωμανοί, θέλουν τώρα και να στρέψουν εναντίον μας τη δική μας θρησκεία.

Κι έτσι, από αντίδραση στον πανισλαμισμό που λανσάρι ο δόλιος σουλτάνος, προκύπτει ο παναραβισμός των σκόρπιων Αράβων, με δηλωμένη πλέον την πρόθεση για την εκδίωξη των τούρκων κατακτητών, πράγμα πολύ πιο δύσκολο από ό,τι σε μας τους χριστιανούς, που μας βοήθησε τα μάλα η διαφορετική θρησκεία από τότε που αυτή μπήκε στην υπηρεσία των απελευθερωτικών κινήματων. Πάμπολλα απελευθερωτικά από τους τούρκους κατακτητές κινήματα εκδηλώθηκαν, όχι μόνο στα χριστιανικά αλλά και στα κατακτημένα από τους Τούρκους εδάφη, όπου κατοικούσαν Άραβες μουσουλμάνοι. Όμως, εμείς οι Έλληνες ποτέ δεν δώσαμε σημασία στα κατά των Τούρκων κινήματα ανεξαρτησίας των Αράβων. Μας συμφέρει να ταυτίζουμε τον πανισλαμισμό με τον παντουρκισμό και να λέμε πως στην Επανάσταση του '21 αγωνιστήκαμε κατά των αλλοπίστων για του Χριστού την πίστη την αγία και τα λοιπά πομπώδη και βλακώδη. Οι

Άραβες για ποιανού την πίστη αγωνίστηκαν για να απαλλαγούν από τον τουρκικό ζυγό; Ο Αλλάχ είναι Θεός των Αράβων, όχι τον Τούρκων, που τον δανείστηκαν από τους Άραβες.

Απ' τη στιγμή που θα ξυπνήσει ο αραβικός εθνικισμός στο τέλος του περασμένου αιώνα και μέχρι το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου που θα αρχίσει να δρα, θα περάσει κάπου μισός αιώνας. Και θα χρειαστεί να ξεφυτρώσει το κράτος του Ισραήλ ανάμεσα στους Άραβες το 1948, για να πολλαπλασιαστούν οι αραβικές εθνικιστικές αντιδράσεις. Βλέπεις, ο εχθρός είναι εντελώς αναγκαίος στον εθνικισμό, για να προσδιορίζεται διά συγκρίσεως και εξ αντιδιαστολής η εθνική ταυτότητα ενός λαού.

(Η ελληνική εθνική συνείδηση, αυτή που επιμερίζεται σε κάθε ασυνείδητο Έλληνα, που χρειάζεται μια πατρίδα για να μπορεί να την κλέβει, δεν θα υπήρχε αν δεν προηγούνταν τα τετρακόσια χρόνια υποδούλωσης στους Τούρκους. Συνεπώς, ό,τι έχουμε, από ελλειμματική έστω εθνική συνείδηση, το χρωστάμε στον εχθρό Τούρκο. Που θα παραμείνει εχθρός μέχρι να ισχυροποιηθεί κάποτε η ελληνική εθνική συνείδηση, ώστε να μπορεί να στέκεται χωρίς τούρκικα ή ολάβικα μπαστούνια. Φυσικά, μέχρι να φτιάξουμε εθνική συνείδηση της προκοπής μπορεί να χαθεί η Ελλάδα, αλλά αυτή είναι μια άλλη θλιβερή ιστορία σχέση έχουσα με τα εμβόλια αμερικανικής συνειδήσεως που γίνονται αδιάκοπα στην πάσχουσα ελληνική εθνική συνείδηση).

Πάντως, και πριν την εμφάνιση του κράτους του Ισραήλ το 1948, αμέσως μετά τη λήξη του πολέμου το 1945, αντιπροσωπείες Αράβων συνέρχονται στο Κάιρο και δημιουργούν τη χρονιά αυτή τον Αραβικό Σύνδεσμο, που υπάρχει ακόμα, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες, πρώτα των Άγγλων και μετά των Αμερικανών να τον διαλύσουν, πράγμα το οποίο πολλές φορές λίγο έλειψε να το πετύχουν. Οι Άραβες δεν θέλουν και πολλά για να επιστρέψουν στην παραδοσιακή φυλετική οργάνωση της κοινωνίας τους. Κι αυτός είναι ο λόγος που ο Αραβικός Σύνδεσμος δεν συζητάει για τη δημιουργία ενός παναραβικού κράτους, που θα αρχίζει από το Ιράκ και θα τελειώνει στο Μαρόκο, αλλά για τη δημιουργία μιας πολύ χαλαρής συνομοσπονδίας αραβικών κρατών, κατά το πρότυπο της παλιάς και άτυπης Αραβικής Αυτοκρατορίας, που ποτέ στην ιστορία της δεν είχε τα χαρακτηριστικά μιας ανατολικού ή δυτικού τύπου αυτοκρατορίας, πράγμα

που έδωσε τη δυνατότητα στους Πέρσες, που γνώριζαν από αυτοκρατορίες, να παίξουν τον πρώτο ρόλο στη διοίκηση και να εξαραβιστούν εν πολλοίς με τη βοήθεια μιας αραβικής θρησκείας, του μωαμεθανισμού, που απ' την αρχή του κιάλας θα μετατραπεί σε ισλαμισμό, δηλαδή σε σύστημα οργάνωσης και ελέγχου της κοινωνίας βασισμένο σε μια θρησκεία.

Τον πρώτο ρόλο στην οργάνωση του Αραβικού Συνδέσμου θα τον παίξουν οι αιγύπτιοι Άραβες, δηλαδή οι λιγότεροι Άραβες απ' όλους τους Άραβες. Το είπαμε, η Αίγυπτος κατοικείται από μια πανοπερμία λαών, πολλοί από τους οποίους δεν έχουν εξαραβιστεί πλήρως. Μάλιστα, οι Αιγύπτιοι, που μοιάζουν με τον κάθε άλλο παρά τυπικά αραβική φάτσα έχοντα σημερινό πρόεδρο Χόσνι Μουμπάρακ, λεν πως είναι απόγονοι των φαραωνικών Αιγυπτίων. Ίσως να έχουν δίκιο αν δούμε το πράγμα φασιικά.

Ο πολυεθνισμός της Αιγύπτου είναι ο λόγος που ο αραβικός εθνικισμός δεν είναι και τόσο ισχυρός εκεί. Αλλά αυτό έχει και τα θετικά του. Μειώνει τις υποψίες των μονίμως καχύποπτων Αράβων για τάσεις ηγεμονισμού των Αιγυπτίων και επιτρέπει στους αιγύπτιους Άραβες να παίζουν τον πρώτο ρόλο στη δύσκολη προσπάθεια για την ένωση όλων των Αράβων σε μια χαλαρή ομοσπονδία.

Όμως, όντας ο αιγύπτιοι Άραβες εκ παραδόσεως κάπως δυτικόφρονες, κάθε τόσο καταστρέφουν την εμπιστοσύνη που τους δείχνουν οι άλλοι Άραβες-και δώσ' του απ' την αρχή σ' έναν τυπικά αραβικό φαύλο κύκλο, που χαροποιεί πολύ τους δυτικούς νεοαποικιοκράτες. Οι οποίοι εκμεταλλεύονται έξοχα την παραδοσιακή αδυναμία των Αράβων να ενωθούν σε ευρείς διοικητικούς σχηματισμούς. Αυτοί δεν έφκιαξαν αυτοκρατορία τότε που ήταν πανίσχυροι και θα φτιάξουν ενιαίο κράτος τώρα; Να γιατί αγαπώ τους Άραβες. Είναι αντιεξουσιαστές εκ πεποιθήσεως.

7. Η διώρυγα του Σουέζ

Η πόλη Σουέζ είναι αιγυπτιακό λιμάνι, περίπου τριακοσίων χιλιάδων κατοίκων. Βρίσκεται στο μυχό του κόλπου του Σουέζ,

να δει αν η νέα που σχεδίαζε μπορούσε να αξιοποιήσει την ημιτελή παλιά, που οι Τούρκοι την παράχωσαν.

Η διώρυγα του Σουέζ άρχισε να σκάβεται το 1800 π.Χ. παρκαλώ! Αλλά το εγχείρημα εγκαταλείφθηκε τότε για να συνεχίσουν τις προσπάθειες οι Πτολεμαίοι και κυρίως οι Ρωμαίοι. Οι Βυζαντινοί ούτε καν θα σκεφτούν να προχωρήσουν το εκσκαπτικό έργο των προκατόχων τους, των Ρωμαίων. Όμως, οι διάδοχοι των Βυζαντινών, οι Άραβες, μεγάλοι κατασκευαστές δημοσίων έργων όπως και οι Ρωμαίοι, θα πέσουν με τα μούτρα στη διάνοιξη της διώρυγας, που προχωρεί με βραδύτατους ρυθμούς. Με τα μέσα της εποχής εκείνης θα χρειάζονταν αιώνες για να τελειώσει ένα κολοσσιαίο έργο που τότε προσπαθούσαν να το φέρουν σε πέρας σκάβοντας με κασμάδες. Εντελώς τρελό, αλλά απολύτως ενδεικτικό της αναγκαιότητας ύπαρξης ενός θαλασσινού δρόμου που να ενώνει τη Μεσόγειο με τον Ινδικό Ωκεανό.

Οι Τούρκοι που θα διαδεχτούν τους Άραβες ως κύριοι της περιοχής, θα μμηθούν τους Βυζαντινούς, και δεν θα κάνουν απολύτως τίποτα για να συνεχίσουν μια προσπάθεια που αρχίζει το 1800 π.Χ. και μοιάζει με διστορικό στοίχημα. Το οποίο τελικά θα το κερδίσει ο γάλλος μηχανικός Φερντινάν Λεσέψ το 1869, τη χρονιά που εγκαινιάζεται το κολοσσιαίο έργο ύστερα από σκάψιμο δέκα ετών, αντί των έξι που είχε προβλέψει ο Λεσέψ, και μιας χολέρας που, φυσικά, δεν την είχε προβλέψει.

Το Νοέμβριο του 1869, στα εγκαίνια, θα γίνει χαμός. Ποτέ από την εποχή των φαραώ δεν είχε φκιαχτεί έργο τέτοιου μεγέθους, ούτε στην Αίγυπτο ούτε πουθενά αλλού στον κόσμο. Και όλος ο κόσμος παντού στον κόσμο παραληρεί από ενθουσιασμό και αντιμετωπίζει τον Λεσέψ υποθέτω όπως αντιμετωπίσαμε εμείς τον Άρμστρονγκ όταν επέστρεψε στη γη μετά από τον περίπατό του στη Σελήνη. Ο Φερδινάνδος, υποκόμης του Λεσέψ, όπως είναι το σωστό όνομα αυτού του αριστοκράτη, διπλωμάτη, μπιζνεσμαν και μηχανικού, θα περάσει στην ιστορία σαν ο πιο μεγάλος κατασκευαστής έργων κοινής χρήσεως.

Τελικά όμως ο Λεσέψ θα την πατήσει σαν μπιζνεσμαν, αλλά αργότερα. Όταν η εταιρεία που θα ιδρύσει για τη διάνοιξη και μιας δεύτερης μεγάλης διώρυγας, της διώρυγας του Παναμά, θα χρεοκοπήσει λίγα χρόνια μετά την έναρξη των εργασιών το 1881,

δώδεκα χρόνια μετά τα πανηγυρικά εγκαίνια της διώρυγας του Σουέζ. Το έργο στον Παναμά θα το αποπερατώσουν τελικά οι Αμερικανοί το 1914, είκοσι χρόνια μετά το θάνατο του Λεσέψ το 1894. Αιώνια του η μνήμη. Ήταν ένας πάρα πολύ μεγάλος τεχνικός, αν και μεγάλο καθίκα εν τέλει, δεδομένου πως ο νους του ήταν σταθερά κολλημένος στο χρήμα. Είχε κερδίσει μια τόσο μεγάλη περιουσία στο Σουέζ, που πίστεψε πως θα μπορούσε να σκάψει τη διώρυγα του Παναμά όντας ο βασικός μέτοχος της προσωπικής του εταιρείας. Όμως, ό,τι κέρδισε στο Σουέζ το έχασε στον Παναμά, για να του μείνει τελικά η δόξα. Αλλά και το στίγμα του καταχραστή. Πάντως, δεν αποδείχτηκε πως αυτός έφταιγε που οι Αμερικανοί μπόρεσαν να λαδώσουν το σύμπαν, προκειμένου να κάνουν πέρα τους Γάλλους από τον Παναμά, οδηγώντας έντεχνα τη γαλλική εταιρεία του Λεσέψ στη χρεοκοπία.

Όπως και να 'ναι, γεγονός είναι πως μετά από αυτή τη χρεοκοπία, τη μεγαλύτερη στην ιστορία της καπιταλιστικής οικονομίας, οι Γάλλοι δεν θα ξανασηκώσουν κεφάλι όσον αφορά τις επενδύσεις στο εξωτερικό. Οι Αμερικανοί θα τους πάρουν φαλάγγι. Ίσως το μίσος του Ντε Γκωλ για τους Αμερικανούς να έχει την ιστορική του ρίζα στο φιάσκο του Λεσέψ στον Παναμά, τη στιγμή που όλα έδειχναν πως ο γαλλικός καπιταλισμός, ύστερα από το θρίαμβό του στο Σουέζ, θα μπορούσε να κάνει, με τη δύναμη του χρήματος, περισσότερα απ' αυτά που είχε κάνει ο Μέγας Ναπολέων με τη δύναμη των όπλων.

Το 1871, δύο χρόνια μετά τα εγκαίνια της διώρυγας του Σουέζ και ενώ οι γιορτές συνεχίζονται για δυο χρόνια, δίνεται στο Κάιρο η προεμέρα της μεγάλης όπερας του Τζουζέπε Βέρντι *Αϊντα*, που του παρήγγειλαν οι μεγαλοεργολάβοι γι' αυτήν ακριβώς την περίπτωση. Πρόκειται για μια πανάκριδη γκραν-οπερά με φαραωνικό θέμα, πέρα για πέρα αντάξια του φαραωνικού έργου της διάνοιξης μιας διώρυγας, που άρχισε να σκάβεται με εντελώς πρωτόγονα μέσα το 1800 π.Χ. για να ολοκληρωθεί η δουλειά μέσα σε 3.669 χρόνια! Δύο χρόνια μετά την αιγυπτιακή προεμέρα της *Αϊντα* ο μεγάλος συνθέτης πεθαίνει από καρκίνο το 1873 χωρίς να παραβρεθεί ούτε στην αιγυπτιακή, ούτε στην ιταλική προεμέρα του αριστουργήματός του.

Το 1870, πρώτο έτος της πλήρους και κανονικής λειτουργίας της διώρυγας, περνούν απ' αυτήν δύο πλοία την ημέρα. Τα κέρ-

δη της κατασκευάστριας εταιρείας του Λεσέψ είναι τεράστια. Όμως, το έτος της μεγάλης αιχμής έμελλε να είναι το 1967. Είναι η χρονιά που ο δικός μας χουνταίος Κορακοφοίνικας αναγεννάται απ' τις στάχτες του. Τη χρονιά αυτή περνούν από τη διώρυγα κατά μέσο όρο 56 πλοία την ημέρα. Πόσα είναι τώρα τα κέρδη; Κανείς δεν ξέρει. Είναι μυστικό. Με το σύστημα των νηπομπών, που εφαρμόζεται από το 1947 και μετά, η κίνηση επιταχύνεται και γίνεται ασφαλέστερη. Οι προς νότον νηπομπές ξεκινούν απ' το Πορτ Σάντ, όπου η πιλοτίνα παραλαμβάνει δύο ομάδες πλοίων κάθε μέρα, και οι προς βορράν νηπομπές ξεκινούν από την πόλη του Σουέζ, όπου θρυσκόταν η αρχαία ελληνική πόλη Κλύσμα. Η εταιρεία που εκμεταλλεύεται τη διώρυγα και που εδρεύει στο Παρίσι, συνεχίζει να θησαυρίζει.

Αλλά το 1956, ο Νάσερ εθνικοποιεί τη διώρυγα, 13 χρόνια πριν από την εκπνοή του χρόνου για τον οποίο είχε εκχωρηθεί στους κατασκευαστές Γάλλους για εκμετάλλευση. Όλοι μένουν άναυδοι. Όλοι αναμένουν την έναρξη του Γ' Παγκοσμίου Πολέμου από κει. Και όταν αρχίζουν τα ζοριλίκια με τους τοποτηρητές των Δυτικών, τους Ισραηλινούς, που πιέζουν συνεχώς, άλλοτε στο Σινά και άλλοτε στη λωρίδα της Γάζας, οι Αιγύπτιοι κλείνουν τη διώρυγα το 1967. Πράγμα που αναμενόταν από το 1956 που εθνικοποιείται η διώρυγα.

Η εγκατάσταση στην εξουσία της ελληνικής χούντας το 1967 συμπίπτει με το κλείσιμο της διώρυγας το 1967. Σύμπτωση; Δεν νομίζω. Είναι τόσο μεγάλης γεωπολιτικής σημασίας αυτή η διώρυγα, που τίποτα στην ευρύτερη περιοχή της δεν είναι άσχετο μ' ό,τι συμβαίνει εκεί, κυρίως από το 1950 και μετά, με τα θηριώδη τάνκερ που εμφανίζονται τότε και που χρησιμοποιούν συχνότερα από τα άλλα πλοία τη διώρυγα.

Το 1974 η διώρυγα ξανανοίγει. Είναι η χρονιά που στην Ελλάδα λέφτει η χούντα. Κλείνει η διώρυγα το 1967, έρχεται η χούντα, ανοίγει η διώρυγα το 1974, φεύγει η χούντα. Κι ύστερα μου λέτε πως δεν είναι εξαρτημένη η τύχη της Ελλάδας αλλά και της Κύπρου από την τύχη της Αιγύπτου. Πάντως εμείς δεν μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τη μικρούλα και ασήμαντη διώρυγα της Κορίνθου ούτε καν για να εμποδίσουμε, έτσι υπό μορφήν συμβολικής ενεργείας, τον αμερικανό πρεσβευτή να κάνει μια εκδρομούλα στην Πελοπόννησο. Κι έτσι περιοριζόμαστε σε

άλλου είδους συμβολικές ενέργειες, αντιτουρκικές. Λες και φτάνουν οι Τούρκοι για όλ' αυτά και όχι οι κοινοί μας φίλοι, οι Αμερικανοί. Που κατάφεραν να ανεβοκατεβάσουν χούντες στην Ελλάδα σε τέλειο συντονισμό με το ανοιγοκλείσιμο της διώρυγας του Σουέζ.

Όσο για μας τους απλούς Έλληνες με το απλό μυαλό, άστα μην τα ρωτάς καλύτερα. Εμείς, πάμε και στήνουμε την ελληνική σημαία, ας πούμε στην Ίμια ή όπου αλλού χρειαστεί να κάνουμε τους νταήδες, με προεξάρχοντες τον κ. Παπαθεμελή και τους ομοίους του δημαγωγούς. Που αν τους μιλήσεις για διώρυγα θα φέρουν αμέσως στο νου τους τη διώρυγα της Κορίνθου. Που είναι ελληνική. Λες και η διώρυγα του Σουέζ είναι λιγότερο ελληνική, αφού το ανοιγοκλείσιμό της ανεβοκατεβάζει χούντες στην Ελλάδα. Όμως, άντε να μιλήσεις για γεωπολιτική σ' αυτά τα κωθώνια και να μη χτυπήσεις στον κάλο που έχουν στον εγκέφαλο.

Το 1870 που άρχισε να λειτουργεί κανονικά η διώρυγα, το 52% των μετοχών ανήκε σε Γάλλους. Από τις υπόλοιπες, το 44% ανήκε στο αιγυπτιακό κράτος. Αλλά το 1875 ο αντιβασιλέας Ισμαήλ, που αντιμετώπιζει οικονομικά προβλήματα, πουλάει τις μετοχές του στους Άγγλους. Οι οποίοι, το 1949, σε ανταπόδοση των υπηρεσιών των Αιγυπτίων στη διάρκεια του πολέμου εισηγούνται στους συνεταιίρους τους, τους Γάλλους, να δίνουν στους Αιγυπτίους το 7% των κερδών. Τους απαυτώνεις ή δεν τους απαυτώνεις; Ε, αυτό ακριβώς έκανε ο Νάσερ το 1952. Όταν ξέρεις πως οι άνθρωποι επιχειρούν να ανοίξουν τη διώρυγα από το 1800 π.Χ, γιατί από τότε καταλαβαίνουν τη σημασία της, δεν δίνεις, ρε κέρατο, μόνο το 7% απ' τα κέρδη σου σαν ελεημοσύνη στο νοικοκύρη.

Σήμερα η διώρυγα του Σουέζ έχασε εν πολλοίς την παλιά της σημασία. Διότι ένας τεράστιος πετρελαιοαγωγός μεταφέρει το πετρέλαιο από τον Περσικό Κόλπο και από το Σουέζ στην Αλεξάνδρεια. Τους πετρελαιοαγωγούς δεν μπορείς να τους βουλώσεις ή να τους ανατινάξεις, γιατί θα σε πνίξουν. Οπότε βουλώνεις το στόμα και το ανοίγεις μόνο όταν σου δίνουν τ' αφεντικά να φας.

ΣΟΥΔΑΝ

1. Ένα ερμαφρόδιτο κράτος

Η Μεσόγειος συναντά την Αφρική όχι στη μεσογειακή Αίγυπτο, αλλά στο... Σουδάν! Ο Νείλος μεταφέρει το μεσογειακό πολιτισμό βαθιά μέσα στην Αφρική. Όμως, όσο προχωρούμε προς τις πηγές του, στο νότιο Σουδάν και τη γειτονική Ουγκάντα, τόσο εξασθενίζουν οι μεσογειακές επιδράσεις και τόσο αυξάνουν οι αφρικανικές. Στο Σουδάν, μια χώρα περίπου 30 εκατομμυρίων κατοίκων σήμερα, ο μονοφυσικτικός χριστιανισμός μπλέκεται αξεδιάλυτα με το σουνιτικό μωαμεθανισμό κι αυτός με τις ανιμιστικές θρησκείες της Αφρικής σε τέτοιο βαθμό, που να είναι πολύ δύσκολο να καταλάβεις ποιος πιστεύει σε τι και ποιος σκέφτεται πώς σε μια άκρως συγχυσμένη χώρα, της οποίας οι κάτοικοι μιλούν κάπου 500 γλώσσες και διαλέκτους. Το από κάθε άποψη ερμαφρόδιτο Σουδάν είναι μια Αίγυπτος αφαιωμένη με Ουγκάντα, Κένυα και Ζαΐρ, μια χώρα που αωρείται πάνω από τη μαύρη Αφρική, κάτω από τη μεσογειακή και νειλωτική Αίγυπτο, δίπλα από την ιδιόμορφη Αιθιοπία.

Δεν είναι τυχαίο που η πρωτεύουσα Χαρτούμ, πόλη 500 χιλιάδων κατοίκων περίπου, είναι ενωμένη με το Βόρειο Χαρτούμ, πόλη 350 χιλιάδων κατοίκων περίπου και τα δύο Χαρτούμ ενώνονται με το Ομντουρμάν, πόλη 550 χιλιάδων κατοίκων περίπου. Αυτές οι τρεις σχεδόν κολλητές πόλεις δυσκολεύονται να ενωθούν σε μία, όπως άλλωστε και ολόκληρη η χώρα. Που κανονικά θα έπρεπε να είναι μοιρασμένη σε δυο κράτη: το έντονα μουσουλμανοαιγυπτιακό βόρειο Σουδάν και το καθαρά μαυροαφρικανικό νότιο. Όμως, κάτι τέτοιο θα ήταν

πολύ δύσκολο, αφού δεν υπάρχουν σαφή φυσικά και πολιτιστικά όρια ανάμεσα στο αραβικό και το αφρικανικό Σουδάν. Το ένα μπαίνει μέσα στο άλλο.

Η μεγαλύτερη σε έκταση αφρικανική χώρα, δρέχεται σχεδόν ολόκληρη από τον Άνω Νείλο. Και ακριβώς αυτό το σπουδαίο ποτάμι είναι που ενώνει το Σουδάν σταθερά με την Αίγυπτο και το κάνει σχεδόν παράρτημά της. Και θα γινόταν σίγουρα το Σουδάν εξάρτημα της Αιγύπτου, τουλάχιστον κατά το βόρειο τμήμα του, αν ήταν δυνατό να επισημάνει κανείς πού τελειώνει το αραβικό και που αρχίζει το αφρικανικό Σουδάν, πράγμα που αποτελεί τη σταθερή αιτία των αδιάκοπων εμφυλίων πολέμων αλλά και των διαρκώς επαναλαμβανόμενων συγκρούσεων ανάμεσα στην Αίγυπτο και το Σουδάν. Το πρόβλημα φαίνεται αλύτωτο. Το Σουδάν θα παραμείνει, ίσως για πολλά χρόνια ακόμα, αυτό που ήταν την εποχή των φαραώ και των Νουβίων: μια μεσογειακή Αφρική ουδεμία γεωγραφική σχέση έχουσα με τη Μεσόγειο. Που ωστόσο την ενώνει σταθερά με τη Μεσόγειο, τη γεννήτρα πολλών πολιτισμών, ο Νείλος, ένα ποτάμι που κατά το μισό είναι αιγυπτιακό και κατά το άλλο μισό σουδανικό. Το Σουδάν ανήκει στη Μέση Ανατολή γιατί το συνδέει μ' αυτήν σταθερά ο Νείλος.

Στην απώτατη αρχαιότητα η σημερινή νότια Αίγυπτος και το σημερινό βόρειο Σουδάν συναποτελούσαν τη Νουβία, που είναι γνωστή στην ιστορία απ' το 3000 π.Χ., κυρίως εξαιτίας του αδιάπτωτου ενδιαφέροντος των φαραώ γι' αυτή την κολλητή στο βασίλειό τους περιοχή, που ήταν και παραμένει αρκετά εύφορη κυρίως χάρη στην καταλληλότητα του πεδινού εδάφους για την καλλιέργεια του βαμβακιού. Το εξαιρετικής ποιότητας αιγυπτιακό βαμβάκι, το εμπόριο του οποίου θα κάνει πλούσιους πολλούς από τους αιγυπτιώτες Έλληνες, είναι εν πολλοίς βορειοσουδανικό αλλά όχι και νοτιοσουδανικό. Για το φτωχό νότιο Σουδάν, το αφρικανικό, κανείς οικονομικός παράγων δεν ενδιαφέρθηκε ποτέ στα σοβαρά, ούτε κατά την αρχαιότητα ούτε στις μέρες μας. Όμως, το παίρνει κι αυτό η μόρα κάθε φορά που οι ξένοι επεμβαίνουν στο βόρειο Σουδάν.

Όταν λέμε ξένοι δυσκολευόμαστε να συμπεριλάβουμε σ' αυτούς και τους Αιγυπτίους, που αντιμετωπίζουν το Σουδάν σαν γεωγραφική και πολιτιστική προέκταση της χώρας τους. Πράγ-

μα λογικό, αφού οι νότιοι Αιγύπτιοι και οι βόρειοι Σουδανοί δεν διαφέρουν σε τίποτα. Τους ενώνει άλλωστε από αρχαιότατων χρόνων η ένδοξη και μυστηριώδης Νουβία, που για αιώνες θα δίνει στην Αίγυπτο και πλούτο και δυναστείες φαραώ και πολιτισμό και σοφία. Οι Έλληνες, αλλά και οι διάδοχοί τους στην περιοχή Ρωμαίοι, ονόμαζαν Αιθιοπία τη Νουβία. Η σημερινή Αιθιοπία με την πανάρχαιη ιστορία είναι όντως Νουβία. Όμως από το μεσαίωνα και μετά η σημερινή Αιθιοπία θα αναπτυχθεί αυτόνομα και χριστιανικά, όπως θα δούμε. Η υπόλοιπη Νουβία, η σουδανική και η αραβική, θα εκμουςουλμανιστεί. Όσο για το νότιο Σουδάν, αυτό ουδεμία σχέση έχει με την αρχαία Νουβία.

Ήταν τόσο ισχυρή αλλά και τόσο πολιτισμένη η Νουβία κάποτε, που κατάφερε να αποκρούσει τον πέρση βασιλιά Καμβύση, όταν αυτός υπέταξε την Αίγυπτο το 525 π.Χ. Ξεκομμένη πλέον η Νουβία απ' την Αίγυπτο εξαιτίας της περσικής κατάκτησης της χώρας των φαραώ, αρχίζει σιγά σιγά να αναπτύσσει δικά της πολιτιστικά χαρακτηριστικά, ανάλογα μ' αυτά που περιώζονταν μέχρι τις μέρες μας οι νουβικής καταγωγής σημερινοί Αιθίοπες. Σημειώστε πως νουβικοί και όχι κυρίως ειπείν αιγυπτιακοί είναι οι περίφημοι ναοί του Αμπού Σίμπελ, κοντά στο φράγμα του Ασουάν στη νότια Αίγυπτο, αυτοί που το 1955 η Ουνέσκο τους έβαλε σε ράγες για να τους μετακινήσει έξω από την περιοχή όπου θα κατασκευαζόταν το φράγμα, πράγμα που θεωρήθηκε τότε σαν τεχνικό κατόρθωμα αντάξιο των αρχαίων κατασκευαστών των πυραμίδων.

Όπως και να έχουν τα πράγματα με τους αρχαίους Νουβίους, ό,τι περιώθηκε από τον πολιτισμό τους συνεχίζει να προκαλεί μπερδέματα τόσο στο σημερινό Σουδάν, όσο και στη γειτονική Αιθιοπία, που αν και χώρα χριστιανική δεν παραλείπει να τσαλαβουτάει σε λίμνες αίματος κάθε τόσο, προκειμένου να αποδείξουν την αιματολογική τους καθαρότητα οι «γνήσιοι» απόγονοι των ενδόξων αρχαίων Νουβίων. Τα έχει αυτά η αιματολογική γνησιότητα, εθνοαιματολογικό φαινόμενο πολύ γνωστό και σε μας τους -γνήσιους και μη- Έλληνες.

Η Αίγυπτος βορειότερα έχει εξαραβιστεί κατά μεγάλο βαθμό και συνεπώς δεν αντιμετωπίζει ανάλογα αρχαιοπρογονικά προβλήματα. Ελάχιστοι είναι οι σημερινοί Αιγύπτιοι που ισχυρίζο-

νται πως είναι «γνήσιοι» απόγονοι ενδόξων φαραωνικών προγόνων, πράγμα που ωστόσο δεν συμβαίνει ούτε στο βόρειο Σουδάν, ούτε στην Αιθιοπία. Βλέπεις, οι λιγότερο αναπτυγμένοι έχουν ανάγκη να καταφεύγουν σε καταγωγικά ιδεολογήματα για να αντισταθμίσουν ψυχολογικά τη μιζέρια τους. Φτωχός μεν, δλαξ μεν, όμως απόγονος ενδόξων προγόνων! Σαν τον κρετίνο για ιδιοφυούς πατρός.

Με την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του Σουδάν το 1956 οι καταγόμενοι από το σουδανικό βορρά, Άραβες κατά την καταγωγή και μουσουλμάνοι κατά το θρήσκευμα σουδανοί πολιτικοί επιχειρούν να εξαραβίσουν και να εκμουςουλμανίσουν και το νότιο Σουδάν, το αφρικανικό και ανιμιστικό. Και αρχίζει τότε μια σφαγή, μα τι σφαγή. Παρά ταύτα, οι επιζώντες ύστερα από κάθε εμφύλιο πόλεμο Νοτιοσουδανοί παραμένουν παγερά αδιάφοροι στα κηρύγματα όλων των ιεραποστόλων. Το πολύ πολύ να τους κάνουν το χατίρι φκιάχνοντας κάθε τόσο νέες εκκλησίες από ανιμιστικά, μουσουλμανικά και χριστιανικά συστατικά, χτυπημένα όλα στο μίξερ, όπου ρίχνονται σε διαφορετικές αναλογίες κατά περίπτωση και κατά περιοχή, πράγμα που επιτείνει το παραδοσιακό μπέρδεμα σ' αυτήν την εξαιρετικά συγχυσμένη περιοχή.

Υποθέτω όμως πως αν οι χριστιανοί ιεραπόστολοι δεν ενδιαφέρονταν τόσο πολύ για τη σωτηρία της ψυχής μόνο των ειδωλολατρών, γιατί τους μουσουλμάνους δυσκολεύονται να τους πλησιάσουν, αυτοί θα έβρισκαν τρόπο να σώσουν την ψυχή τους μόνοι και αδοήθητοι. Κι αν δεν έσωζαν την ψυχή τους, το κορμί τους τουλάχιστον θα το έσωζαν οίγουρα. Κι αυτό είναι κάτι εξαιρετικά σημαντικό και για την ψυχή, όσο αυτή είναι ακόμα κολημένη στο κορμί, πριν αρχίσει τα μετά θάνατον σούρτα φέρτα στο υπερπέραν, πράγμα που δεν ενδιαφέρει κανέναν πεινασμένο ειδωλολάτρη. Η ειδωλολατρία, άλλωστε, που έτσι κι αλλιώς υποβαστάζει σταθερά κάθε «προηγμένη» θρησκεία, είναι η μόνη θρησκευτικής τάξεως πίστη που δεν στερείται λογικής. Δεν καταλαβαίνω γιατί θα ήταν πιο λογικό να πιστεύεις σε έναν κοινόχρηστο Θεό, παρά σε έναν γιώτα-χι θεούλη, κατασκευασμένο από σένα για σένα και προσαρμοσμένο στις προσωπικές σου μεταφυσικές ανάγκες. Άλλωστε, ο αληθινός Θεός είναι αληθινός μόνο γι' αυτούς που τον πιστεύουν σαν αληθινό. Για όλους τους άλλους είναι ψεύτικος.

Μ' αυτήν την έννοια οι ειδωλολάτρες Νοτιοσουδανοί αντιμετωπίζουν σαν αουζητητή ψεύτικο και το Θεό των χριστιανών και το Θεό των μουσουλμάνων. Και, βέβαια, έχουν δίκιο απ' την ειδωλολατρική μεριά τους. Έλα όμως που όλοι οι εξουσιαστές ξέρουν, και απ' τη δύσκολη πείρα και απ' την ακόμα πιο δύσκολη θεωρία, πως ο μονοθεϊσμός ευνοεί τη μονοεξουσία. Συνεπώς, οι μουσουλμάνοι Βορειοσουδανοί έχουν δίκιο που θέλουν να κυριαρχήσουν σ' όλο το Σουδάν. Η κάθε είδους ομοψυχία, είτε θρησκευτική είτε εθνική είναι αυτή, βοηθάει αποτελεσματικά την εξουσία.

Π' αυτό κι εγώ προσωπικά είμαι σαφώς κατά της βορειοσουδανικής μονοθεϊστικής θρησκευτικής ομοψυχίας και υπέρ της νοτιοσουδανικής πλουραλιστικής ειδωλολατρίας. Στο κάτω κάτω και μες οι μονοθεϊστές Ευρωπαίοι απομακρυνόμαστε από τον κάθε είδους μονοθεϊσμό ολοένα και περισσότερο. Άλλωστε, με τόσους αστρολόγους, μάγους, καφετζούδες, χαρτορίχτρες δίπλα σου να σου πιπιλίζουν συνεχώς το μυαλό, είναι ανόητο να λες, με το μυαλό που σου έμεινε, πως είσαι μονοθεϊστής. Πάει ο μονοθεϊσμός, να 'ταν κι άλλος!

Αν, λοιπόν, θέλεις να μάθεις κάτι για τον αληθινότερο απ' τους αληθινούς θεούς, το ξόρανο, να πας στο νότιο Σουδάν. Αλλά μην μπλεχτείς στο διαρκή εμφύλιο πόλεμο. Δεν αξίζει τον κόπο να χτυπιέσαι για θεούς, είτε αληθινοί είναι αυτοί, είτε ψεύτικοι. Και πρόσεξε τους πονηρούς Ευρωπαίους που τριγυρίζουν στο Σουδάν, του οποίου η ενδημούσα χαοτική κατάσταση ευνοεί κάθε είδους λαθροχειρία, πολιτική, οικονομική, μεταφυσική.

Όλοι οι τυχοδιώκτες που κατακλύζουν το Σουδάν ελάχιστα ενδιαφέρονται για το Σουδάν. Απλώς το χρησιμοποιούν σαν βάση και σαν ορμητήριο για κάθε είδους επιχείρηση προς πάσα κατεύθυνση εντός του κυκλικού ορίζοντα. Ο Κάρλος, το «τσακάλι», που συνελήφθη στο Σουδάν, δεν θα μπορούσε να βρει ασφαλέστερο κρησφύγετο απ' το Χαρτούμ. Κι ο Σουδανός που τον κατέδωσε το έκανε για λεφτά και όχι για ιδέες. Δεν υπάρχουν ιδέες στο Σουδάν. Υπάρχουν μόνο σουδανικές λίρες. Αν σας ενδιαφέρει, μπορώ να σας πληροφορήσω πως ένα δολάριο κάνει περίπου πέντε λίρες Σουδάν.

Όμως, καλό είναι, αν βρεθείτε εκεί, ας πούμε σαν κατάσκοποι ή σαν μπιζνεσμαν, γιατί σαν τουρίστες δεν το βλέπω, φρο-

ντίστε να αλλάξετε τα δολάρια στη μαύρη αγορά. Πουθενά στον κόσμο η μαύρη αγορά δεν είναι τόσο μαύρη όσο στη Δημοκρατία του Σουδάν, που είναι δικτατορία. Στην οποία υπάρχει μεν ένας πρωθυπουργός, αλλά δεν είναι ακριβώς πρωθυπουργός, είναι βοηθός του προέδρου του Επαναστατικού Συμβουλίου για την Εθνική Σωτηρία, που κυβερνάει τη χώρα.

Το Σουδάν είναι μια τεράστια πεδιάδα, πνιγμένη στο νερό του Λευκού Νείλου, δηλαδή του συμπλέγματος των παραποτάμων του Νείλου που μαζεύουν τα νερά απ' όλες τις γειτονικές χώρες: το Ζαΐρ, την Ουγκάντα και την Κένυα στο νότο, το Τσαντ και την Κεντροαφρικανική Δημοκρατία στη δύση και την Αιθιοπία στην ανατολή. Ένα κομμάτι της χώρας στα βορειοανατολικά καταλήγει στην Ερυθρά Θάλασσα και δι' αυτής το Σουδάν συνδέεται τόσο με τη Μεσόγειο όσο και με τον Ινδικό Ωκεανό. Το γεωστρατηγικό και γεωπολιτικό ενδιαφέρον αυτής της φτωχής χώρας είναι προφανές.

Απανθρώπως προφανής είναι και η εξαιρετικά μεγάλη θνησιμότητα των Σουδανών. Ο μέσος όρος ζωής σ' αυτή την ελώδη και άκρως ανθυγιεινή χώρα είναι τα 50 χρόνια, τη στιγμή που ο μέσος όρος ζωής των Ευρωπαίων είναι τα 72 χρόνια. Οι μισοί κάτοικοι του Σουδάν έχουν ηλικία κάτω των 15 ετών. Για να συντηρηθεί η ζωή εδώ, οι άνθρωποι πρέπει να αναπαράγονται με ταχύτατους ρυθμούς. Κι έτσι, ο πληθυσμός της χώρας αυξάνεται κατά 3% περίπου το χρόνο, όπως και στην υπόλοιπη Αφρική. Αλλά η σκανδαλώδης θνησιμότητα κρατάει σταθερά τον πληθυσμό στις κάτω των 15 ετών ηλικίες.

Το Σουδάν είναι μια χώρα ανηλίκων, των οποίων ο αριθμός αυξάνεται σταθερά, κυρίως στο νότο, όπου βρέχει αδιάκοπα οχτώ με εννιά μήνες το χρόνο. Εδώ οι βροχές αρχίζουν τον Απρίλιο και τελειώνουν το Νοέμβριο, κάνοντας τη γη εντελώς ακατάλληλη για καλλιέργεια. Όμως, όσο προχωρούμε προς βορράν τόσο πιο λειθαρχημένα κυλούν τα όμβρια ύδατα μέσα σε κοίτες που συνεχώς πλαταίνουν και βαθαίνουν. Το Σουδάν είναι το υδραγωγείο της Αιγύπτου. Η καλή λειτουργία της διώρυγας του Σουέζ, που εκμεταλλεύεται τα φυσικά κανάλια του Νείλου, εν πολλοίς εξαρτάται από την ομαλή ροή των υδάτων του ποταμού.

Συνεπώς, αυτοί που ελέγχουν τη διώρυγα έχουν κάθε λόγο να ελέγχουν και το Σουδάν. Και να 'σου για το λόγο αυτό οι Άγγλοι

να στρογγυλοκάθονται εκτός από την Αίγυπτο και στο ανθυγιεινό Σουδάν. Οι δυο χώρες πηγαίνουν πάντα πακέτο και στην ιστορία, και στην οικονομία, και στην αποικιοκρατία, και στην νεοαποικιοκρατία. Ο Νείλος θα τις κρατάει ενωμένες για πάντα.

2. Το Σουδάν του Μάχντι

Όπως δείχνουν τα αρχαιολογικά ευρήματα, το Σουδάν πρωτοκατοικήθηκε γύρω στο 4000 π.Χ. από ανθρώπους που ήρθαν εκεί απ' το βορρά, από τη Λιβύη. Βέβαια, εκείνοι οι Λίβυοι δεν είχαν καμιά σχέση με τους σημερινούς Άραβες της Λιβύης, που δεν είναι Λίβυοι, αφού οι πανάρχαιοι Λίβυοι εξαφανίστηκαν προ πολλού σαν ευδιάκριτη εθνότητα, την οποία ωστόσο γνώριζαν πολύ καλά οι Ρωμαίοι.

Το πρώτο ισχυρό νουβιανό, και κατ' άλλους λιθικό κράτος, εμφανίζεται στην περιοχή του σημερινού βόρειου Σουδάν γύρω στο 2000 π.Χ. και ονομάζεται Βασίλειο του Κους. Για χίλια χρόνια το εν λόγω δυσκαθορίστου εθνολογικής προελεύσεως πανάρχαιο βασίλειο βρίσκεται σε συνεχή πόλεμο με το ομοίως δυσκαθορίστου εθνολογικής καταγωγής βασίλειο των φαραώ της Αιγύπτου, λίγο παραπάνω.

Το βέβαιο, πάντως, είναι πως αυτό το σουδανικό βασίλειο είναι τόσο ισχυρό, που καταφέρνει να επιζήσει και μετά τη ρωμαϊκή κατάκτηση της Αιγύπτου. Μάλιστα, υπήρχε μέχρι το 350 μ.Χ. Και λίγο μετά τη διάλυσή του αυτή τη χρονιά, ξεπετιούνται από τα ερείπιά του τρία καινούργια σουδανικά βασίλεια: το βασίλειο της Νοβατίας, το βασίλειο της Ντόνγκολα και το βασίλειο της Αλόα. Και τα τρία θα γίνουν χριστιανικά. Μονοφυσίτικα, συγκεκριμένα.

Όμως οι Άραβες κατακτητές, που φέρνουν μαζί τους τη δική τους θρησκεία, το μουσουλμανισμό, θα ανακόψουν τον εκχριστιανισμό της περιοχής. Ο μουσουλμανισμός, που είναι ένας υπεραπλουστευμένος χριστιανισμός, δεν δημιουργεί μεταφυσικές περιπλοκές στα απλοϊκά μυαλά με δυσνόητα δόγματα, όπως αυτό της παρθενογένεσης του Θεού, που κανείς ποτέ δεν κατάλαβε

γιατί έπρεπε να γεννηθεί αφού ο Θεός είναι έτσι κι αλλιώς αγέννητος, και της Αγίας Τριάδας, που κόβει τον έναν και αδιαιρέτο Θεό στα τρία.

Όπως και να 'ναι, οι Άραβες, όπως και οι Ρωμαίοι νωρίτερα, και θα αργήσουν και θα δυσκολευτούν να υποτάξουν τα τρία σουδανικά βασίλεια. Θα χρειαστούν τρεις ολόκληρους αιώνες: τον 14ο, τον 15ο και τον 16ο. Και ναί μεν τα υπέταξαν τελικά, όμως στο βαθμό που προχωρεί η αραβική κατάκτηση του αιγυπτιακού νότου και του σουδανικού βορρά, οργανώνονται τον ίδιο καιρό βορειότερα δυο καινούργια σουδανικά βασίλεια, της Νταρφούρ και της Κορντοφάν. Είναι άκρως εντυπωσιακή η ικανότητα αυτού του λαού να οργανώνει κράτη, που γαίνουν το ένα μέσα από το άλλο, όπως οι ρώσικες κούκλες.

Το βασίλειο του Κορντοφάν θα επιβιώσει μέχρι το 1882 κι αυτό του Νταρφούρ μέχρι το 1916. Τελικά, ο Ισμαήλ πασάς θα προσαρτήσσει στην Αίγυπτο και τα δυο βασίλεια και θα προσπαθήσει να δάξει τάξη στο παραδοσιακό διοικητικό χάος των Σουδανών, που φκιάζουν συνεχώς κράτη ίσως για να πολλαπλασιάζουν έτσι τις διοικητικές θέσεις και να τρων περισσότεροι απ' το δημόσιο ταμείο. Το σημερινό Σουδάν κατέχει το παγκόσμιο ρεκόρ στην κρατική διαφθορά. Ας παρηγορηθούμε, λοιπόν, εμείς οι Έλληνες. Υπάρχουν και χειρότερα. Και στο Σουδάν και αλλού στον πεινασμένο και άπληστο κόσμο. Όμως, οι αιγύπτιοι διοικητικοί υπάλληλοι στο Σουδάν δεν είναι καθόλου καλύτεροι απ' τους ντόπιους. Η κλοπή του δημοσίου χρήματος όχι μόνο συνεχίζεται, αλλά αυξάνεται με τρόπο άκρως θεαματικό κάτω από την αιγυπτιακή κατοχή.

Μέσα σ' αυτό το γενικό μπάχαλο, ένας Μεσσίας γίνεται απολύτως αναγκαίος. Εμφανίζεται λοιπόν ο Μάχντι, όπως λέγεται στα αραβικά ο Μεσσίας. Δεν είναι χριστιανός, είναι μουσουλμάνος Μεσσίας, αλλά αυτό δεν έχει σημασία στον υπερθρησκευτικό μεσοαιωνισμό. Για τους απελπισμένους, Μεσσίας να 'ναι κι ό,τι να 'ναι. Άλλωστε, ακόμα κι ο Ανδρ. Παπανδρέου ήταν καλοδεχούμενος ως Μεσσίας σε μας εδώ. Και πριν απ' αυτόν, ο Κων. Καραμανλής. Όμως, κανείς κοσμικός Μεσσίας δεν κατάφερε να πείσει τα πλήθη πως είναι γνήσιος Μεσσίας. Αυτό ένας μόνο το κατάφερε στην ανθρώπινη ιστορία μετά το Χριστό, ο σεΐχης της Ντόνγκολα, Μωχάμετ Αχμέτ, ο επιλεγόμενος σέκτα Μάχντι (Μεσσίας).

Το 1881 ο εν λόγω Μάχντι κηρύσσει ιερό πόλεμο και κατά των μουσουλμάνων Τούρκων, και κατά των μουσουλμάνων Αιγυπτίων και κατά των χριστιανών Ευρωπαίων. Για τον Μάχντι όλοι αυτοί, ομόπιστοι και αλλόπιστοι ανάκατα, είναι εχθροί του Αλλάχ. Και σαν τέτοιοι πρέπει να πεθάνουν. Αυτόν τον τρόπο βρήκε αυτός ο φοβερός άνθρωπος να κυνηγήσει όλους μαζί τους αποικιοκράτες, τους Τούρκους, που κατέχουν τυπικά την Αίγυπτο, τους Αιγύπτιους που κατέχονται ουσιαστικά απ' τους Άγγλους και τους Άγγλους που κατέχονται ακόμα πιο ουσιαστικά από την αρπακτική τους διάθεση.

Ο Μάχντι κατάφερε όχι μόνο να νικήσει διαδοχικά, αλλά να συντρίψει δυο άγγλους διοικητές των στρατευμάτων κατοχής του Σουδάν, που βοηθούν στα κατοχικά τους καθήκοντα τους Αιγυπτίους. Τον Χιτς το 1882 και τον Γκόρντον το 1885. Που όχι απλώς εκτελούνται αλλά γίνονται κιμάς. Είναι απίστευτο το μίσος του Μάχντι και των οπαδών του για κάθε τι που δεν είναι σουδανικό. Και στην πραγματικότητα για κάθε τι που συντελεί στην επιδείνωση της κατάστασης του σουδανικού λαού, ή μάλλον που δεν επιτρέπει στο σουδανικό λαό να εκμεταλλεύεται ο ίδιος τον εαυτό του. Οι Σουδανοί αισθάνονται πολύ ελεύθεροι όταν οι μισοί μπορούν να κλέβουν και να βασανίζουν τους άλλους μισούς. Ούτε Έλληνες να 'ταν.

Τελικά, ολόκληρο το Σουδάν περιέρχεται στην κατοχή του Μάχντι, που κυβερνάει με τον πιο αυταρχικό τρόπο, παίζοντάς το Μεσσία, μέχρι το 1898. Τη χρονιά αυτή ο περίφημος λόρδος Κίτσοενερ συντρίβει τον Μάχντι και τους μαχνητιστές, και το μεσοιανικό όραμα των Σουδανών καταρρέει. Πρόκειται για μια απ' τις πιο μεγάλες σφαγές στην ανθρώπινη ιστορία. Που, σημειώστε, γίνεται με τη συγκατάθεση και των Αιγυπτίων, και των Τούρκων, και των Ευρωπαίων. Αμήχανος ο μελετητής μπροστά σ' αυτή τη φρίκη δυσκολεύεται να πάρει το μέρος του ενός ή του άλλου σφαγέα. Ωστόσο, μια ελαφρά μεροληψία υπέρ του Μάχντι, που βλέπω να εμφανίζεται στη συνείδησή μου, δεν μπορεί παρά να είναι συναισθηματικής τάξεως αντίδραση, αντιαποικιοκρατικού χαρακτήρα.

Όπως και να 'ναι, το 1899, ένα χρόνο μετά τη συντριβή του Μάχντι, το Σουδάν γίνεται αγγλοαιγυπτιακή αποικία. Άγγλοι και Αιγύπτιοι παρέα, με τη σύμφωνο γνώμη και των τότε διε-

θνών οργανισμών, δάζουν στο χέρι το Σουδάν. Που γνωρίζει το πιο περίεργο αποικιακό καθεστώς που εμφανίστηκε ποτέ: μια αγγλική μισοαποικία, η Αίγυπτος, γίνεται αποικιοκρατική δύναμη παρέα με τους δικούς της αποικιοκράτες! Ωστόσο, το περίεργο δεν είναι και παράδοξο: το Σουδάν δεν είναι παρά η προέκταση της Αιγύπτου προς νότον. Από αρχαιοτάτων χρόνων οι σχέσεις των δύο νειλωτικών χωρών μοιάζουν προκαθορισμένες από την ίδια τη φύση και όχι από τους ηγέτες και τους διπλωμάτες. Ο Νείλος, τους πανάρχαιους δεσμούς αίματος τους κάνει και δεσμούς ύδατος.

Οι αλληπάλληλες απόπειρες των Σουδανών από αρχαιοτάτων χρόνων να προωθηθούν προς τη μεριά του Δέλτα του Νείλου απέτυχαν όλες. Και οι φαραώ στην αρχαιότητα και οι Άγγλοι στους νεώτερους χρόνους έδωσαν στους Σουδανούς να καταλάβουν πως πρέπει να παραιτηθούν απ' το όνειρο να βγουν στο Δέλτα και να φαν κι αυτοί ένα κομμάτι ψωμί στη Γη της Επαγγελίας του Μάχντι, του μουσουλμάνου Μεσσία, στα κηρύγματα του οποίου στηρίζονται όλα τα σημερινά εξτρεμιστικά ισλαμικά κινήματα. Που η σχέση τους με τη θρησκεία είναι φαινομενική μόνο. Τα ισλαμικά κινήματα είναι κατ' ουσίαν πολιτικοοικονομικά και όχι θρησκευτικά. Άλλωστε, όλοι οι Μεσοίες ψωμί υπόσχονται. Ακόμα κι αυτοί που υπόσχονται τη σωτηρία της ψυχής. Πατή η ψυχή, για να προλάβει να αποκαθαρθεί με την προσευχή και τη μετάνοια πρέπει να συνυπάρξει με το σώμα για πολλά χρόνια. Άλλωστε, άλλο νηστεία και προσευχή και άλλο σκέτη νηστεία (για τους εξαθλιωμένους), ή σκέτη προσευχή (για τους χορτάτους).

Ο τρομερός Μάχντι θα στείλει έγκαιρα το μήνυμα, αλλά αυτό ακόμα δεν έφτασε στον ευρωπαϊκό παραλήπτη, που δεν λείπει να καταλάβει πως από τις πέντε ηπείρους μόνο η Αυστραλία θα είναι στο μέλλον προφυλαγμένη από τις επιθέσεις των ασιατών και των αφρικανών πεινασμένων. Ο νέος Τζένγκις Χαν, που θα σαρώσει την Ευρώπη με τις ορδές των πεινασμένων, φαίνεται πως ήδη έχει γεννηθεί κάπου στην Ασία ή στην Αφρική. Η πείνα δεν σέβεται τα σύνορα. Εμείς εδώ το είδαμε ήδη με τους πεινασμένους Αλβανούς. Η πείνα καταργεί όλα τα σύνορα, αφρούρητα και καλά φρουρούμενα. Σήμερα, η πείνα ενώνει τις ηπείρους. Ο Μάχντι δεν πέθανε. Ζει όχι στο μυαλό,

αλλά στην κοιλιά όλων των πεινασμένων, όλου του κόσμου.

Το 1924 οι Άγγλοι διώχνουν τους συγκυρίαρχους Αιγύπτιους και γίνονται οι μόνοι κύριοι του Σουδάν. Όμως, σύντομα διαπιστώνουν πως χωρίς τους Αιγύπτιους είναι αδύνατο να τα βολέψουν με τους μισοαιγύπτιους Σουδανούς, και το 1936 τους ξανακάνουν συγκυρίαρχους. Αυτή η κωμική κατάσταση θα συνεχιστεί μέχρι το 1956 που το Σουδάν, τυπικά τουλάχιστον, θα γίνει ελεύθερο και ανεξάρτητο κράτος με απόφαση του ΟΗΕ. Τώρα οι Σουδανοί μπορούν να σφάζονται μεταξύ τους με μεγαλύτερη άνεση. Και, βέβαια, με τη βοήθεια των Άγγλων, που ήξεραν πολύ καλά τι έκαναν όταν πρότειναν την ανεξαρτησία του Σουδάν. Έτσι, το δεύτερο χρόνο της ανεξαρτησίας, το 1958, αρχίζει ο εμφύλιος πόλεμος. Οι μη Άραβες του νοτίου Σουδάν χτυπούν τους Άραβες του βορείου Σουδάν αλλά οι Άραβες του βορείου Σουδάν κηρύσσουν δικτατορία υπό τον αρχιστράτηγο Ιμπραήμ Αμπούντ, που μένει στην εξουσία μέχρι το 1964, τη χρονιά που η δικτατορία του ανατρέπεται απ' τα μέσα, με μια εξέγερση του στρατού εναντίον του στρατού, με τη βοήθεια και του λαού.

Τα πράγματα τώρα φαίνεται να ηρεμούν κάπως, παρόλο που ο εμφύλιος πόλεμος συνεχίζεται. Αλλά το 1969 μια ομάδα νεαρών φιλονασερικών αξιωματικών ανατρέπουν τους κρυπτοαγγλόφιλους αξιωματικούς που κατέχουν την εξουσία. Το καινούργιο μεγάλο αστέρι είναι ο στρατηγός Νιμέρι, ο επιλεγόμενος και Νάσερ του Σουδάν. Ο Νιμέρι όμως από φιλοκομμουνιστής που εδήλωνε στην αρχή, τελικά θα αποδειχτεί αντίκομμουνιστής. Και το 1971 θα συντρίψει τους κομμουνιστές που έχουν ξεσηκωθεί και τον καθαιρούν για τρεις μέρες μόνο, για το λόγο πως ο στρατηγός δεν κράτησε το λόγο του και δεν τους έδωσε στην κυβέρνηση, όπως είχε υποσχεθεί το 1969 που κατέλαβε την εξουσία. Την τέταρτη μέρα της εξέγερσης οι κομμουνιστές θα συντριβούν από τον Νιμέρι, με τη βοήθεια και των απαραίτητων Άγγλων.

Αξίζει να σημειωθεί πως η σε συνεχή αναταραχή ευρισκόμενη χώρα που λέγεται Σουδάν είχε ένα αρκούντως ισχυρό κομμουνιστικό κίνημα. Στο ισλαμικό Σουδάν, στο αραβοαφρικανικό Σουδάν, στο άκρως αντιφατικό και μπερδεμένο Σουδάν, βρήκαν πρόσφορο έδαφος και ρίζωσαν πολλές και διάφορες δυτικό-

τροπες θεωρίες, μεταξύ των οποίων ο αφρικανικής παραλλαγής μαρξισμός κατέχει εξέχουσα θέση. Σε καλή σειρά βρίσκονται επίσης οι αριστερές αποκλίσεις τρομοκράτες, αυτοί που θα περιθάλψουν τον Κάρολος, το Τσακάλι. Όμως, δεν παν πίσω ούτε οι ισλαμιστές εξτρεμιστές.

Το Σουδάν είναι ένα καζάνι που βράζει συνεχώς. Στη χώρα αυτή κανείς δεν έχει ξεχάσει τον Μάχντι. Και τα φαντάσματα των άγγλων στρατηγών Χιτς και Γκόρντον που αυτός εκτέλεσε το 1882 και 1885 αντίστοιχα, συνεχίζουν να ίπτανται πάνω απ' τα ασταθή στον ώμο τους κεφάλια των Δυτικών, που προσαθούν να ελέγξουν αυτήν την κρίσιμη από γεωστρατηγικής απόψεως περιοχή της περιφερειακής Μέσης Ανατολής. Το Σουδάν είναι τα Βαλκάνια της Αφρικής. Μια περιοχή μετέωρη ανάμεσα στο βορρά και το νότο, την ανατολή και τη δύση, το χριστιανισμό και το μουσουλμανισμό, το μαρξισμό και τον ισλαμισμό, τον αραβισμό και το νεγρισμό.

Το κατ' αρχήν φιλονασερικό και στη συνέχεια φιλοκανταφικό κόμμα του Νιμέρι ονομάζεται Σουδανική Σοσιαλιστική Ένωση. Αλλά ο σοσιαλισμός εδώ έχει τόση σχέση με το σοσιαλισμό, όση και ο σοσιαλισμός του ΠΑΣΟΚ με το σοσιαλισμό των σοσιαλιστών. Πάντως, ο σοσιαλιστής Νιμέρι επανεκλέγεται πρόεδρος για έξι χρόνια στις εκλογές του 1980. Αλλά το 1983 νέα επανάσταση ξεσπά στο σουδανικό νότο, του οποίου οι κάτοικοι αρνούνται με πείσμα να εξισλαμισθούν, διεκδικώντας για τον εαυτό τους το δικαίωμα να παραμείνουν ανιμιστές, όπως λέγονται επί το ορθότερο οι ειδικολάτρες.

Κάτω από τον τρόπο που δημιουργούν στους μουσουλμάνους οι ανιμιστές του νότου, οι ισλαμιστές του βορρά εκδιώκουν το σοσιαλιστή Νιμέρι, που δεν καταφέρνει να ενοποιήσει τη χώρα και να κάνει τους ανιμιστές να συνυπάρξουν με τους ισλαμιστές. Σ' ένα πρώτο στάδιο το 1985 και σ' ένα δεύτερο το 1986 οι ισλαμιστές γίνονται εξουσία. Όμως, η σημερινή ισλαμική και, φυσικά, δικτατορική εξουσία του Σουδάν δυσκολεύεται να εφαρμόσει το νόμο του Αλλάχ σε μια κοινωνία μισοϊσλαμική, μισοειδικολατρική, μισοχριστιανική, μισοσοσιαλιστική, μισοκαπιταλιστική, μισοαφρικανική, μισοαραβική, μισοδυτικόφιλη, μισοανατολικόφιλη.

ΑΙΘΙΟΠΙΑ

1. Η αιώνια χώρα

Αν το κράτος της Αιθιοπίας δημιουργήθηκε το 3000 π.Χ. καθώς λεν οι ιστορικοί με μια μεγάλη δόση αβεβαιότητας, τότε είναι το αρχαιότερο εν ζωή κράτος του κόσμου μαζί με την Κίνα. Και αν πιστέψουμε το μύθο σύμφωνα με τον οποίο η βασίλισσα του Σαβά όχι μόνο παντρεύτηκε τον Σολομώντα, τον τρίτο βασιλιά του Ισραήλ και γιο του Δαβίδ, αλλά έκανε μαζί του και παιδί, τότε αυτό το παιδί, που λεγόταν Μενελίκ, δεν είναι παρά ο ιδρυτής της αιώνιας δυναστείας-όλων των αιθιόπων βασιλέων!

Έχουμε εδώ μια τρελή υπερδυναστεία, που τελειώνει το 1974 με την εκθρόνιση, ή το 1975 με το θάνατο του Χαϊλέ Σελασιέ. Για να προχωρήσει η αρίθμηση των βασιλιάδων από τον Μενελίκ Α' στον Μενελίκ Β', που θα πεθάνει το 1913, η αιθιοπική ιστορία, που μπλέκεται αξεδιάλυτα με τη μυθολογία, όπως και η ελληνική, πρέπει να κάνει σάλτο δύο χιλιάδων ετών περίπου. Αλλά κάτι τέτοιο δεν θα ενοχλούσε κανέναν αιθιοπία βασιλόφρονα. Άλλωστε, το έχουν αυτό το κουσούρι οι βασιλόφρονες απανταχού της οικουμένης: εκλαμβάνουν το μυθικό σαν ιστορικό.

Στην Αιθιοπία όμως προχώρησαν πολύ: έχρισαν απόγονο του βασιλιά Σολομώντα και της βασίλισσας του Σαβά τον Χαϊλέ Σελασιέ, που δεν ήταν καν γόνος βασιλικής οικογένειας, αλλά μόνο πρίγκιπας από σπόντα. Αλλά σάμπως η βασίλισσα του Σαβά ήταν Αιθιοπίς; Ήταν βασίλισσα στο βασίλειο των Σαβαίων, εκεί απέναντι, στην περιοχή της σημερινής Υεμένης, στο νότο της Αραβικής Χερσονήσου. Και δεν είναι καν σίγουρο πως ήταν βα-

σίλισσα εκεί, αυτή η χωρίς όνομα βασίλισσα. Που άλλοι τη βαφτίζουν Μπίλκις, άλλοι Μακέντα και άλλοι άλλως πως. Ίσως να ήταν βασίλισσα σε κάποια αποικία των Σαβαίων στο βορρά, κοντά στην Ιουδαία. Και ίσως κάποτε να επισκέφθηκε το σοφό Σολομώντα για να του προσφέρει σμύρνα και λιβάνι, δυο μεθυστικά μυρωδικά που παρήγαγε σε μεγάλες ποσότητες το κράτος των Σαβαίων σε μια εποχή που ήταν άγνωστος ο καφές. Που θα ανακαλυφθεί στην ίδια ακριβώς περιοχή. (Ο αραβικός καφές, που λέγεται μόκα, είναι ο καλύτερος).

Όπως και να 'ναι, μας είναι δύσκολο να πιστέψουμε πως ο σοφός Σολομών ερωτεύτηκε του σκοτωμού τη βασίλισσα όταν είδε πως τα πόδια της ήταν γεμάτα τρίχες τράγινες. Έχυσε, λέει, ο Σολομών, που πέθανε το 933 π.Χ., νερό στο πάτωμα της αίθουσας υποδοχής, έβαλε από πάνω, στη θέση του ξύλινου πατώματος, ένα χοντρό τζάμι και μ' αυτό το αντάξιο της φημισμένης σοφίας του χολλυγουντιανό τρικ πέτυχε δυο συναρτημένα πράγματα: να υποχρεώσει τη βασίλισσα να σηκώσει τα φουστάνια της για να μη βραχεί, και σηκώνοντας εκείνη τα φουστάνια, εκείνος να δει στο νεροκαθρέφτη τα πόδια της μέχρι πάνω, μέχρι εκεί που όλα τα γυναικεία πόδια συναντούν εκείνο που ενδιαφέρει κάθε ερωτύλο, βασιλιά ή αλήτη.

Πάντως, οι διαδόσεις έλεγαν πως η βασίλισσα είχε τράγινες τρίχες στα πόδια της. Τι θα θέλατε να έλεγαν εκείνο τον καιρό οι διάδοσεις; Πως η βασίλισσα έκανε κοτσιδάκια τις τρίχες του αιδού της; Αυτά, πάντως, δεν τα λέει το *Άσμα ασμάτων*, ένα από τα ωραιότερα ερωτικά ποιήματα που γράφθηκαν ποτέ και που ο μύθος το αποδίδει στο βασιλιά Σολομώντα. Τα λέει η προφορική παράδοση.

Όλα τούτα τα παλαβά θυμίζουν λιγάκι σολομωνική. Έτσι ονομάστηκε ένα παραδοσιακό βιβλίο, που κι αυτουνού η συγγραφική πατρότητα αποδίδεται στον Σολομώντα. Περιέχει συνταγές για μάγια. Είναι κάτι σαν Τσελεμεντές για μάγους. Χρησιμοποιείται ακόμα. Και σεις απορείτε για τα πόδια τα τράγινα της βασίλισσας του Σαβά, χωρίς να παίρνετε υπ' όψη τα τράγινα μυαλά των μάγων και των μαγεμένων, απανταχού της μαγεμένης ανθρωπότητας.

Αν θέλετε να καταλάβετε πώς έγινε και βρέθηκε καβάλα στην ιστορία της Αιθιοπίας ο ιουδαίος βασιλιάς Σολομών, δεν έχετε

παρά να γυρίσετε πίσω στην εποχή του Νώε. (Για τη βασίλισσα του Σαβά δεν υπάρχει πρόβλημα: από την Αιθιοπία πας στην Υεμένη κολυμπώντας, που λέει ο λόγος). Ο Νώε, που λέτε, είχε δυο παιδιά, τον Σημ και τον Χαμ. Από τον Σημ θα προκύψουν οι Σημίτες (ίσως και ο δικός μας Σημίτης), από τον Χαμ, οι Χαμίτες. Ο Σημ θα ζήσει 600 χρόνια. Κι αυτό όπως καταλαβαίνετε θα παίξει το ρόλο του στο να κάνει πολλούς απογόνους. Ο Χαμ θα ζήσει κάτι παραπάνω απ' το φυσιολογικό, όχι πάντως έξι αιώνες όπως ο εξάκις αιωνόβιος αδερφός του. Αυτός είναι ο μυθικός λόγος που οι Χαμίτες είναι πολύ λιγότεροι απ' τους Σημίτες.

Χαμίτες ονομάστηκαν οι αρχαίοι κάτοικοι της Βόρειας Αφρικής. Όταν βλέπεις τους σημερινούς απογόνους τους, τα χάνεις και τα μπερδεύεις. Δεν καταλαβαίνεις αν είναι μεσογειακοί Ευρωπαίοι, όπως εμείς οι Έλληνες, ή Αφρικανοί νέγροι. Είναι και τα δυο. Και άσπροι και μαύροι. Πανέμορφοι, με υπέροχα γαλανά μάτια και μαλλιά μαύρα κατράμι. Οι περίφημοι Τουαρέγκ της Σαχάρας είναι τυπικοί Χαμίτες. Λιγότερο τυπικοί είναι οι Βερβερίνοι, που επιζούν μέχρι τις μέρες μας ανακατωμένοι με Άραβες στην Μπαρμπαρία, τη χώρα των Μπερμπέρ (Βερβερίνων). Δηλαδή σ' ολόκληρη την αραβική Βόρεια Αφρική. Οι Τουαρέγκ, κατά γενική ομολογία, είναι οι πιο όμορφοι άνθρωποι που ζουν στον πλανήτη μας. (Τους είδα -τις είδα - στον τόπο τους τον καιρό που δούλευα στην Αλγερία δίπλα στον Πάμπλο, και έμεινα).

Χαμίτες ως ένα μεγάλο ποσοστό κατά τη φυλετική καταγωγή είναι και οι Αιθίοπες. Κατά ένα μικρότερο ποσοστό είναι Σημίτες, όπως και οι Υεμενίτες απέναντι, όπως και οι αρχαίοι Σαβαίοι. Κατά ένα ακόμα πιο μικρό ποσοστό οι Αιθίοπες είναι Αφρικανοί μαύροι. Ειδικότερα, Σουδανοί απ' το σουδανικό νότο. Παίρνεις, λοιπόν, μπόλικους Χαμίτες, προσθέτεις κάμποσους Σημίτες, τους περιχύνεις με νέγρους και έχεις φρέσκους και λαχταριστούς Αιθίοπες. Αν τυχόν στο μείγμα πέσουν και μερικές σταγόνες ελληνικού αίματος, τόσο το καλύτερο. Το αποτέλεσμα θα είναι ακριβώς αυτό που δείχνει η φάτσα του φίλου μου Νίκου Παπατάκη. Που έχει μητέρα Αιθιοπίδα και πατέρα Έλληνα Βλάχο απ' τα Γρεβενά. Ό,τι χρειάζεται για να τρελαθεί ο μισός γυναικίος πληθυσμός του Παρισιού. Ανάμεσα στα βουρλισμένα

θηλυκά, και η Ανούκ Αιμέ, σύζυγος του Ελληνοαιθίοπα Νίκου Παπατάκη, του «Μπω Νικό», όπως ήταν γνωστός κάποτε στη Γαλλία.

Μέχρι τον 2ο μ.Χ. αιώνα, από διοικητικής απόψεως δεν γίνεται διάκριση ανάμεσα στην περιοχή που σήμερα ονομάζουμε Αιθιοπία και την περιοχή που βρίσκεται στην απέναντι όχθη της Ερυθράς Θάλασσας, στο νότιο άκρο της Αραβικής Χερσονήσου, όπου ήταν το βασίλειο των Σαβαίων με τη διάσημη βασίλισσά του. Που αν έζησε πρέπει να έζησε γύρω στα 900 π.Χ. Συνεπώς, έχει μια μυθική λογική ο μύθος που θέλει τους αιθιοπες μονάρχες κατ' ευθείαν απογόνους του Σολομώντα. (Έχει μυθική λογική επίσης ο μύθος που θέλει τον Καραμανλή και τους άλλους «γνήσιους» έλληνες ηγέτες κατ' ευθείαν απογόνους του Περικλή. Η μυθική λογική εύκολα μετατρέπεται σε ιστορική λογική μ' ένα άμπρα-κατάμπρα παρμένο απ' τη σολομωνική. Οι μάγοι της φυλής να 'να καλά, κι από Πλεύρηδες και πάσχοντες από εγκεφαλική πλευρίτιδα, άλλο τίποτα).

Οι Χαμίτες, οι Σημίτες και οι Σουδανοί ανάκατα, κατά τους τελευταίους προ Χριστού αιώνες δημιούργησαν το Κράτος του Αξούμ (Αξώμης, επί το ελληνικότερον). Είναι αυτόν τον καιρό που η διοικητική σύνδεση των Αιθίοπων με τους από την άλλη μεριά της Ερυθράς Θάλασσας ευρισκόμενους σημιτικούς λαούς αρχίζει να χαλαρώνει. Είναι αυτόν τον καιρό επίσης που οι αιθιοπες βασιλιάδες, για να τονίσουν την υπεροχή τους απέναντι στους άλλους βασιλιάδες της γειτονιάς, παίρνουν τον τίτλο του Νεγκούς Ναγκάστ, που στη γλώσσα τους σημαίνει Βασιλεύς των Βασιλέων. Κάτι που θα το πουν και για το Χριστό, αλλά με μια έννοια πολύ πιο γενική.

Ο τελευταίος Νεγκούς Ναγκάστ έμελλε να είναι ο Χαϊλέ Σελασιέ, κατά κόσμον Τάφαρι Μακόνεν, αυτοκράτορας (αυτό είναι ο Βασιλεύς των Βασιλέων) της Αιθιοπίας από το 1930 μέχρι το 1974, δηλαδή για 44 ολόκληρα χρόνια. Έκανε πάρα πολλά για τη χώρα του, αυτός ο πραγματικά φιλελεύθερος μονάρχης, που ήταν Νεγκούς (βασιλιάς) αλλά όχι και Νεγκούς Ναγκάστ (αυτοκράτορας) από τα τέλη της δεκαετίας του 1920, αλλά και νωρίτερα, τότε που ως Ρας (πρίγκιπας) αγωνιζόταν κατά του Αυτοκράτορα Λιτζ Ιγιάσου, που ήθελε να κάνει την Αιθιοπία μουσουλμανική χώρα, παρόλο που μόνο το ένα τρίτο

των κατοίκων της είναι μουσουλμάνοι. Το άλλα δύο τρίτα είναι μονοφυσίτες χριστιανοί. Μέχρι την αλλαγή του καθεστώτος το 1974, επίσημη θρησκεία του κράτους ήταν ο ορθόδοξος μονοφυσίτικος χριστιανισμός. (Και οι μονοφυσίτες είναι ορθόδοξοι. Θυμίζουμε πως μονοφυσίτες είναι επίσης οι ορθόδοξοι της Αρμενίας, οι Κόπτες της Αιγύπτου, και οι Σύροι χριστιανοί).

Ο Χαϊλέ Σελασιέ, με τη βοήθεια των φίλων του των Άγγλων εκθρονίζει το 1916 τον επικίνδυνα για τους Ευρωπαίους μουσουλμανίζοντα Λιτζ Ιγιάσου και εγκαθιστά στο θρόνο την κόρη του Μενελίκ Β', την Ζαουντίτου. Το όνομα Χαϊλέ Σελασιέ, που στα αιθιοπικά σημαίνει Ισχύς της Τριάδος, είναι κατά κάποιον τρόπο αυτοκρατορικό ψευδώνυμο. Ο κατά κόσμον Τάφαρι Μακόνεν, όταν θα γίνει αυτοκράτορας, θα φροντίσει να μην ξεχνούν πως η Αιθιοπία χρωστάει πολλά στο χριστιανισμό, και δη στον προαυτοκρατορικό, τον προμεγαλοκωνσταντινικό χριστιανισμό -γιατί αυτό είναι κατ' ουσίαν ο μονοφυσιτισμός: μια προσπάθεια να απαγκιστρωθεί έγκαιρα ο χριστιανισμός από την κοσμική εξουσία.

Ο Χαϊλέ Σελασιέ πάντως, αντίθετα με τους παλιούς μονοφυσίτες, θα πράξει ακριβώς το ίδιο με τον Μεγάλο Κωνσταντίνο: θα δέσει το κράτος στη θρησκεία. Πάντως, ο Χαϊλέ Σελασιέ, ο πρώην πρίγκιπας με την άψογη γαλλική κουλτούρα, ποτέ δεν θ' αφήσει να φανεί πως αυτό που τον ενδιαφέρει δεν είναι ο ορθόδοξος μονοφυσιτισμός, αλλά η θρησκεία των ευρωπαίων αφεντικών του. Ένα μόνο όνειρο έχει ο Χαϊλέ: να κάνει την Αιθιοπία μια πολιτισμένη, ευρωπαϊκού τύπου χώρα. Απέτυχε παταγωδώς. Η Αιθιοπία ήταν επί Σελασιέ και παραμένει και επί Μεγκίστου, μια από τις πιο υπανάπτυχτες χώρες της Αφρικής και του κόσμου.

Πάντως, μέχρι το 1974 αυτή η εξαθλιωμένη χώρα ήταν Αυτοκρατορία! Σήμερα, πάντως, είναι Λαϊκή Δημοκρατία. Τρόπος του λέγειν δηλαδή, αλλά πρέπει να προσέχουμε τι λέμε για να μην εξοργίσουμε τον φοβερό και τρομερό Μεγκίστου Χαϊλέ Μαριάμ, που στη θέση μιας ερζάτς αυτοκρατορίας έβαλε μια ομοίως ερζάτς Λαϊκή Δημοκρατία. Το «μουσείο λαών» όπως ονόμασε την Αιθιοπία ένας μελετητής, παραμένει ένα ολοζώντανο ιστορικό μουσείο με 50 εκατομμύρια κέρνα ομοιώματα (όσα και οι κάτοικοι) των πανάρχαιων κατοίκων μιας περιοχής

που τη ρήμαξε η αποικιοκρατία εξαιτίας της στρατηγικής θέσης της στην Ερυθρά Θάλασσα.

Προσέξτε την ιστορία της Ερυθραίας και θα καταλάβετε γιατί η πανάρχαιη Αιθιοπία εγκλωβίστηκε στην ιστορία της.

Η Ερυθραία δεν είναι παρά η βόρεια Αιθιοπία, ένα μέρος, το παραλιακό, της αιθιοπικής επαρχίας Τγκρέ, η θαλάσσια ζώνη της Αιθιοπίας που καλύπτει όλα τα παράλια της χώρας στην Ερυθρά Θάλασσα. (Εξού και το όνομα). Η Ερυθραία ήταν ένα πέρα για πέρα τεχνητό κράτος, που το δημιούργησε η αποικιοκρατία για τις ανάγκες της το 1882. Τη χρονιά αυτή μια ιταλική ατμοπλοϊκή εταιρεία πουλάει στο ιταλικό κράτος τα λίγα εδάφη που κατέχει για τις εμπορικές της ανάγκες. Το ιταλικό κράτος με τη σειρά του «αγοράζει» κι άλλα εδάφη και το 1890 προκύπτει στα καλά καθούμενα μια ιταλική αποικία που την βαπτίζουν Ερυθραία. Οι Ιταλοί θα μείνουν εκεί μέχρι το 1941, τη χρονιά που κατέλαβαν την περιοχή οι Άγγλοι. Που το 1952 ενώνουν ομοσπονδιακά την Ερυθραία με την Αιθιοπία. Και μόνο το 1962 η Ερυθραία θα ξαναγίνει επαρχία της Αιθιοπίας.

Γιατί οι Ιταλοί δημιουργούν τέτοια προβλήματα κοντά στο Κέρασ της Αφρικής, όπως λέγεται η προεξοχή στη μέση περίπου της ανατολικής ακτής της Αφρικής, αυτή που καλυπτόταν από την ιταλική, την αγγλική και τη γαλλική Σομαλία; Διότι είναι ήδη προτέκτορες (προστάτες) της βόρειας Σομαλίας από το 1880 (θα την κάνουν κανονική αποικία το 1908). Και θέλουν να ενώσουν ολόκληρη την παραλιακή ζώνη από τον κόλπο του Άντεν (Σομαλία) μέχρι την Ερυθρά Θάλασσα (Ερυθραία).

Ναι, αλλά ανάμεσα στην «ιταλική» Σομαλία και την «ιταλική» Ερυθραία παρεμβάλλεται η μικρή Γαλλική Ακτή της Σομαλίας. Που σήμερα, σαν υπερπόντιο γαλλικό έδαφος, δηλαδή σαν μέρος του γαλλικού κράτους και όχι σαν αποικία, λέγεται Έδαφος του Αφάρ και Ισσά. (Πρωτεύουσά του είναι το Τζιμπουτί).

Το εν λόγω Έδαφος είναι το Πιθραλτάρ του Ινδικού Ωκεανού. Φυλάει το πέρασμα από τον Ινδικό στην Ερυθρά Θάλασσα και δι' αυτής, μέσω της διώρυγας του Σουέζ, στη Μεσόγειο. Ο παλιός ανταγωνισμός Γαλλίας-Ιταλίας για τον έλεγχο της Μεσογείου αρχίζει στην Ερυθραία, δηλαδή στην Αιθιοπία. Και στη Σομαλία. Η οποία δεν έχει καμιά σχέση με την Αιθιοπία. Πολύ περισσότερο στο κάθετο τμήμα της που αποτελούσε την αγγλι-

κή Σομαλιλάνδη. Από το 1960 η ιταλική και η αγγλική Σομαλία μαζί αποτελούν ενιαίο ανεξάρτητο κράτος. Η γαλλική Σομαλία, χάρη στον έξοχο ελιγμό των Γάλλων που είχαν τη φαινή ιδέα να την ενσωματώσουν στο γαλλικό κράτος ως υπερπόντιο έδαφος δίνοντας στους λιγοστούς κατοίκους όλα τα δικαιώματα του γάλλου πολίτη, παραμένει... γαλλική αποικία!

2. Χριστιανικά ούφο εξ Αιθιοπίας

Για τον αυτοχαρακτηρισμό τους, οι Αιθίοπες προτιμούν την ανακριδή για την περίπτωσή τους ελληνική λέξη Αιθίοπες, που σημαίνει μαύροι, από την ακριβέστερη αραβική Αθιουσνοί, που σημαίνει συρφετός. Οι Ευρωπαίοι πάντως ονομάζουν αυτή τη χώρα όπως τους βολεύει. Αν θέλουν να την υποτιμήσουν, όπως οι Άραβες, τη λεν Αθιουσνία, κι αν θέλουν να τονίσουν την παλαιότητά της, τη λεν Αιθιοπία.

Όπως και να 'ναι, είναι δύσκολο να κατανοηθεί η περιπλεγμένη ελληνική ορθογράφηση της αραβικής λέξης Αθιουσνία. Αντίθετα, είναι πολύ εύκολο να καταλάβεις διά της ετυμολογίας τι σημαίνει Αιθίοψ. Σημαίνει αναμμένος, φλογισμένος. Η λέξη παράγεται από το ρήμα αίθω, που σημαίνει ανάδω, αναφλέγω και το ουσιαστικό όψη. Αιθίοψ, λοιπόν, στα αρχαία ελληνικά είναι ο έχων καμένο το πρόσωπο, ο μαύρος, ο νέγρος.

Όμως, έτσι έλεγαν οι αρχαίοι Έλληνες όλους γενικά τους μαυριδερούς και όχι μόνο τους Αιθίοπες. Τους σημερινούς Αιθίοπες τους έλεγαν «Αιθίοπες υπό την Αίγυπτο»- κάτω από τη γεωγραφική περιοχή της Αιγύπτου κατοικούντες και όχι υποταγμένους στους Αιγυπτίους. Οι Αιθίοπες δεν υποτάχτηκαν ποτέ στην Αίγυπτο. Αντίθετα πολλές φορές επεχείρησαν να υποτάξουν την Αίγυπτο και μερικές φορές τα κατάφεραν για λίγο, αυτοί ο ορεισίβιοι πολεμιστές. Που και σήμερα, παρά την αθλιότητά τους, έχουν έναν από τους καλύτερους στρατούς στην Αφρική και στον κόσμο.

Οι Έλληνες ονόμαζαν εσπέριους Αιθίοπες όλους τους μαύρους της Αφρικής. (Οι Ινδοί ήταν ανατολικοί Αιθίοπες). Εξαιρούσαν μόνο τους μαυριδερούς κατοίκους της Βόρειας Αφρικής.

Που, βέβαια, εκείνον τον καιρό δεν είχε Άραβες, που είναι λαότητα πολύ νεώτερη σε σχέση με τους πανάρχαιους Αιθίοπες.

Οι Άραβες κατακτητές, ξεκινώντας από την κοιτίδα τους, την Αραβική Χερσόνησο, δεν προχώρησαν στα ενδότερα της Αφρικής. Και ούτε καν διανοήθηκαν να κατακτήσουν την Αιθιοπία, στα νότια της Αιγύπτου και του Σουδάν. Άλλωστε, ποτέ κανείς αρχαίος λαός δεν κατάκτησε αυτή την παράξενα γοητευτική, ορεινή κατά το μεγαλύτερο μέρος της χώρα της Ανατολικής Αφρικής, με τα πολλά νερά (ο Νείλος πηγάζει εν μέρει από δω) και τις απότομες αλλαγές της θερμοκρασίας. Το νότιο μέρος της χώρας δεν απέχει πολύ από τον ισημερινό, κι ωστόσο πολύ δύσκολα το νιώθεις όταν ζεις στα ψηλά βουνά της Αιθιοπίας, που «κυλούν» κατά τη θάλασσα μαζί με τα καταρρακτώδη νερά των πολλών ποταμών.

Αν η Αιθιοπία ήταν αναπτυγμένη, θα μπορούσε εύκολα να γίνει η υπ' αριθμόν ένα τουριστική χώρα στον κόσμο. Ο τουρίστας εδώ μπορεί να διαλέξει θάλασσα, λόφο, βουνό, ψηλό βουνό. Μπορεί ακόμα να κατεβεί στη ζούγκλα και να κυνηγήσει λιοντάρια (είναι το σύμβολο της χώρας). Ό,τι θέλεις έχει αυτή η ορεινή κατά κύριο λόγο χώρα. Εκτός από τόσα καλλιέργησιμα εδάφη, όσα θα χρειάζονταν για να δώσουν τροφή στα 30 περίπου εκατομμύρια των μονίμως πεινασμένων Αιθίοπων.

Η ευφυέστατη και προοδευτικότερη Καίτη Ντιριντάουα, όταν κάποτε περιόδευε με το θίασό της και έδινε παραστάσεις για τις ορθόδοξες ελληνικές κοινότητες της ορθόδοξης Αιθιοπίας διάλεξε για ψευδώνυμο το εξωτικό όνομα της αιθιοπικής πόλης Ντιριντάουα. Φαίνεται πως κάποτε που έπαιξε εκεί αυτή η μεγάλη σταρ του ελαφρού θεάτρου ενθουσιάστηκε από ένα ντόπιο κίβρατο που δύσκολα καταλάβαινε πού τελειώνει η ζωή και πού αρχίζει το θέατρο. Είναι τόσο έντονη η θεατρικότητα της αιθιοπικής ορθόδοξης εκκλησίας, που ακόμα και οι λαϊκές φορεσιές μοιάζουν αντίγραφα αμφίων. Ακόμα και ο Αυτοκράτορας, τότε που υπήρχε, ντυνόταν σαν πατριάρχη. Πουθενά αλλού στον κόσμο η εκκλησία δεν είναι τόσο φανταχτερή και δεν έχει τόση δύναμη.

Η επανάσταση του 1974 στρεφόταν μάλλον κατά της εκκλησίας, παρά κατά του Αυτοκράτορα. Που ούτε αυτός κατάφερε να τα δολέψει με τους ορθόδοξους αιθίοπες παπάδες. Η

εκκλησία τους είναι ένα πανίσχυρο κράτος εν κράτει. Ακόμα και σήμερα, υπό «κομμουνιστικό» καθεστώς, οι αιθιοπες παπάδες κάνουν ό,τι θέλουν, ταμπουρωμένοι στα μοναστήρια, που είναι διάσπαρτα σ' όλη τη χώρα. Η Αιθιοπία ήταν, και εν πολλοίς παραμένει, χώρα θεοκρατική. Πουθενά αλλού στο χριστιανικό κόσμο δεν τιμάται τόσο πολύ ο Μέγας Κωνσταντίνος, ο αυτοκράτορας που όχι μόνο νομιμοποίησε το χριστιανισμό αλλά και τον χρησιμοποίησε με απίθανη τέχνη για να κάνει τη δουλειά του σαν εξουσιαστής. Αυτός είναι που εφεύρε τη διαρχία. Πρόκειται για μια διπλή, κοσμική και θρησκευτική, συντονισμένη δράσα εξουσία.

Όπως όλοι οι μονοφυσίτες (είναι αυτοί που δυσκολεύονται να αναγνωρίσουν την ανθρώπινη φύση του Χριστού), που κατατάσσονται στους ορθόδοξους χριστιανούς σαν παραφυάδα τους ή σαν παράρτημά τους, έτσι και οι Αιθιοπες ιουδαϊζουν επικίνδυνα. Βλέπεις, τον 4ο μ.Χ. αιώνα που προέκυψε ο μονοφυσιτισμός τα πράγματα δεν έχουν ισορροπήσει ακόμα και οι θέσεις του Αποστόλου Παύλου, που επεχείρησε να αποκόψει εντελώς το χριστιανισμό από τον ιουδαϊσμό δεν έχουν επικρατήσει. Ενώ οι θέσεις του Αποστόλου Πέτρου, που θέλει το χριστιανισμό προέκταση και συμπλήρωμα του ιουδαϊσμού, είναι πολύ ισχυρές ακόμα. Ο σημερινός μονοφυσιτισμός είναι ό,τι επέζησε από κείνες τις πολύ παλιές προγραμματικές θέσεις του Αποστόλου Πέτρου. Η κυρίως ειλείν ορθοδοξία (η ελληνορθοδοξία) των Ελλήνων, των Ρώσων, των Σέρβων κ.λπ., βρίσκεται πιο κοντά στον Απόστολο Παύλο - τον Απόστολο των Εθνών και όχι των Εβραίων.

Ωστόσο, οι θεολογικές απόψεις των μονοφυσιτών, κυρίως των Αιθίοπων, δεν είναι πάρα πολύ απομακρυσμένες από τις περί χριστιανισμού απόψεις των χριστιανών Εβραίων, δηλαδή των πρώτων χριστιανών. Ξεχνάμε, γιατί μας βολεύει, πως η πρώτη χριστιανική κοινότητα ήταν εκείνη που έφκιαξαν οι Εβραίοι της Ιερουσαλήμ. Οι Εβραίοι που δεν εκχριστιανίστηκαν τότε ή αργότερα, ακόμα περιμένουν την έλευση του Μεσσία - και νομίζω πως θα την περιμένουν για πάντα. Τι ιστορία κι αυτή με τους Μεσσίες, που έρχονται, που δεν έρχονται, και που αναστατώνουν τα πάντα και όταν έρχονται και όταν δεν έρχονται. Αυτά έχει ο Θεός. Μονοφυσίτες ορθόδοξοι, κυρίως ειλείν ορθόδοξοι, καθολικοί και προτεστάντες είναι οι τέσσερις βαθ-

μίδες στη σταδιακή απομάκρυνση του χριστιανισμού από την ιουδαϊκή του αφετηρία.

Ο προτεσταντισμός δεν καταλαβαίνει τίποτα από ιουδαϊσμό. Έχει αυτονομηθεί πλήρως σε σχέση με τη μητρική του χριστιανισμού θρησκεία, για να μη πω πως έχει αυτονομηθεί ακόμα και σε σχέση με τον «καθαρό» χριστιανισμό της ορθοδοξίας. Αυτός είναι ο λόγος που οι ποιητές δεν αγαπούν και τόσο τον προτεσταντισμό. Είναι πολύ ξηρός, πολύ τυπικός - πολύ γερμανικός. Αντιλατινικό και αντιελληνικό (προσοχή: όχι ανθελληνικό) δημιουργήμα ενός Γερμανού, του Λούθηρου.

Αν, λοιπόν, είναι να διαλέξει κανείς ανάμεσα στα τέσσερα χριστιανικά δόγματα (μετρώ και το μονοφυσιτισμό, που είναι μια περιεργη, δογματικά ερμαφρόδιτη κατάσταση), τότε πρέπει να διαλέξει την ορθόδοξως ορθόδοξη ορθοδοξία, τη διφυσίτικη, και όχι τη μονοφυσίτικη ορθόδοξη ορθοδοξία. Ούτε, βέβαια, τον καθολικισμό, ή τον προτεσταντισμό.

Οι μονοφυσίτες είναι τόσο ξεροκέφαλοι, που κάθε μεταφυσική συζήτηση μαζί τους μοιάζει μάταιη. Να σκεφτείς πως, οι αιθιοπες μονοφυσίτες, ενώ ακολουθούν το ορθόδοξο εορτολόγιο και μαρτυρολόγιο, λογαριάζουν για πρωτοχρονιά την 1η του Σεπτεμβρίου. Διότι, λέει, αυτή τη μέρα έληξε ο κατακλυσμός και μπόρεσε ο ταλαίπωρος ο Νώε να συνεχίσει τη ζωή κατ' εντολήν του Θεού, που λίγο έλειψε να καταστρέψει εκείνες τις μέρες τον κόσμο που έφκιαξε με κόπο.

Κατά κάποιον τρόπο ο Νώε έσωσε το Θεό, όχι τον άνθρωπο. Τι λόγο ύπαρξης θα είχε ο Θεός χωρίς τον άνθρωπο; Άρα ο κόσμος ξαναφτιάχτηκε τη μέρα που ο Νώε δγίηκε στη στεριά και μπόρεσε να ξανασπείρει το ανθρώπινο γένος. Τι κατάλαβε; Έτσι κι αλλιώς εμείς οι άνθρωποι θα το βουλιάξουμε μιά μέρα το ανθρώπινο γένος. Ο Θεός είναι το άλλο όνομα της συλλογικής νόησης. Που λιγοστεύει ολοένα και περισσότερο.

Ένας από τους εγγονούς του Νώε ονόματι Χους είναι ο γενάρχης των Αιθίοπων. Ο Χους ήταν γιος του Χαμ, από τον οποίο, σύμφωνα με το μύθο, κατάγονται οι Χαμίτες της Βόρειας Αφρικής. Είναι εκπληκτική η λογική της μυθολογίας, κυρίως της θρησκευτικής. Κάθε μύθος κρύβει το σπέρμα μιας επιστημονικής αλήθειας. Να σας θυμίσω με την ευκαιρία, έτσι για παράδειγμα, πως ο Νεύτων παρεμπιπτόντως και για να ξεκουράζεται ασχο-

λιόταν με τα σοβαρά πράγματα, τα μαθηματικά και τη φυσική. Η κύρια δουλειά του ήταν αλχημιστής. Και λιγάκι μάγος! Η επιστημονική σκέψη θα προκύψει με πολύ κόπο μέσα από τη μυθική.

Η κβαντομηχανική σήμερα σχεδόν περιχαράκωσε με μαθηματικούς όρους την έννοια της θεότητας, κάνοντας έτσι σχεδόν πραγματικότητα την πρόθεση του Αϊνστάιν να ορίσει το Θεό με μια μαθηματική εξίσωση. Γράψε, παιδί μου, στον πίνακα τον τύπο του Θεού, λέει ο δάσκαλος του ανεκδότου. Πάρτον τώρα και βάλτον σαν μαθηματική σταθερά σ' όλες τις εξισώσεις που έχουν σχέση με τη φυσική και τη χημεία και θα καταλάβεις τι είναι και πώς ενεργεί ο Θεός.

Οι αιθίοπες χριστιανοί, λοιπόν, είναι τόσο θρήσκοι, που μπροστά από κάθε κύριο όνομα βάζουν είτε τη λέξη δούλος είτε τη λέξη υιός. Τον Πάωργο, για παράδειγμα, τον λεν δούλο-Πάωργο, και τον Γιάννη υιο-Γιάννη. Και τούτο διότι ο Γιώργος του παραδείγματος αποκλείεται να μην είναι δούλος του Θεού και ο Γιάννης γιος του Θεού. Ιδού ένα τυπικό αιθιοπικό όνομα: Γκαβροσελάσιε. Σημαίνει δούλος της Αγίας Τριάδας. Κι ένα ακόμα: Γκαβροταδίκ. Σημαίνει δούλος του Αγίου Πνεύματος. Αν αυτά τα αιθιοπικά σάς θυμίζουν ινδιάνικα ονόματα, σωστά σάς τα θυμίζουν. Κι αν ψάχνοντας για Εβραίους ψαχουλέψετε κανέναν αιθίοπα χριστιανό κάτω απ' τα σκέλια για να δείτε σε ποια κατάσταση βρίσκεται η πόσθη, μην εκπλαγείτε όταν τον βρείτε περιτετμημένο. Επ' αυτού, οι Αιθίοπες μονοφυσίτες χριστιανοί ακολουθούν τα θρησκευτικά έθιμα των Εβραίων (και των μωαμεθανών, που κι αυτοί υιοθέτησαν κάμποσες εβραϊκές θρησκευτικές συνήθειες).

Άλλωστε, οι Αιθίοπες χαρακτηρίζονται σαν «εβραΐζοντες χριστιανοί». Χώρια οι Φαλάς που ζουν στα ψηλά βουνά. Αυτοί είναι κανονικότετοι Ιουδαίοι, χωρίς όμως να ανήκουν στην εβραϊκή φυλή. Απλώς, κατά τους προχριστιανικούς χρόνους υιοθέτησαν τον ιουδαϊσμό. Τον καιρό εκείνο οι Εβραίοι έκαμναν έντονο προσηλυτισμό στην προσπάθειά τους να διαδώσουν την πίστη στον ένα και μοναδικό Θεό, τη μεγάλη τους εφεύρεση. Με την εμφάνιση του χριστιανισμού, που θα τους πάρει φαλάγγι, θα αφήσουν το καθήκον της διάδοσης της πίστης στον έναν και μοναδικό Θεό, τον αληθινό, στους χριστιανούς, κι αυτοί θα κλειστούν στο εθνικό

τους καβούκι, κάνοντας τον ιουδαϊσμό εθνική (εβραϊκή) θρησκεία, για να τον επαναφέρουν έτσι στην αφετηρία του.

Ωστόσο, και σήμερα μπορεί ένας μη Εβραίος να γίνει Ιουδαίος κατά το θρήσκευμα. Όμως θα περάσει από τόσο δύσκολα τεστ, που μάλλον θα αλλάξει γνώμη στη διάρκεια της κατήχησης. Αν τελικά περάσει επιτυχώς τη δοκιμασία, εκτός από οπαδός της ιουδαϊκής θρησκείας θα γίνει αυτομάτως και Εβραίος. Θα ζει σαν Εβραίος και θα φέρεται σαν Εβραίος. Όπως οι Φαλάς της Αιθιοπίας.

Ούτε η εβραϊκή φυλή, λοιπόν, είναι «καθαρή», αν και οι Εβραίοι κάνουν προσπάθειες να μείνουν όσο γίνεται πιο «καθαροί» από φυλετικής απόψεως. Ας μην κλαυθμηρίζουν, λοιπόν, συνέχεια για το ολοκαύτωμα. Πατί αυτοί δίδαξαν και στον Χίτλερ και στον κόσμο όλο τα βασικά δόγματα της φυλετικής «καθαρότητας». Αυτοί λάνσαραν την εντελώς γελοία άποψη πως ο Θεός διάλεξε μια φυλή, που λέγεται περιούσια (είναι αυτή που διαφυλάγει την ουσία όλων των πραγμάτων) για να σώσει δι' αυτής τον κόσμο.

Η πλάκα είναι πως εκτός απ' τους Εβραίους και τους ναζιστές Γερμανούς, εν πολλοίς και τους μεγαλοϊδεάτες Έλληνες, περιούσια θεωρούν τη φυλή τους και οι Αιθίοπες! Ρε, κόπανοι, δεν καταλαβαίνετε πως τόσο περιούσιοι λαοί, έτοιμοι να σώσουν τον κόσμο στο όνομα του Θεού, είναι φυσικό να μπερδεύουν το Θεό; Τον καημένο, τον βλέπω να σαστίζει και να τα χάνει κάθε τόσο μπροστά στη θανατηφόρα μωρία των ανθρώπων. Και τότε θυμώνει και τους καταστρέφει με πολέμους, που συχνά γίνονται ανάμεσα σε ομόθρησκα έθνη, περιούσια και μη περιούσια, με περιουσία ή χωρίς περιουσία. (Στη ρίζα κάθε πολέμου υπάρχει η επιθυμία για αύξηση της περιουσίας, ή ο φόβος για μείωση της περιουσίας). Αυτούς τους πολέμους ο Θεός δεν τους είχε προβλέψει κατά την έκτη ημέρα της δημιουργίας, εκείνη τη σημαδιακή μέρα που έφκιαχνε τον άνθρωπο. Και που τον έφκιαξε, δηλαδή, τι κατάλαβε; Άνθρωπος είναι αυτός ο γάιδαρος;

Ειδικά τους αιθίοπες χριστιανούς ο Θεός τούς μέρδευε ακόμα και στο μέτρομα του χρόνου. Το παραδοσιακό αιθιοπικό ημερολόγιο έχει 13 μήνες. Οι 12 έχουν 30 μέρες και ο 13ος, 5. Κι όταν ο χρόνος είναι δίσεκτος, 6. Ο δέκατος τρίτος μισθός θα

ήταν εδώ μια απόλυτη κυριολεξία, αν υπήρχε μισθός τούς άλλους δώδεκα μήνες. Για να είναι κατά προσέγγιση μέσα στην ημερομηνία γεννήσεώς τους οι Αιθίοπες μετρούν τα έτη όχι ένα ένα, αλλά τέσσερα τέσσερα. Η κάθε τετράδα φέρει το όνομα ενός από τους τέσσερις Ευαγγελιστές. Γεννήθηκα του Λουκά, π.χ., σημαίνει γεννήθηκα ανάμεσα στα έτη 1 και 4, τόσες τετράδες χρόνια πριν από σήμερα!

3. Ο Αιθίοψ Θεός

Στην Αιθιοπία συνυπάρχουν, όχι και τόσο αρμονικά, πολλές φυλές, κάπου εκατό. Όσες περίπου και οι γλώσσες που μιλιούνται σ' αυτή τη χώρα των 30 περίπου εκατομμυρίων κατοίκων. Λέγεται πως η φυλή των Χους είναι η αρχαιότερη. Λέγεται πως οι Χουσίτες είναι απόγονοι του μεγαλύτερου γιου του Χαμ, του Χους. Λέγεται πως ο Χαμ ήταν γιος του Νώε. Λέγεται πως ο Νώε έσωσε όλον τον κόσμο, χάρη στη βοήθεια του Θεού, προσωπικά σ' αυτόν. Λέγεται πως ο Θεός σώζοντας τότε τον κόσμο από τον κατακλυσμό διά του Νώε, αυτό που στην πραγματικότητα έκανε ήταν να σώσει τον εαυτό του. Διότι Θεός χωρίς ανθρώπους δεν νοείται. Ούτε βασιλιάς, ουράνιος ή επίγειος, χωρίς υπηκόους νοείται. Συνεπώς, εφόσον υπάρχει Θεός, λεν οι Αιθίοπες, οι Χουσίτες πρέπει να υπήρχαν εκεί από πάντα, απ' τον καιρό του Νώε. Όμως, όπως όλοι οι απόγονοι ενδόξων προγόνων, έτσι και τούτοι οι κατ' ευθείαν απόγονοι του υπερενδόξου Νώε, δεν πρόκοψαν και πολύ.

Πάντως η βασίλισσα της Αιθιοπίας Κανδάκη, που φημιζόταν για τα πλούτη της, πράγμα που το πληροφορούμαστε από τις Πράξεις των Αποστόλων (Η,7) φαίνεται πως ανήκε στη φυλή των Χους και ήταν Ιουδαία κατά το θρησκειομα. Εκείνον τον καιρό ο ιουδαϊκός μονοθεϊσμός ξαπλωνόταν αργά αλλά σταθερά γύρω από την Ιουδαία και πιο μακριά απ' αυτήν. Και αν δεν προέκυπτε ο χριστιανισμός, μια εντυπωσιακά βελτιωμένη παραλλαγή του ιουδαϊσμού, όλοι όσοι σήμερα είναι χριστιανοί ή μωαμεθανοί ίσως ήταν οπαδοί της θρησκείας των Εβραίων, του ιου-

δαϊσμού. Εκείνον τον καιρό οι Εβραίοι πίστευαν πως θα κυριαρχήσουν στον κόσμο όλο με τη θρησκεία τους, που διαμορφώθηκε με τον καιρό σε ένα πραγματικό διοικητικό αριστούργημα χάρη στην εξαιρετική του εξουσιαστική αποτελεσματικότητα: ένας ο Άρχων στον ουρανό, ένας και ο άρχων στη γη.

Τελικά οι Εβραίοι δεν κυριάρχησαν σ' όλο τον κόσμο με τη θρησκεία τους, τον ιουδαϊσμό. Κυριάρχησαν όμως με το χρήμα, έναν πανίσχυρο θεό στον οποίο πιστεύουν όλοι οι πιστοί όλων των θρησκειών.

Οι Εβραίοι, εκτός από δημιουργοί του μονοθεϊσμού είναι και δημιουργοί του τραπεζικού συστήματος, που είναι ένα άλλο είδος μονοθεϊσμού, οικονομικού. Προσέξατε που τα κτίρια που στεγάζουν τις μεγάλες Τράπεζες έχουν όψη ναού, κυρίως από μέσα; Αυτό συμβαίνει γιατί είναι οι καθεδρικοί ναοί του καπιταλισμού, όπως λέει ο Μαρξ. Όταν τόσο η Ανατολική όσο και η Δυτική χριστιανική εκκλησία απαγόρευαν στους χριστιανούς να ασχολούνται με το εμπόριο του χρήματος (αυτό κάνουν οι Τράπεζες, εμπορεύονται το χρήμα), το εν λόγω εμπόριο πέρασε στα χέρια των Εβραίων και ξέμεινε σ' αυτά από τότε.

Βαρούμε, λοιπόν, το σαμάρι γιατί δεν μπορούμε να βαρέσουμε το γάιδαρο. Κυνηγούμε τους Εβραίους γιατί δεν μπορούμε να κυνηγήσουμε τους καπιταλιστές. Δηλαδή πάλι τους Εβραίους, που είναι οι αρχικαπιταλιστές. Βλέπεις, ο κατά κύριο λόγο εβραϊκής καταγωγής καπιταλισμός μάς βόλεψε όλους. Και πώς να δειρίεις τον καπιταλιστή εαυτό σου; Δέρνεις, λοιπόν, τον Εβραίο και ξεθυμαίνεις όχι για το κακό που σου έκανε σαν καπιταλιστής αλλά για το κακό που σου έκανε σαν σταυρωτής του Χριστού. Άρες μάρες.

Είναι αδύνατο να υπάρξει χριστιανισμός χωρίς το μητρικό του ιουδαϊσμό. Τόσο δύσκολο είναι να το καταλάβετε αυτό, βρε ηλίθιοι αντισημίτες; Πώς θα «νομομοποιηθεί» η θεϊκότητα του Χριστού χωρίς τους προφήτες της ιουδαϊκής Βίβλου, χωρίς τον Ησαΐα κυρίως; Α, να μου χαθείτε, γομάρια, που δεν μπορείτε να μοιράσετε δύο γαϊδουριών άχυρο κι αυτό που είναι να το δώσετε στο χριστιανό το δίνετε στον Εβραίο για να φάει κι άλλο, λές και τρώει λίγα ως εβραίος καπιταλιστής. Βέβαια, δεν είναι όλοι οι Εβραίοι καπιταλιστές. Όμως, αρχικαπιταλιστές είναι σχεδόν μόνο οι Εβραίοι. Μάθετε, λοιπόν, να βαράτε το γά-

δαρο και σταματήστε να γίνεστε γελοίοι βαρώντας το σαμάρι.

Στη χριστιανική μονοφυσίτικη Αιθιοπία από αρχαιότατων χριστιανικών χρόνων βαρούν μόνο το σαμάρι με ένα πείσμα που σε εκπλήσσει. Πουθενά αλλού στο χριστιανικό κόσμο ο πλούσιος δεν είναι ένας τόσο σεβαστός άνθρωπος. Ό,τι έχει, λείει, του το έδωσε ο Θεός. Άρα αν τον θίξουμε, θίγουμε το Θεό. Κι αν προχωρήσουμε περισσότερο και επιχειρήσουμε να καταστρέψουμε την αυστηρότατη κοινωνική ιεραρχική πυραμίδα, είναι σαν να βάζουμε μπόμπα στα ποδάρια του Θεού.

Η επανάσταση του 1974 που έριξε τον Χαϊλέ Σελασιέ, τουλάχιστον από οργανωτικής απόψεως χρωστάει την επιτυχία της κυρίως στον παραδοσιακό σεβασμό της ιεραρχίας. Όντας ο στρατός εξ ορισμού ένα αυστηρότατο ιεραρχικό σύστημα κατάφερε να επιβάλει τη δική του ιεραρχία πάνω στη φεουδαρχική και την εκκλησιαστική. Το είπαμε ήδη αλλά το ξαναλέμε: ο αιθιοπικός στρατός είναι από τους καλύτερους στον κόσμο. Και τούτο, μάλλον χάρη στον παραδοσιακό σεβασμό προς την ιεραρχία εν γένει, παρά στον καλό εξοπλισμό και την καλή εκπαίδευση.

Ανάλογη εξουσιαστική ιεραρχία επιβάλλουν στις άλλες φυλές των Αιθίοπων οι δυο κυρίαρχες και συγγενικές φυλές, οι Αμχάρα, που κατοικούν στα υψίπεδα, και οι Τιγκρέ, που κατοικούν λίγο πιο χαμηλά. Βέβαια, είναι οι πολυαριθμότερες αφού και οι δυο μαζί αποτελούν πάνω από το ένα τέταρτο του πληθυσμού της χώρας. (Οι Αμχάρα είναι κάπου έξι εκατομμύρια και οι Τιγκρέ κάπου ένα). Όμως προτιμούν να παίρνουν την ισχύ τους από την παράδοση παρά από τον όγκο τους.

Τόσο οι Αμχάρα όσο και οι Τιγκρέ είναι Σημίτες, που διαπεραιώθηκαν στην Αιθιοπία από την απέναντι αραβική ακτή σε διαδοχικά κύματα ανάμεσα στον 6ο και τον 1ο π.Χ. αιώνα. Όταν έφτασαν στον τόπο της τελικής εγκατάστασής τους βρήκαν εκεί τους Χουσίτες, που ήταν παρακλάδι των Χαμιτών. Και σαν ισχυρότεροι που ήταν τους αφομοίωσαν, αλλά όχι εντελώς. Υπάρχουν ακόμα Χουσίτες, έτσι για δείγμα. Τουλάχιστον έτσι ισχυρίζονται, προφανώς για να απαλαίνουν την πείνα τους. Το συνηθίζουν αυτό οι δυστυχείς, ακόμα κι εδώ στην πολιτισμένη Ελλάδα. Οι ενδεείς, συνεχώς ανακαλύπτουν κλεμμένους τίτλους κυριότητας της πατρογονικής γης. Δύσκολα καταλαβαίνει ο φτωχός και ο απαιδευτος πως η ιστορία δεν φυλάει σε υποθηκοφυ-

λακεία, που είναι σύγχρονη εφεύρεση, τίτλους κυριότητας και ιδιοκτησίας. Η γη ανήκει σ' αυτούς που την κατοικούν και την εκμεταλλεύονται τώρα κι όχι στους «κληρονόμους» εκείνων που την κατοικούσαν στην πρό Χριστού εποχή, ή έστω πριν από έναν αιώνα.

Φαίνεται πως οι Αμχάρα και οι Τιγκρέ όταν ήρθαν στην Αιθιοπία ήταν ήδη μονοθεϊστές, τουλάχιστον εν μέρει. Αλλιώς δεν εξηγείται η ευκολία με την οποία ρίζωσε στην Αιθιοπία ο χριστιανισμός κατά τον 4ο αιώνα, χάρη στη δραστηριότητα βυζαντινών ιεραποστόλων, και εντελώς ιδιαίτερα των αδελφών Φρουμέντιου και Αιδέσιου από την Τύρο.

Ο Φρουμέντιος μάλιστα χειροτονήθηκε επίσκοπος Αιθιοπίας από τον Αρχιεπίσκοπο Αλεξανδρείας Μεγάλο Αθανάσιο. Πράγμα που έδωσε εξ αρχής στον αιθιοπικό μονοφυσίτικο χριστιανισμό ένα κύρος που το διατηρεί ακόμα. Όπως διατηρεί εθμικά και τις σχέσεις του με το κοπτικό Πατριαρχείο Αλεξανδρείας, αν και η αιθιοπική εκκλησία ήταν και είναι πάντα υπέρ το δέον αυτοκέφαλη. Και ξεροκέφαλη. Και, βέβαια, δεν είναι κοπτική. Κόπτες λέγονται μόνο οι αιγύπτιοι μονοφυσίτες. Αλλά επειδή οι Κόπτες είναι οι περισσότεροι στο συνολικό άθροισμα των μονοφυσιτών, Κόπτες κατά προέκταση επεκράτησε να λέγονται καταχρηστικά όλοι οι μονοφυσίτες, ακόμα και οι Αρμένιοι.

Τον Άγιο Φρουμέντιο, μεγάλη η χάρη του για να το πω κι εγώ έτσι, μιμούμενος τους απελπιστικά θρησκόληπτους Αιθίοπες που το λεν συνέχεια, στην Αιθιοπία τον ξέρουν όλοι σαν Αμπά Σαλάμα, που σημαίνει Πατέρας της Ειρήνης. Ήταν τόσο μεγάλο το κύρος αυτού του ιεράρχη τον καιρό που ήταν το δεξί χέρι του Μεγάλου Αθανασίου στο κυνήγι των αρειανών, που οι Αιθίοπες λεν πως αν δεν υπήρχε ο Φρουμέντιος, ο Άρειος θα είχε νικήσει.

Ο αρειανός αυτοκράτορας Κωνσταντίνος (337-361) προσπάθησε να βάλει στο χέρι τον Φρουμέντιο την εποχή που ο φίλος του, ο αρχιαρειοκυνηγός Μέγας Αθανάσιος ζούσε εξόριστος. Αλλά ο Φρουμέντιος, ο επίσκοπος Αξώμης (Αξούμ), όπως λεγόταν τότε το βασίλειο των Αιθίοπων, απέλεμψε τους αυτοκρατορικούς αρειανούς απεσταλμένους και μ' αυτή τη γενναία πράξη θα συντελέσει με τον τρόπο του στην απαλλαγή της ορθοδοξίας από τον αρειανισμό.

Κατά τον Άρειο, που ήταν παπάς από την Αλεξάνδρεια, όπου Αρχιεπίσκοπος ήταν ο Μεγάλος Αθανάσιος, ο Χριστός δεν είναι ομοούσιος με τον Πατέρα, δεν είναι δηλαδή Θεός κι αυτός όπως ο Πατέρας, αλλά το τελειότερο κτίσμα Του. Αν επικρατούσε η άποψη του Αρείου, δεν θα υπήρχε σήμερα Αγία Τριάδα. Όμως, αν δεν υπήρχε Αγία Τριάδα θα υπήρχε ένας αδιαίρετος και συμπαγής Θεός, όπως αυτός των Εβραίων. Άρα δεν θα υπήρχε λόγος να γίνεται διάκριση ανάμεσα στο χριστιανισμό και τον ιουδαϊσμό. Άρα δεν θα υπήρχε χριστιανισμός αλλά μόνο ιουδαϊσμός. Και επειδή ουδεν καλόν αμιγές κακού, αν επικρατούσε ο αρειανισμός δεν θα εμφανιζόταν ο μωαμεθανισμός, που είναι μια εξαιρετικά απλοποιημένη παραλλαγή του χριστιανισμού και κατ' ουσίαν ένας ετεροχρονισμένος αρειανισμός.

Ο μητρικός ιουδαϊσμός έλκει σαν μαγνήτης όλες τις μονοθεϊστικές θρησκείες που θα εκπορευτούν απ' αυτόν. Πώς, λοιπόν, να μη μισεί κανείς τους Εβραίους που, εκτός απ' το κεφάλαιο, έχουν βάλει στο χέρι και κρατούν αιχμαλώτους όλους τους θεούς ολόκληρου του μονοθεϊσμού; Ποτέ δεν κατάλαβα πώς γίνεται να υπάρχουν περισσότερες της μιας μονοθεϊστικές θρησκείες, στην περίπτωση που ο Θεός είναι μόνο ένας. Ένας ο Θεός, μία η μονοθεϊστική θρησκεία. Ποια, όμως; Ο ιουδαϊσμός, ο χριστιανισμός, ή ο μωαμεθανισμός; Εδώ σε θέλω κάβουρα, να περπατάς στα κάρβουνα και να σκέφτεσαι: πώς διάολο γίνεται ο Θεός να είναι ένας και οι θρησκείες τού ενός Θεού, τρεις;

Δεν μπορεί, λες, δυο απ' τις τρεις πρέπει να είναι ψεύτικες, δεν πρέπει να υπηρετούν τον έναν, τον αληθινό Θεό. Όμως, ποιες είναι οι ψεύτικες; Οπωδήποτε όχι μια απ' αυτές στις οποίες πιστεύω εγώ. Αν κάποτε καταλάβω πως πιστεύω σε λάθος Θεό, θα διορθώσω το λάθος μου αλλάζοντας θρησκεία, προκειμένου να πάω κοντά στο Θεό που τώρα θεωρώ αληθινό. Σε λίγο μπορεί να βρω έναν αληθινότερο -και δώσ' του απ' την αρχή.

Αυτός είναι ο λόγος που οι πιστοί συνήθως κάθονται κοντά στο Θεό της μάνας τους και λεν, δεν βαριέσαι, τώρα, πού να ψάχνω για Θεό αφού τον έχω έτοιμο. Άλλωστε, όλα τα πρετ-α-πορτέ είναι πάντα πιο βολικά. Αλίμονο σε κάτι στραβόξυλα σαν την αφεντιά μου, που τρώγονται με τα ρούχα τους και δεν λεν να παν να φορέσουν κανένα βολικό πρετ-α-πορτέ.

Μ' αυτά και μ' άλλα, αποφάσισα τελικά να μείνω άστεγος

και γυμνός. Ούτε Θεοί, ούτε Δαίμονες πάνω απ' το κεφάλι μου. Εγώ κι ο θάνατος σε μια τρετ-α-τρετ σχέση, καθαρά υπαρξιακής τάξεως. Δεν σας το προτείνω. Ξέρω πόσο δύσκολο είναι. Συνεχίστε να πιστεύετε στο Θεό της μάνας σας, αλλά προσέξτε τους... αρειανούς. Είναι από άλλο πλανήτη. Ίδρωσε ο Μεγάλος Κωνσταντίνος για να τους κάνει καλά στην Α' Οικουμενική Σύνοδο της Νικαίας το 325, τότε που συντάχθηκε το σύμβολο της Πίστεως. Σκέψου να μην τα κατάφερε. Δεν θα υπήρχε σήμερα χριστιανισμός, αλλά μόνο μια παραλλαγή του ιουδαϊσμού. Κι απ' το δύσκαμπτο ιουδαϊσμό, καλύτερος ο χριστιανισμός. Είναι πιο εύχρηστος καθότι πιο ευέλικτος. Και πιο ποιητικός.

Προσέξτε επίσης τους ορθόδοξους μονοφυσίτες. Είναι αυτοί που δέχονται μεν πως ο Χριστός είναι Υιός Θεού, όμως δεν δέχονται την ανθρώπινη φύση του. Και άντε μετά να καταλάβεις πώς και γιατί γεννήθηκε σαν άνθρωπος ο Θεός και τι ρόλο έπαιξε η Παρθένο Μαρία, που ήταν άνθρωπος, αν γέννησε κατ' ευθείαν Θεό και όχι Θεάνθρωπο.

Όλες αυτές οι παραμυθένιες ιστορίες είναι απίστευτα γοητευτικές. Και βαθιά ποιητικές. Και όσο πιο πολύπλοκες είναι, τόσο πιο ποιητικές γίνονται. Ο μωαμεθανισμός παραείναι απλός για να είναι ιδιαίτερα ποιητικός. Αντίθετα η ορθοδοξία παραείναι πολύπλοκη για να μην είναι ποιητική. Γι' αυτό και την προτιμώ απ' όλα τα χριστιανικά δόγματα. Άλλωστε, όσο δυσκολότερα καταλαβαίνεις, τόσο ευκολότερα πιστεύεις. Και η πίστη κάπου, οπουδήποτε, είναι ψυχολογική ανάγκη. Ακόμα κι εγώ πιστεύω κάπου: στο τυχαίο και άσκοπο της ύπαρξής μου σ' έναν κόσμο που δεν τον διάλεξα για να ζήσω μέσα του. Τον διάλεξαν για μένα πριν από μένα οι γονείς μου, όχι γιατί είχαν καμιά πρόθεση να υπακούσουν στην εντολή αυξάνεσθε και πληθύνεσθε, αλλά διότι δεν ήταν αρκετά γενναίοι για να μείνουν μόνοι σ' αυτόν τον κόσμο.

Πάντως, η αυξητική τάση που εύκολα διαπιστώνει κανείς στις τάξεις των ζωοφίλων δηλώνει πως οι άνθρωποι ολοένα και περισσότερο αφήνουν τα παιδιά και παν στα γατιά. Να σου πω, καλύτερα να παίζεις με γατάκι παρά με παιδάκι. Είναι πιο τίμιο. Και προσοχή στο Θεό. Μην κάνετε παρέα με Αιθίοπες γιατί ενδέχεται να κλονίσουν τις, κληρονομικά τω τρόπω, βαθιά ριζωμένες πεποιθήσεις σας για τη φύση του Θεού. Στο κάτω

κάτω είναι πιο ανθρώπινο να πιστεύεις πως ο Θεός, εκτός από Θεός είναι και άνθρωπος, έστω κατά το ήμισυ. Προσωπικά πάντως θα τον προτιμούσα ολόκληρο άνθρωπο. Όπως ο Νίτσε και όπως ο Καζαντζάκης.

4. Η Αιθιοπία στο ψυγείο της ιστορίας

Παρόλο που το αιθιοπικό αλφάβητο έχει ηλικία δύο χιλιάδων ετών, οι σημερινοί Αιθίοπες είναι αναλφάβητοι κατά ποσοστό 90% περίπου. Εντούτοις, η αιθιοπική γλώσσα εκτός από δημοτική διαθέτει και καθαρεύουσα. Η δημοτική, η επίσημη γλώσσα του κράτους, είναι η αμχαρική. Η καθαρεύουσα, η επίσημη γλώσσα της χριστιανικής ορθόδοξης μονοφυσιτικής αιθιοπικής εκκλησίας είναι η γκίεζ. Την καταλαβαίνουν μόνο οι παπάδες. Όμως, όλοι οι αιθίοπες χριστιανοί, κυρίως οι αναλφάβητοι, την έχουν σε μεγάλη εκτίμηση. Το ίδιο γίνεται και με μας, που έχουμε σε μεγάλη εκτίμηση την αλεξανδρινή ελληνική γλώσσα των Ευαγγελίων.

Όσο πιο ακατάληπτος είναι ο λόγος του Θεού, τόσο πιο σεβαστός γίνεται. Άλλωστε, το λόγο του Θεού περισσότερο τον αισθάνεσαι παρά τον καταλαβαίνεις. Αν τον καταλάβεις, ενδέχεται να σταματήσεις να τον αισθάνεσαι. Και τότε η νόηση θα καβαλήσει το συναίσθημα και η πίστη, που στηρίζεται στο συναίσθημα, θα δεχτεί ένα σοβαρό κλονισμό. Άλλωστε, αν καταλαβαίνεις χωρίς εξηγητές το λόγο του Θεού, ποιος θα σου τον εξηγεί κατά πώς τον συμφέρει; Οι ερμηνευτές των Γραφών είναι οι μεταφραστές της μίας θείκης γλώσσας στις πολλές ανθρώπινες γλώσσες. Η Βαβέλ πρέπει να επιζήσει πάση θυσία. Περί αυτού φροντίζουν οι ερμηνευτές των Γραφών. Εξού και η ανάγκη του μυστικισμού. Οι μυστικιστές όλων των θρησκειών καταργούν το μεταφρασμένο σε ανθρώπινη γλώσσα λόγο του Θεού και επικοινωνούν μαζί Του αφασικά.

Οι Αιθίοπες έχουν έντονη τάση προς το μυστικισμό. Σ' αυτό, τους βοηθάει και η υψηλή τροπικότητα και των δύο γλωσσών τους, που λειτουργεί σε βάρος της χρονικότητας. Εδώ, οι χρόνοι των ρημάτων, που μεταφέρουν την ενέργεια του ρήματος πέρα

δάθε μέσα στο χρόνο ξεκινώντας από τον ενεστώτα (το παρόν) για να την παν στο παρελθόν και στο μέλλον, έχουν μικρότερη σημασία από τις εγκλίσεις, που ορίζουν τους τρόπους με τους οποίους εκδηλώνεται η ενέργεια του ρήματος ξεκινώντας από την ουδέτερη οριστική, που απλώς ορίζει, για να περάσει από και στην υποτακτική που υποτάσσει, στην ενκτική, που εύχεται και στην προστακτική που προστάζει. Το δρων ή πάσχον υποκείμενο φανερώνει τον τρόπο της δράσης ή του παθήματός του μέσα από τις εγκλίσεις. Και το χρόνο της δράσης ή του παθήματός του, μέσα από τους χρόνους.

Στο επίπεδο του ονόματος τώρα, που ορίζει είτε το υποκείμενο που δρα ή πάσχει είτε το αντικείμενο που υφίσταται τις συνέπειες της δράσης, ο ονομαστική είναι η πτώση του υποκειμένου, η αιτιατική είναι η πτώση του αντικειμένου και η γενική είναι η κτητική πτώση. Ο άνθρωπος (ονομαστική), του ανθρώπου (γενική), τον άνθρωπο (αιτιατική). Οι πτώσεις δεν είναι αστείο πράγμα. Όσο πιο κοντά στην ονομαστική κρατιέσαι, τόσο πιο τίμιος άνθρωπος είσαι. Αν σου αρέσει πολύ η γενική, τότε, είτε έχεις ιδιοκτητικές τάσεις, είτε σέβασαι πολύ τους ιδιοκτήτες. Αν σου αρέσει πολύ η αιτιατική, τότε τείνεις να γίνεις κάτι σαν ψυχρός επιστήμονας. Όσο για την κλητική, αυτή είναι πτώση της πλάκας. Το μόνο που μπορείς να κάνεις μ' αυτήν είναι να καλέσεις. Πρόκειται για πτώση κατ' εξοχήν... στρατιωτική!

Ο Ζακ Λακάν θα στηρίξει τη δική του ψυχαναλυτική μέθοδο σε γλωσσικά δεδομένα σαν τα παραπάνω. Ο τρόπος που μιλάμε δεν δείχνει μόνο τον τρόπο που σκεφτόμαστε, δείχνει επίσης και τον τρόπο με τον οποίο κάνει φανερή την παρουσία του με τη γλώσσα το υποσυνείδητο. Εξού και η τεράστια ψυχαναλυτική σημασία της γλωσσικής τροπικότητας. Του τρόπου δηλαδή με τον οποίο το υποκείμενο τελει την πράξη σε σχέση με το αντικείμενο, που υφίσταται τις συνέπειες της πράξης.

Όταν η χρονικότητα και η τροπικότητα της γλώσσας δεν είναι ισόρροπες, όπως στην ελληνική, και υπερτερεί η τροπικότητα, τότε γίνεται φανερό πως η γλώσσα έχει απ' τη φύση της ένα μεταφυσικό χαρακτήρα, αφού δεν νοιάζεται για το χρόνο της δράσης, εφόσον η δράση τοποθετείται σχεδόν εκτός χρόνου, στον αχρονικό χώρο του Άναρχου Θεού. Η αιθιοπική γλώσσα με τη μεγάλη τροπικότητα είναι ίσως η πιο μεταφυσική, θα λέγαμε,

γλώσσα που υπάρχει. Είναι η γλώσσα του Θεού, λεν οι Αιθίοπες.

Κάτι πρέπει να ήξεραν οι Αιγύπτιοι που ονόμαζαν την Αιθιοπία Πουντ, δηλαδή Γη του Θεού. Πίστευαν πως οι περισσότεροι αιγύπτιοι θεοί ήρθαν από κει. Οι Έλληνες πίστευαν πως από κει ήρθε το σιτάρι και το λάδι. Περισσότερο προσγειωμένοι οι Έλληνες, κατάλαβαν πως το σιτάρι και το λάδι είναι η ουσία της έννοιας της θεότητας: από κει έρχεται η ζωή, αυτά δίνουν τη ζωή. Για να ζήσεις και συνελώς για να μπορέσεις να αναπαραχθείς πρέπει να φας. Και οι σημερινοί Αιθίοπες τρων ελάχιστα, οι καημένοι. Το μέσο ετήσιο εισόδημα είναι 120 δολάρια. Εξαιρούνται οι παπάδες. Μόνο ο Θεός ξέρει ποιο είναι το δικό τους ετήσιο εισόδημα. Λέγεται πως οι αιθίοπες παπάδες είναι οι πιο χορτάτοι παπάδες του κόσμου. Τι διάολο, αν δεν φαν οι παπάδες, πώς θα κρατήσουν ζωντανή την πίστη των πεινασμένων;

Οι βαθιά θρησκευόμενοι και οι βαθύτατα πενόμενοι Αιθίοπες πιστεύουν πως μόνο ο Θεός ευθύνεται για την πείνα τους. Η θεοκρατία σ' αυτή τη χώρα δεν είναι καθεστώς που επιβλήθηκε απ' έξω, είναι πανάρχαιος τρόπος ζωής. Άλλωστε, η ορθόδοξη θεοκρατία δεν έχει ανάγκη από πάτες και από μιάμηδες, όπως η καθολική και η ισλαμική θεοκρατία. Η ορθόδοξη θεοκρατία, κυρίως στην καθαρή, την πρωταρχικά ορθόδοξη, τη μονοφυσίτικη μορφή της είναι πρόβλημα συνείδησης.

Η επανάσταση του 1974 που ανέτρεψε τον Χαϊλέ Σελασιέ, ανέτρεψε κατ' ουσίαν μια συνειδησιακής τάξεως θεοκρατία - αν υποθέσουμε πως ανέτρεψε κάτι. Στην πραγματικότητα όμως δεν ανέτρεψε τίποτα απολύτως. Είναι τόσο βαθιά, τόσο μεγάλη και εν τέλει τόσο πρωτόγονη η ορθόδοξη θρησκευτικότητα των μονοφυσιτών Αιθίοπων, που μοιάζει ακλόνητη.

Ευτυχώς που οι άλλοι μονοφυσίτες (Αιγύπτιοι, Σύριοι, Αρμένιοι κ.λπ.) ήρθαν έγκαιρα σε επαφή με τους διφυσίτες ορθόδοξους, που είναι πιο διαλλακτικοί. Τώρα καταλαβαίνουμε καλύτερα γιατί οι αιθίοπες ορθόδοξοι (μονοφυσίτες) έχουν σε τόσο μεγάλη εκτίμηση τον Μεγάλο Κωνσταντίνο. Πουθενά αλλού η διαρχία που αυτός επέβαλε δεν έσμιξε τόσο καλά σε μία, τις δύο Αρχές (εξουσίες), την κοσμική και την εκκλησιαστική. Θα χρειαστούν πάρα πολλά χρόνια για να ξεφύγει η Αιθιοπία από τον ορθόδοξο δυζαντινισμό της. Το πρώτο βήμα προς τον πολιτισμό φαίνεται να είναι η απάρνηση του μονοφυσιτισμού και η προ-

αχώρηση στο δικό μας ελληνορθόδοξο διφυσιτισμό. Από κει και πέρα, βλέποντας και κάνοντας.

Όπως και να 'ναι, θα παρακαλούσα θερμά τους δικούς μας ορθόδοξους να μελετήσουν προσεχτικά την περίπτωση της αιθιοπικής (μονοφυσίτικης) ορθοδοξίας. Οι ελληνορθόδοξοι, στην προλαγάνδα τους (τη λεν και κατήχηση) πρέπει να τονίζουν όσο πιο πολύ μπορούν την ανθρώπινη φύση του Χριστού ώστε να αντιστέκονται αποτελεσματικότερα στη σχεδόν ακατάσχετη ροπή της ορθοδοξίας προς το μονοφυσιτισμό. Δηλαδή τον ιουδαϊσμό, σε τελική ανάλυση.

Δεν έχω τίποτα με τους οπαδούς της ιουδαϊκής θρησκείας, αλλά αν ο χριστιανισμός χάσει την ανθρώπινη διάστασή του, που επιβάλλει η ανθρώπινη φύση του Θεού - Χριστού, θα χαθεί σαν αυτόνομη και ευδιάκριτη θρησκεία, και ο ισοπεδωτικός μονοθεϊσμός θα σαρώσει τα πάντα. Ιουδαϊσμός, χριστιανισμός, μωαμεθανισμός θα γίνουν ένα αζεδιάλυτο κράμα. Αυτό δεν πρέπει να συμβεί σε καμιά περίπτωση. Διότι, πουθενά αλλού ο πλουραλισμός δεν είναι τόσο αναγκαίος, όσο στις θρησκείες. Η θρησκευτική ομοφροσύνη είναι σκέτη παραφροσύνη. Η θρησκευτική ομοφροσύνη είναι αυτό ακριβώς που ονειρεύεται κάθε εξουσιαστής, αν όχι του επιπέδου του μεγαλοφυούς Μεγάλου Κωνσταντίνου, τουλάχιστον του επιπέδου του... Χαϊλέ Σελασιέ! Γιατί ο γαλλοθρεμμένος Χαϊλέ Σελασιέ, ο πρίγκιπας (Ρας) που τον ανάθρεψαν γαλλίδες νταντάδες και δασκάλες χωρίς να καταφέρουν να τον προσηλυτίσουν στον καθολικισμό, ήταν ένας πολύ σοβαρός άνθρωπος. Κατάλαβε πως την Αιθιοπία την κυβερνάς καλύτερα όντας ορθόδοξος, παρά καθολικός.

Δεν κατανόησε όμως την τεράστια δύναμη της πείνας. Η πείνα έχει μεγαλύτερη δύναμη κι απ' το Θεό. Απλή απόδειξη το γεγονός πως ακόμα και οι πολύ αυστηροί με τα προβλήματα της σάρκας ασκητές πρέπει κι αυτοί να τρων κάτι. Έστω ακρίδες. Ο μόνος άνθρωπος που επεχείρησε να καταργήσει εντελώς το φαί ήταν ο Βούδας. Αλλά, βέβαια, απέτυχε παταγωδώς. Καλό το μάννα εξ ουρανού, αλλά αυτή τη μυθική τροφή σε μορφή πάχνης μόνο οι Εβραίοι την έφαγαν. Μάλιστα, την έτρωγαν για σαράντα ολόκληρα χρόνια, τον καιρό που περιφέρονταν στην έρημο προχωρώντας με χίλια βόσωνα από την Αίγυπτο προς τη Γη της Επαγγελίας, την υποσχέμενη απ' το Θεό Γη Χαναάν.

Ω, Θεέ μου, κάνε το θαύμα Σου και για μας τους Έλληνες, αντιμετώπισέ μας λιγάκι σαν Εβραίους και άσε τον Πλεύρη να λέει. Το ΠΑΣΟΚ, ό,τι είχε για μοίρασμα το μοίρασε. Φάγαμε όλο το σοσιαλιστικό μάννα που είχαμε αποθηκεύσει υπό μορφήν δανείων. Και αν δεν ρίξεις γνήσιο μάννα εξ ουρανού, ξέχνα τους Έλληνες. Και να δούμε τότε ποιος θα σε δοξάζει καλύτερα από μας τους ενδόξους απογόνους ενδόξων προγόνων.

Πάτερ ημών ο εν τοις ουρανοίς μην ακούς μόνο τις προσευχές της Δήμητρας και μη βολεύεις μόνο αυτήν. Αν δεν μου υποσχεθείς πως θα ρίξεις μάννα εξ ουρανού γαλανού, θα ζητήσω... πολιτικό άσυλο στην Αιθιοπία. Εκεί, οι χριστιανοί είναι απολύτως βέβαιοι πως ο Θεός θα ρίξει κάποτε μάννα εξ ουρανού και γι' αυτούς. Εκεί, δεν έχουν προκαταλήψεις με τους Εβραίους. Η Αιθιοπία δεν ήταν ποτέ αντισημιτική. (Και στην Αιθιοπία δεν υπήρξε ποτέ ΠΑΣΟΚ ώστε να υπάρχουν αντισημιτικοί). Οι Αιθίοπες τα είχαν πάντα καλά με τους Εβραίους, όχι μόνο γιατί είναι μονοφυσίτες και συνεπώς πιο κοντά στον ιουδαϊσμό, αλλά και διότι, υποθέτω, δεν θέλουν να δυσαρεστήσουν το Θεό των Εβραίων, το μόνο που κατάφερε να ταΐσει χιλιάδες κόσμο με μάννα.

Κι ακόμα τους ταΐζει καλά τους Εβραίους. Όχι ακριβώς με μάννα τώρα πλέον, αλλά δεν έχει σημασία. Όταν έχεις λεφτά, εκτός απ' του πουλιού το γάλα μπορείς να φας και μάννα, που λέει ο λόγος. Ωχ, μανούλα μου, τι τραβάει ο κόσμος και στην Αιθιοπία, και στην Ελλάδα, και παντού όπου υπάρχουν πεινασμένοι που ονειρεύονται καρβέλια. Από σιτάρι, από κριθάρι, από καλαμπόκι, από μάννα – απ' σιδηρό. Και μη μου πείτε πως το εβραϊκό μάννα δεν τρώγεται. Αφού τρώγεται η ελληνική προγονική δόξα, τρώγεται και το εβραϊκό προγονικό μάννα. Όλα τρώγονται εκτός απ' τη βλακεία που δεν τρώγεται με τίποτα.

Δεν ξέρουμε πότε προέκυψε το βασίλειο της Αξούμ (της Αξώμης), το πρώτο γνωστό στους ιστορικούς οργανωμένο αιθιοπικό κράτος. Πάντως πρέπει να προέκυψε τους τελευταίους προ Χριστού αιώνες, αν και έκανε αισθητή την παρουσία του κυρίως ανάμεσα στον 2ο και τον 9ο μ.Χ. αιώνα. Κατά μία άλλη, μυθολογική αυτή εκδοχή, που αρέσει πολύ στους Αιθίοπες, αιθιοπικό κράτος υπάρχει από τότε που υπάρχουν Αιθίοπες, δηλαδή απ' το 3000 π.Χ.

Όμως, αν το πάμε έτσι πρέπει να δεχτούμε πως και οι Τούρ-

κοι υπάρχουν απ' το 4000 π.Χ. όπως έλεγε ο σοβαρότατος κατά τα άλλα Κεμάλ Ατατούρκ. Ω, Έλληνες, παρηγορηθείτε, υπάρχουν και χειρότερα στην εθνομυθολογία. Ψάχνοντας για αρχαίους προγόνους μπορεί να φτάσει κανείς μέχρι τον Άνθρωπο του Νεάντερταλ. Αν προτιμάτε, μέχρι τον Αδάμ και την Εύα. Πάλι καλά που οι Τούρκοι σταμάτησαν στο 4000 π.Χ., και οι Αιθίοπες στο 3000 π.Χ. Εμείς οι Έλληνες ευτυχώς φτάσαμε μόνο μέχρι το 2000 π.Χ. και συνεπώς από λογικής απόψεως πλεονεκτούμε σαφώς.

Ο βασιλιάς Αζανάς, άρχων της Αξούμ, ανέβηκε στο θρόνο ανάμεσα στο 320 και 325 μ.Χ. Αυτός ήταν που εισήγαγε στη χώρα του το χριστιανισμό. Μ' άλλα λόγια, ο αιθιοπικός χριστιανισμός είναι τόσο παλιός, όσο και ο βυζαντινός. Το αιθιοπικό αλφάβητο, που μοιάζει με το αρμένικο, είναι επινοήση των δικών του ανθρώπων, ή μάλλον των δικών του παπάδων. Τα ιερά κείμενα του χριστιανισμού έπρεπε να μεταφραστούν στην αιθιοπική γλώσσα. Ένας ακόμα αιθιοπ βασιλιάς, ο Αομπέχα, έμεινε στην ιστορία γιατί κατάφερε να νικήσει το 523 μ.Χ. έναν άλλο αιθιοπ βασιλιά, που είχε προσχωρήσει στον ιουδαϊσμό για λόγους εξουσιαστικούς μάλλον παρά μεταφυσικούς, ως συνήθως γίνεται σ' αυτές τις περιπτώσεις σε όλη τη θρησκευόμενη ανθρωπότητα.

Αυτόν τον καιρό το Βυζάντιο αντιμετώπιζε το θανάσιμο κίνδυνο των Περσών. Με τη βοήθεια και των συμμάχων Αιθίοπων, οι Βυζαντινοί θα νικήσουν μεν τους Πέρσες, αλλά όχι και για λογαριασμό των συμμάχων Αιθίοπων. Το 572 μ.Χ. οι Πέρσες θα κατακτήσουν τις κατακτήσεις των Αιθίοπων στην αραβική μεριά της Ερυθράς Θαλάσσης και θα ανακόψουν την εξάπλωσή τους προς βορράν. Αν δεν επενέβαιναν τότε οι Πέρσες, ίσως σήμερα να μην υπήρχαν Άραβες, αφού θα τους είχαν προλάβει οι Αιθίοπες, καταλαμβάνοντας τα εδάφη που θα καταλάβουν τελικά οι Άραβες ξεκινώντας από την κοιτίδα τους στην Αραβική Χερσόνησο.

Το 600 μ.Χ. οι Αιθίοπες θα βγουν οριστικά απ' το ενεργό παιχνίδι της ιστορίας. Πρώτα οι Πέρσες και αμέσως μετά οι Άραβες θα τους υποχρεώσουν να περιοριστούν στα όρη της Αιθιοπίας και να μην κουνηθούν από κει. Ο αρχικός και μάλλον πρωτόγονος χριστιανισμός τους θα διατηρηθεί στα υψίπεδα της Αιθιοπίας σαν σε ψυγείο.

5. Η Αιθιοπία στο στόχαστρο των παμφάγων

Τον 16ο αιώνα την Αιθιοπία την παίζουν στα ζάρια οι δυο ισχυρότεροι άνδρες της εποχής: ο πάπας και ο σουλτάνος. Οι Τούρκοι κατέχουν την Αίγυπτο και την Αραβική Χερσόνησο από το 1517. Μια και βρέθηκαν εκεί, λεν να επεκτείνουν την κυριαρχία τους και νοτιότερα, προς την Αιθιοπία.

Στην Ερυθρά Θάλασσα όμως θα συναντήσουν τους πορτογάλους εμπόρους, που αλωνίζουν σ'αυτήν την περιοχή από την οποία έχουν ήδη εκτοπίσει εν μέρει τους παραδοσιακούς Ινδούς και αιγύπτιους εμπόρους, που για πάρα πολλά χρόνια συνεργάζονταν αρμονικότατα με τους Βενετούς. Μέσω Ερυθράς Θαλάσσης και από κει με καμήλες κουβαλούσαν τα εμπορεύματα από την Ινδία στην Αλεξάνδρεια. Εκεί τα φόρτωναν στα δικά τους πλοία οι κυρίαρχοι του Αιγαίου Βενετοί, για να τα μεταφέρουν παντού στην Ευρώπη και μέχρι τη Σουηδία.

Οι Τούρκοι θα καταστρέψουν τούτες τις λεπτές εμπορικές ισορροπίες. Όμως, δεν είναι ούτε εμπορικός ούτε θαλασσινός λαός και δεν θα μπορέσουν να σκατζάρουν τους Βενετούς στον εμπορικό έλεγχο του Αιγαίου. Άλλωστε, έχουν να αντιμετωπίσουν και τους πανίσχυρους Πορτογάλους, που με επικεφαλής τον αδερφό του μεγάλου και ένδοξου Βάσκο ντα Γκάμα, τον Κριστοβάου ντα Γκάμα, προσπαθούν να κρατήσουν μακριά από την Ερυθρά Θάλασσα τους Τούρκους.

Ο πορτογαλικός στόλος εγκαθίσταται στα παράλια της Αιθιοπίας για τις ανάγκες του πολέμου με τους Τούρκους. Τότε ήταν που ο Ιγνάτιος Λογιόλα, ο ιδρυτής του Τάγματος των Ιησουιτών, με την ευκαιρία της παρουσίας των Πορτογάλων στην Αιθιοπία σκέφτεται να στείλει εκεί μερικούς ιεραποστόλους για να κάνουν καλύτερους χριστιανούς τους χριστιανούς Αιθίοπες. Είναι τόσο εντυπωσιακές οι επιτυχίες των καθολικών ιεραποστόλων στην Αιθιοπία, που το 1626 ο αιθίοπας αυτοκράτορας Σουζένιος αποφασίζει να κάνει το μεγάλο άλμα και να υιοτάξει την ορθόδοξη εκκλησία της χώρας του στον πάπα.

Ήδη λίγο ωρύτερα και για πέντε μόνο χρόνια οι αιγύπτιοι

μονοφουίτες είχαν προσκολληθεί στον πάπα για να την κοπανήσουν όμως στα γρήγορα μόλις διαπιστώσουν πως ο εν λόγω καλός κύριος του Κυρίου ονειρεύεται τον εαυτό του ρωμαίο αυτοκράτορα. Όμως, οι φανατικά προσκολλημένοι στα πάτρια θρησκευτικά ήθη Αιθίοπες ξεσηκώνονται και το 1632 εκθρονίζουν το φιλοπαλικό αυτοκράτορα. Έκτοτε ο πάπας εγκαταλείπει τη χώρα στην ορθόδοξη μοίρα της.

Και τότε, το 1632, αρχίζει η λεγόμενη αιθιοπική Αναγέννηση. Που, τηρουμένων των αναλογιών, μοιάζει με την ευρωπαϊκή. Θα διαρκέσει μέχρι το 1855. Για περισσότερα από 200 χρόνια η Αιθιοπία θα αναπτύσσεται κατά τα ευρωπαϊκά πρότυπα, κυρίως κάτω από την επίδραση των Πορτογάλων, που οργανώνουν το στρατό, και των Άγγλων που οργανώνουν την οικονομία.

Πλην της Πορτογαλίας, που από παράδοση δεν λογαριάζει και πολύ τον πάπα, η Αιθιοπία είναι κλειστή για όλες τις άλλες καθολικές χώρες. (Η Αγγλία έχει φτιάξει προ πολλού στα μέτρα της και επί παραγγελία το δικό της χριστιανικό δόγμα, τον αγγλικανισμό, ένα κράμα καθολικισμού και προτεσταντισμού).

Ωστόσο, η χώρα είναι ορθάνοιχτη στους μουσουλμάνους και τους ινδουιστές. Η Αιθιοπία, ευρισκόμενη στη μέση του θαλασσινού δρόμου που ενώνει την Ινδία με την Ευρώπη είχε πάντα πολύ καλές και στενές σχέσεις με τους ήπιους Ινδούς. Οι οποίοι σημειωτέον θεωρούν δικές τους όλες τις θρησκείες του κόσμου. Για τους ινδουιστές, ο ιουδαϊσμός, ο χριστιανισμός και ο μωαμεθανισμός είναι παρακλάδια του ινδουισμού. Αυτό θα πει ανεπιθροσμία!

Η νέα πρωτεύουσα της Αιθιοπίας, το Γκοντάρ, σύντομα θα γίνει η μεγαλύτερη μετά το αραβικό Κάιρο πόλη της Αφρικής. Γύρω στα 1700 έχει ήδη κάπου εκατό χιλιάδες κατοίκους και πολλοί εκεί νιώθουν τόσο ευτυχημένοι, που δεν δυσκολεύονται να ανακηρύξουν Άγιο τον αυτοκράτορα Ιγιάσου Α'.

Όμως ο Ιγιάσου Β' (1730-1755) θα δυσκολευτεί πολύ με τους Τούρκους, που επανεμφανίζονται στην περιοχή τώρα που αυτή άρχισε να εξευρωπαϊάζεται με έναν άκρως εντυπωσιακό τρόπο, κάπου δυο αιώνες πριν από την εμφάνιση του ευρωπαϊστή Κεμάλ Ατάτούρκ στην Τουρκία. Υπάρχουν ήδη πολλοί μουσουλμάνοι Αιθίοπες. Μέσω αυτών οι Τούρκοι θα προσπαθήσουν να κάνουν τη δουλειά τους. Δεν θα την κάνουν όμως. Γιατί οι μου-

σουλμάνοι Αιθίοπες είναι δυσαρεστημένοι μάλλον με την κεντρική χριστιανική διοίκηση, τους φεουδάρχες και τους τοπάρχες παρά με τους χριστιανούς, έτσι φεορίστως. Άλλωστε, δεν πρέπει να ξεχνάμε πως ο μονοφυσιτισμός δεν απέχει πάρα πολύ από το μωαμεθανικό μονοθεϊσμό, τον αυστηρότερο αλλά και απλούστερο μονοθεϊσμό που θα μπορούσε να υπάρξει. Ως εκ τούτου τα πηδήματα από τη μια θρησκεία στην άλλη είναι πολύ εύκολα στην Αιθιοπία.

Λίγο πιο δύσκολο γίνεται το εν λόγω πηδύμα από τη μια θρησκεία στην άλλη στους διφυσίτες ορθόδοξους. Όμως, είναι πάρα πολύ δύσκολο το πηδύμα από τον καθολικισμό και τον προτεσταντισμό στο μωαμεθανισμό και τανάπαλιν. Τώρα ξέρετε γιατί εμείς οι διφυσίτες έχουμε.. διφυσίτικη συμπεριφορά απέναντι στους μουσουλμάνους. Αφενός τους φοβούμαστε, γιατί τρέμουμε το πολύ εύκολο πέρασμα από την ορθοδοξία στο μωαμεθανισμό και αφετέρου τους αγαπούμε, διότι συγγενεύουμε κατά την πίστη στον έναν Θεό πολύ περισσότερο απ' όσο οι καθολικοί και οι προτεστάντες. Ας μην ξεχνάμε πως εμείς οι ελληνορθόδοξοι (διφυσίτες) δεν πάσαμε να ευγνωμονούμε τους μουσουλμάνους που έσωσαν την πίστη μας.

Τούτο το παράδοξο συμβαίνει διότι η ορθοδοξία δίνει μεγαλύτερη σημασία στο συμπλαγές της Αγίας Τριάδας, της μορφής δηλαδή κάτω από την οποία εμφανίζεται ο ένας Θεός, απ' ό,τι οι καθολικοί και οι προτεστάντες, που ξεχωρίζουν κάπως ευχερέστερα από μας τα τρία πρόσωπα της Αγίας Τριάδας. Το περίφημο *filioque* (φιλιόκβε - και εκ του Υιού) των καθολικών και των προτεσταντών δεν είναι καθόλου θεολογικό καπρίτσιο. Αν το Άγιο Πνεύμα εκπορεύεται και εκ του Υιού, τότε το πρώτο πρόσωπο της Αγίας Τριάδας αποδυναμώνεται λιγάκι και ο ένας Θεός τείνει να κοπεί στα δύο.

Όσο για το Άγιο Πνεύμα, το τρίτο πρόσωπο της Αγίας Τριάδας, αυτό είναι μια εντελώς συναρπαστική εφεύρεση των χριστιανών θεολόγων. Χωρίς αυτό είναι εντελώς αδύνατο να ενωθούν τα δύο άλλα πρόσωπα της Αγίας Τριάδας ώστε ο Θεός να παραμείνει ένας. Επειδή όμως δεν υπάρχει τίποτα πιο δύσκολο στη χριστιανική θεολογία από την κατανόηση της έννοιας της Αγίας Τριάδας (πώς γίνεται ο ένας Θεός να είναι τρισυπόστατος, να έχει τρεις υποστάσεις, να εμφανίζεται με τρεις μορφές;), όσο πιο

κοντά στην έννοια του ενός και αδιαίρετου Θεού ωθείται η έννοια της Αγίας Τριάδας, τόσο πιο εύκολα γίνεται κατανοητή από τον απλοϊκό και αγράμματο πιστό, που ξέρει πως ο Θεός είναι ένας. Που ξέρει δηλαδή ό,τι και ο ιουδαίος και ο μωαμεθανός.

Οι μονοφυσίτες ορθόδοξοι βρίσκονται πολύ κοντά στις δύο άλλες μονοθεϊστικές θρησκείες. Αφού δεν αποδέχονται την ανθρώπινη φύση του Χριστού και τον θεωρούν Θεό που απόκτησε πρόσκαιρα ανθρώπινη μορφή, δεν μπορεί παρά να συνεννοούνται καλύτερα και με τους ιουδαίους και με τους μουσουλμάνους. Συνεπώς, καθόλου δεν εκπλήσσει η αρμονική συνύπαρξη χριστιανών και μουσουλμάνων ή χριστιανών και ιουδαίων στην Αιθιοπία. Η ίδια συνύπαρξη εδώ σε μας θα ήταν σκέτο σκάνδαλο.

Ναι, αλλά αυτή η συνύπαρξη δημιουργεί προβλήματα άλλης τάξεως, οικονομικής. Δίνει την ευκαιρία στους δυσαρεστημένους να ομαδοποιούνται γύρω από αιρέσεις και δόγματα διαφορετικά από τα κρατούντα. Έτσι, προέκυψε στην Αιθιοπία μια πολύ παράξενη φεουδαρχία, διαφορετική απ' αυτήν της Δύσης. Κάθε τοπάρχης δυσαρεστημένος με τον Αυτοκράτορα, το φύλακα της ορθοδοξίας, τραβούσε μια αυτονομία της επαρχίας του ή του τοιφλικιού του στο όνομα ενός άλλου Θεού, διαφορετικού απ' τον εγκεκριμένο και έλυνε το πρόβλημά του. Ναι, αλλά η εθνική ενότητα δεν μπορεί να επιτευχθεί έτσι.

Να γιατί ο Τζωρτζ Κάνιγκ, ο ουσιαστικός δημιουργός του νεοελληνικού κράτους επέμενε το νέο ελληνικό κράτος να έχει μία θρησκεία και μία γλώσσα, και όχι δυο θρησκείες, το χριστιανισμό και το μωαμεθανισμό, και δύο γλώσσες, την ελληνική και την αρβανίτικη, όπως ήθελε ο μεγάλος Κολοκοτρώνης. Μόνο ο διάολος ξέρει πώς γίνεται σε μας εδώ και το αγγλικό σχέδιο, που τελικά εφαρμόστηκε, να αντιμετωπίζεται σαν περισσότερο ελληνικό από το ελληνικό του Κολοκοτρώνη, που τελικά δεν εφαρμόστηκε. Τρελαίνεσαι ή δεν τρελαίνεσαι; Ζητάς ή δεν ζητάς... πολιτικό άσυλο στην Αιθιοπία;

Ω, απατεώνες, ως πότε θα λέτε εθνικά ψέματα στο έθνος των Ελλήνων; Καθάρματα, οδηγήσατε στη σχιζοφρένεια αυτό τον υπέροχο λαό, γιατί έτσι ήθελε ο Τζωρτζ Κάνιγκ το 1830. Θα το πληρώσετε ακριβά αυτό το τερατώδες ψέμα, τώρα που η τρομοκρατία σταμάτησε και ο λαός άρχισε να πληροφορείται την ιστορική αλήθεια.

Δηλαδή, πειράζει να υπάρχουν στην Ελλάδα και μουσουλμάνοι, Έλληνες κατά την εθνικότητα; Δηλαδή πειράζει να υπάρχουν και αρβανιτόφωνοι, Έλληνες κατά την εθνικότητα; Άι σιχτίρ καθίκια. Εσείς δώσατε στους Τούρκους κατά την ανταλλαγή 150.000 «Τουρκοκρητικούς», δηλαδή Έλληνες, μουσουλμάνους κατά το θρήσκευμα. Άι σιχτίρ, αναίσχυντοι. Εσείς κάνετε τους μουσουλμάνους της Θράκης να αποκτήσουν τουρκική εθνική συνείδηση. Γαϊδούρια, για να μη χάσετε τη βολή σας και τα οφίκια σας, χρίσατε τους εαυτούς σας «καθαρούς» Έλληνες, ω βρομερά υποκείμενα.

Πατί, λοιπόν, στις εθνικές γιορτές, ω βρομερά υποκείμενα, δεν καταθέτετε στεφάνι στο άγαλμα του Τζωρτζ Κάνιγκ στην πλατεία Κάνιγγος; Πάντως, τιμήσατε τριπλά τον τότε πρωθυπουργό της Αγγλίας: με μια πλατεία, με ένα άγαλμα εντός της πλατείας και με έναν δρόμο που βγάζει στην πλατεία και στο άγαλμα. Άι σιχτίρ, κοπρόσκυλα, που παριστάνετε τους Έλληνες! Σαβδόπουλε, Ζουράρι, Παπαθεμελή, Καργάκο, όλοι εσείς που μας καταντήσατε μονοφυσίτες Αιθίοπες, και σαν χριστιανοί ακόμα λέτε χονδροειδέστατα χριστιανικά ψέματα. Απ' το χριστιανισμό κρατήσατε μόνο αυτό που βολεύει την ασημαντότητά σας. Δηλαδή το μουσουλμανίζοντα και ιουδαϊζοντα, λανθάνοντα μονοφυσισμό, που τον πλασάρετε σαν το άκρον άωτον της χριστιανικής ορθοδοξίας.

Στο βαθμό που εισχωρεί το Ισλάμ στην Αιθιοπία και αναπτύσσει την προπαγάνδα του, ο κόσμος αρχίζει να καταλαβαίνει πως η κακοδαιμονία δεν οφείλεται στο Θεό, αλλά στη φεουδαρχία και τη μοναρχία. Οι φεουδάρχες και οι μονάρχες για να κάνουν τη δουλειά τους χρησιμοποιούν κυρίως τους παλάδες, που ελέγχουν τα πάντα είτε ευθέως από τη σκηνή των μοναστηριών, είτε εμμέσως από το παρασκήνιο των ανακτόρων. Το 1855, ο Κάσα, ένας χριστιανός αντάρτης που περιφέρεται στα βουνά με τα παλικάρια του και πολεμάει εκτός από τους ειοβολείς Αγγλοαγγλπίους και τους χριστιανούς φεουδάρχες εκθρονίζει τον Αυτοκράτορα και παίρνει τη θέση του με το όνομα Τεουόντρος Β' (Θεόδωρος Β', 1855-1868).

Ύστερα από 13 χρόνια ο Τεουόντρος αυτοκτονεί. Δεν αντέχει τις πιέσεις των Άγγλων, που χρησιμοποιώντας τους Αγγλίους και τους σουδανούς φίλους τους κάνουν τη χώρα άνω

κάτω στην προσπάθειά τους να τη μετατρέψουν σε αγγλικό προτεκτοράτο, όπως την Αίγυπτο και όπως το Σουδάν. Ο διάδοχος του Γιοχάνες Δ' (Ιωάννης Δ') πέφτει στη μάχη το 1889 προσπαθώντας να κρατήσει έξω απ' τη χώρα τους Ιταλούς, που τους φέρνουν εκεί οι Άγγλοι για να κρατούν τα μπόσικα κι αυτοί να κάνουν ανετότερα τη δουλειά τους λίγο παραπάνω, στο Σουδάν και την Αίγυπτο, δυο χώρες με τις οποίες ήταν πάντα συναρτημένη η τύχη της Αιθιοπίας.

Ο διάδοχος του Γιοχάνες, ο Μενελίκ Β' (1889-1913) είναι και πολύ έξυπνος και πολύ καλός πολιτικός. Πράγμα που τον βοηθάει να καταλάβει το αυτονόητο. Πως αν τα φέουδα, χριστιανικά και μη, τα πριγκιπάτα, χριστιανικά και μη, και τα χριστιανικά και μη ημιαυτόνομα και αυτόνομα βασίλεια της Αιθιοπίας δεν ενωθούν σε ένα ισχυρό κράτος με ισχυρή κεντρική διοίκηση, είναι αδύνατο να αντιμετωπίσει η χώρα τον καινούργιο εχθρό, τους αποικιοκράτες.

Στα πλαίσια αυτού του ενωτικού σχεδίου, ο Μενελίκ Β' ιδρύει το 1887 μια νέα πρωτεύουσα, την Αντίς Αμπέμπα, που στα αιθιοπικά σημαίνει Νέον Άνθος. Είναι προφανής ο συμβολισμός του ονόματος. Το Νέον Άνθος πρέπει να δώσει νέους καρπούς αφού προηγουμένως τα βολέψει όπως μπορεί με τα άνθη του κακού της αποικιοκρατίας που αρχίζουν να ξεφυτρώνουν παντού γύρω από την Ερυθρά Θάλασσα, και στην ασιατική και στην αφρικανική ακτή.

Η Ερυθρά Θάλασσα, που είναι προέκταση του Ινδικού Ωκεανού και που μπαίνει τεχνητά στη Μεσόγειο με τη διώρυγα του Σουέζ ήταν πάντα μια σημαδιακή θάλασσα. Τη διέσχισαν, λέει, οι Εβραίοι με τη βοήθεια του Θεού για να πάν από την Αίγυπτο στην Παλαιστίνη. Ο Θεός τους είχε τάξει καλό φαί στη Γη της Επαγγελίας. Όμως, θα τους το δώσει μόνο όταν τον αναγνωρίσουν σαν τον μόνο αληθινό Θεό. Την Ερυθρά Θάλασσα θα τη διασχίσουν και οι Άραβες για να προωθηθούν, ψάχνοντας για φαί, προς δυσμάς. Και τώρα τη διασχίζουν οι Άγγλοι ψάχνοντας για πετρέλαιο γύρω γύρω. Η Αιθιοπία, αν και δεν έχει πετρέλαιο, ανήκει σαφέστατα στην πετρελαιοφόρο Μέση Ανατολή. Από την Αιθιοπία, ο έλεγχος της Ερυθράς Θάλασσας είναι εύκολος. Οι πετρελαιάδες πρέπει να κινούνται με ευχέρεια στην Ερυθρά Θάλασσα.

Γύρω γύρω όλοι, στη μέση οι πεινασμένοι. Το αστείο στην υπόθεση είναι πως οι Άγγλοι θα χρησιμοποιήσουν στην περιοχή της Αιθιοπίας σαν βοηθούς-αποικιοκράτες τους ιταλούς πεινασμένους. Άλλωστε, το είχαν ξανακάνει το κόλλο με τους πορτογάλους πεινασμένους, τους πιο στενούς τους φίλους και τότε, και παλιότερα, και σήμερα.

6. Η Αιθιοπία των Ιταλών

Στη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου η Γερμανία και η σύμμαχός της η Τουρκία αποφασίζουν να δάλουν από κοινού στο χέρι την Αιθιοπία. Επ' αυτού συμφωνεί και ο Αυτοκράτορας της Αιθιοπίας, Λιτζ Ιγιάσου. Ο οποίος είναι εγγονός του Αυτοκράτορα Μενελίκ Β', που θα πεθάνει το 1913.

Ο Λιτζ Ιγιάσου δεν θα προλάβει να πουλήσει τη χώρα του στους Γερμανούς και τους Τούρκους γιατί θα ανατραπεί το 1916 με ανακτορικό πραξικόπημα. Ο προκάτοχος και παππούς του, ο Μενελίκ Β', εκτός από κακό εγγονό είχε και μια καλή κόρη ονόματι Ζεουντίτου. Αυτή θα διαδεχτεί το γερμανόφιλο Λιτζ Ιγιάσου κι αυτή θα διαμαρτυρηθεί το 1923 στην Κοινωνία των Εθνών, τον ΟΗΕ της εποχής εκείνης, όταν συνειδητοποιεί πως η παρά τρίχα σωτηρία της Αιθιοπίας από τη γερμανοτουρκική κατοχή δεν ωφέλησε και πολύ, αφού οι Άγγλοι ετοιμάζονται να κόψουν φέτες τη χώρα και να τη μοιράσουν σε φίλους και συμμάχους. Ανάμεσά τους, εκτός απ' τους Γάλλους είναι και οι Ιταλοί. Όχι πάντως οι Γερμανοί και οι Τούρκοι. Αυτοί την πάτησαν για τα καλά, τότε που πίστεψαν πως θα μπορούσαν να δράσουν ερήμην των Άγγλων.

Και ενώ όλα βρίσκονται σε εκκρεμότητα, η πατριώτισσα Ζεουντίτου πεθαίνει ξαφνικά το 1930. Πώς ξαφνικά; Γιατί ξαφνικά; Θα σας έλεγα να ρωτήσετε τους Άγγλους, αλλά δεν θα σας το πουν.

Την Ζεουντίτου διαδέχεται ο Ρας (πρίγκιπας) Τάφαρι, που ως Αυτοκράτωρ θα πάρει το όνομα Χαϊλέ Σελασιέ Α'. Ο Τάφαρι ήταν γιος του ανθρώπου που ο Μενελίκ Β' είχε ορίσει για διά-

δοχό του, του Ρας Μακόνεν. Επειδή όμως ο διάδοχος Μακόνεν πέθανε επτά χρόνια πριν πεθάνει αυτός που θα διαδεχόταν, αυτόν που θα διαδεχόταν, δηλαδή τον Μενελίκ Β', τον διαδέχεται η κόρη του. Ο Μενελίκ Β', χρόνια βαριά άρρωστος, δεν φρόντισε να ορίσει διάδοχο της επιλογής του μετά το θάνατο του Μακόνεν, όπως είχε δικαίωμα. Και έτσι τον διαδέχτηκε ο φυσικός του διάδοχος, δηλαδή η κόρη του, που ο Μενελίκ Β' δεν την ήθελε με τίποτα.

Η παντελώς αδιάφορη για την πατρίδα της αυτοκράτειρα συμβασιλεύει για μερικά χρόνια με τον ικανότατο Ρας Τάφαρι. Κι όταν πεθάνει το 1930 θα την διαδεχτεί, απλά και φυσικά, σαν να ήταν αυτονόητο, σαν να ήταν νόμιμος διάδοχος, ο Ρας Τάφαρι, ο γιος του διαδόχου Μακόνεν που πέθανε πριν πεθάνει αυτός τον οποίο επρόκειτο να διαδεχτεί, ο Μενελίκ Β'.

Ο Ρας Τάφαρι δεν είχε κανένα νόμιμο δικαίωμα στο θρόνο. Αλλά τι θα πει, τώρα, νόμιμος και ξενόμιμος διάδοχος ενός βασιλιά. Όλοι οι διάδοχοι είναι νόμιμοι αρκεί να βρουν τρόπο να νομιμοποιηθούν από κάποιον δεσπότη. Γιατί μόνο αυτός μπορεί να περάσει στο βασιλιά κάτι απ' τη Θεία Χάρη που απόκτησε διά της χειροτονίας.

Κι έτσι ο Ρας Τάφαρι θα γίνει Αυτοκράτορας της Αιθιοπίας με το όνομα Χαϊλέ Σελασιέ Α'. Το Α' που κολλάει δίπλα στο όνομά του ο Χαϊλέ Σελασιέ ίσως δείχνει πως ήταν πάρα πολύ αισιόδοξος. Ελπίζει πως θα υπάρξει και Β' Χαϊλέ Σελασιέ. Δεν θα υπάρξει. Το 1974 η επανάσταση θα δάει τέλος στην αυτοκρατορική αριθμητική και η αρίθμηση επί του προκειμένου θα σταματήσει στο ένα.

Ο Μπενίτο Μουσολίνι δεν θα θελήσει να γίνει και επισήμως Αυτοκράτορας της Νέας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, θα γίνει όμως Ντούτσε, δηλαδή Αρχηγός (του ιταλικού κράτους), το 1922. Ο Ντούτσε θα χρειαστεί τα επόμενα έξι χρόνια για να εκπονήσει το σχέδιο της σταδιακής επέκτασης του ιταλικού κράτους, ώστε διά της Ιταλίας να προκύψει η Νέα Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Το 1928, λοιπόν, αφήνει να κυκλοφορήσει διεθνώς η αυτοκρατορική άποψη σύμφωνα με την οποία η Σομαλία, δίπλα στην Αιθιοπία, πέφτει πολύ μικρή για τα άτυπα αυτοκρατορικά του σχέδια. Τον χρειάζεται, λέει, και η Αιθιοπία για μια καλή αυτοκρατορική αρχή.

Θα μου πείτε, οι αυτοκρατορίες δεν γίνονται έτσι, γίνονται με την προσαρτήση πρώτα γειτονικών εδαφών, μετά γειτονικών των γειτονικών εδαφών, μετά των επόμενων γειτονικών εδαφών -κι έτσι συνέχεια μέχρι να διαχυθεί η αυτοκρατορική δύναμη σε μεγάλη έκταση γύρω από την αφετηρία της. Κανονικά, λοιπόν, ο Μουσολίνι έπρεπε να κατακτήσει πρώτα τη Γαλλία, μετά την Ελλάδα, μετά τη Λιβύη, μετά τα Δωδεκάνησα και στο τέλος την Αιθιοπία. Αυτός όμως είπε ν' αρχίσει ανάποδα. Και όλα του πήγαν ανάποδα, αυτού του ανάποδου, που τον κρέμασαν ανάποδα οι Ιταλοί παρτιζάνοι.

Αυτή η αστεία ιστορία άρχισε με την απαίτηση του Μουσολίνι για επαναχάραξη των συνόρων ανάμεσα στη Σομαλία και την Αιθιοπία. Βέβαια, τα σύνορα είχαν χαραχτεί το 1908, αλλά οι Αιθίοπες έχασαν τα σχετικά πιστοποιητικά. Και, ω της συμπτώσεως, και οι Ιταλοί είχαν χάσει τα σχετικά πιστοποιητικά! Ε, λέει η Κοινωνία των Εθνών, αυτή δηλαδή που εξαφάνισε τα πιστοποιητικά, αφού όλοι τα έχετε χαμένα, εμάς τι μας κόφτει; Εμείς θέλουμε να δώσουμε ένα κομμάτι της αποικιακής πίτας στην Ιταλία - και θα το δώσουμε και με χαρτιά και χωρίς χαρτιά. Καλύτερα όμως να μην υπάρχουν χαρτιά για να μπορούμε να μοιράσουμε την τράπουλα εξ αρχής. Και τη μοίρασαν.

Το ίδιο περίπου κάνουν και τώρα στο Αιγαίο με μας και τους Τούρκους οι φίλοι και σύμμαχοι και των δύο. Αδιαφορώντας απολύτως για τις διαφορές μας, λύνουν τις δικές τους νεοαποικιοκρατικές διαφορές εκμεταλλευόμενοι τις διαφορές μας. Αν σήμερα το παιχνίδι ευνοεί την Τουρκία, τόσο το καλύτερο για την Τουρκία. Στο μέλλον, όμως, όπως και στο παρελθόν, όπως δηλαδή το 1830 που προέκυψε το νεοελληνικό κράτος διά της μη ελληνικής ναυμαχίας του Ναυαρίνου, το παιχνίδι μπορεί να ευνοήσει και πάλι την Ελλάδα. Μέχρι τότε, να προσεύχεστε στο Θεό των Ελλήνων να έχει καλά τους φίλους και συμμάχους μας, ώστε να μπορέσουν κάποτε να μας ξαναευνοήσουν. Ίσως η νέα ναυμαχία του Ναυαρίνου να γίνει στα Ίμια, ή όπου αλλού, δεν έχει σημασία πού γίνονται τέτοιου είδους ναυμαχίες. Σημασία έχει να υπάρχουν πάντα φίλοι και σύμμαχοι για να δίνουν λύσεις, ακριβώς τη στιγμή που χρειάζονται. Και, βέβαια, κανένας λογικός φίλος και σύμμαχος δεν θα επιτρέψει στην Τουρκία να δώσει μόνη της τη λύση στο Αιγαίο. Αυτό, δα, έλειπε, να το

παίζει μεγάλη δύναμη και η μπατίρω η Τουρκία. Και καλά να το παίζουμε εμείς μεγάλη δύναμη, εμείς είμαστε απόγονοι του Λεωνίδα («μολών λαβέ»), η Τουρκία όμως γιατί; Γιατί έτσι θέλει.

Ευτυχώς, να λες, που έχουμε πολλούς μύθους να τονώνουμε το παραδοσιακό πολεμικό μας φρόνημα. Δεν τονώνουν όμως ούτε τους εξοπλισμούς (7:10, τι κλάσμα κι αυτό!) ούτε τη στρατιωτική τεχνολογία. Κάποιος πρέπει να μας μιλήσει, ίσως ο ίδιος που μας μίλησε για το Ρεξόνα, πως ο ηρωισμός χάνει το νόημά του, όταν ο πόλεμος δεν γίνεται με δόρυ και ασπίδα, αλλά εξ αποστάσεως. Όμως, ποιος να μας το πει; Κορόιδα είναι να μας το πουν όταν ξέρουν πόσο χρήσιμο πράγμα είναι το εθνικιστικό ντοπάρισμα, αυτό ακριβώς που κάνει τη ζυγαριά να κλίνει κατά τη μεριά που θέλουν εκάστοτε οι ισχυροί;

Επί ψυχολογικού επιπέδου, όταν οι ισχυροί θέλουν να κάνουν τη ζυγαριά να πάρει κλίση κατά την άλλη μεριά του Αιγαίου, ντοπάρουν τους τούρκους εθνικιστές. Αν όμως επιδιώκουν το αντίθετο, κάνουν την αντίθετη κίνηση. Η τεχνική ελέγχου της μάζας διά του συναισθήματος είναι η ίδια σε όλες τις περιπτώσεις. Ήδη σας δώσαμε ένα μικρό δείγμα της τεχνικής διά της οποίας αρχίζει η συναισθηματική διέγερση της μάζας μ' αυτά που μόλις είπαμε για το χαρτί που χάθηκε μεταξύ Αντίς Αμπέ-μπα, Νέας Υόρκης και Ρώμης.

Ένα ανάλογο χαρτί που έγραφε πως η Ιταλία παρέδωσε κανονικότητα τα Ίμια στην Ελλάδα, χάθηκε κι αυτό, όπως δήλωσαν οι Ιταλοί, τη στιγμή ακριβώς που έπρεπε να χαθεί. Αργότερα θα βρεθεί. Αλλά και το αιθιοπικό χαρτί θα βρεθεί αργότερα. Το σημαντικό στη διπλωματία είναι να χάνονται τα χαρτιά όταν πρέπει και να βρίσκονται όταν πρέπει.

Είναι απίστευτα εύκολη υπόθεση η χειραγώγηση των μαζών. Το ποίμνιο έχει συνηθίσει, αιώνες τώρα, να φέρεται σαν κοπάδι προβάτων. Πάει κατά κει που θα σφυρίξει ο τσομπάνος. Ε, ρε μάνα μου, με τέτοιους αγελαίους Έλληνες, αν υπάρχει ακόμα Ελλάδα το 2020, εμένα να μου τρυπήσετε τη μύτη, αν έχω ακόμα μύτη στην κόλαση που θά είμαι. Ο γνωστός τίτλος του αριστουργήματος του Ευάγγελου Λεμπέση *Η τεραστία κοινωνική σημασία των βλακών εν τω συγχρόνω κοινωνικό βίω* θα μπορούσε να παραλλαχτεί και να γίνει *Η τεραστία σημασία των βλακών εν τω συγχρόνω εθνικό βίω*.

Εν πάση περιπτώσει, και για επανέλθουμε στα αιθιοπικά, που ελάχιστα διαφέρουν από τα ελληνικά, τόσο οι Άγγλοι όσο και οι Γάλλοι, αναγνωρίζουν το δικαίωμα στην Ιταλία, που ήδη προστατεύει τη Σομαλία, να προστατεύσει και την Αιθιοπία εκεί δίπλα. Και στις 3 Οκτωβρίου 1935 οι Ιταλοί, χωρίς να κηρύξουν τον πόλεμο (το συνηθίζουν αυτό, το ξέρουμε και από τον μεταγενέστερο κατά πέντε χρόνια δικό μας Οχτώβρη) εισβάλλουν στην Αιθιοπία. Η Κοινωνία των Εθνών διαμαρτύρεται έντονα, αλλά γι' αυτό υπάρχουν αυτοί οι οργανισμοί, για να διαμαρτύρονται έντονα για όσα οι ίδιοι κάνουν σιωπηλά.

Οι Αιθίοπες δεν διαμαρτύρονται μόνο, αλλά και μάχονται τους ιταλούς εισβολείς, που το παίζουν προτέκτορες (προστάτες, και, τουρκιστί, νταβατζήδες). Για επτά μήνες δίνουν σκληρές μάχες με τους Ιταλούς. Και, βέβαια, επτά μήνες είναι αρκετοί για την τιμή των όπλων. Τα οποία είναι αγγλικής, γαλλικής και ιταλικής κατασκευής.

Τι τραγική ειρωνεία να τιμάς τα όπλα που σου πούλησε ο εχθρός! Αυτοί το αντίτιμο της αγοραπωλησίας, κι εσύ τις δάφνες από τις συνέπειες της αγοράς. Πάρτες, τώρα, και βάλτες στο στυφάδο, ρε ηλίθιε, που χαμπάρι δεν παίρνεις τι σου μαγειρεύουν. Δεν λέγεται πόσα χρωστάει η ιστορία στους θλάκες. Σχεδόν τα πάντα - εκτός απ' τον πολιτισμό. Ποτέ κανείς θλαξ δεν τα κατάφερε να παραγάγει πολιτισμό. Φαντάζεστε θλάκα τον Αισχύλο; Θάνατο στο πεδίο της μάχης μπορεί να παραγάγει και ο έσχατος των κρετίνων. Δώσε όπλο στον ηλίθιο και τον έκανες Θεό της Φωτιάς. (Ένα όπλο για τον Σαβδόπουλο, παρακαλώ! Δεν πειράζει που δεν πήγε στρατιώτης. Άλλωστε, δεν είναι ανάγκη να πας στρατιώτης για να πεθάνεις για την πατρίδα).

Πρόταση για τον υπουργό Εθνικής Αμυνας: σ' έναν πιθανό πόλεμο με τους Τούρκους να δάλουμε αυτούς που δεν πήγαν στρατιώτες να καθαρίζουν ναρκοπέδια με τα χέρια, αφού δεν εκπαιδεύτηκαν να τα καθαρίζουν αλλιώς. Όσο για μένα, δικαιούμαι να είμαι υπερήφανος που υπηρέτησα την πατρίδα από τρία πόστα ταυτόχρονα: ήμουν πυροβολητής στην 135 ΜΠΠ, και ταυτόχρονα μουσικός στην μπάντα της 15ης Μεραρχίας, και ταυτόχρονα διαχειριστής στο πρατήριο της 15ης Μεραρχίας στην Καστοριά. Τρεις στρατιωτικές ειδικότητες εντελώς άσχετες μεταξύ τους. Και τις τρεις, εγώ ο γιος κομμουνιστή, τις απόκτησα

στο στρατό το δύσκολο έτος 1957. Ακόμα και μουσικός έγινα στο στρατό. Βέβαια, δεν έπαιζα κανένα όργανο. Και γι' αυτό ακριβώς μου έδωσαν να βαράω την γκραν-κάσα. Μετά πήρα τύμπανο. Και μετά πιατίνα. Άσε που όταν κωλύοταν ο μαέστρος έβγαζα εγώ την μπάντα. Αυτά για να δείξω πόσο χρήσιμος είναι ο στρατός στην απόκτηση ειδικοτήτων. (Μέχρι και μουσικός θα μπορούσε να γίνει ο Σαβδόπουλος, αν πήγαινε στρατιώτης).

Ξανά στην Αιθιοπία. Λοιπόν, λίγο μετά την κατάληψή της από τους Ιταλούς και την προσάρτηση αυτής της πανάρχαιας χώρας στη Νέα Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία του Ντούτσε, προφανώς τιμής ένεκεν λόγω αρχαιότητας (μην ξεχνάμε πως η Αιθιοπία είναι μια πάρα πολύ παλιά αυτοκρατορία, μπορεί να μην της φαίνεται αλλά είναι όντως, άλλωστε ούτε εμάς μας φαίνεται πως είμαστε κράτος, αλλά είμαστε και μάλιστα ένδοξο), οι Ιταλοί εκτελούν τον Αρχιεπίσκοπο Πέτρο, που δεν είναι Αιθίοψ αλλά Αιγύπτιος. Οι Αιθίοπες τον είχαν πάρει δανεικό από τους Κόπτες της Αιγύπτου για να τονώσουν τις σχέσεις ανάμεσα στις δυο μονοφυσίτικες εκκλησίες.

Οι Αιγύπτιοι ξεσηκώνονται με την εκτέλεση του Αρχιεπισκόπου τους, και τα κάνουν όλα γυαλιά καρφιά στο Κάιρο. Και επειδή το νερό του Νείλου αναβρύζει και από την Αιθιοπία, και επειδή οι Αιγύπτιοι φοβούνται μην τους κόψουν το νερό οι Ιταλοί, τώρα που άρχισαν να κόβουν κεφάλια και μάλιστα επιφανή και μάλιστα αιγυπτιακά, ζητούν και πετυχαίνουν από τους προτέκτορές τους, τους Άγγλους, την πλήρη ανεξαρτησία της Αιγύπτου. Η Αίγυπτος θα γίνει ανεξάρτητο κράτος το 1936, διότι οι Άγγλοι έχουν τώρα στραμμένη την προσοχή τους στην Αιθιοπία. Εκεί, οι Ιταλοί αγωνίζονται και για λογαριασμό τους. Κανείς δεν θα ήταν δυνατό να υποπτευθεί αυτόν τον καιρό πως ο Ντούτσε θα συμμαχήσει σε λίγα χρόνια με τον Χίτλερ. Αλλά ούτε ο Χίτλερ είναι ακόμα εχθρός. Αντίθετα, οι Άγγλοι φλερτάρουν επικίνδυνα μαζί του τον καιρό που οι Ιταλοί εισβάλλουν στην Αιθιοπία.

Η σφαγή των αμάχων της Αντίς Αμπέμπα από τους ιταλούς κατακτητές θα προκαλέσει σάλο σ' όλον τον κόσμο. Η αφανής μέχρι τότε Αιθιοπία θα μπει ξαφνικά στην πρώτη γραμμή του ενδιαφέροντος σ' όλον τον κόσμο. Είναι τρομερά αυτά που συμβαίνουν εκεί μετά το 1935 με την ανοχή, αν όχι και με την άδεια των Άγγλων, των Γάλλων και της Κοινωνίας των Εθνών.

Θα μπορούσαμε να πούμε πως ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος άρχισε στην Αιθιοπία το 1935 και όχι στην Πολωνία, τέσσερα χρόνια αργότερα, το 1939. Τι είναι τέσσερα χρόνια μπροστά στην αιωνιότητα, ή έστω μπροστά στην αρχαιότητα δύο αυτοκρατοριών, της Ρωμαϊκής και της Αιθιοπικής; Άλλωστε, ούτως ή άλλως ο Θεός είναι μεγάλος. Κυρίως για τους μεγάλους.

Και γι' αυτό το λόγο, δηλαδή γιατί ο Θεός είναι μεγάλος αλλά μόνο για τους μεγάλους, οι Ιταλοί τελικά θα την πατήσουν άγρια στην Αιθιοπία. Οι Τρεις Μεγάλοι όσο ακόμα διαρκεί ο πόλεμος αποφασίζουν να βοηθήσουν την πολύπαθη Αιθιοπία εκδιώκοντας από κει τους Ιταλούς, τους συμμάχους των Γερμανών. Οι Άγγλοι τους έφεραν στην Αιθιοπία, οι Άγγλοι θα τους πάρουν από κει. Πού να ήξεραν, οι άνθρωποι, τότε που τους έφεραν στην Αιθιοπία ως προτέκτορες, πως θα παν με τους Γερμανούς; Άλλωστε δεν πήγαν εξ αρχής με τους Γερμανούς. Και βγήκαν από τον πόλεμο με συνθηκολόγηση τόσο έγκαιρα, όσο χρειαζόταν για να τους αντιμετωπίσουν σαν συμμάχους οι σύμμαχοι αμέσως μετά τη λήξη του πολέμου.

Στις 5 Μαΐου 1941, και ενώ ο πόλεμος βρίσκεται στο φόρτε του, οι σύμμαχοι επανεγκαθιστούν εν δόξει στο θρόνο του, στην Αντίς Αμπέμπα, τον Αυτοκράτορα Χαϊλέ Σελασιέ τον Α΄. Είναι ένας πολύτιμος σύμμαχος. Και ο περίφημος αιθιοπικός στρατός, ένας από τους καλύτερους στον κόσμο, θα αναδιοργανωθεί πριν τελειώσει ο πόλεμος, ώστε να μπορέσει να πάρει μέρος σ' αυτόν, έστω και συμβολικά. Η πανάρχαιη Αιθιοπία ξαναμπάνει δυναμικά στην ιστορία.

7. Η επαναστατική Αιθιοπία

Από το 1945, που ο Χαϊλέ Σελασιέ συναντάται με τον Ρούσβελτ, μέχρι την επανάσταση του 1974 η Αιθιοπία είναι σταθερά δεμένη στο άρμα των ΗΠΑ. Μέχρι και η αιθιοπική εθνική αεροπορική εταιρεία θα γίνει παράρτημα της TWA. Ο εξαμερικανισμός της χώρας προχωρεί ταχύτατα από τότε που δεύτερη, και στην πραγματικότητα πρώτη, γλώσσα της εκπαίδευσης γίνεται επισή-

μως η αγγλική, η οποία το 1966 αντικαθιστά στα καλά σχολεία τη γαλλική, που μέχρι τότε είναι η γλώσσα της μορφωμένης άρχουσας τάξης. Τόσο πολύ διάζεται ο Χαϊλέ Σελασιέ να δυτικοποιήσει τη χώρα του, που το 1969 κάνει κάτι που μοιάζει αδιανόητο για τα πολύ αυστηρά, τα ορθοδόξως χριστιανικά μονοφυσίτικα θρησκευτικά ήθη της χώρας του: συναντά τον πάπα πρώτα στη Γενεύη το 1969 και την επόμενη χρονιά στο σπίτι του, στο Βατικανό.

Οι σχέσεις ανάμεσα στη μονοφυσίτικη ορθόδοξη εκκλησία της Αιθιοπίας και το Βατικανό, που έχουν διακοπεί το 1632, αποκαθίστανται ξαφνικά ύστερα από 342 χρόνια μεγάλης εχθρότητας, που ούτε οι παλαιοημερολογίτες δεν την έχουν για τον «σατανά πάπα» εδώ σε μας. Είναι φανερό πως οι Αμερικανοί κάνουν ό,τι μπορούν για να περιορίσουν την πολιτική επιρροή της αιθιοπικής ορθόδοξης εκκλησίας μέσα στη χώρα. Η οποία, για αντιπερισπασμό, οργανώνει απανωτά συνέδρια των λεγομένων Ανατολικών Αντιχαλκηδονιακών Εκκλησιών, δηλαδή των εκκλησιών της μονοφυσίτικης ορθοδοξίας.

Απ' την άλλη μεριά, την αυτοκρατορική, ο Αυτοκράτορας οργανώνει κι αυτός πολλά παναφρικανικά πολιτικά συνέδρια. Είναι φανερό πως προσπαθεί να γίνει πολιτικός προϊστάμενος των συντηρητικών και φιλοδυτικών ηγετών όλων των αφρικανικών χωρών. Τον ίδιο περίπου καιρό ο Νάσερ στην Αίγυπτο προσπαθεί να μπει επικεφαλής όλων των εχθρικά διακείμενων προς τη Δύση Αράβων. Ο χριστιανισμός και ο μωαμεθανισμός, με τον Χαϊλέ Σελασιέ ο πρώτος και με τον Νάσερ ο δεύτερος, θα έρθουν αντιμέτωποι άλλη μια φορά - αυτή τη φορά επί αφρικανικού εδάφους.

Η νέα κατάσταση που δημιουργείται στην Αιθιοπία μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο οδηγεί τη χώρα σε μια αδιάκοπη σειρά εμφυλίων μικροπολέμων, που οι σοβαρότεροι αρχίζουν το 1968 και τελειώνουν το 1974 με την επικράτηση της επανάστασης και την πτώση του Χαϊλέ Σελασιέ. Επικεφαλής αυτής της συνεχούς εξέγερσης, που δεν σταματάει ούτε μια μέρα από το 1968 μέχρι το 1974, είναι οι φοιτητές των πανεπιστημίων της Αντίς Αμπέμπα και της Ασμάρα. Προσέξτε, δεν είναι τυχαίο που η αιθιοπική φοιτητική αναταραχή αρχίζει τη χρονιά που οι φοιτητές, σ' Ανατολή και Δύση και κυρίως στο

Παρίσι προκαλούν πανικό στο «σύστημα». Ωστόσο, η μόνη περιοχή της γης όπου κατέληξε κάπου η φοιτητική εξέγερση του 1968 είναι η Αιθιοπία.

Οι Αμερικανοί δεν μπορούν να ελέγχουν εξίσου καλά τα πάντα παντού και κυρίως σε αφρικανικές χώρες σαν την Αιθιοπία, με πολύ μεγάλη ιστορία και με μία εξαιρετικά αναπτυγμένη ελίτ, που δημιουργεί χτυπητή αντίθεση με την αγραμματοσύνη και την εξαθλίωση της συντριπτικής πλειοψηφίας του πληθυσμού τούτης της πάμφτωχης χώρας των 30 εκατομμυρίων κατοίκων. Η κατάσταση μοιάζει λιγάκι μ' αυτήν που υπήρχε στη Ρωσία πριν από την Οχτωβριανή Επανάσταση. Έχουμε και εδώ απ' τη μια μεριά μία απέραντη μάζα εξαθλιωμένων και από την άλλη μία ασήμαντη αριθμητικά αλλά πολύ δυναμική πνευματική και οικονομική ελίτ.

Το 1974, το έτος της αιθιοπικής επανάστασης, οι μαρξιστές της Ευρώπης πιστεύουν πως η Αιθιοπία σύντομα θα γίνει κάτι σαν μικρογραφία της ΕΣΣΔ. Δεν θα γίνει. Θα γίνει κάτι σαν περίληψη ολόκληρης της ιστορίας της. Χωρίς αυτοκράτορα και χωρίς εκκλησία που μπερδεύεται παντού. Αλλά και με μια ενδημική χαοτική βαρβαρότητα που ακόμα και σήμερα σε εμποδίζει να καταλάβεις τι ακριβώς συμβαίνει σ' αυτή την, υποτίθεται, «αριστερή» χώρα. Προσέξτε να δείτε πώς εξελίχθηκαν τα πράγματα από το 1968 μέχρι το 1974.

Στα τέλη του 1969 οι ένοπλες συγκρούσεις ανάμεσα στην αστυνομία και τους φοιτητές είναι τόσο σκληρές και τόσο αιματηρές, που θα 'λεγες πως μόνο αντάρτες των πόλεων και όχι φοιτητές θα ήταν δυνατό να δώσουν τέτοιες μάχες με έναν τόσο καλά εξοπλισμένο στρατό. Η αστυνομία δεν επαρκεί πλέον, ενώ οι ένοπλοι φοιτητές είναι ένα συμπαγές αντάρτικο σώμα, μια φοβερή δύναμη κρούσεως. Δρουν μόνο φοιτητές σε τούτα τα αντάρτικα σώματα, πρέπει να το τονίσουμε αυτό. Όχι προλετάριοι, γιατί δεν υπάρχουν. Όχι αγρότες, γιατί δεν μπορούν να σταθούν στα πόδια τους απ' την πείνα. Οι εξεγερμένοι είναι νέοι άνθρωποι που διεκδικούν μια θέση υπό τον ήλιο.

Η αιθιοπική περίπτωση, αν την αντιμετωπίσεις μελλοντολογικά, δείχνει τι θα συμβεί και στον υπόλοιπο κόσμο αν τα πανεπιστήμια συνεχίσουν να βγάζουν άνεργους, ανθρώπους που απ' το πρώτο κιάλας έτος των σπουδών τους ξέρουν πως θα είναι

άνεργοι με πτυχίο. Μπαίνουν στο πανεπιστήμιο με την επαγγελματική αποτυχία εξασφαλισμένη. Και επειδή τα πανεπιστήμια είναι κλειστοί χώροι, η οργή ανακνυλώνεται αδιάκοπα - και αδιάκοπα συναντά την εφηβική έξαψη.

Ο Γκέοργκ Λούκατς στο *Προβλήματα οντολογίας και πολιτικής* (μετάφραση Βασίλης Ραφαηλίδης από τα γαλλικά -Εκδόσεις 70) συνιστά να μην έχουμε και πολύ μεγάλη εμπιστοσύνη στις αριστερές νεολαίες, που απ' τη φύση τους είναι περισσότερο νεολαίες παρά αριστερές. Οι νεολαϊστικές εξεγέρσεις είναι εξαιρετικά σοβαρά κοινωνικά φαινόμενα, αλλά πάντως αριστερής τάξεως επαναστατικά γεγονότα δεν είναι, παρόλο που τα κοινωνικά γεγονότα που τις προκαλούν, π.χ., η ανεργία, είναι σαφώς αριστερής τάξεως, με την έννοια πως ενδιαφέρουν σαν κοινωνικά φαινόμενα περισσότερο την Αριστερά παρά τη Δεξιά.

Η περίπτωση της αιθιοπικής φοιτητικής εξέγερσης του 1968-1974 φαίνεται να επιβεβαιώνει το μεγάλο ούγγρο μαρξιστή. Την ένοπλη φοιτητική εξέγερση στην Αιθιοπία θα την οικειοποιηθεί τελικά ο στρατός. Που θα μετατρέψει την εξέγερση σε επανάσταση. Ωστόσο, ο στρατός δεν θα μπορούσε να κάνει τίποτα χωρίς τους φοιτητές. Που μέχρι τέλους αποτελούν τις ομάδες κρούσεως.

Η ξηρασία του 1973 θα προκαλέσει έναν πρωτοφανή, ακόμα και για τα αιθιοπικά δεδομένα, λιμό την επόμενη χρονιά. Οι αγρότες βράζουν στο ζουμί τους, αλλά κουνιούνται δύσκολα. Είναι παντελώς εξαθλιωμένοι. Όμως στα βουβά υποστηρίζουν τη στρατιωτική επανάσταση που θα ξεσπάσει στις 12 Φεβρουαρίου 1974. Η φοιτητική αναταραχή που από το 1968 δεν λείπει να κοπάσει όπως αλλού, κάτι σημαίνει για όλους. Φυσικά, και για τον Χαϊλέ Σελασιέ. Που όμως έχει εμπιστοσύνη στο στρατό του.

Ναι, αλλά ο στρατός δεν έχει εμπιστοσύνη στον εαυτό του. Οι στρατιωτικοί που θα επαναστατήσουν θα χτυπήσουν πρώτα τους στρατιωτικούς που δεν θα επαναστατήσουν. Είναι απίστευτα καλά καταστρωμένο το σχέδιο δράσης των επαναστατών. Που χτυπούν μεθοδικά τους στόχους τους έναν έναν, αρχίζοντας απ' τους παλάδες. Μετά περνούν στους φεουδάρχες. Τον Χαϊλέ Σελασιέ θα τον αφήσουν για το τέλος, αφού τον απομακρύνουν από όλα του τα ερείσματα. Και όταν τον συλλάβουν δεν θα τον εκτελέσουν. Θα τον φυλακίσουν στο παλάτι για ένα χρόνο περι-

που. Πάνω στο χρόνο θα ανακινώσουν το φυσικό του θάνατο. Κανείς δεν έμαθε ποτέ αν ήταν όντως φυσικός. Πάντως δεν τον εκτέλεσαν εξ αρχής, κι αυτό σημαίνει πως ο θάνατος του αυτοκράτορα μπορεί να ήταν και αυτοκτονία. Μπορεί όμως και να έσκασε απ' το κακό του.

Το γεγονός είναι πως πρώτη φορά στη μακρόχρονη ιστορία της η Αιθιοπία μένει χωρίς αυτοκράτορα. Στη θέση του αυτοκράτορα και με αυτοκρατορικές εξουσίες βρίσκεται μια επαναστατική επιτροπή που φροντίζει τα της δημοσίας διοικήσεως, τα της εκκλησίας και τα της φεουδαρχίας. Πατί μέχρι το 1974 η Αιθιοπία παραμένει, κατ' ουσίαν, κράτος θεοκρατικό και φεουδαρχικό. Η ορθόδοξη μονοφυσίτικη εκκλησία θα πάθει τα περισσότερα. Γιατί έχει τα περισσότερα. Οι διφυσίτικες ορθόδοξες εκκλησίες θα αδιαφορήσουν για τα παθήματα της μονοφυσίτικης. Σου λεν, αφού οι μονοφυσίτες δεν πιστεύουν πως ο Χριστός εκτός από Θεός ήταν και άνθρωπος, άστους τώρα να τα βγάλουν πέρα χωρίς τη βοήθεια των ανθρώπων και μόνο με τη βοήθεια του Θεού. Και τους άφησαν, οι κερατάδες. Όπως τους άφησε κι ο Θεός. Όπως πάντα σ' όλες τις χριστιανικά δύσκολες περιπτώσεις, ο σώζων εαυτόν σωθήτω - κι ο τελευταίος να κλείσει την πόρτα του Παραδείσου, για να μην μπουν οι επαναστάτες και εδώ.

Πρώτος επαναστατικός πρωθυπουργός γίνεται ένας πολύ δημοφιλής αριστοκράτης, ονόματι Μίκαελ Ίμπρου. Όμως, αφανής άρχων είναι ο ηγέτης της επανάστασης Αμάν Αντόμ, ένας αξιωματικός όχι και τόσο αριστερών φρονημάτων, όπως δείχνει στην αρχή. Ωστόσο αποδείχτηκε κάτι σαν αντεστραμμένος ΠΑΣΟΚος. Δεξιός στην αρχή και αριστερός στη συνέχεια, και όχι αριστερός στην αρχή και δεξιός στη συνέχεια. Πάντως, το δικό του πολιτικό στυλ δεν έχει καμιά σχέση με το στυλ της πολιτικής δουλειάς του Καντάφι ή του Νάσερ.

Ο Χαϊλέ Σελασιέ εκθρονίζεται μεν, αλλά ο πανάρχαιος θεσμός της βασιλείας δεν καταργείται αμέσως. Οι 120 επαναστάτες που αποτελούν το επαναστατικό συμβούλιο χρίουν αυτοκράτορα το διάδοχο Άσφα Ουόσεν και τον αφήνουν να χαρεί για λίγο το στέμμα του, αφού πρώτα τον υποχρεώσουν να πει δημοσίως πως στο εξής απαγορεύεται στην Αιθιοπία η εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο! Εντελώς σατανικός ο Αμάν

Αντόμ, που από μέρα σε μέρα κινείται ολοένα και πιο αριστερά.

Τι σημαίνει απαγορεύεται η εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο στην Αιθιοπία; Σημαίνει πως η αυτοκρατορική οικογένεια και η εκκλησία, που είχαν στην κατοχή τους το 75% των καλλιεργήσιμων εδαφών, τώρα θα έχουν κάτι λίγα, ίσα ίσα για να τρών. Τα υπόλοιπα θα δοθούν στους ακτήμονες, δηλαδή στην πλειοψηφία. Σημαίνει επίσης πως ο κολίγος που έδινε στο φεουδάρχη μέχρι και 70% της σοδειάς του, τώρα θα του δίνει κάτι τις, ίσα ίσα για να μην πεθάνει απ' την πείνα. Ήταν βάρβαρα τα πράγματα στην Αιθιοπία μέχρι το 1974. Και θα παραμείνουν βάρβαρα και μετά το 1974, αλλά με άλλον τρόπο.

Με κάποια καθυστέρηση, κάπου δέκα μήνες μετά την επικράτηση της επανάστασης, οι επαναστάτες εκτελούν τους 59 πρώτους αντεπαναστάτες. Ανάμεσά τους είναι και ο αρχηγός της επανάστασης Αμάν Αντόμ. Τόμπολα! Σταλινικότεροι του Στάλιν είναι οι κερατάδες. Τουλάχιστον ο Στάλιν δεν εκτέλεσε τον... Λένιν. Και κανείς δεν βρέθηκε να εκτελέσει τον Στάλιν.

Ισχυρός άνδρας τώρα είναι ο τάξιαρχος Τέφερι Μπάντι. Αυτός θα ανακοινώσει πως ο Χαϊλέ Σελασιέ πέθανε στις 27 Αυγούστου 1975. Κανείς δεν θα δώσει τη δέουσα σημασία στο γεγονός, ούτε μέσα ούτε έξω από την Αιθιοπία. Σαν να πέθανε ο πρώτος τυχών βασιλιάς, και όχι ο Βασιλεύς των Βασιλέων, όπως ήταν ο επίσημος τίτλος του αιθίοπα αυτοκράτορα, του τελευταίου εκπροσώπου του αρχαιότερου εν λειτουργία αυτοκρατορικού θεσμού που υπήρχε στη γη. Αιώνια του η μνήμη του Χαϊλέ. Όπως και να το κάνουμε, ήταν μακρινός, πολύ μακρινός, πάρα πολύ μακρινός απόγονος του βασιλιά Σολομώντα και της βασίλισσας του Σαβά. Έτσι έλεγαν οι χαχόλοι γύρω του, έτσι ίσως έλεγε κι ο ίδιος μέσα του για να τονώνει το μονίμως πεσμένο αυτοκρατορικό ηθικό του. Εδώ που τα λέμε δεν είναι καθόλου εύκολο να είσαι αυτοκράτορας χωρίς αυτοκρατορία και μάλιστα στο κέντρο της ανατολικής ακτής της Αφρικής.

Ο Τέφερι Μπάντι που εκτέλεσε τον Αμάν Αντόμ θα εκτελεστεί κι αυτός με τη σειρά του το 1977, για να μη χαλάσει το επαναστατικό έθιμο που κρατάει απ' την εποχή του Κρόνου, που έτρωγε τα παιδιά του. Νέος ισχυρός άντρας τώρα είναι ο συνταγματάρχης Μενγκίστου Χαϊλέ Μαριάμ. Που το 1978 κά-

νει ένα καθαρό άνοιγμα προς την ΕΣΣΔ και τις άλλες χώρες τις Ανατολικής Ευρώπης.

Αυτά που πετυχαίνει ο Μεγκίστου όσον αφορά την ανάπτυξη της χώρας του είναι τόσο εντυπωσιακά, που σκας απ' το κακό σου βλέποντας την καλπάζουσα ανάπτυξη να ποτίζεται με ποτάμια αίματος. Λοιπόν; Το θεμέλιο της ευτυχίας είναι η δυστυχία; Άι στο διάολο, μονοφυσίτικη κωλοζωή! Όποιος μελετάει ιστορία και παρά ταύτα πιστεύει πως ο πολιτισμός είναι η συνέπεια της λειτουργίας του Καλού εν τω κόσμω, είτε δεν διάβασε Σιοράν, είτε είναι ηλίθιος. Εγώ, Σιοράν διάβασα και ηλίθιος, τουλάχιστον εμφανώς, δεν είμαι. Τότε τι διάολο μού συμβαίνει και πιστεύω πως ο πολιτισμός είναι η συνέπεια της λειτουργίας του Καλού εν τω κόσμω;

Το πέρασμα του υπαρκτού σοσιαλισμού στην ανυπαρξία δεν φαίνεται να επηρεάζει και πολύ τον Μεγκίστου Χαϊλέ Μαριάμ, που εδήλωσε μαρξιστής-λενινιστής, περισσότερο γιατί έτσι ήθελε ή έτσι τον βολεύει και λιγότερο γιατί ήταν πράγματι. Άλλωστε, δεν είναι ούτε ο πρώτος ούτε, ασφαλώς, ο τελευταίος που δηλώνει μαρξιστής-λενινιστής γιατί έτσι θέλει ή γιατί έτσι του είπε ο σύντροφος στο κόμμα να λέει, για να μην τον διώξουν και χάσει τη δουλειά του. Όταν αυτό το κάνουν και ευρωπαίοι «μαρξιστές-λενινιστές» δεν καταλαβαίνω γιατί δεν θα έπρεπε να το κάνουν και αφρικανοί «μαρξιστές-λενινιστές», όταν μάλιστα είναι διάδοχοι αυτοκρατορικών απογόνων του σοφού βασιλιά Σολομώντα.

IPAN

1. Περσία, Ιράν, Μηδία, Παρθία

Μέχρι το 1935 το Ιράν λεγόταν Περσία. Το 1949, το Ιράν, που μέχρι το 1935 λεγόταν Περσία, ξαναβαφτίζεται Περσία, όπως πριν απ' το 1935... Όμως, σε λίγο, οι Πέρσες αλλάζουν και πάλι γνώμη και βαφτίζονται ξανά Ιρανοί. Σήμερα επισήμως λέγονται Ιρανοί, απ' όσο ξέρω, αλλά κανείς δεν ξέρει για πόσο. Ίσως κάποτε οι Ιρανοί που είναι Πέρσες, να θέλουν να λέγονται Μηδοί. Οι αρχαίοι λαοί πάντα μπλέκουν το «όνομα που είναι η ψυχή τους», με το όνομα που είναι το φαΐ τους, ή τα πετρέλαιά τους, δηλαδή πάλι το φαΐ τους.

Ο Ελύτης μιλούσε για το όνομα Μακεδονία, που κάποιοι παν να μας το κλέψουν κλέβοντας μαζί και την ψυχή μας. Την εθνική ψυχή μας, όπως βάπτισε ο Κωστής Παλαμάς κάτι που ποτέ κανείς δεν κατάλαβε σε τι ακριβώς συνίσταται. Καλά η ψυχή μου, καλά η ψυχή σου, καλά η ψυχή που θα παραδώσουμε στο Θεό, όσοι την παραδώσουμε, τέλος πάντων. Αυτή η ψυχή είναι χριστιανική. Όμως, και η εθνική ψυχή μας ίσως είναι χριστιανική. Άρα, η εθνική ψυχή μας είναι το μέρος εκείνο της συλλογικής εθνικής ψυχής ημών των Ελλήνων που αναλογεί στο ορθόδοξο κομμάτι του λαού. Το μη ορθόδοξο δεν μετέχει της εθνικής ψυχής. Άρα οι έλληνες οπαδοί άλλων θρησκειών και άλλων δογμάτων πλὴν της ορθοδοξίας, καθώς και οι άθεοι, δεν έχουν εθνική ψυχή. Άρα δεν έχουν καθόλου ψυχή, αφού η ψυχή επί του ποιητικού προκειμένου νοείται μόνο σαν χριστιανική. Άρα, βαράτε χωρίς λύπη και τύψεις, εσείς που έχετε μεγάλη ελληνοχριστιανική ψυχή εκείνους που έχουν ψυχή σκέτα. Και μην ξε-

χνάτε το μεσαιωνικό νομιναλισμό. Στο Μεσαίωνα, το όνομα ήταν φορέας ουσίας. Βάφτιζες το κρέας ψάρι και του άλλαζες την ουσία για να μπορείς να το τρως τη σαρακοστή.

Οι Πέρσες έπαθαν με τα ονόματά τους ακριβώς αυτό που πάθαμε και μες με τα δικά μας. Να, λοιπόν, που άλλη μια φορά μετά τον Μαραθώνα και τη Σαλαμίνα συναντιόμαστε, αυτή τη φορά επί ονοματολογικού επιπέδου. Πώς θα ήταν δυνατό να συμβεί κάτι τέτοιο, αν το όνομά μας δεν ήταν η ψυχή μας, και αν η ψυχή των δύο λαών δεν έψαχνε για όνομα για να ξέρει πώς πρέπει να λέγεται ο πεινασμένος λαός; Ίσως σε λίγο οι μη Έλληνες να λεν την Ελλάδα, Hellas, όπως προτείνουν οι ονοματολόγοι μας. Και τότε οι Γάλλοι θα κληθούν να δώσουν το σωστό περιεχόμενο στη λέξη: Hélas στα γαλλικά σημαίνει αλίμονο.

Όπως εμείς έχουμε να διαλέξουμε ανάμεσα σε τρεις ετικέτες, Έλληνες, Ρωμιοί, Γραικοί, για να σημαδέψουμε μ' αυτές το περιεχόμενο του ίδιου ελληνικού πακέτου (Ντελόρ ή Σαντέρ), έτσι και οι παλιότεροι από τους προαιώνιους εχθρούς μας έχουν να διαλέξουν ανάμεσα σε τρεις ετικέτες για να ορίσουν το περιεχόμενο του ίδιου περσικού πακέτου: Μήδοι, Πέρσες, Ιρανοί. Το Μήδοι το απέρριψαν εξ αρχής. Γιατί οι Μήδοι, οι παλιοί κάτοικοι της σημερινής δυτικής Περσίας που ακουμπάει στο Ιράν, κατακτήθηκαν το 550 π.Χ. από τον πέρση βασιλιά Κύρο Β' και εξαφανίστηκαν. Δεν εξαφανίστηκαν ακριβώς, απλώς ενσωματώθηκαν τόσο καλά και τόσο γρήγορα στο περσικό κράτος, που εμείς οι Έλληνες να μην καταλαβαίνουμε ποιοι τελικά εξεστράτευσαν τότε κατά της Ελλάδας. Κι έτσι, ονομάζουμε τους Περσικούς Πολέμους, μηδικούς, αν και ξέρουμε πως το 490 π.Χ. που έγινε η μάχη του Μαραθώνα είχαν περάσει ήδη 60 χρόνια από τότε που οι Μήδοι τρύπωσαν στην περσική ιστορία για να μείνουν για πάντα εκεί. (Οι δικοί μας οι Αρβανίτες ακόμα παλεύουν οι δύστυχοι να μπουν και να κάτσουν για πάντα στην ελληνική ιστορία).

Ο πολυταξιδεμένος Ηρόδοτος γνώριζε καλά τους Μήδους. Αλλά τους μπερδευε με τους Πέρσες. Και με το δικιο του, ο άνθρωπος, αφού οι Μήδοι κατοικούσαν πιο κοντά στην Ελλάδα. Πράγμα που σημαίνει πως θα μπορούσε κανείς να τους φτάσει ευκολότερα, αν και την εποχή του Ηρόδοτου κανείς δεν θα μπορούσε να τους φτάσει αφού δεν υπήρχαν πλέον. Είχαν μεταλλαχθεί σε Πέρσες. (Μόνο εδώ στην Ελλάδα κανείς δεν μεταλλάσσεται σε

Έλληνα. Όσοι έχουν σαν προγόνους γνησίους Έλληνες, έχει καλώς, είναι γνήσιοι απόγονοι ενδόξων προγόνων. Όσοι όμως δεν έχουν καθαρό ελληνικό αίμα, την πάτησαν και θα την έχουν πατημένη μέχρι να βρεθεί ελληνική μέθοδος καθαρισμού του νοθευμένου αίματος).

Από τον Ηρόδοτο θα μάθουμε πως την αυτοκρατορία των Μήδων την ίδρυσε ο Δηϊόκης τον 8ο π.Χ. αιώνα. Και πως αυτή θα φτάσει στην ακμή της με τον Φραόρτη και τον Κυαξάρτη. (Οι Έλληνες εξελληνίζουν όλα τα βαρβαρικά ονόματα για να μπορούν να τα προφέρουν). Το κράτος του Κυαξάρτη, μάλιστα, θα νικήσει την πανίσχυρη Αυτοκρατορία των Ασσυρίων το 612. Ο πέρσης βασιλιάς Κύρος Β' βρίσκεται ακόμα μακριά, κρυμμένος μέσα στο χρόνο. Θα έρθει στο προσκήνιο της περσικής ιστορίας σε 62 χρόνια. Και τότε θα κάνει θερινή πρωτεύουσα του κράτους του την πρωτεύουσα της Μηδίας, τα Εκβάτανα, τη σημερινή Χαμεντάν. Χεμερινή θα παραμείνει η περσική Περούπολις.

Επί Μεγάλου Αλεξάνδρου όμως θα ξαναεμφανιστεί η Μηδία ως Ατροπατηνή Μηδία. Πρόκειται για την περιοχή βορειοανατολικά της παλιάς Μηδίας. Ο μεγάλος στρατηλάτης και μεγάλος «μείκτης λαών» θα κάνει δώρο τη βόρεια Μηδία, σε ποιον νομίζετε, στο στρατηγό του υπ' αριθμόν ένα εχθρού του, του Δαρειού Γ', τον Ατροπάτη. Εξού και το όνομα Ατροπατηνή Μηδία. Ο Μεγαλέξαντρος ήταν στ' αλήθεια μεγάλος. Σ' όλα του. (Εμείς, οι «απόγονοι», πώς καταντήσαμε έτσι γελοίοι και μίζεροι; Φτου σας, γομάρια, θα 'καμνε ο Μεγαλέξαντρος αν μας έβλεπε από καμιά μεριά). Η νότια Μηδία θα παραμείνει για ενάμισο αιώνα επαρχία του κράτους των Σελευκιδών. Και το 152 π.Χ. θα κατακτηθεί από το βασιλιά των Πάρθων, Μηθριδάτη Α'.

Οι Πάρθοι ίσως ήταν παρακλάδι των Ιρανών. (Θα δούμε στη συνέχεια τι είναι οι Ιρανοί). Κατοικούσαν απ' την άλλη μεριά της Περσίας, νοτιοδυτικά της Κασπίας Θάλασσας, σε ένα κομμάτι της βορειοανατολικής σημερινής Περσίας, σ' ένα κομμάτι του σημερινού Τουρκμενιστάν και σ' ένα κομμάτι του σημερινού Αφγανιστάν. Πρώτος βασιλιάς του παρθικού κράτους ήταν ο Αρσάκης Α', που πέθανε το 256 π.Χ. (Πάντως το Αρσάκειο δεν το έχτισε αυτός. Ίσως κάποιος... απόγονός του). Αυτός ο φοβερός λαός, που θα παίξει βασικό ρόλο στην ιστορία της Περσίας, θα εξαφανιστεί το 226 μ.Χ. Τη χρονιά αυτή οι Ρω-

μαίοι θα καταλύσουν το ισχυρό παρθικό κράτος και οι κάτοικοί του θα γίνουν Πέρσες κανονικότατοι. (Τα κράτη εξαφανίζονται, οι λαοί ποτέ. Οι λαοί απλώς μεταμφιέζονται και παίρνουν άλλο όνομα όταν αφομοιωθούν με άλλους λαούς).

Οι σημερινοί Κούρδοι ισχυρίζονται πως είναι απόγονοι των Μήδων. Όντας ορεισίδιοι και ζώντας αιώνες πάνω στα ψηλά βουνά στις ίδιες περίπου περιοχές που ζούσαν και οι Μήδοι, ίσως να μην μπλέχτηκαν πάρα πολύ ούτε με τους Πέρσες, ούτε με τους Ιρανοί, ούτε με τους Πάρθους. Οι γηγενείς ορεισίδιοι δύσκολα ανακατώνονται με άλλους λαούς, για τον απλό λόγο πως οι καινούργιοι σε μια περιοχή μουσαφιρέοι, πρώτα καταλαμβάνουν τις παραθαλάσσιες, τις παραλίμνιες και τις παραποτάμιες περιοχές, και στο τέλος παίρνουν τα βουνά, αν παραστεί ανάγκη. Ούτως εχόντων των πραγμάτων στη θαλασσινή Ελλάδα με τα πολλά νησιά, μόνο στον Όλυμπο δεν ανέβηκαν οι πάμπολλοι έποικοι αυτής της υπέροχης χώρας. Υποθέτω πως οι μόνοι «γνήσιοι» Έλληνες που υπήρξαν ποτέ στην Ελλάδα ήταν οι δώδεκα θεοί του Ολύμπου.

Στα νοτιοανατολικά της σημερινής Περσίας, στην περιοχή του Βελουχιστάν (που είναι περσική επαρχία), στα σύνορα με το σημερινό Πακιστάν, που βρίσκεται στη βόρεια, τη μουσουλμανική Ινδία, ζούσαν οι Ιρανοί. Που ήταν Ινδοί ίδιοι κι απαράλλαχτοι με τους βόρειους Ινδούς, τους κυρίως ειπείν Ινδούς, αυτούς που έγραψαν τις Βέδες και έφκιαξαν τις θρησκείες του ινδουισμού και του βουδισμού. Ιρανοί και Αριανοί (ή Αρειανοί) είναι το ίδιο πράγμα. Πρόκειται για φθογγολογικές παραλλαγές της σανσκριτικής (αρχαίας ινδικής) λέξης *arya*, που σημαίνει ευγενής. Η Αρία Φυλή των ναζιστών είναι τούτη η προϊστορική ινδοϊρανική φυλή! Που, βέβαια, ουδεμία φυλετική σχέση έχει με τους Γερμανούς και τους άλλους Ευρωπαίους. Έχει όμως γλωσσική σχέση: Αρία Φυλή είναι οι λεγόμενοι Ινδοευρωπαίοι.

Όμως, οι Ινδοευρωπαίοι δεν είναι φυλή. Είναι μια τεράστια γλωσσική ομοεθνία, που αρχίζει στη βόρεια Ινδία και τελειώνει στην Πορτογαλία. Όλοι αυτοί οι λαοί, συμπεριλαμβανομένων και των Σλάβων, πράγμα που μπερδεύει πολύ τον Χίτλερ και τους ιδεολογικούς επιγόνους του, μιλούν γλώσσες που έχουν κοινή γλωσσική αφετηρία τη σανσκριτική, ας πούμε την αρχαία ινδική, που δεν μιλιέται πιά. Την κοινή γλώσσα που μιλούσαν όλοι

αυτοί οι λαοί πριν διαφοροποιηθούν γλωσσικά την ονομάζουμε συμβατικά ιαπετική.

Λέξεις θεμελιώδεις και πρωταρχικές, όπως θεός, ήλιος, ποτάμι, πατέρας, ένα, δύο κ.λπ., έχουν ίδια ρίζα, ίδια καταγωγή, σ' όλες τις ινδοευρωπαϊκές γλώσσες. Αυτό σημαίνει πως όλες πρέπει να έχουν την ίδια γλωσσική αφετηρία. Και επειδή οι Βέδες είναι τα παλιότερα σωσμένα κείμενα που έγραψε ο άνθρωπος, και επειδή ο ινδουισμός είναι η παλιότερη θρησκεία που σκάρωσε ο άνθρωπος, οι γλωσσολόγοι όρισαν τη βεδική γλώσσα (τη σανσκριτική) σαν γλωσσική αφετηρία των ινδοευρωπαϊκών, χωρίς αυτό να σημαίνει πως αυτή είναι πράγματι η αφετηρία. Μπορεί και η σανσκριτική να κρατάει από μια άλλη γλώσσα, της οποίας δεν σώθηκαν γραπτά μνημεία.

Αυτό που έχει σημασία εδώ δεν είναι ο ακριβής προσδιορισμός της γλωσσικής αφετηρίας, αλλά η κατανόηση του πολύ μεγάλης σημασίας γεγονότος πως οι λαοί ξαπλώθηκαν ακτινωτά γύρω από μια αρχική ανθρωπολογική εστία. Υποθέτουμε πως η αρχική εστία βρισκόταν κάπου στην κεντρική Ασία, κοντά στη Μογγολία. Υποθέτουμε επίσης πως πρώτος μακροίων σταθμός σ' αυτή την κίνηση των λαών της Ασίας προς την Ευρώπη ήταν η βόρεια Ινδία και ο Καύκασος, δεύτερος η σημερινή Ουκρανία και τρίτος η περιοχή της σημερινής Λιθουανίας. Τουλάχιστον αυτό συμπεραίνουμε με χίλιες επιφυλάξεις από τη συγκριτική μελέτη των γλωσσών και από τις φθογγολογικές αλλοιώσεις που υφίστανται οι ρίζες των λέξεων. Όπως και να 'ναι, αποκλείεται να υπάρχουν πολλές αρχικές γλωσσικές αφετηριακές νησίδες, αφού οι λέξεις-σημαδούρες έχουν κοινή ρίζα.

Στην Ινδία, τη χώρα με τις πολλές κάστες, που υπάρχουν σαν κοινωνικά απολιθώματα απ' την προϊστορική εποχή, ζει όντως μια κάστα ανθρώπων με το όνομα Άριοι. Οι οποίοι είναι πράγματι κάστα ευγενών. Αυτό κάποτε το πληροφορήθηκε ο γάλλος εισηγητής του θεωρητικού ρατσισμού Αρθούρος, κόμης του Γκομπινό (Αρτύρ ντε Γκομπινό) και το έδωσε κόμπο. Βάφτισε τους Ινδοευρωπαίους, που δεν είναι ράτσα, το ξαναλέμε, αλλά γλωσσική ομοεθνία, Αρία Φυλή. Δηλαδή φυλή καταγόμενη από την κάστα των Ινδών Αρίων που κατοικούσαν και σε ένα κομμάτι της Περσίας.

Κι έτσι απλά έλυσε ένα δύσκολο πρόβλημα, τούτος ο αχρείος

κόμης, που μ' αυτές τις παλάβρες υπηρέτησε τόσο αποτελεσματικά την αποικιοκρατία, όσο λίγοι. Βλέπεις, έπρεπε να φανεί πως πλην των Αριών, δηλαδή πλην των Ευρωπαίων κατ' ουσίαν, δηλαδή πλην των αποικιοκρατών Ευρωπαίων για να κυριολεκτούμε, δεν υπάρχουν άλλες ράτσες στη γη με ευγενική καταγωγή. Οι Σημίτες (Εβραίοι και Άραβες), οι Μαύροι και οι Κίτρινοι δεν έχουν ινδικούς τίτλους ευγενείας και συνεπώς μπορούμε να τους ρημάξουμε, εμείς οι αποικιοκράτες, μ' όλη μας την άνεση και χωρίς χριστιανικές τύψεις. Το να μείνουν έξω απ' το λίκμρο ντ' όρο του κόμη οι Σημίτες ήταν κεφαλαιάδους οικονομικής σημασίας. Οι εκ Σημιτών Εβραίοι ήλεγχαν το χρυσάφι των Τραπεζών. Και οι εκ Σημιτών Άραβες, τότε μόλις άρχιζαν να μπερδεύονται με το μαύρο χρυσό.

Ο Γκομπινό πέθανε το 1882. Για να κάνετε εύκολα τους αναγκάιους συνειρμούς σάς λέω, εγώ που κάνω αδιάκοπα συνειρμούς (ίσως είναι το μοναδικό μου ταλέντο), πως οι πρώτοι που απόσταξαν πετρέλαιο ήταν οι άραβες αλχημιστές, ή χημικοί όπως θα τους λέγαμε σήμερα. (Η λέξη αλ-κίμι είναι αραβική). Τούτο το πολύ σημαντικό συνέβη μάλλον τον 10ο αιώνα. Τους Άραβες ακολούθησαν στη βελτίωση των τεχνικών της απόσταξης οι Πέρσες. Μέσω των Αράβων της Ισπανίας, η αραβοπερσική τεχνική αποστάξεως του φυσικού (που αναδρύζει) πετρελαίου πέρασε στην Ευρώπη τον 12ο αιώνα.

Στο τέλος του 19ου αιώνα που εμφανίζεται ο Άριος Γκομπινό ερχόμενος μάλλον απ' τον Άρη, το πετρέλαιο έχει ήδη γίνει είδος πρώτης ανάγκης. Εξού και η ανάγκη για το καθάρισμα των πετρελαιοπηγών από τους Σημίτες. Σου λεν, έβαλαν που έβαλαν στο χέρι το χρυσάφι οι φυλετικά κατώτεροι, οι μη Άριοι, οι σημίτες Εβραίοι, όχι να βάλουν στο χέρι και το μαύρο χρυσάφι τα ξαδέφρια τους, οι Άραβες. Βλέποντάς τα αυτά οι Πέρσες που δεν είναι Σημίτες, αλλά Ινδοευρωπαίοι και που έχουν πολλά πετρέλαια, αποφασίζουν κάποτε να δηλώσουν Άριοι (Ιρανοί), για να μην έχουν τραβήγματα με τους ψευδοάριους Ευρωπαίους. Στο κάτω κάτω αυτοί είναι πράγματι Άριοι (Ιρανοί) κατά σημαντικό φυλετικό ποσοστό. (Αχ, αυτές οι ποσοστιαίες αναλογίες αιμάτων! Όμως, μέχρι να αποφασίσουν ότι πρέπει να λέγονται Ιρανοί, ίδρωσαν οι καημένοι. Βλέπεις, την ιστορία της χώρας τους την κουβαλούν κυρίως οι Πέρσες, όχι οι Ιρανοί (Άριοι).

Κοίτα τους Πέρσες να μαθαίνεις, συνέλληνα. Το όνομά μας δεν είναι η ψυχή μας, είναι τα πετρέλαια του Αιγαίου.

2. Η γέννηση της Περσικής Αυτοκρατορίας

Στην προαυτοκρατορική περσική αρχαιότητα, Περσία λεγόταν μόνο το παράλιο τμήμα της σημερινής Περσίας, προς τον Περσικό Κόλπο, στον οποίο και έδωσε το όνομα. Πρωτεύουσα της Περσίας ήταν η Περσέπολις, Πέρσα στα αρχαία περσικά, Τάχτε Τζάμισντ στα νέα περσικά, γνωστά και ως φαροσί. Η γλώσσα φαροσί είναι τόσο γρήγορη στην εκφορά του λόγου, τόσο καθαρή στους φθόγγους, τόσο ακριβής στην έκφραση, που μόνο με τα ελληνικά θα μπορούσε να συγκριθεί. Μιλώ φαροσί τα ελληνικά (ή όποια άλλη γλώσσα) σημαίνει πως τα μιλώ τόσο καλά, όσο ο Πέρσης την εξόχως ποιητική γλώσσα του, που θα δώσει μια μεγάλη σειρά από πολύ μεγάλους ποιητές. Ανάμεσά τους και ο Ομάρ Καγιάμ.

Όταν ο Καμβύσης ιδρύει την Περσική Αυτοκρατορία, δεν υπάρχει Περσέπολις. Την πόλη αυτή θα τη χτίσει από ρίζα γύρω στα 500 π.Χ. ο Δαρείος ο Μεγάλος, διάδοχος του Κύρου του Μεγάλου. Δυο μεγάλοι στη σειρά. Ο Μέγας Αλέξανδρος θα εμφανιστεί πολύ αργότερα για να εξαφανίσει αυτά τα μεγαλεία και να βάλει στη θέση τους καινούργια. Το 330 ο μακεδόνας στρατηλάτης θα κάψει τα ανάκτορα του Ξέρξη στην Περσέπολη. Μέσα στα αποκαϊδία θα βρεθεί και η παρακάτω επιγραφή: «Ο Θεός ασ προστατεύει αυτή τη χώρα από τους εχθρούς της, την πείνα και το ψέμα». Όμως, δεν την προστάτευσε την Περσική Αυτοκρατορία ο θεός της, ο θεός του ζωροαστρισμού.

Ο Καμβύσης Α', ο ιδρυτής της Περσικής Αυτοκρατορίας, ήταν εγγονός του Αχαιμένη, βασιλιά του Ανσάν, μιας ορεινής περιοχής στο ένδοξο Ελάμ, γύρω απ' τα Σούσα. Ήταν επίσης πατέρας του Κύρου του Μεγάλου, που θα εδραιώσει την αυτοκρατορία που θα ιδρύσει ο πατέρας του ο Καμβύσης.

Το Ελάμ, ο πρώτος πυρήνας της Περσικής Αυτοκρατορίας, ήταν ένα πανάρχαιο κράτος. Τα πρώτα ντοκουμέντα για την

ύπαρξη αυτού του κράτους στα βόρεια του Περσικού Κόλπου, κολλητά στη Μεσοποταμία (Βαβυλωνία), στα δεξιά της εκβολής στον Περσικό Κόλπο του Τίγρη και του Ευφράτη, χρονολογούνται από το 3000 π.Χ. Το Ελάμ, στη μακράιωνη ιστορία του, είχε πάντα πάρα πολύ κακές σχέσεις με τους γείτονες Βαβυλώνιους της Χώρας των Δύο Ποταμών, όπως είναι γνωστή αλλιώς η Μεσοποταμία. Την πιο μεγάλη καταστροφή στο Ελάμ θα την προκαλέσει γύρω στο 1120 π.Χ. ο βασιλιάς της Βαβυλώνας Ναβουχοδονόσορ Α΄, ο Ναμπουκοντούρ Ουτσούρ, αν προτιμάτε τη σωστή προφορά μιας γλώσσας όχι απλά νεκρής, αλλά γνωστής μόνο απ' τα ελάχιστα γλωσσικά λείψανα που περιέσωσε η Βίβλος. Η οποία μεταγράφει το βαβυλωνιακό όνομα Ελαμπτού σε Ελάμ. Το Ελαμπτού, πάλι, είναι βαβυλωνιακή μεταγραφή του ελαμιτικού ονόματος Χαλαμιτί, όπως έλεγαν οι Ελαμίτες τη χώρα τους.

Δεδομένου ότι οι Εβραίοι τοποθετούν τη γενέτειρα του Αβραάμ, του γενάρχη τους, κάπου κοντά στη Βαβυλώνα, δεδομένου ακόμα πως στα ιερά τους κείμενα διατηρούν μνήμες, τόσο από το Ελάμ όσο και απ' τη γειτονική Μεσοποταμία, δεδομένου τέλος πως οι περίφημοι Τρεις Μάγοι με τα Δώρα ήταν πέρσες ιερείς του ζωροαστρισμού, οι ιστορικοί οδηγούνται στο αβέβαιο συμπέρασμα πως το Ελάμ ήταν η κοιτίδα όλων των περί τον Τίγρη και τον Ευφράτη πολιτισμών. Τα Σούσα, πρωτεύουσα της αρχαίας Περσίας ήταν και πρωτεύουσα του Ελάμ. Αυτή η πανάρχαια ελαμίτικη πόλη θα γίνει μια απ' τις τρεις πρωτεύουσες της Περσικής Αυτοκρατορίας, που θα διαδεχτεί το αρχαίο κράτος του Ελάμ στην ίδια περιοχή. Τα ένδοξα ελαμίτικα Σούσα βρίσκονται σε ίση περίπου απόσταση ανάμεσα στην καθαρά περσική Περσέπολη προς νότον και τα μηδικά Εκβάτανα προς βορράν.

Η Περσία, λοιπόν, είναι ο διάδοχος του Ελάμ. Θα μπορούσαμε να πούμε χωρίς να κυριολεκτούμε πως η ιστορία της Περσίας αρχίζει το 3000 π.Χ. που αρχίζει και η ιστορία του Ελάμ. Ότι περιοώθηκε από τον πανάρχαιο ελαμιτικό πολιτισμό διασώθηκε στα ψηλά βουνά γύρω από τα Σούσα, στην περιοχή του Ανοάν. Εκεί που βασιλεύει τον 7ο αιώνα ο Αχαιμένης, ο γενάρχης της δυναστείας των Αχαιμενιδών και παππούς του Καμβύση, του ιδρυτή της Περσικής Αυτοκρατορίας.

Ωστόσο, ο ουσιαστικός ιδρυτής της Περσικής Αυτοκρατορίας, αυτός που κάνει όντως αυτοκρατορία το κράτος του Καμβύση,

είναι ο Κύρος ο Μέγας, που θα διαδεχτεί τον πατέρα του Καμβύση το 558 π.Χ, μόλις 68 χρόνια πριν από τη μάχη του Μαραθώνα. Είναι απίστευτη η ταχύτητα ανάπτυξης αυτής της αυτοκρατορίας. Κι ακόμα πιο απίστευτη η ταχύτητα της κατάρρευσής της κάτω από τα τρομερά χτυπήματα του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Όμως, το ελληνοπερσικό μίγρδεμα είναι πολύ παλιότερο. Προσέξτε, ενδεικτικά, το περσικό όνομα Κύρος, που στα περσικά σημαίνει ήλιος. Οι Έλληνες υιοθετούν από παλιά και κάνουν δικό τους αυτό το όνομα. Μάλιστα, το γράφουν με υ για να είναι πιο κοντά φωνητικά στην περσική προφορά. Το καθαρά περσικό όνομα Κύρος σώζεται μέχρι τις μέρες μας στην ελληνική γλώσσα.

Είναι τόσο στενή η σχέση ανάμεσα στον ελληνικό και τον περσικό πολιτισμό, που όλοι οι αρχαίοι Έλληνες έχουν αδιάκοπα το νου τους στους Πέρσες, είτε για καλό, είτε για κακό. Άλλοτε τους βλέπουν σαν συμμάχους και φίλους, και άλλοτε σαν εχθρούς. Πώς θα ήταν δυνατό να γίνει αλλιώς; Ο ελληνικός πολιτισμός είναι η προέκταση προς τη Μεσόγειο, η κορυφή και η τελείωση μιας ομάδας πολιτισμών, που ξεκινώντας από την περιοχή του Ελάμ συνεχώς διαφοροποιούνται και τελειοποιούνται καθώς προχωρούν προς τη Μεσόγειο και καθώς κατακάθονται τελικά στο Αιγαίο. Όπου θα συναντήσουν άλλους πολιτισμούς, ντόπιους ή φερμένους απ' το Βορρά. Καθόλου παράξενο που στην Ελλάδα θα δώσουν «ραντεβού» όλοι οι προϋπάρχοντες στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα πολιτισμοί. Η σχετικά ήπια, η εύκολα πλωτή, η σχεδόν κλειστή θάλασσα του Αιγαίου, έτσι που είναι τοποθετημένη απ' τη φύση στην ανατολική άκρη μιας μεγαλύτερης κλειστής θάλασσας, της Μεσογείου, ήταν πάντα ένα πολύ σπουδαίο σταυροδρόμι όπου αντάμωσαν πολλοί λαοί και πολλοί πολιτισμοί.

Αν και τα ελληνικά φύλα είναι πολλά, ένα μόνο, οι Ίωνες, θα αναπτύξει τον εκθαμβωτικό πολιτισμό που θα ονομαστεί ελληνικός. Τα άλλα ελληνικά φύλα, από πολιτιστικής απόψεως τουλάχιστον, κινούνται δορυφορικά γύρω από τους Ίωνες. Που ζούσαν στην Αττική, στα νησιά του Αιγαίου και κυρίως στα παράλια της Μικράς Ασίας. Τα οποία θα ονομαστούν Ιωνία, γιατί εκεί πρώτα έκαναν αισθητή την πολιτιστική παρουσία τους οι Ίωνες. Ο ελληνικός πολιτισμός, λοιπόν, πρωτοεμφανίζεται στην

Ιωνία και μέσω των νησιών έρχεται στην Αττική, όπου και θα φτάσει στην κορύφωσή του.

Γιατί ο ελληνικός πολιτισμός πρωτοεμφανίστηκε στην Ιωνία και όχι κάπου αλλού; Μα, διότι στην Ιωνία συνάντησαν κατ' αρχήν τους Έλληνες οι πανάρχαιοι ανατολικοί πολιτισμοί. Ανάμεσά τους και ο περσικός, η μετεξέλιξη του ελαμιτικού. Οι Έλληνες της Ιωνίας, αν και εγκαταστημένοι εκεί πολύ πριν έρθουν στην περιοχή οι Πέρσες, δεν θα δυσκολευτούν να τους δεχτούν σαν φίλους. Άλλωστε, ήδη είχαν στενές σχέσεις μαζί τους απ' τον καιρό που οι Πέρσες κατοικούσαν έξω απ' τη Μικρά Ασία.

Όμως, στο τέλος του 6ου αιώνα οι Πέρσες αρχίζουν να ζορίζουν τους Έλληνες της Ιωνίας, έτσι που ψάχνουν διαστρικά για διέξοδο προς τη Μεσόγειο. Το 498, τη χρονιά που θα επαναστατήσουν οι έλληνες έμποροι της Ιωνίας κατά των Περσών οι οποίοι απειλούν την αυτονομία των ελληνικών πόλεων, έχουν περάσει μόνο 60 χρόνια από την ίδρυση της Περσικής Αυτοκρατορίας το 558. Δεν είναι δύσκολο να καταλάβουν οι στην άλλη μεριά του Αιγαίου κατοικούντες Ίωνες πως οι Πέρσες, τώρα που βγήκαν στη Μεσόγειο θα συνεχίσουν την πορεία τους και πέρα από τη θάλασσα της Ιωνίας. Οι Αθηναίοι και οι Ερετριείς μόνο, Ίωνες αμφότεροι, θα στείλουν πλοία για να βοηθήσουν τους εξεγερμένους Έλληνες της Ιωνίας.

Κατ' ουσίαν, οι Περσικοί (Μηδικοί) Πόλεμοι αρχίζουν τότε, το 498 στη Μικρά Ασία. Και κατ' ουσίαν τελειώνουν το 331, τη χρονιά που ο Μέγας Αλέξανδρος θα νικήσει τον τελευταίο Αχαιμενίδη βασιλιά Δαρείο Γ'. Θα μεσολαθήσουν πολλά: η αποτυχημένη απόπειρα του Μαρδόνιου να μπει στην Ελλάδα το 492, η μάχη του Μαραθώνα το 490, η ναυμαχία της Σαλαμίνας το 480, η μάχη των Πλαταιών, η τελευταία μάχη μεταξύ Ελλήνων και Περσών, το 479. Όλα αυτά δεν είναι παρά ιντερμέτζα που παρεμβάλλονται ανάμεσα στην ταχύτατη άνοδο και την ταχύτατη πτώση της μεγαλύτερης αυτοκρατορίας που είχε εμφανιστεί μέχρι τότε στον κόσμο, πριν απ' την εμφάνιση της ρωμαϊκής. (Η εξαιρετικά βραχύβια αυτοκρατορία του Μεγάλου Αλεξάνδρου, του μεγαλύτερου και κυρίως του ταχύτερου κατακτητή όλων των εποχών, δεν μετράει. Τα αλεξανδρινά κράτη που θα προκύψουν σαν συνέπεια των κατακτήσεων του Αλεξάνδρου δεν συνιστούν αυτοκρατορία).

Οι Πέρσες δεν στοχεύουν την Ανατολή, όπως ο Μέγας Αλέξανδρος, στοχεύουν τη Δύση. Την Ιταλία έχουν στο νου τους όταν βρίσκονται στην Ελλάδα. Και την πέραν της Ιταλίας μεσογειακή Γαλλία. Ίσως και την Ισπανία. Οι Περσικοί Πόλεμοι επί ελληνικού εδάφους είναι δοκιμές για να δουν οι Πέρσες αν υπάρχει δυνατότητα να περάσουν απέναντι, στην Ιταλία. Όμως, αποτυγχάνουν παταγωδώς στην Ελλάδα. Και στη Σαλαμίνα βουλιάζει για τα καλά το όνειρό τους. Είχε προηγηθεί, βλέπεις, και η νίλα του Μαρδόνιου στον Άθω, τότε που βούλιαξαν τα πλοία του στη φουρτούνα χωρίς να δώσουν μάχη.

Είχε προηγηθεί επίσης η δύσκολη νίκη των Περσών στην ναυμαχία του Αρτεμισίου, βόρεια της Εύβοιας, που διεξήχθη παράλληλα με τη μάχη των Θερμοπυλών. Ήρθε στο τέλος καπάκι και η πανωλεθρία στη Σαλαμίνα, και η προέλαση των Περσών προς δυσμάς θα σταματήσει αδόξως στην Ελλάδα, στη Σαλαμίνα συγκεκριμένα. Και τούτο χάρη σ' εκείνο το εντελώς μεγαλοφρές στρατήγημα του Θεμιστοκλή, που κυριολεκτικά στοίβαξε τους Έλληνες πάνω σε πλοία κολλημένα το ένα δίπλα στο άλλο ώστε να σχηματίζεται κάτι σαν επιπλέουσα στεριά. Οι Πέρσες στη Σαλαμίνα θα καταλάβουν πως δεν μπορούν να καβαλήσουν τις θάλασσες. Δεν είναι θαλασσινός λαός. Και ό,τι σχετικό με τη θάλασσα ξέρουν, το έμαθαν απ' τους Ίωνες.

Εκτός απ' τον περιλάλητο Εφιάλτη, χιλιάδες άλλοι Έλληνες κυρίως απ' τη Μικρά Ασία, ναύτες κατά το πλείστον, μάχονται στις τάξεις του περσικού στρατού κατά των Ελλήνων. Όμως, πιο αποτελεσματικά απ' όλους τους άλλους Έλληνες βοηθούν τους Πέρσες αυτόν τον καιρό οι Μακεδόνες. Και επειδή οι Μακεδόνες δεν δίνουν μόνο στους Πέρσες αλλά και παίρνουν απ' αυτούς, αυτό τον καιρό θ' αρχίσουν να δουλεύουν στο μυαλό τους την ιδέα πως πρέπει να τους αντικαταστήσουν επί αυτοκρατορικού επιπέδου.

Όσο για τους Θεσσαλούς, αυτοί ταΐζουν κανονικότερα τους βοσβολείς. Τους πολεμούν μόνο οι Ίωνες Αθηναίοι και μερικοί ακόμα Ίωνες σύμμαχοι. Μόνο στην αρχή θα βοηθήσουν και οι δωριείς Σπαρτιάτες. Η θυσία του σπαρτιάτη βασιλιά Λεωνίδα στις Θερμοπύλες πήγε χαμένη από σπαρτιατικής απόψεως - κι αυτό πρέπει να το λεν οι δάσκαλοι στα σχολεία για να αρχίσουμε να καταλαβαίνουμε επιτέλους τότε χάνουμε και τότε κερδί-

ζουμε. Η ακαδημαϊκή ελληνική ιστορία μοιάζει με κοστούμι που μόλις το πήρες απ' το καθαριστήριο καθαρό και σιδερωμένο. Έτσι σου 'ρχεται να τη λερώσεις λιγάκι την ιστορία να μοιάζει φορεμένη, ανθρώπινη. Δεν αντέχεται, ρε αδερφέ, τόση πάστρα. Καιρός, λοιπόν, να εξανθρωπίσουμε την ελληνική ιστοριογραφία.

Στο δεύτερο πόλεμο με τους Πέρσες το 480 οι Σπαρτιάτες δεν θα πάρουν μέρος. Και αργότερα θα παν καθαρά με τη μεριά των Περσών. Δεν θα πάρουν μέρος στην εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου κατά των Περσών. Τα μπλεξίματα των Ελλήνων με τους Πέρσες αναφέρονται κυρίως στους Ίωνες.

Να μην το ξεχνάτε, σας παρακαλώ πολύ, σιδερώστρες της ελληνικής ιστορίας: όταν λέμε ελληνικός πολιτισμός, εννοούμε ιωνικός πολιτισμός. Οι άλλοι Έλληνες ήταν κομπάρσοι σ' αυτόν το μεγάλο άθλο του ανθρωπίνου πνεύματος, που λέγεται ελληνικός πολιτισμός και που τον είχαν σε μεγάλη εκτίμηση και οι Πέρσες. Οι οποίοι θαύμαζαν, και κρυφά και φανερά, τους Έλληνες. Άλλωστε, και οι Έλληνες αγαπούσαν και θαύμαζαν τους Πέρσες. Πώς αλλιώς θα 'δρισκαν σ' αυτούς μόνιμη καταφυγή οι κατατρεγμένοι και απογοητευμένοι της Ελλάδας;

Ακόμα και ο άνθρωπος που τους συνέτριψε στη Σαλαμίνα, ο Θεμιστοκλής, σ' αυτούς θα καταφύγει για να γλιτώσει απ' τους Έλληνες, που αρχίζουν να τον κυνηγούν όταν μαθαίνουν τι έχει κάνει και πώς έχει νικήσει στη Σαλαμίνα. Είπε ψέματα στο λαό. Είπε στους Αθηναίους πως θα τους οδηγήσει σε ασφαλές σημείο εκτός Αθηνών για να τους γλιτώσει από τους Πέρσες, κι αυτός τους οδήγησε στα πλοία στη Σαλαμίνα, βάζοντάς τους μπροστά στο τραγικό δίλημμα: ή νικάτε ή πνίγεστε. Έδεσα, φαντάζομαι τον Θεμιστοκλή να λέει μέσα του, τα πλοία το ένα κοντά στο άλλο για να έχουν τούτοι εδώ την εντύπωση πως δρίσκονται στη στεριά. Ξέρω πόσο καλοί στρατιώτες είναι στη στεριά. Ας δώσουν, λοιπόν, τώρα τη μάχη σαν επιπλέοντες πεζικάριοι, κι όποιος τολμήσει να κάνει κατά πίσω πέφτει στη θάλασσα και τον τρων τα ψάρια πριν τον φαν οι Πέρσες. Ο Θεμιστοκλής ήταν μια πονηρή μεγαλοφυΐα.

Κυνικό μεν αλλά εντελώς συναρπαστικό το στρατήγημα αυτού του φοβερού ανθρώπου, του νόθου γιου μιας σκλάβας. Αγαπώ τον Θεμιστοκλή μ' ένα τρόπο εντελώς τρελό, και χωρίς να ξέρω καλά καλά γιατί. Ίσως γιατί ήταν νόθος γιος σκλάβας,

ίσως γιατί έκανε αυτά που έκανε στη Σαλαμίνα με τον τρόπο που τα έκανε. Ίσως όμως και διότι αυτός ήταν που τελικά «έπεισε» τους Πέρσες να εγκαταλείψουν το ευρωπαϊκό τους όνειρο. Έτσι, ο δρόμος για τους Ρωμαίους θα μείνει ανοιχτός. Αντί περσικής, θα μας προκύψει Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Χάρη στον Θεμιστοκλή. Δεν γνωρίζω άλλο ιστορικό πρόσωπο που να επηρέασε τόσο ριζικά την ανθρώπινη ιστορία.

3. Οι συνεχείς αναγεννήσεις της Περσίας

Ο τελευταίος Αχαιμενίδης βασιλιάς, ο Δαρείος Γ', θα πεθάνει το 330 π.Χ., ένα χρόνο μετά τη συντριβή του από τον Μέγα Αλέξανδρο στη μάχη των Γαυγαμήλων το 331, και τρία μετά τη μάχη της Ισσού το 333, που θα προδιαγράψει την τύχη του, αν και θα του χρειαστούν δύο χρόνια μέχρι τα Γαυγάμηλα για να συνειδητοποιήσει πως η Περσική Αυτοκρατορία έχει ήδη διαγράψει τον κύκλο της. Έζησε 227 χρόνια. Από το 558 μέχρι το 331.

Όχι πάρα πολλά, αρκετά πάντως για να φανεί από τότε πόσο σημαντική από γεωστρατηγικής απόψεως είναι η γύρω από το πανάρχαιο Ελάμ περιοχή, ανατολικά των εκβολών του Πύργη και του Ευφράτη, δόρεια του μυχού του Περσικού Κόλπου. Αυτή ακριβώς η περιοχή, αιώνες αργότερα, θα ονομαστεί, κατ' αρχάς, Μέση Ανατολή. Που κανείς ποτέ δεν θα μάθει ποιες ακριβώς χώρες περιλαμβάνει. Η Μέση Ανατολή δεν είναι γεωγραφική, είναι κυρίως πολιτική έννοια, που συνεχώς ευρύνει το περιεχόμενό της. Ωστόσο, Μέση Ανατολή ονομάζονταν αρχικά μόνο η γύρω από τον Περσικό Κόλπο περιοχή, εκεί που δρίσκονταν το Ελάμ, εκεί δηλαδή που πρωτοεμφανίστηκε η Περσική Αυτοκρατορία. Κι εκεί που δρίσκεται σήμερα, απ' την άλλη μεριά του κόλπου, ένα τεχνητό κρατίδιο που λέγεται Κουβέιτ, αν το θυμάστε απ' τον άκρως θεαματικό, χάρη στο CNN, αγώνα που έδωσε εκεί πριν από λίγα χρόνια η «ελεύθερη Δύση» για να το ελευθερώσει από τον ιρακινό δικτάτορα Σαντάμ Χουσεΐν.

Ο Πόλεμος του Κόλπου έγινε ακριβώς στην καρδιά της Μέσης Ανατολής. Το πολύ πετρέλαιο δρίσκεται στην καρδιά της Μέσης

Ανατολής. Δηλαδή γύρω από τον Περσικό Κόλπο, εκεί που στην απώτατη αρχαιότητα ήταν το Ελάμ, εκεί απ' όπου θ' αρχίσει να επεκτείνεται η Περσική Αυτοκρατορία, για να συνδέσει ιστορικά και γεωπολιτικά την Ελλάδα με την καρδιά της Μέσης Ανατολής από τότε ακόμα, από τον καιρό της μάχης του Μαραθώνα το 490 π.Χ.

Ο Μεγαλέξαντρος, αυτός ο πολύ μεγάλος στρατηλάτης, ξέρει πως αν κυριεύσει τα Σούσα, την ελαμίτικη πρωτεύουσα της Περσικής Αυτοκρατορίας, την καρδιά της Μέσης Ανατολής, κάνει δική του ολόκληρη την περιοχή, που σήμερα ονομάζουμε Μέση Ανατολή. Θα μπορούσαμε, λοιπόν, να πούμε πως Μέση Ανατολή λέγεται η περιοχή την οποία κατάκτησε κάποτε ο Μέγας Αλέξανδρος.

Τα εδάφη της σημερινής Περσίας θα τα κληρονομήσει από τον Μεγαλέξαντρο ο Αντίγονος, που θα τα πασάρει στον Σέλευκο. Οι Σελευκίδες όμως θα περάσουν πάρα πολύ άσχημα σ' αυτή την περιοχή εξαιτίας των Πάρθων. Που έχουν ιδρύσει βασιλείο και έχουν ήδη αυτοανακηρυχθεί διάδοχοι των ενδόξων Περσών. Οι Πάρθοι όχι μόνο θα καθαρίσουν την περιοχή από τους Σελευκίδες, αλλά θα είναι από κείνους τους λίγους λαούς που θα καταφέρουν να αποκρούσουν τους Ρωμαίους. Κι έτσι, θα κρατήσουν την περιοχή τους έξω από τη ρωμαϊκή, συνεπώς και την κατ' ανάκλασιν ελληνική επίδραση.

Το 226 μ.Χ. η δεύτερη μετά τη δυναστεία των Αρσακιδών παρθική δυναστεία των Σασανιδών θα αυτοανακηρυχθεί και επισήμως περσική, προφανώς για να τονιστεί η στενή σχέση των Πάρθων με την προχριστιανική Περσική Αυτοκρατορία. Και, ώ του θαύματος, η Περσική Αυτοκρατορία, με τη βοήθεια των Πάρθων, θα ξαναγεννηθεί τα πρώτα μετά Χριστόν χρόνια. Στην πραγματικότητα ωστόσο η παλιά Αυτοκρατορία δεν θα πεθάνει. Απλώς θα αλλάξει μορφή με την επίδραση των Πάρθων. Που θα γίνουν σταδιακά Πέρσες στο βαθμό που αφομοιώνονται με τους αρχαιότερους και πολιτιστικά ισχυρότερους Πέρσες, που είχαν αφομοιώσει ήδη τους Μήδους.

Αν σκεφτούμε πως οι Πέρσες είναι μεταμορφωμένοι Ελαμίτες, αν πάρουμε υπ' όψιν πως οι Πάρθοι δεν είναι παρά οι μεταμορφωμένοι σε Πέρσες κάτοικοι της ίδιας περιοχής, αν τέλος δεν παραγνωρίσουμε το αναμφισβήτητο γεγονός πως η δεύτερη

περίοδος της Αραβικής Αυτοκρατορίας είναι κατ' ουσίαν περσική, αφού οι μουσουλμάνοι τώρα πλέον Πέρσες κυριαρχούν στο διοικητικό μηχανισμό του αραβικού κράτους της Βαγδάτης, τότε εύκολα καταλαβαίνουμε γιατί οι σημερινοί Πέρσες είναι τόσο υπερήφανοι και τόσο ξεροκέφαλοι. Περίπου όσο και μείς οι Έλληνες.

Στην Αραβική Αυτοκρατορία οι Πέρσες θα παίξουν πολιτιστικό ρόλο ανάλογο μ' αυτόν που έπαιξαν στη Βυζαντινή οι της ελληνικής παιδείας μετέχοντες. Και επειδή συνεχίζουν να κατοικούν σε μια περιοχή στην οποία υπάρχει οργανωμένο κράτος από το 3000 π.Χ., και επειδή παραμένουν πάμπτωχοι αν και πάμπλουτοι, αφού έχουν πολλά πετρέλαια, που όμως δεν τα ορίζουν εντελώς, και επειδή το φέρουν βαρέως που οι Άραβες τους καβάλησαν χάρη στο μουσουλμανισμό που είναι αραβική θρησκεία, κάποτε οι Πέρσες θα στυλώσουν τα ποδάρια και θα γίνουν εχθροί με όλους. Και με τους Άραβες, και με τους Ευρωπαίους. Η Περσία, η καρδιά της Μέσης Ανατολής επιχειρεί σήμερα να δείξει πόσο σπουδαία χώρα θα μπορούσε να είναι χωρίς Άραβες κατακτητές και χωρίς Ευρωπαίους εκμεταλλευτές. Αλλά πώς να το δείξει, που η θρησκεία της είναι αραβική και οι τεχνικοί των πετρελαιοπηγών Ευρωπαίοι και Αμερικανοί;

Άλλωστε, ειδικά για την Περσία θα φκιαχτεί η αγγλική Μπρίτις Πετρόλιουμ, η περίφημη BP. (Δεν είναι τα αρχικά του ονόματός μου, και το κίτρινοπράσινο σήμα της εταιρείας δεν είναι το οικόσημό μου, αν και πολύ θα το ήθελα, όπως δείχνουν οι φρικτές αναταράξεις που νιώθω στο υποσυνείδητό μου). Ακόμα και σήμερα η BP βασιλεύει στη Μέση Ανατολή. Σε συνεννόηση με τις αδερφές της, ανεβοκατεβάζει κυβερνήσεις ακόμα και στην Ελλάδα η BP. Σας το είπα: η μοίρα της Ελλάδας και της Περσίας είναι σχεδόν κοινή, απ' την εποχή της μάχης του Μαραθώνα.

Με την παρθικής καταγωγής και προελεύσεως περσική δυναστεία των Σασανιδών, η παλιά Περσία, που διέλυσε ο Μέγας Αλέξανδρος, όχι απλώς ξαναγεννιέται, αλλά γίνεται τόσο ισχυρή, που καταφέρνει να αποκρούσει τις αλλεπάλληλες επιθέσεις των στρατευμάτων δύο αυτοκρατοριών, της ρωμαϊκής και της βυζαντινής. Ούτε οι Ρωμαίοι ούτε οι αυτοκρατορικοί διάδοχοί τους, οι Βυζαντινοί, καταφέρνουν να κάνουν καλά τους Νεοπέρσες. Που εκτός από τους παλιούς Μήδους, τους Ιρανούς και

τους Πέρσες, που συναποτέλεσαν τους παλιότερους Πέρσες, έχουν τώρα στο φυλετικό τους μίγμα και Πάρθους. Η ένδοξη δυναστεία των Σασανιδών, που θα αντιτάξει στην επεκτατική πολιτική δύο αυτοκρατοριών το δικό της επεκτατισμό, αναδιώνει μεθοδικά και με τον πιο ευφυή τρόπο όλα τα ήθη και έθιμα των παλιών Περσών. Μέχρι και το ζωροαστριισμό, την παλιά περσική εθνική θρησκεία θα νεκραναστήσουν οι Σασανίδες για να τον αντιτάξουν στο χριστιανισμό που καλπάζει.

Άλλωστε, ο ζωροαστριισμός, όπως θα δούμε, συγγενεύει πολύ με το χριστιανισμό. Και με το βουδισμό. Μόνο που δεν έχει Θεό, όπως και ο κλασικός βουδισμός. Έχει όμως κάτι που θα μπορούσε να είναι υποκατάστατο Θεού, πράγμα που θα εντυπωσιάσει πολύ τον Νίτσε. Το *Τάδε έφη Ζαρατούστρα* (Ζωροάστρης) θα μπορούσε να είναι η ποιητική Βίβλος του ζωροαστριισμού μεταγραμμένη για χρήση των σοφών. Ανάμεσά τους και ο δεύτερος μετά τον Νίτσε στο ντισεϊσμό, ο δικός μας Νίκος Καζαντζάκης. Το μυθιστόρημα *Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά* είναι η δεύτερη μετά το ντισεϊκό αριστούργημα *Τάδε έφη Ζαρατούστρα* (που μετέφρασε ο Καζαντζάκης και που βέβαια πρέπει να το διαβάσετε το ταχύτερο όσοι δεν το έχετε διαβάσει) παραλλαγμένη και εκλαϊκευμένη έκδοση της παμπάλαιας ζωροαστρικής ηθικής, χωρίς βέβαια τα αναγκαία για κάθε θρησκεία μεταφυσικά στολίδια. Καταλαβαίνετε τώρα γιατί κατασπάραξαν τον Καζαντζάκη οι μονίμως συγχυσμένοι παπάδες, γιατί τόσο πολλοί έλληνες συγγραφείς και διανοούμενοι χριστιανικής ή κρυπτοχριστιανικής αγωγής λύσσαξαν με το μεγάλο νεοέλληνα πεζογράφο και στοχαστή. Βέβαια, υπάρχουν και εξαιρέσεις. Ο Νικηφόρος Βρεττάκος είναι μια απ' τις πιο λαμπρές.

Το 260 μ.Χ. οι Πέρσες θα αιχμαλωτίσουν τον Ρωμαίο Αυτοκράτορα Ουαλεριανό, που τόλμησε να πάει κατά τα μέρη τους. Αργότερα όμως θα δυσκολευτούν λιγάκι με τους Βυζαντινούς, αλλά στο τέλος θα τα καταφέρουν. Δηλαδή θα τους υποχρεώσουν να διαγράψουν την Περσία από τα όνειρά τους - όνειρα απολύτως θεμιτά για κάθε συνεπή με την αυτοκρατορική της υπόσταση Αυτοκρατορία, που αν παραιτηθεί από τα επεκτατικά της σχέδια, συρρικνώνεται ταχύτατα και στο τέλος καταρρέει με πάταγο.

Είναι αλήθεια ότι ο Αυτοκράτορας Ηράκλειος (575-641) θα

καταφέρει να διώξει τους Πέρσες από την περιοχή της Καππαδοκίας στη Μικρά Ασία, και να αποσοθήσει έτσι τον κίνδυνο μιας πρόωγης άλωσης της Πόλης από τους άκρως επικίνδυνους Πέρσες, αλλά πάντως δεν τους προξένησε μεγάλες ζημιές. Απλώς δεν τους επέτρεψε να δάλουν στο χέρι τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, όπως πολύ θα το ήθελαν.

Όταν, λοιπόν, ο Ηράκλειος έδωσε στους Πέρσες να καταλάβουν πως είναι δύσκολο να επεκταθούν προς τα βορειοδυτικά, αυτοί αρχίζουν να βαδίζουν ταχύτατα προς τα νοτιοδυτικά. Ανάμεσα στα 613 και 616 θα υποτάξουν κατά σειρά τη Δαμασκό, τα Ιεροσόλυμα και ολόκληρη την Αίγυπτο. Αλλά στο μεταξύ, εκεί κοντά, στην Αραβική Χερσόνησο, έχει εμφανιστεί ήδη ο Μωάμεθ. Που δίνοντας στους νομάδες Άραβες έναν Θεό φτιαγμένο στα μέτρα τους, μιμούμενος επ' αυτού το συνάδελφό του Μωυσή, καταφέρνει να τους συσπειρώσει και να τους κάνει πολύ επικίνδυνους και για τους Πέρσες και για τους Βυζαντινούς. Ο ζωροαστρικός μονοθεϊσμός, η ατελής μήτρα του χριστιανικού μονοθεϊσμού, δεν φτουράει. Ο ζωροαστριισμός παραείναι ατομοκεντρικός για να μπορέσει να συνενώσει πολλούς λαούς σε μια αυτοκρατορία και να τους κάνει να ομονοήσουν.

Βάρα, λοιπόν, ο Μωάμεθ απ' τη μια, βάρα ο Χριστός απ' την άλλη, πάει ο ζωροαστριισμός. Τον 7ο αιώνα στη Μ. Ανατολή διαγωνίζονται τέσσερις «ζωντανές» θρησκείες. Ο Ιουδαϊσμός, που συνεχίζει το βιολί του, ο χριστιανισμός, που έχει διακόψει τις παλιότερες σχέσεις του με τον Ιουδαϊσμό, που μόνο οι μονοφυσίτες θα τις διατηρήσουν, ο μωαμεθανισμός, που καλπάζει καθότι απλός και κατανοητός απ' τους πάντες και ο ζωροαστριισμός, που πνέει τα λείσθια, ο καημένος, για να εγγραφεί σύντομα στη λίστα των νεκρών θρησκειών. Βέβαια, υπάρχουν ακόμα πυρολάτρες (ζωροαστρικοί) και στην Περσία και στη βόρεια Ινδία, αλλά δεν μετρούν. Είναι ασήμαντες θρησκευτικές σέκτες.

Θα γλιτώσουν από τους Ρωμαίους, θα γλιτώσουν κι απ' τους Βυζαντινούς οι Πέρσες, όμως τελικά δεν θα γλιτώσουν απ' τους Άραβες, που πήραν φόρα και αλωνίζουν στην περιοχή τους. Ο τελευταίος Σασανίδης Αυτοκράτορας, ο Ισδιγέδης Γ', το 642 θα ηττηθεί κατά κράτος από τους Άραβες εισβολείς μέσα στο κράτος του. Σε οχτώ χρόνια, μέχρι το 650, η κατάκτηση της Περσίας από τους Άραβες θα έχει ολοκληρωθεί. Όμως, το ωραίο

με τούτη την κατάκτηση είναι πως ο περσικός λαός, οι απλοί άνθρωποι, που όπως όλοι οι απλοί άνθρωποι απανταχού της οικουμένης αδιαφορούν για το ποιος τους κυβερνάει αρκεί να τους ταΐζει, υποδέχονται τους Άραβες σαν ελευθερωτές.

Οι Σασανίδες παραείναι αυταρχικοί. Και οι Άραβες είναι σκληροί, αλλά μόνο μέχρι να κατακτήσουν μια περιοχή. Αφού την κατακτήσουν δεν έχουν πλέον καμιά δυσκολία να συνυπάρξουν ειρηνικά μ' όλον τον κόσμο.

Μέσα στους δυο πρώτους αιώνες κατοχής της Περσίας από τους Άραβες, όλα τα προβλήματα θα έχουν λυθεί. Οι κατακτητές θα δώσουν στους Πέρσες μια θρησκεία πολύ πιο απλή από το ζωροαστρισμό και σε αντάλλαγμα θα πάρουν την τεράστια διοικητική πείρα τους. Σχεδόν ολόκληρο το κράτος των Αράδων της δευτέρας περιόδου, της αβασιδικής, θα στελεχωθεί με πέρσες γραφειοκράτες. Σε λίγο κανείς δεν θα καταλαβαίνει εκεί ποιος ανώτερος ή ανώτατος διοικητικός υπάλληλος είναι Πέρσης και ποιος Άραβας.

Ίσως όμως τα πράγματα να μην ήταν τόσο ευνοϊκά για τους Πέρσες, αν η εγκαταστημένη στη Δαμασκό πρώτη αραβική δυναστεία των Ομεϊαδών, δεν πάθαινε των παθών της τον ταραχο από την ανταγωνιστική δυναστεία των Αβασιδών. Που όταν νικήσουν τους Ομεϊάδες, το 747, θα μεταφέρουν την πρωτεύουσα στη Βαγδάτη και θα γίνουν καλοί γείτονες με τους Πέρσες. Ιράκ και Ιράν αυτή την εποχή δεν ξεχωρίζουν.

Λίγο μετά την αραβική κατάκτηση, οι Πέρσες θα ξεπεταχτούν άλλη μια φορά μέσα από τις στάχτες του δικού τους Φοίνικα και άλλη μια φορά θα φτιάξουν κράτος. Η ιστορική αντοχή αυτής της εθνότητας είναι ανάλογη μ' εκείνη των Ελλήνων και των Εβραίων. Μόνο που, όντας περισσότερο σώφρονες από μας, οι Πέρσες δεν ισχυρίζονται τόσο επίμονα όσο εμείς πως είναι απόγονοι ενδόξων προγόνων. Ίσως γιατί οι δικοί τους δεν ήταν τόσο ένδοξοι όσο οι δικοί μας. Δεν μόνο, και έχουν δίκιο, πως ο περσικός πολιτισμός έχει μια τεράστια αφομοιωτική ικανότητα. Όπως και ο ελληνικός. Πάντως, τα «καθαρά αίματα» τα έχουν ξεχάσει προ πολλού οι Πέρσες. Καιρός να τα ξεχάσουμε και μεις για να ηρεμήσουν λιγάκι τα αίματα.

4. Η Περσία της Μπουχάρα και του Ισπαχάν

Από το 650 μ.Χ. που οι Άραβες κατακτούν την Περσία και την προσαρτούν στο χαλιφάτο των Αβασιδών της Βαγδάτης και για δυο αιώνες, Περσία δεν υπάρχει. Υπάρχουν όμως Πέρσες που έχουν καταλάβει τα σημαντικότερα πόστα στη διοίκηση του αραβικού χαλιφάτου και περιμένουν την κατάρρευση των Αβασιδών για να φτιάξουν άλλη μια φορά, άλλο ένα δικό τους κράτος. Και το φτιάχνουν με βάση τα συντρίμια του χαλιφάτου της Βαγδάτης. Πρωτεύουσά του, η Μπουχάρα (Βουχάρα), μια μεγάλη οάση στην έρημο του Ουζμπεκιστάν, όχι μακριά από την Ταοκένδη. Η Μπουχάρα θα γίνει ταχύτατα το πιο σπουδαίο κέντρο του περσοϊσλαμικού πολιτισμού. Δυο λαμπρές δυναστείες περσών βασιλιάδων, οι Σαφαρίδες (867-903) και οι Σαμανίδες (903-944) θα κάνουν την Μπουχάρα τον πυρήνα απ' τον οποίο θα ξεπεταχτεί ένα ακόμα ένδοξο περσικό κράτος, ισλαμικό αυτή τη φορά και με έντονες επιρροές από τον αραβικό πολιτισμό.

Τους Πέρσες Σαμανίδες θα διαδεχτούν οι εξιρατισμένοι Τούρκοι Γαζναβίδες (944-1149). Ξεκινώντας αιώνες νωρίτερα οι Μογγόλοι Τούρκοι από την περιοχή της σημερινής Μογγολίας έχουν ήδη διασπαρεί σ' ολόκληρη την κεντρική Ασία. Οι πιο προωθημένοι προς τη Δύση θα εγκατασταθούν στην περιοχή του περσικού κράτους της Μπουχάρα, όπου και θα αφομοιωθούν με τους Πέρσες. Αλλά όχι εντελώς.

Τους Γαζναβίδες τουρκοϊρανοί μονάρχες θα διαδεχτούν οι Σελτζουκίδες Τούρκοι. Μ' αυτούς, ο περσικός πολιτισμός θα αρχίσει να γίνεται και λιγάκι τουρκοικός. Αλλά όχι εντελώς. Πάντως, οι Σελτζούκοι Τούρκοι, όντας αριθμητικά υπέρτεροι στην περιοχή της Μπουχάρα αλλά και λίγο νοτιότερα, στην περιοχή της σημερινής βόρειας Περσίας, δεν θα δυσκολευτούν να ελέγξουν, χωρίς μεγάλη αιματοχυσία, το περσικό κράτος. Που θα εκτουρκοιστεί. Αλλά όχι εντελώς. Ο πανάρχαιος περσικός πολιτισμός αντέχει και επηρεάζει βαθύτατα τους Σελτζούκους Τούρκους. Οι οποίοι θα δώσουν στο νέο περσοτουρκοικό κράτος μια τόσο μεγάλη ισχύ, που οι Πέρσες έχουν να τη δουν από τον

καιρό του Δαρείου Γ'. Τρεις Σελτζούκοι τουρκοπέρρες βασιλιάδες, ο Τογρούλ Μπέκ, ο Αρπ Αρσλάν και ο Μάλικ Σαχ θα συναποτελέσουν τους λεγόμενους «Μεγάλους Σελτζουκίδες». Είναι η πρώτη και νομίζω η μοναδική φορά στην ιστορία που ο χαρακτηρισμός Μεγάλος αποδίδεται συλλογικά σε τρία πρόσωπα.

Όμως, αυτό το μεγάλο και ένδοξο τουρκοπερσικό κράτος θα το διαλύσει τελικά ένας άλλος Μογγόλος, ο Τζένγκις Χαν. Με την κατάρρευση του τουρκοπερσικού κράτους των Σελτζουκιδών, μια όχι και τόσο μεγάλη παρέα Σελτζούκων που ήταν ήδη εγκαταστημένοι στην περιοχή της σημερινής Τουρκίας σαν φρουροί των συνόρων της Περσοσελτζουκικής Αυτοκρατορίας με τη Βυζαντινή, θα ξεμείνουν εκεί.

Και μέσα από την απελπισία τους που έμειναν εξουσιαστικά άστεγοι και βασιλικά ξεκρέμαστοι, θα προκύψει μια ακόμα αυτοκρατορία, η Οθωμανική, όπως θα ονομαστεί από το όνομα του Οθμάν ή Οσμάν, του σελτζούκου ιδρυτή του πρώτου μικρού τουρκικού κράτους στην περιοχή της Μικράς Ασίας. Που στα καλά καθούμενα θα γίνει ταχύτατα μια μεγάλη αυτοκρατορία. Το κενό εξουσίας καλύπτεται στα γρήγορα. Και όλα αυτά διότι ο Τζένγκις Χαν διέλυσε, πανάθεμά τον, το ήδη ετοιμόρροπο λόγω γήρατος περσοτουρκικό κράτος των Σελτζούκων στην περιοχή της σημερινής Περσίας αφήνοντας να ζήσουν, έτσι για δείγμα στη Μικρά Ασία κάπου 2.000 Σελτζούκοι, που δεν είναι καθόλου σίγουρο πως ήταν Σελτζούκοι. Πάντως Ακρίτες του τουρκοπερσικού σελτζούκου κράτους ήταν οπωσδήποτε μέχρι την κατάρρευσή του από τα δυνατά χτυπήματα του Τζένγκις Χαν. Που αμέσως μετά την κοπάνησε, γύρισε στην Ασία και στράφηκε κατά της Κίνας, όπου και πέθανε. Ποτέ στην ιστορία δεν εμφανίστηκε κατακτητής τόσο μεγάλος και τόσο επικίνδυνος, όσο ο Τζένγκις Χαν, ο «Μεγάλος Μογγόλος».

Το είδατε: η Οθωμανική Αυτοκρατορία θα προκύψει με καραμπόλα. Στην Περσία θαράει ο Τζένγκις Χαν, στη Μικρά Ασία εμφανίζονται οι συνέπειες. Η ευρύτερη περιοχή που σήμερα ονομάζουμε Μέση Ανατολή ήταν πάντα πολύ ευαίσθητη στα χτυπήματα. Προσοχή, λοιπόν. Η ελληνική ιστορία δεν κινείται από μόνη της, δεν είναι αυτοκίνητη, είναι ετεροκίνητη. Κινείται με σπρωξίματα άλλοτε από δω κι άλλοτε από κει, άλλοτε άμεσα και άλλοτε έμμεσα. Κάθε τι που γίνεται στην ευρύτερη περιοχή

της Μέσης Ανατολής από αρχαιοτάτων χρόνων αφορά και την ελληνική ιστορία.

Ο Μεγάλος Μάλικ Σαχ, αυτός που θα την πάθει από τον Τζένγκις Χαν, είναι ο τελευταίος σελτζούκος βασιλιάς. Με το θάνατό του το 1092 οι εξελίξεις στην περιοχή θα είναι ραγδαίες. Όχι μόνο γιατί τότε περίπου θα εμφανιστεί, όπως είπαμε, το οθωμανικό κράτος που θα γίνει αυτοκρατορία ταχύτατα, αλλά κυρίως διότι την περιοχή της Περσίας θα την ελέγχουν στο εξής οι επίγονοι του Τζένγκις Χαν, που θα ιδρύσουν εκεί δικά τους βασίλεια, τα οποία θα συνυπάρχουν με την Οθωμανική και τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Οι Πέρσες στο εξής θα είναι και ολίγον Μογγόλοι- αλλά όχι εντελώς. Πολιτιστικά, θα κυριαρχήσουν και επί των Μογγόλων. Ο περσικός πολιτισμός θα αντέξει και σ' αυτά τα τρομερά χτυπήματα. Κανένας κατακτητής δεν μπόρεσε να εξαφανίσει τον αρχαίο περσικό πολιτισμό, που αρχίζει το 3000 π.Χ. στο Ελάμ. Και σ' αυτό ακόμα η Ελλάδα και η Περσία συνεχίζουν να θαδίζουν παράλληλα. Η βασική διαφορά μας από τους Πέρσες συνίσταται κυρίως στο ότι εμείς συνεχίζουμε να δίνουμε μεγαλύτερη σημασία στο «καθαρό» ελληνικό αίμα, παρά στον πολιτισμό μας, που στο κάτω κάτω είναι πιο σημαντικός από τον περσικό.

Κάνουμε ένα άλμα 400 περίπου ετών και πάμε στο 1502, τη χρονιά που στην εξουσία εγκαθίσταται η δυναστεία των Σαφαβιδών. Κανείς πλέον δεν μπορεί να πει με σιγουριά αν τούτη η δυναστεία είναι μογγολική ή περσική. Μάλλον είναι και τα δυο. Πάντως, μουσουλμανική είναι σίγουρα. Στο εξής η θρησκεία θα παίζει μεγαλύτερο ρόλο στη συνοχή της περσικής εθνότητας από τις άλλες εθνολογικές παραμέτρους. Το ίδιο θα συμβεί και σε μας. Η ορθοδοξία θα καλύψει τόσο καλά τις άλλες ελληνικές εθνολογικές παραμέτρους, ώστε να ισχύει ακόμα η καταστροφική για τον ελληνισμό εξίσωση «πας Έλλην, ορθόδοξος».

Με τους περσομογγόλους Σαφαβίδες (1502-1736) αρχίζει η ιστορία της νεώτερης Περσίας. Ο Αμπάς Α' ο Μεγάλος (1571-1629), ο μεγαλύτερος βασιλιάς αυτής της δυναστείας είναι στ' αλήθεια μεγάλος. Για να μεγαλώσει όμως χρειάστηκε: 1) να τυφλώσει τον πατέρα του, 2) να τυφλώσει δυο απ' τ' αδέρφια του, 3) να τυφλώσει έναν απ' τους γιους του και 4) να σκοτώσει έναν απ' τους γιους του.

Όλα αυτά τα βασιλικά φρικώδη γίνονται γύρω στο 1540, την εποχή που κάνουν την εμφάνισή τους στην περιοχή οι Άγγλοι, οι φίλοι του Αμπάς Α΄. Που πρέπει να έβαλαν το χεράκι τους στα παραπάνω αριθμηθέντα βασιλικά φρικώδη με αντάλλαγμα το δικαίωμα να οργανώσουν τον περσικό στρατό κατά τα ευρωπαϊκά, δηλαδή τα αγγλικά πρότυπα. Πράγμα που γίνεται με άκρως εντυπωσιακή ταχύτητα. Και που έχει σαν πρώτη και κύρια συνέπεια την εκδίωξη των Πορτογάλων από την περιοχή του Περσικού Κόλπου, όπου μέχρι τότε έκαμαν ό,τι ήθελαν. Στο εξής, στην ίδια περιοχή, οι Άγγλοι είναι αυτοί θα κάνουν ό,τι θέλουν. Πολύ συχνά, μάλιστα, θα κάνουν σαχ και ματ, παίζοντας πολιτικό και πολεμικό σκάκι.

Στα περσικά σαχ σημαίνει βασιλιάς και ματ σημαίνει νεκρός. Το σκάκι είναι ινδικό παιχνίδι (πρωτοεμφανίστηκε στη δόρεια Ινδία τον 6ο μ.Χ. αιώνα) που θα πάρει περσικό όνομα (θα μπορούσε να λέγεται και σάχι, από το σάχης, βασιλιάς), διότι στην Περσία τελειοποιείται και παίρνει τη σημερινή του μορφή, όπου δυο αντίπαλοι στρατοί, με τους αξιωματικούς και τα άλογά τους, κυνηγούν ο ένας τον άλλο μέσα στη σκακιέρα, με σκοπό να σκοτώσουν, να κάνουν ματ, για να το πούμε περσικά, ώστε να κρύψουμε τα αίματα, τον αντίπαλο βασιλιά, αφού πρώτα βάλουν στο χέρι τη βασίλισσα, που συμπαραστέκεται στο βασιλιά μέχρι τέλους, προστατευόμενη από τους πύργους.

Είναι συναρπαστική η στρατιωτική λογική αυτού του παιχνιδιού, όπου κάθε κίνηση του κάθε πιονιού, σημαντικού και ασήμαντου, έχει σοβαρότατες συνέπειες στην έκβαση του αγώνα και στην τελική νίκη ή ήττα, την οποία οι καλοί παίκτες-στρατηγοί μπορούν να την εικάσουν από τις δυο-τρεις πρώτες κινήσεις και να προσαρμοστούν ανάλογα. Το σκάκι είναι η σχηματοποίηση της πιο καθαρής φορμαλιστικής λογικής, διά της οποίας αποκλείονται όλοι οι συναισθηματικοί παράγοντες που ενδέχεται να επηρεάσουν την έκβαση ενός αγώνα.

Σύμφωνα με την απάνθρωπη λογική του σκακιού, ο Αμπάς Α΄ ο Μεγάλος υπήρξε ένας πολύ μεγάλος σκακιστής, που παραμέρισε όλα του τα συναισθήματα για τους φίλους και τους συγγενείς, ακόμα και τους πιο κοντινούς. Δεν πρωτοτύπησε, πάντως. Το ίδιο κάνουν με παραλλαγές όλοι οι μεγάλοι παίκτες της ιστορίας. Που για να πετύχουν το στόχο τους, δηλαδή τη

νίκη, χρησιμοποιούν κατ' αρχήν πόνια. Κάθε παρτίδα σκακιού αρχίζει με τις κινήσεις των στρατιωτών, που μπαίνουν στη μάχη και σκοτώνονται απ' την πρώτη στιγμή. Σε κάθε παρτίδα σκακιού ο βασιλιάς σκοτώνεται τελευταίος - αν σκοτωθεί. Όπως και να 'ναι, δεν τρέχει τίποτα αν σκοτωθούν όλοι γύρω του, ακόμα και η αγαπημένη του βασίλισσα. Αρκεί να μη σκοτωθεί αυτός.

Σαχ ματ, θα φωνάξει ο αντίπαλος πριν καρφώσει το σιλέτο στην καρδιά του βασιλιά. Είναι μια πολεμική κραυγή που δεν θα ήθελε να την ακούσει κανένας παίχτης στρατιωτικών ή πολιτικών παιγνίων. Ο Αμπάς Α΄ ο Μεγάλος δεν θα την ακούσει ποτέ. Την έλεγε πάντα πρώτος και προς κάθε κατεύθυνση - πλην της κατεύθυνσως στην οποία βρίσκονταν οι Άγγλοι. Που θα εκδιώξουν πολύ έγκαιρα από την περιοχή τους ποντοπόρους Πορτογάλους, τους πρωτοπόρους σ' όλες τις θαλασσινές εξερευνησεις.

Μέχρι τα μέσα του 16ου αιώνα οι Πορτογάλοι κυριαρχούν στην περιοχή του Περσικού Κόλπου. Από τον 16ο αιώνα και μετά θα γίνουν οι καλύτεροι φίλοι και συνεργάτες των Άγγλων σ' όλες τις θάλασσες στις οποίες ταξιδεύει η πρωτοπόρα αγγλική αποικιοκρατία. Σε αντάλλαγμα, οι Άγγλοι θα επιτρέψουν σ' αυτή τη μικρή θαλασσινή χώρα (είναι ίση με την Ελλάδα) να διατηρεί κάποιες αποικίες στην Αφρική και στην Ασία.

Απλό δίδαγμα για φωνακλάδες Έλληνες: αν είναι να γίνεις δορυφόρος μιας μεγάλης δύναμης, γίνε έγκαιρα, και άσε τις μαρμούρες για τους ενδόξους προγόνους. Εμείς, κουβαλώντας στη ράχη μας τους ενδόξους προγόνους, θα γίνουμε άδοξοι δορυφόροι των Άγγλων πολύ αργά, το 1830. Κι αυτοί θα μας πασάρουν στους Αμερικανούς που θα τους σκατζάρουν στο Αιγαίο πολύ έγκαιρα, το 1947. Κατά τα άλλα, η Ελλάδα ανήκει στους Έλληνες! Δηλαδή στους φίλους και συμμάχους των Ελλήνων. Τουλάχιστον οι Πορτογάλοι ανήκουν μόνο στους Άγγλους, ακόμα και σήμερα, και όχι αορίστως στους φίλους και συμμάχους. Οι φίλοι και οι σύμμαχοι αλλάζουν, η Αγγλία δεν αλλάζει. Απλώς διαφοροποιείται. Σήμερα η Αγγλία είναι Αμερική, κι αυτό δεν ενοχλεί καθόλου τους πάντα πραχτικούς Άγγλους.

Ούτε τους Πορτογάλους, που συνεχίζουν να τρέχουν πίσω από τους Άγγλους, αν και γείτονες των Ισπανών, που είναι οι υπ' αριθμόν ένα εχθροί των Άγγλων. Δεν θα ξεχάσουν ποτέ οι Ισπανοί πως οι Άγγλοι είναι αυτοί που κατέλυσαν την ισχυρή

μέχρι τις αρχές του περασμένου αιώνα ισπανική άτυπη αυτοκρατορία της Λατινικής Αμερικής.

Όλα τα κράτη της Λατινικής Αμερικής θα εμφανιστούν σχεδόν ταυτόχρονα με το νεοελληνικό. Να είναι τυχαίο, άραγε; Και να είναι τυχαίο που η Οθωμανική Αυτοκρατορία θα αρχίσει να καταρρέει ταυτόχρονα με την Ισπανική; Οι Άγγλοι ξέρουν και κάτι ακόμα: πως η Νεοπερσική Αυτοκρατορία θα καταρρεύσει πριν από την Οθωμανική, αν και η τελευταία προσπάθησε επίμονα χωρίς να το καταφέρει να καταλύσει την Περσική.

Οι Άγγλοι ξέρουν πως οι αυτοκρατορίες καταρρέουν από μόνες τους, κάτω απ' τον όγκο και το βάρος τους. Στήνονται, λοιπόν, στην περιοχή του Περσικού Κόλπου, όχι για τα πετρέλαια, που δεν υπάρχουν ακόμα, αλλά για το δεβαιωμένο από την απώτατη περσική αρχαιότητα εμπορικό ενδιαφέρον της. Οι Άγγλοι ξέρουν να παίζουν πολιτικό σκάκι. Είναι, μάλιστα, γκραν-μετρ. Και το σκάκι θέλει υπομονή. Όσο για τους Έλληνες, αυτούς άστους να δουρλίζονται με το θορυβώδες τάβλι στα πολιτικά καφενεία. Σταματούν το πολιτικό τάβλι μόνο για να το γυρίσουν στα πολιτικά ζάρια, καμιά φορά και στο ευτελέστερο των παιγνίων, το κορώνα-γράμματα.

Να αποχαιρετήσουμε την αυτοκρατορική Περσία για να περάσουμε αμέσως στο νεοπερσικό κράτος με κάτι το ευχάριστο και το πολιτισμένο. Λοιπόν, το Ισπαχάν ήταν η έδρα της αυτοκρατορίας των σελτζούκων Τουρκοπερσών από τον 11ο αιώνα. Ο Αμπάς Α' ο Μεγάλος, στο τέλος του 16ου και τις αρχές του 17ου αιώνα θα την κάνει μια εντελώς υποδειγματική για τον καιρό εκείνο πόλη 600.000 κατοίκων, γεμάτη πάρκα, στοές, πολυτελή τζαμιά και υπερπολυτελή παλάτια. Το Ισπαχάν, στο κέντρο της απόστασης ανάμεσα στην Τεχεράνη, που βρίσκεται στο βορρά της σημερινής Περσίας, κοντά στην Κασπία Θάλασσα, και τις ακτές του Περσικού Κόλπου, θα γίνει μια πόλη μυθική, γεμάτη ποιητές και σοφούς κοραμιστές, που κάνουν ό,τι μπορούν για να δείξουν πως ο Θεός αγαπάει όλες τις μορφές και όλες τις παραλλαγές του έρωτα, μηδέ του υπαγομένου στο «μουσουλμανικό δίκαιο» εξαιρουμένου, που αντίθετα από την ισχύουσα λανθασμένη άποψη που το θέλει ομοφυλοφιλικό, εφαρμόζεται κατά κύριο λόγο στις γυναίκες από τους συζύγους και κυρίως τους εραστές τους, για λόγους που έχουν σχέση με την

αντιούλληψη μάλλον, παρά με τη διαστροφή. Η μουσουλμάνα που θα πέσει στο κρεβάτι σου, θα πέσει πρώτα μπρούμυτα. Θα δυσκολευτείς να την πείσεις να γυρίσει ανάσκελα.

Το «τέτοιο» γίνεται καλύτερα όταν ξαπλώνεις σε περσικό χαλί. Από τον 16ο αιώνα και μέχρι τις μέρες μας τα περίφημα περσικά χαλιά θα πωλούνται σ' όλον τον κόσμο όχι σαν χρηστικά αντικείμενα, αλλά σαν ακριβά έργα τέχνης. Έχουμε εδώ μια άλλη εφαρμογή, εντελώς διαφορετική από την προηγούμενη, του μουσουλμανικού δικαίου. Καθώς ο μωαμεθανισμός απαγορεύει την αναπαράσταση των ανθρωπίνων μορφών, οι εικαστικοί καλλιτέχνες, όπως και οι εραστές στην προηγούμενη περίπτωση, βρίσκουν τρόπους να ασκήσουν το ταλέντο τους με άλλον τρόπο, ανεικονικό και διακοσμητικό. Το σημαντικό είναι να έχεις ταλέντο, και τους τρόπους να το εκφράσεις, στο κρεβάτι ή στο χαλί, θα τους βρεις.

5. Η Περσία των Παχλαβί και του Μοσαντέκ

Ο βασιλιάς λέγεται σαγιατίγια στα αρχαία περσικά και σαχ στα νέα περσικά. Εκτός όμως από τον σαχ (σάχη) υπάρχει και ο παντισάχ, δηλαδή ο αφέντης βασιλιάς. Αυτόν τον τίτλο τον παίρνει όποιος βασιλιάς θέλει, αρκεί να αισθάνεται αφέντης του λαού του και ιδιοκτήτης της χώρας του.

Είχε τέτοιο σουξέ ο τίτλος του παντισάχ, που απ' τους Πέρσες τον παίρνουν και οι αφγανοί βασιλιάδες εκεί δίπλα, και οι τούρκοι σουλτάνοι απ' την άλλη μεριά. Βέβαια, και οι δυο λαοί, και οι Τούρκοι και οι Αφγανοί, χρωστούν πάρα πολλά στους Πέρσες, κι αυτό δημιουργεί στους τελευταίους την υποχρέωση να αισθάνονται κάπως πατριικά απέναντί τους. Όμως, τόσο οι Τούρκοι όσο και οι Αφγανοί σπανιότατα ανταποκρίνονται στα προστατευτικά αισθήματα των Περσών. Ίσως γιατί ξέρουν πόσο επιδέξιοι είναι στη δημιουργία αυτοκρατοριών.

Όταν, λοιπόν, βλέπουν κάποιον πέρση βασιλιά (σαχ) να αυτοανακηρύσσεται σαχασάχ, που σημαίνει μεγάλος βασιλιάς, ξέρουν πως αυτός, προκειμένου να μη γελοιοποιηθεί φέροντας

ανάξια τον τίτλο του μεγάλου βασιλιά, που τον είχε εφεύρει ο Δαρείος Β' ο Μέγανος γύρω στα 550 π.Χ., πρέπει να μεγαλώσει τη χώρα του. Είτε προς τη μεριά της Τουρκίας, με την οποία η Περσία συνορεύει στα βορειοδυτικά, είτε προς τη μεριά του Ιράκ, με το οποίο η Περσία συνορεύει στα δυτικά, είτε προς τη μεριά του Αφγανιστάν, με το οποίο η Περσία συνορεύει στα ανατολικά, είτε προς τη μεριά του Πακιστάν, με το οποίο η αιώνια Περσία συνορεύει επίσης στα ανατολικά, αλλά νοτιότερα.

Η Περσία, μια χώρα άγονη κατά το 80% της επιφανείας της, έχει στα βορειοανατολικά και έναν άλλο γείτονα, τη Ρωσία. Αλλά αυτήν ποτέ δεν σκέφτηκε να τη δώσει στο χέρι. Δεν θα ήταν δυνατό, άλλωστε, λόγω μεγέθους. Αντίθετα η Ρωσία, από τότε που υπάρχει σαν χώρα, συνεχώς στραβοκοιτάει την Περσία. Πράγμα που είχε σαν συνέπεια, τόσο η Αγγλία όσο και η Γερμανία να ζητούν επίμονα να εγκατασταθούν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στην Περσία, προκειμένου να την κρατήσουν έξω από τη σφαίρα επιρροής ή επιβουλής της Ρωσίας. Απ' τις αρχές του 19ου αιώνα η Περσία θα γίνει πεδίο έντονων ανταγωνισμών ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις. Και να πώς.

Το 1794 ανέρχεται στο θρόνο ο τελευταίος «παραδοσιακός» σάχης, ο Αγά Μωχάμετ Χαν, ιδρυτής της εντελώς χρεοκοπημένης δυναστείας των Κατζάρων, που διαδέχεται τη μισοχρεοκοπημένη δυναστεία των Ζαντ (1754-1794) που είχε διαδεχτεί τη σπουδαία δυναστεία των Σαφαβιδών (1502-1736) με προεξάρχοντα εδώ το γνωστό μας Αμπάς Α' τον Μέγανο. Ο Αγά Μωχάμετ Χαν το παίζει και παντισάχ, και σαχασάχ, και ό,τι του κατέβει. Είναι ένας τύραννος που τον βλέπουν οι Άγγλοι και λεν: είναι ο πιο κατάλληλος για να τα κάνει όλα μπάχαλο ώστε να μπορέσουμε να επέμβουμε σαν σωτήρες. Και τα κάνει μπάχαλο, ο κερατάς.

Και τότε οι Άγγλοι υπογράφουν μια πολύ πρωτότυπη συμφωνία με τους Ρώσους. Η Αγγλία δίνει στη Ρωσία το δικαίωμα να επεμβαίνει στρατιωτικά στην Περσία στην περίπτωση που απειληθούν τα συμφέροντά της στην περιοχή της Κασπίας Θάλασσας, που είναι περισσότερο ρωσική παρά περσική, και η Ρωσία δίνει στην Αγγλία το δικαίωμα να επεμβαίνει στην Περσία οικονομικά αλλά όχι και στρατιωτικά.

Αυτές οι χονδροειδέστατες προκλήσεις από τη μεριά δύο με-

γάλων δυνάμεων έχουν πολύ θετικά αποτελέσματα, φυσικά για τις μεγάλες δυνάμεις. Όμως, προκαλείται τέτοια αναταραχή στη χώρα, που ο σάχης υποχρεώνεται το 1906 να παραχωρήσει ένα Σύνταγμα της πλάκας, ίσα ίσα για να μπορούν να παρεμβαίνουν ευκολότερα οι Άγγλοι με τους «δημοκράτες» πέρσες φίλους τους στα εσωτερικά μιας χώρας που τώρα σπαράσσεται από συνεχείς συνωμοσίες και εμφυλίους πολέμους. Και όταν εδραιώσουν τη θέση τους λίγο μετά το 1904, οι Άγγλοι θα τροποποιήσουν την αρχική συμφωνία με τους Ρώσους και θα χωρίσουν τη χώρα σε ζώνη ρωσικής (στο βορρά) και αγγλικής (στο νότο) επιρροής.

Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, στη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου θα συμβούν κωμικοτραγικά πράγματα στην Περσία, που είναι ουδέτερη χώρα. Οι Άγγλοι λεν, τι ουδέτερη και αηδίες. Και εισβάλλουν στη χώρα. Οι Ρώσοι λεν τα ίδια και εισβάλλουν και αυτοί. Όμως, ακριβώς τα ίδια λεν και οι αντίπαλοι των Αγγλορώσων, οι Γερμανοί. Και εισβάλλουν και αυτοί. Λίγο έλειψε τα πεδία των μαχών του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου να μεταφερθούν στην Περσία. Κι όλα αυτά για το πετρέλαιο, που αρχίζει να ξεμυτάει.

Κατά πάσα πιθανότητα θα μεταφερόταν τότε το μέτωπο στην Περσία, αν το γόρδιο δεσμό δεν τον έλυναν τελικά το 1917 οι μπολσεβίκοι, που αυτή τη χρονιά παίρνουν την εξουσία στη Ρωσία, για καλή (προς το παρόν) τύχη της Περσίας. Μέσα στην αναταραχή που δημιουργείται στην Περσία από τις καθεστωτικές αλλαγές στη γειτονική Ρωσία, ένας δημοσιογράφος ονόματι Ζαγίντ Ζιγιά θα κάνει το 1921 ένα πραξικοπηματάκι προκειμένου να σωφρονίσει το φίλο των Άγγλων, σάχη Αχμάτ Σαχ. Ταυτόχρονα, ένας στρατηγός ονόματι Ριζά Χαν θα θαδίσει με το στρατό του κατά της Τεχεράνης, προκειμένου να στηρίξει με τα όπλα το παράδοξο πραξικόπημα ενός σχεδόν άοπλου δημοσιογράφου.

Λίγες μέρες μετά το δημοσιογραφικοστρατιωτικό πραξικόπημα υπογράφεται στη Μόσχα σοβιετοπερσικό πρωτόκολλο διά του οποίου η Σοβ. Ένωση παραιτείται από τα προς αυτήν χρέη της Περσίας, με αντάλλαγμα το δικαίωμα να επεμβαίνει στρατιωτικά στην περίπτωση που «τρίτες δυνάμεις» θα επενέβαιναν στρατιωτικά στην Περσία. Πανικόβλητος ο σάχης απ' όλα αυτά τα

εντελώς καινοφανή για τη χώρα του, την εγκαταλείπει το 1923. Και σε δύο χρόνια, το 1925, ο στρατηγός Ριζά Χαν, που ήταν ήδη δικτάτορας από το 1923 που έφυγε ο σάχης, αυτοδιορίζεται σάχης με το όνομα Παχλαβί. Στην Περσία ποτέ κανείς δεν εμπόδισε κανέναν δικτάτορα να γίνει και βασιλιάς εκτός από δικτάτορας. Άλλωστε, όλες οι δυναστείες των σάχηδων έτσι προέκυψαν: με πραξικόπημα κατά της προηγούμενης δυναστείας.

Κι έτσι, ο σάχης Ριζά Παχλαβί, δηλαδή ο πρώην στρατηγός Ριζά Χαν, θα ιδρύσει δική του δυναστεία. Και μόλις την ιδρύσει θα προσπαθήσει να τα βρει με τους Άγγλους. Που στην αρχή τον παρεξηγούν, τον κατηνέμουν. Νομίζουν πως θα προσπαθήσει να παίξει ρώσικο παιχνίδι. Αλλά ο εκ δικτατόρων φρέσκος σάχης θα αποδειχτεί μεγάλος ισορροπιστής. Χρησιμοποιεί πολύ επιδέξια τους Ρώσους για να πιέζει τους Άγγλους, και τους Άγγλους για να πιέζει τους Ρώσους. Οι Πέρσες έχουν σωρευμένη τεράστια ιστορική πείρα στη διοίκηση και θεωρούνται, διεθνώς, από τους μεγάλους εξπέρ σ' αυτά τα θέματα. Θα αποδειχτούν, λοιπόν, πολύ σκληρό καρύδι και για τους Ρώσους, και για τους Άγγλους.

Από το 1923 που ο Ριζά Χαν καταλαμβάνει την εξουσία και κυρίως από το 1925 που γίνεται σάχης (βασιλιάς), η Περσία θα αναπτυχθεί οικονομικά με τέτοια ιλιγγιώδη ταχύτητα, που το φαινόμενο ακόμα το μελετούν οι οικονομολόγοι στα πανεπιστήμια της Δύσης. Στα 15 χρόνια που θα μεσολαβήσουν μέχρι την κήρυξη του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, η Περσία θα γίνει μια μοντέρνα, «ευρωπαϊκή» χώρα. Κατά κάποιον τρόπο ο πρώην Ριζά Χαν και νυν Ριζά Παχλαβί είναι ο Πέρσης Κεμάλ Ατατούρκ, με μια σημαντική διαφορά ωστόσο: άρχει σε μια γεωργικά φτωχή χώρα με πολλά πετρέλαια, που οι Άγγλοι τα έχουν ήδη βάλει στο χέρι με την Μπρίτις Πετρόλιουμ (BP). Η οποία όμως το 1925 υποχρεώνεται να αυξήσει το επί των κερδών ποσοστό που πρέπει να καταβάλλει στο περσικό κράτος προκειμένου να συνεχίσει να εκμεταλλεύεται τα περσικά πετρέλαια. Και επειδή ο σάχης δεν έχει εμπιστοσύνη στους Άγγλους, καλεί γερμανούς τεχνικούς για να ελέγχουν τα πετρελαϊκά πράγματα για λογαριασμό του περσικού κράτους.

Όμως, όταν ξεσπά ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, οι Άγγλοι παρέα με τους Σοβιετικούς θα εισβάλουν στην Περσία και σχε-

δόν θα την καταλάβουν. Αλλά όχι επισήμως. Δεν ήρθαν σαν εχθροί. Είναι υποχρεωμένοι, λέει, να θέσουν υπό τον έλεγχό τους την Περσία για να μην πάρει ο Χίτλερ τα πετρέλαιά της. Βέβαια, οι γερμανοί τεχνικοί του πετρελαίου που δουλεύουν στην Περσία βρίσκονται εκεί από την προχιτλερική περίοδο, όμως αυτό δεν σημαίνει πως δεν θα μπορούσαν τώρα να βοηθήσουν τον Χίτλερ. Συνεπώς, η κατοχή της Περσίας από τους Αγγλορώσους δεν στερείται πολεμικής λογικής. Αλίμονό τους αν ο Χίτλερ έβαζε στο χέρι τα περσικά πετρέλαια. Άλλωστε, για τα πετρέλαια που του λείπουν κάνει κατ' ουσίαν τον πόλεμο.

Κάτω απ' αυτές τις πολεμικές συνθήκες, ο σάχης Ριζά (Χαν) Παχλαβί, ο πρώην στρατηγός που προτίμησε τον τιμητικό τίτλο του βασιλιά (σαχ) από τον καθόλου τιμητικό τίτλο του δικτάτορα, υποχρεώνεται να παραιτηθεί το 1941 υπέρ του υιού του Μοχάματ Ριζά. Ο οποίος το 1942 θα γίνει σύμμαχος και της Σοβ. Ένωσης και της Αγγλίας ταυτόχρονα.

Για να δοθεί έμφαση από τους δυτικούς συμμάχους στη γεωστρατηγική σημασία που έχει γι' αυτούς η Περσία, οι Τρεις Μεγάλοι διαλέγουν την Τεχεράνη για να πραγματοποιήσουν εκεί τη συνάντηση κορυφής του 1943. Ο Τσώρτσιλ, ο Ρούσβελτ και ο Στάλιν με την ευκαιρία της συνάντησής τους στην Τεχεράνη (Τεχράν, στα περσικά) είπαν να αυτοδιοριστούν και επισήμως προστάτες της Περσίας. Και υπόσχονται στους Πέρσες και του πούλιού το γάλα, αλλά για μετά τον πόλεμο. Προς το παρόν προέχει το πετρέλαιο. Που, βέβαια, δεν τρώγεται, όμως μπορεί να μετατραπεί σε ό,τι φαγώσιμο γουστάρεις. Οι Πέρσες μπορεί να πεινούν τώρα, όμως είναι βέβαιοι πως θα φαν του σκαμού μόλις τελειώσει ο πόλεμος. Αμ, δε που θα φαν! Με τη λήξη του πολέμου και την έναρξη του ψυχρού πολέμου οι Άγγλοι θα μείνουν μόνοι τους εκεί, χωρίς την ενοχλητική παρουσία των Ρώσων.

Το 1947 το σοσιαλιστικό κόμμα Τουντέχ τίθεται εκτός νόμου. Αμέσως μετά, την ίδια χρονιά, το περσικό κοινοβούλιο απορρίπτει πρόταση της ΕΣΣΔ για την ίδρυση ρωσοπερσικής εταιρείας πετρελαίων, με εξαιρετικά συμφέροντες για την Περσία όρους. Και τότε αρχίζουν συλλαλητήρια, απεργίες και ταραχές, που τις υποκινούν οι υπερδεξιόι εθνικιστές. Που, ώ του θαύματος, υποκαθιστούν στον κλασικό τους ρόλο τους εκτός νόμου ευρισκόμενους αριστερούς.

Οι «ταραξίες» ζητούν την εκδίωξη των Άγγλων και την εθνικοποίηση των πετρελαίων. Μέσα απ' αυτό το δεξιοαριστερό χάος θα ξεπεταχτεί ένας άνθρωπος για τον οποίο θα μιλάει για καιρό όλος ο κόσμος σ' όλον τον κόσμο. Ο δόκτωρ Μοσαντέκ ήταν όντως δόκτωρ αφού ήταν διδάκτωρ της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Λωζάνης, όμως κανείς δεν περίμενε ένα τόσο ορμητικό μπάσιμο στην πολιτική σκηνή της Περσίας ενός τόσο ντελικάτου νομομαθούς, που έδειχνε ικανός μόνο για καθηγητής στο πανεπιστήμιο.

Το 1951, λοιπόν, ο δόκτωρ Μοσαντέκ, πείθει τη Βουλή να εθνικοποιήσει τα πετρέλαια και να διώξει τους Άγγλους. Ο δόκτωρ γίνεται ξαφνικά εθνικός ήρωας και ο σάχης υποχρεώνεται να τον κάνει πρωθυπουργό. Δεν το θέλει καθόλου, το θέλει όμως ο λαός, που συνεχίζει τις απεργίες, τα συλλαλητήρια και τις ταραχές. Μοσαντέκ και ξερό ψωμί! Αλλά ο Μοσαντέκ είναι ακροδεξιός. Τον υποστηρίζει όμως και η Αριστερά! Μύλος. Πανικόβλητος ο σάχης από τούτα τα μπερδέματα εγκαταλείπει τη χώρα το 1953 και διορίζει πρωθυπουργό τον στρατηγό Ζαχέντι για να βγάλει τα κάστανα απ' τη φωτιά που άναψε ο Μοσαντέκ. Που συνεχίζει να μη λογαριάζει κανέναν, για να γίνει μια μορφή θρυλική σ' όλον τον κόσμο.

Παρά την υποστήριξη που έχει ο Μοσαντέκ από το λαό, που όχι μόνο συνεχίζεται, αλλά και επαυξάνεται μετά τη φυγή του σάχης, ο τοποτηρητής του βασιλιά στρατηγός Ζαχέντι, με την απροκάλυπτη βοήθεια των Αμερικανών που ήδη έχουν αντικαταστήσει τους Άγγλους (εδώ σε μας θα τους αντικαταστήσουν το 1947) συλλαμβάνει τον εθνικό ήρωα και τον καταδικάζει σε θάνατο. Η ποινή του όμως μετατρέπεται σε κάθειρξη τριών ετών. Ο Μοσαντέκ θα εκτίσει την ποινή και τον υπόλοιπο χρόνο της ζωής του, μέχρι το 1967 που θα πεθάνει, θα τον περάσει σε κατ' οίκον περιορισμό.

Στο μεταξύ ο σάχης, ο Μοχάματ Ριζά επιστρέφει. Επειδή όμως ο Μοχάματ Ριζά δεν έχει στεφθεί επισήμως σάχης, όπως ο στρατηγός πατέρας του, στέφεται τώρα, το 1967, τη χρονιά του θανάτου του φοδερού Μοσαντέκ, τη χρονιά της εγκατάστασης της χούντας στην Ελλάδα. Υποθέτω πως το προηγούμενο του Μοσαντέκ στην Περσία θα παίξει το ρόλο του στην απόφαση των Αμερικανών να εγκαταστήσουν χούντα στην Ελ-

λάδα. Προσπαθούν να δέσουν το γόδαρό τους διά των γαϊδάρων τους σε μεγάλη ακτίνα ασφαλείας γύρω από τα πετρέλαια του Περσικού Κόλπου. Το είπα πολλές φορές: η ελληνική και η περσική ιστορία, παλιότερη και νεώτερη, βαδίζουν παράλληλα.

Το 1967, λοιπόν, που ο Μοχάματ Ριζά θα γίνει και επισήμως σάχης, θα πάρει το σαχικό ψευδώνυμο του πατέρα του και στο εξής θα ονομάζεται κι αυτός Παχλαβί. Ο Παχλαβί Β' έχει μια πανέμορφη σύζυγο, ονόματι Φαράχ. Με εισήγηση των Αμερικανών θα στεφθεί κι αυτή αυτοκράτειρα την ίδια μέρα που ο άντρας της θα στεφθεί σάχης. Πρώτη φορά στην ιστορία του μωαμεθανισμού, που απαγορεύει να δίνονται επίσημα αξιώματα σε γυναίκες, μια γυναίκα αποκτά τίτλο ευγενείας και μάλιστα το μεγαλύτερο που θα ήταν δυνατό να υπάρξει. Αυτό τον τρόπο δρίσκουν οι Αμερικανοί για να δείξουν πως η Περσία είναι μια μοντέρνα χώρα. Ναι, αλλά ο Χομείνι παραμονεύει.

6. Η Περσία του Χομείνι

Εμείς το Ιράν θα συνεχίσουμε να το λέμε Περσία για λόγους που έχουν σχέση με την ελληνική ιστορία. Άλλωστε, όπως ήδη είπαμε, αυτή η χώρα άλλαξε όνομα τρεις φορές από το 1935 και μετά. Μέχρι το 1935 λεγόταν Περσία, μετά έγινε Ιράν, μετά ξανάγινε Περσία, μετά ξανάγινε Ιράν. Και επειδή το «ιρανγκέιτ» θα μας μπερδέψει πάρα πολύ, όσον αφορά αφενός τις σχέσεις του Ιράν με το γειτονικό Ιράκ και αφετέρου τις σχέσεις του Ιράν με τους Αμερικανούς και του Ιράκ πάλι με τους Αμερικανούς, για να μην μπερδευτούμε και ονοματολογικά περισσότερο απ' όσο ήδη έχουμε μπερδευτεί ιστορικά μ' αυτές τις εξαιρετικά πολύπλοκες σχέσεις, θα λέμε το Ιράν Περσία, το Ιράκ Ιράκ, την Αμερική Αμερική – και το πετρέλαιο πετρέλαιο.

Όλα αυτά τα μπερδέματα, τόσο με τα ονόματα, όσο και με τις σχέσεις ανάμεσα σε κράτη τα δημιούργησε το πετρέλαιο. Που στην πέριξ του Περσικού Κόλπου περιοχή περνάει υπογείως ή υποθαλασσίως τα σύνορα μιας χώρας και μπαίνει στα υπεδάφη μιας άλλης. Αν τρυπήσεις το έδαφος της μιας κοντά στα σύνορα

της άλλης, ρουφάς με καλαμάκι, που λέει ο λόγος, το πετρέλαιο της άλλης. Καταλαβαίνετε τώρα τι έχει να γίνει με τα πετρέλαια του Αιγαίου όταν αυτά αρχίσουν να αντλούνται σε πέντε χρόνια από σήμερα (1998), όπως προβλέπουν τα σχέδια. Που δεν θα ανακοινωθούν επισήμως όσο δεν αποσαφηνίζεται το ιδιοκτησιακό καθεστώς της υφαλοκρηπίδας και των βραχονησίδων. Που χρειάζονται για να στέκεσαι εκεί και να ρουφάς με καλαμάκι το πετρέλαιο που βρίσκεται απέναντι. Το πρόβλημα μ' άλλα λόγια είναι κι εδώ πετρελαϊκό και όχι εθνικό. Δε μας το λεν για να μην αρχίσουμε να σφαζόμαστε από τώρα με τους Τούρκους. Θα μας το πουν εν καιρώ και αφού πρώτα οι πετρελαϊκές εταιρείες τα δρουν μεταξύ τους, χρησιμοποιώντας για πίεση στα παζάρια τους άλλοτε τους Έλληνες και άλλοτε τους Τούρκους εθνικιστές.

Όταν εξέλιπε ο κίνδυνος της εθνικοποίησης των περσικών πετρελαίων από τον Μοσαντέκ, οι Αμερικανοί προσπαθούν να δρουν τρόπους να ταΐσουν στοιχειωδώς τους Πέρσες, που ζουν σε μια άγονη χώρα με ελάχιστη γεωργική παραγωγή. Τα πετρέλαια της Περσίας είναι συγκεντρωμένα στο νοτιοδυτικό τμήμα της χώρας, στον Περσικό Κόλπο. Όμως, ο κορμός της χώρας είναι ξαπλωμένος στα υγρά και ανθυγιεινά οροπέδια της κεντρικής Περσίας, τα γεμάτα αλμυρά έλη. Για να μη συρρέουν, λοιπόν, οι πεινασμένοι των οροπεδίων γύρω από τις πετρελαιοπηγές του νότου, πρέπει να φτιαχτούν εργοστάσια κάπου μακρύτερα. Και φτιάχνονται. Ξαφνικά, η Περσία γίνεται βιομηχανική χώρα. Μάλιστα, το 1970 κάνει τις πρώτες εξαγωγές μοτοσυκλετών στην Αίγυπτο και στη Γιουγκοσλαβία. Το πλάνο της εκβιομηχάνισης προβλέπει και εργοστάσια κατασκευής αυτοκινήτων. Δεν θα γίνουν. Θα προλάβει ο Χομεϊνί.

Όλα, λοιπόν, παν καλά στην Περσία στις αρχές της δεκαετίας του '70, εκτός από ένα. Η ύπαιθρος αδειάζει σχεδόν εντελώς και όλοι τρέχουν πατείς με πατώ σε στις περιοχές όπου υπάρχουν εργοστάσια. Δημιουργείται έτσι στις πόλεις ένα ισχυρό προλεταριάτο μουσουλμανικού θρησκευήματος, έτοιμο να σαρώσει τα πάντα. Το αριστερό κόμμα Τουντέχ εξακολουθεί να είναι εκτός νόμου, όμως το Ισλάμ είναι εντός, πολύ εντός νόμου, αν και οι εκσυγχρονιστές, που προσπαθούν να εκβιομηχανίσουν τη χώρα δεν το έχουν σε μεγάλη εκτίμηση.

Το 1975 η κατάσταση είναι εξαιρετικά επικίνδυνη, τόσο για

το σάχη όσο και για τους φίλους του, τους Αμερικανούς, που οργανώνουν την εκβιομηχάνιση της Περσίας για να αποσπάσουν την προσοχή από τα πετρέλαια. Η Τεχεράνη, μια μεγάλη όμορφη πόλη έξι εκατομμυρίων κατοίκων, έχει γεμίσει τενεκεδομαχαλάδες, όπου ζουν στοιβαγμένοι οι μέχρι πριν από λίγο χωρικοί των οροπεδίων. Οι ειδικοί λεν πως μια κομμουνιστική επανάσταση αυτόν τον καιρό στην Περσία θα είχε μεγάλες πιθανότητες επιτυχίας, αν υπήρχε κομμουνιστικό κόμμα. Αλλά το Τουντέχ είναι εκτός νόμου. Το φοβούνται. Τους μουσουλμάνους δεν τους φοβούνται. Κακό του κεφαλιού τους. Ο Χομεϊνί θα τους κάνει να το χτυπούν με δύναμη στον τοίχο. Απ' τους κομμουνιστές περίμεναν το κακό, και είχε πολλούς η Περσία εξαιτίας των στενών της σχέσεων με την Ευρώπη, αλλά απ' τους μουσουλμάνους του Χομεϊνί θα την πάθουν στο τέλος. Καλά να πάθουν. Δεν κατάλαβαν πως οι πεινασμένοι δεν πήγαιναν στα κομμουνιστικά κόμματα, τότε που υπήρχαν, γιατί ήταν κομμουνιστές, αλλά γιατί ήταν πεινασμένοι. Οι ιδεολογίες φκιάχνονται κατ' αρχήν στο στομάχι. Κι αν ανεθούν στο κεφάλι, έχει καλώς, αν δεν ανεθούν, τις έχεσες και ξαλάφρωσες.

Το 1978 οι συγκρούσεις των πεινασμένων με την αστυνομία είναι μια καθημερινή και πολύ αιματηρή υπόθεση σ' ολόκληρη την Περσία. Ο στρατιωτικός νόμος που επιβάλλεται δεν έχει αποτέλεσμα. Οι Μουτζαχεντίν (μαχητές σημαίνει η λέξη, αλλά στη Δύση πήρε την έννοια του εξτρεμιστή) βαρούν αδιάκοπα, βαρούν πολύ σκληρά και καμιά φορά βαρούν στα τυφλά. Οι Μουτζαχεντίν βάζουν κατά προτεραιότητα στο στόχαστρο κάθε τι που είναι αμερικάνικο, ή που έχει σχέση με Αμερικανούς. Σε λίγο η οργή τους θα περιλούσει όλους τους Ευρωπαίους.

Μόνο ένας άνθρωπος θα μπορούσε να ελέγξει την εντελώς ανεξέλεγκτη κατάσταση, ο Χομεϊνί. Αυτός, άλλωστε, παρακίνησε και οργάνωσε τις ταραχές, πρώτα από το έδαφος του Ιράκ, όπου βρίσκεται αυτοεξόριστος από το 1964. Το 1978, τη χρονιά που στην πατρίδα του γίνεται ο μεγάλος χαμός, θα μετακομίσει στο Παρίσι όπου και θα θέσει τον εαυτό του, τρόπον τινά σε λαϊκό επαναστατικό προσκύνημα. Επαναστάτες κάθε είδους και μορφής περνούν και υποβάλλουν τα σέθη τους σ' αυτόν τον υπεργοητευτικό Πέρση, που επιβάλλεται αυτομάτως στους πάντες μόνο με τη φυσική του παρουσία, πριν καν ανοίξει το στόμα του.

Είναι το τέλει μοντέλο του Πατριάρχη Ψηλός, σωματώδης, ιερατικός, θρονιώδης, μυστικιστής, και τόσο συντηρητικός, που γι' αυτόν θα κατασκευαστεί και ο' αυτόν κατ' αρχήν θα αποδοθεί ο όρος «φρονταμενταλισμός», που σημαίνει θεμελιτισμός, για να το πούμε έτσι αδόκιμα, ριζισμός, για να το ξαναπούμε πάλι αδόκιμα, επιστροφή στις ρίζες για να το πούμε ελληνορθόδοξα ώστε να το καταλάβουν και οι νεοορθόδοξοι, που αν και μη μουσουλμάνοι θα επηρεαστούν πολύ από τον έξαλλο αντιδυτικισμό αυτού του ιδεοληπτικού αίτη ιεράρχη, που πιστεύει πως για όλα τα κακά του κόσμου φταίει η Δύση γενικώς και αορίστως και κυρίως ο δυτικός τρόπος ζωής. Αντί να χτυπήσει το γάιδαρο τον καπιταλισμό, χτυπάει το σαμάρι που φόρεσαν στο γάιδαρο οι γάιδαροι για να κουβαλούν το φορτίο των αγαθών τους.

Αν και κάποιος ηλικίας τον καιρό που ζει στο Παρίσι, είναι ακόμα τόσο επιβλητικός και τόσο αρρενωπός ο Χομεϊνί, όσο χρειάζεται για να προκαλεί ρίγη ερωτικοεπαναστατικής συγκινησεως στις γεροντοκορίζουσες ευρωπαϊές επαναστάτριες που τον επισκέπτονται για να του υποβάλουν τα επαναστατικά τους σέδη, έτσι γενικώς και αορίστως. Στο Παρίσι ο Χομεϊνί θα γίνει κάτι σαν γκουρού-πασπαρτού για κάθε είδους επανάσταση, και όχι μόνο την περσική, που έχει αρχίσει το 1978 χωρίς τον Χομεϊνί, αλλά με τη θεόπνευστη καθοδήγησή του.

Ότι δεν συμφωνεί με το Κοράνι, που είναι κείμενο του 7ου αιώνα, και με τις μουσουλμάνικες παραδόσεις, κυρίως τις αιτικές, δεν είναι αρκούντως επαναστατικό, λέει ο Χομεϊνί. Εντελώς ιδιαίτερα μη επαναστατικό είναι το γέλιο. Οι Σίτες απαγορεύουν αυστηρά το γέλιο. Εύκολα καταλαβαίνει κανείς γιατί είναι πάντα έτοιμοι να πεθάνουν για του Θεού την πίστη την αγία, αρκεί κάποιος να τους δεβαιώσει πως μια συγκεκριμένη πίστη είναι όντως αγία. Κι αυτός επί του προκειμένου είναι ο αγιατολάχ.

Το αγιατολάχ είναι θρησκευτικός τίτλος των αιτιών μουσουλμάνων. Στην κυριολεξία σημαίνει «μαρτυρία του Αλλάχ» (ayat-Allah) και αποδίδεται σε μουλάδες με εξαιρετικές ικανότητες στην ερμηνεία του Κορανίου. Ο αγιατολάχ είναι ένας μουλάς, όπως λέγονται στο μουσουλμανισμό οι ιεροδιδάσκαλοι, που όμως διαφέρει από τον κοινό μουλά διότι ερμηνεύει με πιο έγκυρο τρόπο το λόγο του Θεού, αυτόν που έχει καταγραφεί στο Κοράνι από το γραμματέα του Θεού, τον Μωάμεθ, σε μια εποχή που

δεν υπήρχαν δακτυλογράφοι, πράγμα που υποχρέωσε το Θεό να βάλει κάτω τον Προφήτη και να αρχίσει να του υπαγορεύει με το νι και με το σίγμα ένα τεράστιο κείμενο. Το οποίο, για τον 7ο αιώνα, ήταν πάρα πολύ προοδευτικό, όπως θα λέγαμε σήμερα. Αλλά είναι κάτι παραπάνω από προφανές πως δεν θα ήταν δυνατό να συνεχίζει να είναι και σήμερα επαναστατικό, όπως ισχυρίζεται ένας διάσημος πρώην μαρξιστής φιλόσοφος, ο Ροζέ Γκαρωντύ, που προσεχώρησε στο μουσουλμανισμό, τρέχα γύρευε κάτω από ποιες ψυχολογικοπνευματικές συνθήκες.

Μέγας είσαι Κύριε, και θαυμαστά τα έργα Σου. Όλα τα μπορείς, αφού μπόρεσες να κάνεις μουσουλμάνο ένα σπουδαίο μαρξιστή φιλόσοφο, που πολύ τον εκτιμούσαμε κάποτε εμείς οι μαρξιστές. Που, δόξα τω Θεώ, παραμένουμε άθεοι, αν και όλα μπορούν να συμβούν και με μας. Την εξιδανικευμένη ελαφρά ψυχασθένεια, την καλά κρυμμένη μέσα στη μεταφυσική, δεν την επιδιώκεις, έρχεται μόνη της. Και τότε μιλάς για «θεία φώτιση».

Μόνη της ήθε και στον αγιατολάχ Ρουχολάχ Χομεϊνί, που ήταν γιος και εγγονός μουλάδων. Μιλάμε εδώ για τον άνθρωπο που στο τέλος του ορθολογικού εικοστού αιώνα κατάφερε να δημιουργήσει την πρώτη στην ανθρώπινη ιστορία Ισλαμική Δημοκρατία - προσοχή, μιλάμε για θεοκρατική δημοκρατία, όχι για θεοκρατική δικτατορία. Θεοκρατικές δικτατορίες υπήρξαν πολλές. Ενώ η Τζομχουρίγιε Εσλαμίγιε Ιράν, που συνεχίζει να ζει και μετά το θάνατο του δημιουργού της το 1989, κάμποσα χρόνια μετά την εγκαθίδρυσή της το 1979, είναι όντως δημοκρατία, αν και δεν της φαίνεται καθόλου. Απίστευτο! Να σε κυβερνούν μουλάδες σύμφωνα με το θέλημα του Θεού και όχι σύμφωνα με τη θέληση των ανθρώπων, χρησιμοποιώντας το Κοράνι στη θέση Συντάγματος!

Φαντάζεστε το δικό μας Αρχιεπίσκοπο υπερπρόεδρο της Δημοκρατίας; Και τον Αυγουστίνο Φλωρίνης υπουργό Εθνικής Αμύνης; Και τον πατέρα Γεώργιο Μεταλληνό, το φίλο μου, υπουργό Παιδείας; Σε μια τέτοια περίπτωση, δεν ξέρω εσείς, αλλά εγώ σίγουρα θα είχα καταδικαστεί προ πολλού σε θάνατο, και μάλιστα απολύτως νόμιμα, αφού θα είχα παραβεί, και μάλιστα χιλιάδες φορές, το νόμο του Θεού, που με δημοψήφισμα, όπως στην Περσία, θα είχε γίνει νόμος των ανθρώπων. Να γιατί μιλούμε για ισλαμική θεοκρατική δημοκρατία. Διότι τη θέλησε η

πλειοψηφία του λαού. Παναθεμά την για πλειοψηφία, αφού παλουκώνει τις μειοψηφίες, που είναι η καρδιά και η ψυχή της δημοκρατίας.

Την 1η Φεβρουαρίου 1979 που φτάνει ο Χομεϊνί στην Τεχεράνη και αναλαμβάνει τα ηνία του ξεχαρβαλωμένου κράτους, ο σάχης Μοχάματ Ριζά Παχλαβί, παρέα με την αυτοκράτειρα Φαράχ, έχει εγκαταλείψει ήδη τη χώρα του. Από την 16η Ιανουαρίου. Έχει πάει στο Κάιρο, όπου και πεθαίνει την επόμενη χρονιά (1980).

Λοιπόν, φίλε μαρξιστή, αγιατολάχ ή σάχης; Πρόκειται για δίλημμα και μην κάνεις το κορόιδο. Δίλημμα σημαίνει αναγκαστική επιλογή ανάμεσα σε δύο. Εγώ λέω σάχης, κι αν θέλετε κρεμάστε με. Το 1979 πάντως όλοι οι αριστεροί της οικουμένης, μηδέ εμού εξαιρουμένου, ήμασταν με τη μεριά του Χομεϊνί, τρομάρα μας. Θα μας πάρει κάποιο χρόνο για να καταλάβουμε πόσο επικίνδυνος είναι ο φονταμενταλισμός. Συγκεκριμένα, θα χρειαστεί να παρακολουθήσουμε τις καθημερινές σφαγές των αντιπάλων του Χομεϊνί, κυρίως των αριστερών, για να καταλάβουμε πως κάθε αλήθεια, και κυρίως η θείκιά κατοχυρωμένη, κρύβει θάνατο.

Όπως στην περίπτωση του πιο παράλογου πολέμου που έγινε ποτέ. Το Σεπτέμβριο του 1980, με αφορμή μια εντελώς ασήμαντη μεθοριακή ιρανοϊρακινή διαφορά, κάτι σαν τα δικά μας τα Ίμια, ας πούμε, ο ιρακινός δικτάτορας Σαντάμ Χουσεϊν εισβάλλει στην Περσία, προφανέστατα κατ' εντολήν των δυτικών, που είναι τότε φίλοι του και που έχουν πανικοδληθεί, και με το δίκιο τους, με τα όσα παρανοϊκά συμβαίνουν στη χώρα του Χομεϊνί. Ο εν λόγω τρελός πόλεμος θα κρατήσει οχτώ χρόνια, από το 1980 μέχρι το 1988. Ο Πόλεμος του Κόλπου θα είναι η συνέχειά του σε άλλη μεριά του Κόλπου, αλλά θα γίνει για τον ίδιο λόγο: για την κυριότητα των πετρελαίων του Κόλπου και όχι για την ελευθερία του Κουβέιτ.

Και ενώ όλες οι αραβικές χώρες πλην της Συρίας, και όλες οι κομμουνιστικές, πλην της Κίνας, είναι κατά του Χομεϊνί, η Αμερική είναι με τον Χομεϊνί, αλλά από το παρασκήνιο. Από το προσκήνιο είναι κατά του Χομεϊνί. Το περίφημο «σκάνδαλο ιρανογκέιτ» (κατά το γουατεργκέιτ) συνίσταται στο βεβαιωμένο γεγονός, που θα αποκαλυφτεί μετά τη λήξη του πολέμου, πως οι

Αμερικανοί πουλούν όπλα στους εχθρούς τους Χομεϊνί! Δεν πρόκειται μόνο για μια εμπορική πολιτική, που αποσκοπεί στην κατάvalωση όπλων, πρόκειται κυρίως για μια μεθοδική προετοιμασία, από τότε, του Πολέμου του Κόλπου. Ο Σαντάμ Χουσεϊν πρέπει να αδυνατίσει με έναν οκταετή πόλεμο με τους ομοθρήσκους του Ιρανούς, πριν παρασυρθεί στο Κουβέιτ και χτυπηθεί εκεί, στο κέντρο των πετρελαιοφόρων περιοχών του Περσικού Κόλπου, απ' όπου αρχίζουν όλα για την περσική ιστορία το 3000 π.Χ. με τον πολιτισμό του Ελάμ. Γεια σου, ρε Περσία, θάναταη!

7. Ο ινδοπέρης θεός Μίθρας

Ο ζωροαστρισιμός, η θρησκεία των αρχαίων Περσών, είναι ηθικοποιημένη μετεξέλιξη του μιθραϊσμού, μιας αρχαιότερης ινδοπερσικής νατουραλιστικής θρησκείας. Η λατρεία του Μίθρα, για τρεις αιώνες περίπου, θα ανταγωνίζεται επικίνδυνα τη λατρεία του Χριστού. Μάλιστα, ο Τερτυλλιανός, ένας από τους πρώτους μεγάλους χριστιανούς στοχαστές, τον 2ο μ.Χ. αιώνα, θα εκδηλώσει έναν παράξενο θαυμασμό για τον πέρση θεό Μίθρα. Το ίδιο είχε κάνει πολύ νωρίτερα και ο Πλάτων στον *Τίμαιο*. Αυτή η προ πολλού πεθαμένη θρησκεία ασκεί και σήμερα μια παράξενη γοητεία. Οι τελετές μύησης των τεκτόνων, για παράδειγμα, είναι μιθραϊκής καταγωγής. Ο θεός Μίθρας θα επιζήσει διότι για αιώνες θα τρέχει στον ατέρμονα αγώνα δρόμου του ανθρώπου προς την ελπίδα δίπλα δίπλα με τον Αχούρα Μάζδα, που είναι η μια όψη, η καλή, του τριαδικού, όπως θα δούμε, ζωροαστρικού θεού.

Στο χριστιανισμό ο Θεός δεν είναι ένα ανθρωπόμορφο ον, ένας γέρος με μακριά γενειάδα, όπως τον φαντάζονται οι εικονογράφοι παρασύροντας και τους πιστούς σε χριστιανικά ανεπίτρεπτες προσωποποιήσεις της έννοιας της θεότητας, είναι άκτιστο (αφανέρωτο) φως. Και ο χριστιανικός παράδεισος δεν είναι ένας κήπος, όμοιος με τον Κήπο της Εδέμ των Εβραίων, είναι άκτιστο φως, στο οποίο επιστρέφουν τα κτίσματα του Θεού όταν ολοκληρώσουν τον κύκλο τους κάτω από το κτιστό φως (του

ήλιου). Απ' την άλλη μεριά, η κόλαση δεν είναι παρά η ανυπαρξία ακτίστου φωτός.

Αυτή η κίνηση της χριστιανικής θεολογίας ανάμεσα στο κτιστό (κόσμος) και το άκτιστο (Θεός) είναι ζωροαστρικής καταγωγής. Άρα και μιθραϊκής, αφού ο νατουραλιστικός μιθραϊσμός είναι η μητρική θρησκεία του πνευματικού και ηθικού ζωροαστριισμού, της πρώτης μονοθεϊστικής (αλλά όχι εντελώς) θρησκείας, της πρώτης εν πάση περιπτώσει που αντιλαμβάνεται το Θεό σαν πνεύμα.

Οι σημερινοί μονοθεϊστές αποφεύγουν να μιλούν γι' αυτήν τη νεκρή μονοθεϊστική θρησκεία, το ζωροαστριισμό. Ίσως γιατί οι νεκρές θρησκείες θεωρούνται από τους οπαδούς τών, προς το παρόν, ζωντανών θρησκειών σαν κατώτερες, ή σαν ψευδοθρησκείες. Αφού πέθαναν, ήταν θνητές! Συνεπώς, εξ αρχής ακατάλληλες για να λειτουργήσουν σαν αληθινές θρησκείες, όπως οι τρεις ζωντανές προς το παρόν μονοθεϊστικές θρησκείες, ο ιουδαϊσμός, ο χριστιανισμός και ο μωαμεθανισμός.

Όμως, και ο διαρχικός ζωροαστριισμός ήταν μονοθεϊστικός κατ' ουσίαν, όπως θα δούμε στη συνέχεια. Και ο μιθραϊσμός έμοιαζε κάπως με αφελή μονοθεϊσμό, όπως θα δούμε αμέσως. Υπήρξαν λοιπόν στην ιστορία και άλλοι μονοθεϊσμοί, ατελέστεροι, πλην του τέλειου που δημιούργησαν οι Εβραίοι για λογαριασμό όλων των σημερινών μονοθεϊστών. Δεν φτάνει κανείς στα δύσκολα μια κι έξω.

Ο Μίθρας είναι ένας θεός που πρωτοεμφανίστηκε στην περιοχή της δόρειας Ινδίας και της ανατολικής Περσίας, δεν ξέρουμε πότε. Ίσως γύρω στα 1000 π.Χ. Ο εν λόγω θεός ξεπετάχτηκε μέσα απ' το μεγάλο σωρό των θεών του ινδουισμού, της μητρικής θρησκείας όλων των νεκρών και όλων των ζωντανών θρησκειών. Σημειώστε πως ο σημερινός ινδουισμός θεωρεί όλες τις υπάρχουσες θρησκείες θυγατρικές του. Γι' αυτό και δεν δημιούργησε ποτέ πρόβλημα είτε με τις δικές του αιρέσεις, είτε με τις άλλες θρησκείες. Ο ινδουισμός είναι εξ ορισμού και εκ κατασκευής ανεξίθρηστος. Και γνησίως αγαθός.

Από δω και η έλξη που ασκεί στους βαρβαρισμένους Ευρωπαίους, που έπαθαν των παθών τους τον τάραχο μέσα στη θεϊκά ματοδαμμένη απ' τους θρησκευτικούς πολέμους ιστορία τους, όπου ο ένας αληθινός Θεός χτυπάει ανελέητα τον άλλο αληθινό

Θεό, για να την πληρώσει πάντα στο τέλος ο αληθινός άνθρωπος, που φαίνεται πως δεν τον λογαριάζει σ' αλήθεια κανένας αληθινός ή ψεύτικος Θεός. Πράγμα που έκανε πρώτα τον Γκαίτε και μετά τον Νίτσε να μελετήσουν και να θαυμάσουν τον ψύχραιμο, ισορροπημένο και βαθύτατα ανθρώπινο ζωροαστριισμό, χωρίς τον κίνδυνο να διωχθούν σαν άθεοι σε εποχές που κάτι τέτοιο ήταν δυνατό να επισύρει ακόμα και την ποινή του θανάτου. Όταν ασχολείσαι με νεκρούς κανείς δεν σε ενοχλεί.

Αφού ο ζωροαστριισμός είναι μια νεκρή θρησκεία, είναι μια μη ανταγωνιστική θρησκεία για τις ζωντανές. Το πρόβλημα, λοιπόν, με τους θεούς και τις θρησκείες δεν είναι το αληθές ή το ψευδές, δεδομένου ότι ο πιστός κάθε θρησκείας θεωρεί σαν αληθινό Θεό μόνο το Θεό της δικής του θρησκείας, το πρόβλημα είναι η κοινωνική συνοχή που αυτές δημιουργούν και επιβάλλουν. Οι θρησκείες συνεχουν τις κοινωνίες παίζοντας τον πρώτο και σημαντικότερο ρόλο στην οργάνωσή τους. Η μη πίστη στον κοινά αποδεκτό από μια κοινότητα Θεό συνεπάγεται αποβολή απ' αυτήν. Η πίστη σε έναν διαφορετικό απ' αυτόν της κοινότητας Θεό, είναι ένας καταφάνερος κίνδυνος για τη συνοχή της. Μπορεί να οδηγήσει ακόμα και στην πλήρη διάλυσή της. Να γιατί ακόμα και η δημοκρατική Αθήνα δίκαιζε και καταδίκαιζε τους άθεους. Να γιατί η νεοελληνική κοινωνία επιμένει τόσο πολύ στην ορθοδοξία. Είναι τόσο διαλυμένη, τη συνεχουν τόσο λίγα πράγματα, που αν χάσει και τον κοινό Θεό, χάθηκε.

Αν και άθεος, αναγνωρίζω χωρίς συζήτηση την κοινωνική αξία και σημασία των θρησκειών. Σε ψευδοδημοκρατικές κοινωνίες δεν είναι καθόλου σκόπιμο να υπάρχουν πολλές θρησκείες σ' έναν τόπο, καλά το έλεγε ο Τζωρτζ Κάνιγκ, ο δημιουργός του νεοελληνικού κράτους. Ωστόσο, μόνο με την κατήχηση θα ήταν δυνατό να αντιμετωπίζονται οι ετεροδόξοι σε μια δημοκρατική κοινωνία. Ποτέ με το νόμο, ποτέ με τη βία, ποτέ με καταναγκασμό. Η πίστη σ' έναν Θεό αποδεκτό είτε από πολλούς, είτε από λίγους, είναι πρόβλημα συνείδησης. Δηλαδή προσωπικό πρόβλημα του καθένα χωριστά. Για να επέμβεις σαν διδάσκαλος ή σαν ιεραπόστολος στη συνείδηση του άλλου χωρίς να τη σμαραλάειεις, απαιτείται τακτ, ευγένεια, διακριτικότητα, και κυρίως πειστική ικανότητα.

Ο Μίθρας υπήρξε ένας άπιστευτα διακριτικός θεός. Τόσο, που

κατάφερε να περνάει σχεδόν απαρατήρητος απ' την εξουσία. Γι' αυτό ποτέ δεν τον κυνήγησαν ούτε οι αρχαίοι Έλληνες, ούτε οι Ρωμαίοι. Άλλωστε, πώς να κυνηγήσεις τον Ήλιο; Ο Μίθρας είναι θεός του Ήλιου, ή μάλλον ο Ήλιος ο ίδιος. Πιο σωστά, το φως του ήλιου. Διαφέρει όμως από τους άλλους αρχαίους θεούς του Ήλιου –και είναι πάμπολλοι. Ο Μίθρας είναι και λίγο πνευματικός θεός, αφού είναι το πνεύμα του Ήλιου. Δηλαδή, της ζωής σε τελική ανάλυση. Λατρεύοντας τον Μίθρα λατρεύεις την ίδια τη ζωή. Να το μυστικό της αντοχής του μέσα στο χρόνο, να η αιτία του σεβασμού που προκαλεί αυτός ο πρωτόγονος θεός σε σοφούς σαν τον Πλάτωνα και σε χριστιανούς θεολόγους σαν τον Τερτυλιανό.

Φυσικά, ο Μίθρας είναι εντελώς ανεπαρκής μεταφυσικά για μια σοβαρή φιλοσοφική ή θεολογική προσέγγιση. Όταν όμως προσκολληθεί στο ζωροαστρισμό και μεταλλαχθεί σε Αχούρα Μάζδα απ' τη μια και σε Αριμάν απ' την άλλη, θα ενθουσιάσει στοχαστές σαν τον Γκαίτε και σαν τον Νίτσε. Άλλωστε, μόνο ο χριστιανισμός θα μπορούσε να συναγωνιστεί σε φινέτσα το ζωροαστρισμό. Και να σκεφτείς πως είναι παλιότερός του κατά εβδομήντα χρόνια. Προς το παρόν όμως βρισκόμαστε στον προγονικό του μιθραϊσμό. Που είναι κατά χίλια χρόνια παλιότερος του χριστιανισμού. Και που, διά του ζωροαστρισμού, επιδιώκει μέχρι τις μέρες μας, καλά κρυμμένος, μέσα στο χριστιανισμό.

Από θεός του Ήλιου, ο Μίθρας θα γίνει ταχύτατα θεός της συμφιλίωσης και της ειρήνης, παραμένοντας ωστόσο ηλιακός θεός. Πώς να μη συμφιλιωθείς με τον εχθρό σου, όταν ξέρεις πως σε φωτίζει ο ίδιος ήλιος, που αν λείψει θα λείψετε και οι δυο; Για να μπορείς να σέβασαι τη ζωή των άλλων, πρέπει πρώτα να έχεις συνειδητοποιήσει καλά πως δεν υπάρχει τίποτα πιο κοινόχρηστο απ' το θάνατο. Ο μονίμως επικείμενος θάνατος όλων, θα έπρεπε να μας κάνει όλους αδέρφια, ασχέτως καταγωγής ή θρησκείας.

Δεν είναι δυνατό να επιδιώξεις για τον εχθρό σου το έσχατο κακό αφού ξέρεις πως έτσι κι αλλιώς στο τέλος θα πάθει κι αυτός ό,τι κι εσύ. Συνεπώς, δεν έχεις σοβαρό λόγο να σκοτώσεις τον εχθρό σου, αφού αυτή την άχαρη δουλειά θα την κάνει κάποτε ο Θεός. Καλύτερα, λοιπόν, να περιμένεις υπομονητικά. Μη σκοτώνετε γιατί σβήνετε τον Ήλιο για έναν άνθρωπο. Δεν υπάρχει μεγαλύτερο αμάρτημα απ' αυτό στο μιθραϊσμό. Αν είναι δυνατό

να προσβάλλεις το Μεγάλο Αστéρι, όταν απ' αυτό εξαρτώνται όλα πάνω στη γη!

Να το πρώτο ηθικό δίδαγμα του μιθραϊσμού: να κράτας το φως αναμμένο. Περισσότερο φως. Είναι τα τελευταία λόγια του Γκαίτε. Λόγια μιθραϊκά. Ήθελε περισσότερο φως ο Γκαίτε για να κρατηθεί στη ζωή, και καθόλου δεν εννοούσε πως τώρα που πεθαίνει δλέπει περισσότερο φως. Αυτή είναι μια χριστιανική ερμηνεία των σιβυλλικών τελευταίων λόγων του Γκαίτε. Όμως, πώς θα ήταν δυνατό να διαπιστώσει πως το φως του άλλου κόσμου ήταν περισσότερο απ' το γήινο και να κραυγάσει από ενθουσιασμό όντας ένας ετοιμοθάνατος που δεν είχε πάει ακόμα στον άλλο κόσμο; Σώθηκε το λάδι του, λέμε. Και μιλούμε σαν φωτολάτρες μιθραϊστές. Φώτισέ με, Θεέ μου, λέμε. Και μιλούμε σαν φωτολάτρες μιθραϊστές.

Οι πέρσες βασιλιάδες της δυναστείας των Αχαιμενιδών ήταν οπαδοί του Ζωροάστρη ή Ωρομάσδη, όπως έλεγαν αλλιώς οι Έλληνες τον Ζάρα Ούστρα, για να πούμε το όνομα του Ζαρατούστρα με σωστή περσική προφορά. Ο Ζαρατούστρας όμως δεν ήταν θεός, ήταν κάτι σαν προφήτης. Που έδωσε στο μαζδεϊσμό, τη λατρεία του Αχούρα Μάζδα, μια καθαρά ηθική διάσταση, απομακρύνοντάς τον κι άλλο από το νατουραλισμό (το φυσιοκρατισμό, τη λατρεία φυσικών πραγμάτων) του μιθραϊσμού.

Ο Δαρείος ο Μέγας δεν θέλησε να κάνει επίσημη θρησκεία του κράτους του το ζωροαστρισμό, αν και οπαδός του. Δεν τον ενοχλούσε καθόλου η λαϊκότερη εκδοχή του, ο μιθραϊσμός. Που θα μεταλλαχθεί σε μαζδεϊσμό κι αυτός σε ζωροαστρισμό. Ο οποίος, το ξαναλέμε, δεν έχει να ζηλέψει και πολλά από τις πνευματικές λεπτότητες του χριστιανισμού. (Αναρωτιέμαι τι θα μπορούσαν να κάνουν οι αρχαίοι Έλληνες αν είχαν μια τέτοια θρησκεία στη διάθεσή τους. Τουλάχιστον από ηθικής απόψεως, ίσως έφταναν στο χριστιανισμό πριν απ' το Χριστό - και χωρίς Χριστό).

Όπως και να 'ναι, το 330 που κυριεύει ο Μέγας Αλέξανδρος την Περσία δεν βρίσκει εκεί ίχνος μιθραϊσμού. Κι ωστόσο, από τον 2ο π.Χ. μέχρι τον 2ο μ.Χ. αιώνα, πάρα πολλοί Ρωμαίοι αλλά μόνο στη Ρώμη λατρεύουν τον Μίθρα. Τι έγινε και αναστήθηκε ο μιθραϊσμός στη Ρώμη, μακριά από την πατρίδα του την Περσία; Πολλοί θρησκευολόγοι πιστεύουν πως ξαναγεννήθηκε με την

επέμβαση κάποιου αγνώστου ιδιοφυούς ιδρυτή μιας νέας θρησκείας. Όμως, ξαναγεννήθηκε τόσο παραλλαγμένος, που να μπορούμε να μιλούμε για ρωμαϊκό μιθραϊσμό. Πέθανε ο περσικός, γεννήθηκε ο ρωμαϊκός μιθραϊσμός, τον ίδιο καιρό που εξαπλωνόταν ο χριστιανισμός. Η μια θρησκεία βοηθούσε την άλλη.

Σίγουρα υπάρχει μια κάποια συγγένεια ανάμεσά τους. Γι' αυτό οι χριστιανομάχοι αυτοκράτορες χρησιμοποίησαν το μιθραϊσμό σαν υποκατάστατο του χριστιανισμού, προκειμένου να ανακόψουν την ανάπτυξή του. Το σχέδιο απέτυχε παταγωδώς. Διότι ο χριστιανισμός υπόσχεται ζωή μετά θάνατον. Αυτή είναι η δύναμή του. Πάει ο Μίθρας, που δεν υποσχόταν ζωή μετά θάνατον. Νάταν κι άλλος. Αν και θεός του φωτός, τον έφαγε το σκοτάδι. Από τον 2ο μ.Χ. αιώνα και μετά χάνονται τα ίχνη του Μίθρα.

Όσο για τη θυγατρική του θρησκεία, το μαζδεϊσμό και την παραλλαγή του, το ζωροαστρισμό, αυτή δεν θα προχωρήσει πιο πέρα από την Παλαιστίνη. Αν και μικρή, η πορεία είναι σημαντικότερη, ωστόσο, μέσα στα πλαίσια μιας ιστορικής απόπειρας για την αναζωογόνηση του ιουδαϊσμού και την κνοφορία μέσα σ' αυτόν του χριστιανισμού. Ο οποίος αναγνώρισε και επισήμως τα χρέη του προς το ζωροαστρισμό. Οι Τρεις Μάγοι με τα Δώρα είναι πέρσες ιερείς του ζωροαστρισμού. Βάδισαν προς τον Χριστό διότι ο ζωροαστρισμός είχε ήδη βαδίσει πριν απ' αυτούς προς τον κνοφορούμενο στην κοιλιά του ιουδαϊσμού, χριστιανισμό.

Πατί οι Μάγοι ήταν Πέρσες, κατά την επικρατούσα άποψη; Και γιατί αυτοί οι Πέρσες να είναι Μάγοι σώνει και καλά; Διότι Μάγοι στα περσικά λέγεται ο ιερέας του ζωροαστρισμού. Η λέξη έμεινε σ' όλες σχεδόν τις γλώσσες εξαιτίας του Βαλτάσαρ, του Μελχιώρ και του Γασπάρ, των Τριών Μάγων με τα Δώρα. (Το περιστατικό το αναφέρει μόνο ο Ματθαίος στο εδάφιο Β, 1-12).

Τα δώρα των Μάγων ήταν ο χρυσός, σύμβολο της βασιλικής ιδιότητας του Χριστού, η σμύρνα, σύμβολο του εξιλαστήριου θανάτου του, και ο λίβανος, σύμβολο της θείας λατρείας. Προσέξτε ιδιαίτερα τη σμύρνα και το λίβανο. Η σμύρνα είναι αρωματικό φυτό απ' το οποίο βγαίνει το άρωμα που λέγεται μύρον. Στη ζωροαστρική λατρεία χρησιμοποιούνται κατά κόρον αρώματα. Το άγιο μύρον είναι αρωματισμένο και αγιασμένο λάδι, που σαν σύμβολο μπαίνει στο χριστιανισμό κατ' ευθείαν από το ζωροαστρισμό. Ο λίβανος (λιβάνι, θυμίαμα) είναι αρωματική ρητινώδης

ουσία, που οι οπαδοί του ζωροαστρισμού την πετούν στη φωτιά που πάντα καίει και ποτέ δεν σβήνει στους βωμούς που υπάρχουν στους τόπους της λατρείας τους. Το λιβάνι, που είναι και καλό απολυμαντικό, χρησιμοποιείται και στην ταρίχευση.

Το θυμίατο της χριστιανικής λατρείας είναι μια μικρογραφία του ζωροαστρικού βωμού, η φωτιά του οποίου δεν σβήνει ποτέ. Το θυμίαμα της εκκλησίας γίνεται για να απολυμαίνεται η ατμόσφαιρα και ταυτόχρονα να «αποστειρώνεται» η ψυχή, ώστε να προφυλάγεται καλύτερα από τα ψυχικά μικρόβια, που λέγονται αμαρτίες. Όλα αυτά και πολλά άλλα, όπως θα δούμε, δεν πέρασαν τυχαία από το ζωροαστρισμό στο χριστιανισμό.

8. Ψάχνοντας για τον Ζωροάστρη

Ο Ζαρατούστρα (Ζωροάστρης) είναι κατά δύο περίπου αιώνες γηραιότερος του Βούδα, αλλά οι θρησκευολόγοι τον αντιμετωπίζουν σαν σύγχρονό του. Δεν μπορούμε να είμαστε σχολαστικοί όσο προσπαθούμε να επισημάνουμε το χρόνο γέννησης μιας απ' τις ζωντανές ή τις νεκρές θρησκείες. Και τούτο διότι η γέννηση μιας θρησκείας κνοφορείται για αιώνες. Ο χριστιανισμός για παράδειγμα χρειάστηκε τέσσερις αιώνες για να αποκτήσει τα κύρια χαρακτηριστικά του. Μόνο από τον τέταρτο αιώνα και μετά μπορεί κανείς να μιλάει για χριστιανισμό. Μέχρι τότε, η θρησκεία που δημιούργησε ο Παύλος φκιάχεται συνέχεια με βάση τα ιερά κείμενα και την ιερή περί Χριστού παράδοση. Ο Θεός δεν γεννιέται, γίνεται.

Γύρω στα 1000 π.Χ. οι λαοί που κινούνται από το βορρά προς το νότο της Ασίας, κουβαλώντας μαζί τους και τα σπέρματα μιας περίεργης θρησκείας, που σήμερα τη λέμε ινδουισμό, θα κοπούν στα δυο και θα ακολουθήσουν δυο διαφορετικούς δρόμους όταν φτάσουν στα σημερινά σύνορα της Ινδίας με το Ιράν (Περσία). Οι κατοπινοί Ινδοί θα προωθηθούν προς νότον για να σμίξουν με τους μελαμψούς γηγενείς, διατηρώντας ωστόσο τα κύρια ινδοευρωπαϊκά χαρακτηριστικά τους, και οι Ιρανοί θα στρίψουν προς δυσμάς, προς τη σημερινή περιοχή του Περσι-

κού Κόλπου για να σμίξουν με τους ελαμίτες γηγενείς και τους άλλους λαούς που κατοικούν ήδη σ' αυτή την περιοχή. Σημειώστε πως τόσο οι Ινδοί όσο και οι Πέρσες (Ιρανοί) θεωρούνται Ινδοευρωπαίοι.

Κανείς δεν θα ήταν δυνατό να ξέρει πώς ακριβώς κινήθηκαν οι λαοί της κεντρικής Ασίας στη διπλή πορεία τους προς την Ευρώπη και τη νότια Ασία, όμως η κοινή ιαπετική γλώσσα μάς επιτρέπει να φτάσουμε σε κάποια επισφαλή συμπεράσματα. Υποθέτουμε, λοιπόν, πως κινήθηκαν από την περιοχή της σημερινής Μογγολίας, στα βόρεια της Κίνας, προς την περιοχή του Καυκάσου, όπου έγινε η πρώτη διάσπαση. Ένας κλάδος συνέχισε να κινείται προς τη Δύση, σ' αυτό το μεγάλο ιστορικό γουέστερν, κι ένας άλλος κινήθηκε νοτιοανατολικά, προς τη μεριά της Ινδίας.

Απ' αυτόν το δεύτερο κλάδο κατάγονται τόσο οι Ινδοί όσο και οι φυλετικά συγγενείς τους, οι Πέρσες (Ιρανοί). Από τον άλλο κλάδο, κατάγονται οι Ευρωπαίοι. Οι οποίοι, από τον Καύκασο, όπου θα σταθμεύσουν για πολλούς αιώνες, θα κινηθούν προς την περιοχή της σημερινής Λιθουανίας, όπου ομοίως θα σταθμεύσουν για πολλούς αιώνες. Μέχρι που ένα μεγάλο δημογραφικό μπουμ υποθέτουμε πως τους υποχρέωσε να πάρουν δρόμο κι από κει και να κινηθούν νότια και νοτιοδυτικά της Λιθουανίας. (Οι σημερινοί Λιθουανοί συνεχίζουν να μιλούν την πιο πρωτόγονη, την πιο στοιχειώδη ευρωπαϊκή γλώσσα). Τα τέσσερα ελληνικά φύλα, καθώς και οι Ιταλιώτες και οι Κέλτες ανήκαν αρχικά στον ίδιο κορμό των «Λιθουανών» Ινδοευρωπαίων, που όσο προχωρούν προς νότον τόσο διασπώνται.

Όλα αυτά είναι, βέβαια, εικασίες. Που έχουν όμως μια σύγυρη, επιστημονικά δεβαιωμένη, αφετηρία: την ιαπετική γλώσσα, όπως ονομάστηκε συμβατικά η γλώσσα που μιλούσαν όλοι αυτοί οι λαοί πριν διασπασθούν και δημιουργήσουν νέες γλώσσες. Η ύπαρξη κοινών ριζών στις βασικές λέξεις όλων των ινδοευρωπαϊκών γλωσσών μάς οδηγεί λογικά στο συμπέρασμα πως κάποτε όλοι οι Ινδοευρωπαίοι κατοικούσαν στην ίδια περιοχή. Η απομάκρυνση των γλωσσών από την ανασκευτική, ως πούμε την ινδική καθαρεύουσα, τη γλώσσα των ιερών κειμένων του ινδουισμού, που είναι και τα αρχαιότερα γραπτά μνημεία που διαθέτουμε, δείχνει και την απομάκρυνση των συνεχώς κινούμενων λαών από την κοινή τους αφετηρία.

Για το θέμα μας, που είναι η γέννηση του ζωροαστρισμού και η εμφάνιση της πρώτης, ατελούς μορφής μονοθεϊσμού, μας ενδιαφέρουν μόνο οι Ινδοευρωπαίοι που κινήθηκαν προς την Ινδία και την Περσία, φέρνοντας απ' το βορρά μια μη-θρησκεία, ως το πούμε έτσι, αυτήν που πολύ αργότερα θα ονομαστεί ινδουισμός, και που είναι ένα μεταφυσικό τούτι-φρούτι. Όλα τα έχει μέσα του ο ινδουισμός, η μητρική θρησκεία όλων των νεώτερων θρησκειών, από το ζωροαστρισμό και το βουδισμό, μέχρι τις τρεις μονοθεϊστικές, τον ιουδαϊσμό, το χριστιανισμό και το μωσαμβανισμό, που οι ινδουιστές συνεχίζουν να τις θεωρούν σαν δικές τους και γι' αυτό δεν έχουν κανένα πρόβλημα να συνυπάρξουν με τους αλλοπίστους, αντίθετα απ' τους οπαδούς των ινδουιστικογενών μονοθεϊστικών θρησκειών, που αρνούνται να συνυπάρξουν με τους ινδουιστές, κυρίως στο βορρά της Ινδίας και το Πακιστάν, το οποίο κατ' ουσίαν είναι Ινδία αλλά μουσουλμανική, όχι ινδουιστική. Εκεί ο καθγιάς ανάμεσα σε Ινδούς ινδουιστές και Ινδούς μουσουλμάνους είναι αδιάκοπος.

Ο ινδουισμός, με τους τρεις χιλιάδες επίσημους θεούς και τους τρέχα γύρευε πόσες χιλιάδες ανεπίσημους, είναι μια υποδειγματικά ανεξίθρησκη θρησκεία. Από δω και η γοητεία του ινδουισμού, κυρίως για τους χριστιανούς Ευρωπαίους, που δεινοπάθησαν απ' τους θρησκευτικούς πολέμους και τη θρησκευτική μισαλλοδοξία. Οι ινδουιστές κάθονται και κοιτούν απορημένοι όλους αυτούς που αγωνίζονται να αποδείξουν πως ο δικός τους Θεός είναι ο αληθινός, χωρίς να συνειδητοποιούν το αυτονόητο. Πως αληθινός είναι ο Θεός που τον πιστεύεις για αληθινό. Δεν υπάρχει αντικειμενικά αληθινός Θεός.

Άλλωστε, η πίστη δεν είναι βεβαιότητα. Υπάρχουν πολλές θρησκείες γιατί υπάρχουν πολλές απόψεις για το Θεό. Αν όντως υπήρχε ένας και μόνο «αληθινός» Θεός, αυτός θα ήταν οπωσδήποτε ίδιος κι απaráλλαχτος για όλες τις θρησκείες. Αυτό, λοιπόν, που διαφέρει από θρησκεία σε θρησκεία δεν είναι η «ποιότητα» του Θεού, αλλά η άποψη των πιστών της κάθε θρησκείας για το Θεό τους. Ποια άποψη είναι η καλύτερη; Μα, όποια μας βολεύει. Αν πάψει να μας βολεύει αλλάζουμε θρησκεία. Κι αν αρνούμαστε το δόγμα, όπως η αφεντιά μου, παραμένουμε είτε άθρησκοι είτε άθεοι.

Άθρησκος είναι αυτός που πιστεύει στο Θεό γενικά, και όχι

στο Θεό μιας συγκεκριμένης θρησκείας. Άθεος είναι αυτός που δεν πιστεύει σε καμιά παραλλαγή του Θεού, και συνεπώς δεν ανήκει σε καμιά θρησκεία, ή θρησκευτική αίρεση, παρόλο που μερικοί εξ ορθοδόξων ηλίθιοι αντιμετωπίζουν και τους άθεους σαν αιρετικούς. Συνεπώς, ο άθεος μπορεί να μιλάει για τις θρησκείες λιγότερο μεροληπτικά. Αυτό προσπαθώ να κάνω. Κάποτε ελπίζω να μπορέσω να μιλήσω σαν άθεος... ιεροκήρυκας για το χριστιανισμό, που τον λατρεύω χωρίς να τον πιστεύω, αφού δεν πιστεύω στο Θεό. Θα ήθελα να μιλήσω για το χριστιανισμό με τρόπο τόσο αντικειμενικό, που μόνο τα όρια της εντιμότητάς μου θα μπορούσαν να με περιορίσουν. Πιστεύω πως οι πιο αναρμόδιοι να μιλούν για το χριστιανισμό είναι, πρώτον οι χριστιανοί παπάδες, και δεύτερον οι χριστιανοί θεολόγοι. Οι πρώτοι απλώς κάνουν ένα επάγγελμα όπως όλοι μας και οι δεύτεροι είναι εξ ορισμού προκατειλημμένοι.

Ο βουδισμός, που θα προκύψει από τον ινδουισμό για να παραμείνει μέχρι τις μέρες μας μια ινδουιστική αίρεση, θα φέρει στη θρησκευτική πίστη το μυστικισμό. Και ο ζωροαστριανισμός, που κι αυτός είναι μια ινδουιστική αίρεση, θα φέρει στις θρησκείες τον προφητισμό. Ο μυστικισμός αντιλαμβάνεται το Θεό έξω από την ιστορία. Ο Θεός των μυστικών πεντάρα δεν δίνει για το τι συμβαίνει στον κόσμο. Ο μυστικιστής ζει με το Θεό, είναι χαμένος και χαμένος μέσα στο Θεό. Αυτή περίπου είναι η βουδιστική νιρβάνα: μια κατάσταση απόλυτης αδιαφορίας, που έρχεται με το στραγγαλισμό της βούλησης, ένας θάνατος πριν απ' το θάνατο, που δεν ξεχωρίζει από τον κυρίως ειπείν θάνατο.

Μυστικιστικά παρακλάδια έχουν όλες οι θρησκείες, και κυρίως η εξόχως μυστικιστική ορθοδοξία, η γνήσια ορθοδοξία και όχι η παραφθορά της, άλλοτε σε καθολικισμό και άλλοτε σε προτεσταντισμό. (Ο μεγάλος ορθόδοξος μυστικιστής Διονύσιος Αρεοπαγίτης λέει πως ο Θεός είναι το τίποτα, το Όλος Έτερον, το οποίο μόνο με την ενόραση μπορείς να το προσεγγίσεις χωρίς ποτέ να το φτάσεις, διότι είναι το τίποτα).

Ωστόσο, πλήρης, ολικός και απόλυτα συνεπής προς τον εαυτό του «μυστικισμός χωρίς μεταφυσική» είναι μόνο ο «αθεϊστικός» βουδισμός, που θα διδάξει πάρα πολλά σ' όλες τις μετά απ' αυτόν θρησκείες αλλά και σε πολλούς δυτικούς φιλόσοφους. Δεν πρέπει να μας διαφεύγει πως ο υπαρξισμός είναι εκλογικευ-

μένος, δυτικοποιημένος και απομυστικοποιημένος βουδισμός. (Στο βουδισμό δεν υπάρχει Θεός. Κι ωστόσο ο βουδισμός είναι θρησκεία. Διότι η κατάσταση της απόλυτης μακαριότητας, της νιρβάνα, είναι το σταθερά ζητούμενο απ' όλες τις θρησκείες. Δεν έχει σημασία πώς θα φτάσεις σ' αυτό, αρκεί να φτάσεις).

Σε αντίθεση με το μυστικισμό, ο προφητισμός είναι εξωστρεφής και φασαριόζος. Λέγεται έτσι (προφητισμός) γιατί το Θεό δεν τον βρίσκεις μόνος σου, όπως στο μυστικισμό, αλλά στον υποδεικνύουν άλλοι, οι προφήτες εν προκειμένω. Πρέπει να σου πει ο προφήτης (όλοι οι ιδρυτές θρησκειών θεωρούνται προφήτες από την επιστήμη της θρησκευτολογίας, που δεν πρέπει να συγχέεται με την μη επιστήμη της θεολογίας) «υπάρχει Θεός» για να πεις και συ σαν παππάς, ναι, υπάρχει Θεός!

Μ' αυτή την έννοια ο Μωυσής, ο Χριστός και ο Μωάμεθ είναι Προφήτες, που θα βοηθηθούν στο έργο τους από ένα σωρό άλλους προφητίσκους, που συνεχίζουν να προφητεύουν πολλά και διάφορα μέχρι τις μέρες μας. Ακόμα και ο παπάς το παίζει προφήτης όταν σου λεί: κοίτα να δεις, θα πας στην κόλαση μ' αυτά που κάνεις! Πού το ξέρει; Δεν το ξέρει. Ο προφητισμός, προδιαγράφοντας τις μεταφυσικές διαδρομές, λέει: αν κάνεις αυτό θα πετύχεις εκείνο κι αν κάνεις το άλλο θα πετύχεις το άλλο. Ο μυστικισμός, αντίθετα, δεν παραδίδει μαθήματα σωτηρίας της ψυχής. Είναι «μέθοδος άνευ διδασκάλου» για μια εντελώς προσωπική «γνώση» του Θεού.

Και αν δεν κάνεις τίποτα για να σώσεις την ψυχή σου, ούτε καλό ούτε κακό; Ε, τότε είσαι βουδιστής που επιχειρεί να μπει στη νιρβάνα. Ο γνήσιος βουδισμός, ο βουδισμός χιναγιάνα, είναι η μόνη θρησκεία χωρίς Θεό. Επειδή όμως είναι δύσκολο να υπάρξει θρησκεία χωρίς Θεό, τελικά οι βουδιστές έχρισαν το Βούδα Θεό, και τα 'καναν μούσκεμα και αυτοί στη βουδιστική παραλλαγή μαχαγιάνα. Είναι δύσκολο να είσαι μόνο μυστικιστής χωρίς να είσαι παράλληλα και προφητιστής. Ο Ιωάννης της Κλίμακος και ο Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης, δυο πολύ μεγάλοι ορθόδοξοι μυστικιστές, δεν είναι ωστόσο εντελώς μυστικιστές, αφού διατηρούν τις σχέσεις τους με την Εκκλησία.

Οι προφητικές θρησκείες ονομάζονται και ιστορικές ή αποκαλυπτικές. Σ' αυτές ο Θεός, κάποτε εισβάλλει ξαφνικά στην ιστορία, αποκαλύπτεται στον άνθρωπο μια συγκεκριμένη περιο-

δο του ιστορικού χρόνου. Οι μυστικιστικές θρησκείες (βουδισμός, ινδουισμός) λέγονται και θρησκείες του Αιωνίου Όντος. Εδώ ο Θεός δεν αποκαλύφθηκε ποτέ, ούτε υπάρχει περίπτωση να αποκαλυφθεί κάποτε στους ανθρώπους. Ήταν πάντα, είναι και θα παραμείνει αιωνίως κρυμμένος απ' όλους, ακόμα και από τον εαυτό του. Στις θρησκείες του αιωνίου όντος ο Θεός δεν έχει πρόσωπο, γιατί είναι μια ακαθόριστος υψής υπερδύναμη, που εμπεριέχει όλες τις γνωστές και άγνωστες δυνάμεις. Εδώ δεν είναι δυνατό να υπάρξουν ούτε προφήτες, ούτε άγιοι, αλλά μόνο σεβαστές οντότητες μυθικού χαρακτήρα.

Στο ζωροαστρισμό ωστόσο δεν υπάρχει ίχνος μυστικισμού. Κι αυτό ακριβώς είναι που θα ενθουσιάσει τον Νίτσε, ο οποίος θα κάνει τον Ζωροάστρη ήρωα ενός από τα μεγαλύτερα φιλοσοφικά ποιήματα όλων των αιώνων, το *Τάδε έφη Ζαρατούστρα*. Θυμίζουμε πως ο Ζωροάστρης, ή Ωρομάσδης, όπως τον έλεγαν αλλιώς οι Έλληνες, στα περσικά λέγεται Ζάρα Ούστρα (Ζαρατούστρα για τις ευρωπαϊκές γλώσσες). Δεν υπήρξε ποτέ τόσο ολικά εξωστρεφής θρησκεία όσο ο ζωροαστρισμός, η θρησκεία των αρχαίων Περσών. Που λέγεται και Παρσιμός. Πιο σωστά Περσιμός.

Παρσιότες λέμε σήμερα την κοινότητα των 95.000 οπαδών της θρησκείας του ζωροαστρισμού που ζουν στη Βομβάη καθώς και μερικές ακόμα χιλιάδες που ζουν στη νοτιοανατολική Περσία. Αν και αντιμετωπίζουμε το ζωροαστρισμό σαν νεκρή θρησκεία, ωστόσο δεν είναι εντελώς νεκρή. Οι ιστορικοί των θρησκειών τοποθετούν το θάνατο του κλασικού ζωροαστρισμού στον 7ο μ.Χ. αιώνα, τον καιρό που την Περσία θα τη σαρώσει ο μωαμεθανισμός. Πρόλαβε να ζήσει πάνω από 1.000 χρόνια. Από το 600 π.Χ. περίπου, που εμφανίστηκε, μέχρι το 700 μ.Χ. περίπου, που θα τον μασήσουν και θα τον καταπιούν οι μωαμεθανοί άραβες κατακτητές της Περσίας.

Στην ιστορική ηλικία του ζωροαστρισμού δεν συνυπολογίζουμε το μαζδεϊσμό, τη θρησκεία του Αχούρα Μάζδα, απ' τον οποίο θα προκύψει με μετάλλαξη ο ζωροαστρισμός, όπως ο χριστιανισμός θα προκύψει διά του Χριστού με μετάλλαξη του ιουδαϊσμού. Ο Ζωροάστρης είναι ιστορικό πρόσωπο. Ήταν κάτι σαν προχριστιανός Χριστός ενώ ο Αχούρα Μάζδα ήταν κάτι σαν προεβραϊός Γιαχβέ (Ιεχωβάς).

Δεν γνωρίζουμε πώς ήταν ο πριν από την εμφάνιση του Ζωροάστρη μαζδεϊσμός. Κι όταν σήμερα μιλούμε για μαζδεϊσμό έχουμε στο νου μας τη ζωροαστρική του παραλλαγή, το μαζδεϊσμό που μεταρρύθμισε ο Ζωροάστρης. Που σίγουρα είναι η μεγαλύτερη θρησκευτική προσωπικότητα όλων των εποχών. Ήταν ένας άνθρωπος που δεν παρίστανε ούτε το Θεό, ούτε το γιο του Θεού, και που το μόνο που έκανε σαν ιδρυτής θρησκείας ήταν να βάλει σε τάξη, σαν να ήταν συστηματικός φιλόσοφος, τα δόγματα τα σχετικά με μια από τις πάμπολλες ινδουιστικές εκδοχές της θεότητας, επιλέγοντας εκείνη που προσφερόταν στην ολική εξωστρέφεια. Μ' άλλα λόγια, ο ζωροαστρισμός είναι το ακριβώς αντίθετο του βουδισμού.

Θρησκεία με αυστηρότατο τελετουργικό ο ζωροαστρισμός, τίποτα δεν αφήνει στην καλή κρίση και αίσθηση του πιστού. Για να φτάσει ο πιστός στο Θεό, πρέπει να ακολουθήσει ένα συγκεκριμένο θρησκευτικό τυπικό, το οποίο υπηρετούν παπάδες, που στα περσικά λέγονται Μάγοι και που είναι άνθρωποι με τεράστιο γόητρο και κύρος. Μυθικά παραλλαγμένοι οι Μάγοι, θα φτάσουν μέχρι την εποχή μας μέσω των Τριών Μάγων με τα Δώρα, που δεν ήταν τίποτα περισσότερο από πέρσες ιερές της θρησκείας του Ζωροάστρη.

Τα μαγικά κόλπα των περσών ιερέων είχαν σχέση κυρίως με τη φωτιά, πού στο ζωροαστρισμό είναι η συγκεκριμενοποίηση του Θεού, η δύναμη με την οποία ο Θεός κάνει φανερή την παρουσία του. Άλλωστε, οι οπαδοί του Ζωροάστρη ονομάζονται και πυρολάτρες. (Τα δικά μας αναστενάρια έχουν ζωροαστρική καταγωγή). Ο οπαδός του ζωροαστρισμού δεν θα σβήσει ποτέ μια φωτιά, ακόμα κι αν αυτή καίει το σπίτι του, ή τον ίδιο. Και θα συντηρεί πάντα αναμμένη μια εστία στους τόπους λατρείας. (Οι Εστιάδες της Ρώμης έχουν την καταγωγή τους στο ζωροαστρισμό).

Η φλόγα της φωτιάς δεν είναι αντικείμενο, δεν πιάνεται, δεν έχει σχήμα, δεν έχει συγκεκριμένο όγκο και βάρος. Η φλόγα είναι το τέλει σύμβολο του πνεύματος. Ο ζωροαστρισμός, ξεκινώντας από την πανάρχαια ηλιολατρία του Μίθρα, θα κατεβάσει το θεό Ήλιο στη γη. Η φλόγα είναι μέρος του ήλιου. Όταν κάψεις ξύλα, δεν θα ελευθερωθούν τα δαιμόνια που είναι κρυμμένα σ' αυτά αλλά η ηλιακή ενέργεια που αποθηκεύτηκε εκεί. Το πρώτο και το πιο αποφασιστικό βήμα προς τη μεριά των

λεγόμενων πνευματικών θρησκειών έχει γίνει με την «πνευματική» φλόγα του ζωροαστρισμού.

Ο πολύξερος και πολυταξιδεμένος Ηρόδοτος απορεί που οι Πέρσες δεν δίνουν πρόσωπο στο Θεό. Δεν δίνουν πρόσωπο στο Θεό γιατί, όπως θα δούμε στη συνέχεια, ο ζωροαστρισμός είναι όντως πνευματική θρησκεία. Πρώτοι οι Πέρσες και όχι οι Εβραίοι θα αποπνευματώσουν την έννοια της θεότητας.

9. Η διδασκαλία του Ζωροάστρη

Αν η θρησκεία των αρχαίων Περσών δεν ήταν διαρχική, αν δεν πρέσβευε δηλαδή πως υπάρχουν δύο διακεκριμένες Αρχές, μια για το Καλό και μια για το Κακό, ο ζωροαστρισμός θα ήταν η πρώτη γνησίως μονοθεϊστική θρησκεία. Παρά ταύτα, οι θρησκειολόγοι τον αντιμετωπίζουν, πολύ σωστά, σαν μια ιδιόμορφα μονοθεϊστική θρησκεία.

Σύμφωνα με την άποψη των οπαδών του ζωροαστρισμού, ο κακός Θεός, ο Αριμάν, βγαίνει μέσα απ' τον καλό θεό, τον Αχούρα Μάζδα. Ο οποίος επιτηρεί στενά τον κακό Θεό, τον Αριμάν. Άλλωστε ο Αριμάν ξέρει πως τα ψωμιά του είναι μετρημένα, αφού κάποτε θα ηττηθεί οπωσδήποτε από τον καλό Θεό και θα εξαφανιστεί διά παντός. Μέχρι να εξαφανιστεί όμως, θα παίζει το σοβαρό ρόλο του σαν αρνητικός Θεός, και δεν θα είναι ένας γελοίος Σατανάς, σαν το δικό μας. Μπορεί ο Αριμάν να μοιάζει με το δικό μας Σατανά, όμως είναι το ίδιο σοβαρός με τον Αχούρα Μάζδα και εξίσου μ' αυτόν σεβαστός, αν και κάθε άλλο παρά επιθυμητός. Είναι σαν ο δικός μας Σατανάς να συνυπήρχε επίσημως δίπλα στον επίσημο Θεό, τον καλό.

Κάθε φορά που βλέπουμε να μπαινουν στη φιλική δράση δύο ήρωες ταυτόχρονα, ένας καλός κι ένας κακός, όπως στις αστυνομικές ταινίες, ή τις ταινίες γουέστερν, αλλά και όπως στη ζωή στην περίπτωση που δυο συνεταίροι το παίζουν ο ένας καλός και ο άλλος κακός για να κάνουν καλύτερα τη δουλειά τους, ο νους μας πηγαίνει στη ζωροαστρική διαρχία. Που ωφέλησε πολύ τους Πέρσες. Ό,τι καλό το εξαρτούσαν από τον Αχούρα

Μάζδα και ό,τι κακό το φόρτωναν στον Αριμάν. Και επειδή ο Αριμάν ήταν Θεός αρνητικός μεν αλλά ισόβαθμος του θετικού, δεν ένιωθαν τύψεις για το κακό που έκαναν. Το κακό ήταν κι αυτό θεϊκά κατοχυρωμένο και ως εκ τούτου αναπόφευκτο.

Μ' αυτόν τον εντελώς εκκλησιαστικό τρόπο έλυσε ο Ζωροάστρης το πανάρχαιο πρόβλημα της θεοδικίας, δηλαδή της πολύ εύλογης απορίας για την ύπαρξη του κακού σ' έναν κόσμο που τον έφτιαξε ο καλός Θεός. Που σαν τέλεια καλό Ον αποκλείεται να φέρει την ευθύνη για την ύπαρξη του κακού στον κόσμο. Αντί να επινοείς φίδια, μήλα και άλλα τέτοια χαζά για να λύσεις τούτον το θεολογικό γρίφο, επινοείς τον Αριμάν και ησυχάζεις. Έτσι, προμηθεύεις και στην ελληνική γλώσσα ένα ζωροαστρικής καταγωγής επίθετο, ο αριμάνιος. Που να μεν παράγεται από το Άρης και μανία (Άρης μαινόμενος), αλλά κανείς Έλληνας λεξικογράφος δεν εξηγεί διατί ο Πέρσης Θεός Αριμάν γράφεται κατά το δοκούν άλλοτε με ι και άλλοτε με ει (Αρειμάν). Μήπως ο Αριμάν παραπέμπει στο θεό Άρη; Έτσι κι αλλιώς, ο Έλληνας Άρης είναι ινδοευρωπαίος Θεός, ίσως κοινής θεϊκής καταγωγής με τον Πέρση Αρειμάν, ή Αριμάν.

Αρειμάνιος σημαίνει πολεμοχαρής. Και ο Αριμάν και ο Άρης είναι πολεμοχαρείς. Πολεμοχαρής όμως είναι και ο Σατανάς. Αλλά αυτός εξορίστηκε από το χριστιανικό ηθικό σύστημα. Μη βλέπετε που οι παπάδες ευλογούν τα όπλα! Το κάνουν γιατί κρύβουν στη συνείδησή τους κάτι το ζωροαστρικό. Όλος ο κόσμος ξέρει, πόσο μάλλον οι παπάδες, πως το κακό παίζει βασικό ρόλο σε τούτον τον κόσμο. Αλλά και στον άλλο. Το κακό στον άλλο κόσμο εντοπίζεται στην κόλαση. Ενώ σε τούτον τον άθλιο κόσμο, δεν είναι ανάγκη να το ψάχνεις, υπάρχει δίπλα σου. Πατί, λοιπόν, δεν αποδεχόμαστε τίμα και καθαρά την αναγκαιότητα του κακού; Άλλωστε, τι λόγο ύπαρξης θα είχε ένας καλός Θεός χωρίς το Κακό; Αν καταργήσεις το Σατανά, καταργείς και το Θεό. Που δεν θα είχε τι να κάνει χωρίς το Σατανά, που του δίνει δουλειά. Υπάρχει μια σκληρή τιμότητα στο ζωροαστρισμό που δύσκολα τη βρίσκεις σε άλλες θρησκείες.

Ο δυϊστικός ζωροαστρισμός, που δεν το παίζει ψευδώς ενιστικός όπως οι άλλες μονοθεϊστικές θρησκείες, που κατ' ουσίαν είναι κι αυτές δυϊστικές, αφού δεν μπορούν να κάνουν χωρίς το Σατανά, για πρώτη φορά στην ιστορία των θρησκειών αποδίδει

στο Θεό ηθικές και όχι φυσικές ιδιότητες. Ο Θεός εδώ δεν ενεργεί κινητοποιώντας ή στρεβλώνοντας τους φυσικούς νόμους, ενεργεί μέσα από τη συνείδηση. Δεν σου πετάει στο κεφάλι τον κεραυνό, αλλά σε κάνει να χτυπάς το κεφάλι σου στον τοίχο για το κακό που έκανες. Στις φυσικές θρησκείες, η θεϊκή δύναμη παίρνει τη μορφή φυσικού φαινομένου. Στις ηθικές, η ίδια θεϊκή δύναμη ενεργεί μέσα σου, στη συνείδησή σου. Και σε ωθεί στο καλό ή σε τιμωρεί για το κακό, κυρίως με τύψεις συνειδήσεως. Πιοτα πιο φρικτό απ' το να σε βαράει (να σε τύπτει) η συνείδησή σου.

Η ηθική λειτουργία του ζωροαστρισμού γίνεται αξιοθαύμαστη αν πάρουμε υπ' όψη τη φυσική λειτουργία των θεών του ινδουισμού, απ' τον οποίο κατάγεται ο ζωροαστρισμός, αλλά και την ομοίως φυσική λειτουργία των θεών του Δωδεκαθέου. Πάντως, πιστεύω πως, αν οι Έλληνες ήταν ζωροαστριστές, δηλαδή οιονεί μονοθεϊστές, και όχι δωδεκαθεϊστές, δηλαδή πολυθεϊστές, ίσως να μην μπορούσαν να κάνουν τίποτα απ' τα σπουδαία που έκαναν. Η πίστη σε έναν ηθικό και πνευματικό Θεό λύνει εύκολα, σχεδόν τεμπέλικα, πάρα πολλά προβλήματα μέσα σε μια οργανωμένη κοινωνία. Ο ένας Θεός σε ηρεμεί καθώς σε απορροφά και σε αποβλακώνει. Οι πολλοί θεοί, με τις αντιφάσεις τους και την αλλοπρόσαλλη συμπεριφορά τους, σε κάνουν συνεχώς άνω κάτω και σε κρατούν συνεχώς σε εγρήγορση. Σε υποχρεώνουν να χρησιμοποιείς το μυαλό σου.

Η αγωνία βρίσκεται στη ρίζα κάθε γνώσης. Ψάχνουν μόνο αυτοί που αγωνιούν. Οι άλλοι πιστεύουν στον παντογνώστη και πάνσοφο Θεό, που δεν είναι μόνο δημιουργός και συντηρητής του κόσμου, αλλά και δημιουργός και συντηρητής του Καλού. Και του Κακού, μήπως; Ναι, λεν θαρραλέα οι οπαδοί του Ζωροάστρη. Το Κακό μπορεί να είναι ανεπιθύμητο, αλλά είναι εξίσου υπαρκτό με το καλό. Άλλωστε αν θέλεις ένα Καλό της προκοπής, πρέπει να παλέψεις ενάντια σ' έναν σοβαρό κακό Θεό, όπως ο Αριμάν, κι όχι ενάντια σ' έναν σαχλεπίσαχλο Σατανά, γεμάτο προστυχιά και δόλο. Ενώ ο αξιοπρεπέστατος Αριμάν έρχεται κατ' ευθείαν πάνω σου και σου λέει: εδώ είμαι, κύριε, μπορείς να τα βάλεις μαζί μου, ή να βρω κανένα παλικάρι;

Στο ζωροαστρισμό η σκέψη είναι η προέκταση της θείας ουσίας σε όλα τα ζωντανά. Ο Ζεροάνα Ακέρνε δεν είναι ο δημιουργός

Θεός, είναι η Πρώτη Αρχή, ο Λόγος του χριστιανισμού, η Σκέψη. Ο δημιουργός Θεός, ο Αχούρα Μάζδα, προέκυψε από τον Ζεροάνα Ακέρνε, από το Λόγο, από τη συμπαντική Σκέψη. Αχούρα Μάζδα στα περσικά σημαίνει Σοφός Κύριος. Λέγεται και Ενσαρκωμένος Λόγος.

Βλέπετε, δέβαια, τις καταφάνερες ομοιότητες με το χριστιανισμό. Ο Ζεροάνα Ακέρνε εκπροσωπεί τον κρυφό, τον αόρατο, τον άκτιστο κόσμο, όπως θα έλεγαν οι χριστιανοί θεολόγοι. Ενώ ο Αχούρα Μάζδα εκπροσωπεί το φανερό, τον κτιστό κόσμο. Σκεπτόμενοι χριστιανικά, κατ' αναλογία, θα μπορούσαμε να πούμε πως ο Ζεροάνα Ακέρνε είναι ο Θεός και ο Αχούρα Μάζδα ο Υιός του Θεού.

Θα υπάρξει όμως και Άγιο Πνεύμα. Για το ζωροαστρισμό, ο Δημιουργημένος Κόσμος, όπως η προέκταση μέσα στον υλικό κόσμο του θεϊκού Λόγου, δεν είναι παρά το θεϊκό πνεύμα που υπάρχει διάχυτο παντού γύρω μας. Βρισκόμαστε στην καρδιά της χριστιανικής ορθοδοξίας. Ζεροάνα Ακέρνε, Αχούρα Μάζδα, Αποπνευματωμένος Κόσμος: η Αγία Τριάδα του ζωροαστρισμού. Κι όλα αυτά τα πολύ περσικά και εντελώς συναρπαστικά εμφανίζονται κάπου 700 χρόνια πριν από το Χριστό.

Το Καλό για το ζωροαστρισμό δεν είναι τίποτα άλλο από Φως. Και το Κακό τίποτα άλλο από Σκότος. Αυτή ακριβώς είναι και η άποψη της χριστιανικής ορθοδοξίας. Για την οποία ο παράδεισος δεν είναι παρά φως και η κόλαση σκότος. Όσον αφορά το φωτιστέφανο, το στεφάνι από φως των χριστιανών Αγίων, χρήσιμο θα ήταν να ξέρετε πως ο Ζωροάστρης παριστάνεται πάντα με ένα ακτινωτό φωτιστέφανο στο κεφάλι του.

Το φως που παλεύει κατά του σκότους δημιουργεί ταυτόχρονα την ύλη και το πνεύμα. Οι μορφές και τα σχήματα δημιουργούνται από την ένωση ύλης και πνεύματος. Οι μορφές και τα σχήματα μ' άλλα λόγια είναι ταυτόχρονα και υλικά και πνευματικά. Έχουμε εδώ μια τόσο προωθημένη αισθητική θέση, που θα τη ζήλευε και μια μοντέρνα θεωρία για τη σχέση μορφής (πνεύμα στο ζωροαστρισμό) και περιεχομένου (ύλη στο ζωροαστρισμό).

Ο ανώτερος εαυτός μας είναι φωτεινός και ο κατώτερος σκοτεινός. Η σύγκρουση του Κακού με το Καλό είναι σύγκρουση του σκότους με το φως. Και επί ηθικού επιπέδου, σύγκρουση του ανώτερου, του φωτεινού εαυτού μας με τον κατώτερο, το

σαρκικό. Όπως και στην ορθοδοξία έτσι και στο ζωροαστρισμό, η σάρκα είναι ιερή, γιατί εδώ δίνεται ο Μεγάλος Αγώνας ανάμεσα στο Καλό και το Κακό. Η Σάρκα είναι κατοικία τόσο του Αχούρα Μάζδα (του καλού Θεού) όσο και του Αριμάν (του κακού Θεού).

Ο Αριμάν, που λέγεται και Όφις της Καταστροφής (πάλι δίπλα στον Αδάμ και την Εύα βρεθήκαμε) δεν προέκυψε από τον Ζεροάνα Ακέρνε, την Πρώτη Αρχή, όπως ο Αχούρα Μάζδα, προέκυψε κατ' ευθείαν από την ύλη. Όταν ο Αχούρα Μάζδα δημιουργεί ζωντανά πλάσματα, σαν Θεός Δημιουργός που είναι, ο Αριμάν τρέχει και τα περιβάλλει άλλοτε με σκιές και άλλοτε με σώματα. Τα πνευματικά όντα που δημιουργεί ο Αχούρα Μάζδα, ο Αριμάν τα φυλακίζει σε σώματα, κι όταν είναι διασπαστικός, σε σκιές. Η σκιά είναι κατά κάποιον τρόπο ένα πρόπλασμα σώματος, ένα ατελές σώμα, κάτι που προηγείται και δεν έλεται του σώματος.

Τελικά όμως, όλα τείνουν προς το φως και όλα θα γίνουν κάποτε φως. Ο Αριμάν, ο Άρχων του Σκότους όπως τον λεν και εκείνοι (να 'μαστε πάλι στη χριστιανική γειτονιά) θα απορροφηθεί κάποτε από τον Αχούρα Μάζδα, τον Άρχοντα του Φωτός, και όλα θα γίνουν ένα ατέλειωτο συμπαντικό φως. Όντας αρχικά ο μαζδεϊσμός και η εξελιγμένη του μορφή, ο ζωροαστρισμός, μια θρησκεία που προέκυψε από την ηλιολατρία, θα κάνει Θεό το φως και θα αγνοήσει την πηγή του φωτός, τον ήλιο. Το φως θα αυτονομηθεί απ' την πηγή του και θα γίνει Θεός το ίδιο.

Πόσο βαρύνουσας σημασίας για τη χριστιανική θεολογία είναι το φως, γίνεται καταφάνερο από τις συνεχείς αναφορές των υμνωδών σ' αυτό και από το αναγκαίο στη μεγάλη τέχνη της αγιογραφίας φωτιστέφανο. Που δεν είναι διακόσμηση αλλά η αναγκαία κατάληξη της δουλειάς του αγιογράφου. Που δεν ζωγραφίζει με το χέρι του. Απλώς δανείζει το χέρι του στο Θεό για να ζωγραφίσει Εκείνος. Κι έτσι η εικόνα γίνεται χειροποίητος, φτιαγμένη χωρίς το χέρι του ζωγράφου και με τη Θεία φώτιση, που φαίνεται στο φωτιστέφανο.

Παντού φώτιση σ' όλα τα χριστιανικά κείμενα, σ' όλους τους χριστιανικούς ύμνους, όπως και στο ζωροαστρισμό, την απέραντα γοητευτική θρησκεία του φωτός. Λέχθηκε πως μόνο αυτή τη θρησκεία αν είχαν φτιάξει οι Πέρσες, θα είχαν κάνει κάτι

τόσο σημαντικό, όσο όλος μαζί ο ελληνικός πολιτισμός. Υπερβολή, που θέλει να δείξει ωστόσο πως οι Πέρσες ήταν ένας εξαιρετικά πολιτισμένος λαός. Οι Έλληνες δεν έπαψαν ποτέ να τους θαυμάζουν.

Μια ακόμα τριάδα θα προκύψει στο ζωροαστρισμό από τους τρεις τρόπους ύπαρξης του κόσμου: το φωτεινό και πνευματικό, το φωτεινό και σαρκικό, και το σκοτεινό και σαρκικό. Στα παραπάνω ζεύγη, που και τα τρία μαζί σχηματίζουν τριάδα, η σάρκα μετέχει δυο φορές στα δυαδικά σχήματα. Στη δεύτερη δυάδα (φωτεινό και σαρκικό) ανήκει και ο έρωτας, γενικότερα κάθε τι που έχει σχέση με την τέχνη και την αισθητική. Για τους Πέρσες, ο έρωτας είναι μια από τις καλές τέχνες. Είναι απίστευτη η φινέτσα του περσικού πολιτισμού, ενός πολιτισμού βαθιά ερωτικού. (Φέρτε στο νου σας την εικόνη της ορθοδοξίας στο «μανικό έρωτα»).

Ο Αχούρα Μάζδα, έχει έξι βοηθούς που λέγονται Αμέσα Σπέντας. Είναι οι Ελοχίμ της Βίβλου. Μαζί με τον Αχούρα Μάζδα αποτελούν τους περίφημους Μεγάλους Επτά. Είναι αυτοί που έφτιαξαν τον κόσμο, επταπλασιάζοντας σχεδόν τα πάντα: επτά είναι οι πλανήτες, επτά οι γαίες, επτά οι ουρανοί. Ο ιερός αριθμός επτά θα περάσει στο χριστιανισμό από το ζωροαστρισμό. Όμως ο Αριμάν, κάθε φορά που ο Αχούρα Μάζδα έφτιαχνε έναν από τους έξι βοηθούς του, έφτιαχνε κι αυτός έναν βοηθό για τον εαυτό του. Κι έτσι, διά του ζωροαστρισμού, θα προκύψουν συν τοις άλλοις και τα ιουδαιοχριστιανικά επτά θανάσιμα αμαρτήματα.

Στο ζωροαστρισμό υπάρχει και Μεσσίας. Λέγεται Σαρός, που σημαίνει Λυτρωτής. Πρόκειται για έναν απεσταλμένο του Αχούρα Μάζδα στη γη, που σαν αποστολή έχει να βοηθήσει τον Λδατάρα (υπαρκτό πρόσωπο) Ζαρατούστρα (Ζωροάστρη) και να καθοδηγήσει τη σκέψη του. Κι έτσι προκύπτει άλλη μια τριάδα: ο Αχούρα Μάζδα, που είναι η Πρώτη Αρχή, ο Σαρός, που είναι ο Ενοσαρκωμένος Λόγος και ο Ζαρατούστρα, ο άνθρωπος που προσωποποιεί τον Ενοσαρκωμένο Λόγο.

Όλα αυτά γίνονται κατ' ανάγκην μέσα στον κόσμο. Που κάποτε γεννήθηκε. Πώς ακριβώς; Με τη μεσολάβηση της Ουράνιας Παρθένου. Να, λοιπόν, και μια Παρθένος. Που εδώ όμως δεν γεννάει τον Σωτήρα του κόσμου, αλλά τον κόσμο κατ' εντολήν του Αχούρα Μάζδα. Βέβαια, υπάρχει και το τέλος του κόσμου.

Που είναι κυκλικό. Κάθε δώδεκα χιλιάδες χρόνια ο κόσμος πεθαίνει και ξαναγεννιέται. Στο τέλος κάθε κοσμικής περιόδου, ο Ζερούνα Ακέρνε απορροφά τον κόσμο -κι όλα αρχίζουν απ' την αρχή. (Όπως στην Αποκάλυψη του Ιωάννη).

Διά του λόγου το αληθές, φυσικά το ζωροαστρικά αληθές, δεν έχετε παρά να διαβάσετε σε γαλλική ή αγγλική μετάφραση την Αβέστα, τη Βίβλο του ζωροαστριισμού. Έτσι θα μάθετε περισσότερα για το ρόλο των νεκρών θρησκειών στη δημιουργία των ζωντανών, που κι αυτές θα πεθάνουν κάποτε. Όλα πεθαίνουν, ακόμα και οι θεοί. Παρηγορηθείτε, λοιπόν, ω θνητοί.

ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

1. Το όριο μεταξύ Ευρώπης και Ασίας

Για πρώτη φορά γίνεται λόγος για Αφγανούς το 982 μ.Χ. σε ένα μουσουλμανικό κείμενο. Το όνομα είναι μάλλον περσικό, αλλά αυτό δεν σημαίνει πως όλοι οι Αφγανοί έχουν σχέση με τους γείτονες Πέρσες, αν και όσοι κατοικούν στις δυτικές περιοχές, αυτές που βρίσκονται κοντά στα σύνορα με το Ιράν (Περσία) έχουν, και μεγάλη μάλιστα.

Είτε περσικής, είτε ινδικής, είτε τουρκοασιατικής καταγωγής ήταν ο παλιός κάτοικος του σημερινού Αφγανιστάν, μέχρι το τέλος της πρώτης μετά Χριστόν χιλιετίας δεν ήξερε το εθνικό του όνομα. Γιατί οι Αφγανοί δεν είναι ευδιάκριτη εθνότητα. Είναι ένα συνονθύλευμα λαών στους οποίους κυριαρχούν οι Παστούν, οι κυρίως Αφγανοί, όχι γιατί είναι οι «καθαρότεροι», δεν υπάρχουν ούτε καθαροί ούτε ακάθατοι Αφγανοί, αλλά διότι είναι η πολυπληθέστερη και οικονομικά ισχυρότερη φυλή του Αφγανιστάν. Επί πληθυσμού 15 περίπου εκατομμυρίων κατοίκων, τα 6 εκατομμύρια είναι Παστούν, που κατοικούν στις νότιες και τις ανατολικές περιοχές της χώρας. (Η παλιά πρωτεύουσα Κανταχάρ βρίσκεται στο νότιο και η καινούργια, η Καμπούλ, στο ανατολικό Αφγανιστάν). Οι Παστούν είναι Ινδοευρωπαίοι, όπως οι Πέρσες, όπως οι Κούρδοι, όπως εμείς.

Η φυλή των Παστούν διαρείται σε δυο υποφυλές. Τους Ντουράνι, που κατοικούν στο νότο, γύρω από το Κανταχάρ, και τους Γκιλζάι, που κατοικούν στην περιοχή ανάμεσα στο Κανταχάρ και την Καμπούλ. Οι Παστούν αποτελούν την παραδοσιακή ελίτ του Αφγανιστάν. Εναντίον αυτής της ελίτ ξεσηκώθηκαν στις μέρες

μας, σε έναν μακρύ εμφύλιο πόλεμο, οι λιγότερο προνομιούχες φυλές του Αφγανιστάν, οι τουρκικής (κεντροασιατικής) καταγωγής. Σήμερα ζουν στο βόρειο και κεντρικό Αφγανιστάν κάπου 3,5 εκατομμύρια Τατζίκι, που συνεχίζουν να έχουν σχέσεις με το Τατζικιστάν της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, όπως και οι Αφγανοί Ουζμπέκοι, κάπου 1,5 εκατομμύριο, με το Ουζμπεκιστάν, όπως και οι Αφγανοί Τουρκμενί, κάπου 400 χιλιάδες, με το Τουρκμενιστάν. Όλοι αυτοί οι κεντροασιατικής καταγωγής και προελεύσεως Αφγανοί, που αποτελούν και τη σχετική πλειοψηφία στο σημερινό Αφγανιστάν, δεν μιλούν ινδοευρωπαϊκές, αλλά ουραλοαλταϊκές γλώσσες, ας πούμε μογγολοτουρκικές επί το απλούστερον.

Οι Δραβίδες (γηγενείς Ινδοί), οι Άριοι (Ινδοί και Πέρσες που ήρθαν απ' το βορρά), οι Έλληνες (με τον Μεγαλέξαντρο), οι Σκύθες, οι Μογγόλοι, οι Τούρκοι, οι Άραβες, όλοι όσοι κατάκτησαν κατά καιρούς το Αφγανιστάν, άφησαν τη σφραγίδα τους, που είναι ορατή στα πάντα: στη φυλετική συγκρότηση, στα ήθη, στον πολιτισμό. Φυσικά, ο μουσουλμανισμός, η επίσημη θρησκεία του Αφγανιστάν, θα περάσει μια πατίνα πάνω σ' όλους τους πολιτισμούς και θα τους ομοιογενοποιήσει. Όμως αυτό δεν σημαίνει πως θα εξαλείψει εντελώς τις διαφορές τους. Άλλωστε, άλλο φτωχός μουσουλμάνος, άλλο πλούσιος μουσουλμάνος, άλλο μουσουλμάνος που μιλάει ινδοευρωπαϊκή γλώσσα, άλλο μουσουλμάνος που μιλάει ουραλοαλταϊκή (μογγολοτουρκική) γλώσσα.

Οι Αφγανοί είναι συννίτες μουσουλμάνοι κατά ποσοστό 85%. Οι φανατικοί μουσουλμάνοι, αυτοί που κηρύσσουν ιερό πόλεμο με τον ψύλλον πύδημα είναι οι Σίτες, ας πούμε οι διαμαρτυρούμενοι μουσουλμάνοι, όχι οι ορθόδοξοι Σουνίτες, που είναι πιο λογικοί και πιο σοβαροί. Ωστόσο, ό,τι φοβερό συμβαίνει τις δυο τελευταίες δεκαετίες στο Αφγανιστάν οφείλεται μάλλον στην ένδεια παρά στο θρησκευτικό φανατισμό που, ως γνωστόν, εύκολα κολλάει στο άδειο στομάχι δυσκολεύοντας στο κεφάλι την «πέψη» των ιδεών.

Το σημερινό Αφγανιστάν είναι ένα τεχνητό κράτος που προέκυψε κατά το τέλος του 19ου αιώνα, ύστερα από συνεννόηση ανάμεσα στους Ρώσους και τους Άγγλους και που το κυβερνούν άλλοτε άνθρωποι των Ρώσων και άλλοτε άνθρωποι των Άγγλων, ή των διαδόχων τους, των Αμερικανών. Οι Άγγλοι και οι Ρώσοι

από κοινού καθόρισαν τα σύνορα της σημερινής χώρας, όπως τους δόλεψε, ερήμην των Αφγανών, που μέχρι τη σχετικά πρόσφατη ισλαμική επανάσταση δεν τους έπεφτε λόγος για τίποτα.

Φάτε τώρα στο κεφάλι το καταστροφικό Ισλάμ και βουλώστε το. Το επαναστατικό ισλαμικό κίνημα παντού όπου υπάρχει δεν είναι παρά μια βίαιη αντίδραση των πεινασμένων κατά των χορτάτων, και όχι αυτών που πιστεύουν φανατικά στον Αλλάχ κατ' αυτών που δεν πιστεύουν φανατικά στον Αλλάχ, ή που πιστεύουν σ' όποιον άλλο Θεό, περισσότερο «πολιτισμένο» και «εγγράμματο». Το πρόβλημα, λοιπόν, εδώ, όπως και όπου αλλού συμβαίνουν ανάλογα πράγματα, δεν είναι ο πολύς ή ο λίγος Θεός, αλλά το πολύ ή το λίγο φαΐ. Ο Θεός σπάνια είναι με τη μεριά των πεινασμένων κι αν πάρεις υπ' όψη πως το στομάχι παίζει μεγάλο ρόλο στη διαμόρφωση των ιδεών, τότε εύκολα καταλαβαίνεις γιατί ο ιερός πόλεμος έχει σχέση μάλλον με το ανίερο στομάχι, παρά με το ιερόν εν γένει.

Το Αφγανιστάν είναι φτωχή χώρα. Αλλά θα μπορούσε να είναι πλούσια αν τα έσοδα από τα εξαιρετικά πλούσια κοιτάσματα φυσικού αερίου πήγαιναν στην τσέπη των Αφγανών και όχι των Άγγλων, των Αμερικανών, των Ρώσων. Το ίδιο συμβαίνει και με τα έσοδα από τα πολύ πλούσια ανθρακοφόρα κοιτάσματα. Το ίδιο συμβαίνει και με τα έσοδα από τα πολύ μεγάλης περιεκτικότητας σε σίδηρο (62%) σιδηρομεταλλεύματα. Υπάρχει επίσης στο αφγανικό υπέδαφος χαλκός, ψευδάργυρος, μόλυβδος, θυρίλλιο, πολύτιμοι λίθοι και ό,τι άλλο τραβάει εύκολα την προσοχή των αποικιοκρατών. Παρόλο που μόνο το 6% του εδάφους αυτής της ορεινής χώρας είναι καλλιεργήσιμο, το 95% του υπεδάφους κρύβει θησαυρούς, ίσως πιο μεγάλης αξίας από το πετρέλαιο, αν υπήρχε πετρέλαιο στο Αφγανιστάν. Το Αφγανιστάν συναρτάται με τις πετρελαιοφόρες περιοχές της Μέσης Ανατολής χάρη στον πλούτο του υπεδάφους του σε μεταλλεύματα. Από δω και το ενδιαφέρον των αποικιοκρατών γι' αυτή την άγονη, κατά τα άλλα, περιοχή.

Όταν οι αγράμματοι ντόπιοι παντού στον υπανάπτυκτο κόσμο αρχίζουν να καταλαβαίνουν σιγά σιγά πως το έδαφος και το υπέδαφος αποτελούν το ένα συνέχεια του άλλου όχι μόνο από γεωλογικής αλλά και από οικονομικής απόψεως, τα επαναστατικά-απελευθερωτικά κινήματα φουντώνουν. Δεν είναι και

τόσο δύσκολο να καταλάβεις, όσο αγράμματος κι αν είσαι, πως τα προϊόντα του υπεδάφους, που δεν τρώγονται, μπορείς να τα ανταλλάξεις με προϊόντα του εδάφους, που τρώγονται. Πιο απλό απ' το να «φας» το πετρέλαιο χωρίς να το καταπιείς, απ' το να «φας» το φυσικό αέριο χωρίς να το αναπνεύσεις.

Όπως θα πει ο ιδιοφυής Φερνάν Μπροντέλ, ο πιο μεγάλος θεωρητικός και ιστορικός του καπιταλισμού, δεν είναι δυνατό να υπάρξει ανάπτυξη χωρίς εξωτερικό εμπόριο. Το εσωτερικό εμπόριο αφορά κυρίως στην τροφή. Το εξωτερικό εμπόριο αφορά κυρίως στις πρώτες ύλες για την κατασκευή βιομηχανικών προϊόντων και, βέβαια, τα ίδια τα βιομηχανικά προϊόντα. Εμείς εδώ προσπαθούμε να τα βολέψουμε εξάγοντας πορτοκάλια και εισάγοντας σχεδόν τα πάντα, ακόμα και ποδήλατα. Κι ύστερα μου μιλάτε για ανάπτυξη.

Μην ανησυχείτε, όμως, σε καμιά δεκαριά χρόνια θα εξάγουμε πετρέλαιο και απ' τα Ίμα και από τις άλλες βραχονησίδες και απ' όλο το Αιγαίο, που είναι μια υποθαλάσσια θάλασσα πετρελαίου. Γιατί δεν μας το λεν, λοιπόν, για να έχουμε ένα σοβαρό λόγο να πολεμήσουμε τους Τούρκους, που κι αυτοί για τα πετρέλαια ουρλιάζουν και όχι, βέβαια, για τα «εθνικά θράχια»; Ποιος τρελός σκοτώνεται για εθνικές βραχονησίδες αν δεν έχουν από κάτω εθνικό πετρέλαιο, ή ό,τι άλλο εν πάση περιπτώσει πιο πρακτικό από την ιδέα της πατρίδας, που οι πονηροί την προτείνουν αντί φαγητού υπό μορφήν ιδέας που δεν τρώγεται, για να 'χουν αυτοί να τρων; Γιατί δεν μας λεν, λοιπόν, πως το Αιγαίο είναι μια θάλασσα πετρελαίου; Διότι θα τους βγάλουμε τα μάτια, που τόσα χρόνια δεν το έβγαζαν. Αλλά πώς να σου πουν τα ανθρωπάκια γιατί δεν το έβγαζαν; Εύκολο είναι να πεις στον πεινασμένο πως μόνο με άδεια των Μεγάλων Αφεντικών γίνονται αυτά τα πράγματα; Αλλά και άλλα πολύ λιγότερο σημαντικά, όπως π.χ. πόσο δαμδάκι θα καλλιεργήσεις φέτος και πόσα ροδάκινα θα κόψεις του χρόνου. Εδώ ελέγχουν την παραγωγή ροδακίνων και σεις μου ζητάτε να μην ελέγχουν την παραγωγή πετρελαίου.

Το Αφγανιστάν είναι η πιο μεγάλη κτηνοτροφική χώρα της Ευρασίας. Εδώ ζουν τα περίφημα αγριοπρόβατα γιουριαλ και αργάλι, που δίνουν μαλλί εξαιρετικής ποιότητας. Απ' αυτά θα προκύψουν ήμερες ράτσες. Τα αγριοκάτωνα μαρκόρ και τα κρι-

κρι είναι τόσο πολλά στα ψηλά βουνά του κεντρικού και βόρειου Αφγανιστάν (το νότιο είναι στεπώδες και άγονο) που τα πιάνεις με τα χέρια, που λέει ο λόγος. Το Αφγανιστάν είναι ο παράδεισος των κυνηγών όλου του κόσμου. Αλλά και των ψαράδων όλου του κόσμου. Μια χώρα που δεν έχει θάλασσα, είναι γεμάτη ποτάμια και λίμνες.

Έχει μια άγρια, μια παράξενη ομορφιά αυτή η χώρα με τις πολύ απότομες εδαφολογικές εναλλαγές. Απ' τη νότια στέλα μπορείς να περάσεις απότομα στα βουνά του κέντρου, με υψόμετρο 6.400 μέτρα. Η οροσειρά Χιντού Κους είναι η συνέχεια προς δυμάς των Ιμαλαΐων. Απ' αυτά τα ψηλά βουνά πηγάζει ο ποταμός Αμού Νταριά, ο Ώξος των αρχαίων Ελλήνων, που σημαδεύει το τέρμα της προς τα βορειοανατολικά πορείας του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Η ιστορική περιοχή που λεγόταν Βακτριανή δεν είναι παρά το σημερινό βόρειο Αφγανιστάν και το σημερινό νότιο Τουρκμενιστάν (το λεν και Τουρκεστάν). Το Αφγανιστάν, λοιπόν, έχει σχέση και με την ελληνική ιστορία. Και με ποια ιστορία δεν έχει σχέση η ιστορία αυτής της κομβικής χώρας. Με την περσική, με την ινδική, με τη μογγολική. Μόνο με την αφγανική ιστορία δεν έχει σχέση η αφγανική ιστορία. Διότι μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα που θα προκύψει με καισαρική τομή αυτή η χώρα, δεν υπάρχει Αφγανιστάν, αν και υπάρχουν Αφγανοί.

Αυτό το κράτος της νοτιοκεντρικής Ασίας, που αποτελεί το απώτατο όριο της διευρυμένης Μέσης Ανατολής προς ανατολάς, συνορεύει ακόμα και με την Κίνα σε μήκος 80 μόλις χιλιομέτρων. Μια σφήνα από Αφγανιστάν χώνεται βαθιά μέσα στην κεντρική Ασία. Έτσι αποφάσισαν οι Άγγλοι και ο Ρώσοι που κανόνισαν τα σύνορα του σημερινού Αφγανιστάν. Και οι δυο ήθελαν να πλησιάσουν λιγάκι προς την Κίνα μέσα από έναν εντελώς τρελό διάδρομο, μια ουρά που προεκτείνει παρά φύσιν το Αφγανιστάν και το βάζει να ακουμπήσει σε μια άλλη εξίσου στενή ουρά, που πολύ έγκαιρα οι Κινέζοι την έκαναν να φυτρώσει στο βορειοδυτικό μέρος του γιγαντιαίου κινέζικου γεωγραφικού σώματος. Σου λεν οι Αγγλορώσοι, μόνο οι Κινέζοι είναι πονηροί; Δυτική ουρά αυτοί, ανατολική ουρά εμείς.

Οι δυο ουρές θα μπλέξουν σ' ένα καίριας γεωπολιτικής σημασίας κομβικό σημείο πάνω στο χάρτη της Ασίας. Εδώ ακριβώς η Ευρώπη, μέσω Μέσης Ανατολής, συναντά την κυρίως ειπείν

Ασία στη δυτική μεριά της καρδιάς της. Ο Μέγας Αλέξανδρος ήξερε πολύ καλά κατά πού βάδιζε. Βάδιζε κατά την κεντρική Ασία, κατά την πανάρχαια βόρεια Κίνα και την ακόμα πιο αρχαία Μογγολία λίγο παραπάνω. Επεχείρησε να κάνει την αντίστροφη πορεία απ' αυτήν που έκαναν κάποτε οι ευρωπαϊκές Ινδοευρωπαίοι, που ξεκίνησαν τη μεγάλη πορεία τους προς τη Δύση από τις περιοχές της σημερινής Μογγολίας και της κεντρικής Ασίας.

Από τη Βακτριανή στο βορειοδυτικό Αφγανιστάν ξεκίνησαν κάποτε την προς νότο πορεία τους και οι Άραβες και οι Εβραίοι, και οι Πέρσες, και οι Ινδοί. Ένας άλλος κλάδος Ασιατών θα προωθηθούν πολύ προς τη Δύση και θα δώσουν τους σημερινούς λαούς της Ευρώπης, που βέβαια θα προκύψουν με ανάμιξη των μουσαφιρέων με τους ντόπιους. Στην Ελλάδα, για παράδειγμα, οι Αχαιοί, οι Ιώνες, οι Αιολείς και οι Δωριείς θα συναντήσουν τους γηγενείς Πελασγούς, τους Λέλεγες, τους Κάρες και κυρίως τους Θράκες. Από την ανάμιξη όλων αυτών θα προκύψουν τελικά οι Έλληνες. Έλληνες δεν είναι μόνο τα τέσσερα κυρίως ειπείν ελληνικά φύλα που θα έρθουν απ' το βορρά, και σε τελική ανάλυση από τη Μογγολία, είναι το κράμα όλων αυτών των λαών, ντόπιων και εποίκων.

Σκέψου: οι πολύ πολύ μακρινοί πρόγονοι των μακρινών για μας αρχαίων Ελλήνων ίσως έζησαν κάποτε στη Βακτριανή, πολλούς αιώνες πριν φτάσει εκεί ο Μέγας Αλέξανδρος και πριν συνεχίσουν την πορεία τους προς τη Δύση σε τούτο το συναρπαστικό γουέστερν, που δεν θα σταματήσει ούτε όταν οι Ινδοευρωπαίοι φτάσουν στη δυτική άκρη της Ευρώπης, την Πορτογαλία. Θα συνεχίσουν το ταξίδι τους προς τη Δύση, προς την Αμερική. Και μερικούς αιώνες αργότερα, αφού κάνουν τη στροφή πάνω στην υδρόγειο και βγουν στην αφετηρία, θα συνεχίσουν το γουέστερν. Αυτή τη φορά βάζοντας στόχο τ' άστρα. Οι λαοί κινούνται αδιάκοπα κατά τη φορά της φαινομενικής κίνησης του ήλιου: από την Ανατολή προς τη Δύση. Ετοιμαστείτε, λοιπόν, από τώρα να υποδεχτείτε άλλη μια φορά τους επιδρομείς Ασιάτες του νέου Τζένγκις Χαν. Αν όχι εσείς, τα εγγόνια σας οίγουρα.

Στην αρχαιότητα απ' το Αφγανιστάν περνούσε ένας απ' τους δυο δρόμους της Μετάξης. Αν ήταν δυνατό, λοιπόν, να υπάρξει «καθαρή» φυλή για να δώσει «καθαρό» έθνος πάνω σ' έναν

τόσο σημαντικό δρόμο. Στο σημερινό Αφγανιστάν όλα είναι μπερδεμένα, όπως τον παλιό καιρό: οι γλώσσες, τα ήθη, οι πολιτισμοί. Το μόνο που βρίσκεται σε ανόθευτη κατάσταση σε τούτη την «μπάσταρδη» χώρα είναι η φτώχεια. Η αρχαία φτώχεια και η νέα φτώχεια είναι η ίδια διστορική φτώχεια.

2. Οι Αφγανοί, οι Πέρσες και οι Έλληνες

Ο δημιουργός της Περσικής Αυτοκρατορίας Κύρος Β' ο Μεγάλος θα προσθέσει στην επικράτειά του και μια μεγάλη περιοχή στα ανατολικά της Περσίας. Σήμερα, αυτή η περιοχή ονομάζεται Αφγανιστάν. Έτσι, λίγο μετά τη Μηδία, την Ασουρία και τη Βαβυλωνία θα εμφανιστεί και άλλη μία περσική σατραπεία, στην άλλη άκρη της Περσίας, την ανατολική.

Ωστόσο, η προς Ανατολάς επέκταση της Περσικής Αυτοκρατορίας δεν εξυπηρετεί και τόσο τα σχέδια των περσών αυτοκρατόρων, που έχουν μονίμως στραμμένη την προσοχή τους στη Δύση, πράγμα που τους υποχρεώνει να εκστρατεύουν κάποτε κατά της Ελλάδος, όχι τόσο για να την κατακτήσουν, όσο για να τη χρησιμοποιήσουν σαν γέφυρα για να περάσουν απέναντι, στην Ιταλία. Είχαν μεγάλα όνειρα οι Πέρσες.

Όμως, μετά την παταγώδη αποτυχία τους στην Ελλάδα, το Αφγανιστάν θα αποκτήσει καινούργια σημασία γι' αυτούς. Μέχρι τότε δεν το λογάριζαν και πολύ. Στο εξής όμως και για τριακόσια χρόνια περίπου, θα είναι μια σημαντική ανατολική επαρχία της προελληνιστικής αλλά και της μεταελληνιστικής Περσικής Αυτοκρατορίας, με τέσσερις σατραπείες τώρα πλέον και όχι μία, όπως παλιότερα.

Σατραπείες λέγονται οι διοικητικές περιφέρειες στις οποίες είναι χωρισμένη η Περσική Αυτοκρατορία. Κάθε σατραπεία είναι κάτι σαν ημιαυτόνομο υποβασιλείο με επικεφαλής έναν Σατράπη, που κάνει ό,τι θέλει και λογαριασμό δεν δίνει παρά μόνο στο Μεγάλο Βασιλιά των Περσών. Οι οποίοι, όπως ξέρουμε, όταν χάνουν μια αυτοκρατορία στήνουν μια άλλη στη θέση της. Τζάμπα πήγαν οι κόποι του Μεγάλου Αλεξάνδρου αλλά

και των επιγόνων του. Η επτάφυχη Περσική Αυτοκρατορία επανεμφανίζεται συνεχώς.

Σε έναν πόλεμο που κρατάει συνολικά έξι χρόνια (336-330) μαζί με τα σούρτα φέρτα, ο Μέγας Αλέξανδρος θα συντρίψει τον πέρση αυτοκράτορα και οι τέσσερις σατραπείες του Αφγανιστάν θα περιέλθουν στη δικαιοδοσία του.

Δικαιοδοσία λέγεται η δυνατότητα που έχεις να απονέμεις (να μοιράζεις) δικαιοσύνη κατά πώς εσύ καταλαβαίνεις την έννοια του δικαίου και όχι κατ' ανάγκη σύμφωνα με το νόμο. Άλλωστε, η πρώτη μορφή νόμου είναι ο νόμος του ισχυρότερου, πράγμα που εν πολλοίς ισχύει και σήμερα εδώ στην Ελλάδα, όπου ισχυρότερος είναι το ισχυρότερο κόμμα, αυτό που μπορεί και διορίζει τους δικούς του. Σε αντίθεση με τους Νεοέλληνες, δεν λέγεται πόσο δίκαιος ήταν ο Μέγας Αλέξανδρος. Μόνο που το αίσθημα του δικαίου το έπαιρνε απ' το σπαθί του. Δεν θα ήταν δυνατό να το πάρει από πουθενά αλλού σε μια εποχή που νόμοι της προκοπής υπήρχαν μόνο στην Αθήνα.

Ο Μέγας Αλέξανδρος πολύ λίγη σημασία έδινε στο Αφγανιστάν από τότε που έκρινε σκόπιμο να μην προχωρήσει παραπέρα, προς τη μεριά της κεντρικής Ασίας. Έφυγε από κει για πάντα το 327 π.Χ. και σε τέσσερα χρόνια, το 323, θα πεθάνει στη Βαβυλώνα. Μετά το θάνατό του, οι σατραπείες του Αφγανιστάν θα περιέλθουν στη δικαιοδοσία των Σελευκιδών, που κυβερνούν από τη Συρία χωρίς να πολυνοιάζονται ούτε αυτοί για το τι γίνεται σ' εκείνη τη μακρινή περιοχή. Και για να μην πολυσκοτίζονται οι Σελευκίδες με τα προβλήματα μιας άγονης επαρχίας, το 304 π.Χ. χαρίζουν την περιοχή του σημερινού Αφγανιστάν στον Ινδό βασιλιά Ασόκα, αυτόν που θα υιοθετήσει το βουδισμό σαν επίσημη θρησκεία του κράτους.

Επειδή όμως ο Ασόκα είναι πολύ ήπιος άνθρωπος, ο Διόδοτος, ένας ελληνοβακτριανός άρχοντας απ' αυτούς που ξέμειναν στην περιοχή από τον καιρό του Μεγάλου Αλεξάνδρου, θα ιδρύσει δικό του βασίλειο το 250 π.Χ. Οι ελληνοβακτριανοί διάδοχοι του Διόδοτου το 180 π.Χ. θα προελάσουν προς νότο παίρνοντας εδάφη από το ελληνιστικό βασίλειο των Σελευκιδών κι έτσι θα μεγαλώσουν πολύ την επικράτειά τους.

Δυστυχώς όμως για τους Ελληνοβακτριανούς, το 135 π.Χ. λίγο πιο κει από τη Βακτριανή, όπως λεγόταν η βορειοδυτική περιοχή

του σημερινού Αφγανιστάν, θα εμφανιστεί ένα πολύ ισχυρό κράτος. Θα το φτιάξουν πέντε νομαδικές μογγολικές φυλές που αποφάσισαν να σταματήσουν να μετακινούνται με τα κοπάδια από δω κι από κει και να περάσουν στη γεωργία. Η μογγολική φυλή Κουσάν ήταν η ισχυρότερη από τις πέντε που αποτέλεσαν την ομοσπονδία, η οποία θα επεκτείνει ταχύτατα την επικράτειά της προς τη μεριά της κεντρικής Ασίας. Τον πρώτο μετά Χριστόν αιώνα το κράτος των Κουσάν, που έχει ήδη ηλικία κάπου 250 χρόνια, υπό τον βασιλιά Κανίσκα θα γίνει μια πολύ ισχυρή αυτοκρατορία, που φτάνει μέχρι την κεντρική Ασία και την Κίνα.

Οι άνθρωποι της φυλής Κουσάν είναι οι μακρινοί πρόγονοι των Μογγόλων Τατάρων. Συνεπώς, ο πρώτος μεταχριστιανικός βασιλιάς των Κουσάν, ο Κανίσκα, δεν είναι παρά ένας μακρινός συγγενής του Ταμερλάνου (1336-1405). Ο οποίος, πάλι, είναι πλάγιος απόγονος του Τζένγκις Χαν (1162-1227). Μ' άλλα λόγια οι Μογγόλοι θα πρωτοεμφανιστούν στην περιοχή του Αφγανιστάν διά των Κουσάν πάρα πολύ νωρίτερα από τον Κανίσκα, τον Τζένγκις Χαν και τον Ταμερλάνο. Και δεν θα μείνουν για πολύ δάσκαροι. Ο Μογγόλος Κανίσκα μάλιστα θα προχωρήσει πολύ προσχωρώντας στο βουδισμό και προπαγανδίζοντας αυτή την εξόχως πνευματική θρησκεία με πολύ μεγάλη θέση. Βοησκόμαστε στο δεύτερο μετά Χριστόν αιώνα (ο Κανίσκα βασιλεύει από το 78 μέχρι το 144 μ.Χ.) και το Τουρκεστάν (το λέμε και Τουρκμενιστάν), η πατρίδα του Ταμερλάνου, δεν έχει δει ακόμα να ξεφυτρώνει στο έδαφός του η πάμπλουτη μουσουλμανική πόλη Σαμαρκάνδη, που θα τραβάει τους Μογγόλους σαν μαγνήτης. (Αυτή η υπέροχη πόλη θα γίνει πρωτεύουσα του κράτους του Ταμερλάνου το 1370).

Θυμίζω πως στην αρχαία, την προμογγολική Βακτριανή ανήκε τόσο το βορειοδυτικό Αφγανιστάν όσο και το νότιο Τουρκεστάν, που αποτελούσαν ενιαία ιστορική περιοχή σε μια εποχή που δεν είχε εμφανιστεί ακόμα καμιά μογγολική φυλή, ούτε βέβαια οι Τουρ-Κιού, όπως ονόμασαν οι Κινέζοι μια μογγολική φυλή που κατοικούσε στα βόρεια σύνορα της μεγάλης χώρας τους. Τουρ-Κιού είναι, βέβαια, οι γνωστοί μας Τούρκοι, που τους βάφτισαν έτσι οι Κινέζοι, όταν ακόμα ζούσαν στη Μογγολία, κολλητά στη βόρεια Κίνα. Έτσι, Τούρκοι, θα ονομαστούν όλοι οι Μογγόλοι που προωθήθηκαν προς τη Δύση.

Όσο για τη σημερινή Τουρκία, ίσως υπάρχουν και μερικοί Τούρκοι εκεί. Τη Μικρά Ασία την κατοικούσε μια πανοπερμία λαών, πάνω στους οποίους θα κυριαρχήσουν κάποτε μια χούφτα Τούρκοι Μογγόλοι. Στην Τουρκία κάποτε ζούσαν μέχρι και απόγονοι Γαλατών (Γάλλων). Η Γαλατία, η περί την Καισάρεια περιοχή, ήταν ο τόπος εγκατάστασης των επιδρομέων Γαλατών. Σ' αυτούς τους Γαλάτες απευθύνεται η προς Γαλάτες επιστολή του Αποστόλου Παύλου. Δεν αποκλείεται, λοιπόν, ο Μέγας Βασίλειος να ήταν Γαλάτης εξ αίματος. Αλλά εκτός απ' τον Άι-Βασίλη ίσως να είμαι κι εγώ ο συνονόματός του Γαλάτης εξ αίματος (πώ, πω, αίματα!), αφού ο παππούς μου ο Βασίλης καταγόταν από την πατρίδα του Άι-Βασίλη.

Και μην ξεχνάτε πως Τούρκους έλεγαν τους Τούρκους μόνο οι Ευρωπαίοι μέχρι το 1924. Τη χρονιά αυτή ο Κεμάλ Ατατούρκ θα επιβάλει διά νόμου το εθνικό όνομα Τούρκοι. Μέχρι τότε οι Τούρκοι αποκαλούσαν τους εαυτούς τους όπως ήθελαν, ανάλογα με το τι πίστευαν για τους προγόνους τους, ενώ η άρχουσα τάξη αυτοαποκαλούνταν Οθωμανοί εκ του ονόματος Οθμάν (ή Οσμάν), του ιδρυτή του πρώτου οθωμανικού κράτους. Οι Οθωμανοί ήταν δεν ήταν δυο χιλιάδες νοματαίοι όταν έφτασαν στην περιοχή της σημερινής Τουρκίας για να αναστατώσουν τον κόσμο σε λίγο μετά την άλωση της Πόλης. Στην οποία πήραν μέρος και Έλληνες της Μικράς Ασίας.

Οι πριν από τους Τούρκους εξισλαμισθέντες Έλληνες της Μικράς Ασίας ήταν ένα πλήθος τεράστιο. Χώρια αυτοί που εξισλαμίστηκαν πολύ αργά και κατ' ανάγκην, γύρω στο 1922, με την ανταλλαγή των πληθυσμών. Δεν ήθελαν να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους και προτίμησαν να εγκαταλείψουν την πίστη τους. Φαινόμενο πολύ συνηθισμένο σ' ολόκληρη την ανθρώπινη ιστορία. Σας παρακαλώ, λοιπόν, μην σπεύσετε να κακοχαρακτηρίσετε τους Έλληνες μουσουλμάνους της Τουρκίας, αν πρώτα δεν πάρετε υπ' όψη πόσο δύσκολο πράγμα είναι σε τούτον τον κόσμο η μάσα. Το στομάχι προηγείται του Θεού, για να μην πω πως ο Θεός βρίσκεται στο στομάχι και ενοχλήσω τους παπιάδες, που την έχουν συνεχώς τίγκα την μπάκα τους και κάνουν τους έξυπνους.

Το Αφγανιστάν εισχωρεί στην ελληνική ιστορία όχι μόνο εξαιτίας του Μεγάλου Αλεξάνδρου, αλλά και εξαιτίας των Τούρκων. Οι κυρίως ειπείν Τούρκοι είναι οι Σελτζούκοι, όχι οι μεταγενέ-

στεροι Οθωμανοί, ένα «ξέφτι» των Σελτζούκων. Οι Σελτζούκοι Τούρκοι έρχονται από το Τουρκεστάν και τη Βακτριανή του βόρειου Αφγανιστάν για να φτιάξουν κάποτε κράτος στην περιοχή της σημερινής δυτικής Περσίας και της ανατολικής Μικράς Ασίας (Ανατολία). Όταν το κράτος των Σελτζούκων γίνει κονιορτός, οι φρουροί των συνόρων προς τη μεριά της δύσης, κάπου στο κέντρο της σημερινής Μικράς Ασίας, θα φτιάξουν δικό τους κράτος. Που με άκρως εντυπωσιακή ταχύτητα θα μετεξελιχτεί σε αυτοκρατορία, όχι λόγω της ικανότητας των Οθωμανών αλλά λόγω της ανικανότητας των Βυζαντινών. Οι Οθωμανοί απλώς θα καλύψουν ένα κενό εξουσίας. Η Σελτζούκιχη Αυτοκρατορία δεν υπάρχει πλέον και η Βυζαντινή είναι υπό κατάρρευση, πριν ακόμα φτιάξουν κράτος της προκοπής οι Οθωμανοί. Οι οποίοι άλωσαν μια πόλη, την Πόλη, δεν κατέλυσαν μια Αυτοκρατορία.

Ούτε ο Θεός των χριστιανών ούτε η λογική των Ελλήνων βοήθησαν τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία να ξεπεράσει το μαύρο της το χάλι. Ένα χάλι που οδήγησε την Αυτοκρατορία στην αυτοδιάλυσή της πολύ πριν της δώσουν τη χαριστική βολή οι Τούρκοι. Ο Μωάμεθ ο Πορθητής εκπόρθησε ένα ψοφίμι. Ακόμα κι εγώ μαζί με την παρέα μου, που λέει ο λόγος, θα μπορούσαμε να εκπορθήσουμε το 1453 την εντελώς εξευτελισμένη Βασιλεύουσα, που ούτε στον εαυτό της δεν ήταν σε θέση να βασιλεύσει πλέον. Τον καιρό που αλώνεται η Πόλη, η πάλα ποτέ κραταιά Βυζαντινή Αυτοκρατορία έχει περιοριστεί στην πρωτεύουσα. Πιστεύω, μάλιστα, πως οι Οθωμανοί άργησαν πολύ να αλώσουν την Πόλη. Αν ήταν στρατιώτες της προκοπής, θα έπρεπε να το είχαν πετύχει έναν αιώνα νωρίτερα. Προς τι λοιπόν ο θρήνος και ο κοπετός για την άλωση της Κωνσταντινούπολης, που ειρήσθω εν παρόδω είναι η πατρίδα του πατέρα μου; Κανένα σάπιο μήλο δεν μπορεί να κρατηθεί στη μηλιά. Οι Οθωμανοί μάζεψαν από κάτω ένα σάπιο μήλο. Άντε, όμως, να πεις πως ήταν σάπιο, όταν στο σχολείο σου έχουν μάθει πως αρκεί να ψάξεις το *Τη Υπερμάχω Στρατηγώ* για να νικήσεις με τη βοήθεια του Θεού.

Πάντως, και οι Τούρκοι λεν πως τους βοήθησε ο Αλλάχ να πάρουν την Πόλη. Όμως, όταν ορμούσαν, κραύγαζαν την ελληνικότατη πολεμική ιαχή «εις την Πόλη», εξού και το ελληνικότατο Ισταμπούλ. Την έλεγαν την ιαχή Τούρκοι που είχαν μάθει

ελληνικά ζώντας ανάμεσα στους πάμπολλους Έλληνες της Μικράς Ασίας, ή Έλληνες που πολεμούσαν δίπλα δίπλα με τους Τούρκους; Ίδου η απορία. Άστα, μην τα ψάχνεις. Μείνε καλύτερα με την απορία αν θέλεις να είσαι καλός Έλληνας, ένας άνθρωπος δηλαδή που μονίμως απορεί, που δεν βρίσκει διέξοδο, πέρασμα, πόρο και χτυπάει το κεφάλι του στον τοίχο της ελληνικής ιστορίας. Που σε τούτο το αφήγημα την ταξιδέψαμε μέχρι το Αφγανιστάν. (Ρε, λες να είναι Αφγανός ο Παπαθεμελής και δεν του φαίνεται; Α, μπα, δεν είναι. Οι Αφγανοί είναι τεράστιοι. Και λεβέντες. Και ερασιτέες περιζήτητοι από τις κρόκωλες Ευρωπαϊές. Γιατί όχι και από τους θερμόκωλους Ευρωπαίους; Και τούτο για δύο συναρτημένους λόγους: γιατί είναι όμορφοι και γιατί είναι περιτετημημένοι. Η περιτομή βοηθάει πολύ την καλή στύση και κυρίως την ερωτική ανθεκτικότητα. Κι αυτό με τη σειρά του βοηθάει πολύ όσες ανοργασμικές δεν θέλουν να καταφύγουν στον διμπράτορα γιατί απεχθάνονται την τεχνολογία του σεξ).

Τον 7ο μ.Χ. αιώνα ο ινδουισμός έχει μεγάλη πέραση στο Αφγανιστάν, του οποίου ολόκληρη η μεθοριακή του γραμμή στο νότο είναι σύνορο με το Πακιστάν, δηλαδή τη βόρεια, τη μουσουλμανική Ινδία, αυτήν που θα αποτελέσει χωριστό από την Ινδία κράτος λόγω θρησκείας και μόνο, παρόλο που είναι η κοιτίδα των αρχαίων Ινδών. Αλλά και του ινδουισμού και του βουδισμού. Ο μωαμεθανισμός θα κάνει μεγάλη ζημιά και στην Περσία, και στο Αφγανιστάν και στην Ινδία. Όλες αυτές οι περιοχές θα ξεχάσουν τη ζωροαστρική, την ινδουιστική και τη βουδιστική τους παράδοση. Χριστιανική παράδοση δεν θα υπάρξει ποτέ σ' αυτή την περιοχή.

Το Αφγανιστάν, που είχε πολύ καλές σχέσεις και με τον ινδουισμό και με το βουδισμό, μετά το 642 μ.Χ., τη χρονιά που θα φτάσουν στην περιοχή οι Άραβες με την ολοκαίνουργια θρησκεία τους, θα εξισλαμιστεί ταχύτατα. Σ' αυτή την περιοχή, τον ένατο και τον δέκατο αιώνα θα εμφανιστούν ένα σωρό μουσουλμανικά πριγκιπάτα. Που είναι δορυφορικά του αραβικού κράτους των Αβασιδών της Βαγδάτης. Τώρα, πόλος έλξης για τους Αφγανούς θα γίνει η Μπουχάρα στο Ουζμπεκιστάν και η Σαμαρκάνδη στο Τουρκεστάν, δυο λαμπρά κέντρα ανάπτυξης του μουσουλμανικού και του αραβοπερσικού πολιτισμού.

Μέχρι που να εισβάλει τελικά ο Τζένγκις Χαν το 1219 στο

Αφγανιστάν και να τα κάνει όλα ρημαδιό. Ευτυχώς που η απέραντη αυτοκρατορία του διαλύεται με το θάνατό του το 1227. Από τα πάμπολλα κρατίδια που προκύπτουν στην περιοχή με τη διάλυση της μογγολικής αυτοκρατορίας του Τζένγκις Χαν, άλλα έχουν μογγόλο άρχοντα και άλλα γηγενή Αφγανό. Αλλά στο τέλος του 14ου αιώνα ένας άλλος Μογγόλος, ο Τιμούρ, γνωστός στη Δύση ως Ταμερλάνος, θα τα κάνει κι αυτός όλα κεραμιδαριό στην περιοχή.

Όμως, τα πράγματα θα ηρεμήσουν κάποτε και οι απόγονοι του Ταμερλάνου θα εκπολιτιστούν. Αλλά οι Αφγανοί δεν θα δουν δικό τους κράτος μέχρι το 1709, που ξεκόβουν και από τους Μογγόλους και από τους Πέρσες. Όχι πάντως και από το μουσουλμανισμό. Βέβαια, είναι σουνίτες μουσουλμάνοι, αλλά αυτό δεν τους εμποδίζει καθόλου να είναι εξίσου φανατικοί με τους Σίτες.

3. Το όψιμο κράτος των Αφγανών

Από το τέλος του 15ου αιώνα, που η κεντρική, η κεντροδυτική και η πρόσω Ασία ηρεμούν από τις επιδρομές των Μογγόλων και μέχρι τις αρχές του 18ου αιώνα, το Αφγανιστάν είναι είτε παράρτημα, είτε προτεκτοράτο της Περσίας. Για τρεις αιώνες η ιστορία του Αφγανιστάν είναι και ιστορία της Περσίας - και αντιστρόφως. Είναι όμως και ιστορία της Ινδίας - αλλά όχι και αντιστρόφως. Κυρίως όμως η ιστορία του Αφγανιστάν αυτούς τους δύσκολους αιώνες είναι κατά το μισό ιστορία της Αγγλίας και κατά το άλλο μισό ιστορία της Ρωσίας. Αλλά και της Τουρκίας ως ένα βαθμό. Κανείς δεν ξέρει τι άλλο εκτός από γεωγραφική περιοχή είναι το Αφγανιστάν μέχρι το 1709, που ο Μιρ Βέι Χαν, ένας πολύ ισχυρός Αφγανός τοπικός ηγεμόνας ξεσηκώνεται κατά των Περσών και γίνεται σφαγή μεγάλη.

Οι διάδοχοι του Μιρ Βέι Χαν θα εδραιώσουν την αυτόνομη αφγανική εξουσία για πρώτη φορά στην ιστορία αυτής της πολλαπλά ερμαφρόδιτης περιοχής. Και το 1726 με μια λαμπρή νίκη επί των τούρκων επιδρομέων οι Αφγανοί θα αποθαρρύνουν ορι-

στικά το σουλτάνο, που μόλις αυτόν τον καιρό σκέφτεται να επεκτείνει την εξουσία του και στο Αφγανιστάν. Για να ακριβολογούμε, δεν το σκέφτηκε μόνος του, του το είπαν οι Άγγλοι. Που αυτόν τον καιρό αρχίζουν να μυρίζονται τα πετρέλαια της Περσίας και πρέπει να προφυλάξουν τα νώτα τους. Γιατί και η Ρωσία μυρίζεται πρώιμα το πετρέλαια της Περσίας, στην οποία μπορεί να μπει ανετότατα και μέσω Αφγανιστάν, που έχει κοινά σύνορα χιλιάδων χιλιομέτρων με την Αυτοκρατορική (Τσαρική) Ρωσία, που θα τα κληροδοτήσει στη Σοβιετική Ένωση.

Το ενδιαφέρον της Ρωσίας για το γειτονικό Αφγανιστάν ήταν πάντα ζωηρό. Το ίδιο και το ενδιαφέρον της Αγγλίας, αλλά από σπόντα. Την Αγγλία την ενδιαφέρει κυρίως η Περσία και η Ινδία. Το Αφγανιστάν είναι πέρασμα, που από τη μεριά της ανατολής οδηγεί στην Ινδία και από τη μεριά της δύσης στην Περσία. Κι απ' αυτήν στην εγγύς Μέση Ανατολή. Η γεωγραφική θέση του Αφγανιστάν είναι εξόχως στρατηγική κι αυτό είναι γνωστό ακόμα από την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Το 1724 προκύπτει ο πρώτος γνήσιος αφγανός βασιλιάς ύστερα από συνεννόηση μεταξύ των φυλάρχων, που μαλλιοτραδιούνται αδιάκοπα από την αρχαιότητα και μέχρι τον εμφύλιο πόλεμο των ημερών μας. Λέγεται Αχμέτ Χαν Αμνταλί ή Αχμέτ Σαχ Αμνταλί, ή Αχμέτ Σαχ Ντουράνι. Προσέξτε τους δύο τίτλους: το Χαν (Χάνος) είναι μογγολικός ηγεμονικός τίτλος ενώ Σαχ (Σάχης) στα περσικά σημαίνει βασιλιάς. Ο Αμνταλί θέλει τον εαυτό του τόσο απόγονο του Μογγόλου Ταμερλάνου όσο και απόγονο κάποιου ένδοξου πέρση βασιλιά. Περισσότερο όμως του αρέσει ο γνησίως αφγανικός τίτλος Ντουράνι, που στα αφγανικά σημαίνει μαργαριτάρι. Ωστόσο ο λαός, που δεν καταλαβαίνει απ' αυτά, του δίνει τον τίτλο Μπαμπά. Δεν ξέρω αν σας το είπε ο πατέρας σας, αλλά η λέξη μπαμπάς (πατέρας) είναι κοινή και στην περσική γλώσσα, και στην αραβική και στην τουρκική. Σ' όλους αυτούς τους πατριαρχικούς λαούς, στους οποίους πρέπει να προσθέσουμε και τους πατριαρχικούς Έλληνες, ο Πατέρας Αφέντης είναι η εξουσία στην πιο καθαρή και την πιο οικεία της μορφή.

Τόσο πολύ αισθάνονται δικό τους τον επιτέλους καταδικό τους βασιλιά οι Αφγανοί, που τον λεν χαϊδευτικά Μπαμπά. Το άξιζε και με το παραπάνω ο Μπαμπάς. Γιατί ο Ντουράνι, το

Μαργαριτάρι, θα κάνει θαύματα. Τον 18ο αιώνα η Αφγανική Αυτοκρατορία που θα δημιουργήσει ανταγωνίζεται την τουρκική και φαίνεται έτοιμη να τη διαδεχτεί. Δεν θα τη διαδεχτεί όμως. Οι Άγγλοι έχουν το νου τους. Η αυτοκρατορία του Ντουράνι δεν θα ζήσει πολύ. Οι Άγγλοι θα την πνίξουν στις πετρελαιοπηγές της Περσίας και της Μέσης Ανατολής. Ο καιρός των κλασικών αυτοκρατοριών έχει περάσει για πάντα. Τη θέση τους θα πάρουν οι πετρελαϊκές εταιρείες.

Το 1803 στον αφγανικό θρόνο, που κουνιέται επικίνδυνα, ανεβαίνει ο Σαχ Σογιά. Τον καιρό της δύσκολης βασιλείας του, ο Μέγας Ναπολέων, ο έξυπνος, προτείνει στον άλλο έξυπνο, τον Τσάρο Αλέξανδρο Α' να εισβάλουν μαζί στην Ινδία! Μαθαίνουν οι Άγγλοι το σχέδιο και γίνονται θηρία. Όμως, αντί να τα δάλουν με τον Ναπολέοντα, πηγαίνουν ήσυχα και καλά στο Αφγανιστάν και υποχρεώνουν το βασιλιά να υπογράψει μια συμφωνία που απαγορεύει την διέλευση ξένων στρατευμάτων από το Αφγανιστάν με κατεύθυνση προς την Ινδία. Κατόπιν τούτου, ο Ναπολέων εγκαταλείπει το σχέδιο της αντικατάστασης των Άγγλων από τους Γάλλους στην Ινδία.

Όμως, το 1815 ο Σαχ Σογιά, ο φίλος των Άγγλων, θα κατακυλήσει κακήν κακώς απ' το θρόνο του. Θα τον εκθρονίσει ο φύλαρχος Φαθ Χαν και θα τον υποχρεώσει να πάει να ζήσει στην Ινδία, κοντά στους Άγγλους. Πάντως ο Φαθ Χαν θα έχει πολύ χειρότερη τύχη. Ένας άλλος φύλαρχος όχι μόνο θα τον εκθρονίσει, αλλά θα του βγάλει και τα μάτια από πάνω. Προφανώς για να μάθει να βλέπει με τα μάτια της ψυχής του την ψυχή της αγγλικής αποικιοκρατίας, που εδρεύει στην Ινδία, τη σημαντικότερη αγγλική αποικία.

Έκτοτε, πάντα με τη φροντίδα των Άγγλων, οι εμφύλιοι πόλεμοι στο Αφγανιστάν θα διαδέχονται ο ένας τον άλλο. Ωστόσο, το 1840 ο Ντοστ Μουχάμαντ φαίνεται να νικάει τους Άγγλους, που υποκινούν τους εμφύλιους. (Παλιά μου τέχνη κόσκινο). Οι Άγγλοι έχουν βάσει προ πολλού πόδι στο Αφγανιστάν σαν προστάτες, όχι σαν κατακτητές. (Ούτε εμάς μας κατάκτησαν ποτέ οι φίλοι και σύμμαχοι). Αλλά την επόμενη κιόλας μέρα της νίκης του επί των Άγγλων και των αφγανών φίλων τους, ο Ντοστ Μουχάμαντ συλλαμβάνεται και απελαύνεται στην Ινδία.

Όμως σε τρία χρόνια, το 1843, ο Ντοστ Μουχάμαντ, που

στην Ινδία βλέπει το φως το αληθινό της αποικιοκρατίας και γίνεται αγγλόφιλος, επιστρέφει στο Αφγανιστάν και γίνεται βασιλιάς για είκοσι ολόκληρα χρόνια, μέχρι το 1863. Οι Άγγλοι ξέρουν να ανταμείβουν τους συνεργάτες τους, κυρίως όταν έχουν δείξει πως είναι πολύ επικίνδυνοι. Ο Ντοστ Μουχάμαντ ήταν φοβερός άνθρωπος. Ευφυής, σκληρός, κυνικός και εντελώς αδιάστακτος αρχομανής. Οι αφγανοί τοπικοί άρχοντες, που για αιώνες στερήθηκαν την εξουσία, όταν την πάρουν θα της δώσουν να καταλάβει.

Ο τρίτος γιος του θρυλικού Ντοστ Μουχάμαντ, ο Σιρ Αλί Χαν, πρώτα θα πάρει τον τίτλο του εμίρη και μετά αυτόν του βασιλιά το 1868. Ο Σιρ Αλί Χαν είπε να αλλάξει αφεντικά και να πάει με τους Ρώσους. Αλλά τα πρώτα αφεντικά, οι Άγγλοι, θυμώνουν τόσο, που το 1878 του κηρύσσουν τον πόλεμο. Που διαρκεί τρία χρόνια, μέχρι το 1881. Πάνω στον τρίτο χρόνο οι Ρώσοι λεν στο διάδοχό του, γιατί ο Σιρ Αλί Χαν έχει πεθάνει στο μεταξύ μυστηριωδώς όσο διαρκεί ο πόλεμος, να υπογράψει συνθήκη ειρήνης με τους Άγγλους. Την υπογράφει και αμέσως μετά δολοφονεί τους Άγγλους που συνυπόγραψαν.

Οι Άγγλοι όμως δεν θα δολοφονήσουν τον Γιακούμπ Χαν, το διάδοχο του Σιρ Αλί Χαν αλλά θα τον συλλάβουν και θα τον στείλουν στο αναμορφωτήριο της Ινδίας, όπου και θα πεθάνει το 1923, χωρίς να έχει αναμορφωθεί. Μισεί θανάσιμα τους Άγγλους αυτός ο άνθρωπος. Εδώ που τα λέμε, ποτέ κανείς δεν αγάπησε τους Άγγλους στο Αφγανιστάν. Όσοι συνεργάζονται μαζί τους το κάνουν από φόβο. Ο δωσιλογισμός εν γένει είναι ένα φαινόμενο που έχει σχέση περισσότερο με την ψυχολογία παρά με την πολιτική. Πτοπα πιο εύκολο απ' το να κάνεις όργανό σου έναν φοβισμένο άνθρωπο, λέει ο Μακιαβέλι.

Το Αφγανιστάν δεν υπήρξε ποτέ αποικία καμιάς ευρωπαϊκής χώρας. Έτσι που το τραβάν από δω κι από κει διάφοροι, ισοορροπεί τελικά πάνω σ' ένα τεταμένο σχοινί, κυρίως από το 1893 και μετά. Τη χρονιά αυτή θα διακανονιστούν τα σύνορα ενός κράτους, του Αφγανιστάν, ερήμην του ίδιου του κράτους και με συμφωνία μεταξύ δύο άλλων κρατών, της Αγγλίας και της Ρωσίας. Όπως και να 'ναι, από το 1893 ξέρουμε πού αρχίζει και πού τελειώνει το Αφγανιστάν. Ξέρουμε επίσης πως δεν είναι ακριβώς κράτος, αλλά μια τεράστια ζώνη ανάμεσα στη Ρωσία και την Ιν-

δία, ένα αμορτιζέρ που απορροφά τους αποικιοκρατικούς κραδασμούς και κάνει τη ζωή των διπλωματών πιο εύκολη.

Δεν είναι τυχαίο που τη χρονιά που το Αφγανιστάν απόκτησε σύνορα, απόκτησε και σταθερή κεντρική κυβέρνηση. Οι μέχρι τότε βασιλιάδες δεν ήταν βασιλιάδες ολόκληρου του Αφγανιστάν, αφού κανείς δεν θα μπορούσε να πει τι σημαίνει η λέξη ολόκληρος στην περίπτωση μιας χώρας που όχι μόνο δεν έχει σύνορα, αλλά δεν ξέρει επίσης αν έχει ή δεν έχει εδαφικές βλέψεις σε άλλες γειτονικές χώρες.

Το Αφγανιστάν, από τη μεριά της Περσίας είναι Περσία, από τη μεριά την Ινδίας (του Πακιστάν) είναι Ινδία, από τη μεριά του Ουζμπεκιστάν, στην άλλη άκρη, είναι Ουζμπεκιστάν και από τη μεριά του Τουρκεστάν, δίπλα στο Ουζμπεκιστάν, είναι Τουρκεστάν. Πού είναι τότε το Αφγανιστάν; Στην Καμπούλ, την πρωτεύουσα! Όπως Ελλάδα είναι η Αθήνα, έτσι και Αφγανιστάν είναι η Καμπούλ. Συμβαίνουν αυτά σε περιοχές εθνολογικά συγχυσμένες.

Σάμπως εμείς ξέραμε πού τελειωνε προς βορράν η Ελλάδα πριν το 1912; Εδώ δεν ξέραμε πού τελειωνε η Ελλάδα το 1830 που δημιουργήθηκε. Οι Άγγλοι είπαν πως τελειωνε στην Πελοπόννησο και στα νησιά του Αιγαίου. Πολύ καλά, λεν οι Πελοποννήσιοι. Όμως οι Ρουμελιώτες κόντεψαν να τους δγάλουν τα μάτια (και θα έκαμναν πολύ καλά, εδώ που τα λέμε).

Και τότε, με χίλια ζόρια, Άγγλοι και Πελοποννήσιοι μαζί αποφασίζουν να βάλουν μέσα στην Ελλάδα και τη Ρούμελη, περίπου κατά παραχώρησιν. Έκτοτε και μέχρι των ημερών μας, Ελλάδα είναι η Πελοπόννησος και εντελώς ιδιαίτερα η Πάτρα και η Καλαμάτα. Οι άλλες περιοχές της Ελλάδος, είναι κάτι σαν αποικίες των Πελοποννησίων.

Θέλετε και μια άλλη ομοιότητα με το Αφγανιστάν; Έχει κι αυτό μια πρωτεύουσα, την Καμπούλ, και μια συμπρωτεύουσα για ρεζέρβα, την Κανταχάρ. Κι όπου βλέπετε να γίνεται λόγος για συμπρωτεύουσα να ξέρετε πως η πρωτεύουσα δεν νιώθει και τόσο καλά που είναι πρωτεύουσα (πόλη). Άκου, πρωτεύουσα (θαοική) πόλη της Ελλάδας η ελεεινή και τρισάθλια Αθήνα! Γιατί όχι το Ναύπλιο, ή τα Γιάννενα, ή η Κοζάνη, ή η Λάρισα – κι ακόμα καλύτερα η Θεσσαλονίκη;

Ο Αμπντούρ Ραχμάν Χαν (1880-1901), επί των ημερών του

οποίου προέκυψαν τα σύνορα, θεωρείται ο πρώτος κανονικός βασιλιάς του Αφγανιστάν. (Προσοχή: όταν μιλάμε για βασιλιάδες οι σημειούμενες χρονολογίες αναφέρονται στα έτη της βασιλείας τους και όχι της ζωής τους. Είναι κάτι σαν εκδίκηση απ' τη μεριά της ιστορίας, που δεν ενδιαφέρεται για ολόκληρη τη ζωή τους, όπως στην περίπτωση των σοφών και των καλλιτεχνών, για παράδειγμα). Για να επιβάλει ο Αμπντούρ Ραχμάν Χαν την εξουσία του στο μεγάλο πλήθος των τοπικών αρχόντων χρειάστηκε να κάνει 20 μικρούς τοπικούς εμφυλίους πολέμους. (Η Ελλάδα έκανε πολύ λιγότερους από το 1830 που προέκυψε το νεοελληνικό κράτος μέχρι σήμερα. Γι' αυτό και η κεντρική εξουσία δεν κατάφερε ακόμα να επιβληθεί στους τοπικούς άρχοντες, που συνεχίζουν την παράδοση των κοτζαμπάσηδων).

Το 1915 δολοφονείται ο βασιλιάς Χαμιμπουλάχ Χαν από ανθρώπους που τον υποπεύονται βάσιμα πως θέλει να βγάλει το Αφγανιστάν από την ουδετερότητα και να στείλει τους πολύ καλούς πολεμιστές που είναι οι Αφγανοί να πολεμήσουν στην Ευρώπη, δίπλα στους φίλους του τους Άγγλους. Ο διάδοχός του Αμανουλάχ (1919-1929) θα κηρύξει τον Τρίτο Αφγανοαγγλικό Πόλεμο το 1919. Που όπως και οι προηγούμενοι ήταν κι αυτός πολύ ιδιόρρυθμος: κράτησε μόνο ένα μήνα. Εξασφάλισε όμως στους Αφγανούς το δικαίωμα να ασκούν εξωτερική πολιτική. Μέχρι τότε την ασκούσαν οι Άγγλοι και οι Ρώσοι παρέα μέχρι το 1917 και οι Άγγλοι μόνοι τους από την Οχτωβριανή Επανάσταση και για δυο χρόνια μετά απ' αυτήν.

Οι Άγγλοι υποχωρούν με την πρώτη, πράγμα που δεν το συνηθίζουν, γιατί τώρα που δεν έχουν συνεταίρο εύκολα θα τους υποπευόταν ο καθένας για άσκηση της αφγανικής εξωτερικής πολιτικής κατ' αποκοπήν. Στο εξής θα είναι πιο διακριτικοί, κι αυτό θα τους στοιχίζει κάτι παραπάνω. Τώρα πρέπει να πληρώνουν και μισθούς πρακτόρων, ντόπιων και αλλοδαπών. Το πρακτορικό είναι ακριβό κι όποιος εξουσιαστής μπορεί να το αποφύγει, το αποφεύγει. (Στην Ελλάδα το πρακτορικό δεν στοιχίζει τίποτα. Εδώ, οι κάθε μορφής δωσίλογοι υπηρετούν τα ξένα αφεντικά τους από αγάπη για την πατρίδα).

Το 1928 ξεσπά ένας φοβερός και τρομερός εμφύλιος πόλεμος. Τον καθοδηγεί ένας πάμφτωχος Τατζίκος, που έχει το ψευδώνυμο Μπάτσα Σακάο (μετάφραση: γιος του νερούλα). Ο βα-

σιλιάς θα εγκαταλείψει τη χώρα και θα πάει στη Ζυρίχη για να μην επιστρέψει ποτέ στην πατρίδα του. Θα πεθάνει στην Ελβετία το 1960. Όμως, οι φύλαρχοι να 'ναι καλά, και από βασιλιάδες άλλο τίποτα στο Αφγανιστάν. Έτσι, θα προκύψει νέος βασιλιάς εκ φυλάρχων. Αλλά από το 1929 και μετά όλα δείχνουν πως οι νερούλαδες μαζί με όλους τους παρίες του Αφγανιστάν είναι έτοιμοι να σκοτώσουν και να σκοτωθούν. Οι εμφύλιοι πόλεμοι, μικροί και μεγάλοι, από τη δεκαετία του '30 και μέχρι σήμερα δεν θα σταματήσουν σ' αυτή τη χώρα.

4. Αφγανιστάν, όπως Πακιστάν

Το 1929 ο βασιλιάς του Αφγανιστάν Χαμιμπουλάχ Β' εκτελείται παρέα με 17 συνεργάτες του. Οι φύλαρχοι που τον στήριζαν αποφασίζουν όχι μόνο να μην τον στηρίζουν πλέον, αλλά να τον στείλουν στον παράδεισο για να τον στηρίξει εκεί στον αιώνα τον άπαντα ο Αλλάχ. Το κύριο πρόσωπο στην πολιτική ζωή του Αφγανιστάν ήταν και παραμένει ο Αλλάχ. Ο οποίος, πάντα με τη βοήθεια των φυλάρχων, που ποτέ δεν είναι ικανοποιημένοι από την προσήλωση των βασιλιάδων στον Αλλάχ, θα καλέσει κοντά του το 1933 και το διάδοχο του βασιλιά που εκτελέστηκε, τον Ναδίν Σαχ. Αλλά αυτός δεν θα εκτελεστεί, θα δολοφονηθεί. Οι άγγλοι πράκτορες κάνουν πολύ καλά τη δουλειά τους και κρατούν τη χώρα σε μια κατάσταση συνεχούς πολιτικής ανισορροπίας.

Ο διάδοχος του Ναδίν Σαχ, ο βασιλιάς Μουχάμαντ Ζαχίρ Σαχ, θα είναι τυχερός για 40 ολόκληρα χρόνια, αρχίζοντας το μέτρημα το 1933 που ανεβαίνει στο θρόνο και τελειώνοντας το μέτρημα το 1973, τη χρονιά που ένα αναίμακτο πραξικόπημα θα καταργήσει τη μοναρχία και θα εγκαθιδρύσει τη δημοκρατία - ο Αλλάχ να την κάνει δημοκρατία ή μάλλον οι ερμηνευτές της βούλησης του Αλλάχ επί αφγανικής γης, οι Άγγλοι, που συνεχίζουν να ελέγχουν τα πάντα από το παρασκήνιο. Όμως, η δημοκρατία είναι δημοκρατία, έστω και αφγανικού ή ελληνικού τύπου. Άλλωστε, ο Μουχάμαντ Ζαχίρ Σαχ δεν είναι καθόλου

φανατικός μουσουλμάνος. Και μόνο απ' αυτήν την άποψη αν δει κανείς το πράγμα, είναι σίγουρα ένας εκσυγχρονιστής τύπου Κεμάλ Ατατούρκ. Όχι πάντως τύπου Σημίτη. Γιατί αυτός, εκτός από εκσυγχρονιστής είναι και σοσιαλιστής, δηλαδή ένας άνθρωπος που προσπαθεί να φτιάξει καπιταλισμό διά του σοσιαλισμού. Για να μην έχετε αυταπάτες και νομίζετε πως το ελληνικό κοινωνικοοικονομικό σύστημα είναι καπιταλιστικό, σας θυμίζουμε πως και το Αφγανιστάν σήμερα (όπως και πριν από το 1978) είναι καπιταλιστική χώρα, και το Πακιστάν είναι καπιταλιστική χώρα, και η Ουγκάντα είναι καπιταλιστική χώρα. Αν αυτές οι χώρες έχουν σχέση με τον καπιταλισμό, τότε οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν σχέση με το... σοσιαλισμό!

Τα πολύ δύσκολα για το Αφγανιστάν θα αρχίσουν το 1947 με την ανεξαρτησία του γειτονικού Πακιστάν, που αποκόβεται από την Ινδία, αν και από ιστορικής απόψεως είναι η πιο γνήσια Ινδία που θα μπορούσε να υπάρξει, αφού όλα στον ινδικό πολιτισμό ξεκινούν από δω για να κατεβούν σιγά σιγά προς τα κάτω. Το Πακιστάν είναι η μουσουλμανική Ινδία που δυσκολευόταν να συνυπάρξει με την ινδουιστική Ινδία. Η ίδρυση αυτού του κράτους το 1947 θα παίξει ουσιαστικό ρόλο στην παραπέρα εξέλιξη της ιστορίας του Αφγανιστάν. Ένας από τους βασικούς κοινωνικούς ρόλους των θρησκειών, εκτός από το να ενώνουν, είναι να χωρίζουν τους λαούς. Με τη βοήθεια του Πακιστάν, λοιπόν, θα εμφανιστεί αμέσως μετά την ίδρυσή του το 1947, το αίτημα της ίδρυσης και ενός άλλου κράτους, που θα λέγεται, λέει, Παστουνιστάν. Έτσι έχουν σκοπό να ονομάσουν το υπό σχεδιασμόν αυτόνομο κράτος του νοτίου Αφγανιστάν, στα σύνορα με το Πακιστάν, από τη φυλή των Παστούν. Που όντας η πιο ισχυρή αφγανική φυλή ελάχιστα διαφέρει από τις γειτονικές φυλές των μουσουλμάνων Ινδών του Πακιστάν.

Οι σημερινοί ισλαμιστές αντάρτες Ταλιμπάν δεν είναι παρά Παστούν, δηλαδή Ινδοαφγανοί, που μπαινοβογαινουν στο Πακιστάν με την πιο μεγάλη άνεση και εκπαιδεύονται εκεί τόσο θρησκευτικά όσο και στρατιωτικά. Ο εμφύλιος πόλεμος, που κατ' ουσίαν αρχίζει το 1947 με την ανεξαρτησία του Πακιστάν, είναι στην πραγματικότητα πόλεμος ανάμεσα στην πανσπερμία των λαών που συναποτελούν τους βόρειους Αφγανούς και που ως ένα βαθμό επηρεάζονται ακόμα και σήμερα από τους Ρώ-

σους, και τους νότιους Αφγανούς, τους Παστούν, που μέχρι πριν από λίγα χρόνια επηρεάζονταν από τους Αγγλοαμερικανούς αλλά τώρα πλέον επηρεάζονται μόνο από τον Αλλάχ.

Από το 1946 βασικό ρόλο στο Αφγανιστάν θα αρχίσουν να παίζουν και οι πρωθυπουργοί εκτός από τους βασιλιάδες. Ο Σαχ Μαχμούντ, πρωθυπουργός από το 1946 μέχρι το 1953, είναι τόσο διαστικός όσον αφορά τον εκσυγχρονισμό της χώρας, ο οποίος κατ' ανάγκην θα έπρεπε να γίνει με έναν περιορισμό και έναν έλεγχο του Ισλάμ, που οι ισλαμιστές θα τον ρίξουν τελικά από την εξουσία το 1953. Οι ισλαμιστές, υπό το στρατηγό Μουχάμαντ Νταούντ Χαν θα διεκδικήσουν την πρωθυπουργία και ο βασιλιάς θα τους τη δώσει. Αλλά ο Μουχάμαντ Νταούντ Χαν, ένας εξαιρετικά ικανός πολιτικός, χρησιμοποιεί τον ισλαμιστικό σαν πρόσχημα για να πραγματοποιήσει τα περιεργα, κανταφικού τύπου σοσιαλιστικά του σχέδια. Στην πραγματικότητα ο Μουχάμαντ Νταούντ Χαν εκπροσωπεί τους βόρειους Αφγανούς και προσπαθεί να κόψει τα φτερά των νότιων, των Παστούν, που συνεχίζουν να επιμένουν στην ίδρυση του Παστουνιστάν στην περιοχή του νότιου Αφγανιστάν, στα σύνορα με το Πακιστάν. Για κάμποσα χρόνια, ο Μουχάμαντ Νταούντ Χαν ελίσσεται επιδέξια για να αποτρέψει την ίδρυση αυτού του κράτους, η ύπαρξη του οποίου δεν συμφέρει καθόλου στους βόρειους Αφγανούς. Κι έτσι, παίζοντας επικίνδυνα παιχνίδια, μια ανοίγει και μια κλείνει τα σύνορα της χώρας του με το Πακιστάν. Μέχρι το 1961 που τα κλείνει υποτίθεται οριστικά για να μη βοηθούν οι Πακιστανοί τους Παστούν να ιδρύσουν αυτόνομο κράτος.

Ο πρωθυπουργός Μουχάμαντ Νταούντ Χαν, που έχει από καιρό γίνει πολύ πιο ισχυρός από το βασιλιά, κρατάει τα σύνορα κλειστά μέχρι το 1963. Τη χρονιά αυτή ο Μουχάμαντ Νταούντ Χαν θα κάνει ένα τόσο εντυπωσιακό άνοιγμα προς τη Σοβιετική Ένωση, που η Δύση θα πανικοβληθεί. Το ξανάνοιγμα των συνόρων με το Πακιστάν είναι το αντίτιμο που προσφέρει στους Δυτικούς για το άνοιγμα των συνόρων με την ΕΣΣΔ. Όμως, την ίδια χρονιά (1963) ο τολμηρός Μουχάμαντ Νταούντ Χαν θα υποχρεωθεί να παραιτηθεί. Συνεχίζει, ωστόσο, να ελέγχει από το παρασκήνιο την κατάσταση. Είναι η μεγάλη προσωπικότητα της πολιτικής ζωής του Αφγανιστάν για πολλά χρόνια.

Την επόμενη χρονιά (1964) ο βασιλιάς Μουχάμαντ Ζαχίρ

Σαχ κάνει με τη σειρά του ένα πολύ εντυπωσιακό άνοιγμα προς τη βασιλευόμενη κοινοβουλευτική δημοκρατία. Και, ω του παραδόξου, δι' αυτής εμφανίζονται ξαφνικά και πολλά πολιτικά κόμματα, που τα περισσότερα είναι από αριστερά μέχρι άκρως αριστερά. Ξανά πανικός στη Δύση, που καθόλου δεν τα βλέπει με καλό μάτι όλα αυτά τα περιέργα.

Και ξαφνικά, από το παρασκήνιο, ο πρώην πρωθυπουργός Μουχάμαντ Νταούντ Χαν, που, σημειώστε, είναι πρώτος ξάδερφος του βασιλιά και ταυτόχρονα γαμπρός του, διαπιστώνει πως ο θεσμός της βασιλείας δεν ταιριάζει στους Αφγανούς. Κι έτσι, με τη βοήθεια των δικών του αξιωματικών του στρατού, που ήταν πάντα εξαιρετικά αξιόμαχος, καταργεί το βασιλιά με αναίμακτο πραξικόπημα στις 17 Ιουνίου 1973, για να γίνει ο πρώτος πρόεδρος της Δημοκρατίας του Αφγανιστάν. Ξανά πανικός στη Δύση.

Στη δεύτερη φάση της πολιτικής καριέρας του, ο φοβερός Μουχάμαντ Νταούντ Χαν εμφανίζεται κατ' αρχήν σαν σοσιαλιστής. Όμως, δεν είναι παρά φιλόδοξος. Ό,τι και να 'ναι πάντως, σε λίγο εγκαταλείπει τις άρτι αποκτηθείσες σοσιαλιστικές του ιδέες για να γίνει έτσι ένας από τους τριτοκοσμικούς δασκάλους του Ανδρέα Παπανδρέου. Άλλωστε, η Ελλάδα και το Αφγανιστάν έχουν πολλά κοινά και στην ποιότητα της εθνολογικής τους συγκρότησης, και στην πολιτική τους ιστορία. Έχουν όμως και μια ουσιώδη διαφορά: τη θρησκεία. Όπως και να το κάνουμε, η ορθοδοξία, από εξουσιαστικής απόψεως, είναι το πιο ήπιο θρησκευτικό δόγμα που υπάρχει. Και μη χειρότερα να λες και να το εννοείς. Τα χειρότερα βρίσκονται απ' τη μεριά του Ισλάμ. Ο δικός τους Αλλάχ και ο δικός μας Θεός είναι μεν αδέρφια, αλλά όχι δίδυμα - κι αυτό έχει σημασία.

Προς το παρόν, ο Μουχάμαντ Νταούντ Χαν ισορροπεί επιδέξια κινούμενος ανάμεσα σ' Ανατολή και Δύση. Τα έχει καλά και με τους Ρώσους και με τους Αμερικανούς αλλά και με τους Πακιστανούς, κι αυτό είναι το σημαντικότερο, τουλάχιστον όσον αφορά το δύσκολο πρόβλημα του Παστουνιστάν. Πρέπει οι Πακιστανοί να πειστούν να μη βοηθήσουν τους Παστουν να ιδρύσουν αυτόνομο κράτος. Και πείθονται, ή κάνουν πως πείθονται. Οι σχέσεις του Μουχάμαντ Νταούντ Χαν με τον πρωθυπουργό του Πακιστάν Ζουλφικάρ Αλή Μπούτο, πατέρα της Μπενάζιρ Μπούτο, είναι υποδειγματικές - τουλάχιστον έτσι δείχνουν.

Τελικά, μ' αυτά και μ' άλλα στρεψόδικα, το 1977 ο υπερπρωθυπουργός Μουχάμαντ Νταούντ Χαν, που κατάργησε τη βασιλεία, την επαναφέρει έμμεσα και πονηρά: σχηματίζει κυβέρνηση αποκλειστικά με συγγενείς του βασιλιά και έτσι γίνεται βασιλιάς στη θέση του βασιλιά. Όμως δεν λογάρισε καθόλου καλά για το τι θα μπορούσαν να κάνουν τα αριστερά κόμματα αν ένωσαν τις δυνάμεις τους.

Τα δύο κύρια αριστερά κόμματα, βλέποντας τις πονηρίες του πολύ πελειραμένου Μουχάμαντ Νταούντ Χαν ενώνονται και χτυπώντας αστραπιαία μέσω των φίλων τους στο στρατεύμα, όχι μόνο ανατρέπουν την τελευταία κυβέρνηση του Μουχάμαντ Νταούντ Χαν αλλά και τον εκτελούν χωρίς δίκη μαζί με όλα τα βασιλικά μέλη της κυβέρνησής του. Ένα πολύ άδοξο τέλος για έναν πολύ επιδέξιο πολιτικό. Κι έτσι, στις 27 Απριλίου 1978 θα γεννηθεί η Λαϊκή Δημοκρατία του Αφγανιστάν. Πρώτος πρόεδρος της κομμουνιστικής κυβέρνησης, ας την πούμε έτσι αν και δεν είναι ακριβώς έτσι, θα είναι ο Πρόεδρος του Επαναστατικού Συμβουλίου, Νουρ Μουχάμαντ Ταράκι.

Στο Αφγανιστάν, λοιπόν, το 1978 εμφανίζεται το τελευταίο χρονολογικά κομμουνιστικό καθεστώς. Βέβαια, η Σοβιετική Ένωση, οφείλει να προστατέψει το νιογέννητο, αν και δεν είναι ούτε γνήσιο ούτε νόθο τέκνο της. Η αφγανική εκδοχή του κομμουνισμού, που δεν είναι ακριβώς κομμουνισμός αλλά μια απόπειρα των πεινασμένων να φαν, ξεφύτρωσε έτσι αυτόματα, μέσα απ' τη δύσβατη και άγονη γη μας χώρας που ο λαός της ακόμα προσπαθεί να καταλάβει από πού έρχεται και πού πάει. Και επειδή μπορεί να πάει εκεί που δεν πρέπει, οι Δυτικοί αποτεινούνται και πάλι στο γειτονικό μουσουλμανικό Πακιστάν και ζητούν από τους Πακιστανούς να μορφώσουν ισλαμικά τους αντικομμουνιστές Αφγανούς του νότου, τους Παστουν. Μεγάλη πολιτική φάμπρικα οι θρησκείες. Αφού μαλακώσεις με το Θεό τη συνείδηση των πιστών, μετά την παίρνεις και πλάθεις κουλτούρα με τα δυο χεράκια. Άντε, εδώ σε μας, να πολεμήσεις τον άπιστο Τούρκο χωρίς τη βοήθεια των ελλήνων πιστών. Άντε να βρεις άκρη με την ανθρώπινη βλακεία, που είναι το υπομόχλιο της ιστορίας.

Μόνο οι Άγγλοι κατάφεραν πάντα να βρίσκουν τη σωστή θέση για να τοποθετήσουν το σωστό υπομόχλιο ώστε να λει-

τουργήσει σωστά ο μοχλός της εθνικιστικής βλακείας στη σωστή της δόση. Όταν δημιουργούσαν το Πακιστάν το 1947 αποσπώντας το από την Ινδία, όπου είναι η σωστή του θέση, διά του παστονικού εθνικισμού ετοίμαζαν από τότε το υπομόχλιο για να σηκώνουν προς τα πάνω τον ισλαμισμό ώστε να τον κάνουν να χτυπάει εκεί που πρέπει να χτυπήσει κάθε φορά. Βέβαια, ο ισλαμισμός είναι πολύ δύσχητος μοχλός, αλλά τόσο αποτελεσματικός που αξίζει τον κόπο να ρισκάρεις. Δεν πειράζει που κάποτε σου φεύγει απ' τα χέρια ο μοχλός σε περιοχές όπου δεν υπάρχουν πετρέλαια, αρκεί να μη σου φύγει εκεί που υπάρχουν πολλά πετρέλαια, όπως στην Αραβική Χερσόνησο, για παράδειγμα. Όσο για το Αφγανιστάν, που ακουμπάει το κεφάλι του στα πόδια της πρώην ΕΣΣΔ και τα πόδια του στο κεφάλι του Πακιστάν, αυτονομείς έγκαιρα μια μουσουλμανική περιοχή της δόρειας Ινδίας, το Πακιστάν, μόνο και μόνο γιατί είναι μουσουλμανική και την αφήνεις να λειτουργήσει, εν καιρώ, ως μοχλός. Το Αφγανιστάν, που για ένα διάστημα πήγε να απομακρυνθεί από τη Δύση μέσα από έναν προσχηματικό κομμουνισμό, επανήλθε σ' αυτήν μέσα απ' τον ισλαμισμό για να απομακρυνθεί και πάλι, πάλι μέσα από τον ισλαμισμό, που είναι σκέτο λάστιχο. Υπομόχλιο για κάθε είδους μοχλούς. Στο τέλος όμως οι ισλαμιστές Παστούν του νότου θα εγκαταλείψουν τους Αμερικανούς που τους εξόπλιζαν κατά των εισβολέων Ρώσων και θα στραφούν τόσο κατά των βορείων Αφγανών, που δεν έχουν πια καμιά σχέση με τους Ρώσους, όσο και κατά των πρώην φίλων, των Αμερικανών. Και τα πολιτικά πράγματα θα γίνουν σκέτη μαγική εικόνα. Θα προσπαθήσουμε να την περιγράψουμε αν και είναι μάλλον απερίγραπτη.

5. Ο αφγανικός εμφύλιος πόλεμος

Την επανάσταση της 27ης Απριλίου 1978 που επέβαλε καθεστώς Λαϊκής Δημοκρατίας στο Αφγανιστάν την έκαναν δυο αριστερά υλοτιθέτα κόμματα, υλοτιθέτα σε συνεργασία. Αλλά κανένα απ' τα δυο δεν είχε σχέση με το μαρξισμό - λενινισμό και τα τέτοια. Ήταν και τα δυο κόμματα λαϊκίστικα και εθνικιστικά.

Όμως, όταν μιλάς πολύ για τη φτώχεια στο τέλος σε περνούν για κομμουνιστή. Πάντως ο Ταράκι, ο ένας απ' τους δυο ηγέτες του ενός απ' τα δυο επαναστατικά κόμματα, ο άνθρωπος που ηγείται της καινούργιας αφγανικής λαϊκής κυβέρνησης, δεν θα γίνει ποτέ κομμουνιστής, αντίθετα από τον άλλο ηγέτη, τον Μπαμπράκ Καρμάλ που θα γίνει, αλλά αφού πρώτα πάει σαν προεδευτής της χώρας του στη Μόσχα. Αυτόν τον τρόπο βρήκε ο Ταράκι για να τον απομακρύνει από κοντά του.

Το αστείο στην περίπτωση είναι που κομμουνιστής θα χαρακτηριστεί πρώτα ο Νουρ Μουχάμαντ Ταράκι, και μάλιστα απ' τους ίδιους τους Αφγανούς. Πιο συγκεκριμένα, από τους χωρικούς που ζουν κοντά στα σύνορα του Αφγανιστάν με το Ουζμπεκιστάν και το Τουρκεστάν, αυτούς που χρόνια τώρα ακούν στη γλώσσα τους, που τη μιλούν και οι απέναντι, μια προπαγάνδα μαρξιστικού-λενινιστικού τύπου, και τώρα εκλαμβάνουν τα μέτρα που παίρνει ο Ταράκι σαν μαρξιστικά - λενινιστικά, πράγμα που αντίκειται στα μουσουλμανικά ήθη και έθιμα και που έχει σαν συνέπεια οι εξαθλιωμένοι χωρικοί να απορρίψουν εξ αρχής σαν κομμουνιστή τον παντελώς άσχετο με τον κομμουνισμό Ταράκι.

Παρομοιακά αντεστραμμένο είναι το συμπέρασμα εδώ: καλύτερα να σου βγει το μάτι παρά το όνομα. Κυρίως στην περίπτωση που αυτοί που σου βγάζουν το μάτι είναι στραβοί και οι ίδιοι και δεν είναι σε θέση να δουν πως βγάζοντας τα μάτια αυτού που θέλει να σε βοηθήσει, βγάζουν τα δικά τους μάτια. Άντε, όμως, να συνεννοηθείς με ανθρώπους που δεν τους έκανε δλάκεις ο Θεός, αλλά η φανατική πίστη στο Θεό. Άλλωστε, δεν πρέπει να μας διαφεύγει πως ο φανατισμός είναι μια από τις πολλές εκφάνσεις της βλακείας. Κι έτσι, από χωριάτικη και αγράμματη βλακεία, τα μέτρα που παίρνει για τους φτωχούς αγρότες ο Ταράκι θα απορριφθούν από τους ίδιους τους αγρότες σαν αντίθετα προς το νόμο του Θεού. Πολύ σωστά. Όλοι οι πιστοί ξέρουν πως ο πλούτος είναι ένα είδος βραβείου που δίνει ο Θεός στα καλύτερα απ' τα παιδιά του, αυτά που προσεύχονται τακτικά και κλέβουν ακόμα πιο τακτικά. Με τη βοήθεια του Θεού, ο Ταράκι αποτυγχάνει.

Την ίδια κιόλας χρονιά (1978) που εγκαθίσταται το «κομμουνιστικό» καθεστώς στο Αφγανιστάν, οργανώνονται εδώ και κει

μέσα στη χώρα πάμπολλες ένοπλες ομάδες αντιφρονούντων, που ρίχνονται λυσσασμένα στους «κομμουνιστές». Που είναι τόσο κομμουνιστές, όσο σοσιαλιστής ήταν εδώ σε μας ο Καραμανλής το 1974, που οι διομήχανοι τον είπαν «σοσιαλιστή». Όταν υπάρχουν διομήχανοι δλάκες και εντελώς αστοιχειώτοι στην Ελλάδα του 1974, δεν καταλαβαίνω γιατί δεν θα έπρεπε να υπάρχουν αποδλακωμένοι χωρικοί στο Αφγανιστάν του 1978. Θα μου πεις, εμείς είμαστε Έλληνες, κι όταν εκείνοι έτρωγαν βελανίδια... εμείς τα μαζεύαμε για να τα φάμε αργότερα.

Πάντως ο Ταράκι συνεργάζεται πολύ καλά με τους Αμερικανούς, που στέλνουν βοήθεια στο Αφγανιστάν. Ξέρουν πως το καινούργιο καθεστώς μπορεί να λέγεται Λαϊκή Δημοκρατία, αλλά ξέρουν επίσης πως το καινούργιο Αφγανιστάν έχει τόση σχέση με τον κομμουνισμό, όση και οι Ηνωμένες Πολιτείες. Όμως, οι αφγανοί αντάρτες εκλαμβάνουν και τους Αμερικανούς σαν εχθρούς του Αλλάχ, ίδιους κι όμοιους με τους άλλους εχθρούς του Αλλάχ, τους κομμουνιστές, και στις 14 Φεβρουαρίου 1979 δολοφονούν τον αμερικανό πρεσβευτή στην Καμπούλ. Πράγμα που θα στούχισει στον Ταράκι τον πρωθυπουργικό θώκο.

Νέος πρωθυπουργός αναλαμβάνει ο Χαδιζουλάχ Αμίν, ενώ ο Ταράκι παραμένει πρόεδρος του Επαναστατικού Συμβουλίου. Επί των ημερών του Αμίν οι σκόρπιες και ανοργάνωτες εξεγέρσεις στην ύπαιθρο πολλαπλασιάζονται με τη βοήθεια και των φυλάρχων και ο Αμίν, μέσα στον πανικό του, ζητάει στρατιωτική βοήθεια απ' τους Ρώσους. Άλλο που δεν θέλουν οι Ρώσοι. Του την προσφέρουν με μια προθυμία, που εύκολα ενεργοποιεί τα ανακλαστικά των Αμερικανών. Και επειδή ο Ταράκι δεν θέλει τη ρωσική βοήθεια ενώ ο Αμίν τη θέλει, σε μια ένοπλη σύγκρουση ανάμεσα σ' αυτούς που τη θέλουν και τους άλλους που δεν τη θέλουν, ο Ταράκι που δεν τη θέλει σκοτώνεται το Σεπτέμβριο του 1979 και απομένει μόνος του εκείνος που τη θέλει. Και οι Ρώσοι τη δίνουν, για ν' αρχίσουν σε λίγο να χτυπούν το κεφάλι τους, που μπλέχτηκαν σ' αυτήν την άκρως περιπελεγμένη χώρα.

Για να ακριβολογούμε, ο Αμίν θέλει μεν τη ρωσική βοήθεια, δεν θέλει όμως τους ίδιους τους Ρώσους. Και για να αποτρέψει μια τυχόν εισβολή των Ρώσων στη χώρα του κινείται πολύ δραστήρια και ζητάει τη βοήθεια τόσο των Αμερικανών όσο και των Πακιστανών. Αυτό ήταν. Βλέποντας οι Ρώσοι να κάνει δια-

στικές κινήσεις ο φίλος τους, εισβάλλουν στο Αφγανιστάν τη νύχτα της 24ης Δεκεμβρίου 1979. Σε τρεις μέρες ο Αμίν θα είναι νεκρός. Θα σκοτωθεί σε μάχη με τους Ρώσους. Και ο ολοζώντανος Μπαμπράκ Καρμάλ, που είχε αρχίσει την επανάσταση μαζί με τον Ταράκι, εγκαταλείπει το πόστο του πρεσβευτή στη Μόσχα όπου πήγε για να τον δάλουν οι Ρώσοι στην κατάφυξη και έρχεται τρέχοντας στην Καμπούλ για να σχηματίσει φιλοσοβιετική κυβέρνηση.

Τώρα που οι Ρώσοι βρίσκονται στο Αφγανιστάν και με ολοφάνερα δοτό φιλοσοβιετικό πρωθυπουργό, τίποτα δεν μπορεί να συγκρατήσει τους φανατικούς μουσουλμάνους της υπαίθρου, πολύ περισσότερο που αυτόν τον καιρό έχουν και την υποστήριξη των Αμερικανών. Που μόλις ξεμπλέξουν με το δικό τους, μπλέκουν, αλλά όχι ευθέως, μόνο με «βοήθεια», στο ρωσικο Βιετνάμ, που βρίσκειτα στο Αφγανιστάν.

Το 1980 η χώρα είναι ανάστατη απ' τον πόλεμο. Οι μουσουλμάνοι αντάρτες ελέγχουν σχεδόν ολόκληρη την ύπαιθρο και ο αγώνας τους σε λίγο θα πάρει έναν χαρακτήρα επίθεσης κατά των κατοίκων των πόλεων, έτσι γενικά και αόριστα, παρά έναν απελευθερωτικό χαρακτήρα κατά των ερώων εισβολέων και των αφγανών φίλων τους. Χωρικοί κατά αστών μάλλον, παρά αντικομμουνιστές κατά κομμουνιστών. Πείνα αιώνων θα δημιουργήσει ένα πανίσχυρο ισλαμικό αντάρτικο, αποτελούμενο σχεδόν αποκλειστικά από πεινασμένους χωρικούς, που ενεργούν μάλλον σαν ληστές των ορέων παρά σαν αντάρτες.

Οι Ρώσοι έχουν μπλέξει πάρα πολύ άσχημα. Και δεν βρίσκουν τρόπο να ξεμπλέξουν. Αν φύγουν, είναι κάτι παραπάνω από δέδαιο πως οι μισοί Αφγανοί θα παν στον παράδεισο, έτσι στα γρήγορα. Είναι αλίστευτο το μίσος των χωρικών μουσουλμάνων ανταρτών κατά των αστών (των κατοίκων των πόλεων). Θα ήταν λάθος αν μιλούσαμε για μίσος αντικομμουνιστών κατά των κομμουνιστών. Γιατί ούτε κομμουνιστές της προκοπής ούτε αντικομμουνιστές της προκοπής υπάρχουν στο Αφγανιστάν. Υπάρχουν μόνο πολύ πεινασμένοι και λιγότερο πεινασμένοι. Οι λιγότερο πεινασμένοι είναι με τη μεριά του φιλοσοβιετικού Μπαμπράκ Καρμάλ - κι αυτό είναι όλο.

Ενάμισο εκατομμύριο είναι οι αφγανοί πρόσφυγες στο Πακιστάν και τριακόσιες χιλιάδες στην Περούα. Το δράμα που άρχι-

σε λιγάκι επιπόλαια εξελίσσεται σε τραγωδία. Ο Ρώσοι τραβούν τα μαλλιά τους. Είναι φριχτό να θέλεις να φύγεις τώρα που ξέρεις πως είναι αδύνατο να στεριώσει κομμουνιστικό καθεστώς στο Αφγανιστάν και να μην μπορείς, γιατί το μισό Αφγανιστάν εξαρτάται από σένα και το άλλο μισό απ' τον Αλλάχ. Και από τους Αμερικανούς. Αλλά αυτοί παίζουν το παιχνίδι τους εκ του ασφαλούς και χωρίς μεγάλο κόστος, μόνο με τη «βοήθεια». Άλλωστε, ό,τι ήταν να πληρώσουν σαν συνεισφορά στον παγκόσμιο ιμπεριαλιστικό καπιταλισμό το έχουν ήδη πληρώσει στο Βιετνάμ.

Το 1986, τον έκτο χρόνο της ρωσικής κατοχής, οι Ρώσοι αντικαθιστούν τον Μπαμπράκ Καρμάλ με τον Μοχάμαντ Νατζιμπολάχ, αυτόν που θα κρεμάσουν οι ισλαμιστές αντάρτες Ταλιμπάν το φθινόπωρο του 1996, όταν καταλάβουν την Καμπούλ σε έναν εμφύλιο πόλεμο που κρατάει 16 χρόνια. Και που δεν δείχνει να προχωρεί προς το τέλος του παρά τη νίκη του Ισλάμ επί του «κομμουνισμού».

Αλλάχ ή Μαρξ; Να το νέο δίλημμα, που θα το αντιμετωπίσει ολόκληρη η Ευρώπη, όταν οι ισλαμιστές πάρουν φόρα και περάσουν στην άλλη όχθη της Μεσογείου, ψάχνοντας για φαΐ. Δώστε τους, λοιπόν, λίγο φαΐ, ρε καθίκια, πριν σας υποχρεώσουν να πεθάνετε εσείς απ' την πείνα. Έτσι μου 'ρχεται, εμένα του άσχετου και με τον Αλλάχ και με τους άλλους συναδέλφους του των άλλων θρησκειών να προσχωρήσω στο στρατόπεδο των «αλλαχικών» μόνο και μόνο για να τους βοηθήσω να περάσουν απ' την άλλη, τη χριστιανική μεριά της Μεσογείου μια ώρα αρχύτερα, για να τελειώνει επιτέλους αυτή η εκνευριστική εκκρεμότητα: μας σφάζουν ή δεν μας σφάζουν οι πεινασμένοι ισλαμιστές;

Άκου ερώτηση! Και βέβαια μας σφάζουν. Όλοι οι πεινασμένοι και σφάζουν, και ρημάζουν, και κλέβουν, και διάζουν άμα λάχει. Έτυχε να πεινάσετε πολύ και για πολύ; Για πεινάσετε πολύ και για πολύ, και θα δείτε για πότε φωνάζετε και σεις: μπω Αλλάχ, ιλ Αλλάχ (ένας ο Θεός, μέγας ο Θεός). Και προφήτης αυτού ο Μωάμεθ, ή όποιος άλλος, δεν έχει σημασία. Σημασία έχει το στομάχι που γουργουρίζει. Κι εσύ να εκλαμβάνεις το γουργουρητό σαν το λόγο του εγγαστρίμυθου Θεού.

Ύστερα από διαπραγματεύσεις που αρχίζουν στη Γενεύη το 1987 μεταξύ Αφγανών, Ρώσων και Πακιστανών, τα ρωσικά στρατεύματα αρχίζουν να αποχωρούν σταδιακά από το Μάιο του

1988 μέχρι και τον Φεβρουάριο του 1989. Μιλούμε για ένα στρατεύμα 100.000 ανδρών, όχι αστεία. Εννιά χρόνια πολέμου στο Αφγανιστάν εκατό χιλιάδες Ρώσοι. Εντελώς τρελό!

Αλλά ο εμφύλιος πόλεμος θα συνεχιστεί. Και τώρα θα είναι ένας «καθαρός» εμφύλιος, χωρίς Ρώσους, χωρίς Αμερικανούς - μόνο με Αφγανούς και μόνο με υπερεθνικούς εμπόρους όπλων. Πάρε, κόσμε ηλίθιε, φρέσκο πράμα και λαχταριστό! Αυτό εδώ το καινούργιο όπλο σκοτώνει καλύτερα. Μπαμ και κάτω και κατ'ευθείαν στον παράδεισο. Εκεί θα σου απονεμηθεί ο Μεγαλόσταυρος του Σωτήρος (Θεού). Κτήνη! Εκτός απ' το χρήμα πιστεύετε και στο Θεό, έτσι; Είναι απίστευτο. Πολλά χρόνια μετά την αποχώρηση των Ρώσων ο εμφύλιος συνεχίζεται στο Αφγανιστάν χωρίς νικητές και νικημένους - με νικημένους όλους.

Όλα αυτά τα φρικώδη δεν έχουν σχέση ούτε με τον Αλλάχ, ούτε με τον Μαρξ, ούτε με τον καπιταλισμό, ούτε με τον κομμουνισμό. Έχουν σχέση μόνο με την πείνα. Οι ισλαμιστές αντάρτες έψαχναν για προσχήματα για να γίνουν ληστές. Συνέβη στο Αφγανιστάν ό,τι και στη Βραζιλία παλιότερα με τους θρυλικούς Κανγκασίερος. Που κανείς δεν ξέρει πότε ακριβώς βγήκαν ληστές στα βουνά της βόρειας Βραζιλίας. Όμως εμείς εδώ ξέρουμε πότε άρχισαν να δρουν οι περίφημοι Ληστές των Ορέων, ο Γιαγκούλας, ο Νταβέλης και οι άλλοι. Το 1830 άρχισαν να δρουν οι εν ληστεία «πρόγονοί» τους. Ήταν αυτοί που έμειναν έξω από το μοίρασμα της γης της ελεύθερης Ελλάδας. Μόλις η Ελλάδα έγινε αυτόνομο κράτος, όσοι είχαν μακρύ χέρι, έβαλαν στο χέρι ό,τι μπόρεσαν. Οι άλλοι πήραν τα βουνά και συνέχισαν τον αγώνα (του 1821). Οι ληστές ήταν οι αντάρτες μιας επανάστασης που συνεχίζεται για 110 χρόνια.

Από το 1941 δεν υπάρχουν πια ληστές στα ελληνικά βουνά. Υπάρχουν όμως στις ελληνικές πόλεις. Στις εφορίες, στα τελωνεία, στις Τράπεζες. Οι τελευταίοι ληστές των ορέων πέρασαν στον Άρη Βελουχιώτη το 1941. Δεν είναι τυχαίο που διάλεξαν τον αρχικαπετάνιο του ΕΛΑΣ για να τερματίσουν μια κλεπτική παράδοση 110 ετών. Ούτε είναι τυχαίο που την ελληνική επανάσταση την έκαναν οι αρματολοί, που ήταν χωροφύλακες στην υπηρεσία των Τούρκων (ήταν οι μόνοι που κατείχαν νόμιμα τα όπλα τους) και οι Κλέφτες, που ήταν κλέφτες με μικρό κάπα. Όσο και να μεγαλώσουμε το κάπα για εθνικούς λόγους, δεν θα

μπορέσουμε ποτέ να κρύψουμε την επαναστατική λειτουργία της κλοπής. Οι κλέφτες φροντίζουν πάντα για την αναδιανομή του εισοδήματος. Με τρόπο λίγο άτσαλο, είν' αλήθεια, αλλά τι θέλεις να κάνουν οι κλέφτες, σοσιαλισμό; Αυτόν τον αφήνουν για το ΠΑΣΟΚ και τα άλλα κλεπτικά κόμματα.

Για να το πω καθαρά: είμαι με τη μεριά και των κλεπτών και των Κλεφτών. Και των χριστιανών και των μουσουλμάνων. Κατόπιν τούτου, δεν θα εκπλαγείτε αν σας πω πως είμαι με τη μεριά των.. ισλαμιστών και στο Αφγανιστάν και όπου αλλού οι πεινασμένοι αγωνίζονται για την επιβίωσή τους, με χίλια ιδεολογικά ή μεταφυσικά προσχήματα. Ένα πράγμα μόνο με ενοχλεί σε τούτη την κοιλιακή ιστορία: γιατί οι πεινασμένοι να μην τα καταφέρουν να χρησιμοποιήσουν λιγάκι και το κεφάλι τους εκτός απ' το στομάχι;

Αλλά λέω για να αυτοπαρηγορηθώ, πώς διάολο να χρησιμοποιήσεις το κεφάλι σου όταν το έχεις γεμίσει τίγκα με Άγιο Πνεύμα, ή όπως αλλιώς το λεν οι άλλοι, των άλλων θρησκειών; Βλέπεις τι έπαθαν οι μουσουλμάνοι στο Αφγανιστάν. Από παρεξήγηση σε παρεξήγηση, αρχίζοντας από τα ραδιόφωνα της Σοβιετικής Ένωσης που τους δίδασκαν μαρξισμό, πρώτα εξέλαβαν σαν κομμουνιστές τους φιλελεύθερους δημοκράτες και μετά άρχισαν να σφάζουν τους κομμουνιστές που δεν ήταν κομμουνιστές αλλά πεινασμένοι σαν κι αυτούς. Η πείνα αποβλακώνει και τους έξυπνους. Πόσο μάλλον αυτούς που εκτός από πεινασμένοι είναι και ολίγον βλάκες.

Τούτοι οι δυστυχείς πεινασμένοι Αφγανοί θα γίνουν οι αντάρτες Ταλιμπάν, που συνεχίζουν να δρουν όταν γράφονται αυτές οι γραμμές (1998). Ταλιμπάν σημαίνει σπουδαστής. Εν προκειμένω, του Κορανίου. Σκέψου να μελετάς τας Γραφάς για να μάθεις πως πρέπει να σκοτώσεις για να φας! Αν σου δώσουν τη δυνατότητα να βρεις νόμιμο τρόπο για να φας, δεν θα σκοτώσεις για να φας. Αλλά, αν σου δώσουν να φας, πώς θα μελετάς τας Γραφάς με ζήλο; Ξέρετε πολλούς πλούσιους που μελετούν τας Γραφάς; Η πίστη στο Θεό κάνει περισσότερο καλό στον φτωχό παρά στον πλούσιο.

ΙΡΑΚ

1. Αραβικές νύχτες με τη Χαλιμά

Η λέξη Ιράκ είναι περσική. Σημαίνει βαθύπεδο, πεδιάδα χωμένη ανάμεσα σε ψηλά βουνά. Στο κέντρο αυτής της πεδιάδας βρίσκεται η Μεσοποταμία. Μια γεωγραφική περιοχή τοποθετημένη ανάμεσα σε δυο ποτάμια, τον Τίγρη, που πηγάζει απ' την Τουρκία και ρέει σε μήκος 2.000 χιλιομέτρων παράλληλα προς τα σύνορα με την Περσία, και τον Ευφράτη, που πηγάζει απ' τη Συρία (και τ' Τουρκία) και ρέει σε μήκος 2.800 χιλιομέτρων, παράλληλα προς τα σύνορα με τη Σαουδική Αραβία, αλλά πολύ μακριά απ' αυτά. Στο ύψος της Βαγδάτης, της χτισμένης στις δυο όχθες του Τίγρη πρωτεύουσας του Ιράκ, τα δυο κατάφορτα με ιστορία ποτάμια, ο Τίγρης και ο Ευφράτης, κάνουν μια προσπάθεια να ενωθούν, αλλά απομακρύνονται και πάλι το ένα από το άλλο μόλις διασχίσουν τα περίχωρα της πόλης της Χαλιμάς. Δηλαδή της Ζαχραζάτ. Χαλιμά δεν υπάρχει στις Χίλιες και μια νύχτες, αυτό το εντελώς εκπληκτικό σίριαλ παραμυθιών. Χαλιμά υπάρχει μόνο στη φαντασία του πρώτου έλληνα μεταφραστή, που φαίνεται δεν του άρεσε το όνομα Ζαχραζάτ.

Μια φορά κι έναν καιρό, σίγουρα πριν από τον 8ο μ.Χ., που κάποιοι Άραβες κατέγραψαν χίλια και ένα ακριβώς ανατολίτικα παραμύθια, ζούσε στη Βαγδάτη ή κάπου εκεί γύρω, δεν έχει σημασία πού ακριβώς, ένας χαλίφης που τον έλεγαν Σαχριάρ. Δεν προλαβαίνει καλά καλά να παντρευτεί ο χαλίφης, και η γυναίκα του του πατάει ένα κέρατο, μα τι κέρατο η κερατένια. Με το δίκιο τους οι φεμνίστριες όλων των εποχών γίνονται έξαλλες όταν πληροφορούνται απ' το πρώτο κιόλας παραμύθι

πως ο χαλίφης έσφαξε την άπιστη. Αλλά μετά ηρεμούν δλέποντας τη βεζυροπούλα Ζαχραζάτ να κάνει άθλους μυθικούς για χίλιες και μια νύχτες. Τόσες νύχτες κράτησε άγρυπνο το χαλίφη αυτή η όμορφη λέγοντάς του παραμύθια. Και κάνοντάς του πράγματα παραμυθένια, ασφαλώς. Αλλά αυτά δεν τα περιέγραψε κανένας παραμυθάς. Επειδή ο χαλίφης την έπαθε με την πρώτη, ορκίστηκε στον Αλλάχ να μην παντρευτεί δεύτερη γυναίκα. Όμως, δεν ήθελε να στερηθεί ούτε για μια νύχτα τη γυναίκα. Κι έτσι, αποφασίζει να σφάζει κάθε ξημέρωμα τη γυναίκα της νύχτας που μόλις πέρασε, μην τυχόν και την ερωτευτεί και την παντρευτεί.

Μαθαίνει το δολοφονικό του σχέδιο η πανέμορφη βεζυροπούλα Ζαχραζάτ και τρέχει στο παλάτι του χαλίφη. Το πρωί σφάζε με, του λέει, αλλά τη νύχτα κάτσε κι άκουσέ με. Την πρώτη νύχτα τού λέει το πρώτο παραμύθι και ο χαλίφης την ακούει με το στόμα ανοιχτό. Τα ξημερώματα, την καθιερωμένη ώρα της σφαγής, το παραμύθι φτάνει στο πιο κρίσιμο σημείο του αλλά δεν τελειώνει. Και η Ζαχραζάτ λέει στο χαλίφη: Σφάζε με, τι κάθεσαι; Πώς θα μάθω το τέλος αν σε σφάξω; λέει ο χαλίφης. Εντάξει, του λέει η Ζαχραζάτ, θα συνεχίσουμε το βράδυ. Το δεύτερο βράδυ τού λέει το τέλος του πρώτου παραμυθιού και την αρχή του δεύτερου. Η ιστορία επαναλαμβάνεται για χίλιες και μια νύχτες και το χιλιοστό πρώτο ξημέρωμα, ο χαλίφης παντρεύεται τη Ζαχραζάτ. Είναι αδύνατο πια να στερηθεί τα παραμύθια της.

Το ίδιο θα πάθετε και σεις αν διαβάσετε όχι όλα, τα χίλια και ένα παραμύθια, αλλά μόνο αυτά που συμπεριέλαβε στην πεντάτομη ανθολογία του ο έλληνας μεταφραστής Κ. Τρικογλίδης. Δεν θα κουραστείτε. Άλλωστε, υπάρχει και τρίτομη ανθολογία. Δεν είναι δυνατό να εξοικειωθεί κανείς με την ιστορία του έθνους των Αράβων, αν δεν γνωρίσει τον Αλαντίν, τον Αλή Μπαμπά και τους Σαράντα Κλέφτες, τον Σεβάχ τον Θαλασσινό κι όλους τους άλλους ήρωες αυτού του μυθικού σίριαλ. Αν πάτε στη Βαγδάτη (εγώ πήγα) προσέξτε τα αγάλματα στα πάρκα. Ούτε ένα δεν παριστάνει κάποιον επιφανή άνδρα. Όλα είναι πρόσωπα φανταστικά απ' τις *Χίλιες και μια νύχτες*. Μερικοί λαοί ξέρουν να τιμούν τους εθνικούς τους ήρωες.

Το Ιράκ είναι μια χώρα παραμυθένια. Εδώ, η ιστορία δεν

εξεχωρίζει απ' το μύθο. Κανείς δεν θα μπορέσει να σας πει με σιγουριά αν το Ιράκ είναι χώρα αραβική, περσική, κουρδική, τουρκική. Είναι όλα μαζί. Και μαζί μ' όλα αυτά, το Ιράκ είναι ο τόπος όπου άνθισε κατά την αρχαιότητα ο πολιτισμός των Σουμερίων, των Ασσυρίων, των Βαβυλωνίων και των Χαλδαιών. Όλοι μαζί είναι γνωστοί και με το συλλογικό όνομα μεσοποταμιακοί πολιτισμοί. Εδώ, στη Μεσοποταμία, βρίσκεται και η πόλη Ουρ, η μυθική γενέτειρα του πατέρα του Αβραάμ, του Θάρα. Εδώ και η Βαβυλώνα, εδώ και η Νινευί. Εδώ και τα Άρβηλα, με την πεδιάδα των Γαυγαμήλων γύρω τους, όπου ο Μέγας Αλέξανδρος συνέτριψε τους Πέρσες το 331 π.Χ.

Το Ιράκ είναι μια χώρα-μουσείο. Που σήμερα κατοικείται από 15 περίπου εκατομμύρια ανθρώπους. Ούτε ένας απ' αυτούς δεν θα μπορούσε να σας δεβαιώσει πως είναι απόγονος των Βαβυλωνίων, των Ασσυρίων, των Σουμερίων, των Χαλδαιών, των Περσών, των Αράβων, των Τούρκων. Μόνο οι Κούρδοι, που είναι το 18,5% του πληθυσμού της χώρας, θα μπορούσαν να ισχυριστούν πως γνωρίζουν τους ιστορικούς τους προγόνους. Είναι οι Μήδοι. Που μπερδεύτηκαν αξεδιάλυτα με τους Πέρσες σ' όλη τη γύρω περιοχή εκτός απ' τα ψηλά βουνά του ιρακινού Κουρδιστάν, που είναι η συνέχεια του τουρκικού και του συριακού Κουρδιστάν. Βέβαια, διά του μαωμεθανισμού θα κυριαρχήσει τελικά ο αραβικός πολιτισμός πάνω σ' όλους τους προγενέστερους. Αυτό όμως δεν σημαίνει πως οι άλλοι χάθηκαν εντελώς. Από κάθε πτώμα κάτι μένει. Τα κόκκαλα ή η στάχτη. Το πνεύμα, αν προτιμάτε. Τα μνημεία, αν θέλετε.

Η Ζαχραζάτ δεν είναι Αραβίνα. Η Ζαχραζάτ είναι η ίδια η Ανατολή, αρχαία και νέα. Το 3,5% των χριστιανών που ζουν σήμερα στο Ιράκ δεν πρέπει να είναι Άραβες εκ καταγωγής. Είναι μάλλον απόγονοι αρχαιότερων απ' τους Άραβες λαών. Ίσως Εβραίοι που εκχριστιανίστηκαν πολύ νωρίς, τον καιρό των Αποστόλων, ίσως Ασσύριοι, σαν αυτούς της γειτονικής Συρίας, που έχει πολλούς χριστιανούς. (Το όνομα Συρία είναι συγκαλή του Ασσυρία). Το Ιράκ ήταν κάποτε ο τόπος όλων των ραντεβού για όλους τους μεσογειακούς και παραμεσογειακούς πολιτισμούς. Χώρος προνομιακός χάρη στα δυο ιστορικά ποτάμια, το δαθύπεδο του Ιράκ για πάρα πολλούς αιώνες θα συνδέει την Ασία με τη Μεσόγειο.

Μαζί με τη γειτονική και συγγενική Περσία, που κατάφερε να περιώσει τον «περισμό» της, το Ιράκ, χώρα με περικό όνομα που δεν κατάφερε να περιώσει τίποτα που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί «ρακισμός», θα αποτελούν ένα ιστορικό και πολιτιστικό δίδυμο, το οποίο από το 1932 και μετά θα ανακαλύψει πως υπάρχουν σοβαρές διαφορές ανάμεσα στα δυο μέρη. Μέχρι το 1932 δεν υπάρχει κράτος που λέγεται Ιράκ. Υπάρχει μια ιστορική περιοχή κατάφορτη με ιστορία που λέγεται από αρχαιότατων χρόνων Ιράκ, όμως το κράτος του Ιράκ θα προκύψει επισήμως μόλις το 1932. Και ανεπισήμως μια δεκαετία νωρίτερα. Θα δούμε κάτω από ποιες συνθήκες. Από τώρα πάντως μπορούμε να πούμε πως το Ιράκ, το χυμένο μέσα στα δυο ποτάμια του, θα το φορμάρον σε κράτος οι Άγγλοι. Η αποικιοκρατία έχει κάθε λόγο να δημιουργεί κράτη εκεί που υπάρχουν μόνο λαοί. Δεν μπορείς να ελέγξεις έναν αδέσποτο λαό. Πρέπει πρώτα να του φτιάξεις εξουσία και να του τη φορέσεις κατέλο.

Μέχρι να τραβήξει η μυρουδιά του πετρελαίου τους Άγγλους και σ' αυτή την πετρελαιοφόρο περιοχή, το Ιράκ ήταν Τουρκία. Μια από τις πιο σπουδαίες επαρχίες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Για να υποτάξουν τους Ιρακινούς οι Άγγλοι έπρεπε πρώτα να τους ελευθερώσουν από τους Τούρκους. Αν τους υπέτασσαν μαζί με τους Τούρκους, έπρεπε να προχωρήσουν και παραπάνω και να υποτάξουν και τη Μικρά Ασία. Αλλά εκεί είπαν να στείλουν εμάς τους έξυπνους, το 1919, περίπου τον ίδιο καιρό που οι Άγγλοι βάζουν πόδι στο Ιράκ. Είδατε πόσο κοντά στην Ελλάδα βρίσκεται το Ιράκ; Εδώ, στη Μέση Ανατολή, ο ένας λαός σκοντάφτει πάνω στον άλλο. Το τουρκοκρατούμενο πετρελαιοφόρο Ιράκ έχουν στο νου τους οι Άγγλοι, εμάς τους Έλληνες πετούν για αντιπερισπασμό στη Μικρά Ασία. Το πετρέλαιο αυτοί, την Αγιά Σοφιά εμείς.

Το Ιράκ είναι έβδομο στη λίστα των πετρελαιοπαραγωγών χωρών. Και πρώτο στη λίστα των χουρμαδοπαραγωγών. Το Ιράκ παράγει το 80% της παγκόσμιας παραγωγής χουρμάδων. Έτσι λέγεται στα αραβικά ο καρπός του φοινικόδεντρου. Χουρμάδες έτρωγε και ο Αβραάμ, αν θέλετε να ξέρετε. Καρπός εύγευστος, χορταστικός και μελένιος, ο χουρμάς είναι φρούτο διβλικό. Άντε όμως να τα βγάλεις πέρα στο διεθνές εμπόριο πουλώνοντας χουρμάδες.

Πέντε σακιά χουρμάδες, ένας δέκτης τηλεοράσεως για να βλέπεις τους ήρωες της *Δυναστείας* να τρών αφροδιαστικούς χουρμάδες.

Φαντάζομαι να ξέρετε πως οι χουρμάδες κάνουν καλό στο κρεβάτι. Όχι στον ύπνο, στο κρεβάτι. Υποθέτω πως ο χαλίφης της Ζαχραζάτ, που λέγαμε, έτρωγε πολλούς χουρμάδες πριν η όμορφη αρχίσει τα παραμύθια, που τον τρέλαιναν. Εντάξει με το χουρμαδοπήδημα, αλλά όση ζήτηση κι αν έχουν οι χουρμάδες στη διεθνή αγορά δεν γίνεται να πουλήσεις ολόκληρη την εθνική παραγωγή της χρονιάς για να αγοράσεις ένα τανκ για να στο καταστρέψουν στα γρήγορα οι Αμερικανοί στον Πόλεμο του Κόλπου. Που ήταν ένα πολύ μεγάλο κόλπο. Τι σας έλεγα για τα παραμύθια; Ξέρουν και οι Αμερικανοί να λεν παραμύθια. Αλλά τα δικά τους δεν έχουν καμιά σχέση μ' εκείνα της Ζαχραζάτ. Δεν ξέρω γιατί, αλλά αυτή τη γυναίκα κοντεύω να την ερωτεύω. (Πάντως δεν είναι αυτός ο λόγος που ακούω συχνά τη Ζαχραζάτ του Ρίμσκυ-Κόρσακωφ).

Προσέξατε που οι χουρμάδες μυρίζουν πετρέλαιο; Έναν χουρμά έφαγε ο κορμοράνος του CNN και ψόφησε. Αγαπημένη μου Ζαχραζάτ, σταμάτα να ταΐζεις με πετρελαιοχουρμάδες το βαρβάτο χαλίφη σου, γιατί σε βλέπω να τον αντικαθιστάς με δονητή! Και άντε μετά να πεις παραμύθια με το δονητή στο χέρι, ή όπου αλλού. Την πιο παραμυθένια χώρα της γης, το Ιράκ της Βαβυλώνας, την έφαγε το πετρέλαιο. Ο Σεβάχ ο Θαλασσινός έγινε μούτσος σε τάνκερ. Τα δαμόνια, τα τζίνια, όπως τα λεν οι Άραβες, αρνούνται να ξαναμπούν στο μαγικό λυχνάρι του Αλαντίν και περιφέρονται στην πιάτσα, που γέμισε τζίνια εντελώς άσχετα με τη μαγεία του παραμυθιού και σχετικά μόνο με την αρπαχτή. Οι χίλιες και μια νύχτες γέμισαν εφιάλτες. Τους έφερε στον ύπνο μας το πετρέλαιο. Αυτό που έφερε στο χάρτη της Μέσης Ανατολής και το Ιράκ. Τούτο το περίεργο κράτος πετάχτηκε μέσα από μια πετρελαιοπηγή. Σκέψου, μια πετρελαιοπηγή αντικατέστησε το μαγικό λυχνάρι του Αλαντίν!

Στο βόρειο Ιράκ βρίσκεται η Μοσούλη. Εδώ πρωτοεμφανίστηκε η μουσελίνα, ίσως τον καιρό της Ζαχραζάτ. Αυτό το πολύ λεπτό, το διαφανές, το αραχνοϋφαντο ύφασμα που φέρει το όνομα μιας παλιάς και πλούσιας πόλης, θα ταίριαζε πολύ στη Ζαχραζάτ. Ο χαλίφης που εξανθρωπίστηκε ακούγοντας παραμύθια από τη Ζαχραζάτ, σίγουρα θα ήταν σε θέση να φανταστεί πώς θα

φάνταζε πάνω της ένα ύφασμα φτιαγμένο από κλωστή μεταξωτή, βαμβακερή και μάλλινη. Αυτό είναι η μουσελίνα: ένα παραμυθένιο ύφασμα μεταξωτό, βαμβακερό και μάλλινο ταυτόχρονα. Σήμερα, τα ρούχα είναι συνθετικά. Φτιαγμένα από πετρέλαιο. Τα κάθε είδους συνθετικά, τα μαλακά για κάλτσες νάυλον και φούστες πολυεστέρ, τα σκληρά για ζώνες και δονητές, φτιάχνονται από πετρέλαιο. Από τότε που ο Κάρεθρος ανακάλυψε τον πολυμερισμό του άνθρακα, ο κάθε σαχλαμάρας χημικός μπορεί να πάρει τα μόρια του πετρελαίου που είναι καθαρός άνθρακας, να αλλάξει τη δομή της αλυσίδας των ατόμων μέσα στο μόριο και να το παίξει Αλαντίν, μετατρέποντας το πετρέλαιο σε γραβάτα, σε σώβρακο, σε προφυλακτικό, σε ό,τι θες.

Αν σωθεί το πετρέλαιο, δεν θα επιστρέψουμε στη μουσελίνα. Κανείς δεν θα ενδιαφέρεται για τα περίτεχνα αραβικά υφάσματα σε μια εποχή που θα έχει μείνει στο δρόμο από βενζίνη. Το κρυμμένο μέσα στη γη πετρέλαιο σώνεται και η φύση δεν το αντικαθιστά. Είναι είδος αναλώσιμο. Και ο πετρελαιοκίνητος πολιτισμός μας τσουλάει με μηχανές εσωτερικής καύσεως, που δεν καιν ούτε καυσόξυλα, ούτε κάρβουνο, όπως οι μηχανές εξωτερικής καύσεως. Καιν βενζίνη και πετρέλαιο. Υγρά καύσιμα που τα χύνεις μέσα στη μηχανή. Νάτος πάλι ο Αλαντίν.

Όταν οι Αβασίδες κάνουν πρωτεύουσα της άτυπης αραβικής αυτοκρατορίας τη Βαγδάτη, θα φροντίσουν να την κάνουν μια πόλη εντελώς παραμυθένια. Αλλά τα αραβικά παραμύθια της αλ-κιμί (χημεία τη λέμε εμείς) και της αλ-τζέμπρ (άλγεβρα τη λέμε εμείς) θ' αρχίσουν να παίρνουν μια άλλη μορφή, πιο ορθολογική, με τον Αριστοτέλη. Οι σοφοί της Βαγδάτης είναι οι πρώτοι που θα δγάλουν από την αφάνεια αιώνων τον μεγάλο έλληνα σοφό. Όσο οι άραβες αλχημιστές γίνονται χημικοί κι όσο η αραβική άλγεβρα τελειοποιείται για να γίνει μια τέλεια μαθηματική μέθοδος στενογραφίας για τη λύση προβλημάτων κάθε είδους, τόσο ο Αριστοτέλης θα αποκτά ένα κύρος που δεν το είχε ούτε στην ελληνική αρχαιότητα.

Η Βασόρα στο νότο, δίπλα στο Κουβέιτ, στη στενή έξοδο του Ιράκ στον Περσικό Κόλπο, στις εκβολές του Τίγρη και του Ευφράτη, θα διοχετεύει συνεχώς τον πλούτο της στη Βαγδάτη και στο δεύτερο μεγάλο αραβικό πολιτιστικό κέντρο, τη Σαμάρρα, βορειότερα της Βαγδάτης. Αυτόν τον πλούτο θα αξιοποιή-

σουν οι πρώτοι σοβαροί επιστήμονες στην ιστορία του ανθρώπινου πολιτισμού, που θα ζήσουν στη Βαγδάτη. Πρώτος τους δάσκαλος, ο Αλαντίν. Δεύτερος, ο Αριστοτέλης. Πρώτα ο λυτρωτικός παραλογισμός του παραμυθιού και μετά η λύτρωση της επιστήμης. Αυτός είναι ο αραβικός πολιτισμός.

2. Το Ιράκ των Αράβων

Οι Άραβες εμφανίστηκαν στην περιοχή του νότιου Ιράκ πολύ νωρίς, τον 3ο μ.Χ. αιώνα, κάπου τρεις αιώνες πριν από τη γέννηση του Μωάμεθ. Ο οποίος, δίνοντας στους Άραβες έναν Θεό σπέσιαλ για νομάδες θα τους κάνει να περιορίσουν τα σούρτα φέρτα στην έρημο και από δεδουίνοι (νομάδες) να γίνουν φελάχοι (αγρότες). Το αστείο εδώ είναι πως τους Άραβες θα τους καλέσουν στο Ιράκ οι Πέρσες. Αυτόν τον καιρό, το Ιράκ είναι Περσία. Πού είναι το αστείο εδώ; Μα, στο ότι οι φιλοξενούμενοι θα ξεπαστρέψουν τους νοικοκυραίους κάπου τρεις αιώνες αργότερα. Οι παλιοί Άραβες, αυτοί που ήρθαν στο νότιο Ιράκ πολύ πριν φτάσουν στην περιοχή οι νέοι Άραβες, είναι επαγγελματίες στρατιώτες που φρουρούν τα δυτικά σύνορα της Περσικής Αυτοκρατορίας. Προέρχονται απ' το νότο της Αραβικής Χερσονήσου.

Το 633 μ.Χ. οι Άραβες, που είναι ήδη εγκαταστημένοι εδώ και τρεις αιώνες στο πλούσιο νότιο Ιράκ, παίρνουν τα όπλα και αρχίζουν να κυνηγούν τους Πέρσες, που συνεχίζουν να ορίζουν την περιοχή όπου σήμερα βρίσκεται το κράτος του Ιράκ. Έρχονται, βέβαια, σε βοήθειά τους και άλλοι Άραβες από τη βόρεια Αραβική Χερσόνησο εκεί δίπλα, αλλά τη χοντρή δουλειά την κάνουν οι ντόπιοι Άραβες που γνωρίζουν πολύ καλά και τον τόπο και τους άρχοντες του τόπου, τους Πέρσες. Οι οποίοι, στις αρχές του 7ου αιώνα δεν τα παν καθόλου καλά και με τα εσωτερικά τους και με τα εξωτερικά τους.

Το 642 η Περσική Αυτοκρατορία θα καταρρεύσει κάτω από τα δυνατά χτυπήματα των Αράβων. Που σε κάτι περισσότερο από έναν αιώνα θ' αρχίσουν να χτίζουν την αμιγώς αραβική Βαγδάτη το 762. Μέχρι να χτιστεί όμως η Βαγδάτη, πρωτεύου-

σα του καινούργιου αραβικού κράτους επί ιρακινού εδάφους θα είναι η Βασόρα, στο νότο, στον Περσικό Κόλπο, στις εκβολές του Τίγρη και του Ευφράτη. Εδώ είναι που θα γίνει ο μεγάλος χαμός όταν η Αϊσά, μια από τις χήρες του Μωάμεθ εκστρατεύει κατά του Αλή, του θετού γιου και γαμπρού του Μωάμεθ και συζύγου της κόρης του της Φατιμά.

Ο Αλή ήταν το δεξί χέρι του Προφήτη και ο πρωτόκλητος της νέας θρησκείας, αλλά γνήσιο αίμα του Μωάμεθ δεν είχε μέσα του. Βέβαια, ισχυριζόταν πως αυτόν όρισε ο Μωάμεθ διάδοχο του λίγο πριν πεθάνει στις 8 Ιουνίου 632. Αλλά οι εξ αίματος συγγενείς του Προφήτη το αμφισβητούν. Κι έτσι αρχίζει στα γρήγορα, πριν καλά καλά προλάβουν να θάψουν τον Μωάμεθ, ένας αιματηρός καθγιάς για τη διαδοχή του, που θα καταλήξει στο πρώτο σχίσμα των μουσουλμάνων. Οι Σίιτες (που στα αραβικά σημαίνει παραταξιακοί) θα συμπαραταχτούν με τον Αλή και οι Σουνίτες (που στα αραβικά σημαίνει παραδοσιακοί) θα συμπαραταχτούν με τον Αμπού Μπακρ, τον πρώτο χαλίφη (διάδοχο του Μωάμαθ) και πατέρα της Αϊσά, που θα πολεμήσει τον Αλή κοντά στη Βασόρα.

Ο Αλή θα πέσει ηρωικά μαχόμενος, αλλά τη δόξα στο τέλος θα την κλέψει ο γιος του Χουσεΐν. Στις 10 Οκτωβρίου του έτους 680, ο Χουσεΐν και τα παλικάρια του θα πέσουν σε ενέδρα Σουνιτών κοντά στην πόλη Κούφα και θα γίνει τέτοια σφαγή, που οι Σίιτες ακόμα τη θυμούνται. Τον Χουσεΐν, το γιο του πρώτου μαθητή του Μωάμεθ, του Αλή, θα τον θάψουν στην Κούφα, την ιερή πόλη των Σιιτών στο Ιράκ. Κάθε χρόνο, στην επέτειο του θανάτου του, χιλιάδες Σίιτες μαζεύονται στην Κούφα και κλαιν χορωδιακά για το αδικημένο παλικάρι. (Τους είδα επί το έργο και μου σηκώθηκε η τρίχα). Δε φτάνει που κλαιν και οδύρονται στ' αλήθεια, ξεσχίζουν και τις σάρκες τους από πάνω. Για να νιώσουν, λέει, λίγο απ' τον πόνο του Χουσεΐν. Είναι να μη σε πάρει από κάτω το θρησκευτικό παραλήρημα, γιατί, αν σε πάρει, την πάτηρες και στο όνομα του Θεού κάνεις τη μια κουταμάρα κοντά στην άλλη.

Επί του συνόλου των μουσουλμάνων του κόσμου όλου, οι Σίιτες, ας πούμε οι σχισματικοί, οι προτεστάντες μουσουλμάνοι, είναι πολύ λιγότεροι από τους ορθόδοξους Σουνίτες. Αλλά είναι τόσο φανατικοί, που αλίμονό σου αν πεις κακό λόγο για τον

Χουσεΐν, όχι τον Σαντάμ, τον άλλο, τον παλιό. Στο Ιράκ τη σχετική πλειοψηφία την έχουν οι Σίιτες. Είναι το 53,5% του συνόλου των μουσουλμάνων. Στο γειτονικό Ιράν (Περσία) οι Σίιτες έχουν τη συντριπτική πλειοψηφία. Είναι το 93% του συνόλου των μουσουλμάνων. Καταλαβαίνετε γιατί κυριάρχησε τόσο εύκολα ο σίιτης αγιατολάχ Χομεϊνί στην Περσία.

Αυτό που πρέπει να προσέξετε ιδιαίτερα είναι πως Σίιτες είναι κυρίως οι μη Άραβες μουσουλμάνοι και ειδικότερα οι Πέρσες που επιμένουν να βρίσκουν τρόπους να ξεχωρίζουν από τους Άραβες, που τους χαντάκωσαν. Ευτυχώς, να λες, που οι Τούρκοι εδώ δίπλα μας είναι Σουνίτες, δηλαδή ορθόδοξοι - όπως κι εμείς, αν και με διαφορετικό τρόπο εμείς, αν και μερικοί έλληνες ορθόδοξοι, οι τύπου 666 παλαιοημερολογίτες για παράδειγμα, είναι σιτικότεροι και από τους πιο γνήσιους Σίιτες. Είναι να μη θέλει ο Θεός να σε αποβλακώσει, γιατί, αν το θέλει, λες γεννηθήτω το θέλημά Του και παραδίδοσαι στη βλακεία σου σφάζοντας και ρημάζοντας στο όνομα του Θεού. Άι, σιχτίρ! (Μετάφραση από τα τουρκικά: άι, απαυτωθείτε. Μην πείτε ποτέ άι σιχτίρ σε Τούρκο γιατί εσείς είναι που θα βρεθείτε από κάτω).

Αφού ξεκαθάρισαν τα πράγματα στο αραβικό Ιράκ με τη νίκη του Σουνιτών επί των Σιιτών, νέα προβλήματα θα ανακύψουν, αυτή τη φορά ανάμεσα στους νικητές. Οι Σουνίτες του Ιράκ γίνονται ολοένα και πιο ισχυροί από τους Σουνίτες της Συρίας εκεί δίπλα. Η πανάρχαια Δαμασκός, πόλη πλούσια που την αναφέρει και η Βίβλος, θα είναι η πρώτη μεγάλη πόλη της Μέσης Ανατολής που θα κατακτήσουν οι Άραβες το 635, μόλις τρία χρόνια μετά το θάνατο του Μωάμεθ. Πρώτη πρωτεύουσα της άτυπης αυτοκρατορίας των Αράβων θα γίνει η Δαμασκός το 661. Εδώ εδρεύουν τώρα οι Άραβες άρχοντες της δυναστείας των Ομεϊάδων.

Όμως, το 749, μια καινούργια δυναστεία, οι γόνοι της οποίας ισχυρίζονται πως είναι γνησιότεροι απ' τους άλλους απόγονοι του Μωάμεθ, θα ρημάξουν τους Ομεϊάδες. Και ως Αβασίδες θα παν να εγκατασταθούν στο Ιράκ. Ο Αμπντούλ αλ-Αμπάς αλ-Σαφά θα στεφθεί χαλίφης στην Κούφα. Πρόκειται για μια αρχαία πόλη προς νότον της Βαγδάτης, όχι πολύ μακριά από τη Βαβυλώνα. Η Βαγδάτη δεν υπάρχει ακόμα. Θα αρχίσουν να τη χτίζουν οι Αβασίδες το 762 και θα την εγκαινιάσουν το 776, 26

χρόνια μετά τη μεταφορά της πρωτεύουσας όλων των Αράβων πρώτα στη Βασόρα και μετά στην Κούφα, που κρίνονται μικρές και ακατάλληλες για τα νέα και μεγάλα σχέδια των Αράβων. Οι οποίοι σε λίγο θα αρχίσουν τη μεγάλη εξόρμηση για την κατάκτηση, αν είναι δυνατόν όλου του τότε γνωστού κόσμου, όπως πολύ θα το ήθελαν. Και αυτοί.

Ο Χαρούν αλ-Ρασίντ (786-809) θα είναι ο πέμπτος κατά σειρά Αβασίδης χαλίφης. Είναι αυτός που θα γίνει πρόσωπο θρυλικό. Όχι γιατί έκανε κάτι το ιδιαίτερα σπουδαίο, αλλά διότι η Ζαχραζάτ στις *Χίλιες και μια νύχτες* αυτόν έχει στο νου της όταν λέει τις ιστορίες της. Κι αυτό είχε σαν συνέπεια η ιστορία του να φτάσει σε μας μέσα από παραμύθια, πράγμα που έτοι κι αλλιώς θα ευνοούσε ιδιαίτερα κάθε βασιλιά, πόσο μάλλον έναν ανατολίτη βασιλιά. (Στα μισά κλασικά παραμύθια πρωταγωνιστούν βασιλιάδες και στα αλλα μισά πρίγκιπες που παντρεύονται Σταχτοπούτες).

Ο διάδοχος του Χαρούν θα προσπαθήσει επί ματαίω να συμβιβάσει τους Σίτες με τους Σουνίτες ορίζοντας σαν διάδοχό του, Σουνίτης αυτός, έναν Σίτη ιμάμη. Αλλά ο ιμάμης (έτσι λέγονται οι ηγέτες μιας ισλαμικής κοινότητας, αυτοί που των ελληνοτουρκικό ιμάμ μπαϊλντί, μελιτζάνες σκορδάτες πνιγμένες στο λάδι που σε μπαϊλντίζουν, που σε ζαλίζουν) θα προτιμήσει να μείνει ιμάμης, γιατί ξέρει πως δεν είναι συγγενής του Μωάμεθ, δηλαδή χαλίφης. (Και οι άλλοι χαλίφες ξέρουν πως δεν είναι συγγενείς του Μωάμεθ αλλά κάνουν το κορόιδο. Το επιβάλλει η δίψα για εξουσία).

Πολύ σπουδαίος είναι και ο έβδομος κατά σειρά Αβασίδης χαλίφης, ο αλ-Μαμούν. Είναι αυτός που θα στρέψει όλη του την προσοχή στο Μπάιτ αλ-Χίμα (Οίκος της Σοφίας). Πρόκειται για κάτι που θα μπορούσε να μοιάζει με πανεπιστήμιο, με τεχνολογικό ινστιτούτο, με Ακαδημία και με βιβλιοθήκη. Όλα μαζί. Πρόκειται για το πιο σπουδαίο καθίδρυμα του αραβικού πολιτισμού. Σ' αυτό το μεγάλο πνευματικό ίδρυμα, όπως θα λέγαμε σήμερα, οι Άραβες σοφοί, που ξέρουν ελληνικά, θα αρχίσουν να ψαχουλεύουν τον Αριστοτέλη, που θα τον κάνουν σχεδόν δικό τους με υιοθεσία. Ο Αριστοτέλης θα γίνει κάτι σαν έμβλημα για το Μπάιτ αλ-Χίμα.

Σημειώστε πως ο Αριστοτέλης θα «γεννήσει» και θεολόγους

μουσουλμάνους στο Ιράκ των Αβασιδών. Είναι οι περίφημοι Μουταζίλι, που υπάρχουν ακόμα. Οι Μουταζίλι έδωσαν μια πολύ λογική και καθαρά αριστοτελική απάντηση στο ερώτημα που ακόμα βασανίζει τους μουσουλμάνους θεολόγους: το Κοράνι είναι δημιουργημένο ή αδημιούργητο; Μ' άλλα λόγια, υπήρχε πριν από τη δημιουργία του κόσμου, είναι εξίσου αιώνιο και άναρχο με το Θεό και συνεπώς απολύτως ταυτισμένο με την έννοια της θεότητας, ή μήπως ο Θεός το έκανε αργότερα, και συνεπώς ανήκει στον κτιστό κόσμο;

Τόσο οι Σίτες όσο και οι Σουνίτες πιστεύουν πως το Κοράνι είναι ο ίδιος ο Θεός αυτοπροσώπως. Δεν το έκανε ο Θεός, αλλά υπήρχε από τότε που υπάρχει Θεός, δηλαδή από πάντα. Οι Μουταζίλι τους λεν: σταματήστε τις ανοησίες, κύριοι, ένα βιβλίο, όσο ιερό κι αν είναι, αποκλείεται να είναι άκτιστο και άναρχο (που δεν φτιάχτηκε και που δεν έχει αρχή, συνεπώς και τέλος). Οι άλλοι το χαβά τους. Δεν είχαν διαβάσει Αριστοτέλη. Αλλά και οι δικοί μας οι ορθόδοξοι που τον διάβασαν, όσοι τον διάβασαν εν πάση περιπτώσει, τι κατάλαβαν; Ότι και οι μουσουλμάνοι θεολόγοι. Πίλοτα. (Φέρτε μου γρήγορα έναν έλληνα Μουταζίλι, για να πει στους ορθόδοξους θεολόγους για ποιους συγκεκριμένους λόγους είναι μουσουλμάνικης καταγωγής η άποψη σύμφωνα με την οποία το Ευαγγέλιο, σαν αντικείμενο νοούμενο, σαν βιβλίο, και όχι σαν διδασκαλία, αποκλείεται να είναι περισσότερο ιερό από κάθε άλλο βιβλίο. Η όποια ιερότητά του δρίσκεται στην ευαγγελική διδασκαλία και όχι στο ίδιο το βιβλίο).

Ίσως δεν ξέρετε πως οι καλοί μουσουλμάνοι δεν σχίζουν ποτέ έντυπο, έστω και διαφημιστικό, γραμμένο στην αραβική γλώσσα. Ξέρετε γιατί; Διότι, λέει, ο Θεός γνωρίζει μόνο αραβικά! Αν εσείς πιστεύατε πως ο Θεός ξέρει μόνο ελληνικά, χάσατε. Αν όμως ο Θεός ήξερε και αγγλικά, νομίζω πως θα είχε να μας πει πολλά για την αγγλική αποικιοκρατία. Αυτά παθαίνει όποιος Θεός δεν ξέρει ξένες γλώσσες. Κάνει πως δεν καταλαβαίνει πως, εκτός απ' τον ίδιο, υπάρχει και το κεφάλαιο.

Το 936 ο χαλίφης αλ-Ράντι εισηγείται, εκτός από τους όχι και τόσο θρησκευτικούς τίτλους του χαλίφη, που σημαίνει διάδοχος του Μωάμεθ, και του ιμάμη, που σημαίνει θρησκευτικο-πολιτικός ηγέτης σε μια μουσουλμανική κοινότητα, να υπάρχει και ένας καθαρά κοσμικός τίτλος. Κι έτσι αυτόν τον καιρό προκύ-

πει το αξίωμα του εμίρη. Ο εμίρης είναι ένας καθαρά κοσμικός άρχων, που δεν έχει θρησκευτικά καθήκοντα. Άλλωστε, πώς να έχει αφού ασχολείται κυρίως με τα... πετρέλαια; Πάει και ο μουσουλμανισμός, βούλιαξε κι αυτός στα εγκόσμια. Όπως και ο χριστιανισμός, άλλωστε, όπως κάθε θρησκεία, οι υπηρέτες της οποίας έχουν συνείδηση της αξίας και της σημασίας του χρήματος.

Σε λίγο θα προκύψει και ο τίτλος του βασιλιά, του εμίρη των εμιρηδών, του αρχιεμίρη, ας πούμε. Και θα γίνει μπάχαλο με το κυνηγητό των τίτλων, για τους οποίους φοφούν οι Άραβες. Η απαίτηση για εξεύρεση, διά των παραμυθιάδων, πιστοποιητικών γεννήσεως που να δείχνουν πως οι υποψήφιοι χαλίφες είναι γόνοι της μεγάλης οικογενείας των Μωάμεθ συγκρατούσε κάπως τα πράγματα. Υπάρχει μια πρακτική σοφία στο καλαμπούρι των χαλίφηδων, που ήταν, λέει, όλοι τους απόγονοι του Μωάμεθ σε μια εποχή που λίγοι ήξεραν πότε και πού γεννήθηκαν οι ίδιοι. Όμως, τώρα με τους εμιρηδες, ο κάθε κακομοίρης τρέχει σαν παλαβός προς το θρόνο. Όποιος σκοτώσει περισσότερους μνηστήρες του θρόνου, θρονιάστηκε πάνω του και τη βόλεψε. Οι άλλοι παν και βρίσκουν τους άλλους στα νεκροταφεία και από κει, ως πνεύματα πλέον, δοξάζουν όλοι μαζί το Θεό, που εκτός απ' τον κόσμο έφκιαξε και τους εξουσιαστές του κόσμου, πράγμα που με βάζει σε μεγάλη σκέψη για τις καλές του προθέσεις.

Μ' αυτά και μ' άλλα οι Σελτζούκοι Τούρκοι από την Περασία, όπου ήδη άρχουν, περνούν στο Ιράκ και καταλαμβάνουν τη Βαγδάτη το 1055. Τέρμα η εξουσία των Αράβων. Από δω και πέρα οι Άραβες θα έχουν να κάνουν με τους Τούρκους. Πρώτα με τους Σελτζούκους, από το 1055, και μετά με τους Οθωμανούς, από το 1534. Τη χρονιά αυτή ο περίφημος σουλτάνος Σουλεϊμάν ο Μεγαλοπρεπής μπαίνει μεγαλοπρεπώς στη Βαγδάτη. Οι μουσουλμάνοι Τούρκοι, αφού κάνουν δική τους μια καθαρά αραβική θρησκεία, θα λεηλατήσουν τους ομοθρήσκους τους τόσο καλά και τόσο αποτελεσματικά, όσο και τους αλλοθρήσκους, χριστιανούς και άλλους.

Εμείς οι βαλκάνιοι χριστιανοί ξεχνούμε πως η Οθωμανική Αυτοκρατορία έφτανε μέχρι το Μαρόκο προς δυμάς, μέχρι το Σουδάν προς νότον και μέχρι το Ιράκ προς ανατολάς. Ολόκληρη η Αραβική Χερσόνησος, η κοιτίδα των Αράβων ήταν υπό τουρκική κατοχή. Σε κατακτούν πιο άνετα όταν είσαι αλλόθρη-

σκος, αλλά αυτό δεν σημαίνει πως οι κατακτητές θα σου χαριστούν όταν είσαι ομόθρησκος. Ο Θεός, όταν περάσει με τη μεριά του κατακτητή, είναι απολύτως δίκαιος όσον αφορά τη δίκαιη κατανομή της δυστυχίας στους κατακτημένους.

3. Πώς να φιαξέτε ένα καλό προτεκτοράτο

Η ήττα των Τούρκων στους Βαλκανικούς Πολέμους έχει άμεσο αντίκτυπο στο Ιράκ, που εκπροσωπείται στη σουλτανική Βουλή, ο Αλλάχ να την κάνει Βουλή δηλαδή, από τρεις ιρακινούς δουλευτές εκ των οποίων ο ένας είναι Εβραίος. Ένας Εβραίος-μαϊμού εκπροσωπεί σε μια Βουλή-μαϊμού τους Εβραίους μιας περιοχής που δεν έχει και τόσο πολλούς Εβραίους ώστε να εκπροσωπούνται αναλογικά σε μια Βουλή. Έχει όμως Άγγλους που κινούνται δραστήρια στο παρασκήνιο και αρπάζουν απ' τ' αφτί έναν Ινδό, τον βαφτίζουν Εβραίο και τον στέλνουν στη σουλτανική Βουλή. Οι Τούρκοι δεν θα αντιληφθούν πως ο Εβραίος είναι Ινδός. Δυσκολεύονται να ανιχνεύσουν την εξαιρετικά επιδέξια πολιτική των Άγγλων στην περιοχή της ήδη ετοιμόρροπης Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Απ' τη μιά η προκλητικότητα των Άγγλων, που ετοιμάζονται για προτέκτορες του Ιράκ κι απ' την άλλη η αναισχυντία των κατακτητών Τούρκων έχει σαν αποτέλεσμα την ενεργοποίηση του εν χειμερία νάρκη από πολλού ευρισκομένου αραβικού εθνικισμού. Κι έτσι, αναδύομενος μέσα απ' τον ολόφρεσκο αραβικό εθνικισμό, ο φύλαρχος Σεγίτ Ταλίπ, που ζει στη Βασόρα, πάει στους άγγλους πράκτορες που επιτηρούν διακριτικά την υπό οθωμανική κυριαρχία τελούσα περιοχή και τους λέει: Βοηθήστε με να διώξω τους Τούρκους από τη Βασόρα, κάντε με βασιλιά της Βασόρα, και εγώ θα σας βοηθήσω να διώξετε τους Τούρκους και απ' τις πάνω απ' τη Βασόρα περιοχές, που δεν με ενδιαφέρουν καθόλου.

Οι Άγγλοι δέχονται την πρόταση του Ταλίπ, αλλά δεν του υπόσχονται ούτε θρόνο, ούτε τίποτα. Πάντως ο Ταλίπ, που ελπίζει

ματαίως να γίνει βασιλιάς, βοηθάει τους Άγγλους να καταλάβουν τη Βασόρα στις 22 Νοεμβρίου 1914 διά του στρατηγού Πέρου Κοξ, του ανθρώπου που θα κάνει τα περισσότερα για τη δημιουργία του κράτους του Ιράκ. Που αυτόνομο κράτος, ανστηρά επιτηρούμενο από τους Άγγλους, θα γίνει αργότερα, το 1932. Όμως, οι διαδικασίες για την απαγκίστρωση από τους Τούρκους αρχίζουν το 1914 με την έναρξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου και τη συμμαχία των Τούρκων με τους Γερμανούς, η οποία θα αποδειχτεί μοιραία, όχι μόνο για τους Τούρκους.

Αν οι Τούρκοι στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο συμμαχούσαν με τους Άγγλους, οι Άγγλοι δεν θα μπορούσαν να τους διώξουν από τη Μέση Ανατολή, που πριν από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν ολόκληρη τουρκική, ή μισοτουρκική. Πολύ τους μπερδεύει τους Άγγλους η Οθωμανική Αυτοκρατορία, αν και ετοιμόρροπη. Έπρεπε, λοιπόν, να τη σπρώξουν λιγάκι προκειμένου να σωριαστεί σε ερείπια και εκ των ερειπίων να προβάλλει το περίφημο Ανατολικό Ζήτημα, που συνεχίζει να ταλανίζει όλους εμάς τους μεσανατολίτες. Αν η Οθωμανική Αυτοκρατορία κατεδαφιστεί, τι θα κάνουμε με τα υλικά κατεδάφισης; αναρωτιούνται οι Άγγλοι. Αν μ' αυτά φτιαχτεί στις αραβικές περιοχές ένα και μόνο αραβικό εθνικό κράτος, πρέπει αυτό να είναι ένα τεράστιο κράτος, που θ' αρχίζει στο Ιράκ και θα τελειώνει στο Μαρόκο. Οι Άραβες είναι μια πολύ μεγάλη εθνότητα, και αλίμονό μας, λεν οι Άγγλοι, αν προκύψει δι' αυτής ενιαίο εθνικό αραβικό κράτος.

Κι έτσι αρχίζει από τότε μια γιγαντιαία αγγλική επιχείρηση για τη δημιουργία πολλών αραβικών κρατών στη θέση του ενός αραβικού εθνικού κράτους, που κανονικά θα έπρεπε να προκύψει βάσει της αρχής της αυτοδιάθεσης των εθνοτήτων στην αραβική περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής με την κατάρρευση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Καταλαβαίνετε πόσο δύσκολο και λεπτό είναι το Ανατολικό Ζήτημα. Μάλιστα, δι' αυτού θα προκύψει και μια παροιμιώδης έκφραση: Ανατολικό Ζήτημα το έκανες, λέμε όταν περιπλέκουμε πολύ ένα ήδη περιπλεγμένο πρόβλημα.

Το Ιράκ, ειδικότερα η Βαγδάτη, ήταν η καρδιά και η ψυχή της παλιάς άτυπης Αραβικής Αυτοκρατορίας, αυτής που είχε επεκταθεί μέχρι τη νότια Ισπανία, όπου οι Άραβες είχαν δη-

μιουργήσει ένα πολύ ισχυρό και εξαιρετικά πολιτισμένο αραβικό κράτος που θα ζήσει 800 χρόνια, μέχρι το 1492. Στο Ιράκ, λοιπόν, έπρεπε να χτυπηθεί κατ' αρχήν ο αναγεννώμενος απ' τις στάχτες του αραβικός εθνικισμός. Και αμέσως μετά στη γειτονική Συρία, όπου η εργολαβία θα ανατεθεί σε Γάλλους.

Θα δούμε και εκεί τους εργολάβους του Ανατολικού Ζητήματος, που το 1914 αρχίζουν να αξιοποιούν παντού στη Μέση Ανατολή τα υλικά κατεδάφισης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας πριν κατεδαφιστεί δέκα χρόνια αργότερα, αλλά προς το παρόν δρισκομάστε στο Ιράκ. Του οποίου η εθνική αραβική μοίρα είναι συναρτημένη με την ελληνική εθνική μοίρα της ελληνικής Μακεδονίας λόγω Βαλκανικών πολέμων, διά των οποίων αρχίζει η κατεδάφιση της ετοιμόρροπης Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, απ' την άλλη μεριά, την ευρωπαϊκή.

Όλη αυτή την εξαιρετικά δύσκολη και μακρόχρονη ιστορία της περιουλλογής των ναναγών του πλοίου που λέγεται Οθωμανική Αυτοκρατορία, οι Άγγλοι θα αρχίσουν να την προετοιμάζουν από πολύ παλιότερα, από τον καιρό της δημιουργίας (απ' αυτούς) του ελεύθερου ελληνικού κράτους το 1830 διά του τότε πρωθυπουργού Τζωρτζ Κάνινγκ. Είναι τόσο μεθοδικοί οι Άγγλοι στις αποικιακές ή μισοαποικιακές δουλειές τους, που μένεις άναυδος όταν παρακολουθείς τον τρόπο που ενεργούν. Αν μάλιστα έχεις μια κάποια εξοικείωση με την τέχνη, δεν θα δυσκολεύσουν να πεις, επιστρατεύοντας λιγάκι και τη φαντασία σου, πως δεν είναι ακριβώς αποικιοκράτες αλλά... καλλιτέχνες της αποικιοκρατίας. Αντί να δημιουργούν έργα τέχνης, δημιουργούν κράτη, διαλύουν κράτη, ενώνουν κράτη, χωρίζουν κράτη. Παίζουν, οι μπάσταρδοι, με τους λαούς, σαν να ήταν κομπάρσοι σε κινηματογραφική ταινία, που μπορείς να τη μοντάρεις όπως θέλεις.

Οι Άγγλοι αφού καταλάβουν τη Βασόρα στο νότο του Ιράκ αρχίζουν να προωθούνται αργά προς βορράν εκδιώκοντας τους Τούρκους, που μάχονται λυσσασμένα. Με τίποτα δεν θέλουν να χάσουν το Ιράκ και τη Συρία. Ο σουλτάνος είναι έτοιμος να τα χάσει όλα εκτός απ' αυτές τις δυο περιοχές, που τις θεωρεί αυτονόητα δικές του. Άλλωστε, οι σύμμαχοι των Τούρκων στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, οι Γερμανοί, έχουν πείσει τους Οθωμανούς πως το Ιράκ είναι ζωτικής σημασίας περιοχή και για τους δύο συμμαχούς.

Οι Γερμανοί, που άρχισαν και τον Πρώτο και το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ασφυκτιούν μέσα στη χώρα τους, που δεν έχει σοβαρές αποικίες. Θα ήταν ευτυχείς, λοιπόν, αν αυτοί και όχι οι Άγγλοι έβαζαν πρώτοι στο χέρι το Ιράκ. Όσο για τους Τούρκους, δεν είναι καθόλου συναισθηματικό το πρόβλημα της συμμαχίας τους με τους Γερμανούς. Με τη βοήθειά τους θα μπορούσαν να εδραιώσουν την εξουσία τους στο Ιράκ και τη Συρία, πράγμα που δεν θα μπορούσαν να το κάνουν με τη βοήθεια των Άγγλων και των Γάλλων, που ήδη είχαν πάρει μαζί τους τους ντόπιους υποσχόμενοι βοήθεια για την απελευθέρωσή τους από τον τούρκο κατακτητή.

Αν κέρδιζαν στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο οι Γερμανοί, και το Ιράκ και η Τουρκία και ολόκληρη η Μέση Ανατολή θα ήταν υπό γερμανική επιρροή ίσως μέχρι τις μέρες μας. Για να το πούμε πιο σωστά, τα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής θα ήταν σε γερμανικά χέρια ίσως μέχρι τις μέρες μας. Όμως, στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, τον πρώτο γύρο του αγώνα ανάμεσα στους επίδοξους γερμανούς αποικιοκράτες και τους άγγλους αποικιοκράτες, οι Γερμανοί θα χάσουν. Και έτσι θα χρειαστεί και δεύτερος γύρος, που θα ονομαστεί Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος.

Η διαφορά από τον πρώτο βρίσκεται κυρίως στο ότι ο δεύτερος συμπεριλαμβάνει στο σχεδιασμό, απ' τη μεριά των Γερμανών, και τα πετρέλαια του Καυκάσου. Που μαζί με τα πετρέλαια του Αιγαίου, που οι πετρελαϊκές εταιρείες τα αφήνουν για το τέλος, γιατί τα κοιτάσματά τους βρίσκονται βαθιά κάτω από τον πυθμένα της θάλασσας και η άντληση στοιχίζει, σχηματίζουν ένα πετρελαϊκό τόξο που αρχίζει στον Καύκασο και τελειώνει στην Αραβική Χερσόνησο, κάνοντας από και μια στροφή για να καταλήξει η ουρά του τόξου στη Λιβύη και την Αλγερία.

Προσέξτε, τώρα, το εκπληκτικό τάμινγκ με το οποίο ενεργεί στο τουρκοκρατούμενο τότε Ιράκ η αγγλική αποικιοκρατία. Η δουλειά των αποικιοκρατών Άγγλων εκεί αρχίζει με την έναρξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, το 1914, και η πρώτη φάση τελειώνει με το τέλος του πολέμου, το 1918. Όσο προχωρεί σε χρόνο ο πόλεμος στην Ευρώπη, τόσο προωθούνται και οι Άγγλοι προς το βορρά του Ιράκ, προς τα σημερινά σύνορα με την Τουρκία. Στασιμότητα εμφανίζει ο πόλεμος των Γάλλων κατά των Γερμανών στην Ευρώπη, στασιμότητα εμφανίζει και ο πόλεμος

την Άγγλων κατά των Τούρκων στο Ιράκ, επιταχύνεται ο πόλεμος στην Ευρώπη, επιταχύνεται και στο Ιράκ, τελειώνει ο πόλεμος στην Ευρώπη με νίκη των Γάλλων επί των Γερμανών το 1918, τελειώνει και ο πόλεμος στο Ιράκ με νίκη των Άγγλων επί των Τούρκων.

Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος δεν ήταν ακριβώς παγκόσμιος, ήταν κυρίως πόλεμος ανάμεσα σε Γάλλους και Γερμανούς. Επειδή όμως οι Άγγλοι αγωνίζονται ακριβώς τον ίδιο καιρό στη Μέση Ανατολή για λογαριασμό και των Γάλλων, αυτοί δεν δυσανασχετούν που οι σύμμαχοί τους, οι Άγγλοι, δεν τους βοηθούν αποτελεσματικά στην Ευρώπη. Τους βοηθούν όμως αποτελεσματικότερα στη Μέση Ανατολή. Σαν καλοί συνεταιίροι στη φάμπρικα της αποικιοκρατίας μοιράζουν σωστά τη δουλειά. Άλλωστε, ο εχθρός, ο ζωηρός και ταχύτατα ανερχόμενος γερμανικός καπιταλισμός, είναι έτσι κι αλλιώς κοινός εχθρός του αγγλογαλλικού καπιταλισμού.

Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος, όπως και ο Δεύτερος που είναι η συνέχειά του, γίνονται και οι δυο για τον έλεγχο ή για το ξαναμοίρασμα των αποικιών, όπως απαιτεί ο θαλερός γερμανικός καπιταλισμός, που ψάχνει εναγώνια για «ζωτικό χώρο», αφενός με την κατάκτηση νέων αγορών, αφετέρου με την εξεύρεση πρώτων υλών. Η καθυστερημένη ένωση των γερμανικών κρατιδίων σε Ομοσπονδία το 1871 με τον Μπίσμαρκ, δεν επιτρέπει στους Γερμανούς να πάρουν μέρος στο αρχικό μοίρασμα των αποικιών. Αυτά παθαίνει όποιος δεν πιάνει το τάμινγκ του ιστορικού χρόνου. Δεν μπορείς, κύριε, να μπαίνεις και να βγαίνεις σαν σολίστας αποικιοκράτης στο κοντσέρτο για κανόνι και ορχήστρα πολυβόλων, που είναι η αποικιοκρατία, όταν εσύ γουστάρεις. Χρειάζεται αίσθηση του τάμινγκ.

Προσέξτε με πόση αίσθηση του ιστορικού ρυθμού (δεν λέμε ιστορικού χρόνου) εκτελούν την παρτιτούρα οι Άγγλοι στο Ιράκ: φτάνουν στη Μοσούλη, στο βορρά του Ιράκ, τις μέρες που οι Γάλλοι στην Ευρώπη οδηγούν στο θριαμβικό φινάλε το δικό τους κοντσέρτο. Τέλειος συντονισμός ανάμεσα στις δυο κύριες αποικιοκρατικές δυνάμεις της εποχής εκείνης.

Όμως θα υπάρξει και μια καντέντσα σε τούτο το διπλό κοντσέρτο. Έτσι λέγεται ο αυτοσχεδιασμός που επιτρέπει ο συνθέτης στον εκτελεστή κατά το τέλος της εκτέλεσης του κομμα-

τιού. Η καντέντσα του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου είναι η Οχτωβριανή Επανάσταση του 1917. Ενώ τα δυο κοντσέρτα, στην Ευρώπη και στη Μέση Ανατολή, προχωρούν προς το πανηγυρικό τους φινάλε, προκύπτει ξαφνικά στη Ρωσία μια καντέντσα με σολίστα τον Λένιν. Στο εξής η παρτιτούρα της ιστορίας θα εκτελείται από μεγαλύτερη ορχήστρα, πιο ηχηρή, μεταβαγκνερική, σαν αυτή που χρησιμοποιεί ο Μάλερ και ο Μπρούκνερ. Το ιστορικό τάμινγκ θα γίνει τώρα πιο απαιτητικό. Και θα χρειαστούν μαέστροι - πολιτικοί του μεγέθους του μαέστρου - μαέστρου Τοσκανίνι για να υπάρξει σωστό αισθητικό αποτέλεσμα.

Ο Τοσκανίνι της αγγλικής πολιτικής λέγεται Τσώρτσιλ. Αυτό τον καιρό είναι υπουργός των Αποικιών. Όταν χρειαστεί, αργότερα, θα γίνει πρωθυπουργός. Κανένας δεν είναι πιο κατάλληλος γι' αυτό το πόστο από έναν καλά προετοιμασμένο πρώην υπουργό Αποικιών της Αγγλίας. Ο Τσώρτσιλ, πολύ πριν γίνει πρωθυπουργός της Αγγλίας στη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, θα παίξει σπουδαίο ρόλο τόσο στην απελευθέρωση του Ιράκ από τον τουρκικό ζυγό, όσο και στην κατασκευή του νέου ζυγού, του αγγλικού. Ζυγός αντί ζυγού για τα ίδια υποζύγια, τους Άραβες του Ιράκ.

Από τον τουρκικό ζυγό, τους Άραβες του Ιράκ θα τους απαλλάξουν οι Άγγλοι, η αλήθεια να λέγεται. Άλλωστε, πολύ νωρίτερα, το 1830, οι ίδιοι θα απαλλάξουν και μας τους Έλληνες απ' τον ίδιο ζυγό στέλνοντας στον πάτο της θάλασσας τα πλοία του Ιμπραήμ στη ναυμαχία του Ναυαρίνου. Υπάρχει, λοιπόν, τάμινγκ ανάμεσα στον ελληνικό ιστορικό χρόνο του 1830 και τον ιρακινό ιστορικό χρόνο του 1918. Η μεγάλη πολιτική μαεστρία προϋποθέτει μεγάλους πολιτικούς μαέστρους. Έχουν μια εντελώς δαμονική αίσθηση του πολιτικού διαχρονικού τάμινγκ οι άγγλοι μαέστροι της πολιτικής.

Τάμινγκ σημαίνει «χρόνιασμα». Είναι το συνταίριασμα μιας δράσης με το χρόνο, η παρακολούθηση του χρόνου και η συμμόρφωση προς τις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις του. Ο όρος πρωτοεμφανίστηκε σαν αισθητικός. Ειδικότερα, σαν μουσικός και ακόμα πιο ειδικά σαν όρος της τζαζ. Τάμινγκ λεν οι τζαζμέν το αποτέλεσμα που προκύπτει από την ικανότητα ενός μουσικού να αυτοσχεδιάζει στη βάση των αυτοσχεδιασμών που προηγήθηκαν από τους άλλους σολίστες. Αυτός που θα σολάρει σε λίγο

παρακολουθεί προσεχτικά τους αυτοσχεδιασμούς των άλλων μουσικών και όταν έρθει η σειρά του εκτελεί το δικό του αυτοσχεδιαστικό σόλο με τέτοιον τρόπο, που η τελική αίσθηση της αρμονίας την οποία πρέπει να έχει ο ακροατής να είναι τέλεια. Έτσι, μια διαδοχή πολύπλοκων αυτοσχεδιασμών γίνεται αντιληπτή από τον ακροατή σαν μια σύνθεση τέλεια επεξεργασμένη εκ των προτέρων.

Οι άγγλοι αποικιοκράτες αυτοσχεδιάζουν με τάμινγκ. Είναι εξαιρετικά ταλαντούχοι και σαν διακριτικοί αποικιοκράτες και σαν σκληροί καταπιεστές. Το ίδιο και οι μαθητές τους, οι Αμερικανοί. Και οι δυο έχουν έντονη αίσθηση τόσο του ιστορικού χρόνου, όσο και του πολιτικού τάμινγκ, της προσαρμογής της πολιτικής στον ιστορικό χρόνο.

Χωρίς γνώση της αισθητικής δεν μπορείς να κάνεις ούτε πολιτική. Κι αν κάνεις πολιτική χωρίς αισθητική, θα είναι μια ελληνικού τύπου πολιτική: ο καθένας το βιολί του. Ιστορικοπολιτικό τάμινγκ έτσι δεν προκύπτει. Προτείνω, λοιπόν, την καθιέρωση μουσικών σεμιναρίων για έλληνες πολιτικούς. Προτείνω ακόμα οι συνεδριάσεις των «κυβερνητικών οργάνων» να γίνονται στο Μέγαρο Μουσικής, στο τέλος ενός κοντσέρτου. Όσα «κυβερνητικά όργανα» δεν αντέχουν τα όργανα της ορχήστρας που συνηχούν για να προκύψει διά της συνηχίσεως η πολύπλοκη, η κάθετη αρμονία, η «συνηχητική αρμονία», να δένονται στο κάθισμά τους για να μην μπορούν να φύγουν και να βασανίζονται διά του αρμονικού ήχου. Είναι ένα μοντέρνο μαρτύριο, που θα ταίριαζε σε αγροίκους, που αντί να βόσκουν πρόβατα, βόσκουν ανάμεσα στα «πρόβατα» που κατ' ευφημισμόν λέγονται ψηφοφόροι.

4. Ελληνοϊρακινές ιστορίες με αγρίους

Μπορεί να χρειαστεί να φκιάξετε και σεις κάποτε ένα κράτος με τα υλικά της κατεδάφισης ενός άλλου κράτους. Μπορεί αυτό το κράτος να είναι η Ελλάδα. Γιατί, αν νομίζετε πως η σημερινή Ελλάδα είναι κράτος, τότε μπερδεύετε το κόμμα με το κράτος. Άλλο το ελληνικό κράτος της ΝΔ και άλλο το ελληνικό κράτος

του ΠΑΣΟΚ. Άλλο το ελληνικό κράτος του ΝΑΤΟ, άλλο το ελληνικό κράτος της Ενωμένης Ευρώπης, άλλο το ελληνικό κράτος της Εκκλησίας της Ελλάδος, άλλο το ελληνικό κράτος του Αρείου Πάγου, άλλο το ελληνικό κράτος του Συμβουλίου Επικρατείας, άλλο το ελληνικό κράτος των εφοριακών, άλλο το ελληνικό κράτος των τελωνειακών, και άλλο το ελληνικό κράτος των Ελλήνων.

Επειδή το ελληνικό κράτος φτιάχτηκε όπως όπως από τους Άγγλους το 1830 με τα υλικά που προέκυψαν από την αρχή της κατεδάφισης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας αλλά και της εξάχρονης Ελληνικής Επανάστασης, που είχε καταπλήξει τον κόσμο πριν οι επαναστάτες συντρίβουν στην κυριολεξία από τον Ιμπραήμ, καλό είναι να ξέρετε πώς χτίζονται τα κράτη πάνω σε παλιά εθνικά θεμέλια, κυρίως από Άγγλους αρχιτέκτονες ειδικευμένους στις αναστυλώσεις. Προσέξτε, λοιπόν:

Όταν οι Άγγλοι διώχνουν από το Ιράκ τους Οθωμανούς Τούρκους, που κατέχουν την περιοχή από το 1534 μέχρι το 1918, για 384 χρόνια, περίπου όσο και την Ελλάδα, θέτουν σε κυκλοφορία την 7η Νοεμβρίου 1918 μια προκήρυξη, που την συνυπογράφουν και οι Γάλλοι. Δι' αυτής καλούν τους Άραβες του Ιράκ να συγκροτήσουν εθνική αραβική κυβέρνηση, διά της οποίας θα υπερασπίζονται τα εθνικά τους συμφέροντα. Που, βέβαια, τα ταυτίζουν εμμέσως πλην σαφώς με τα δικά τους συμφέροντα. Τους καλούν επίσης να προτείνουν αυτοί έναν Άραβα για βασιλιά, που να είναι από καλό βασιλικό σόι. Ζώο ράτσας.

Το Ιράκ είναι γεμάτο από φύλαρχους, που όλοι τους θα ήθελαν να γίνουν βασιλιάδες. (Οι έλληνες φύλαρχοι περιορίζουν τις φιλοδοξίες τους στην υπουργοποίηση). Για να μην τσακώνονται οι φύλαρχοι για το θρόνο, οι Άγγλοι προτείνουν στους ιρακινούς Άραβες να προτιμήσουν για βασιλιά έναν γνήσιο Άραβα καταγόμενο από την Αραβική Χερσόνησο, την κοιτίδα όλων των Αράβων. Ξέρουν πως αν δεν συμμαζέψεις ένα λαό γύρω από τον αμετακίνητο άξονα της ένδοξης ιστορίας των προγόνων του δεν είναι δυνατό να τον ελέγχεις αποτελεσματικά. Δεν μπορείς να ελέγχεις έναν έναν τους Άραβες, ή τους Έλληνες. Τους ελέγχεις καλύτερα μέσα από μια εθνική κυβέρνηση. Εθνική προς τα μέσα, συμμαχική προς τα έξω. Όλοι ξέρουμε τι σημαίνουν οι συμμαχίες των μικρών και αδύνατων με τους μεγάλους και δυνατούς.

Οι άτακτοι μικροί και αδύνατοι παν κάθε μέρα στο σχολείο με τους κηδεμόνες τους, προκειμένου να διδαχτούν την εθνική τους ιστορία κατά πώς ταιριάζει στην εκάστοτε ιθύνουσα τάξη και τους συμμάχους της.

Οι Άγγλοι, λοιπόν, προτείνουν στους Ιρακινούς έναν γνήσιο βασιλιά, από σόι: τον Αβδουλάχ, γιο του βασιλιά της Χετζάζης, Χουσεΐν. Αυτόν τον καιρό δεν υπάρχει ακόμα Σαουδική Αραβία. Θα προκύψει λίγο μετά με την προσθήκη στο κατ' εξοχήν μωαμεθανικό εμιράτο της Χετζάζης περί την ιερά πόλη της Μέκκας και άλλων εμιράτων της Αραβικής Χερσονήσου. Ο βασιλιάς της Χετζάζης, ο Χουσεΐν, είναι ένα γνησίως αγγλικό κατασκευάσμα. Χρειάζεται στους Άγγλους ένας άραβας βασιλιάς που να εδρεύει στην ιερή πόλη της Μέκκας για πρόσθετο κύρος, μεταφυσικά κατοχυρωμένο, ώστε δι' αυτού να μπορέσουν να γεννηθούν αργότερα και άλλοι άραβες βασιλιάδες, μακριά απ' τη Μέκκα.

Τον πρώτο γιο του Χουσεΐν, του βασιλιά της Χετζάζης, τον Φεϊζάλ, τον παίρνουν οι Άγγλοι και τον παν στη Συρία για να τον κάνουν βασιλιά εκεί. Το δεύτερο γιο, τον Αβδουχάλ, τον αμπαλάρουν και ετοιμάζουν να τον εξαγάγουν στο Ιράκ. Με τους δύο αδερφούς βασιλείς που πρόκειται να εξαχθούν και τον πατέρα τους που παραμένει στο βασίλειο της Χετζάζης, που έχει πρωτεύουσα τη Μέκκα, οι Άγγλοι έχουν στο χέρι τρία αραβικά κράτη (Χετζάζη, Συρία, Ιράκ) στην αγγλική συσκευασία του ενός.

Είναι μεγαλοφυές το σχέδιο αν, βέβαια, το δεις από την αγγλική αποικιοκρατική σκοπιά. Η φάμπρικα που κατασκευάζει άραβες βασιλιάδες στήνεται στη Μέκκα, για να εκπορευείται από εκεί η μουσουλμανικής υφής ιερότητα του θεσμού της βασιλείας, που αναλαμβάνει να υπηρετήσει τους ιερούς θεσμούς της αποικιοκρατίας, που αναλαμβάνει να υπηρετήσει τους ακόμα πιο ιερούς θεσμούς του καπιταλισμού. Η μετάλλαξη του Θεού, ή έστω του Υιού Του, ή έστω του Προφήτη, σε βασιλιά και δι' αυτού σε κτηματία, σε διομήχανο ή σε έμπορα, πρέπει να γίνεται πάρα πολύ προσεχτικά, για να μη μας πάρουν χαμπάρι και μας κυνηγήσουν οι πιστοί. Αλίμονό μας αν οι πιστοί μυριστούν το εξουσιαστικό κόλλο διά του οποίου η θεϊκή εξουσία τσουλάει και πάει και πέφτει πάνω στην αδελφούλα της, την κοσμική εξουσία.

Ευτυχώς που ο Αβδουλάχ δεν ανέλαβε αμέσως τα βασιλικά του καθήκοντα στο Ιράκ. Γιατί το 1921 ξεσπάει εκεί επανάστα-

ση κατά των Άγγλων. Την υποκινούν οι αίτες μουσουλμάνοι, οι πιο φανατικοί εκ των φανατικών μουσουλμάνων. Όχι γιατί έχουν κάτι με τους Άγγλους που, άλλωστε, τους απάλλαξαν κι αυτούς από τους σουνίτες Τούρκους, αλλά διότι ο χετζαζινός Αβδουλάχ που ετοιμάζεται να έρθει είναι Σουνίτης.

Πιο πονηροί οι δικοί μας «έλληνες» βασιλιάδες γίνονταν ορθόδοξοι πριν αναλάβουν καθήκοντα. Αλλά ο καημένος ο Αβδουλάχ, πώς να γίνει Σίιτης αφού στο Ιράκ πλειοψηφούν οι Σουνίτες; Να γιατί οι πιστοί ενός τόπου πρέπει να ομοφρονούν. Καταλάβατε τώρα ποια πολιτική αναγκαιότητα υπαγορεύει σε μας εδώ την ορθόδοξη ομοιογένεια; Πας Έλληνα, ορθόδοξος. Ορθότατα. Πως αλλιώς θα ξεχωρίζαμε τον Έλληνα απ' τον ανθέλληνα;

Με στρατεύματα που φέρνουν από την Ινδία, οι Άγγλοι καταστέλλουν την επανάσταση των Σιτών στο Ιράκ. Αλλά το βασιλιά δεν τον φέρνουν απ' τη Χετζάζη. Διότι ο άλλος γιος του βασιλιά της Χετζάζης, ο Φεϊζάλ, που βασιλεύει ήδη στη Συρία, εκθρονίζεται πριν καλά καλά προλάβει να ενθρονιστεί. Μένει, λοιπόν, άνεργος και επειδή είναι μεγαλύτερος από τον αδερφό του Αβδουλάχ, που προορίζεται για βασιλιάς του Ιράκ, παίρνει αυτός τελικά τη θέση του. Κι έτσι, τον Ιούνιο του 1921 καταφτάνει στη Βαγδάτη ο Φεϊζάλ.

Αμέσως το υπουργικό συμβούλιο τον χρίει βασιλιά ενός κράτους που δεν έχει φιαχτεί ακόμα, αν και έχει κυβέρνηση, και που όταν φιαχτεί θα συνεχίσει να μην είναι ακόμα κράτος, αφού κράτος χωρίς σύνορα δεν νοείται κι αφού τα σύνορα του κράτους του Ιράκ θα προκύψουν αργότερα, το 1932. Δύσκολο πράγμα η γέννηση των κρατών, ακόμα και όταν ο μαιευτήρας είναι Άγγλος και σαν τέτοιος ξέρει τι είναι η καισαρική τομή. Είναι η τομή που έκανε η μαμή στην κοιλιά της μάνας του Καίσαρα, προκειμένου να γεννηθεί ένας γεννημένος αυτοκράτορας, που θα ήταν δύσκολο να γεννηθεί όπως όλα τα φυσιολογικά παιδιά, πολύ πριν εκδημοκρατιστεί και η καισαρική τομή, ώστε οι μισές μητέρες να μπορούν να γεννούν Καίσαρες ιδιωτικής χρήσεως.

Στις 23 Αυγούστου 1921 ο φρέσκος βασιλιάς Φεϊζάλ, που για βασιλιάς της Συρίας προοριζόταν και βασιλιάς του Ιράκ κατέληξε, σχηματίζει κυβέρνηση χωρίς τον Ταρίκ, το φύλαρχο από τη Βαοόρα που βοήθησε όσο κανείς τους Άγγλους. Διότι το δύ-

στροπο και φιλόδοξο Ταρίκ τον έχουν ήδη συλλάβει οι φίλοι του οι Άγγλοι και αυτόν τον καιρό ζει εξόριστος στην Κεϊλάνη. Όπως οι περισσότεροι γηγενείς πολιτικοί υπηρέτες των ευρωπαϊών αποικιοκρατών, έτσι κι αυτός δεν έχει καταλάβει πως ο αφέντης αλλάζει δούλους κατά πώς τον βολεύει. Σκέφτομαι τον καημένο τον Γεώργιο Παπαδόπουλο εδώ σε μας. Ενώ έκανε, ο φουκαράς, τόσο καλά τη δουλειά των αφεντικών του, αυτά τα εντελώς αγάριστα πλάσματα είπαν στον Καραμανλή να πει εκείνο το ιστορικό: Όταν λέμε ισόδια, εννοούμε ισόδια. Νωρίτερα του είχαν πει: Κάτσε στο Παρίσι και περίμενε να σε φωνάξουμε. Σήκω, κάτσε, σκύψε, γύρνα μπρούμυτα. Δύσκολο πράγμα να είσαι υπηρέτης και να διατηρείς την ακεραιότητα του παινού σου.

Οι Άγγλοι δεν ενεργούν αυθαίρετα στο Ιράκ. Η Κοινωνία των Εθνών, ο ΟΗΕ της εποχής εκείνης, έχει δώσει την εντολή στην Αγγλία το Μάιο του 1920 να προστατεύει το Ιράκ. Το Ιράκ, δηλαδή, είναι και επισήμως προτεκτοράτο των Άγγλων. Προτέκτορας είναι το λατινικό όνομα του προστάτη. Το τουρκικό όνομα του προστάτη είναι νταβατζής.

Όμως, τους άγγλους προτέκτορες τούς ενοχλούν αδιάκοπα οι Τούρκοι, που έχουν δημιουργήσει αντάρτικο στις περιοχές που βρίσκονται κοντά στο Ιράκ, που ακόμα δεν έχει επίσημα σύνορα, και μπαινοβγαίνουν στη χωρίς σύνορα καινούργια χώρα που προέκυψε στο υπογάστριό τους και τους γαργαλάει την κοιλιά. Δεν λεν να το πάρουν απόφαση οι Τούρκοι πως το Ιράκ είναι πλέον προτεκτοράτο των Άγγλων, που οφείλουν να το προστατέψουν απ' όλους τους εχθρούς και κυρίως απ' τους Τούρκους. Άλλωστε κι εμάς τους Έλληνες, από τότε που φτιάξαμε κράτος μάς προστατεύουν από τους νταβατζήδες οι προτέκτορες, που είναι νταβατζήδες. Τους προτέκτορες σήμερα τους λέμε «φίλους και συμμάχους». Έτσι απλά. Γύρνα, λοιπόν, μπρούμυτα και σκάσε αν θες να φας όταν σηκωθείς απ' το κρεβάτι. Ούτε νηστικό αρκούδι χορεύει, ούτε νηστική πουτάνα δουλεύει. Αφού το ξέρεις γιατί παριστάνεις την κυρά, μωρή παλιοπουτάνα;

Εκτός από τους Τούρκους, οι άγγλοι προτέκτορες του Ιράκ έχουν στο κεφάλι τους και τους ντόπιους Σίιτες, που τους έχουν αλλάξει τα φώτα με τις δολοφονίες και τα σαμποτάζ. Εκτός από τους Σίιτες έχουν εκεί κοντά, στην Αραβική Χερσόνησο, και τον Ιμπν-Σαούντ, έναν τρομερό φύλαρχο, που δεν λείπει να

το πάρει απόφαση πως οι Άγγλοι διάλεξαν για φίλο κολλητό έναν άλλο φύλαρχο, που τον βάφτισαν βασιλιά της Χετζάζης. Ευτυχώς που με τον Ιμπν-Σαούντ θα τα βρουν σύντομα οι Άγγλοι. Μάλιστα το νέο κράτος που θα στηθεί στην Αραβική Χερσόνησο θα το βαπτίσει ο ίδιος ο Σαούντ. Θα του δώσει το όνομά του. Και ούτως πως θα προκύψει η Σαουδική Αραβία. Πρώτη φορά στην ιστορία ένα κράτος παίρνει το όνομά του από τον επικεφαλής του κράτους. Είναι σαν η Ελλάδα να λεγόταν Βενιζελία για χατίρι του Βενιζέλου.

Οι δυσκολίες θα ξεπεραστούν στο Ιράκ χάρη στη δουλειά του Άγγλου ύπατου αρμοστή Πέρσυ Κοξ, αυτόν που φρόντισε ώστε ο λαός να κάνει και δική του τη δική του επιλογή του Φεϊζάλ σαν βασιλιά του Ιράκ. Στο δημοψήφισμα που οργανώνει ο Κοξ, το 96% του λαού ψηφίζει υπέρ του βασιλιά. Βρε, τον αθεόφοβο τον Κοξ. Παρηγορηθείτε συνέλληνες, υπάρχουν και χειρότερα στην ιστορία των λαών της Μέσης Ανατολής.

Το 1922, η απροσδόκητη νίκη του Μουσταφά Κεμάλ επί των ελλήνων εισβολέων θα δημιουργήσει τεράστια προβλήματα στους άγγλους προτέκτορες του καινούργιου κράτους του Ιράκ. Είναι οι Άγγλοι, και οι σύμμαχοί τους οι Γάλλοι, αυτοί που θα σπρώξουν τους Έλληνες προς τη Μικρά Ασία το 1919 με το επιχείρημα πως πρέπει να βρίσκονται εκεί όταν καταρρεύσει η Οθωμανική Αυτοκρατορία, για να πάρουν το μικρασιατικό ελληνικό κομμάτι που τους αναλογεί. Δεν είναι δύσκολο να πείσεις τους έλληνες εθνικιστές να εκστρατεύσουν κατά των Τούρκων, όταν μάλιστα οι νίκες των Ελλήνων στους Βαλκανικούς Πολέμους είναι σχετικά πρόσφατες. Άλλωστε, έχει τέτοια χάλια η Οθωμανική Αυτοκρατορία εκείνον τον καιρό, που οι Άγγλοι είναι σχεδόν βέβαιοι πως οι Έλληνες θα μπορέσουν να εμβολίσουν τους τούρκους αντάρτες, που μπαινοβγαίνουν στο Ιράκ, ώστε να υποδοηθθεί έμμεσα η δουλειά των άγγλων αποικιοκρατών στο Ιράκ.

Όμως, έτσι καλά που τους κούρδισαν οι Άγγλοι και οι Γάλλοι, οι Έλληνες θα πάρουν τέτοια φόρα τρέχοντας σαν παλαβοί προκειμένου να πάρουν το ταχύτερο την Πόλη και την Αγιά Σοφιά, που τελικά χάνουν το δρόμο που πάει στην Πόλη και πέφτουν στον Σαγγάριο. Όπου ο Κεμάλ θα τους κάνει κιμά. Βλέποντας οι Άγγλοι και οι Γάλλοι, που δεν είχαν καλές πληροφορίες για τον Κεμάλ και τις προθέσεις του απέναντι στο σουλ-

τάνο, πως είναι μάταιο να στηρίζουν τους Έλληνες, τους εγκαταλείπουν στη φριχτή τους μοίρα. Και γίνεται σφαγή μεγάλη στη Σμύρνη.

Δεν είναι δύσκολο στους Άγγλους να καταλάβουν πως ένας Τούρκος, ο Κεμάλ Ατατούρκ, που θέλει να ρίξει απ' τα μέσα την Οθωμανική Αυτοκρατορία δίνοντας αυτός τη χαριστική βολή ώστε να περιοσθεί ό,τι θα ήταν δυνατό να περιοσθεί, εκ των πραγμάτων δεν θα μπορούσε να έχει βλέψεις στο Ιράκ. Το Ιράκ μπορεί να είχε προεξάρχουσα θέση στην Οθωμανική Αυτοκρατορία αλλά, ως αραβική χώρα, θα ήταν δύσκολο να έχει οποιαδήποτε θέση στο νέο τουρκικό εθνικό κράτος που ετοιμάζει ο Κεμάλ.

Με την εμφάνιση αυτού του κράτους το 1924 τα πράγματα θα ηρεμήσουν στο δόρειο Ιράκ. Όχι όμως και στην ηττημένη και κατεξευτελισμένη Ελλάδα. Που ο Βενιζέλος την έστειλε στη Μικρά Ασία για να βοηθήσει τους αγγλογάλλους φίλους του, και οι αντίπαλοί του θα πληρώσουν τελικά τη νύφη στο Γουδί.

5. Το Ιράκ του Μπάαθ

Το Ιράκ βρίσκεται υπό αγγλική κηδεμονία για 14 χρόνια, από το 1918 που οι Άγγλοι ολοκληρώνουν το «σκούπισμα» των Τούρκων, μια επιχείρηση «καθαριότητας» που θα αρχίσει το 1914, μέχρι το 1932, που λήγει η εντολή προστασίας την οποία παίρνει η Αγγλία από την Κοινωνία των Εθνών, που η κύρια δουλειά της ήταν να διορίζει προστάτες των ανηλίκων κρατών, αυτών που δεν μπορούν να προστατέψουν τον εαυτό τους. Πράγμα που είναι μια πολύ πικρή αλήθεια. Όμως, εκτός από την πικρή υπάρχει και η μαύρη αλήθεια. Και η μαύρη αλήθεια επί του προκειμένου έχει σχέση με το διασμό των ανηλίκων κρατών από τα ενήλικα. Η αποικιοκρατία έκανε την ηδονική για τους κεφαλαιούχους δουλειά της με μια μεγάλη αλυσίδα διασμών αυτού του είδους.

Από το 1929 και για τρία χρόνια, τον πρώτο λόγο στο Ιράκ δεν θα τον έχουν οι διπλωμάτες και οι πράκτορες αλλά οι άγγλοι νομομαθείς, που ετοιμάζουν με μεγάλη περιποίηση συμβό-

λαια που θα δέσουν για τα καλά το Ιράκ στην ουρά του αγγλικού λέοντα που, αυτόν τον καιρό, όταν βρυχάται, όλα τα ανήλικα κράτη του κόσμου τρομάζουν πολύ.

Ο αγγλικός λέων θα αρχίσει να ξεδοντιάζεται το 1947, τη χρονιά που η αποικιοκρατία δίνει τη θέση της στη νεοαποικιοκρατία. Η διαφορά βρίσκεται στην αλλαγή της μεθόδου κυριαρχίας των ενηλίκων κρατών πάνω στα ανήλικα. Οι αποικιοκράτες σε διάζουν με την απειλή του όπλου και οι νεοαποικιοκράτες με την απειλή της πείνας. Τώρα πλέον, όταν δεν συμμορφώνεσαι προς τις επιθυμίες τους, σου κόβουν τη βοήθεια που σου δίνουν για να μπορείς να αγοράζεις ό,τι χρειάζεσαι απ' αυτούς που σου δίνουν τη βοήθεια, όχι για να σε βοηθήσουν αλλά για να βοηθήσεις εσύ στη διακίνηση των δικών τους προϊόντων με τα χρήματα που σου δάνεισαν.

Έτσι, κερδίζουν διπλά: και από τους τόκους των χρημάτων που σου δάνεισαν για να μπορείς να ψωνίσεις απ' αυτούς, και από τα εμπορεύματα που σου πούλησαν και που τα πλήρωσες με τα χρήματα που σου δάνεισαν. Φυσικά, μπορείς να μη δανειστείς δισεκατομμύρια και να μην ψωνίσεις αεροπλάνα και τανκς. Αλλά στην περίπτωση αυτή πρέπει να έχεις δικά σου εργοστάσια κατασκευής αεροπλάνων και τανκς. Και, βέβαια, όταν η «προηγμένη» Ελλάδα ούτε σήμερα διαθέτει εργοστάσια κατασκευής ποδηλάτων, δεν μπορείς να ζητάς από τους Αφρικανούς και τους Ασιάτες να έχουν εργοστάσια κατασκευής καρφιστών. (Η Ελλάδα έχει εργοστάσια κατασκευής καρφιστών). Η νεοαποικιοκρατία είναι μια πάρα πολύ μεγάλη εφεύρεση. Ούτε σκοτωμοί, ούτε αίματα. Καθαρά πράματα. Καμιά φορά χρειάζεται να τσοντάρεις λιγάκι και με λίγη παλαιού τύπου αποικιοκρατία για να ξεκολλήσεις τη νεοαποικιοκρατία και να τη δγάλεις απ' το τέλος, αλλά δεν χάλασε ο κόσμος. Κάποιες ζωές χάλασαν μόνο. Δεν βαριέσαι, η ζωή ξαναφκιάχνεται εύκολα, το κεφάλαιο είναι που φκιάχεται δύσκολα.

Όταν κηρύσσεται ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος το 1939, στο Ιράκ βασιλεύει ένα μωρό τεσσάρων ετών. Είναι ο βασιλιάς-μπέμπης Φειζάλ Β'. Αντιβασιλιάς είναι ο θείος του, ο Αμπντούλ Ιλάχ. Και πρωθυπουργός ο Νουρί πασάς. Δεν ξέρω για τον μπέμπη, αλλά όλοι οι άλλοι είναι πολύ καλοί φίλοι των Άγγλων και κάνουν ό,τι μπορούν για να τηρούν τις συμφωνίες που υπόγρα-

ψαν μαζί τους, προκειμένου να μπορέσει να γίνει το Ιράκ κράτος αυτεξούσιο μεν, αλλά νομικά εξουσιαζόμενο από τους Άγγλους με καμιά εκατοστή συνθήκες και συμφωνίες.

Ο στρατός όμως δεν αγαπάει καθόλου τους Άγγλους, αγαπάει τους Γερμανούς. Τον Χίτλερ συγκεκριμένα. Οι ιρακινοί αξιωματικοί που έγιναν φιλοναζιστές, όχι τόσο από αγάπη για τους Γερμανούς, όσο από μίσος για τους Άγγλους, υποχρεώνουν τους περί τον μπέμπη ενήλικες να πάρουν το βασιλικό μωρό και να παν όλοι μαζί στο Λονδίνο. Τότε οι Άγγλοι θυμώνουν πολύ και βγάζουν απ' το συρτάρι μια συμφωνία που λέει πως μπορούν να ελέμβουν στρατιωτικά σε περίπτωση που το Ιράκ κινδυνεύει από κάποιον εχθρό. Ο Χίτλερ είναι εχθρός. Επ' αυτού συμφωνεί και ο μπέμπης βασιλιάς, που βρίσκεται στο Λονδίνο και πίνει ήσυχα ήσυχα το γαλατάκι του για να μεγαλώσει και να γίνει ένας καλός βασιλιάς, πιστός και αφοσιωμένος στους Άγγλους.

Φιλοναζιστής πρωθυπουργός του Ιράκ μετά την αναχώρηση του μπέμπη βασιλιά για το Λονδίνο, είναι ο στρατηγός Ρασίντ Αλή. Οι Γερμανοί τον μπουκάνουν με όπλα τελευταίου τύπου, αλλά δεν τα καταφέρνει καθόλου καλά στις μάχες με τους Άγγλους. Δεν θα αργήσει να ηττηθεί και να εκτελεστεί ο στρατηγός Ρασίντ Αλή. Και ο μπέμπης βασιλιάς, πριν καλά καλά συνηθίσει την καινούργια του ούνια στο Λονδίνο, επιστρέφει στην πατρίδα, που θα βγει στον πόλεμο δίπλα στους Άγγλους, αφού ήδη είχε βγει για λίγο δίπλα στους Γερμανούς.

Ο Νουρί πασάς συνεχίζει να κυβερνά και μετά τον πόλεμο, μέχρι το 1958. Τη χρονιά αυτή, 14 όλοι κι όλοι αξιωματικοί με επικεφαλής τον ταξίαρχο Αμπντούλ Καρίμ Κασέμ συλλαμβάνουν και εκτελούν το βασιλιά. Για να του κάνουν παρέα στον άλλο κόσμο, εκτελούν και όλη την παρέα. Η επανάσταση έχει σαν στόχο την ολική απαγκίστρωση του Ιράκ από τους Άγγλους και τους ανθρώπους τους.

Φυσικά, το 1958, το Ιράκ, διά της επανάστασης, θα γίνει δημοκρατία. Όχι και τόσο της προκοπής είν' αλήθεια, αλλά ας μη ζητούμε και πολλά από ανθρώπους που πρώτη φορά βλέπουν δημοκρατία στα μάτια τους και την μπερδεύουν με τη δικτατορία.

Κανείς δεν θα καταλάβει στη Βαγδάτη για πότε άλλαξαν τα πράγματα στις 14 Ιουλίου 1958. Ενώ ο στρατός περνούσε από

την πρωτεύουσα για να πάει στο Λίβανο, να προστατέψει τους Λιβανέζους από τους Ισραηλινούς, ο Κασέμ λέει να κάνει μια στάση μπροστά στα ανάκτορα. Αυτό ήταν. Πάει ο βασιλιάς, παν κι οι κόποι πολλών ετών σκληρής αγγλικής αποικιοκρατικής δουλειάς.

Μια από τις πρώτες ενέργειες του Κασέμ είναι να διαλαλήσει την απόλυτη ισότητα Αράβων και Κούρδων. (Θυμίζουμε πως οι Κούρδοι είναι μια μεγάλη μειονότητα στο Ιράκ. Αποτελούν το 18,5% του συνολικού πληθυσμού της χώρας). Ο Κασέμ είναι άνθρωπος αναμιφιοθήτητα προοδευτικός, αλλά κάνει το μεγάλο λάθος να αγνοήσει επιδεικτικά τους Δυτικούς και να στραφεί εξίσου επιδεικτικά προς τους Ανατολικούς. Δεν είναι καθόλου κομμουνιστής, όμως είναι φιλορώσος. Πιστεύει πως μόνο η Σοβιετική Ένωση θα μπορούσε να προστατέψει το Ιράκ απ' τους Άγγλους. Που τρων μαζούτ απ' τη λύσσα τους τώρα που έχασαν το Ιράκ, το «δικό τους» Ιράκ, το Ιράκ που ελευθέρωσαν απ' τους Τούρκους το 1918 και που ψάχνοντας καλά στο χάρτη τού βρήκαν και σύνορα το 1932. Τού βρήκαν επίσης πετρέλαια, θαμμένα μέσα στη γη περίπου απ' τον καιρό που ο Αλλάχ έφκιαξε τη γη. Τους Άγγλους θα τους φτιάξει πολύ αργότερα. Τους κομμουνιστές πάντως δεν θα τους φτιάξει ο Αλλάχ, θα τους φτιάξει ο Σατανάς. Ακριβώς ο ίδιος που θα φτιάξει και τον Κασέμ.

Το Ιράκ γεμίζει πράκτορες που ψάχνουν να βρουν τρόπο να δολοφονήσουν τον Κασέμ. Δεν θα τον βρουν. Όμως θα τον βρουν άλλοι. Που, πάντως, δεν δουλεύουν για λογαριασμό των Άγγλων. Μιλούμε για τους πολύ ιδιόρρυθμους σοσιαλιστές-εθνικιστές-παναραβιστές του κόμματος Μπάαθ. Που είναι κάτι σαν άραβες ΠΑΣΟΚοι, αλλά στο πιο αριστερό και το πιο στρατιωτικό. Μπάαθ είναι η αραβική εκφορά των αρχικών γραμμάτων της επωνυμίας του Αραβικού Κόμματος Σοσιαλιστικής Αναγέννησης, που δημιουργήθηκε στη Συρία το 1943 από τους Μισέλ Αλφάκ και Σαλάχ αντ-Ντίν αλ-Μπιτάρ.

Στην αρχή αυτό το κόμμα είναι πράγματι αριστερό, εν πολλοίς και μαρξιστικό. Σύντομα όμως θα ξεφτίσει, έτσι που το τραβολογούν οι μουσουλμάνοι και κυρίως οι παντός τύπου τυχοδιώκτες από δω κι από κει. Όπως και να 'ναι πάντως, βασικό μέλημα του Μπάαθ είναι η ένωση όλων των Αράβων σε ένα εθνικό κράτος. Έγιναν κάμποσες απόπειρες προς αυτή την κατεύθυνση

υπό την αιγίδα του, αλλά και έξω από την αιγίδα του, από φιλόδοξους σαν τον Καντάφι, ας πούμε, που δεν έχουν ανάγκη από αιγίδες και γι' αυτό αδιαφορούν για το παναραβικό Μπάαθ.

Όλες οι προσπάθειες για την ένωση όλων των Αράβων σε ένα κράτος θα αποτύχουν παταγωδώς. Δεν είναι καθόλου δύσκολο για τους δυτικούς πράκτορες να ενεργοποιήσουν τα απολύτως εξαρτημένα από την εξουσία παβλοφριανά ανακλαστικά των αράβων ηγετών. Δεν υπάρχουν στον κόσμο άνθρωποι πιο φίλαρχοι από τους άραβες φύλαρχους. Δώσ' τους εξουσία και πάρ' τους την ψυχή. Ε, αυτό ακριβώς κάνουν οι Άγγλοι και τους κρατούν χωρισμένους. Φανερά ή κρυφά, μοιράζουν αξιώματα στον έναν και τον άλλο και κρατούν τις ισορροπίες ριχνώντας τον ένα φίλαρχο φύλαρχο κατά του άλλου.

Το Μπάαθ, που είναι παναραβικό και όχι τοπικό κόμμα, καταλαμβάνει την εξουσία πρώτα στο Ιράκ στις 8 Φεβρουαρίου 1963 και ακριβώς ένα μήνα μετά στη Συρία. Ο φιλορώσος Κασέμ θα εκτελεστεί αμέσως από το διάδοχό του στην εξουσία, τον μπααθιστή συνταγματάρχη Αχμάντ Χασάν αλ-Μπακρ, που δηλώνει μαρξιστής. Βέβαια, δεν είναι όλοι οι μπααθιστές μαρξιστές, πάντως αριστεροί με τον αράβικο τρόπο τους είναι. Όμως κανείς μπααθιστής δεν είναι φιλορώσος. Εντούτοις οι νικητές του 1963 θα εμπιστευτούν την κυβέρνηση στον Αμπτ αλ-Σαλάμ Αρίφ, υπαρχηγό του μακαρίτη φιλορώσου Κασέμ.

Δυο μήνες μετά ο Αρίφ θα παραμερίσει εντελώς τους μπααθιστές που τον έφεραν στην εξουσία. Και άλλα δύο χρόνια μετά θα δηλώσει πως δεν έχει καμιά σχέση με το σοσιαλισμό. Ωστόσο συνεργάζεται με τους μπααθιστές που δηλώνουν πως είναι σοσιαλιστές ειδικού τύπου. Και γι' αυτό ο πανίσχυρος Αρίφ δεν τους επιτρέπει να κυβερνήσουν μαζί του. Αυτός δεν είναι σοσιαλιστής και το δηλώνει. Μπορεί να τον εγκατάστησαν στην εξουσία οι σοσιαλιστές του Μπάαθ, αλλά αυτός δεν αισθάνεται υποχρεωμένος απέναντί τους. (Ούτε ο Ανδρέας, σε μας εδώ, αισθάνθηκε υποχρεωμένος σ' αυτούς που πίστεψαν στις «αλήθειες» της διακήρυξης της 3ης Σεπτέμβρη. Έτσι και καθαλήσεις την εξουσία, «καβαλάς» ανετότατα και ηδονικότατα αυτούς που σε βοήθησαν να καθαλήσεις την εξουσία).

Το Μπάαθ την πατάει με τον Αρίφ. Έφερε στην εξουσία τον υπαρχηγό του Κασέμ, τον Αρίφ, ίσα ίσα για να αρπάξει αυτός

την εξουσία από τους σοσιαλιστές μπααθιστές. Που τους χαρακτηρίζουμε σοσιαλιστές, όμως είναι πολύ δύσκολο να καταλάβεις ποιος έχει και ποιος δεν έχει σχέση με το σοσιαλισμό μέσα στο παναραβικό σοσιαλιστικό πολυσυλλεκτικό κόμμα Μπάαθ. Όπως και στο ΠΑΣΟΚ, άλλωστε.

Ευτυχώς όμως για το Μπάαθ, που ο Αρίφ θα σκοτωθεί σε αεροπορικό δυστύχημα το 1966. Θα τον διαδεχτεί ο αδερφός του Αμπτ αλ-Ραχμάν Αρίφ. Και οι δυο Αρίφ παίζουν με το Μπάαθ, και το Μπάαθ παίζει με τον εαυτό του. Σκέτο ΠΑΣΟΚ είναι το άτιμο. Οι Δυτικοί το υποπεύονται πολύ. Όχι τόσο γιατί είναι αριστερό, όσο διότι είναι εθνικιστικό (παναραβικό) και άτσαλο κόμμα. Σκέτο ΠΑΣΟΚ, το άτιμο.

Ωστόσο, μετά τους δύο Αρίφ, το Μπάαθ θα ξαναμπει δυναμικά στο παιχνίδι. Τον Ιούλιο του 1968 το Μπάαθ καταλαμβάνει την εξουσία για δεύτερη φορά μετά το 1963, τη χρονιά κατά την οποία είχε γίνει ένα είδος πρόβας τζενεράλε για να δει το Μπάαθ αν μπορεί ή δεν μπορεί να ασκήσει μόνο του την εξουσία, έτσι που είναι γεμάτο τάσεις σαν το Συνασπισμό και ομάδες σαν το ΠΑΣΟΚ. Ηγέτης κι αυτής της δεύτερης μπααθικής επανάστασης είναι πάλι ο Μπακρ.

Αυτός και οι συνεργάτες του, ανάμεσα στους οποίους και ο Σαντάμ Χουσεΐν που παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο από τότε, θα δημιουργήσουν το Προοδευτικό Εθνικό Μέτωπο, ένα συνασπισμό προοδευτικών κομμάτων, κάτι σαν το δικό μας Συνασπισμό της Αριστεράς και της Προόδου, στον οποίο μετέχουν και οι κομμουνιστές, όπως και στο δικό μας Συνασπισμό στην αρχή. Είναι να μη συνασπιστούν οι αριστεροί, γιατί άμα συνασπιστούν κάθονται και περιμένουν συνασπισμένοι είτε την εξ ύψους βοήθεια είτε τη βοήθεια από πολιτικές δυνάμεις στα δεξιά τους. Όπως και να 'ναι πάντως, το παναραβικό μέχρι τότε Μπάαθ μεταμορφώνεται σε εθνικό ιρακινό κόμμα. Το ίδιο περίπου θα συμβεί και στη Συρία.

Το Προοδευτικό Εθνικό Μέτωπο, που δηλώνει δημοκρατικό και σοσιαλιστικό, δημιουργείται το 1973. Αλλά σε έξι χρόνια, το 1979, διαλύεται. Θα το διαλύσει ο υπουργός Εσωτερικών (ασφαλείας, για να το πούμε πιο σωστά) Σαντάμ Χουσεΐν. Που δεν είναι στρατιωτικός, αλλά δικηγόρος. Στρατιωτικός θα γίνει μόνος του αργότερα για τις ανάγκες της δικτατορίας. Ως γνωστόν

ένα δικτάτορας μπορεί να γίνει ό,τι θέλει, μέχρι και Αρχιεπίσκοπος. Κατά τούτο πλεονεκτούν οι δικτάτορες των μη δικτατόρων: κάνουν ό,τι θέλουν όχι μόνο με τους άλλους, αλλά και με τον εαυτό τους.

Ο Σαντάμ Χουσεΐν, που γεννήθηκε το 1937, είναι μέλος του Μπάαθ από το 1957, δηλαδή από ηλικίας 20 ετών. Συνεπώς, ξέρει πολύ καλά το κόμμα απ' τα μέσα. Και μάλλον έχει δίκιο όταν λέει πως, ένα παναραβικό κόμμα σαν το Μπάαθ, που έχει σαν στόχο την ένωση όλων των Αράβων σε ένα σοσιαλιστικό-δημοκρατικό κράτος, δεν μπορεί να είναι κόμμα πολυσυλλεκτικό, αφού τα κομμάτια της συλλογής αποκλείεται να είναι τα ίδια από τόπο σε τόπο. Απλό παράδειγμα: αλλού υπάρχουν κομμουνιστές, όπως στο Ιρακ, αλλού δεν υπάρχουν. Συνεπώς, για να γίνει ομοιογενές το Μπάαθ σε όλον τον αραβικό κόσμο, δεν πρέπει να υπάρχουν κομμουνιστές πουθενά. Κι έτσι ο Σαντάμ Χουσεΐν βγάζει εκτός νόμου το ΚΚ μαζί με όλα τα άλλα κόμματα το 1979, τη χρονιά που αναλαμβάνει την εξουσία, υποχρεώνοντας τον Μπακρ σε ηττάληψη.

Για μερικά χρόνια ο Σαντάμ Χουσεΐν θα δηλώνει μπααθιστής, δηλαδή σοσιαλδημοκράτης αραβικού τύπου, ας το πούμε έτσι. Αλλά όσο περνάει ο καιρός, τόσο θα απομακρύνεται και από το Μπάαθ και από το σοσιαλισμό. Πάντως, δεν θα απομακρυνθεί από το βασικό δόγμα του Μπάαθ σύμφωνα με το οποίο η αραβική εθνότητα, που είναι μία, πρέπει να φτιάξει κάποιο ενιαίο αραβικό κράτος. Φυσικά, υπό την αρχηγία του Σαντάμ Χουσεΐν. Όμως, αυτό το αυτοκρατορικό πόστο το θέλει για τον εαυτό του και ο Καντάφι, που δεν είναι μπααθιστής, αλλά ισλαμιστής ειδικού τύπου. Συμπέρασμα: ενιαίο αραβικό κράτος μπορεί να υπάρξει μόνο αν όλοι οι Άραβες φίλαρχοι φύλαρχοι εναλλάσσονται στην εξουσία κάθε μήνα.

6. Κισμέτ για Ιρακινούς και Ευρωαμερικανούς

Το 1968 που ο ιρακινός τομέας του παναραβικού κόμματος Μπάαθ καταλαμβάνει την εξουσία, ο σχεδιασμός της οικονο-

μίας στο μπααθικό - σοσιαλιστικό Ιράκ δεν είναι δυνατό να στηριχτεί στα πετρέλαια. Διότι οι ξένες πετρελαϊκές εταιρείες που τα νέμονται θα αρχίσουν να εθνικοποιούνται το 1973, λίγο μετά τη λήξη του τέταρτου Αραβοϊσραηλινού Πολέμου. Από το 1969 μέχρι το 1972 το Ιράκ αγωνίζεται να πετύχει τεχνική και εμπορική υποστήριξη απ' οποιονδήποτε, ώστε να μπορέσει να εθνικοποιήσει τα πετρέλαια. Δεν είναι καθόλου εύκολο πράγμα η εθνικοποίηση πολύπλοκων εγκαταστάσεων υψηλής τεχνολογίας. Οι εθνικοποιήσεις θα γίνουν κατ' ανάγκη σταδιακά μέσα σε δέκα χρόνια, με την τεχνική υποστήριξη κυρίως της Σοβιετικής Ένωσης. Σ' αυτό το μακρύ χρονικό διάστημα οι δυτικοί πράκτορες μπορούν να κινούνται μ' όλη τους την άνεση μέσα στη χώρα, μεταμφιεσμένοι σε επιστήμονες της πετρελαϊκής χημείας και τεχνικούς των πετρελαιοπηγών.

Παρά ταύτα, το Μπάαθ επιμένει να εφαρμόσει το σοσιαλισμό του, τουλάχιστον στον τομέα της αγροτικής οικονομίας. Σ' αυτόν τον τομέα κάνει πάρα πολύ εντυπωσιακά πράγματα, αλλά σκοντάφτει στους φτωχούς φελάχους (αγρότες), που δυσκολεύονται να δουλέψουν σε κολχός (κρατικά αγροκτήματα) και σε σοφχός (συνεταιριστικά αγροκτήματα). Έχουν συνηθίσει στον πανάρχαιο τρόπο καλλιέργειας πολύ μικρών κομματιών γης, είτε με τα χέρια, είτε με τα βόδια. Άλλωστε, είναι πολύ δύσκολο να θγάλεις το μουσουλμάνο απ' το κιομέτ, όπου είναι χωμένος μέχρι το κεφάλι. Πολύ διαολικό πράμα το κιομέτ. Δηλαδή, θεϊκό είναι, αλλά φαίνεται διαολικό στους λογικούς ανθρώπους. Το μουσουλμανικό κιομέτ δεν είναι ακριβώς αυτό που εμείς το λέμε μοίρα, είναι κάτι περισσότερο. Είναι η ίδια η θέληση του Θεού, απ' την οποία δεν ξεφεύγεις με τίποτα. Η δυτική μοίρα, εκτός από Θεό περιέχει και τύχη, και σύμπτωση, και αστάθμητους παράγοντες. Το κιομέτ όμως είναι Θεός σε καθαρή κατάσταση, χωρίς προσμίξεις.

Δεδομένου ότι σε μια μουσουλμανική χώρα κανενός είδους προπαγάνδα ή διαφώτιση δεν μπορεί να γίνει ερήμην του Κορανίου, ο μπααθικός σοσιαλισμός στο Ιράκ πρέπει να διυλιστεί με καταλύτη το Ιερό Βιβλίο. Δεδομένου, ακόμα, ότι ο σοσιαλισμός στη βάση της κοινωνικής πυραμίδας εφαρμόζεται πάρα πολύ δύσκολα σε μια μουσουλμανική χώρα, παρά τον πρωτόγονο σοσιαλιστικό χαρακτήρα του Κορανίου, ενός κειμένου που γράφη-

κε τον 7ο αιώνα, είτε απ' τον ίδιο το Θεό είτε από τον Μωάμεθ, είτε από κάποιον φίλο του Μωάμεθ που ήξερε γράμματα, γιατί αυτός ήταν αγράμματος, οι σοσιαλιστές δεν μπορούσαν παρά να καταφύγουν κατ' ανάγκη στην κορυφή. Και για να το πούμε αλλιώς, στη δικτατορία. Όχι πάντως του προλεταριάτου, γιατί δεν υπάρχει προλεταριάτο στη μωαμεθανική Ανατολή. (Σάμπως στη χριστιανική Δύση υπάρχει;). Σοσιαλισμός πασπαλισμένος με κιομέτ δεν τρώγεται με τίποτα. Αλλά και χωρίς κιομέτ δεν εφαρμόζεται με τίποτα σε λαούς που αιογήνονται στο κιομέτ από τον 7ο αιώνα μέχρι σήμερα αδιαλείπτως.

Χρειάζεται, λοιπόν, ένας δικτάτορας που να είναι κατά το ένα τρίτο σοσιαλιστής, κατά το ένα τρίτο ισλαμιστής και κατά το ένα τρίτο σκέτος δικτάτορας δυτικού τύπου. Το τέλειο πρότυπο είναι ο τριουπόστατος Καντάφι. Ο Σαντάμ Χουσεΐν, που θα βάλει στην μπάντα το Μπάαθ, τους διανοούμενους του και τη γραφειοκρατία του, είναι πολύ πιο πολύπλοκος από τον Καντάφι, όσον αφορά το κράμα των ιδεών που συνωθούνται στο κεφάλι του. Διότι εκτός από ισλαμική έχει και δυτική παιδεία, που δεν του επιτρέπει να φοράει κελεμπία και τουρμπάνι, όπως ο Καντάφι. Αντίθετα, οι δυτικοί δικτατορικοί τρόποι επιβάλλουν να φοράει συνέχεια στρατιωτική στολή και ας μην είναι στρατιωτικός, αφού είναι δικηγόρος.

Ο Σαντάμ Χουσεΐν δεν είναι ισλαμιστής, το παίζει ισλαμιστής. Δεν είναι καθόλου τυχαίο που ο παρανοϊκός οχτάχρονος Ιρανοϊρακινός Πόλεμος αρχίζει το 1980, ένα χρόνο μετά την κατάληψη της εξουσίας από τον Χουσεΐν στο Ιράκ, ένα χρόνο μετά την κατάληψη της εξουσίας από τον Χομεϊνί στο Ιράν. Οι δυο άνδρες θα εμφανιστούν ταυτόχρονα σαν δικτάτορες, αλλά εντελώς διαφορετικού τύπου. Ο ένας είναι θρησκευτικός και ο άλλος κοσμικός δικτάτορας. Και οι δυο χώρες είναι ισλαμικές, αλλά ο Χουσεΐν το παίζει ισλαμιστής γιατί θα ήταν αδύνατο να κάνει ένας ηγέτης μουσουλμανικής χώρας οτιδήποτε χωρίς να είναι ισλαμιστής, όπως ο Χομεϊνί, ή χωρίς να φαίνεται πως είναι, όπως ο Χουσεΐν.

Ο πόλεμος Ιράν-Ιράκ αρχίζει στις 20 Σεπτεμβρίου 1980 με εισβολή του ιρακινού στρατού στο Ιράν. Δηλαδή τον αρχίζει ο Χουσεΐν με μια εντελώς ασήμαντη αφορμή, για μια σπιθαμή αμφισβητούμενης μεθοριακής γης, για την οποία ποτέ προηγου-

μένως δεν είχε γίνει λόγος. Είναι φανερό πως ο Χουσεΐν φοβάται τον ισλαμισμό του Χομεϊνί. Είναι πάρα πολύ εύκολο ο ιρακινός φονταμενταλισμός να περάσει τα σύνορα και να σαρώσει το Ιράκ.

Τόσο οι Δυτικοί όσο και οι Ανατολικοί τα μπερδεύουν εντελώς με τούτον τον τρελό πόλεμο. Δεν ξέρουν σε ποιον απ' τους δυο εμπόλεμους πρέπει να πουλήσουν τα περισσότερα όπλα. Τελικά και οι Δυτικοί και οι Ανατολικοί θα πουλήσουν όπλα και στους δυο. Άλλωστε, είναι μια καλή ευκαιρία να καταναλώσουν τα αποθέματα. Και, κάνοντας να τραβήξει σε μάκρος ο πόλεμος, να μελετήσουν με άνεση την περιπελεγμένη κατάσταση που δημιούργησε ο Χουσεΐν εισβάλλοντας στο Ιράν στα καλά καθούμενα, ίσως για να δείξει στους Δυτικούς πως ο γνήσιος, ο σουνιτικός αραβικός ισλαμισμός πρέπει να προτιμηθεί από τον ουιτικό των Περσών.

Ο οχτάχρονος πόλεμος θα τελειώσει το 1988. Και οι δυο πετρελαιοπαραγωγές χώρες θα βγουν απ' αυτόν ρημαγμένες. Να, λοιπόν, γιατί τραβάει σε μάκρος αυτός ο φαινομενικά αδικαιολόγητος πόλεμος. Για να βγουν ρημαγμένες και οι δυο πετρελαιοπαραγωγές χώρες που εθνικοποίησαν τα πετρέλαιά τους και τώρα η μια πρέπει να τιμωρήσει την άλλη για λογαριασμό των παλιών κοινών αφεντικών τους. Μιας και άρχισε ο πόλεμος σαν μια επίδειξη δύναμης από το σουνίτη Χουσεΐν στο αίτη Χομεϊνί, θα έπρεπε να συνεχιστεί με τη βοήθεια των δυτικών πρακτόρων.

Αργότερα θα αποκαλυφθεί πως οι Αμερικανοί πουλούσαν όπλα και στο λυσσασμένο εχθρό τους, τον Χομεϊνί. Πρόκειται για το περίφημο σκάνδαλο ιραγγέιτ. Γιατί τα πουλούσαν; Πρώτα πρώτα για να τα πουλήσουν, έτσι απλά, όπως θα πουλούσαν κάθε άλλο ακριβό εμπόρευμα. Και ύστερα για να είναι δυνατή η συνέχιση του πολέμου. Ο Χουσεΐν, που άρχισε αυτή την ηλίθια ιστορία, θα την πατήσει άγρια. Ο πόλεμος τού στοιχίζει ένα δισεκατομμύριο δολάρια το μήνα. Πολύ ακριβό πράμα ο πόλεμος. Και δεν βοηθάει καθόλου την εδραίωση και την ανάπτυξη του σοσιαλισμού. Είναι απ' τη φύση του αντισοσιαλιστικός.

Μετά τη λήξη του πολέμου το Ιράκ θα ξεχάσει εντελώς το σοσιαλισμό, αν και ο Χουσεΐν λέει πως δεν τον έχει ξεχάσει. Όσο για τους αγιατολάχ του Ιράν, αυτοί ποτέ δεν είχαν εγγράψει στο πρόγραμμά τους το σοσιαλισμό. Άλλωστε, το Μπάαθ

ποτέ δεν είχε σχέσεις με τους Πέρσες. Το παναραβικό κράτος που σχεδίαζε το Μπάαθ, αν κάποτε δημιουργούνταν θα άφηνε απ' έξω την Περσία όπως και όλους τους μη άραβες μουσουλμάνους. Το Μπάαθ είναι κόμμα παναραβικό, όχι πανισλαμικό.

Σημειώστε με την ευκαιρία πως ο μουσουλμανισμός, που είναι αποκλειστικά αραβικό δημιούργημα, έχει τρία κύρια εθνικά παρακλάδια: το αραβικό, που είναι μεγάλο, το περσικό, που είναι μικρό και το τουρκικό, που είναι πάρα πολύ μεγάλο, αν υπολογίσουμε και τους τουρκογενείς της κεντρικής Ασίας. Έχει επίσης και δύο δευτερεύοντες κλάδους: τον αλβανικό και το βοσνιακό, που είναι μάλλον αμελητέοι. Αυτά το δυο μικρά μουσουλμανικά παρακλάδια επί ευρωπαϊκού εδάφους προέρχονται από ομαδική αλλαξοπιστία των Βογόμιλων, μιας πολύ ισχυρής άλλοτε αντιεξουσιαστικής χριστιανικής αίρεσης, με πρωτόγονα σοσιαλιστικό και αναρχικό χαρακτήρα. Οι εκ χριστιανών μουσουλμάνοι των Βαλκανίων δύσκολα κάνουν παρέα με τους άλλους.

Οι σχέσεις του Ιράκ με τις Ηνωμένες Πολιτείες έχουν διακοπεί το 1967, στη διάρκεια του Αραβοϊσραηλινού Πολέμου των Έξι Ημερών. Όμως όταν αρχίζει ο Ιρανοϊρακινός Πόλεμος το 1980, οι ΗΠΑ κάνουν προσπάθειες να βελτιώσουν τις σχέσεις τους με το Ιράκ του Σαντάμ Χουσεΐν. Θεωρούν το ισλαμικό καθεστώς που εγκαθίσταται στο Ιράν το 1979 ότι χειρότερο θα μπορούσε να συμβεί στην περιοχή της Μέσης Ανατολής - δηλαδή στα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής. Παίρνοντας υπ' όψη και τις καλές σχέσεις του Ιράκ με την ΕΣΣΔ, οι Αμερικανοί έχουν κάθε λόγο να βοηθούν τον ιρακινό δικτάτορα Χουσεΐν, που δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στον υπ' αριθμό ένα εχθρό τους στην περιοχή, το δικτάτορα αγιατολάχ Χομεϊνί, τον μεγάλο πολιτικοθησκευτικό άρχοντα της Περσίας.

Όμως, όπως ήδη ξέρουμε από το σκάνδαλο που ονομάστηκε ιραγγέιτ (κατ' αναλογία με το γουστεργκέιτ που θα οδηγήσει τον Νίξον σε παραίτηση) βοηθούν κρυφά και τον Χομεϊνί. Που εκτός από λυσσασμένος αντιαμερικανός, είναι και φανερά αντισοβιετικός. Πάντως, λιγότερο από όσο είναι αντιαμερικανός. Τα έχουν αυτά οι φονταμενταλιστές, οι «θεμελιακοί», οι «ριζιστές», αυτοί που πιστεύουν πως η επιστροφή στα θεμέλια και τις ρίζες θα γλιτώσει τον κόσμο από τη δυστυχία του «μοντέρνου» παρόντος.

(Στη Δύση, ο φονταμενταλισμός θα εκδηλωθεί σαν μεταμο-
ντερνισμός. Η κύρια ελληνική παραλλαγή του φονταμενταλισμού
και του μεταμοντερνισμού ονομάζεται νεοορθοδοξία. Είναι τέ-
τοιο το μέγεθος της βλακείας των φονταμενταλιστών όλων των
αποχρώσεων, που πιστεύουν οι ηλίθιοι πως είναι δυνατή η «επι-
στροφή στις ρίζες», δηλαδή η υιοθέτηση τρόπων οργάνωσης της
ηθικής, κοινωνικής και οικονομικής ζωής του 4ου αιώνα για το
χριστιανισμό και του 7ου για το μωαμεθανισμό. Μωραίνει Κύ-
ριος κυρίως αυτούς που τον αγαπούν πολύ).

Με τη λήξη του οχτάχρονου Ιρανοϊρακινού Πολέμου το 1988,
η δυτική διπλωματία, που της βγήκε η γλώσσα τρέχοντας από
τον Χομεϊνί στον Χουσεΐν και τανάπαλιν, ανασαίνει λιγάκι. Αλλά
σε δύο χρόνια και πριν καλά καλά ηρεμήσουν τα πνεύματα, νέο
φασούλι φυτρώνει τον Αύγουστο του 1990 λίγο παρακάτω, στον
Περσικό Κόλπο. Ο Σαντάμ Χουσεΐν εισβάλλει αιφνιδιαστικά στο
γειτονικό κρατίδιο του Κουβέιτ, που το θεωρεί αναπόσπαστο
τμήμα του Ιράκ. Κανείς δεν μπορεί να πει ποιας χώρας τμήμα
είναι αυτό το εντελώς τεχνητό κρατίδιο, που το έστησαν οι Άγγλοι
για τις πετρελαϊκές τους ανάγκες. Τα πετρέλαια του Ιράν ενώ-
νονται υπογείως με τα πετρέλαια του Κουβέιτ και συνεπώς θα
μπορούσε κανείς να τα ρουφάει με υπόγειο καλάμακι, είτε από
τη μιά είτε από την άλλη μεριά.

Αυτό που επιδιώκει ο Χουσεΐν εισβάλλοντας στο Κουβέιτ είναι
να διώξει εκείνους που ρουφάν το δικό του πετρέλαιο στημένο
εκεί. Αλλά και να ανοίξει στα δικά του τάνκερ το θαλασσινό δρόμο
του Περσικού Κόλπου, που τον φράζει αυτό το τεχνητό κρατίδιο
που λέγεται Κουβέιτ και που είναι τόσο αραβικό, όσο και το Ιράκ.
Όμως είναι πολύ πιο πλούσιο. Στο Κουβέιτ τα έσοδα από το
πετρέλαιο τα μοιράζονται μια χούφτα άνθρωποι, που όλοι μαζί
μπαινουν άνετα στην τεράστια τσέπη των Αμερικανών. Η τάπα
στην πάνω μεριά του Περσικού Κόλπου, που λέγεται Κουβέιτ,
δημιουργήθηκε απ' τους Άγγλους για να ταπώνεται το στόμιο
της στεριανής μπουκάλας που χύνει το στεριανό ιρακινό πετρέ-
λαιο στον Περσικό Κόλπο, για να φορτώνεται από κει στα τάν-
κερ. Ο Χουσεΐν θέλει δική του αυτή την τάπα, αλλά οι πετρελαϊ-
κές εταιρείες διαφωνούν. Ο πόλεμος του Κόλπου ήταν ο πρώτος
αμιγώς πετρελαϊκός πόλεμος στη Μέση Ανατολή. Να περιμένετε
κι άλλους, όσο το πετρέλαιο τελειώνει.

Λοιπόν, ποια ελευθερία και κουραφέξαλα υπερασπίζονταν οι
Αμερικανοί στο Κουβέιτ όταν επενέβησαν τότε με τέτοιο θεαμα-
τικό τρόπο, που να λειτουργούν και σαν σπόνσορες του CNN; Το
οποίο στήνει έγκαιρα τις κάμερες στις κατάλληλες θέσεις, ώστε
να καλύψει έναν αγώνα που δεν είναι ποδοσφαιρικός, αλλά ενεργεί
σαν ποδοσφαιρικός στους φιλοθεάμονες όλου του κόσμου, που
παρακολουθούν τις φάσεις και φωνάζουν γκολ κάθε φορά που
ένας έξοσσετ ή ένας πάτριος εκτελεί τα πατριωτικά του καθήκο-
να στέλνοντας μουσουλμάνους στο μουσουλμανικό παράδεισο.

Που ευτυχώς χωρίζεται με ψηλά τείχη από το γειτονικό του
χριστιανικό, κι έτσι οι μεσανατολίτες δεν μπορούν να γίνουν
λαθρομετανάστες και εδώ. Αλλά γιατί να γίνουν, αφού ο μου-
σουλμανικός παράδεισος και πιλάφια έχει, και χανουμάκια έχει;
Ό,τι θες έχει. Σκέτο σουπερμάρκετ είναι ο μουσουλμανικός πα-
ράδεισος, όχι σαν το δικό μας, που έχει μόνο ψυχές καλής ποιό-
τητας, που ούτε τρων, ούτε πίνουν, ούτε καπνίζουν, ούτε πη-
δούν. Προσωπικά, να μου λείπε ένας τόσο αποστειρωμένος
παράδεισος. Εγώ θέλω το μουσουλμάνικο παράδεισο, αλλά χω-
ρίς να γίνω μουσουλμάνος. Και μη μου πείτε πως ο μουσουλμά-
νικος παράδεισος είναι ψεύτικος, εννοώντας πως ο δικός σας
είναι αληθινός, γιατί στα προβλήματα της πίστης δεν υπάρχουν
ούτε ψέματα, ούτε αλήθειες. Υπάρχουν μόνο οι ευσεβείς πόθοι
των ευσεβών και παντοιοτρόπως πεινασμένων, που παντοειδή
καρβέλια ονειρεύονται.

Μόλις ξεμπλέκει ο Χουσεΐν στον Κόλπο, μπλέκει ατάκα με
τους Σιίτες που ξεσηκώνονται και τους λιανίζει. Αμέσως μετά
μπλέκει με τους Κούρδους, που κι αυτοί ξεσηκώνονται και τους
λιανίζει κι αυτούς. Δεν θα σας πω ποιος παρακινεί αυτές τις
εξεγέρσεις, γιατί δεν έχω κανένα λόγο να είμαι αντισιίτης, ενώ
έχω πολλούς λόγους να αγαπώ τους Κούρδους. Άλλωστε, για
μένα ο πρώην μπααθιστής Σανταμ Χουσεΐν θα μπορούσε να είναι
το μέτρο για τη μέτρηση του σαδομαζοχισμού οποιασδήποτε μορ-
φής εξουσίας. Είναι μια αντιφατική προσωπικότητα, που καθρε-
φτίζει με ανακλαστική επάρκεια τις εγγενείς στη Μέση Ανατο-
λή κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές αντιφάσεις.

ΣΥΡΙΑ

1. Η Συρία των λαών και των πιστών

Η χώρα που σήμερα λέγεται Συρία, στην αρχαιότητα λεγόταν Αράμ. Και οι κάτοικοί της Αραμαίοι. Ο Αράμ ήταν ο πέμπτος γιος του Σημ, εκ του οποίου κατά το μύθο κατάγονται οι Σημίτες. Πράγμα που σημαίνει πως οι Αραμαίοι ήταν Σημίτες και πως οι Σημίτες ήταν οι κοινοί πρόγονοι των Εβραίων, των Αράβων και άλλων λαών, που σκόρπισαν δώθε κειθε και τελικά βούλιαξαν στον πάτο της ιστορίας.

Η αραμαϊκή γλώσσα μιλιέται και σήμερα, αλλά δεν λέγεται έτσι, λέγεται συριακή. Όμως, δεν τη μιλούν οι μουσουλμάνοι της Συρίας, τη μιλούν οι μαρωνίτες χριστιανοί για να συνεννοούνται με το Θεό. Στην καθημερινή τους ζωή μιλούν κι αυτοί αραβικά. Την αραμαϊκή οι Μαρωνίτες τη χρησιμοποιούν μόνο στη Θεία Λειτουργία, ίσως για να μην καταλαβαίνουν το λόγο του Θεού, όπως και οι έλληνες ορθόδοξοι. Που ακόμα χρησιμοποιούν στη λειτουργία την αλεξανδρινή κοινή (κοινόχρηστη) γλώσσα, αυτή που χρησιμοποιούσαν και οι μη έλληνες κάτοικοι των βασιλείων των επιγόνων του Μεγάλου Αλεξάνδρου, με τα οποία η Συρία είχε πολύ στενή σχέση όπως θα δούμε. Σημειώστε πως ο Χριστός, Εβραίος εκ καταγωγής ανθρωπίνης αλλά Θεός εκ καταγωγής θεϊκής, δεν μιλούσε την εβραϊκή αλλά την αραμαϊκή. Ας πούμε, την αρχαία συριακή.

Στην αραμαϊκή γράφηκε και το κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο. Τα άλλα τρία γράφηκαν στην ελληνική. Φαίνεται πως ο πιο αγράμματος από τους Ευαγγελιστές ήταν ο Ματθαίος. Ήταν ντροπή εκείνον τον καιρό να είσαι μορφωμένος Εβραίος και να

μην ξέρεις ελληνικά. Πάντως ο Χριστός δεν μιλούσε ελληνικά. Ευτυχώς. Γιατί αν μιλούσε θα τον βαφτίζαμε Έλληνα στο πι και φι, και άντε μετά να συμμαζέψεις τους «ελληνόψυχους», του Αρχιεπισκόπου συμπεριλαμβανομένου. Τέλεια ελληνικά ήξερε ο Ευαγγελιστής Ιωάννης. Που ήταν καλά ενημερωμένος και στην ελληνική φιλοσοφία. Ευτυχώς, να λες, για μας τους Έλληνες, που ο Χριστός βρήκε τον Ιωάννη στο δρόμο του, για να περάσει από τότε κάτι το ελληνικό στη χριστιανική σκέψη, ώστε να έχουμε να λέμε πως ο χριστιανισμός είναι μια υπόθεση μάλλον ελληνική, παρά εβραϊκή. Χαρά ο Αρχιεπίσκοπος!

Η σημερινή Συρία (Σουρίγια στα αραβικά) χρωστάει το όνομά της στους ασσυρίους κατακτητές. Το όνομα Συρία είναι συγχοπή του ονόματος Ασσυρία. Οι Ασσύριοι ήταν κι αυτοί Σημίτες και ήρθαν στην περιοχή απ' το βορρά, από την περιοχή της Αρμενίας, του Πόντου, της Κελπίας Θάλασσας αλλά και της Τουρκίας. Κάποτε η Καππαδοκία περί την Καισάρεια ήταν κι αυτή Ασσυρία. Προχωρώντας προς τα κάτω οι Ασσύριοι έφτασαν μέχρι τον Περσικό Κόλπο.

Οι Ασσύριοι και οι Βαβυλώνιοι είναι ίδιος λαός. Οι Ασσύριοι όμως αποσχίστηκαν οριστικά από τους Βαβυλώνιους γύρω στο 2000 π.Χ. Και προχωρώντας προς τη μεριά της σημερινής Συρίας, προκειμένου να δγουν στη Μεσόγειο, έφκιαξαν τελικά δική τους αυτοκρατορία. Οι νότιοι, αυτοί που θα παραμείνουν στη Μεσοποταμία, στο σημερινό Ιράκ, θα ονομαστούν Βαβυλώνιοι ή Χαλδαίοι και η αυτοκρατορία τους Βαβυλωνιακή. Ήταν τόσο μεγάλος ο λαός των σημιτών Ασσυρίων, που χρειάστηκε να κοπεί στα δυο. Από τα δυο κομμάτια αυτού του λαού θα προκύψουν δυο αυτοκρατορίες. Η πρωτοβαβυλωνιακή (θα υπάρξει και δευτεροβαβυλωνιακή, που θα υποτάξει τους Εβραίους) είναι προγενέστερη της Ασσυριακής.

Πρωτεύουσα και της πρώτης και της δεύτερης Βαβυλωνιακής Αυτοκρατορίας ήταν η Βαβυλώνα, γνωστή από τη Βίβλο και ως Βαβέλ. Τα ερείπιά της σώζονται ακόμα κάπου στο κέντρο του σημερινού Ιράκ. Πρωτεύουσα της Ασσυριακής Αυτοκρατορίας ήταν η Νινευί, όπως την ονομάζει η Βίβλος, γνωστή και σαν Νινούα, για να πούμε σωστά το όνομά της. Η Νινευί βρίσκεται στο δόρειο τμήμα του σημερινού Ιράκ, κοντά στα σύνορα με τη Συρία.

Η ιστορία του λαού των Εβραίων αρχίζει γύρω στο 2000 π.Χ. Τότε περίπου οι λαοί που κατοικούσαν στη Μεσοποταμία και που είχαν έρθει απ' το βορρά, οι κοινοί πρόγονοι και των Βαβυλωνίων, και των Ασσυρίων, και των Εβραίων, και των Αράβων, θα αρχίσουν να κινούνται προς τη μεριά της Μεσογείου, αφού πρώτα φτάσουν στο τέarma του δρόμου που οδηγεί σε μια άλλη ιστορική θάλασσα, τον Περσικό Κόλπο. Οι περιοσσευόμενοι κάτοικοι της Μεσοποταμίας θα βρουν διέξοδο προς μια καλύτερη θάλασσα. Και στον κόσμο ολόκληρο δεν υπάρχει καλύτερη θάλασσα από την ένδοξη Μεσόγειο, μια κλειστή θάλασσα που βρίσκεται στη μέση της στεριάς (της στερεάς γης). Όλα τα σπουδαία πράγματα σ' αυτόν τον κόσμο έγιναν γύρω απ' αυτή τη θάλασσα. Σημειώστε πως και ο Εύξεινος Πόντος ανήκει στη Μεσόγειο. Συνεπώς και οι Πόντιοι είναι Μεσόγειοι.

Την Ασσυριακή Αυτοκρατορία θα τη διαλύσουν οι Μήδοι, οι πρόγονοι των σημερινών Κούρδων, πριν μπερδευτούν με τους Πέρσες και γίνουν ένα. Το 625 π.Χ. η Νινευί αλώνεται από τους Μήδους και οι Ασσύριοι εξαφανίζονται, αλλά όχι εντελώς. Κανένας λαός δεν εξαφανίζεται εντελώς. Οι Ασσύριοι απλώς μπερδεύονται με τους πολλούς λαούς που κυκλοφορούν από αρχαιοτάτων χρόνων στην παραθαλάσσια ζώνη της ανατολικής Μεσογείου, που είναι το πιο μεγάλο σταυροδρόμι λαών σ' ολόκληρη την ανθρώπινη ιστορία.

Στα παράλια της Συρίας και του Λιβάνου θα ζήσουν και θα μεγαλοουργήσουν οι Φοίνικες, ο σπουδαιότερος πριν απ' τους Έλληνες μεσογειακός λαός. Οι Καρχηδόνιοι της βόρειας Αφρικής είναι απόγονοι αποίκων από τη Φοινίκη. Όχι μόνο ο Αννίβας, που παραλίγο να διέλυε τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία πριν καλά καλά συγκροτηθεί αλλά και ο Άγιος Αυγουστίνος, ο πρώτος πολύ μεγάλος χριστιανός θεολόγος και φιλόσοφος, ήταν απόγονοι Φοινίκων που μετέφεραν ένα μεγάλο πολιτισμό με τα πλοία τους σ' ολόκληρη τη Μεσόγειο, κυρίως στη βόρεια Αφρική, όπου θα στήσουν την Καρχηδονιακή Αυτοκρατορία.

Η σημερινή Συρία και το παράρτημά της, ο Λίβανος, που μονίμως στην ιστορία της περιοχής πάει πακέτο με τη Συρία, για αιώνες θα είναι τόπος κατοικίας πολλών και διαφόρων λαών, όπως οι Χιττίτες, οι Αιγύπτιοι, οι Πέρσες, οι Έλληνες, οι Ρωμαίοι, οι Άραβες, οι Τούρκοι, οι Κούρδοι, οι Κιρκάζιοι, οι Αρμένιοι-η Σάρα και η Μάρα. Δεν ξέρω αν το ξέρετε, αλλά οι περισσότεροι από τους κατοίκους των ψηλών βουνών του Λιβάνου είναι αρμενικής καταγωγής. Από τότε που η κιβωτός του Νώε ξεφόρτωσε το πολύτιμο για τη συνέχιση της ζωής φορτίο της στο αρμενικό όρος Αραράτ, άρχισαν να τρέχουν όλοι κατά κάτω. Και παρόλο που οι Αρμένιοι είναι Ινδοευρωπαίοι και όχι Σημίτες, οι εθολόγοι πιστεύουν πως οι Σημίτες και οι Ινδοευρωπαίοι έχουν την κοινή τους αφετηρία κάπου κοντά στην Αρμενία και την ευρύτερη περιοχή του Καυκάσου. Κανένας μύθος δεν είναι εντελώς μυθικός. Υπάρχει μια δόση αλήθειας στο διβλικό παραμύθι της κιβωτού του Νώε. Που σταμάτησε εκεί που σταμάτησε γιατί υπήρχε λόγος. Όχι θεϊκός, εθνολογικός.

Όλοι αυτοί οι λαοί που έζησαν στην περιοχή της σημερινής Συρίας και του Λιβάνου άφησαν εκεί τα ορατά και σήμερα χνάρια τους. Είναι αδύνατο να πεις πως η Συρία είναι τυπικά αραβική χώρα. Βέβαια, είναι αραβική κατά τον πολιτισμό, κατά την κυρίαρχη γλώσσα και κατά την κυρίαρχη θρησκεία. Αλλά είναι τόσο πολλές και τόσο μπερδεμένες οι εθνότητες και οι μειονότητες που ζουν εκεί, που θα είναι αδύνατο να τις ξεχωρίσεις αν δεν τις γκρουπάρεις σε θρησκευτικές ομάδες.

Υπάρχουν στη Συρία και στο Λίβανο 17 θρησκευτικές κοινότητες, που μαλλιοτραβιούνται αιώνες τώρα. Ο ένας Θεός κυνηγάει τον άλλο, και όλοι μαζί κυνηγούν τη λογική, το πιο μεγάλο κατόρθωμα της ελληνικής σκέψης. Η Συρία είναι σχεδόν το πλήρες δειγματολόγιο, τόσο των επίσημων δογμάτων, όσο και των αρχαίων αιρέσεων, τόσο του χριστιανισμού όσο και του μωαμεθανισμού. Αλλά και του ιουδαϊσμού, πριν την κοπανήσουν οι Εβραίοι και παν να ζήσουν στο γειτονικό κράτος του Ισραήλ. Ιδού μια πρόχειρη ανθολογία θρησκευμάτων και δογμάτων που συνυπάρχουν, κάθε άλλο παρά ειρηνικά, στην πολυεθνική και κυρίως πολυθρησκευτική Συρία: Ρωμαιοκαθολικοί, Προτεστάντες, Ελληνορθόδοξοι, Αρμενορθόδοξοι, Συρορθόδοξοι, Μαρωνίτες, Ιακωβίτες, Γρηγοριανοί, Μελχίτες, Μονοφυσίτες, Μονοθελήτες, Σουνίτες μουσουλμάνοι, Σίτες μουσουλμάνοι, Δρούζοι μουσουλμάνοι, Αλαουίτες μουσουλμάνοι, Ισμαηλίτες μουσουλμάνοι, κ.λπ. Η πολυθρησκευτικότητα αν και ευνοεί τη δημοκρατία δεν ευνοεί τον εθνικισμό. Στη Συρία ο αραβικός εθνικισμός θα δυσκολευτεί να στεριώσει.

Πριν δούμε λεπτομερέστερα τους χριστιανούς Μαρωνίτες και τους μουσουλμάνους Δρούζους, που δημιουργούν τα μεγάλα προβλήματα και στη Συρία και στο Λίβανο, θα σταθούμε λιγάκι στους Αλαουίτες και τους Ισμαηλίτες. Αλαουί στα αραβικά σημαίνει απόγονος του Αλή. Ποιου Αλή; Μα, του διαπρεπούς. Αυτό σημαίνει Αλή στα αραβικά, που δεν είναι όνομα αλλά τίτλος ευγενείας, που θα γίνει και όνομα. Που όμως δεν το παίρνει όποιος κι όποιος. Αφού ο Αλή Πασάς δεν ήταν όποιος κι όποιος, πώς θα ήταν δυνατό να είναι όποιος κι όποιος ο Αλή, ο πρώτος μαθητής, ο πρώτος ξάδερφος, ο γαμπρός του Μωάμεθ;

Οι σίτες μουσουλμάνοι που έχουν προαγάγει τον Αλή σε Θεό, ονομάζονται Αλαουίτες. Είναι λίγοι και είναι μαζωμένοι στην παλιά πόλη Λατάκια, την αρχαία Λαοδίκεια, που για πολλά χρόνια ήταν αυτόνομη πόλη. Οι θρησκομανείς και θρησκοδλαμμένοι Αλαουίτες ήταν αδύνατο να έρθουν σε επαφή με κάποιον βέβηλο, χριστιανό ή μουσουλμάνο. Κάποτε κλάδευαν οποιονδήποτε τολμούσε να περάσει την άβατη περιοχή όπου ζούσαν. Με τον καιρό ημέρεψαν κάπως, αλλά και σήμερα στη Λατάκια ο Αλή είναι ο Θεός Αλή και ο Αλλάχ είναι σκέτος Αλλάχ. Τι να πεις και τι να μολογήσεις! Είναι να μη σου τη δώσει κατακούτελα ο Αλλάχ, ο Αλή ήθελα να πω, γιατί άμα σου τη δώσει έρχεσαι στην Ελλάδα για να κάνεις παρέα με χριστιανούς τύπου 666. Σε πιάνει πανικός όταν βρίσκεσαι μπροστά σε ψυχασθενείς που παριστάνουν τους θρησκευόμενους. Όπως οι ερωτομανείς έχουν στην τσέπη τους προφυλακτικά για κάθε σατανικό ενδεχόμενο, έτσι οι θρησκομανείς έχουν στην τσέπη τους σπίρτα για το ενδεχόμενο να συναντήσουν στο δρόμο τους το φορέα του Σατανά. Άλλοτε τον έκαιγαν επιτόπου, στο σημείο που τον συναντούσαν. Σήμερα αφρίζουν από τη λύσσα που δεν μπορούν να τον κάψουν. Ο Θεός να σε φυλάει απ' το Θεό των φανατικών.

Οι σιτικής καταγωγής και προελεύσεως Ισμαηλίτες παλιότερα σκότωναν χωρίς δεύτερη κουβέντα κάθε σίτη μουσουλμάνο που αμφισβητούσε το αναμφισβήτητο γεγονός πως έβδομος και τελευταίος μιάμης των Σιτών ήταν ο Ισμαήλ. Μετά απ' αυτόν, τέρμα οι μιάμηδες, οι θρησκευτικοί ηγέτες των Σιτών, λεν οι Ισμαηλίτες... Ο Ισμαήλ πέθανε το 762 και έκτοτε οι Ισμαηλίτες, που δεν δέχονται στο κεφάλι τους κανέναν αρχηγό οποιουδήποτε τύπου, κάνουν ό,τι τους κατέδει. Έχουμε να κάνουμε εδώ με γνήσιους αναρ-

χικούς μουσουλμανικού τύπου. Ευτυχώς που δεν καταδέχονται να σκοτώσουν χριστιανούς, παρά μόνο σε έσχατη πολιτική ανάγκη. Στη Συρία θα προκύψει συχνά αυτή η ανάγκη. Όχι όμως και στην Ινδία. Υπάρχουν και εκεί Ισμαηλίτες, αλλά είναι κάπως αλλιώτικοι. Έχουν επικεφαλής έναν ζάπλοτο θρησκευτικό αρχηγό, τον Αγά Χαν, που δεν είναι όνομα αλλά τίτλος.

Ο Ισμαηλιτισμός θα γεννήσει τους Ντουρούζ, τους Μεμνημένους. Εμείς οι αμήτοι τους μεμνημένους Ντουρούζ τους λέμε Δρούζους. Οι Δρούζοι επέλεξαν για Θεό τον τελευταίο Φατιμίδη χαλίφη της Αιγύπτου, τον αλ-Χακίμ (996-1021). Και έλυσαν έτσι ένα σοβαρό θρησκευτικό πρόβλημα: της εξεύρεσης ενός ανθρώπου που να μπορούν να τον λατρεύουν σαν Θεό. Τον Αλλάχ δεν μπορούν να τον δουν. Ούτε καν να τον φανταστούν και να τον ζωγραφίσουν μπορούν, όπως οι χριστιανοί που δεν έχουν κανένα πρόβλημα με τις εικόνες. Βέβαια, τον Μωάμεθ που ήταν άνθρωπος, τον είδαν κάποτε, όμως απαγορεύεται αυστηρά να τον λατρεύουν σαν Θεό, επιτρέπεται μόνο να τον τιμούν σαν Προφήτη.

Επειδή όμως και οι πιο πνευματικές θρησκείες δυσκολεύονται να ξεχάσουν την αφετηριακή ειδωλολατρία, κάνουν κι αυτές κάποιες υποχωρήσεις όσον αφορά την πνευματικότητα και επαναφέρουν σε χρήση κάποια παλιά είδωλα. Ευτυχώς. Πατί αλλιώς δεν θα υπήρχε θρησκευτική τέχνη. Ούτε Αντρέι Ρουμπλιώφ, ούτε Θεοφάνης ο Έλληνας, ούτε Τζιότο, ούτε τίποτα. Οι Δρούζοι ήρθαν να καλύψουν ένα μουσουλμανικό λατρευτικό κενό. Ανακήρυξαν σε Άγιο έναν χαλίφη, ίσα ίσα για να έχουν κάτι πιο συγκεκριμένο απ' το Θεό να προσκυνούν. Έκαναν πολύ καλά, αν και δεν μας πέφτει λόγος. Μας πέφτει μόνο όταν σφάζουν και ρημάζουν τους χριστιανούς της Συρίας και του Λιβάνου. Αν και οι χριστιανοί δεν υστερούν καθόλου σε βαρβαρότητα σ' αυτή την περιοχή. Κυρίως οι Μαρωνίτες. Άλλη ιστορία πάλι αυτοί.

Στις αρχές του 5ου αιώνα ζούσε στα ψηλά βουνά του Λιβάνου ένας καλόγερος ονόματι Μάρων. Ο άνθρωπος, έπαθε των παθών του τον τάραχο και από τους διφροίτες και από τους μονοφροίτες χριστιανούς. Διότι ήταν μονοθελής. Ο μονοθελητισμός ή μονοενεργητισμός ήταν αίρεση που καταδικάστηκε από την ΣΤ' Οικουμενική Σύνοδο του 680. Οι μονοθελήτες είναι κι αυτοί διφροίτες, όπως οι ορθόδοξοι, οι καθολικοί και οι προτεστάντες. Πιστεύουν δηλαδή στη διπλή φύση του Χριστού, την

ανθρώπινη και τη θεϊκή. Δεν όμως πως αυτή η διπλή φύση εμφανίζεται μόνο με ένα πρόσωπο, αυτό του Θεού, αλλά μόνο όταν ο Θεός εκδηλώνει τη βούλησή του. Μ' άλλα λόγια για τους Μαρωνίτες ο Χριστός δεν είχε και ανθρώπινη και θεϊκή βούληση ταυτόχρονα, είχε μόνο θεϊκή βούληση.

Να 'μαστε, λοιπόν, ξανά στο μονοφυσιτισμό απ' την πίσω πόρτα. Ο μονοθελητισμός ήταν μια διπλωματική πρόταση του Αυτοκράτορα Ηράκλειου, που επεχείρησε να συμβιδάσει τους μονοφυσίτες με τους διφυσίτες, που τρώγονταν σαν τα σκυλιά, αν και χριστιανοί πρώτης ποιότητας και οι δυο. Ναι αλλά δεν πήραν υπ' όψη τους, τόσο ο ο ίδιος ο Αυτοκράτορας όσο και οι θεολόγοι του πως, αν ο Χριστός είχε μόνο θεϊκή βούληση, θα ήταν αδύνατο να πει εκείνο το βαθιά ανθρώπινο: Κύριε, απελθέτω απ' εμού το ποτήριον τούτο. Ο Μαρωνίτες είναι οι ξεχασμένοι στην περιοχή της Συρίας και του Λιβάνου παλιοί μονοθελήτες. Που κάποτε τους ανακάλυψε στη νότια Συρία και στις κορυφές των ορέων του Λιβάνου ο πάπας και τους πήρε μαζί του, ο πονηρός, για να τους κάνει πειθήνια όργανά του.

2. Ασσυριακή και Βαβυλωνιακή Αυτοκρατορία

Ο 8ος και ο 7ος π.Χ. αιώνας είναι η περίοδος της μεγάλης ακμής της Ασσυριακής Αυτοκρατορίας, που αρχίζει στον Περσικό Κόλπο και τελειώνει στα μεσογειακά παράλια, καλύπτοντας ολόκληρη την ανατολική μεσογειακή ακτή, μέχρι τη χερσόνησο του Σινά. Αυτόν τον καιρό η Κύπρος είναι φόρου υποτελής στους Ασσύριους. Που θα ονομαστούν έτσι από την πόλη Ασσούρ, νότια της Νινευί, απ' όπου ξεκίνησαν όλα γύρω στο 3000 π.Χ. με μια συνεχή επέκταση αυτής της πόλης-κράτους προς κάθε κατεύθυνση.

Ο Ασσούρ, που θα δώσει το όνομά του στην πόλη, ήταν θεός του πολέμου και της γονιμότητας ταυτόχρονα. Το ρόλο της θεϊκής συζύγου κρατούσε δίπλα του η Ιστάρ, γνωστή και με το ελληνικό της όνομα ως Ασάρτη. Η Ιστάρ είχε τα ίδια με το σύζυγό της θεϊκά καθήκοντα. Ήταν και αυτή θεά της γονιμότητας και του πολέμου. Την ίδια υπεριστορική θεά, οι Φοίνικες και

οι Εβραίοι τη λεν Χασορέτ, οι Άραβες Αθάρ και οι Έλληνες Αφροδίτη. Δεν είναι τυχαίο που η ελληνική παραλλαγή της Ιστάρ, η Αφροδίτη, θα γεννηθεί στην Κύπρο και μάλιστα στο νότιο τμήμα της, κοντά στην Πάφο. Βαδίζοντας από την Ασσούρ προς την Ελλάδα, είτε να σταματήσει λιγάκι για κανένα διασπαστικό πηδημάκι στην Κύπρο, που ήταν εμπόρικός σταθμός των Ασσυρίων.

Αυτοί οι άνθρωποι κρατούσαν στα χέρια τους για αιώνες το εμπόριο μιας τεράστιας περιοχής, που εκτεινόταν από την Καππαδοκία μέχρι τη χερσόνησο του Σινά και από τον Περσικό Κόλπο μέχρι τις ακτές της Μεσογείου. Με τη χάρη του Ασσούρ και κυρίως της Ασάρτης, όλα πήγαν καλά με τους γιους του θεϊκού ζεύγους, τους Ασσύριους. Που όταν κάποτε ήρθαν στην περιοχή από το βορρά δεν λέγονταν έτσι. Δεν ξέρουμε πώς λέγονταν. Έτσι κι αλλιώς, οι λαοί αποκτούν όνομα αφού πρώτα αποκτήσουν υπόσταση. Πρώτα φτιάχνεις το κρασί και μετά βάζεις την ετικέτα στο μπουκάλι. Άλλωστε, το καλό κρασί δεν είναι πρόβλημα ετικέτας. Οι διάφοροι λαοί που μπλέκονται ή διαδέχονται ο ένας τον άλλο στην πιο κρίσιμη για τον ανθρώπινο πολιτισμό περιοχή που εκτείνεται από τον Περσικό Κόλπο μέχρι τη Μεσόγειο έχουν διάφορα ονόματα. Πάντως, στην πλευρά της Ασίας και της Αφρικής, όλοι τους είναι σημιτικοί λαοί.

Ίσως μάλιστα να ήταν Σημίτες και οι Ελαμίτες που ζούσαν στη βορειανατολική ακτή του Περσικού Κόλπου. Απ' όπου, όπως είδαμε, ξεκίνησε ο περσικός πολιτισμός, την εποχή που δεν ήταν ακόμα περσικός αλλά ελαμιτικός. Ακριβώς δίπλα στους Ελαμίτες, στο σημερινό νότιο Ιράκ, ζούσαν οι Σουμέριοι. Και πιο πάνω, στην περιοχή της Βαβυλώνας, οι Ακκάδιοι. Ακόμα πιο πάνω, οι Ασσύριοι. Και δεξιότερα απ' αυτούς στο χάρτη, προς τη μεριά της Μεσογείου, οι Αραμαίοι. Όλοι αυτοί οι λαοί και οι απόγονοί τους, των Εβραίων και των Αράβων συμπεριλαμβανομένων, συναποτελούν τους αρχαίους και τους νέους Σημίτες.

Γύρω στο 2200 οι Ασσυριοί, οι κάτοικοι της Ασσούρ, αυτοί δηλαδή που θα ονομαστούν Ασσύριοι, ενσωματώνουν στο κράτος τους τους Ακκάδιους, που ζουν νοτιότερα. Αλλά στη συνέχεια ενσωματώνονται από τους Σουμέριους της περιοχής της Ουρ στο νότο. Σύμφωνα με τη βιβλική παράδοση, η Ουρ, που δεν απέχει πολύ από το βόρειο μυχό του Περσικού Κόλπου και που βρίσκεται στη μέση της απόστασης μεταξύ Βαβυλώνας και

Κόλπου, είναι η πατρίδα του πατέρα του Αβραάμ, του γενάρχη τόσο των Εβραίων όσο και των Αράβων. Υποτίθεται πως από δω, από την Ουρ άρχισαν το μεγάλο τους ταξίδι προς τη μεριά της Μεσογείου οι κοντινοί πρόγονοι του Αβραάμ για να σταματήσουν για λίγο στη σημερινή βόρεια Συρία και στη συνέχεια του ταξιδιού να φτάσουν πρώτα στην Αίγυπτο μαζί με άλλους Σημίτες, που προχωρούσαν ο ένας πίσω απ' τον άλλο προς τη Μεσόγειο, και να καταλήξουν τελικά στην Παλαιστίνη.

Ο Μωυσής θα πάρει από την Αίγυπτο τη δική του φυλή και θα την περάσει απέναντι, στη χερσόνησο του Σινά, το κομβικό σημείο όπου γίνεται ο τελικός διαχωρισμός ανάμεσα στους Εβραίους και στους Άραβες. Εβραίοι θα ονομαστούν αυτοί που θα συνεχίσουν το ταξίδι προς βορράν, προς τη Γη της Επαγγελίας, δηλαδή τη γη που υποσχέθηκε σαν έπαθλο ο Θεός στον περιούσιο λαό του, τους Εβραίους, αν εγκατέλειπαν τη λατρεία των ειδώλων και τα σχετικά βαρβαρικά και πίστευαν στον ένα και μοναδικό Θεό. Οι Εβραίοι θα εφεύρουν το μονοθεϊσμό στη χερσόνησο του Σινά και θα τον πάρουν μαζί τους στη Γη της Επαγγελίας. Τους άξιζε αυτό το βραβείο σε γη. Έκαναν το μεγάλο κατόρθωμα να συνοψίσουν όλους τους Θεούς σε έναν και καλό, ευκολύνοντας έτσι πολύ και τα του Θεού, και τα των σχέσεων του ανθρώπου με το Θεό. Ο Ένας και Μοναδικός Θεός είναι ό,τι πιο δύσκολο και μαζί πιο πρακτικό, αν και εξόχως αφηρημένο και αυταρχικό, συνέλαβε ποτέ το ανθρώπινο μυαλό.

Τους σημίτες Ασσυρίους τους σπρώχνουν συνεχώς προς τα κάτω οι σημίτες Αραμαίοι, που ζούσαν στην περιοχή της σημερινής Συρίας. Την περίοδο της πρώτης Ασσυριακής Αυτοκρατορίας (θα υπάρξει και δεύτερη) οι Ασσύριοι είναι διαρκώς απασχολημένοι με τους Αραμαίους. Κάνουν 28 εκστρατείες εναντίον τους, αλλά δεν καταφέρνουν να βγουν στη Μεσόγειο. Απογοητευμένοι, στρέφονται προς τη μεριά του Περσικού Κόλπου. Σου λεν, αφού δεν μπορούμε να έχουμε μια θάλασσα, ας έχουμε τουλάχιστον έναν κόλπο. Και ούτως πως προκύπτει η πρώτη Ασσυριακή Αυτοκρατορία που συμπεριλαμβάνει και τους Βαβυλώνιους, δηλαδή τους Ακκάδιους, για να τους πούμε αλλιώς. Αλλά και τους Σουμέριους, που είναι η ουρά των Ακκάδιων προς νότο.

Τον 11ο αιώνα ο Αραμαίοι θα στριμώξουν τόσο πολύ τους Ασσυρίους, που τελικά θα τους υποχρεώσουν να διαλύσουν την

πρώτη αυτοκρατορία τους. Από τα τεμάχιά της θα δημιουργηθούν ένα σωρό κρατίδια. Τα οποία όμως θα ενοθούν και πάλι για να προκύψει έτσι τον 9ο αιώνα η δεύτερη Ασσυριακή Αυτοκρατορία. Αυτή τη φορά οι Αραμαίοι που κατοικούν στην περιοχή της σημερινής Συρίας θα τα βρουν μπαστούνια. Οι Ασσύριοι θα καταφέρουν τελικά να βγουν στη Μεσόγειο, που είναι το μεγάλο τους όνειρο. Ο λαμπρός ασσύριος βασιλιάς Σαργών Β' (722-705) θα γίνει σημαίνον πρόσωπο της Βίβλου. Είναι ο καταστροφέας της Σαμάρειας, της πρωτεύουσας του βασιλείου του Ισραήλ στο βόρειο τμήμα της Παλαιστίνης. Το βασίλειο του Ιούδα στο νότο, η Ιουδαία, θα προκύψει μετά την κατάληψη της Σαμάρειας από τον Σαργών το 722 (ή το 721), τον άνθρωπο που θα ζαλίσει τους Εβραίους και θα τους κάνει να μπερδέψουν τα μπούτια τους. Οι Εβραίοι του ενιαίου κράτους του Ισραήλ, πριν τη διάσπασή του σε Βόρειο και Νότιο Βασίλειο, γοητεύονται τόσο από τους θεούς των κατακτητών Ασσυρίων και κυρίως από την Αστάρτη, που πάρα πολύ συχνά ξεχνούν τον ένα και μοναδικό Θεό και το ρίχνουν στην πλάκα και κυρίως στο πήδημα. Τα ασσυριακά ήθη ευνοούν πολύ το σεξ. Απ' αυτήν την άποψη και μόνο, θα ήθελα να είμαι Ασσύριος της εποχής εκείνης.

Το κράτος του Ισραήλ στο βορρά, από τότε που αποσχίστηκε απ' αυτό και αυτονομήθηκε το «ευσεβές» κράτος του Ιούδα στο νότο, δεν είναι πλέον εβραϊκό, είναι ασσυροεβραϊκό. Βέβαια, οι Σαμαρείτες στο εβραϊκό κράτος του Βορρά, μετά τη διάσπαση του ενιαίου εβραϊκού κράτους και την αυτονόμηση του Νότου, επιμένουν να αυτοχαρακτηρίζονται Εβραίοι, αλλά οι άλλοι Εβραίοι, οι νότιοι, οι Ιουδαίοι, οι «καλοί Εβραίοι», ούτε να τους φτύσουν δεν καταδέχονται μέχρι την εποχή του Χριστού. Ο καημένος ο Χριστός υποχρεώθηκε να φτιάξει την παραβολή της καλής Σαμαρείτιδος για να πείσει τους Ιουδαίους πως στη Σαμάρεια υπάρχουν και καλοί άνθρωποι.

Υπήρχαν πράγματι. Δεν έγιναν όλοι οι κάτοικοι του παλιού Βασιλείου του Ισραήλ ειδωλολάτρες υπό την επίδραση της Θεάς-Πόρνης, της Αστάρτης, που οι Ασσύριοι ποτέ δεν παραλείπουν να την πάρουν μαζί τους στα ταξίδια. Άλλωστε, και στις μέρες μας υπάρχουν μπορντέλα για στρατιώτες. Φυσικά, και για χριστιανούς στρατιώτες. Πάντα είχα την απορία πώς τα βολεύουν

οι υποψήφιοι Άγιοι με το πουλί τους, όταν σηκώσει το κεφάλι του για να κεληδήσει. Όποιος αγαπάει τα ζώα, αγαπάει και τα πουλιά. Όποιος αγαπάει τη φύση, την αγαπάει ολόκληρη, δεν εξαιρεί ούτε τα πουλιά, ούτε το «πουλί» του.

Τη δεύτερη Ασσυριακή Αυτοκρατορία θα την οδηγήσει στον κολοφώνα της δόξας της ο περίφημος Ασούρ-μπαν-απλί, ή Ασουρ-μπανιπάλ, ή Σαρδανάπαλος (669-627 π.Χ.). Αυτός ο άνθρωπος αγαπάει πολύ τα γράμματα και τις τέχνες, ου μην αλλά και τις γυναίκες. Το θρυλικό όνομά του επιζεί μέχρι τις μέρες μας. Σαρδανάπαλο λέμε τον επιρρεπή σε ηδονές πάσης φύσεως. Και όλα αυτά υπό την προστασία της Ασάρτης, της Αφροδίτης, για να πούμε στα ελληνικά το όνομα της θεάς που κρατάει στα χέρια της, και για να κυριολεκτούμε, ανάμεσα στα σκέλια της, την ίδια τη ζωή.

Ο Ασουρμπανιπάλ είναι αυτός που θα χτίσει μια καινούργια πρωτεύουσα για το κράτος του, τη Νινευί. Λέγεται πως η βιβλιοθήκη της Νινευί είχε 5.000 τόμους. Δηλαδή ρολά πατύρων. Η επιστήμη αρχίζει εδώ, στη Νινευί. Το δωδεκαδικό σύστημα μέτρησης (η ντουζίνα) θα εμφανιστεί εδώ, στη Νινευί. Το δώδεκα και τα πολλαπλάσιά του παραμένουν μέχρι τις μέρες μας μονάδες μέτρησης του χρόνου. Δώδεκα είναι οι ώρες του φωτός και δώδεκα του σκότους μέσα στο εικοσιτετράωρο. Που δεν είναι δεκάωρο, κατά το πολύ πιο βολικό δεκαδικό σύστημα μέτρησης, διότι το πλήρες, το κυκλικό μοιρογνωμόνιο, που χρησιμοποιείται από τότε στη μέτρηση του κύκλου και των κυκλικών κινήσεων των αστεριών, είχε χωριστεί τότε σε 360 μοίρες (μοιράδια, ίσα μέρη). Το 360 είναι πολλαπλάσιο του 12. Τα ρολόγια καταγίνονται από το μοιρογνωμόνιο. Δεν τους φαίνεται πλέον, γιατί δεν είναι ηλιακά. Όμως, όλα τα ρολόγια μετρούν τον κύκλο που κάνει η γη γύρω από τον ήλιο, με τρόπο αστρονομικό. Η αστρονομία θα γεννηθεί στη Νινευί και θα τελειοποιηθεί στη Βαβυλώνα.

Η Ασσυρία, όμως, θα πεθάνει στη Νινευί. Την ένδοξη Νινευί τη βαρουν οι Αιγύπτιοι, τη βαρουν και ο Αραμαίοι, αλλά τελικά την αλώνουν οι Μήδοι το 612 π.Χ. Και το 625 π.Χ. την καταστρέφουν. Η ώρα της Περσικής Αυτοκρατορίας, που θα διαδεχτεί την Ασσυριακή, πλησιάζει. Πρώτα όμως πρέπει οι Πέρσες να αφομοιώσουν μάλλον παρά να υποτάξουν τους Μήδους. (Όταν ένα μικρό δείγμα του κράματος Περσών και Μήδων έφτασε στην

Ελλάδα, οι Έλληνες τους εξέλαβαν όλους για Μήδους. Και γι' αυτό τους νικηφόρους πολέμους μαζί τους τούς ονόμασαν Μηδικούς. Με την ίδια λογική, οι ίδιοι πόλεμοι θα μπορούσαν να λέγονται, σήμερα, Κουρδικοί αφού οι Κούρδοι είναι απόγονοι των αρχαίων Μήδων).

Μπορεί η Ασσυρία να κατέρρευσε, δεν κατέρρευσε όμως μαζί της και η Βαβυλωνία στον ασσυριακό νότο. Μέχρι το 625 π.Χ. η Ασσυρία και η Βαβυλωνία είναι το ίδιο πράγμα, ενώ η Νινευί και η Βαβυλώνα είναι δίδυμες πόλεις από πολιτιστικής απόψεως. Άλλοτε έχει το πάνω χέρι η βόρεια περιοχή, άλλοτε η νότια, αλλά πάντως και οι δυο περιοχές της Μεσοποταμίας θα πορεύονται μαζί στην ιστορία μέχρι να εμφανιστούν οι Μήδοι.

Ωστόσο, ο μεγάλος βασιλιάς-νομοθέτης της Βαβυλώνας, ο Χαμουραμί (1792-1750 π.Χ.) είναι πολύ προγενέστερος του Ασούριου Ασουρμπανιπάλ, του οποίου μπορεί να θεωρείται δάσκαλος παρά τον πολύ μεγάλο ιστορικό χρόνο που τους χωρίζει. Όμως οι παλιοί Βαβυλώνιοι, που λέγονται και Ακκάδιοι, θα δείξουν την αξία τους μετά την πτώση της ασσυριακής Νινευί, τότε που θα μείνουν μόνοι. Προς το παρόν πάντως το νότιο τμήμα της υπό κατάρρευση Ασσυριακής Αυτοκρατορίας, η Βαβυλωνία ή Ακκαδία, μένει έξω από το πεδίο δράσης των Περσών.

Η μεταασσυριακή Βαβυλώνα, το λεγόμενο Νεοβαβυλωνιακό κράτος, θα φτάσει στην οικονομική και πολιτιστική κορυφή του με τον Ναβουχοδονόσορα (605-562 π.Χ.). Όμως λίγα χρόνια μετά το θάνατό του, ο Κύρος ο Μέγας, ο πολύ μεγάλος Πέρσης βασιλιάς, θα καταλάβει τη Βαβυλώνα το 539 π.Χ. και θα την κάνει περσική. Ύστερα απ' αυτό το κατόρθωμα οι διάδοχοί του σκέφτονται προφανώς πως είναι πολύ απλό πράγμα να κατακτήσουν και την Ελλάδα. Ναι αλλά η Ελλάδα έχει νερό. Και οι Πέρσες, όπως και οι άλλοι, οι πριν απ' αυτούς κάτοικοι της ίδιας περιοχής, δεν καταλαβαίνουν και πολλά από θάλασσα. Άλλο Βαβυλώνα και άλλο Σαλαμίνα.

Μια και βρεθήκαμε δίπλα στον Ναβουχοδονόσορα, πρέπει να πούμε πως αυτόν τον μάλλον ασήμαντο βασιλιά των Νεοβαβυλωνίων τον έκαναν διάσημο οι Εβραίοι. Τον καιρό που βασιλεύει, η περιοχή της Παλαιστίνης ανήκει στο κράτος του. Οι Εβραίοι ξεγειρώνουν και προσπαθούν να διώξουν από την περιοχή τους βαβυλώνιους κατακτητές. Όμως αυτοί όχι μόνο τους

συντρίβουν και καταστρέφουν τα Ιεροσόλυμα, αλλά στέλνουν αιχμαλώτους στη Βαβυλώνα το 587 π.Χ. μια πολύ μεγάλη ομάδα Εβραίων. Πρόκειται για την περιφημη βαβυλωνιακή αιχμαλωσία, που θα παίξει τεράστιο ρόλο στην ιστορία των Εβραίων. Ωστόσο, οι Βαβυλώνιοι όχι μόνο δεν καταφέρνουν να διαλύσουν τους πολύ ζωντανούς Εβραίους αιχμαλωτίζοντάς τους, αλλά δημιουργούν άθελά τους και μια δεύτερη εστία ανάπτυξης του φοβερού και τρομερού εβραϊκού εθνικισμού, μακριά από την Παλαιστίνη. Αυτοί οι άνθρωποι, οι Εβραίοι, δεν παίζονται με τίποτα. Όπου και να τους πετάξεις, ό,τι και να τους κάνεις ξαναγεννιούνται στα γρήγορα από τις στάχτες των παλιών και νέων κρεματορίων. Το κυνήγι των Εβραίων είναι τόσο μάταιο, όσο και το κυνήγι του λιονταριού με σφεντόνα. Ο Ναβουχοδονόσωρ έστειλε πολύ νωρίς το μήνυμα στον Χίτλερ, αλλά πού αυτός ο χοντροκέφαλος. Μερικοί διαβάζουν μόνο εθνική ιστορία, λες και οι άλλοι λαοί δεν έχουν εθνική ιστορία, λες και οι δημιουργοί της έννοιας εθνικισμός δεν είναι οι Εβραίοι.

Οι Εβραίοι κατέληξαν στον εθνικισμό διά του Ενός Θεού, που επειδή τον εφηύραν τον ήθελαν αποκλειστικά δικό τους. Ίσως μου πείτε, εντάξει με το δικό τους Θεό, δικός τους είναι ό,τι θέλουν τον κάνουν. Όμως υπάρχει και ο Θεός των Ελλήνων. Δεν λέω, υπάρχει, αλλά δυστυχώς δεν είναι Θεός φτιαγμένος σπέσιαλ για Έλληνες. Ο Θεός των χριστιανών είναι κοινό-χρηστος Θεός. Άσε που κι αυτός είναι εβραϊκής καταγωγής. Γι' αυτό θα σας συμβούλευα να πιστεύετε μόνο στη θεά Αφροδίτη, δηλαδή την Ασάρτη, και όλα θα παν καλύτερα με τη βοήθειά της- μεγάλη η χάρη της. Ο Μεγαλέξαντρος, που θα πεθάνει το 323 στη δική του από το 331 Βαβυλώνα, την Μπαμπ-ιλί για να πούμε σωστά το όνομα, αγαπούσε πολύ την Ασάρτη, θεά του πολέμου και μαζί θεά της γονιμότητας.

3. Οι Βεδουίνοι της Παλμύρας

Το 1830 η έρημος της Συρίας, αλλά μόνο αυτή και όχι ολόκληρη η Συρία, απόκτησε βασιλιά. Ένας βεδουίνος φύλαρχος χριέ-

ται από τον οθωμανό σουλτάνο, στην επικυριαρχία του οποίου βρίσκεται η Συρία εκείνον τον καιρό, Βασιλιάς της Ερήμου, προκειμένου να ρεγουλάρει τις άτακτες κινήσεις των τριών φυλών των νομάδων της ερήμου της Συρίας.

Η εν λόγω έρημος περιεβάλλεται σαν φράγμα ανάμεσα στην άκρως περιπελεγμένη φυλετικά χώρα που λέγεται Συρία και το γειτονικό Ιράκ. Οι Βεδουίνοι, χρησιμοποιώντας σαν ορμητήριο την πόλη-όαση Παλμύρα, αιώνες ατέλειωτους μπαινόβγαιναν με την πιο μεγάλη άνεση στην καλλιεργημένη περιοχή της Συρίας, προς τη μεριά της Μεσογείου. Άρπαζαν ό,τι μπορούσαν ν' αρπάξουν και επέστρεφαν στο ορμητήριό τους, την πανάρχαια πόλη Ταντμόρ (Φοινικόπολη), που θα εμφανιστεί στην ιστορία το 3000 π.Χ. και που θα βαφτιστεί Παλμύρα από τους εξελληνισμένους Σύρους κατά την περίοδο της ακμής του ελληνιστικού βασιλείου των Σελευκιδών, το γεωγραφικό κέντρο του οποίου βρισκόταν στην περιοχή της σημερινής Συρίας.

Η Παλμύρα είναι η πιο παράξενη και γοητευτική πόλη που εμφανίστηκε ποτέ στην ανθρώπινη ιστορία. Πρώτα πρώτα γιατί, αν και πόλη της ερήμου, είναι πνιγμένη στο πράσινο. Η Παλμύρα είναι μια τεράστια όαση. Έτσι ονόμαζαν οι αρχαίοι Αιγύπτιοι την εύφορη γη στη μέση της ερήμου, στα σημεία εκείνα στα οποία η θάλασσα του γλυκού νερού που υπάρχει από κάτω θρίσκει τρόπο να τρυπήσει σε ένα χαλαρό σημείο τη σκληρή επιφάνεια που κατακάνει τις δεξαμενές ύδατος, οι οποίες γεμίζουν με το αποστραγγισμένο νερό της βροχής που φέρνουν τα υπόγεια φυσικά κανάλια από μακρινότερες περιοχές. Έχουμε να κάνουμε εδώ με ένα από τα πιο εντυπωσιακά φυσικά φαινόμενα. Οι οάσεις συνεχίζουν πάντα να προκαλούν δέος. Πόσο μάλλον σε μια εποχή που ο Θεός κυκλοφορούσε ελεύθερα μέσα στη φύση πριν εξατμισθεί και πάει στον ουρανό. Η αρχαία αιγυπτιακή λέξη όαση θα περάσει σ' όλες τις γλώσσες, αρχίζοντας από την ελληνική, για να ορίζει είτε την κατάσταση, είτε τον τόπο της ξαφνικής ακακούφισης που νιώθει κανείς ύστερα από μια βασανιστική περιπλάνηση, είτε σε τόπο, είτε σε χρόνο.

Η πόλη-όαση της Παλμύρας από αρχαιοτάτων χρόνων θα γίνει ο κύριος εμπορικός σταθμός στο διαμετακομιστικό εμπόριο ανάμεσα στην Ασία και τη Μεσόγειο. Μαζί με τους εμπόρους όλων των φυλών θα δίνουν ραντεβού στην Παλμύρα και οι θεοί

όλων των λαών της Ασίας και της Μεσογείου. Εδώ μπορούσε να διαλέξει κανείς το Θεό που του χρειαζόταν με την ίδια άνεση που διάλεγε το εμπόρευμα που του χρειαζόταν. Η αρχαία Παλμύρα ήταν ένα πλήρες δειγματολόγιο θεών και θρησκειών. Ωστόσο, μέσα στο μεγάλο πλήθος των θεών θα διαπρέψει ένας, ο Μπελ, ή Βαάλ, όπως τον έλεγαν οι Εβραίοι. Ο Μπελ είχε δύο ακόλουθους, τον Παριμπόλ και τον Αγκλιμπόλ. Οι τρεις μαζί σχημάτιζαν ένα είδος Αγίας Τριάδας. Ένας τέταρτος θεός ονόματι Μπαλοσαμίν έπαιζε ρόλο εγγυητή για την καλή λειτουργία της τριάδας.

Από το όνομα του Μπαλοσαμίν θα προκύψει η αραβική λέξη βάλαμο. Ο Θεός είναι βάλαμο για τις πληγές που δημιουργεί στην ψυχή ο φόβος του θανάτου. Όμως, βάλαμο χρησιμοποιείται και στην ταρίχευση. Αφού, λοιπόν, το σώμα διατηρείται υπό μορφήν μούμας όταν υποστεί μια επεξεργασία με βάλαμο, ίσως μαζί μ' αυτό να μπορεί να μουμιποιηθεί και η ψυχή! Κι αφού το βάλαμο δεν είναι παρά μια αρωματική και αντισηπτική ρητίνη, ένα κολλώδες υγρό, που το παίρνουμε χαράσσοντας τον κορμό ή αποστάζοντας τα φύλλα κάποιων ρητινούχων δέντρων, δεν μπορεί παρά να μεταγγίζει τη συνεχώς ανανεούμενη ζωή των φυτών και στα ζώα. Κυρίως στο ζώον άνθρωπος, το μόνο απ' όλα τα ζώα που ξέρει πως θα πεθάνει και γι' αυτό παίρνει έγκαιρα τα μέτρα του, φροντίζοντας είτε για το βαλοσάμωμα αν είναι Φαραώ, ή έστω Λένιν, είτε για την αθανασία της ψυχής, αν είναι καλός χριστιανός. Όπως και να δεις το πράγμα, ο Μπαλοσαμίν μπαλοσαμώνει. Κυρίως στις οάσεις, όπου το θαύμα της ζωής στη φυτική του μορφή παίρνει διαστάσεις εντελώς συναρπαστικές.

Για να καταλάβετε καλύτερα τη φυσική αλλά και τη μεταφυσική σημασία του βαλοσάμου, πιέστε... ρετσίνα. Οι αρχαίοι Έλληνες διαπίστωσαν πως αν ρίξεις ρητίνη (βάλαμο) πεύκου στο κρασί, το διατηρείς όσο θέλεις. Το «ζωντανό» κρασί όταν το βαλοσαμώνεις με ρητίνη πεύκου, παραμένει ζωντανό για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από το αβαλοσάμωτο, που είναι πάντα έτοιμο να πεθάνει και να γίνει ξίδι. Η ρετσίνα, λοιπόν, είναι βαλοσαμωμένο κρασί που διαφέρει απ' τη μούμα, γιατί βαλοσαμώνεται πολύ πιο εύκολα και διότι η μούμα δεν πίνεται. Ούτε τρώγεται. Απλώς συντηρεί την έννοια της αθανασίας με τρόπο ορατό.

Δυστυχώς όμως, ούτε οι επιθυμίες, ούτε οι ιδέες βαλοσαμώνο-

νται. Και αυτό αφορά τόσο τους ειδικευμένους στο βαλοσάμωμα της ψυχής, όσο και τους ειδικευμένους στο βαλοσάμωμα των ιδεών. Παρά ταύτα, ο Μπαλοσαμίν συνεχίζει να κάνει θαύματα. Ακόμα και το ηλεκτρικό ψυγείο κατάγεται απ' αυτόν το σπουδαίο θεό-συντηρητή. Και κανείς δεν ξέρει καλύτερα από τους Βεδουίνους, τους καμηλιέρηδες εμπόρους, που μεταξύ πολλών άλλων εμπορεύονται και τα μπαχαρικά της Ανατολής, την εμπορική σημασία της συντήρησης της φρέσκιας τροφής με μια μεγάλη ποικιλία βαλοσάμων, σαν το αλάτι, σαν το πιπέρι, σαν την κανέλλα. Δύσκολα περνάς από την έρημο τα ευπαθή φυσικά προϊόντα αν δεν είσαι καλά εξοικειωμένος με την έννοια της αθανασίας στις πολλές παραλλαγές της.

Πρώτα, λοιπόν, θα προσπαθήσεις να χαρίσεις αθανασία στη ζωντανή ύλη με το βαλοσάμωμα, κι όταν συνειδητοποιήσεις πως αυτό είναι απολύτως αδύνατο, θα το γυρίσεις στην αθανασία της ψυχής, όπου τα πράγματα είναι πολύ εύκολα, αφού κανείς ποτέ δεν είδε μια βαλοσαμωμένη ψυχή. Ο ρεαλισμός προηγείται του σουρεαλισμού και στη ζωή και στην τέχνη και στις θρησκείες. Μόνο που μερικοί εκλαμβάνουν το σουρεαλισμό τους ως ρεαλισμό και χαρακτηρίζουν σουρεαλιστή εσένα, που είσαι τόσο ρεαλιστής όσο χρειάζεται για να καταλαβαίνεις πως ευκολότερα βαλοσαμώνει κανείς το σώμα παρά την ψυχή. Μεγάλε Μπαλοσαμίν, δώσ' μου βάλαμο να βαλοσαμώσω το φόβο του θανάτου. Όχι το δικό μου, εγώ τον βαλοσάμωσα ήδη, αλλά αυτών που περιφέρονται από Θεό σε Θεό ψάχνοντας για το καλύτερο βάλαμο. Ρετσίνα, κύριοι, πιέστε ρετσίνα απ' αυτήν που πίνουν και οι θεοί όταν κατεβαίνουν στην Πλάκα - και κόψτε την πλάκα. Αν δεν σας αρέσει το βάλαμο που λέγεται ρετσίνα, θρέστε καμιά Ζηνοβία τόσο όμορφη, τόσο έξυπνη και τόσο μορφωμένη όσο η περίφημη βασίλισσα της Παλμύρας (267-273 μ.Χ.). Πιο πίσω στην ιστορία δεν μπορώ να σας στείλω. Θα το επιχειρούσα πάντως αν ήμουν δέβαιος πως την Παλμύρα την έχτισε ο βασιλιάς Σολομών, όπως λέει ο διβλικός μύθος. Αλλά οι αρχαιολόγοι δεν μπορούν να φτάσουν τόσο μακριά.

Χωρίς αμφιβολία, οι Βεδουίνοι είναι οι βασιλιάδες της ερήμου, καλά το κατάλαβε ο τούρκος σουλτάνος. Όχι μόνο της συριακής, εκεί που θα στήσουν τους στύλους τους οι χριστιανοί στυλίτες μοναχοί, που όταν κουράστηκαν ψάχνοντας για τροφή

για το σώμα στην έρημο το γύρισαν στο ψάξιμο της πνευματικής τροφής, αλλά και της αραβικής ερήμου, εκεί δίπλα. Και της Σαχάρας, της μητρικής ερήμου όλων των ερήμων της Μέσης Ανατολής, λίγο παραπέρα.

Οι Βεδουίνοι δεν είναι ακριβώς Άραβες, είναι οι πρόγονοι των Αράβων. Που από αρχαιότατων χρόνων περιφέρονται στις ερήμους άλλοτε σαν έμποροι, άλλοτε σαν επαγγελματίες πολεμιστές και, το συνηθέστερο, σαν λητοσυμμοριτες, εντελώς άσχετοι με το δικό μας Δημοκρατικό Στρατό του εμφυλίου πολέμου. Σούρτα φέρτα, λοιπόν, αδιάκοπα μέσα στην έρημο οι Βεδουίνοι, από την εποχή που δεν λέγονταν ακόμα έτσι, αφού κάποτε δεν υπήρχαν ούτε Άραβες ούτε Εβραίοι, αλλά μόνο Σημίτες, που είναι οι κοινοί πρόγονοι και των Αράβων, Βεδουίνων (νομάδων) και Φελάχων (γεωργών), και των Εβραίων.

Οι σημερινοί Βεδουίνοι είναι περίπου ίδιοι από την εποχή της Βίβλου και παλιότερα ακόμα. Ζωντανά μνημεία και της προϊστορίας και της ιστορίας της Μέσης Ανατολής. Σε όλες τις ερήμους της Μέσης Ανατολής υπάρχουν Βεδουίνοι, αλλά μόνο αυτοί της Συρίας κατάφεραν να γράψουν ιστορία. Βλέπεις, η εύφορη παραλιακή ζώνη δεν απέχει πολύ από την έρημο της Συρίας κι αυτό ευκολύνει και το εμπόριο και τη ληστεία, κυρίως σε εποχές που το εμπόριο και η ληστεία ήταν ακόμα πρώτα ξαδέφια. (Αυτή η παλιά συγγένεια εν πολλοίς υπάρχει και στις μέρες μας). Η Παλμύρα, το εμπορικό και ληστρικό κέντρο των Βεδουίνων της Συρίας, χρωστάει τη λάμψη του και τον πλούτο του στην τριπλή ικανότητα των Βεδουίνων να εμπορεύονται, να πολεμούν και να ληστεύουν. Τη θρυλική βασίλισσά τους, τη Ζηνοβία, πρέπει να τη φανταστούμε σαν μια σπουδαία λησταρχίνα μάλλον παρά σαν βασίλισσα.

Στα αραβικά, Μπιντού (ενικός Μπιντάουι) και εξευρωπαϊσμένα Βεδουίνοι, σημαίνει κάτοικοι της υπαίθρου. Όχι του χωριού που βρίσκεται στην υπαίθρο, αλλά της χωρίς χωριά υπαίθρου. Εμείς τους λέμε νομάδες, αλλά δεν έχουν καμιά σχέση με τους βοσκούς νομάδες που ξέρουμε. Οι Βεδουίνοι δεν έχουν μόνο πρόβατα, κατσίκια και γελάδια. Έχουν κυρίως άλογα και καμήλες. Τις καμήλες τις χρησιμοποιούν σαν μεταφορικά μέσα, μέσα στην έρημο, και τα άλογα τα χρησιμοποιούν κυρίως για πόλεμο στις παρυφές της ερήμου, εκεί που τα κορόιδα οι φελάχοι (γεωργός

σημαίνει η λέξη στα αραβικά) σπέρνουν και θερίζουν, θα 'λεγες μόνο και μόνο για να ταΐζουν τους Βεδουίνους.

Προκειμένου να δηλώσουν τη συγγενεία τους με τους εκτός ερήμου Άραβες, ίσως για να τους ρημάζουν χωρίς τύψεις, οι Βεδουίνοι ισχυρίζονται πως είναι απόγονοι του Ναβαϊώθ. Που ήταν γιος του Ισμαήλ. Που ήταν γιος του Αβραάμ, του κοινού γενάρχη των Αράβων και των Εβραίων. (Από σπόντα και ημών των χριστιανών, αλλά μόνο όσον αφορά την πνευματική μας υπόσταση ως χριστιανών). Όσους ενδιαφέρονται για τα γενεαλογικά δέντρα (εγώ προσωπικά δεν δίνω πεντάρα για τέτοιου είδους δέντρα) τους πληροφορώ πως ο Αβραάμ ήταν γιος του Θάβρα, ο δε Θάβρα ήταν απόγονος του Νάβε. Ο Αβραάμ είχε δυο γιους. Ο πρωτότοκος, ο Ισμαήλ, δεν ήταν και γιος της γυναίκας του, της Σάρας. Τον έκανε με μια δούλα ονόματι Άγαρ, με τη συγκατάθεση πάντως της στείρας Σάρας. Όμως, στα γεράματά της και με τη βοήθεια του Θεού, η σύζυγος του Αβραάμ, η Σάρα (η Μάρα, δηλαδή η Μαρία, θα εμφανιστεί αργότερα) θα γεννήσει έναν παιδαρο, που θα τον πουν Ισαάκ. Από τον Ισαάκ κατάγονται οι Εβραίοι, από τον ετεροθαλή αδερφό του, τον Ισμαήλ, κατάγονται οι Άραβες. Μη με ρωτάτε πού το ξέρω, ρωτήστε με καλύτερα πού ξέρω πως πρόγονός μου είναι ο Πλάτων. Μου το είπε ο Πλεύρης. Αυτός ξέρει καλύτερα.

Πάντως, ο Ιώβ της Παλαιάς Διαθήκης ήταν Βεδουίνος, λεν οι Βεδουίνοι, χωρίς να αντιλέγουν ούτε οι Εβραίοι, ούτε οι άλλοι Άραβες. Πράγματι, ο Ιώβ δεν φαίνεται να έχει στενή συγγένεια με τον Αβραάμ αν και είναι και σύγχρονός του και συμπατριώτης του. Φαίνεται πως ο Ιώβ κυκλοφορούσε αδέσποτος στην έρημο, κάνοντας ιώθεια υπομονή, έτσι που ο Θεός δοκίμαζε και ξαναδοκίμαζε την αντοχή του μέσα στην ξεραϊλα της ερήμου, λες και ήταν άρμα μάχης του Ρόμελ, απ' αυτά που κινούνταν με άνεση στην άμμο της ερήμου.

Επειδή, λοιπόν, οι Βεδουίνοι προέρχονται από διαφορετικό αραβικό κλάδο, όταν οι Άραβες ανακάλυψαν το μωαμεθανισμό έγιναν μεν μωαμεθανοί κι αυτοί, αλλά εντελώς της πλάκας. Οι σημερινοί, όπως και οι παλιότεροι Βεδουίνοι, ούτε προσεύχονται πέντε φορές την ημέρα όπως όλοι οι καλοί μουσουλμάνοι (για να ακριβολογούμε, δεν προσεύχονται ποτέ), ούτε το Κοράνι διαβάζουν (για να ακριβολογούμε, δεν έχουν ιδέα τι σόι πράμα

είναι αυτό το ιερό βιβλίο), ούτε από ραμαζάνι καταλαβαίνουν, ούτε τις τροφές διακρίνουν σε καθαρές και ακάθαρτες, και συνελπώς τρων με μεγάλη όρεξη χοιρινό όταν το βρουν. Κι αν αφήσεις δίπλα τους καμιά νταμιτζάνα κρασί, θα την στραγγίξουν μέχρι την τελευταία σταγόνα. Παλιότερα, κάθε προσκυνητής που πήγαινε στη Μέκκα έπρεπε να πληρώνει διόδια στην περίπτωση που περνούσε απ' τα μέρη τους. Αλλιώς, αντί να πάει στη Μέκκα, πήγαινε κατ' ευθείαν στον παράδεισο.

Όμως, μην τους εκλάβετε για πρωτόγονους, γιατί οι Βεδουίνοι έχουν μια προφορική ποίηση απ' τις πιο σπουδαίες που υπάρχουν στον αραβικό κόσμο. Και είναι τόσο καλοί αφηγητές όσο και καβαλάηδες. Δεν πως ένας Βεδουίνος δικαιούται να μην έχει ιδέα για το γενεαλογικό του δέντρο, αλλά αν δεν ξέρει το γενεαλογικό δέντρο της φοράδας του, την πάτησε. Θα γίνει ρεζίλι, και όλοι στη φυλή θα τον βλέπουν με λοξό μάτι. Τα περίφημα αραβικά άλογα είναι τα άλογα των Βεδουίνων Προαράδων.

Οι δικοί μας Γύφτοι (Αιγύπτιοι σημαίνει η λέξη) ίσως είναι παρακλάδι εκείνων των Βεδουίνων, που ήρθαν κατά τα μέρη μας όταν κάποτε βγήκαν έξω απ' το συνηθισμένο δρόμο τους μέσα στις ερήμους. (Οι Γύφτοι δεν πρέπει να συγχέονται με τους Τσιγγάνους, που είναι ινδικής καταγωγής, αν και κατά κανόνα συγχέονται λόγω του ίδιου χρώματος της επιδερμίδας). Η Συρία είναι κάργα από Βεδουίνους, που σιγά σιγά εγκαταλείπουν τον πλάνητα βίο και νοικοκυρεύονται κι αυτοί, οι σαχλοί.

4. Η Συρία των Φοινίκων, των Σελευκιδών και των Ρωμαίων

Οι αρχαιότεροι κάτοικοι της Συρίας είναι οι Φοίνικες, λαός θαλασσινός ξαπλωμένος σε μια μεγάλη παραλιακή ζώνη, που αρχίζει στη Λατάκια (είναι η αρχαία Λαοδίκεια), όχι πολύ μακριά από τα σημερινά σύνορα της Συρίας με την Τουρκία, και τελειώνει λίγο νοτιότερα από το γεωγραφικό κέντρο του σημερινού κράτους του Ισραήλ, κοντά στην αρχαία Ιόπη, τη σημερινή Γιάφα, που έχει ενωθεί με το Τελ-Αβίβ. Τα πρώτα ασαφή αρχαιολογικά ίχνη των Φοινίκων τοποθετούνται στην αρχή της

3ης χιλιετίας. Σχετικά έγκυρες μαρτυρίες έχουμε για την περίοδο της ιστορίας τους από τις αρχές της 2ης χιλιετίας μέχρι την εξαφάνισή τους τον 2ο π.Χ. αιώνα, όταν οι Ρωμαίοι, καταστρέφοντας τη σπουδαιότερη αποικία τους, την Καρχηδόνα (Καρτ Χαντάστ στα φοινικικά), που το κέντρο της Αυτοκρατορίας της βρισκόταν στη σημερινή Τυρούς, καταστρέφουν και τις μητροπολιτικές φοινικικές πόλεις στα παράλια της σημερινής Συρίας, του Λιβάνου και του Ισραήλ. Το γεγονός πως οι δύο αρχικές εστίες του χριστιανισμού τοποθετούνται σε πρώην φοινικικές περιοχές, στα παράλια της Συρίας η μιά και στην Καρχηδόνα η άλλη, δείχνει ότι οι κατακτημένοι από τους Ρωμαίους απόγονοι των Φοινίκων θα γίνουν οι πιο φανατικοί οπαδοί της νέας θρησκείας, μόλις αυτή εμφανιστεί. Η διαφοροποίηση από τον ανατολικό χριστιανισμό του δόγματος, που αργότερα θα ονομαστεί καθολικισμός, θα αρχίσει στη ρωμαϊκή από το 146 π.Χ. Καρχηδόνα. Τη χρονιά αυτή ο Σικίτιος ο Αφρικανός θα νικήσει τον Αννίβα και θα καταστρέψει την ένδοξη Καρχηδόνα.

Μέχρι να συμβεί αυτό, και όσο υπάρχει για τρεις χιλιάδες περίπου χρόνια, ο θαλασσινός λαός των Φοινίκων θα γεμίσει τη Μεσόγειο με αποικίες. Και θα φέρει σε επαφή τους πολιτισμούς που θα εμφανιστούν στη Μεσοποταμία (Ασσυρία, Βαβυλωνία), στην Αίγυπτο και στο Αιγαίο. Οι Φοίνικες είναι οι μέλισσες που ψάχνοντας για γύρη γονιμοποιούν τα λουλούδια. Σημειώστε πως είχαν αποικίες και στην Κύπρο και στην Κρήτη. Αλλά και στη Βοιωτία, παρακαλώ! Δεν είναι δέβαιο, αλλά τη Θήβα την έχτισαν μάλλον οι Φοίνικες. Ο λεγόμενος θηβαϊκός κύκλος των ελληνικών τραγωδιών διασώζει τη μνήμη των Φοινίκων. Ενώ ο κρητομινωικός πολιτισμός έχει εμφανέστατα φοινικικά στοιχεία χωρίς να αποκλείεται και το αντίστροφο: να έχει ο φοινικικός πολιτισμός κρητικά στοιχεία. Οι καβγάδες για το ποιος έρχεται πρώτος στην κούρσα ανάπτυξης του δυτικού μεσογειακού πολιτισμού, οι Κρήτες πριν από την κάθοδο των Αχαιών, ή οι Φοίνικες, αφορά μάλλον τους αθλούμενους στον εθνικισμό παρά τους σοβαρούς επιστήμονες, που αδιαφορούν για τα ρεκόρ, για τον απλό λόγο πως δεν αντιμετωπίζουν τον πολιτισμό σαν αθλητικογράφοι. Όποιος μάταια προσπαθεί να καταλάβει ποιο πολιτιστικό στοιχείο ανήκει σε ποιον λαό, ενεργεί σαν ετοιμοθάνατος πατέρας που πασχίζει να μοιράσει την περιουσία στα παιδιά

του πριν αυτά αρχίσουν να σφάζονται για την κληρονομιά. Αφήστε, λοιπόν, τους «γνήσιους» κληρονόμους να μαλλιοτραδιούνται και διαβάστε τους αρχαίους Έλληνες σοφούς. Που επηρεάζονται από παντού. Και δεν περιφρονούν τίποτα.

Τα φοινικικά Γάβαλα βρίσκονται στο χάρτη σε ευθεία γραμμή με την Αμμόχωστο της Κύπρου. Οι φοινικικές πόλεις Άραδος και Μάραθος βρίσκονται σε ευθεία γραμμή με τα νότια παράλια της Κύπρου. Λίγο παρακάτω τοποθετείται η φοινικική Τρίπολις. Και αμέσως μετά, η ένδοξη Βύβλος. Και αμέσως μετά η Βηρυτός, η σημερινή πρωτεύουσα του Λιβάνου, που είναι μια πανάρχαια φοινικική πόλη. Και αμέσως μετά, η σπουδαία Σιδώνα. Και αμέσως μετά, η πανένδοξη Τύρος, η πρωτεύουσα της Φοινίκης. Και αμέσως μετά, η Άκκαρ. Είναι όλες πόλεις-κράτη, ενωμένες πολύ χαλαρά σε ένα είδος συνομοσπονδίας.

Αντί, λοιπόν, να θαυμάζουμε εμείς οι Έλληνες αυτόν το σπουδαίο λαό, που παρά τριχά θα κατέλυε, με τον καρχηδόνιο Αννίβα, τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, οπότε θα άλλαζε ριζικά ο ρους ολόκληρης της ευρωπαϊκής ιστορίας, αντί να τονίζουμε το αυταπόδεικτο, ότι δηλαδή οι αρχαιότεροι μεσογειακοί λαοί δεν μπορεί παρά να επηρεάζουν τους νεώτερους (η ιστορία των Φοινίκων αρχίζει χίλια χρόνια πριν από την κάθοδο των Αχαιών), καθόμαστε και ψάχνουμε αν η ελληνίδα κότα γέννησε το φοινικικό αβγό, ή αν το φοινικικό αβγό γέννησε την ελληνίδα κότα. Ψύλλοι στ' άχερα δηλαδή – και ψείρες στα αχυρένια μυαλά των ιστοριοκολογούντων ρατσιστών. Που δυσκολεύονται να καταλάβουν πως ο ιστορικός ρόλος, τόσο των Φοινίκων όσο και των Ελλήνων, ήταν να ενώσουν τους λαούς και να μπερδέψουν τους πολιτισμούς σε περιοχές που ούτως ή άλλως ενώνονται απ' τη φύση. Δηλαδή από τη Μεσόγειο, τη γεννήτρα πολλών και ποικίλων πολιτισμών.

Οι Φιλισταίοι και οι Χαναναίοι ήταν γείτονες των Φοινίκων προς νότον, προς τη μεριά του σημερινού κράτους του Ισραήλ. Οι εχθροί των Εβραίων Φιλισταίοι, που τους υπέταξε ο Δαβίδ, ο δημιουργός του εβραϊκού κράτους και πατέρας του σοφού Σολομώντα, είναι ένας εντελώς μυστηριώδης, μη σημιτικός λαός. Εικάζεται, χωρίς να είναι βέβαιο, πως ανήκαν στους περίφημους Λαούς της Θάλασσας. Που ίσως να ήταν προέλληνες Κρήτες. Οι Φιλισταίοι είναι ο δεύτερος μετά τους Χανα-

ναίους λαός με τον οποίο θα έρθουν σε σύγκρουση οι Εβραίοι.

Σημειώστε, αν σας ενδιαφέρουν τα βιβλικά ανέκδοτα, πως ο Εβραίος Δαβίδ σκότωσε το φιλισταίο γίγαντα Γολιάθ με σφευτόνα! Ο μύθος δηλώνει πως οι Εβραίοι νίκησαν πολύ εύκολα τους Φιλισταίους. Οι θαλασσινοί λαοί διαπρέπουν μόνο στη θάλασσα, σαν πειρατές. Βλέπε για παράδειγμα και το δικό μας Μιαούλη, που πριν γίνει επαναστάτης ήταν πειρατής, παρέα με τούρκους πειρατές, στο πλοίο «Μιαούλ», που χάρισε το τούρικο όνομά του στον έλληνα ήρωα. Σημειώστε ακόμα, κι αυτό δεν είναι βιβλικό ανέκδοτο, πως το πολύ παλιό ελληνικό όνομα Παλαιστίνη είναι παραφθορά του Φιλισταία (Χώρα των Φιλισταίων). Πράγμα που ισχυροποιεί την άποψη πως οι Φιλισταίοι μετακόμισαν εκεί από την Κρήτη. (Ρίχνουμε το ελληνικότατο σύνθημα «η Παλαιστίνη είναι δική μας»; Να φύγουν από τη «δική μας» Παλαιστίνη και οι Άραβες και οι Εβραίοι!). Η Βίβλος λέει πως οι Φιλισταίοι προέρχονταν από μια περιοχή που λεγόταν Κάφτορ. Ίσως να πρόκειται για εβραϊκή παραφθορά της λέξης Κρήτη. Αυτή είναι η μόνη «απόδειξη» που υπάρχει για την κρητική καταγωγή των Φιλισταίων. Όμως, χρησιμοποιώντας μόνο αυτό το εντελώς επισφαλές γλωσσολογικό επιχείρημα, αποκλείεται να πάρουμε, εμείς οι Έλληνες, και την Ιερουσαλήμ αμέσως μετά την Πόλη και την Αγιά Σοφιά.

Ευτυχώς που τα πράγματα με τους Χαναναίους, τους άλλους νότιους γείτονες των Φοινίκων, είναι πιο απλά από ιστορικής απόψεως. Οι Χαναναίοι ήταν σημιτικός λαός, όπως και οι Εβραίοι, όπως και οι Φοίνικες. Αλλά είχαν την ατυχία να φτάσουν πριν από τους Εβραίους στην περιοχή της βόρειας Παλαιστίνης και να κολλήσουν δίπλα στους Φιλισταίους, που δεν ήταν Σημίτες, και στους Φοίνικες, που ήταν Σημίτες. Κατά κάποιον τρόπο, οι Χαναναίοι ήταν οι προπομποί των Εβραίων. Κάτι σαν τους δικούς μας Αχαιούς σε σχέση με τους Δωριείς. Το ότι οι Χαναναίοι ήταν συγγενείς των Εβραίων «αποδεικνύεται» από το γενεαλογικό τους δέντρο: ήταν, λέει, απόγονοι του Χαναάν, που ήταν εγγονός του Νώε και τέταρτος γιος του Χαμ, που ήταν γιος του Νώε. Κοίτα να δεις ακρίβεια σ' ένα μυθολογικό γενεαλογικό δέντρο!

Η πατρίδα των Χαναναίων, η Γη Χαναάν της Βίβλου, ακουμπούσε στο σημερινό Λίβανο. Όσοι Χαναναίοι γλίτωσαν από το

οπαθί εκείνου του θηριανθρώπου που λέγονταν Ιησούς του Ναυή (μιλούμε για το διάδοχο του Μωυσή), θα τραβήξουν κατά το βορρά και θα εγκατασταθούν στην περιοχή του Λίβανου και της Συρίας. Πάντως, πρέπει να ήταν πολύ λίγοι οι διασωθέντες Χανααναίοι. Ο Ιησούς του Ναυή, μας πληροφορεί η Βίβλος με τον πιο επίσημο τρόπο, καθάρισε τη Γη Χαναάν και από τα νήπια και τις έγγυες. Μπράβο, λεβέντη μου! Να σας πω κάτι; Δεν υπάρχει πιο ματοδαμμένο βιβλίο από την Παλαιά Διαθήκη.

Θέλετε μήπως να μάθετε γιατί έκανε αυτές τις χιτλερικές θηριωδίες ο αρχαίος Εβραίος Χίτλερ, ο Ιησούς του Ναυή; Διότι ο Θεός είχε τάξει, λέει, στους Εβραίους τη Γη της Επαγγελίας (Υποσχέμενη Γη σημαίνει αυτό). Που δεν είναι άλλη από τη Γη Χαναάν. Τούτο το δώρο το υποσχέθηκε, λέει, ο Θεός στους Εβραίους προκειμένου να γίνουν μονοθεϊστές από ειδωλολάτρες που ήταν μέχρι τότε. Όταν είναι να αρπάξεις μια τόσο εύφορη περιοχή, και μονοθεϊστής γίνεσαι και ό,τι θέλεις γίνεσαι. Και κτήνος γίνεσαι. Σαν τον Ιησού του Ναυή. Αιωνία σας η μνήμη αξιομακάριστοι αδερφοί ημών Χανααναίοι. Ακόμα και αν πιστεύατε και σεις στον ένα και μοναδικό Θεό, όπως τα ξαδέρφια σας οι Εβραίοι, πάλι την ίδια τύχη θα είχατε. Όταν ο άλλος θέλει να σε ξεπαστρέψει, θα ζητήσει είτε τη βοήθεια του Θεού, είτε τη βοήθεια του διαβόλου, πράγμα που είναι το ίδιο όσον αφορά το τελικό αποτέλεσμα. Α, ρε Δία μεγάλε, με τις γκόμενές σου, με την Ήρα σου, με την Αφροδίτη σου και όλη την παλιοπαρέα του Ολύμπου! Σε δολοφόνησαν οι κερατάδες για μια σπιθαμή γης (για μια χούφτα δολάρια, για να πω το ίδιο αλλιώς). Και τώρα τρέχουν και δεν σώνουν και εκεί, και εδώ και παντού όπου ο ένας Θεός κάνει ό,τι θέλει υποσχόμενος γαίες στον έναν και στον άλλο.

Για κάποιους, Γη της Επαγγελίας είναι η Βοσνία. Για άλλους, τα Σκόπια. Για άλλους, η Κύπρος. (Η δική μας Γη της Επαγγελίας, η γη που υποσχέθηκε στους Έλληνες ο Θεός των Ελλήνων, είναι η Πόλη με την Αγία Σοφία μέσα απαραίτητως!). Η σημερινή περιοχή της Συρίας θα γίνει πρώτα το νεκροταφείο και μετά ο κάδος απορριμμάτων για ένα σωρό αχρηστευμένους λαούς. Μόνο οι Αραμαίοι κατάφεραν να κάνουν κάτι ξεχωριστό εκεί πέρα. Να χαρίσουν τη γλώσσα τους στους Εβραίους, όταν αυτοί θα ξεχάσουν τη δική τους τον καιρό που ζούσαν αιχμάλωτοι στη Βαβυλώνα.

Τα αραμαϊκά και όχι τα εβραϊκά είναι η γλώσσα της Βίβλου.

Το 538 π.Χ. θα εξαφανιστούν και οι Αραμαίοι. Θα τους ξεπαστρέψει ο βασιλιάς των Περσών Κύρος ο Μέγας. (Όσο περισσότερους σφάζουν οι Μεγάλοι, τόσο μεγαλύτεροι γίνονται. Το μέγεθος ενός Μεγάλου μετριέται με το πλάτος της κοίτης του ποταμού που σχημάτισε το αίμα που έτρεξε απ' τα λαρύγγια που έκοψε). Το 332 π.Χ. ένας άλλος Μεγάλος, ο δικός μας Μέγας Αλέξανδρος, που αυτός δεν ήταν σφαγέας λαών, διότι απλούστατα ήταν δικός μας και συνεπώς χριστιανικού τύπου φιλάνθρωπος εξ ανακλάσεως, θα ξεπαστρέψει τους πέρσες κατακτητές της Συρίας. Από το 312 ανεπισήμως και από το 301 επισήμως τη Συρία θα την κυβερνά, στην αρχή με τον περσικό τίτλο του σατράπη και μετά με τον ελληνικό τίτλο του βασιλιά, ο επίγονος του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ο Σέλευκος, ο ιδρυτής της δυναστείας των Σελευκιδών και θεμελιωτής της Αντιόχειας. Που θα την κάνει πρωτεύουσά του και θα την ονομάσει έτσι προς τιμήν του πατέρα του, Αντίοχου.

Υπάρχουν 28 Αντιόχειες. Αλλά εμείς εδώ μιλούμε για τη σημερινή τουρκική Αντάκιγια, που βρίσκεται στη στενή λουρίδα τουρκικής γης που μπαίνει βαθιά μέσα στη Συρία. Το 1920 η περιοχή της Αντιόχειας, εξαιτίας της σημασίας που έχει για το χριστιανισμό και στην πραγματικότητα για να μην μπαίνουν σφήνα οι Τούρκοι στη Συρία, θα δοθεί προς «φύλαξιν» από την Κοινωνία των Εθνών, τον ΟΗΕ της εποχής, στη Γαλλία. Αλλά το 1939 θα ξαναδοθεί στην Τουρκία. Το αρχαιότερο χριστιανικό πατριαρχείο, αυτό της Αντιόχειας, θα μεταφερθεί στη Δαμασκό, πολλά χιλιόμετρα νοτιότερα. Όταν, λοιπόν, σήμερα θέλετε να επισκεφθείτε το πατριαρχείο Αντιοχείας, πρέπει να πάτε στη Δαμασκό. Σημειώστε, εσείς οι χριστιανοί, πως η πρώτη χριστιανική εκκλησία ιδρύθηκε στην Αντιόχεια, την τουρκική σήμερα Αντάκιγια, από τον Απόστολο Παύλο.

Μόλις η Συρία γίνει ελληνιστικό κράτος, ο άλλος «ελληνιστής», ο Πτολεμαίος της Αιγύπτου, ορμάει στην Παλαιστίνη εκεί παρακάτω και την κάνει δική του με διασμό. Ναι, αλλά ο Σελευκίδης Αντίοχος Γ' ο Μέγας (άλλος ένας Μέγας-φυλαχτείτε απ' τα αίματα) θα ορμήξει και θα αρπάξει την Παλαιστίνη από τους Πτολεμαίους. Ο επόμενος Σελευκίδης, ο Αντίοχος Δ' ο Επιφανής, θα κάνει τη μεγάλη γκάφα και θα αρχίσει να κυνηγάει

τους εβραίους μονοθεϊστές στη βλακώδη και αιματηρή του προσπάθεια να επιβάλει το ελληνικό δωδεκάθεο στους Εβραίους. Και τότε ποιος είδε τον ένα, τον αληθινό Θεό των Εβραίων, τον Παχβέ (τον Ιεχωβά) και δεν τον φοβήθηκε. Η οικογένεια των μεγάλων εθνικών ηρώων των Εβραίων, των Μακκαβαίων, θα οργανώσει μια απελευθερωτική επανάσταση, μα τι επανάσταση. Διαρκείας 131 ετών. Θα αρχίσει το 168 π.Χ. και θα τελειώσει το 37 π.Χ., μετά την κατάκτηση και της Παλαιστίνης και της Συρίας από τον Πομπήιο το 64 π.Χ. Η ρωμαϊκή κατάκτηση και της Παλαιστίνης και της Συρίας, που με τους Σελευκίδες θα σχηματίσουν γεωγραφικό και πολιτιστικό δίδυμο, θα λήξει το 395, όταν ο ρωμαίος αυτοκράτορας Θεοδόσιος ο Μέγας θα κόψει στα δυο την αυτοκρατορία για να γεννηθεί τη χρονιά αυτή, από το ανατολικό της τμήμα, η Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Τη Συρία, όπως και την Παλαιστίνη, θα την κληρονομήσουν οι ανατολικοί Αυτοκράτορες, οι Βυζαντινοί.

5. Η βυζαντινή και η αραβική Συρία

Η Συρία, η σπουδαιότερη μετά την Ισπανία ρωμαϊκή περιφέρεια, θα προμηθεύσει στη Ρώμη τέσσερις αυτοκράτορες, τους λεγόμενους Σύρους: τον Σεπτίμιο Σεβήρο, τον Καρακάλα, τον Ηλιογάβαλο και τον Αλέξανδρο Σεβήρο. Ήταν τόσο μεγάλη η εμπιστοσύνη των Ρωμαίων στους κατοίκους της «δικής» τους, της κοσμοπολίτικης, της παραδοσιακά αυτοκρατορικής Συρίας, που τον 3ο αιώνα επέτρεψαν τη δημιουργία ενός ημιαντόνομου κράτους στην όαση της Παλμύρας. Όμως, το 272 μ.Χ., επί Αυρηλιανού, η βασίλισσα της Παλμύρας Ζηνοβία ανακηρύσσει το γιο της Βαμπαλάθ, Αύγουστο Καίσαρα. Οπότε ο γνήσιος Καίσαρας την μπαγαλώνει, τη δένει με χρυσές αλυσίδες για να καταλάβει πως το χρυσάφι σκλαβώνει, και έτσι χρυσοδεμένη σαν κόσμημα την κουβαλάει στη Ρώμη για να δει με τα μάτια της πως εκεί βρίσκεται η εξουσία και όχι στην Παλμύρα. Τελικά την ξεκάνει με όλες τις τιμές που αρμόζουν σε μια πολύ όμορφη και πολύ έξυπνη βασίλισσα, που πίστεψε προς στιγμήν πως θα μπο-

ρούσε να φτιάξει μια νέα Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία επί ασιατικού εδάφους. Κατά κάποιον τρόπο, η αποτυχημένη ζηνοβιακή είναι η προπομπός της Ανατολικής, της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, που θα προκύψει σε 123 χρόνια.

Όταν προκύψει, η Συρία θα συνεχίσει να είναι η προνομίος αυτοκρατορική επαρχία που ήταν και στην προηγούμενη Αυτοκρατορία, τη Ρωμαϊκή. Μόνο που οι Βυζαντινοί θα κάνουν ένα λάθος, που δεν θα το έκαναν ποτέ οι Ρωμαίοι τον καιρό που οι θεοί ήταν πολλοί, 12 επισήμως και καμιά εκατοστή ανεπισήμως. Οι Ρωμαίοι δεν θα κυνηγήσουν κανέναν αιρετικό, μέχρι να εμφανιστούν οι χριστιανοί που δεν θα τους χρίσουν αιρετικούς, αλλά εχθρούς της αυτοκρατορίας. Οι χριστιανοί μιλούν για τη Βασιλεία του Θεού. Κι αυτό δεν αρέσει καθόλου στους Αυτοκράτορες, που πιστεύουν πως απόκτησαν έναν επικίνδυνο αντίπαλο, τον έναν και μοναδικό Θεό.

Ο Μεγάλος Κωνσταντίνος, ίσως ο μόνος πραγματικά μεγάλος της ιστορίας, θ' αρπάξει στον αέρα το πολιτικό μήνυμα του χριστιανισμού: ένας ο Βασιλεύς των Ουρανών, ένας κι ο Βασιλεύς της Γης. Τέλεια κατανομή εξουσιαστικού έργου. Μία σου και μία μου η εξουσία - και οι παπάδες στην υπηρεσία και των δύο. Ο μονοθεϊσμός είναι από τη φύση του αυτοκρατορικός. Αρκεί να εγκαταστήσεις το Θεό στη συνείδηση του υπηκόου, για να τον κρατάς κι από κει. Αυτό το διοικητικό σύστημα, εφεύρεση ενός παιδοκτόνου Αυτοκράτορα που θα γίνει Άγιος εξ απονομής, τιμής ένεκεν που λέμε, θα ονομαστεί διαρχία. Ο Αυτοκράτορας και ο Πατριάρχης συμβασιλεύουν, ο καθένας στην ειδικότητά του. Συμβασιλεύουν παντού στην Αυτοκρατορία, εκτός από τη Συρία, τον παραδοσιακό παράδεισο των αιρετικών.

Επί 13 περίπου εκατομμυρίων κατοίκων που έχει σήμερα η Συρία, είναι ζήτημα, λεν οι ειδικοί, αν τα 3 εκατομμύρια είναι «γνήσιοι» Άραβες. Εντούτοις, η Συρία θεωρείται χώρα τυπικά αραβική. Χάρη στην αραβική γλώσσα. Που οι Σύριοι την πρόσεξαν ιδιαίτερα και τη δούλεψαν πολύ. Είχαν ανάγκη από μια γραπτή γλώσσα, εκτός από τις πάμπολλες προφορικές που χρησιμοποιούσαν κατά καιρούς οι λαοί που συνωθούνταν ανά τους αιώνες σ' αυτό το μεγάλο σταυροδρόμι λαών.

Αυτά, μέχρι τη ρωμαϊκή κατάκτηση το 64 π.Χ. Όμως, με τη διχοτόμηση της Ρωμαϊκής και την εμφάνιση της Βυζαντινής

Αυτοκρατορίας, το 395, τα πράγματα θα αρχίσουν να αλλάζουν, χάρη στην ορθοδοξία. Οι Σύριοι θα προσηλυτιστούν στο χριστιανισμό πάρα πολύ εύκολα. Άλλωστε, είναι γνωστό πως ο χριστιανισμός θα συγκροτηθεί σε θρησκεία τον τέταρτο αιώνα κατ' αρχήν στη Συρία και στην Αίγυπτο. Φεύγοντας οι πρώτοι εβραίοι χριστιανοί από την πατρίδα τους, την Ιουδαία, όπου δεν τα κατάφεραν να επικρατήσουν, αν και αυτή ήταν η αρχική τους πρόθεση, πράγμα που φαίνεται και από την αντιδικία ανάμεσα στον εβραιοκεντρικό Απόστολο Πέτρο και τον οικουμενιστή Απόστολο Παύλο, χάρη στον οποίο ο χριστιανισμός από εβραϊκή που ήταν στην αρχή θα γίνει οικουμενική (παγκόσμια) θρησκεία, θα εγκατασταθούν στις περιοχές έξω από το νότιο και το βόρειο άκρο της πατρίδας τους: στην Αίγυπτο προς νότον και στη Συρία προς βορράν.

Για 240 χρόνια, από το 395 που γίνεται βυζαντινή μέχρι το 635 που γίνεται αραβική, η Συρία θα είναι μια από τις σπουδαιότερες επαρχίες της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, κυρίως χάρη στην κοιτίδα του χριστιανισμού, την Αντιόχεια, στο βορρά. Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος κατάγεται από δω και είναι Σύριος. Τρόπος του λέγειν, δηλαδή, γιατί κανείς στη Συρία, ούτε τότε, ούτε σήμερα, ξέρει από πού κρατάει η σκούφια του. Πάντως, όλοι οι μορφωμένοι γνωρίζουν ελληνικά από την εποχή του επιγονικού κράτους των Σελευκιδών. Ο Λιβάνιος, ο Μαρκελίνος, ο Αμμιανός και πολλοί άλλοι σύριοι φιλόσοφοι και θεολόγοι, χριστιανοί και μη, διατυπώνουν γραπτά τη σκέψη τους σε γλώσσα ελληνική-ελληνιστική για την ακρίβεια. Δηλαδή, απλοποιημένη ελληνική. Που από την εποχή που την έφκιαξαν οι αλεξανδρινοί γραμματοδιδάσκαλοι για τις ανάγκες της διοίκησης και για να εκφράζεται σε μια ενιαία γλώσσα ένα μεγάλο πλήθος εγγραμμάτων, ανάμεσά τους και οι Εβραίοι, θα γίνει διαδοχικά ο φορέας δύο πολιτισμών, του προγονικού ελληνικού και του επιγονικού χριστιανικού. Προσοχή, όχι του ελληνοχριστιανικού. Δεν υπάρχει τέτοιος πολιτισμός παρά μόνο στη φαντασία του ιστορικού Σπυρίδωνα Ζαμπέλιου, που στο τέλος του περασμένου αιώνα σοφίστηκε αυτή τη σύνθετη λέξη για να μπαλώσει τα αμπαλώτα θρακιά των Ρωμίων (των Ρωμαίων). Δηλαδή των ορθοδόξων ολόκληρης της Βαλκανικής, που πολύ θα ήθελαν να είναι και ολίγον Έλληνες, κυρίως αυτοί που κα-

τοικούν στη ένδοξη γεωγραφική περιοχή που λέγεται Ελλάδα.

Απ' αυτή την περιοχή ξεκίνησαν όλα τα σπουδαία. Όχι πάντως ο χριστιανισμός. Αυτός ξεκίνησε από την Ιουδαία, και είναι καθαρά εβραϊκό δημιούργημα. Πάρτε το απόφαση, εσείς οι ελληνοέλληνες λεβέντες και σταματήστε τις κοτσάνες. Μην τα θέλετε όλα δικά σας. Οι πρώτοι χριστιανοί ήταν Εβραίοι, Αιγύπτιοι και Σύριοι. Καθώς ο χριστιανισμός φτάνει κάποτε στην Ελλάδα, φέρνει μαζί του και μια γλώσσα: την ελληνιστική των Ευαγγελίων. Απ' αυτήν κατάγεται η σημερινή νεοελληνική δημοτική. Η καθαρεύουσα κατάγεται ευθέως από την αρχαία ελληνική και είναι δημιούργημα των λογίων που αντιστέκονταν στον εκχριστιανισμό της ελληνικής γλώσσας. Η καθαρεύουσα είναι γλώσσα νεοελληνική, η δημοτική είναι γλώσσα νεοελληνιστική. Η καθαρεύουσα είναι η πρώτη και η δημοτική η δεύτερη ξαδέρφη της αρχαίας ελληνικής. Για να μην πω πως η δημοτική είναι συγγενής εξ αγχιστείας της αρχαίας ελληνικής, αφού η πρώτη της μορφή, η γλώσσα των Ευαγγελίων, θα προκύψει στα γλωσσολογικά εργαστήρια των αλεξανδρινών γραμματοδιδασκάλων. Από κει, θα κάνει έναν μεγάλο γύρο σε τόπο και χρόνο και τελικά θα έρθει να εγκατασταθεί, διά του χριστιανικού Βυζαντίου, στον τόπο της καταγωγής της.

Μ' άλλα λόγια, η καθαρεύουσα είναι η γλώσσα των Ελλήνων ή μάλλον αυτών που πίστευαν πως είναι «γνήσιοι» Έλληνες, και η δημοτική είναι η γλώσσα των Ρωμίων. Τελικά, όπως ήταν φυσικό, θα επικρατήσει η γλώσσα του λαού, δηλαδή των Ρωμίων. Όσο υπήρχε η διαμάχη ανάμεσα σε καθαρευουσιάνους και δημοτικιστές, υπήρχε και ένα αβέβαιο έστω κριτήριο για το διαχωρισμό των Ελλήνων σε γνήσιους και κάλπικους. Τώρα που η καθαρεύουσα πέρασε στις νεκρές γλώσσες, το κριτήριο για τη σωστή επισήμανση της ελληνικότητας ξανάγινε αιματολογικό. Τώρα, γνήσιος Έλληνας είναι αυτός που έχει γνήσιο ελληνικό αίμα! Γιατί γνήσιο; Διότι όσο περισσότερο κάλπης είσαι, τόσο πιο επίμονα ασχολείσαι με τη φυλετική γνησιότητα για να μη σε λεν μπάσταρδο.

Δεν υπάρχει χριστιανική αίρεση που να μη βρήκε γόνιμο έδαφος στη Συρία από της εμφανίσεως χριστιανισμού μέχρι τις μέρες μας. Θα 'λεγες πως η περιοχή αυτή της Μέσης Ανατολής ήταν, και εν πολλοίς συνεχίζει να είναι όσον αφορά το 8,9%

των σημερινών κατοίκων που είναι χριστιανοί, κάτι σαν θερμοκήπιο για χριστιανούς αιρετικούς πάσης δογματικής αποχρώσεως και μεταφυσικής προελεύσεως. Αυτόν τον τρόπο δρήξαν οι Σύριοι να αντισταθούν στους βυζαντινούς κατακτητές. Εικονομάχος ο Αυτοκράτορας; Εικονολάτρης ο σύριος χριστιανός - και αντιστρόφως. Διφυσίτης ο Αυτοκράτορας; Μονοφυσίτης ο σύριος χριστιανός - και αντιστρόφως. Σταθερά κόντρα στο επίσημο χριστιανικό δόγμα της Αυτοκρατορίας οι Σύριοι, αυτόν τον τρόπο βρίσκουν να κάνουν αντίσταση. Οι αιρετικοί όλων των εποχών και όλων των θρησκειών, και όχι μόνο των θρησκειών αλλά και των κομμάτων, και όχι μόνο των κομμάτων αλλά και των αποκομμάτων, είναι αντιστασιακοί με τον τρόπο τους. Παν κόντρα στο πλήθος, όταν αυτό τους δυναστεύει.

Λέχτηκε, και το πιστεύω, πως αν δεν εμφανίζονταν οι Άραβες, δηλαδή ο Μωάμεθ, ο καλός εκείνος κύριος που θα δώσει στους Άραβες να καταλάβουν πως μπορούν να κάνουν πολύ σπουδαία πράγματα αν ενωθούν υπό την επιστασία ενός πολύ αυστηρού Θεού, ώστε να μπορέσουν να βγουν μπουλουκιζόν έξω από την κοιτίδα τους, την Αραβική Χερσόνησο και πολλαπλασιαζόμενοι σαν τα μανιτάρια μετά τη βροχή να κατακλύσουν τον κόσμο, ολόκληρη η Μέση Ανατολή σήμερα θα μιλούσε ελληνικά! Γιατί η ελληνιστική γλώσσα ήταν διεθνής (όπως τα αγγλικά σήμερα), τουλάχιστον έναν αιώνα πριν απ' τον Χριστό. Και διότι, ακριβώς γιατί ήταν ήδη διεθνής όταν εμφανίστηκε ο Χριστός, θα γίνει η επίσημη γλώσσα του χριστιανισμού. Και δι' αυτού της χριστιανικής Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Που είναι ανόητο να λες πως είναι και ελληνική εκτός από χριστιανική, για μόνο το λόγο πως μιλούσε την ελληνική, δηλαδή την ελληνιστική γλώσσα των Ευαγγελίων, κι αυτήν μόνο κατά το δεύτερο μισό της ζωής της. Το πρώτο μισό, η βυζαντινή γραφειοκρατία μιλάει λατινικά.

Εντούτοις, χάρη στην ελληνική γλώσσα, το Βυζάντιο θα δεχτεί στον πολιτιστικό κορμό του και μια γερή δόση ελληνικού πολιτισμού. Όμως, ο ελληνογενής (και όχι ελληνικός) βυζαντινός πολιτισμός είναι μόνο το ένα από τα τρία κομμάτια στα οποία θα τεμαχιστεί και θα ξαπλωθεί στα πέρατα της οικουμένης ο ελληνικός πολιτισμός. Το πιο μεγάλο κομμάτι θα περάσει στην Ευρώπη, όπου θα τον φέρει ο ρωμαϊκός πολιτισμός, ο γνησίως θυγατρικός του ελληνικού. Το άλλο κομμάτι θα το πάρουν οι

Άραβες. Που, για μόνο το λόγο πως είναι αλλόθρησκοι, εμείς οι χριστιανοί Νεοέλληνες μονίμως και ηλιθίως υποτιμούμε την κολλοσιαία συμβολή τους στη διαφύλαξη και τη μελέτη του ελληνικού πολιτισμού.

Θα πείραζε αν οι αυτοκράτορες δεν λιάνιζαν κάθε τρεις και πέντε τους Σύριους γιατί έρρεπαν ακατάσχετα προς τις αιρέσεις; Ο Ηράκλειος, που πολέμησε τους Πέρσες επί συριακού εδάφους, τους ζεμάτισε, τους φουκαράδες. Δεν τον έφτανε που μιλούσαν ελληνικά, τους ήθελε και καλούς χριστιανούς από πάνω. Βάρα ο ένας αυτοκράτορας τους σύριους αιρετικούς για να γίνουν καλοί χριστιανοί, βάρα ο άλλος όσους δεν βάρεσε ο πρώτος για να γίνουν ακόμα καλύτεροι χριστιανοί, και οι Άραβες θα εμφανιστούν σε λίγο σαν σωτήρες ενός λαού που ακόμα και σήμερα έχει τη μικρότερη σχέση με τους Άραβες. Για μια κοινή για όλους γλώσσα έψαχναν οι Σύριοι από τότε που άρχισαν να ξεχνούν τα αλεξανδρινά ελληνικά. Τελικά θα τους την προσφέρουν οι Άραβες. Που θα τους κάνουν Άραβες κυρίως με τη γλώσσα, έτσι απλά και εύκολα. Αλλά και με έναν Θεό τόσο αυστηρά Έναν, που όλες οι μουσουλμανικές αιρέσεις να σχετίζονται με το πόσο αυστηρά Ένας είναι ο αυστηρά Ένας Θεός και όχι με το αν ο ένας Θεός είναι τρεις σε έναν, δυο σε έναν, κ.λπ. Μ' αυτά και μ' άλλα οι, άσχετοι με τους Άραβες και σχετικοί από αρχαιοτάτων χρόνων με τους Έλληνες, Σύριοι θα δεχτούν τους άραβες κατακτητές σαν ελευθερωτές από τους αλλοπρόσαλλους Βυζαντινούς, που τα έχουν μεπερδέψει τελείως με τους αιρετικούς, κι άλλοτε βαρούν τη μια αιρετική ομάδα, άλλοτε την άλλη και άλλοτε όλες μαζί.

Οι Άραβες, που θα προχωρήσουν από το νότο προς το βορρά, θα γίνουν η αιτία να διαλυθούν αυτομάτως, χωρίς βία, οι χριστιανικές εκκλησίες στις περιοχές όπου θα κυριαρχήσουν. Ο μωαμεθανισμός, ένα κράμα ιουδαϊσμού και χριστιανισμού προσαρμοσμένο στις μεταφυσικές ανάγκες των απλών ανθρώπων της ερήμου που δυσκολεύονται να καταλάβουν την έννοια τη Αγίας Τριάδας, την έννοια της ενανθρώπισης του Θεού, και κυρίως τον τρόπο της γέννησης του Θεανθρώπου, θα εκτοπίσει σύντομα το χριστιανισμό από τις περιοχές στις οποίες θα εγκατασταθούν οι Άραβες, αρχίζοντας την πορεία τους έξω από την Αραβική Χερσόνησο αμέσως μετά το θάνατο του Μωάμεθ, σε ηλικία 62 ετών, το 632.

Το 638, έξι μόλις χρόνια μετά το θάνατο του Μωάμεθ και τρία πριν από το θάνατο του Ηρακλείου το 641, η Συρία θα γίνει αραβική διά παντός. (Σημειώστε πως ο Μωάμεθ εμφανίζεται τον καιρό που στο Βυζάντιο βασιλεύει ο Ηράκλειος). Και σε 31 χρόνια, το 669, η Δαμασκός θα γίνει η πρώτη πρωτεύουσα της Αραβικής Αυτοκρατορίας. Η δυναστεία των Ομεϊαδών θα βασιλεύσει εκεί μέχρι το 750, οπότε η δυναστεία των Αβασιδών θα μεταφέρει την πρωτεύουσα στη Βαγδάτη, εγκαινιάζοντας έτσι τη δεύτερη και πιο ένδοξη περίοδο της Αραβικής Αυτοκρατορίας.

6. Η Συρία των Μαμελούκων και των Τούρκων

Δεν προλαβαίνουν καλά καλά να συγκροτήσουν την αυτοκρατορία τους επί συριακού εδάφους οι άραβες κατακτητές, και το 750, ύστερα από 112 χρόνια αραβικής εξουσίας, η δυναστεία των Ομεϊαδών, που έχει την έδρα της στη Δαμασκό, ανατρέπεται από τη δυναστεία των Αβασιδών, που μεταφέρει την αυτοκρατορική πρωτεύουσα στη Βαγδάτη, αφού πρώτα οι άνθρωποί της τα κάνουν όλα κεραμιδαριό στη Δαμασκό. Στην προσπάθειά τους να εξαφανίσουν τους Ομεϊάδες, οι Αβασίδες σχεδόν εξαφανίζουν την πόλη, πάνω που αρχίζει να γίνεται ένα λαμπρό κέντρο ανάπτυξης του αραβικού πολιτισμού. Η αμιγώς αραβική Βαγδάτη θα καταπιεί τη μισοαραβική Δαμασκό.

Μετά το 750 η ομεϊαδική Συρία, που μισεί θανασίμως την αβασιδική Βαγδάτη, για να προστατευτεί από τους Αβασίδες θα γίνει δορυφορική επαρχία του καινούργιου χαλιφάτου της Αιγύπτου. Ο εμίρης είναι κοσμικός άρχων, ή μάλλον αρχοντίσκος, ο χαλίφης είναι θρησκευτικός άρχων, ή μάλλον υπεράρχων. Το 969 ο άραβας στρατηγός Γκοχάρ, που είχε υπηρετήσει επιτυχώς τον άραβη δυνάστη της πρώην φαραωνικής Αιγύπτου, τον Μουίζ, θα ιδρύσει χαλιφάτο στο Κάιρο, το Μασρ αλ-Καχίρα, όπως λέγεται στα αραβικά. Τη χρονιά αυτή η αραβική από το 640 Αίγυπτος μπαίνει δυναμικά στο αραβικό παιχνίδι της αραβικής εξουσίας και αρχίζει να κοιτάει ελίμωνα προς τα πάνω, προς τη Συρία.

Κατά το δεύτερο μισό του 11ου αιώνα η Συρία θα αλλάξει και πάλι αφεντικά και θα περιέλθει στη δικαιοδοσία των Σελτζούκων Τούρκων, που είχαν φτιάξει κράτος λίγο παραπάνω, στη σημερινή ανατολική Τουρκία και την Περούα. Την ίδια περίπου εποχή, συγκεκριμένα το 1097, θα εμφανιστούν οι Σταυροφόροι, που θα ιδρύσουν στην περιοχή της Παλαιστίνης, της Συρίας και του Λιβάνου τέσσερις λατινικές ηγεμονίες: το βασίλειο της Ιερουσαλήμ, την κομητεία της Τριπόλεως, την κομητεία της Εδέσσης και την ηγεμονία της Αντιόχειας. Μιλούμε για την πρώτη Σταυροφορία επί συνόλου οκτώ, αυτήν που οργάνωσε ο πάπας-σφαγέας Ουρβανός Β'. Που αποφάνθηκε πως ήταν θέλημα Θεού η απελευθέρωση της Παλαιστίνης «και πάσης της Αγίας Γης» από τους απίστους μουσουλμάνους! Ράβουν, λοιπόν, οι γενναίοι του πάπα (πα, πα, πα, ένας πάπας!) στη στολή τους, στη θέση του στήθους, έναν κόκκινο σταυρό από τον οποίο θα πάρουν το όνομα, και παίρνουν δρόμο για τους Αγίους Τόπους, που τους ρημάζουν.

Σταυροφόρος είναι ο φέρων τον σταυρό. Όχι το σταυρουδάκι-κόσμημα, αυτό δεν χρησιμεύει στη λεηλασία αλλά στο μπλοκάρισμα του Σατανά στο λαμό, τη στιγμή που πάει να κατέβει στην καρδιά έχοντας ήδη περάσει δολίως τη μια, τις δυο ή και τις τέσσερις πύλες των αισθήσεων, που υπάρχουν στο κεφάλι. Η πέμπτη αίσθηση, η αφή, δεν έχει πόρτα. Διαχέεται σ' όλο το σώμα. Συνεπώς και κάτω απ' τα σκέλια των γυναικών. Ο Σατανάς, παρακάμπτοντας το φράγμα που δημιουργεί στο λαμό το σταυρουδάκι, μπαίνει υπό μορφήν όφews στο κορμί της γυναίκας απ' αυτή την πόρτα, στην περίπτωση που δεν είναι φραγμένη με υμένα ή με ζώνη ασφαλείας. Ευτυχώς το φιδάκι δεν κάθεται μέσα αλλά βγαίνει μόλις κάνει τη χρήσιμη δουλειά του, είτε σπείρει, είτε δεν σπείρει. Εξού και η παροικία που λέει: κρέας μπαίνει, κρέας βγαίνει, το ζουμί κέρδος.

Οι Σταυροφόροι αφού «πηδήξουν» τον κόσμο όλο και στους Αγίους και στους λιγότερο Αγίους τόπους, όπως η Κωνσταντινούπολη για παράδειγμα, κάποτε θα επιστρέψουν στις πατρίδες τους, στην Ευρώπη. Οι Σταυροφόροι ήταν ένα κοπάδι αλητών που οι άρχοντες και οι παπάδες τους μάζεψαν από δω κι από κει προκειμένου να ληστέψουν όσο το δυνατό περισσότερους «απίστους», νιώθοντας όσο το δυνατό λιγότερες ενοχές. Μια βρομιά

που γίνεται στο όνομα του Θεού ξεβρομίζει αυτομάτως. Την πολύ μεγάλη πλάκα μ' αυτούς τους ληστές που θα ονομαστούν Σταυροφόροι την έχουν οι περίφημοι Τεύτονες Ιππότες. Που ήταν γερμανοί Σταυροφόροι επιφορτισμένοι με τη νοσοκομειακή περίθαλψη των άλλων Σταυροφόρων. Όταν οι Τεύτονες Ιππότες επιστρέψουν κάποτε στην πατρίδα τους πλούσιοι και ισχυροί, θα ιδρύσουν δικό τους, ΙΧ γερμανικό κράτος, την Πρωσία.

Το 1291 τα κράτη που δημιούργησαν οι Σταυροφόροι στην περιοχή της Συρίας, για τις κλεπτικές τους ανάγκες, διαλύονται. Τα διαλύουν αφενός οι ντόπιοι Βεδουίνοι και αφετέρου οι Μογγόλοι, που το 1258 έχουν ήδη καταλύσει το χαλιφάτο των Αβασιδών και έχουν καταλάβει τη Βαγδάτη. Για να μπει μια τάξη μετά την αποχώρηση των Σταυροφόρων και το πέρασμα των Μογγόλων, οι σύριοι εμίρηδες καλούν σε βοήθεια τους Μαμελούκους της Αιγύπτου, που κατέχουν εκεί την εξουσία από το 1250. Οι Μαμελούκοι ήταν μισθοφόροι στην υπηρεσία των μουσουλμάνων αρχόντων της Αιγύπτου. Κάποτε θα γίνουν τόσο ισχυροί, που θα διώξουν τα αφεντικά τους και θα στήσουν δυο μαμελούκικες δυναστείες, που θα προμηθεύουν χαλίφες στην Αίγυπτο από το 1250 μέχρι το 1516.

Οι Σύριοι και οι Μαμελούκοι θα γίνουν μαλλιά κουβάρια. Όντας οι Σύριοι από παράδοση άνθρωποι χαλαρής εθνικής συνειδήσεως, όπως θα λέγαμε σήμερα εμείς που έχουμε περίσσειμα εθνικής συνειδήσεως και γι' αυτό τη σκορπάμε δώθε κείθε για να γίνουμε στο τέλος εντελώς ασυνείδητοι, τους έρχονται καπάκι και οι Μαμελούκοι, άνθρωποι χωρίς ίχνος εθνικής συνειδήσεως αφού είναι κάθε εθνικής καρυδιάς καρύδια, και όλα εκεί πέρα γίνονται μπάχαλο μέχρι το 1516 που θα εμφανιστούν οι Τούρκοι. Είναι αυτόν τον πολύ ταραγμένο καιρό των Μαμελούκων, που ελέγχουν και την Αίγυπτο και τη Συρία, που θα εμφανιστούν στα παράλια οι βενετοί έμποροι. Που θα αρχίσουν από τότε να μεταφέρουν δυτικά ήθη και έθιμα σ' αυτήν την περιοχή της μουσουλμανικής Μεσογείου και να μπερδεύουν τους Σύριους, που δεν αισθάνονται και τόσο καλοί μουσουλμάνοι.

Όμως, όσο διαρκεί η μαμελούκικη κατοχή, θα εμφανιστεί το 1401 στην περιοχή ένας ακόμα φοβερός Μογγόλος, ο Ταμερλάνος. Που δεν θα αφήσει τίποτα όρθιο στη Συρία. Για να έχετε μια ιδέα για το πώς ενεργεί αυτός ο υπερδύναστος, σας λέω πως,

λίγο παραπάνω, στη Σμύρνη, για να εμποδίσει τον ελλιμενισμό των πλοίων των Φράγκων, κόβει και πετάει στη θάλασσα τόσα κεφάλια, όσα του χρειάζονται για να κάνει απροσπέλαστο το λιμάνι στο στόλο του εχθρού. Το 1405 ο Ταμερλάνος θα πεθάνει, αφού προηγουμένως διαλύσει εντελώς τη Συρία, που την αγάπησε ιδιαίτερα για τον πλούτο που είχαν αρχίσει να σωρεύουν εκεί οι βενετοϊάνιοι έμποροι, αφενός για να κάνουν τη δουλειά τους και αφετέρου για να ταΐζουν τους παμφάγους Μαμελούκους.

Αφού κυριεύσουν την Κωνσταντινούπολη και τα Βαλκάνια, οι Οθωμανοί Τούρκοι θα στραφούν προς νότον, προς τη Συρία, που θα την υποτάξει ο σουλτάνος Σελίμ Α' το 1516, αφού πρώτα συντρίψει τους Μαμελούκους. Οι οποίοι θα εξαφανιστούν από την ιστορία αυτή τη χρονιά. Οι Σύριοι θα μείνουν υπόδουλοι στους ομόθητους Τούρκους για τέσσερις αιώνες, όσους και μεις. Και καλά εμείς, εμείς ήμασταν αλλόθρησκοι. Όμως ομοίως με εμάς θα πληρώσουν την οθωμανική κατακτητική βουλμία και οι ομόθησκοι των Τούρκων, οι Άραβες. Ειδικότερα οι Σύριοι θα δεινοπαθήσουν από τους τούρκους κατακτητές τόσο πολύ, που τα δεινά των ελλήνων ορθοδόξων να φαίνονται μάλλον ασήμαντα κοντά στα δικά τους.

Για τετρακόσια χρόνια η μια επανάσταση διαδέχεται την άλλη και το τουρκοσουλμανικό μουσουλμάνικο αίμα τρέχει ποτάμι, που εκβάλλει στο μουσουλμανικό παράδεισο. Το 1832 ο σουλτάνος ζητάει τη βοήθεια του Μωχάμετ Άλι της Αιγύπτου, που μόλις τον είχε βοηθήσει και στην Ελλάδα διά του υιού του Ιμπραήμ. Ο οποίος, για λογαριασμό του πατέρα του και του σουλτάνου ταυτόχρονα διοικεί τη Συρία για εννέα χρόνια, μέχρι που το 1841 ο σουλτάνος αποπέμπει τον Ιμπραήμ, που είχε αρχίσει να παρααυτονομείται, και αναλαμβάνει ο ίδιος τα ηνία της αφηνιασμένης Συρίας, χωρίς να μπορέσει να πετύχει τίποτα απολύτως. Ο σκοτωμός συνεχίζεται μέχρι το 1918 που ελεμβαίνουν οι Άγγλοι και αμέσως μετά οι Γάλλοι.

Ο Θεός μπορεί να είναι ένας, όμως οι άρπαγες είναι πολλοί και οι πιστοί ακολουθούν μάλλον τον άρπαγα που τους βολεύει παρά το Θεό που τους ταιριάζει. Η πείνα πιστεύει στο Θεό, αλλά αδιαφορεί παντελώς για το ποιόν ενός συγκεκριμένου Θεού. Εδώ ακριβώς μπαίνει το άλτο θεολογικό και φιλοσοφικό πρόβλημα της θεοδικίας: πώς γίνεται ο καλός Θεός να ανέχεται το

κακό και να συναλλάσσεται με τους κακούς; Όχι μόνο σε προσωπικό, αυτό είναι το λιγότερο, αλλά και σε συλλογικό επίπεδο. Μην επιχειρήσετε να απαντήσετε, γιατί οπωσδήποτε θα πείτε κοτσάνα. Και δεν θα έχετε τα άλλοθι που πάντα εφευρίσκουν οι θεολόγοι και οι φιλόσοφοι. Πέστε καλύτερα πως όταν οι άνθρωποι πεινούν γίνονται κτήνη, οπότε τα χορτάτα κτήνη αρχίζουν να κυνηγούν τα πεινασμένα και θα είστε πιο κοντά απ' ό,τι οι θεολόγοι στο πρόβλημα της θεοδικίας, την αφετηρία κάθε στοχοσμού πάνω στα προβλήματα της καταγωγής του πλούτου και των αιτιών της φτώχειας. Στη Συρία πάντως, σ' όλη τη διάρκεια της τουρκικής κατοχής, κανένας δεν ξέρει ποιος είναι ο καλός και ποιος ο κακός και τα πεινασμένα πλήθη τρέχουν από δω κι από εκεί αλλάζοντας εύκολα αφεντικό προκειμένου να φαν.

Ευτυχώς που υπάρχει και το σώμα των ουλεμάδων, που είναι μια πολύ μεγάλη εφεύρεση των μωαμεθανών Αράβων, την οποία θα αξιοποιήσουν κυρίως οι Τούρκοι. Ουλεμάς στα αραβικά σημαίνει γνώστης, σοφός. Από την τάξη των ουλεμάδων προέρχονται οι μουφτήδες, δηλαδή οι ερμηνευτές των νόμων που στηρίζονται στο Κοράνι και οι μουλάδες, δηλαδή οι εν γένει τιτλούχοι (στα αραβικά, μουλά σημαίνει προστάτης), όπως οι ιμάμηδες, που προϊστανται της προσευχής στα τζαμιά, και οι ιεροδικαστές, οι καδήςδες, γνωστοί στην τουρκική παραλλαγή τους και σαν χοτζάδες.

Στο μουσουλμανισμό δεν υπάρχει ιερατείο. Ωστόσο, όλοι μαζί οι ουλεμάδες, οι γνώστες, οι σοφοί, συναποτελούν ένα άτυπο κοσμικό ιερατείο, που ελέγχει την κοινωνία των μουσουλμάνων στην κάθε της έκφανση, κοσμική και θρησκευτική. Στο μουσουλμανισμό δεν γίνεται διάκριση ανάμεσα στην κοσμική και τη θρησκευτική ζωή. Αυτό ακριβώς είναι το Ισλάμ. Ένας διακανονισμός των πάντων στη βάση ενός ιερού κειμένου, του Κορανίου. Το Ισλάμ είναι το κράμα μιας θρησκείας, που λέγεται μωαμεθανισμός (ή μουσουλμανισμός) και ενός οργανωτικού και διοικητικού συστήματος προσαρμοσμένου στο Κοράνι, το οποίο αντικαθιστά το δικό μας Σύνταγμα. Ωστόσο, τα ισλαμικά κράτη δεν είναι κυρίως ειπείν θεοκρατικά, αφού στο μουσουλμανισμό δεν υπάρχουν παπάδες.

Τόσο οι Άραβες όσο και οι Τούρκοι ποτέ δεν νοιάστηκαν για τα θρησκευτικά φρονήματα των ετεροδόξων. Τους αρκεί οι ετε-

ροδόξοι να μη κώνουν τη μύτη τους στα θρησκευτικοπολιτικά προβλήματα των μουσουλμάνων και μπερδέψουν την κοσμικοθρησκευτική διοίκηση, που πάντα ασκείται στο όνομα του Αλλάχ διά του Κορανίου, το οποίο είναι «άκτιστο». Δεν γράφηκε δηλαδή κάποτε, αλλά σαν Λόγος Θεού υπάρχει από πάντα. Ο Μωάμεθ είναι απλώς ο μεσάζων που χρησιμοποίησε ο Θεός για να φανερώσει στους ανθρώπους το λόγο του, που υπήρχε από πάντα, που δεν τον σκάρωσε δηλαδή ο Θεός τη στιγμή που υπαγόρευε στον Προφήτη το Λόγο Του.

Παρόλο που οι μορφωμένοι Σύριοι θα διαπρέψουν σαν ουλεμάδες και θα βοηθήσουν πολύ τους σουλτάνους, εντούτοις οι σουλτάνοι έχουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στους φαναριώτες Έλληνες, τους οιονεί ουλεμάδες εξ ετεροδόξων, όχι γιατί είναι περισσότερο μορφωμένοι, αλλά διότι είναι χριστιανοί και συνεπώς κάνουν πιο ψύχραμα τη δουλειά τους όταν μπλέκουν με τις φατρίες των μουσουλμάνων, οι οποίοι δεν έχουν καμιά δυσκολία να αλληλοεξοντώνονται. Στο συριακό πρόβλημα οι σουλτάνοι θα συμβουλευούνται συχνά τους εξ Ελλήνων ουλεμάδες.

Μέσα σ' αυτές τις άκρως περιπλεγμένες συνθήκες και κυρίως μέσα από το συνεχές σφυροκόπημα των Συρίων από τους τουρκούς κατακτητές, οι Σύριοι θα αναπτύξουν σιγά σιγά ένα αξιοθαύμαστο σύστημα κορανικής κοινωνικής αλληλεγγύης. Δίπλα σ' αυτό στον πρωτόγονο κορανικό σοσιαλισμό θα έρθει να κολλήσει αργότερα και ο λογοκρατούμενος ευρωπαϊκός σοσιαλισμός. Οι Βενετοί πρώτα και στη συνέχεια οι Άγγλοι και οι Γάλλοι, που θα εμφανιστούν στην περιοχή το 1918, θα φέρουν εκεί, πολύ πρώιμα σε σχέση με τις άλλες μουσουλμανικές χώρες, έναν αέρα ευρωπαϊκό. Τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια, οι ευρωπαϊκές τράπεζες, οι ευρωπαϊκοί ιεραπόστολοι, οι ευρωπαϊκές πόρνες, οι ευρωπαϊκοί τυχοδιώκτες, θα δημιουργήσουν σιγά σιγά στη Συρία αλλά και στη δίδυμη αδερφή της, το Λίβανο, μια ατμόσφαιρα τόσο ευρωπαϊκή, που να μην προκαλεί απορία η εμφάνιση, αργότερα, πολύ ισχυρών σοσιαλιστικών κινήματων δυτικού τύπου σε μια μουσουλμανική χώρα, πράγμα εξόχως παράδοξο καθεαυτό, αφού το πρωτόγονο σοσιαλιστικό Ισλάμ και ο λογοκρατούμενος ευρωπαϊκός σοσιαλισμός είχαν πάντα πολύ χειρότερες σχέσεις απ' αυτές που έχει ο κατεστημένος χριστιανισμός με το σοσιαλισμό.

Αυτή η παράξενη χώρα, κοσμοπολίτικη εκ κατασκευής, θα εκθρέψει την μωαμεθανική παραλλαγή του ευρωπαϊκού σοσιαλισμού, το κίνημα του Μπάαθ. Το οποίο ωστόσο θα δεινοπαθήσει έτσι που θα το τραβολογούν συνέχεια από δω κι από κει πολλοί και διάφοροι σοσιαλευρωπαίοι και μουσουλμανοσοσιαλιστές.

7. Η Συρία των Γάλλων

Αν στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο νικούσαν οι Γερμανοί, πρώτον, δεν θα γινόταν ο Δεύτερος και, δεύτερον, η Οθωμανική Αυτοκρατορία θα υπήρχε μέχρι τον Δεύτερο. Αν στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο νικούσαν οι Γερμανοί, πρώτον, θα άρχιζε αμέσως μετά τη λήξη του ο Τρίτος και, δεύτερον, η Οθωμανική Αυτοκρατορία θα υπήρχε μέχρι τον Τρίτο.

Μέχρι το 1914, ο κύριος αντίπαλος των αγγλογάλλων αποικιοκρατών στη Μέση Ανατολή είναι οι Τούρκοι που την κατέχουν. Για να συνεχίσουν να την κατέχουν, συμμαχούν με τους Γερμανούς στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Και μπαίνουν στον Δεύτερο τελευταίοι και καταϊδρωμένοι, αφού πρώτα βεβαιωθούν πως ο Χίτλερ χάνει τον πόλεμο. Οι Τούρκοι είναι παραδοσιακοί φίλοι των Γερμανών, όχι γιατί τους αγαπούν ιδιαίτερα, οι συμμαχίες δεν έχουν καμιά σχέση με τα συναισθήματα, αλλά διότι ξέρουν ότι οι Άγγλοι και οι Γάλλοι θέλουν να τους διώξουν από τη Μέση Ανατολή για να βάλουν αυτοί στο χέρι τα πετρέλαια και όχι οι Γερμανοί διά του σουλτάνου.

Μόλις αρχίζει ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος οι Άγγλοι υπόσχονται στους υπό τουρκική κατοχή ευρισκόμενους Άραβες ανεξαρτησία και εθνική κυριαρχία προκειμένου να τους στρέψουν κατά των Τούρκων. Δηλαδή κατά των συμμάχων τους Γερμανών. Ναι, αλλά, αν οι Άραβες αποκτούσαν εθνικό κράτος, αυτό θα έπρεπε να είναι τεράστιο. Θα άρχιζε στο Ιράκ και θα τελείωνε στο Μαρόκο. Οι Άραβες είναι μια πολύ μεγάλη εθνότητα. Που αν κάποτε αποκτήσκει εθνικό κράτος, θα μοιάζει με αυτοκρατορία.

Αν μάλιστα στον πληθυσμιακό όγκο και το γεωγραφικό εύρος των Αράβων προσθέσεις και την ποσότητα των αραβικών

πετρελαίων, τότε παραδίδεις άνευ όρων τη βενζινοκίνητη καπιταλιστική οικονομία στους Άραβες. Αν όλα τα παραπάνω τα πασπαλίσεις με μια παχιά στρώση ισλαμικής κρέμας και τα βάλεις στον εθνικιστικό αραβικό φούρνο να ψηθούν, τότε αποκλείεται να φας και συ ο χριστιανός από την αραβοϊσλαμική πετρελαϊκή τούρτα. Εκτός και αν κατεβάσεις τα βρακιά σου αφού προηγουμένως ετοιμαστείς ψυχολογικά για την εφαρμογή του μουσουλμανικού δικαίου επί των οπισθίων σου. Για να μην υποστείς τα χειρότερα, μπορείς, βέβαια, να αλλαξοπιστήσεις, όπως συνέβη πάμπολλες φορές στην ιστορία. Μπορείς όμως και να κάνεις κάτι πιο έξυπνο: να δεχτείς πως ο Θεός, ο Αλλάχ και ο Γιαχβέ είναι ιστορικές παραλλαγές του ίδιου Θεού, αυτού που παλιότερα υποσχόταν γαίες, σαν τη Γη της Επαγγελίας, ενώ σήμερα υπόσχεται πετρέλαια.

Ο Θεός του μέλλοντος, ο ένας, ο αληθινός για όλους Θεός, θα λέγεται Πέτρος. Πρέπει το όνομά του να παραπέμπει αφενός στα πετρέλαια και αφετέρου στον Απόστολο Πέτρο, που δεν ήθελε να απομακρυνθεί από τον Γιαχβέ, αν και τελικά υποχώρησε κάτω από την πίεση του Αποστόλου Παύλου, που τον έπεισε πως ο νέος Θεός αποκλείεται να νοιάζεται μόνο για τους Εβραίους. Πατί ο νέος Θεός δεν είναι εθνικιστής, αφού αγαπάει εξίσου όλα τα επί της γης τέκνα του. Άλλωστε, γι' αυτό ακριβώς διαφέρει από τους προκατόχους του, που μεροληπτούν επιλέγοντας αυτούς που πρέπει να προστατέψουν. Τελικά, ο Απόστολος Παύλος θα χαντακώσει τους Εβραίους. Οι καημένοι, ακόμα περιμένουν τον Μεσσία.

Στα εβραϊκά Μεσοσίας σημαίνει Σωτήρας. Οι Εβραίοι αντιλαμβάνονται τη λέξη Σωτήρας και με μια έννοια πολιτική, όπως κι εμείς άλλωστε, που αντιλαμβανόμασταν σαν σωτήρες τον Καραμανλή ή τον Παπανδρέου. Αυτό όμως σε τίποτα δεν εμποδίζει τους Εβραίους να αντιλαμβάνονται το Σωτήρα και με μια έννοια μεταφυσική, όπως περίπου και εμείς αντιλαμβανόμασταν τον Καραμανλή ή τον Παπανδρέου. Σωτήρας να 'ναι κι ό,τι να 'ναι. Όλοι οι σωτήρες σώζουν, κυρίως όταν έχουν στη διάθεσή τους πετρέλαια ή όταν μπορούν να αγοράσουν πετρέλαια, ώστε να μπορούν να μας αλλάζουν τα πετρέλαια.

Δουλειά του σωτήρα είναι να εξασφαλίζει τη σωτηρία των ανθρώπων. Πρώτα στη γη και μετά βλέπουμε. Οι Εβραίοι αγ-

νούνται να αφομοιωθούν με τους λαούς, ανάμεσα στους οποίους ζουν, όπως γίνεται με όλους τους νορμάλ ανθρώπους, ίσως γιατί φοβούνται πως όταν έρθει ο δικός τους Σωτήρας, που τον περιμένουν πώς και πώς, θα τους μπερδέψει με τους μη Εβραίους και τελικά δεν θα μπορέσει να σώσει κανέναν απ' αυτούς. Για να μην τους ψάχνει, λοιπόν, ο Θεός τους ο Παχβέ από δω κι από κει ανά τον κόσμο, πήγαν οι Εβραίοι και έφκιαξαν κράτος κοντά στις πετρελαιοπηγές, όντας βέβαιοι πως ο Σωτήρας θα αναδύσει από κάποια απ' αυτές. Δεν θα ήθελαν να τον κλείσουν σε κανένα βαρέλι ερήμην τους οι Επτά Αδερφές. (Δεν μιλούμε, βέβαια, για επτά ομοφυλόφιλους, αν και δεν πρέπει να το αποκλείουμε, έτσι πούστηδες που είναι όλοι οι πετρελαιάδες). Οπότε τρέχα γύρευε πού θα μπορούσε να βρεθεί πεταγμένος ο Σωτήρας. Κι έτσι, οι Επτά Αδερφές πετρελαιϊκές εταιρείες διά των Εβραίων κάθονται κοντά στις πετρελαιοπηγές και περιμένουν να αρπάξουν το Σωτήρα απ' τα μαλλιά μόλις εμφανιστεί, προκειμένου να τον οδηγήσουν στο δικό μας Γολγοθά. Ο δικός μας Γολγοθάς είναι ένας λόφος φκιαγμένος από βαρέλια γεμάτα πετρέλαιο.

Λοιπόν, για να μην εξισλαμιστούν τα πετρέλαια από το μεγάλο έθνος των Αράβων, με κανέναν τρόπο δεν θα έπρεπε να προκύψει ένα μεγάλο αραβικό κράτος σύμφωνα με την περιφήμη «αρχή των εθνοτήτων». (Κάθε έθνος δικαιούται να έχει το κράτος του). Η αραβική εθνότητα έπρεπε να τεμαχιστεί έγκαιρα και να μοιραστεί σε πολλά κράτη. Αραβικά μεν, παλαβά δε. Είδατε πόσο λίγες καμπύλες έχουν τα σύνορα ανάμεσα στα αραβικά κράτη; Τούτο συμβαίνει διότι οι Άγγλοι αντιμετώπισαν τη γη των Αράβων σαν μπακλαβά που έπρεπε να κοπεί σε πολλά κομμάτια, για να πάρουν όλοι από ένα και οι λιχούδηδες περισσότερα από ένα.

Η όρεξη των Άγγλων και των Γάλλων για τα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής ανοίγει το 1914. Μας χωρίζουν δέκα χρόνια από την κατάρρευση της ετοιμόρροπης Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, που αυτόν τον καιρό ελέγχει τη Μέση Ανατολή. Πρέπει, λοιπόν, να τη σπρώξουν λιγάκι για να πέσει το ταχύτερο. Άλλωστε, οι Άγγλοι, οι Γάλλοι και οι Ρώσοι είχαν αρχίσει να τη σπρώχνουν από το 1821. Κι εμείς οι Έλληνες δάλαμε τότε το χεράκι μας. Όμως το δάλαμε πριν από τη ναυμαχία του Ναυαρίνου, στην οποία όλα τα έκαναν μόνοι τους επί ελληνικής θαλάσσης

οι φίλοι και σύμμαχοι Άγγλοι, Γάλλοι και Ρώσοι. Που πεντάρα δεν θα έδιναν για τους Έλληνες, αν η Ελλάδα δεν κατείχε στο χάρτη της Μεσογείου μια τόσο σπουδαία γεωστρατηγική θέση.

Πάντως, τότε κανείς δεν ήξερε πως το Αιγαίο είναι μια θάλασσα πετρελαίου. Τώρα που το μυστικό το ξέρουν όλοι, όχι όμως και όλοι οι Έλληνες, μόνο οι πολύ καλοί, αυτοί με τους οποίους καταδέχονται να μιλούν τόσο οι επτά πόρνες πετρελαιϊκές αδερφές όσο και το αδερφάτο των μεγαλοκαπιταλιστών, μπορούμε να χύσουμε και το αίμα μας, ακόμα και για μια εντελώς ασήμαντη κατά την προπετρελαιϊκή εποχή δραχονοΐδα σαν τα Ίμια. Που μπορεί να σηκώσει και ένα και δύο και τρία γεωτρύπανα πάνω της και να σε απαλλάξει από μία ή δέκα πλωτές δεξαμενές.

Δεν θα είχα καμιά αντίρρηση να σφαχτούμε με τους Τούρκους για τα πετρέλαια του Αιγαίου, αν και θα μπορούσαμε να τα μοιράσουμε σωστά και δίκαια χωρίς να παραστεί ανάγκη να σφαχτούμε. Διάολε, άλλο να πεθαίνεις για το φαΐ σου και άλλο για τη σημαία, ή τα κατοίκια. Αυτό που με ενοχλεί σ' αυτή τη γελοία ιστορία είναι πως μας προτείνουν να σκοτωθούμε για τη σημαία και όχι για το πετρέλαιο. Ξέρουν, οι κερατάδες, από πείρα αιώνων πως οι χαχόλοι σκοτώνονται με πιο μεγάλη άνεση για ιδέες παντελώς άσχετες μ' αυτό που κρύβεται πίσω τους. Κάτω από τις σημαίες που υψώθηκαν στα Ίμια κρύβεται το πετρέλαιο και όχι το αναπαλλοτρίωτο «εθνικό έδαφος» και τρίχες κατσαρές. Ας αρχίσει να βγαίνει το πετρέλαιο και θα δεις για πότε θα απαλλοτριωθούν και θα αλλοτριωθούν οι πάντες εδώ στην Ελλάδα, προκειμένου να φαν με τον παραδοσιακό ελληνικό τρόπο. Ακόμα και τη σημαία θα φαν οι παμφάγοι. Για να μην τη φαν, πρέπει να μοιραστούν δίκαια στους Έλληνες και τους Τούρκους τα κέρδη από το πετρέλαιο του Αιγαίου.

Επειδή, όμως, θα προέκυπτε σοσιαλισμός αν μοίραζαν δίκαια τα κέρδη από το πετρέλαιο του Αιγαίου, μας ετοιμάζουν από τώρα να φωνάζουμε «ζήτω η Ελλάς» κάθε φορά που ένας απατεώνας θα κάνει την πετρελαιϊκή βρομιά του. Το ελληνικό πετρέλαιο προορίζεται κυρίως για την Κίνα που δεν έχει πετρέλαια και που πρέπει να αναπτυχθεί καπιταλιστικά. Εντάξει, αναπτύξτε την καπιταλιστικά, κορόιδα, που προσπαθείτε να δημιουργήσετε μια κολοσσιαία αγορά για τα προϊόντα σας. Κι αφού την ανα-

πτύξετε καλά καλά με τρόπο καπιταλιστικό κατεβάστε τα παντελόνια. Αν σήμερα τσουίζει πολύ το γιαπωνέζικο παλούκι, σκέψου τι έχει να πάθει ο κώλος σας με το κινέζικο. Η Κίνα είναι δέκα Ιαπωνίες μαζωμένες.

Πάντως, προς το παρόν, οι Άραβες, αν και ανήκουν στο ίδιο έθνος, ζουν μοιρασμένοι σε πολλά κράτη. Και τούτο χάρη στην εκπληκτική ικανότητα των Άγγλων, αλλά και των διαδόχων τους των Αμερικανών να βασιλεύουν διαιρώντας: την αραβική εθνότητα από το 1914 μέχρι το 1939, τη γιουγκοσλαβική ομοεθνία και τη σοβιετική πολυεθνία σήμερα, την Ελλάδα αύριο. Ποιος ξέρει; Πάντως ο Θεός των Ελλήνων οίγουρα ξέρει. Αλλά δεν μαρτυράει το μυστικό στους έλληνες πολιτικούς. Που όταν τους πεις πως το μέλλον της Ελλάδας εξαρτάται από την Κίνα και όχι από την Τουρκία, αν δεν σε κλείσουν στο ψυχιατρείο σαν τρελό, θα σε παλυνώσουν σαν ανθέλληνα. Ξέρετε γιατί ουρλιάζουν τόσο υστερικά για το παρελθόν της Ελλάδας οι εθνικιστές; Διότι δεν θέλουν να σκέφτονται το μαύρο μέλλον της.

Όλα τα πετρελαιοπολιτικά κόλπα στη Μέση Ανατολή αρχίζουν το 1914, με την έναρξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου και τη συμμαχία των Τούρκων με τους Γερμανούς. Οι Τούρκοι ξέρουν καλά πως, αν δεν ποντάρουν στο γερμανικό χαρτί θα χάσουν το παιχνίδι με τους Άγγλους πριν καν το αρχίσουν. Οι Γερμανοί δεν έχουν αποικίες της προκοπής. Ούτε πετρέλαια έχουν. Και γι' αυτό θα αγωνιστούν με πείσμα να αποκτήσουν και αποικίες και πετρέλαια. Δυο φορές. Στον Πρώτο και στο Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Αλλά θα χάσουν και τις δυο. Οι παλιοί αποικιοκράτες αρνούνται να τους δάλουν συνεταίρους στο παλιό αποικιοκρατικό τους μαγαζί.

Ωστόσο, κάπως αργά θα καταλάβουν οι Γάλλοι και οι Άγγλοι πως οι Γερμανοί είναι αδύνατο να μην ενεργούν στην Ευρώπη και στον κόσμο σαν καλοί συνεταίροι παρέα με τους άλλους ευρωπαϊούς καπιταλιστές. Και έτσι θα προκύψει η Ενωμένη (καπιταλιστική) Ευρώπη, που οι εξ αριστερών ηλίθιοι τη θέλουν Ευρώπη των λαών και όχι των καπιταλιστών. Κύριοι, μην ντρέπεστε. Δεν είναι κακό να λέτε πως και σεις καπιταλισμό θέλετε, αλλά καπιταλισμό τραβεστί, μεταμφιεσμένο σε σοσιαλισμό. Πράσινο ή ροζέ δεν έχει σημασία, κυρίως τώρα που ο κόκκινος μπήγε στο ψυγείο μάλλον παρά στο μουσείο, όπως θέλω να ελπίζω.

Αλλά και σεις, σύντροφοι παλιοί, πέστε για να το μάθει ο κόμμος πως και σε μας εδώ ο Περισσός λειτουργεί σαν ψυγείο και όχι σαν μουσείο. Πέστε πως το κλασικό μικρόδιο του κομμουνισμού χρειάζεται ψυγείο, όχι μουσείο. Δεν πρέπει να χαθεί αυτό το σπουδαίο μικρόδιο.

Οι Αγγλογάλλοι θα αντιμετωπίσουν τη Μέση Ανατολή σαν έναν ενιαίο αραβικό χώρο, που πρώτα πρέπει να αποτουρκιστεί και μετά να τεμαχιστεί. Υποδαυλίζουν, λοιπόν, αδιάκοπα τον αραβικό εθνικισμό προκειμένου να διώξουν τους Τούρκους. Κι αφού τους διώξουν με τη βοήθεια των αράβων εθνικιστών, δάζουν τους άραβες φύλαρχους να μαλλιοτραβιούνται, ώστε να προκύψει η ανάγκη του τεμαχισμού του ενιαίου αραβικού χώρου, προκειμένου να μη σφάζονται οι φύλαρχοι. Και από φύλαρχους άλλο τίποτα στη φυλετικά συγκροτημένη αραβική κοινωνία.

Την αφορμή πάντως για να οδηγήσουν οι Άγγλοι τους Άραβες εκεί που θέλουν την προσφέρουν οι Τούρκοι. Το 1915 τούρκοι στρατιώτες με επικεφαλής γερμανούς αξιωματικούς επιτίθενται στα αγγλικά φυλάκια της διώρυγας του Σουέζ. Και τότε αρχίζει ένα πανηγύρι που συνεχίζεται μέχρι το 1918, μέχρι δηλαδή οι Άγγλοι να διώξουν τους Τούρκους πρώτα από την Παλαιστίνη και μετά από τη Συρία. Είναι τότε που δημιουργείται η λεγόμενη Ενιαία Συρία, που συμπεριλαμβάνει την Παλαιστίνη και το Λίβανο.

Επειδή όμως η αγγλική κατ' ουσίαν Ενιαία Συρία πέφτει λίγο μεγάλη για τους παμφάγους Άγγλους, που ήδη έχουν βάσει στο χέρι και το Ιράκ, η Κοινωνία των Εθνών αποφασίζει το 1920 να κάνει το Λίβανο ανεξάρτητο (τρόπος του λέγειν) κράτος και να δώσει τη Συρία στη Γαλλία προς φύλαξιν. Η Γαλλία προστατεύει τη Συρία μέχρι το 1936 που η κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου αποφασίζει να παραχωρήσει ανεξαρτησία στο γαλλικό προτεκτοράτο. Όμως, τα σχετικά χαρτιά αργούν να υπογραφούν και το γαλλικό φασιστικό «κράτος» του Βισού θα κληρονομήσει από τη δημοκρατική προπολεμική Γαλλία ένα ψευτογαλλικό και κατ' ουσίαν γερμανικό τώρα πλέον προτεκτοράτο στη Συρία.

Το 1941 τα συμμαχικά στρατεύματα μαζί με γαλλικές μονάδες αποτελούμενες από τους Ελεύθερους Γάλλους του Ντε Γκωλ εισβάλλουν στη Συρία και πολεμούν επί συριακού εδάφους τους Γάλλους που υποστηρίζουν την κυβέρνηση του Βισού. Από το 1941

μέχρι το 1946 η Συρία τελεί υπό κοινή αγγλογαλλική κατοχή. Που θα έπρεπε να είχε τερματιστεί το 1945 με τη λήξη του πολέμου. Αλλά τη χρονιά αυτή οι Γάλλοι μετανιώνουν και δεν θέλουν να αφήσουν τη Συρία στους Σύριους. Οπότε αυτοί επαναστατούν. Και τότε οι οργισμένοι γάλλοι προτέκτορες βομβαρδίζουν τη Δαμασκό. Οι Άγγλοι, που κάνουν ό,τι μπορούν για να βοηθήσουν τους σύριους εθνικιστές να απαλλαγούν από τους Γάλλους, επεμβαίνουν και μαζί με τους Σύριους διώχνουν τους Γάλλους. Κι έτσι, μ' αυτόν τον τρελό τρόπο, η Συρία γίνεται ανεξάρτητο κράτος το 1946.

8. Η Συρία του Λώρενς και Μπάαθ

Στις 14 Μαΐου 1948 δημιουργείται το κράτος του Ισραήλ κάτω από συνθήκες που θα τις δούμε όταν, σε άλλο βιβλίο, σχετικό με την ιστορία των Εβραίων, μιλήσουμε γι' αυτή την ιουδαϊκή σφήνα στην καρδιά της μουσουλμάνικης Μέσης Ανατολής.

Τη χρονιά που δημιουργείται το κράτος του Ισραήλ, οι Άραβες, που ξέρουν γιατί δημιουργήθηκε, θα επιχειρήσουν να το διαλύσουν αμέσως εφαρμόζοντας στην πράξη τη σουρεαλιστική ρήση του Παύλ Ελύαρ που λέει «σκοτώστε τη μάνα σας όσο είναι ακόμα νέα». (Εδώ, στην πετρελαϊκή παραλλαγή της αποικιοκρατίας). Η Αγγλία είναι η μάνα που γέννησε τα αραβικά κράτη με καισαρική, διώχνοντας τους Τούρκους από τα αραβικά εδάφη. Η ίδια μάνα γέννησε το κράτος του Ισραήλ, διώχνοντας τους Παλαιστίνιους Άραβες απ' την πατρίδα τους. Η Αγγλία στη Μέση Ανατολή φτιάχνει ή διαλύει κράτη κατά πώς τη βολεύει.

Πάντως, η Συρία και όχι η Αγγλία υποκίνησε την πρώτη επίθεση των Αράβων κατά του νεοσύστατου κράτους του Ισραήλ. Η Συρία, αν και ελάχιστα αραβική κατ' ουσίαν χώρα, διάζεται να δάει υποψηφιότητα για την ηγεσία όλων των Αράβων. Ο Νάσερ θα εμφανιστεί στην Αίγυπτο αργότερα, το 1954. Κι αυτό σημαίνει πως, στα πρώτα μετά τον πόλεμο χρόνια, ο πρώτος πρόεδρος της Δημοκρατίας της Συρίας, ο Σούκρι αλ-Κουβατλί, μπορεί ανενόχλητος να προτείνει καθ' υπόδειξιν των

Άγγλων σαν ηγέτη όλων των Αράβων το βασιλιά της Σαουδικής Αραβίας, τιμής ένεκεν - και για να μην ξεχνούν τόσο οι Ισραηλινοί όσο και οι ευρωπαίοι φίλοι τους πως η κοιτίδα όλων των Αράβων είναι η Αραβική Χερσόνησος. Ναι αλλά η Αραβική Χερσόνησος ελέγχεται ήδη απ' τους Άγγλους. Συνελπώς δεν τους κοστίζει τίποτα να πουν στους Άραβες πως το φως το αληθινό του αραβικού εθνικισμού, για να φωτίσει σωστά όλους τους Άραβες πρέπει να εκπορευτεί και πάλι από τη Μέκκα, αν και είναι άγνωστο προς το παρόν σε ποιο σημείο του αραβικού εθνικού ορίζοντα θα γεννηθεί ο νέος Μωάμεθ.

Ίσως γεννηθεί στο Ιράκ, που μπαίνει δυνατά στον αραβικό αγώνα δρόμου για την αναζήτηση μιας δυναμικής ηγεσίας, ικανής να δημιουργήσει τη νέα αραβική αυτοκρατορία. Άλλωστε, πρώτο το Ιράκ θα διεκδικήσει την ηγεσία του έθνους όλων των Αράβων στο όνομα των παλιών χαλιφών του ένδοξου χαλιφάτου της Βαγδάτης των Αβασιδών. Ναι, αλλά η Δαμασκό, η πρωτεύουσα της Συρίας, είναι η πρώτη πρωτεύουσα της πρώτης αραβικής αυτοκρατορίας, της Αυτοκρατορίας των Ομεϊαδών. Συνελπώς οι Σύριοι, αν και λιγότερο από τους Ιρακινούς ένδοξοι Άραβες, δεδομένου ότι η Βαγδάτη των Αβασιδών και όχι η Δαμασκό των Ομεϊαδών θα οδηγήσει τους Άραβες στην κορυφή της ιστορίας, της δόξας και του πολιτισμού, προηγούνται από τους Ιρακινούς στην ιστορία των Αράβων. Πάνω σ' αυτή την ιστορική βάση η παραδοσιακή εχθρότητα ανάμεσα στο Ιράκ και τη Συρία συνεχίζεται μέχρι τις μέρες μας.

Όμως, απ' τη Μέκκα ξεκίνησαν όλα για τους Άραβες, λεν ορθότατα οι Άγγλοι που ελέγχουν τη Μέκκα και εμποδίζουν τον Μωάμεθ να επιχειρήσει μια νέα έξοδο από την Αραβική Χερσόνησο. Κι έτσι, χάρη στις πονηριές των άγγλων αποικιοκρατών, το περιπελεγμένο πρόβλημα του αραβικού εθνικισμού περιπλέκεται περισσότερο και παραμένει περιπελεγμένο μέχρι τις μέρες μας, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες για την εξεύρεση λύσης που είχε κάνει νωρίτερα, στη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, ο Τόμας Έντουαρντ Λώρενς, ο θρυλικός «Λώρενς της Αραβίας», να πείσει τους Άραβες πως είναι όλοι Άραβες και όχι φυλές Αράβων που κυνηγάει η μια την άλλη.

Ω, του αποικιοκρατικού παραδόξου, ο γνησιότερος και ειλικρινέστερος θιασώτης του παναραβικού εθνικισμού είναι ένας

ανανήψας άγγλος αποικιοκράτης, ο Τόμας Έντουαρντ Λώρενς, αρχαιολόγος, ιστορικός και στρατιωτικός, νόθος γιος ενός λόρδου και της δασκάλας των παιδιών του. Εκτιμώντας οι άγγλοι αποικιοκράτες την ευφυΐα, το δυναμισμό και κυρίως τα πολλά και ποικίλα ταλέντα του, μεταξύ των οποίων το λογοτεχνικό είναι από τα πιο σημαντικά (Οι επτά στίλοι της σοφίας είναι ένα αριστούργημα) τον διορίζουν πράκτορά τους στις αραβικές χώρες. Ο Λώρενς τις γνωρίζει ήδη πάρα πολύ καλά σαν αρχαιολόγος. Τον στέλνουν, λοιπόν, στις αραβικές χώρες με την εντολή να στρέφει τον αραβικό εθνικισμό άλλοτε από δω κι άλλοτε από κει, κατά πώς βόλευε εκάστοτε τους πετρελαιάδες. Όμως ο Λώρενς, που ήταν και λίγο ομοφυλόφιλος, θα αγαπήσει με τέτοιο πάθος τους Άραβες, αρχίζοντας από τους άραβες εραστές του, που αν το ήθελε θα μπορούσε να γίνει, αυτός ο ιρλανδικής καταγωγής Άγγλος, ο μεγάλος ηγέτης όλων των Αράβων, που τον λατρεύουν. Πάντως ο Λώρενς, ασχέτως με τα του κώλου του, που αφού είναι δικός του τον κάνει ό,τι θέλει και λογαριασμό δεν έχει να δώσει σε κανέναν προϊστάμενο, ήταν στ' αλήθεια ένας άνθρωπος ιδιοφυής, που περνούσε με απίστευτη ευκολία από την ενδοστροφή του διανοούμενου στην εξωστροφή του ερασιτέχνη στρατιωτικού.

Το 1918, ο μύθος του «Λώρενς της Αραβίας» θα σπάσει όλους τους μυθικούς δείκτες, αρχαίους και νέους. Τη χρονιά αυτή ο βασιλιάς Γεώργιος Ε' τον καλεί στα ανάκτορα για να του δώσει δυο παράσημα μαζωμένα. Εκείνος θα πάει μεν στα ανάκτορα, αλλά θα την κοπανήσει όταν έρθει η ώρα της παρασημοφόρησής του, αφήνοντας κοτζάμ βασιλιά με τα παράσημα στο χέρι. Σαφέστερη και καθαρότερη αντιαποικιοκρατική διαμαρτυρία, και μάλιστα απ' ευθείας στον επικεφαλής της αγγλικής αποικιοκρατίας, δεν θα μπορούσε να υπάρξει.

Τέσσερα χρόνια αργότερα, το 1922, ο Λώρενς θα καταταγεί με ψευδώνυμο στην Αγγλική Βασιλική Αεροπορία (RAF) σαν απλός πιλότος, αποποιούμενος το μισθό του αξιωματικού του αγγλικού στρατού. Την επόμενη χρονιά, το 1923, εγκαταλείπει την αεροπορία και περνάει στα τεθωρακισμένα. Όμως σε δύο χρόνια, το 1925, μετανιώνει και επιστρέφει στην αεροπορία. Αυτά τα σούρτα φέρτα ενός αρχαιολόγου, ιστορικού, λογοτέχνη και στρατιωτικού από όπλο σε όπλο γίνονται με το ψευδώνυμο

Σω, που είναι το όνομα του στενού του φίλου Μπέρναρντ Σω.

Το 1935, σε ηλικία μόλις 46 ετών, ο Λώρενς θα βγει στη σύνταξη, για να πεθάνει την ίδια χρονιά. Αυτοί που θα τον κλάψουν περισσότερο είναι οι Άραβες. Όλοι οι Άραβες. Κανένας δεν αγάπησε τους Άραβες πιο πολύ από τον Λώρενς. Ήταν ένας σπουδαίος άνθρωπος, με μια εκτός ορίων υπερπληθωρική προσωπικότητα. Ήταν ένας γνήσιος χαρισματικός άνθρωπος, που και στον ιδιωτικό και στο δημόσιο βίο του έκανε πάντα ό,τι ήθελε και λογαριασμό δεν έδινε ούτε καν στο βασιλιά.

Τι ήταν αυτό που έκανε τον Λώρενς φανατικό φίλο των Αράβων; Η ομοιότητα μαζί τους, λέει ο ίδιος. Οι Άραβες, ο λαός με τον υψηλότερο δείκτη νοημοσύνης στον κόσμο, έχουν τη σπάνια ικανότητα να περνούν σχεδόν αυτόματα από τη σκέψη στη δράση και αντιστρόφως. Σπουδαίοι ποιητές κι ακόμα πιο σπουδαίοι αφηγητές και παραμυθιάδες, μπορούν να αφήσουν στη μέση τη μάχη για να καθίσουν στην άκρη να γράψουν ένα ποίημα και να επιστρέψουν στη μάχη δριμύτεροι αφού το γράψουν. Πάντα απροσδόκητοι στο κάθε τι οι Άραβες, εκτός από ένα: τη φιλοδοξία και τη φιλαρχία. Προσέξτε τη συμπεριφορά του Καντάφι, που είναι το τέλειο μοντέλο του τέλειου Άραβα, και θα καταλάβετε τι μας περιμένει, εμάς τους κρυόκωλους Ευρωπαίους, αν δεν βρούμε τρόπο να συνυπάρξουμε ειρηνικά με τους Άραβες τον καιρό που θα ενωθούν σε ένα κράτος - αν τα καταφέρουν.

Οι δυο διαδοχικές αραβικές αυτοκρατορίες, των Ομεϊαδών της Δαμασκού και των Αβασιδών της Βαγδάτης, δεν έχουν καμιά σχέση με τις δυτικές. Είναι υποδειγματικά αποκεντρωμένες. Άλλωστε, η αποκέντρωση και η αυτοδιοίκηση είναι θεσμός για τους Άραβες. Συνεπώς, η μελλοντική αραβική αυτοκρατορία θα είναι κάτι σαν τα Ενωμένα Αραβικά Εμιράτα σε υπερμεγέθυνση. Για να καταλάβετε καλύτερα, πάρτε για παράδειγμα μόνο τα οικογενειακά οιονεί εμιράτα των εγκαταστημένων στην Ευρώπη και την Αμερική εμίρηδων. Ένα τέτοιο εμιράτο υπάρχει και στην Αττική, στη Νέα Μάκρη. Σ' ένα τεράστιο πλέγμα κατοικιών στην πλαγιά ενός λόφου, που μοιάζει με συγκρότημα μπανγκαλόους, ένας εμίρης έχει εγκαταστήσει ινγκόγκνιτο το οικογενειακό του εμιράτο με καμιά εικοσαριά νόμιμες αραπίνες συζύγους και τρέχα γύρευε πόσες «παράνομες» Ελληνίδες και άλλες Ευρωπαίες μέσα στην «επικράτειά» του.

Η αραβική εξουσία έχει την τάση να διαχέεται και να σκορπάζεται παντού. Οι Δυτικοί δεν επέτρεψαν στους Άραβες να οργανώσουν παναραβικό εθνικό κράτος, εκμεταλλευόμενοι τη φιλαρχία τους, κι αυτοί μετέφεραν τη φιλαρχία τους στη Δύση. Και σεις μου μιλάτε για τους εβραίους καπιταλιστές. Να δείτε τι έχει να γίνει σε καμιά πενήντα χρόνια με τους Άραβες καπιταλιστές, αυτούς που εδώ και χρόνια αγοράζουν όποια Τράπεζα βρεθεί μπροστά τους. Το μέλλον ανήκει στους Κινέζους και στους Άραβες. Σκέψου, λέει, να συμμαχήσουν αυτοί οι δυο λαοί. Και σεις μου μιλάτε για την ενοποιητική δράση του χριστιανισμού. Ή μπας και νομίζετε πως οι Κινέζοι και οι Άραβες θα ανακαλύψουν κάποτε τον «αληθινό» Θεό των χριστιανών; Οι Κινέζοι και οι Άραβες ξέρουν καλύτερα από μας τους χάρτες πως όλοι οι θεοί είναι αληθινοί, αρκεί να τους πιστεύεις για αληθινούς. Εγώ που πιστεύω πως όλοι είναι ψεύτικοι, την πάτησα. Δε θα βρω ποτέ ψευδαισθητική μεταφυσική στέγη.

Κακό πράγμα να μην έχεις ψευδαισθήσεις, να μην πιστεύεις στα παραμύθια, σαν τον Λώρενς της Αραβίας, που έζησε με πάθος χίλια δυο παραμύθια από τις *Χίλιες και Μια Νύχτες* αλλά και από άλλες νύχτες, ευρωπαϊκές. Όμως, ποτέ δεν έζησε το πιο χυδαίο, το πιο τυπικά ευρωπαϊκό παραμύθι, αυτό που λεν οι μωροί ρατσιστές στους γεννημένους ηλίθιους, προκειμένου να δημιουργούν άλλοθι, τόσο για την ανικανότητά τους όσο και για τη βουλμία τους, χωρίς να έχουν καν τα «φυσικά», τα ζωώδη άλλοθι των πρωτόγονων φυλών, που, όπως τα ζώα στη ζούγκλα, αγωνίζονται για την επιβίωσή τους χωρίς επιστημονικοφανή προσχήματα και βλακώδη ιδεολογήματα. Θα αναγνώριζα σαν φίλο μου τον οποιοδήποτε ρατσιστή, αρκεί να δηλώσει καθαρά και ξάστερα πως είναι ζώον. Θα τον αγαπούσα με την ίδια έννοια που αγαπώ τα ζώα.

Οι Άραβες δεν ήταν ποτέ ρατσιστές. Απλώς πάντα γούσταραν την εξουσία έτσι, φορμαλιστικά. Την εξουσία για την εξουσία. Πώς λέμε η τέχνη για την τέχνη; Έτσι περίπου. Να δεις όμως τι έχει να γίνει στο μέλλον μ' αυτόν τον εξουσιαστικό αραβικό φορμαλισμό. Σκέτο αραβούργημα θα την κάνουν οι Άραβες τη δυτικού τύπου εξουσία. Ο Λώρενς κινείται κυρίως στην πολυεθνική Συρία, γιατί ξέρει πως ο αραβικός πολιτισμός είναι ένας καθαρός, μη αματολογικός πολιτισμός. Δεν υπάρχει

ράτσα Αράβων, λέει ο Λώρενς, υπάρχουν μόνο ήθη αραβικά και αραβικός πολιτισμός.

Καθώς η Συρία γίνεται αυτόνομο και αυτεξούσιο κράτος το 1946, δύο χρόνια πριν εμφανιστεί στην περιοχή το κράτος του Ισραήλ, οι ηγέτες της θα θεωρήσουν υποχρέωσή τους να προστατεύσουν τους άλλους Άραβες από τους παρεισρακτους. Όμως, πώς να τους προστατεύσουν, αφού δεν μπορούν να προστατεύσουν ούτε τον εαυτό τους από το φίλαρχο εαυτό τους και τον φύλαρχο της διπλανής φυλής; Στην πραγματικότητα το νεοσύστατο κράτος της Συρίας έχει μέσα της τέσσερα κράτη στη συσκευασία του ενός. Το ημικράτος των Αλαουιτών, το ημικράτος των Δρούζων, το ημικράτος των σουνιτών μουσουλμάνων της περιοχής της Δαμασκού, και το ημικράτος των σουνιτών μουσουλμάνων της περιοχής του Χαλεπίου. Αν σ' αυτά προσθέσεις και το μη-κράτος των Βεδουίνων της ερήμου της Συρίας, τότε θα έχεις μια μαγική εικόνα που είναι σκέτο αραβούργημα. Άντε, τώρα, να αντιμετωπίσεις τους Ισραηλινούς μ' αυτό το εθνικό καλειδοσκόπιο. Χρειάζεται λοιπόν ένας ισχυρός άνδρας για να βάλει τάξη στο αραβικό χάος, κατ' αρχήν στην καρδιά του αραβικού χάους, τη Συρία.

Ο πρώτος ισχυρός άνδρας θα εμφανιστεί το Μάρτιο του 1949. Είναι ο συνταγματάρχης Χούσι αλ-Ζαΐμ, που θα ανατρέψει τον υπερδεξιό πρόεδρο της Δημοκρατίας Κουβατλί με αναίμακτο πραξικόπημα. Όμως, το συνταγματάρχη Ζαΐμ θα τον ανατρέψει ένας άλλος συνταγματάρχης, ο Σάμι αλ-Χινάουι τον Αύγουστο του ίδιου έτους. Το Δεκέμβριο του ίδιου έτους, ένα πιο φρέσκο πραξικόπημα, το τρίτο κατά σειρά μέσα στον ίδιο χρόνο, θα ανατρέψει τον προηγούμενο συνταγματάρχη και στη θέση του θα βάλει έναν νέο συνταγματάρχη, ονόματι Αντίμπ ας-Σισακλί. Το 1951, μετά από δυο χρόνια συνταγματαρχικής δικτατορικής εξουσίας, ο συνταγματάρχης Σισακλί θα κάνει πραξικόπημα μέσα στο πραξικόπημα και θα διώξει όλους όσους τον βοήθησαν να κάνει το πραξικόπημα. Όμως το 1954 ένα καινούργιο πραξικόπημα, που το οργανώνει πάλι ένας συνταγματάρχης, ο Φαϊζάλ αλ-Ατασί, θα διώξει από την εξουσία τον προηγούμενο συνταγματάρχη.

Ο νέος συνταγματάρχης, ο αλ-Ατασί, είναι προοδευτικός. Ανήκει στο Παναραβικό Σοσιαλιστικό Κόμμα Μπάαθ. Αλλά επί των ημερών του θα εμφανιστεί στην Αίγυπτο ο Νάσερ, άνθρωπος με

πολύ δυνατή προσωπικότητα. Ο αλ-Ατασί θα τον αναγνωρίσει σαν καλύτερό του και οι ηγέτες του Μπάαθ της Συρίας θα σπεύσουν να τεθούν υπό την προστασία του. Όμως, ο Νάσερ δεν είναι μπααθιστής. Εντούτοις, το 1958, οι σύριοι μπααθιστές θα μπουν στην Ενωμένη Αραβική Δημοκρατία (της Αιγύπτου και της Συρίας) που δημιουργείται με πρωτοβουλία του Νάσερ.

Οι σύριοι εθνικιστές όμως αρνούνται να δεχτούν την πρωτοκαθεδρία της Αιγύπτου στο πρώτο δείγμα ενιαίου αραβικού κράτους και το 1961 απομακρύνουν από την εξουσία τους ηγέτες του Μπάαθ. Φυσικά, με πραξικόπημα. Που, φυσικά, γίνεται πάλι από συνταγματάρχη. Μα τι διάολο, λοχαγούς ή στρατηγούς δεν έχει αυτή η χώρα, για να υπάρξει μια στοιχειώδης έστω βαθμολογική ποικιλία στα στρατιωτικά πραξικοπήματα; Έγιναν που έγιναν ρουτίνα τα πραξικοπήματα στη Συρία, τουλάχιστον ας μην ήταν τόσο εξειδικευμένα. Φαίνεται όμως πως η πραξικοπηματική πείρα έδειξε πως οι συνταγματάρχες είναι οι καταλληλότεροι για πραξικοπηματίες, πράγμα που το ξέρουμε καλά και εμείς.

Δεν περνούν δυο χρόνια και το Μπάαθ ξανάρχεται στην εξουσία το 1963. Φυσικά, με πραξικόπημα. Ένα μήνα πριν από τη νέα άνοδο του συριακού κλάδου του παναραβικού Μπάαθ στην εξουσία, ο ιρακινός κλάδος του καταλαμβάνει την εξουσία στο γειτονικό Ιράκ. Κλάδοι του παναραβικού σοσιαλιστικού κόμματος Μπάαθ, εκτός από τη Συρία και το Ιράκ, υπάρχουν στο Λίβανο και την Παλαιστίνη. Όχι όμως στην Αίγυπτο. Κι αυτό είναι το πρόβλημα με την παναραβική εκδοχή του σοσιαλισμού. Οι Άραβες σοσιαλιστές φοβούνται τις ισχυρές προσωπικότητες. Τον Νάσερ όμως δεν έπρεπε να τον φοβούνται, διότι κι αυτός δηλώνει σοσιαλιστής αραβικού τύπου. Δυστυχώς, δεν ήταν μπααθικός. Ναι μεν επεδίωξε με πάθος την ένωση όλων των Αράβων σε ένα παναραβικό κράτος, αλλά υπό την αιγίδα της Αιγύπτου. Οι μπααθικοί όμως δεν ήθελαν αιγίδες, ήθελαν μπααθιστές που τους αναζητούσαν μέσα σ' ολόκληρο τον αραβικό κόσμο για να ηγηθούν μιας δύσκολης υπόθεσης: της ένωσης σε ένα κράτος των ασυμμάζευτων Αράβων.

Το 1970 που θα πεθάνει ο Νάσερ, ο Καντάφι είναι ήδη δικτάτορας σουί γκένερικς, δικτατορικής ηλικίας μόλις ενός έτους. Φυσικά, από το 1969 που καταλαμβάνει την εξουσία στη Λιβύη, θα βάλει κι αυτός υποψηφιότητα για ηγέτης όλων των

Αράβων. Αλλά η Λιβύη δεν θεωρείται και τόσο «καθαρή» αραβική χώρα, εξαιτίας των πολλών Καμπίλ (γηγενών προαράβων) που κατοικούν σ' αυτήν, όπως και στη γειτονική Αλγερία, όπως και στο Μαρόκο. Όμως, ούτε η Αίγυπτος, ούτε η Συρία είναι χώρες περισσότερο «καθαρές» από αραβικής φυλετικής απόψεως. Έτσι απομένει μόνο το Ιράκ, που είναι όντως η πιο «καθαρή» αραβική περιοχή. Μ' αυτά τα καθαρά και μ' άλλα πολλά ακάθαρτα, η αραβική ενότητα παραμένει ευσεβής πόθος. Αλλά τώρα, πλέον, με μια ευσέβεια που έχει σχέση μάλλον με το Ισλάμ παρά με το σοσιαλισμό. Το σοσιαλιστικό Μπάαθ θα το καταπιεί το Ισλάμ παντού στον αραβικό κόσμο.

9. Η Συρία του Άσαντ

Το παναραβικό σοσιαλιστικό κόμμα Μπάαθ είναι δημιούργημα των Σύριων. Όμως, είναι τόσο μεγάλο το μπέρδεμα που προκαλεί στους εκτός Συρίας φιλόποτους Άραβες το εν λόγω δημιούργημα των Σύριων, που παντού εκτός από τη Συρία το φιλόδοξο σοσιαλιστικό κίνημα Μπάαθ, που το δημιούργησε ένας χριστιανός Άραβας, ο Μισέλ Αφλάκ, χρεοκοπεί παντελώς. Όλοι, και κυρίως ο ιρακινός ηγέτης Σαντάμ Χουσεΐν, το θεωρούν Δούρειο Ίπλο που κρύβει μέσα του πολύ άτεχνα τη φιλοδοξία των σύριων ηγετών να κυριαρχήσουν πάνω σ' όλους τους Άραβες.

Βέβαια, τα πράγματα δεν έχουν ακριβώς έτσι, αφού το Μπάαθ δημιουργήθηκε από τον Αφλάκ με τις καλύτερες των προθέσεων από μέρος του απέναντι σ' όλους τους Άραβες. Ο Αφλάκ όμως, εκτός από χριστιανός εκ βαπτίσεως και όχι εκ πεποιθήσεως, ήταν και μαρξιστής (αλλά όχι και κομμουνιστής). Και γαλλοθρεμμένος (αν και εχθρός της γαλλικής αποικιοκρατίας). Αν και εθνικιστής κι ένας από τους πρώτους θεωρητικούς που ελεσέμαναν τη δυνατότητα για αντιμπεριαλιστική πολιτική αξιοποίηση του εθνικισμού, δημιούργησε ωστόσο πολλές υποψίες ανάμεσα στους Άραβες, που σιγά σιγά άρχισαν να αμφισβητούν την εντιμότητα αυτού του εξαιρετικά σεμνού και μορφωμένου ανθρώπου, που δεν δγῆκε ποτέ στο πολιτικό προσκήνιο να διεκδικήσει πολιτικά

αξιώματα και που πέρασε τη ζωή του τρέχοντας από τη μια αραβική χώρα στην άλλη, για να πείσει τους άραβες ηγέτες να ομολοήσουν και να δημιουργήσουν ένα μεγάλο αραβικό κράτος, ικανό να αντέξει στις πιέσεις του ιμπεριαλισμού.

Τελικά, το 1971, οι σύριοι μπάαθιστές, τα παιδιά του, θα καταδικάσουν τον Αλφάκ, το σύριο δημιουργό του Μπάαθ ερήμην σε θάνατο. Και το 1989 αυτός ο υπέροχος άνθρωπος θα πεθάνει στο Παρίσι απογοητευμένος και πικραμένος. Το όνειρό του είχε γίνει συντρίμμα το 1966, τη χρονιά που ένα ακόμα στρατιωτικό πραξικόπημα, πάλι με επικεφαλής συνταγματάρχη, τον Σάλα αλ-Τζαντίτ, ρίχνει την κυβέρνηση του γνήσιου Μπάαθ, του παναραβικού, και βάζει στη θέση του ένα Μπάαθ-μαϊμού, αποκλειστικά συριακό και ουδεμία σχέση έχον με το όραμα του Αφλάκ. Που για τον παναραβικό εθνικισμό αγωνιζόταν και τον συριακό εθνικισμό είδε να προκύπτει ξαφνικά. Άτιμο πράγμα ο υδαρής εθνικισμός. Κι έτσι, από το 1966 και μετά, όταν κάνουμε λόγο για Μπάαθ, εννοούμε το συριακό Μπάαθ, που μόνο από κεκτημένη ταχύτητα ονομάζεται ακόμα έτσι.

Την επόμενη χρονιά, το 1967, μ' αυτό το γελοίο καθεστώς του Μπάαθ-μαϊμού, η Συρία παίρνει μέρος στον τρίτο Αραβοϊσραηλινό Πόλεμο, τον λεγόμενο Πόλεμο των Έξι Ημερών, και με την ήττα χάνει τα υψώματα του Γκολάν. Που το Ισραήλ θα τα προσαρτήσει και «επισήμως» το 1981 στη δική του επικράτεια. Ήταν, λέει, ιδιοκτησία του γαλλοεβραίου μεγαλοτραπεζίτη Εντιμόν ντε Ρότσιλντ. Που πράγματι αγόρασε το 1894 μια μεγάλη έκταση σ' αυτή τη λοφώδη περιοχή στο νοτιοδυτικό άκρο της Συρίας, προκειμένου να εγκατασταθούν εκεί εβραίοι άποικοι την εποχή που μόλις άρχιζε το σιωνιστικό κίνημα. Όμως οι Τούρκοι, που κατέχουν εκείνο τον καιρό ολόκληρη τη Μέση Ανατολή, δεν αναγνωρίζουν σαν νόμιμη την αγορά του Ρότσιλντ και διώχνουν τους πρώτους εβραίους αποίκους.

Το 1941, στην καρδιά του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, οι δυτικοί σύμμαχοι προσαρτούν τα από το 1894 αμφισθητούμενα υψώματα του Γκολάν στη Συρία. Όμως, το 1981, που οι Ισραηλινοί θα προσαρτήσουν το Γκολάν στο δικό τους κράτος, οι παλιοί εν πολέμω σύμμαχοι, που τώρα είναι εταίροι στα πλαίσια της Ενωμένης Ευρώπης, θα κάνουν το κορόιδο αφήνοντας το Ισραήλ να κάνει τη δουλειά του ανενόχλητο.

Πάντως, για να λέμε την αλήθεια, κανείς δεν ξέρει αν τα υψώματα του Γκολάν είναι ισραηλινά ή συριακά. Πώς να το ξέρει, αφού και οι δυο χώρες επικαλούνται τους χαμένους μέσα στα δάθη της ιστορίας παμπάλαιους τίτλους ιδιοκτησίας, ως γνήσιοι Νεοέλληνες, που θεωρούν δικά τους όλα τα εδάφη στα οποία κάποτε κατοικούσαν Έλληνες; Κάποιος δικός μας έξυπνος είπε κάποτε πως η Μασσαλία πρέπει να γίνει ελληνική, διότι ήταν αρχαία ελληνική αποικία. Άγνωστο γιατί, δεν περιέλαβε στα απελευθερωτικά του σχέδια και τη Νίκαια, και την Αντίμπ, και τις αρχαίες ελληνικές αποικίες της Κάτω Ιταλίας και της Σικελίας - και δεν συμμαζεύεται. Και καλά να κάνεις εδαφική πολιτική διά του εθνικισμού, κι ας βούλιαξαν προ πολλού στον λάτο της ιστορίας τα συμβόλαια ιδιοκτησίας της γης των προγόνων, αλλά να πιστεύεις κι από πάνω στ' αλήθεια πως αυτά τα εδάφη είναι δικά σου, με την ίδια έννοια που είναι δικά σου τα χωράφια που σου άφησε ο παππούς, ε, αυτό πια δεν είναι εδαφική πολιτική, που τη διαμορφώνουν σοβαροί πολιτικοί, είναι βλακεία επικυρωμένη από συμβολαιογράφο. Τέτοιου είδους ιδιοκτητικές απαιτήσεις, είτε ικανοποιούνται με συμφωνίες και αντιπροχές, είτε δεν ικανοποιούνται ποτέ, ίσα ίσα για να διαιωνίζονται τα προβλήματα και να μαλλιοτραβιούνται οι υποψήφιοι ιδιοκτήτες με κάθε τσίγγισμα από τη μεριά των πρακτόρων, που παίζουν σαν να παίζουν το γιογιό τους με τους πολλούς και ποικίλους εθνικισμούς κάθε φορά που τα μεγάλα αφεντικά θέλουν να κανονίσουν πολύ πιο σοβαρά πράγματα σε περιοχές πολύ μεγαλύτερες από τα υψώματα του Γκολάν, ή τα Σκόπια, ή τη Μακεδονία, ή τη Βόρειο Ήπειρο, ή τη Βοσνία.

Σημειώστε πως τα υψώματα του Γκολάν, ένα χρόνο μετά την προσαρτήσή τους στο Ισραήλ, είχαν 18.200 κατοίκους, από τους οποίους μόνο οι 5.700 ήταν Εβραίοι. Όμως, τα υψώματα του Γκολάν κάποτε ήταν όντως ιδιοκτησία του Ρότσιλντ. Συνεπώς, όσοι πιστεύουν στην ατομική ιδιοκτησία πρέπει να πάρουν τη μεριά των Εβραίων, τουλάχιστον επ' αυτού. Ο Ρότσιλντ χάρισε όντως αυτό το μέρος της κολοσιαίας περιουσίας του στο έθνος των Εβραίων. Οι σημερινοί Ισραηλίτες τού χρωστούν πολλά, πάρα πολλά, σχεδόν τα πάντα. Άλλωστε, κανείς δεν έκανε περισσότερα από τον Ρότσιλντ για τη δημιουργία του κράτους του Ισραήλ το 1948.

Το 1971 πρόεδρος της Συρίας, επιτέλους με ειρηνικό τρόπο, γίνεται ένας δαιμόνιος άνθρωπος, για πολλούς ο μεγαλύτερος αλλά και ο δολιότερος σε διεθνές επίπεδο πολιτικός του δεύτερου μισού του αιώνα μας, ο πρώην αρχηγός της συριακής αεροπορίας Χαφές αλ-Άσαντ, που είχε φύγει από το στρατό το 1961 για να ασχοληθεί με την πολιτική. Προερχόμενος από πάμφτωχη οικογένεια ουτών μουσουλμάνων, θα γίνει ένας από τους πιο φανατικούς οπαδούς του Αφλάκ, του ιδρυτή του κόμματος Μπάαθ. Αλλά το 1966 που θα προκύψει το καινούργιο, το συριακό Μπάαθ, το παντελώς άσχετο με το Μπάαθ του Αφλάκ, θα τα στρίψει και θα γίνει κι αυτός νεομπααθιστής, χωρίς ποτέ κανείς να καταλάβει μέχρι σήμερα αν συνεχίζει να είναι ο ριζοσπάστης σοσιαλιστής που ήταν παλιότερα. Η πολιτική του είναι τόσο δαιδαλώδης, όσο χρειάζεται για να μπορεί να γυροφέρνει συνέχεια όλες τις φατρίες, να τις κουμαντάρει όλες, να τις υποτάσσει όλες, άλλοτε με τον πιο βάρβαρο τρόπο και άλλοτε με μια ευγένεια και μια φινέτσα, που μόνο σε Γάλλο θα ταίριαζε.

Μ' αυτά και μ' αυτά, ο Άσαντ παραμένει πρόεδρος της Συρίας μέχρι σήμερα. Από το 1971. Η πλάκα είναι πως, αν και δικτάτορας, επανεκλέγεται νομιμότητα και χωρίς νοθείες, παρά τα μίση που ξεσηκώνει κάθε τόσο, παρά τα μπερδέματα που προκαλεί σε εχθρούς και φίλους, σε φίλους και συμμάχους, σε Άραβες και Ευρωπαίους, σε Ευρωπαίους και Αμερικανούς, σε Αμερικανούς και Ρώσους. Όλους μπορεί να τους βολέψει ο Άσαντ εκτός από τον ιρακινό γείτονά του, τον Σαντάμ Χουσεΐν, τον υπ' αριθμόν ένα εχθρό του.

Το 1976, τον πέμπτο χρόνο της εξουσίας του, ο Άσαντ αποφασίζει να προσαρτήσει το Λίβανο στη Συρία, πράγμα καθόλου παράλογο, αφού και ο Λίβανος, Συρία είναι κατ' ουσίαν. Ωστόσο, δεν τον ενδιαφέρει τόσο η προσάρτηση καθεαυτή του εδάφους που ονομάζεται Λίβανος, όσο η απάλειψη των συνεπειών της πονηριάς των αποικιοκρατών. Που κάποτε απέκοψαν το Λίβανο από τη Μείζονα Συρία, ώστε να μπαινοβγαίνουν ευκολότερα οι δυτικοί πράκτορες στην περιοχή. Ο Λίβανος είναι ένα κράτος πέρα για πέρα τεχνητό, φυτεμένο, όπως περίπου και το Ισραήλ λίγο παρακάτω. Όμως, άπαξ και προκύψει ένα κράτος με τεχνητό, φυσικό, υπερφυσικό, μεταφυσικό ή απλά αποικιοκρατικό τρόπο, πολύ δύσκολα το διαλύεις όταν ριζώσει σ' αυτό

η ντόπια γραφειοκρατία και αρχίσει να ουρλιάζει για τα «εθνικά συμφέροντα», που είναι κατά κύριο λόγο κρατικά συμφέροντα, όπως καλή ώρα σε μας εδώ. Ωστόσο, σε μας εδώ τα εθνικά συμφέροντα δεν είναι ακριδώς κρατικά, είναι μάλλον κομματικά και συχνά ούτε καν κομματικά, αλλά φατριακά κι ακόμα πιο συχνά, ούτε καν φατριακά, αλλά παρεϊστικά ή οικογενειακά. Το ελληνικό έθνος είναι ο κάθε Έλληνας χωριστά. Όλοι μαζί οι Έλληνες δεν συνιστούν έθνος, αλλά μπουλούκι φανακλάδων ελληναράδων.

Τα στρατεύματα κατοχής του ειδικευμένου στις νυχτερινές πτήσεις παλιού πιλότου Χαφές αλ-Άσαντ κατέχουν τουλάχιστον το μισό Λίβανο για 6 χρόνια, από το 1976 μέχρι το 1982. Τη χρονιά αυτή έρχονται να ελευθερώσουν τους Λιβανέζους, αλλά όχι όλους, μόνο τους αντιχαφεζικούς, ποιο νομίζετε, οι Ισραηλινοί! Και γίνεται το έλα να δεις! Ε, ρε μάνα μου, τι πλάκα που έχει η ιστορία! Ιστορία με αγρίους είναι η ιστορία. Η ιστορία του πολιτισμού γράφεται στο περιθώριο της άγριας ιστορίας. Ωστόσο, γράφεται πάντα - κι αυτό είναι που έχει σημασία. Αργότερα, με τους Σύριους που δημιουργούν βάσεις στο Λίβανο, με τους παλαιστίνιους πρόσφυγες και κυρίως με τον εμφύλιο πόλεμο που θα προκαλέσουν όλα αυτά, θα γίνουν πράγματα εντελώς φρικώδη στο Λίβανο. Αλλά αυτά τα αφήνουμε για τη συνέχεια.

Το 1979, τρίτο χρόνο της κατοχής του Λιβάνου και πρώτο της διακυβέρνησης του Ιράκ από τον Σαντάμ Χουσεΐν, ο Άσαντ επιχειρεί να τα βρει με τους Ιρακινούς. Όμως αυτοί ανακαλύπτουν επί ιρακινού εδάφους συριακή συνωμοσία, αν και πρόκειται μάλλον για συνωμοσία μαϊμού. Την υποκίνησε, λέει, ο Άσαντ. Κι έτσι ο Άσαντ δεν καταφέρνει να κάνει τους Ιρακινούς να τον βοηθήσουν στο Λίβανο. Και γι' αυτό, ούτε αυτός θα τους βοηθήσει στον πόλεμο με το Ιράν. Ο πρώην μπααθιστής Άσαντ θα πάρει τη μεριά του φονταμενταλιστή και θεοκράτη Χομεϊνί. Ούτε στον πόλεμο του Κόλπου θα βοηθήσει τους Ιρακινούς. Θα πάει με τη μεριά των Αμερικανών, αν και το 1980 είχε υπογράψει εικοσαετή συνθήκη φιλίας με τους Ρώσους.

Το 1982, τη χρονιά της εισβολής των Ισραηλινών στο Λίβανο, ο Άσαντ κλείνει τα σύνορα όχι με το Ισραήλ αλλά με το Ιράκ. Και εμποδίζει το ιρακινό πετρέλαιο να κυλήσει διά των πετρελαιαγωγών προς τη μεριά της Μεσογείου. Πάνω κει, να

σου και οι Αδελφοί Μουσουλμάνοι να θέλουν να επιβάλουν ισλαμικό καθεστώς τύπου Χομεϊνί στη Συρία και στο Λίβανο. Ο μουσουλμάνος Άσαντ τους λιανίζει στην κυριολεξία. Εκατό χιλιάδες νεκροί Αδελφοί Μουσουλμάνοι παν αδελφωμένοι στον παράδεισο. Τους στέλνει εκεί ο αδερφός τους, ο μουσουλμάνος Άσαντ. Τέτοια φρίκη δεν την αντέχει ούτε ο Αλλάχ. Ο Άσαντ όμως την αντέχει. Μα τον Αλλάχ, αυτός ο άνθρωπος δεν παίζεται με τίποτα. Αυτή την εποχή, το 1984, είναι, λέει, πολύ βαριά άρρωστος και όλοι αναρωτιούνται τι θα γίνει όταν πεθάνει, λες και επρόκειτο για τον Ανδρέα Παπανδρέου. Αλλά αυτός αντί να πεθάνει, θα προτιμήσει να κάνει ένα ταξίδι στη Μόσχα. Όχι για να τον δουν οι γιατροί αλλά για να δει τον Γκορμπατσώφ. Μέγας είσαι Κύριε και θαυμαστά τα έργα του Αλλάχ!

Το 1985 ο «ετοιμοθάνατος» Άσαντ επανεκλέγεται πρόεδρος για άλλη μια εφταετία. Το 1989 στη διάσκεψη κορυφής του Αραβικού Συνδέσμου, στην Καζαμπλάνκα του Μαρόκου, δέχεται, όπως και οι άλλοι Άραβες ηγέτες, να επανέλθει η Αίγυπτος στην παναραβική πολιτική οργάνωση από την οποία είχε εκδιωχτεί το 1979 αμέσως μετά την περιφημη συμφωνία του Καμπ Ντέιβιντ, κατά την οποία για πρώτη φορά Άραβες συζητούν με Ισραηλινούς. Ωστόσο, στις συνομιλίες του Καμπ Ντέιβιντ παίρνει μέρος και ο Άσαντ, μάλλον για να επιτηρεί τους Αιγύπτιους μη τυχόν και προχωρήσουν πολύ στο συμβιβασμό με τους Ισραηλινούς. Αλλά οι Αιγύπτιοι θα κάνουν τη λαδιά τους.

Όμως, ο πρόεδρος της Αιγύπτου Ανουάρ Σαντάτ, που θα υπογράψει τη συμφωνία του Καμπ Ντέιβιντ, θα φάει το κεφάλι του δυο χρόνια αργότερα, το 1981, όταν οι Αδελφοί Μουσουλμάνοι θα τον γαζώσουν με ριπές αυτομάτων όπλων σε ώρα επισήμου περελάσεως. Ο καημένος, δεν πρόλαβε να χαρεί το βραβείο Νόμπελ για την ειρήνη, που μοιράστηκε με τον πρωθυπουργό του Ισραήλ Μεναχέμ Μπέγκιν την προηγούμενη των συνομιλιών χρονιά, το 1978. Αυτούς τους δυο, πρώτα τους έδωσαν το βραβείο ειρήνης και μετά τους υποχρέωσαν να ειρηνεύσουν. Πολύ ανάποδο βραβείο, όπως θα φανεί και από την αναποδιά που θα τύχει στον καημένο τον Ανουάρ Σαντάτ, που θα πάει σαν το σκυλί στ' αμέλι.

Και ο Άσαντ; Τι ο Άσαντ. Ο Άσαντ εκεί, βράχος. Μιλάει μ' όποιον θέλει, ακόμα και με τους Αμερικανούς, που άλλοτε τους

θέλει, άλλοτε δεν τους θέλει. Το 1990, που θα πάρει τη θέση των Αμερικανών στην κατά του Σαντάμ Χουσεΐν επίθεση στον Περσικό Κόλπο, όχι από αγάπη για τους Αμερικανούς αλλά από μίσος για τον Χουσεΐν, βρίσκει την ευκαιρία να πλησιάσει τους Αμερικανούς και να τους ζητήσει βοήθεια. Αλλά αυτοί του λεν, φίλε, τέρμα η βοήθεια. Διότι βοηθάς τους τρομοκράτες. Όπως και ο Καντάφι. Ίσως και να τους βοηθάει. Όπως και ο Καντάφι. Όμως, δεν καταλαβαίνω γιατί δεν θα έπρεπε να βοηθούν τους τρομοκράτες, αφού και οι δυο πλευρές βοηθούν τους δικούς τους τρομοκράτες. Οι Αμερικανοί τους δικούς τους, οι Άραβες τους δικούς τους. Τους δικούς μας δεν ξέρω ποιος τους βοηθάει. Μάλλον ο... Αρχιεπίσκοπος.

Στις βουλευτικές εκλογές του 1990 ο Άσαντ σαρώνει με το συνασπισμό μπααθιστών, σοσιαλιστών και κομμουνιστών. Ο συνασπισμός παίρνει 166 έδρες και αφήνει για όλους τους άλλους τις υπόλοιπες 84. Οι εκλογές είναι τίμιες, να εξηγούμαστε. Δεν σηκώνει ατιμία στους Άραβες, κυρίως όταν εκτός από Άραβες (υπάρχουν και χριστιανοί Άραβες) είναι από πάνω και μουσουλμάνοι. Έτσι και σε συλλάβουν οι Άραβες να κάνεις λαδιές τύπου Κοσκωτά, τύπου Μητσοτάκη ή τύπου Παπανδρέου, την έδρα ψες. Κόκκινο την έδρα ψες. Με το δικό σου αίμα.

Ξέρετε γιατί το μέλλον της Μεσογείου ανήκει στους Άραβες; Πατί είναι τίμοι άνθρωποι. Όταν οι Άραβες κλέβουν, το κάνουν φανερά και ξάστερα. Τιμα! Όπως οι πετρελαιάδες σεΐχηδες. Ας κλέψουν έτσι και οι έλληνες πολιτικοί κι εγώ θα πάω μαζί τους να τους βοηθήσω. Όσο για τον Άσαντ, το 1991 θα επανεκλεγεί πρόεδρος για άλλη μια εφταετία. Πάει για Γκίνες αυτός ο φοβερός άνθρωπος, ο συνηθισμένος στις νυχτερινές πτήσεις πρώην πιλότος.

ΛΙΒΑΝΟΣ

1. Το Μαγικό Βουνό

Ο Λίβανος είναι ένα κράτος-βουνό με τρία εκατομμύρια κατοίκους όλο κι όλο. Το αραβικό όνομα του βουνού είναι Λιμπάν. Για την ακρίβεια Τζεμπέλ ι-Λιμπάν, που στα αραβικά σημαίνει Λευκόν Όρος. Το εν λόγω όρος πήρε το όνομά του απ' το χιόνι. Το οποίο, σε πολλές χαράδρες του όρους Λίβανος ο ευρωπαίος χιονοδρόμος το βρίσκει χειμώνα καλοκαίρι, βρέξει χιονίσει, γίνει δεν γίνει εμφύλιος πόλεμος.

Η σημαία του κράτους του Λιβάνου είναι πολύ παραστατική, όπως και η ελληνική, αλλά με εντελώς διαφορετική σημαση. Έχει δύο στενές κόκκινες λουρίδες «αίματος» πάνω και κάτω, που κρατούν καλά στη θέση της τη φαρδιά, κάτασπρη λουρίδα της παρθενικής αθωότητας στη μέση, στο κέντρο της οποίας υψώνεται σαν ορθωμένος φαλλός ο περίφημος κέδρος του Λιβάνου, το έμβλημα της χώρας. Ούτε σταυρός υπάρχει, παρότι οι μισοί περίπου Λιβανέζοι είναι χριστιανοί διαφόρων τύπων και παραλλαγών, ούτε ημισέληνος, παρότι οι άλλοι μισοί Λιβανέζοι είναι μουσουλμάνοι διαφόρων τύπων και παραλλαγών. Ούτε γαλάζιες και άσπρες λουρίδες υπάρχουν για να παραπέμπουν συμβολικά στην -όμοια με την ελληνική- λιβανέζικη θάλασσα, η οποία πάντα ενδιέφερε τους πολλούς και διάφορους κατακτητές που εναλλάσσονταν μέσα στον ιστορικό χρόνο στην περιοχή του Λιβάνου. Η ακτή του σημερινού κράτους του Λιβάνου ήταν στην αρχαιότητα το κέντρο του ομόσπονδου κράτους των Φοινίκων, ενός λαού κατ' εξοχήν θαλασσινού και παντελώς άσχετου με το όρος Λίβανος εκεί δίπλα. Στην αρχαιότητα η ενδοχώ-

ρα δεν κατοικούνταν. Ούτε τώρα είναι πυκνοκατοικημένη. Όταν λέμε Λίβανος, εννοούμε κυρίως τα παράλια του Λιβάνου.

Η πρωτεύουσα Βηρυτός, Μπείρουτ στα αραβικά, είναι χτισμένη εκεί που βρισκόταν η φοινικική πόλη που είχε το ίδιο όνομα. Λίγο παρακάτω, προς τη μεριά του κράτους του Ισραήλ, βρισκόταν η φοινικική Σιδάνα. Σήμερα λέγεται Σάιντα. Ακόμα πιο κάτω, κοντά στα σύνορα με το κράτος του Ισραήλ, βρίσκεται η θρυλική φοινικική Τύρος, Σουρ στα αραβικά. Μιλούμε για μερικά από τα αρχαιότερα και ενδοξότερα αστικά κέντρα σ' ολόκληρη την ανθρώπινη ιστορία. Μιλούμε για πόλεις προϊστορικές, που δεν ξέρουμε πότε ακριβώς προέκυψαν με το μεγάλωμα ενός ψαράδικου χωριού. Ξέρουμε ωστόσο πως υπάρχουν από την αρχαιότητα με τη μορφή αστικού κέντρου, όπως θα λέγαμε σήμερα που ξέρουμε τι σημαίνει αστός. Σημαίνει κάτοικος της πόλης, του άστεως, μπουρζουάς, όπως θα ονομαστεί στην Ευρώπη ο μεσαιωνικός κάτοικος του μπούργκου, του τενεκεδομαχαλά που υπήρχε κοντά σε κάθε φέουδο, για να δέχεται τους κολίγους που περίσσευαν και που ο φεουδάρχης τούς πετούσε έξω, για να προκύψουν σιγά σιγά απ' αυτούς τους ζητιάνους οι σημερινοί μπουρζουάδες, που είναι φυσικό να μη θέλουν να θυμούνται τους εξαθλιωμένους προγόνους τους.

Τα αστικά κέντρα της Ασίας και της Μέσης Ανατολής έχουν μια διαφορετική καταγωγή σε σχέση μ' αυτά της Ευρώπης. Στην Ασία και στη Μέση Ανατολή δεν υπήρξε ποτέ φεουδαρχικό σύστημα οργάνωσης της κοινωνικής και της οικονομικής ζωής. Εδώ, ο βασιλιάς δεν ήταν ο προϊστάμενος των φεουδαρχών, ο ισχυρότερος των φεουδαρχών, αλλά ο ελέω Θεού απόλυτος άρχων - και Θεός ο ίδιος. Μόνο οι θαλασσινοί λαοί της Μέσης Ανατολής ξέφυγαν απ' αυτόν τον κανόνα. Πρώτα οι Φοίνικες και μετά οι Έλληνες. Απ' τη θάλασσα ήρθε στη στεριά η δημοκρατία σ' όλες τις παραλλαγές της. Που όλες έχουν σαν κοινό γνώρισμα την εξαφάνιση του παλιού βασιλιά-Θεού. Ο Μέγας Αλέξανδρος, που δεν ήταν θαλασσινός, και που είχε στραμμένο το ενδιαφέρον του σε περιοχές που δεν είχαν θάλασσα, υιοθέτησε τον ασιατικό τρόπο διοίκησης, προκειμένου να κάνει τη δουλειά του. Αυτοχειροτονήθηκε Θεός και έλυσε με ασιατικό τρόπο το πρόβλημα της εξουσίας.

Όταν βλέπετε πολλές μεγάλες πόλεις τη μια κοντά στην άλλη,

όπως στην Ιταλία, τη Γαλλία και τη Γερμανία, να είστε βέβαιοι πως στις περιοχές αυτές υπήρχε κάποτε μια ισχυρή φεουδαρχία. Κάθε μεγάλη πόλη ήταν άλλοτε η πρωτεύουσα ενός φέουδου. Αντίθετα, στην Ασία, τα αστικά κέντρα είναι λίγα, αλλά μεγάλα. Εδώ, κάθε αστικό κέντρο είναι η έδρα ενός βασιλιά. Και κάθε βασιλιάς είναι και πολεοδόμος, που χτίζει δορυφορικές πόλεις γύρω από τη βασική, την πρωτεύουσα (πόλη). Οι οποίες αναπτύσσονται σύμφωνα με τις ανάγκες της κεντρικής εξουσίας και της κεντρικής πόλης.

Όμως, τα αστικά κέντρα της Φοινίκης ξεφεύγουν και απ' αυτόν τον κανόνα. Πρόκειται μάλλον για τους εμπορικούς σταθμούς και τις επιχειρησιακές έδρες ενός μεγάλου θαλασσινού λαού, που περιφέρεται δάθε κείθε ανά τη Μεσόγειο κι ακόμα πιο μακριά. Οι σημερινές παραθαλάσσιες πόλεις του Λιβάνου διατηρούν τον παρόρχαιο θαλασσινό - εμπορικό χαρακτήρα. Κι αυτός είναι ο λόγος που ο Λίβανος έγινε με τους αιώνες ένα σχεδόν πλήρες δειγματολόγιο μεσογειακών φυλών, πολιτισμών και θρησκειών.

Κανένας Λιβανέζος δεν ξέρει τι σημαίνει να είναι κανείς Λιβανέζος. Μεσανατολίτης είσαι, ασιάτης είσαι, Ευρωπαίος είσαι, ιδέα δεν έχεις τι είσαι όταν είσαι Λιβανέζος. Ο Λίβανος είναι μια χώρα που βρίσκεται σε κατάσταση μόνιμης κρίσης ταυτότητας. Εξού και οι πολλοί εμφύλιοι πόλεμοι από τότε που οι πρώτοι γάλλοι ιεραπόστολοι εγκαταστάθηκαν στην περιοχή το 1736 για να κηρύξουν το λόγο του αληθινού Θεού στους μουσουλμάνους, που ήταν αναγκαίο να αρχίσουν να σκέφτονται χριστιανικά, προκειμένου να μπορέσουν να συνεργαστούν με τους καπιταλιστές που κουβαλούσαν στις αποσκευές τους οι ιεραπόστολοι.

Πρώτα, λοιπόν, αποδιβάζονται στο Λίβανο οι ευρωπαίοι ιεραπόστολοι, μετά οι ευρωπαίοι στρατιώτες και μετά οι ευρωπαίοι έμποροι. Αυτή είναι η τυπική σειρά εμφάνισης των πρωταγωνιστών στο αποικιοκρατικό θέατρο. Από Θεού άρξασθε παντού, ακόμα και στην αρπαγή. Ωστόσο, όλοι οι Ευρωπαίοι που έρχονται στο Λίβανο, με οποιαδήποτε ιδιότητα, θα περιορίσουν τη δραστηριότητά τους στα παράλια, όπως και οι Φοινίκες. Που ποτέ δεν ενδιαφέρθηκαν για το όρος Λίβανος, όπως οι Ρωμαίοι, που πρώτοι θα του δώσουν σημασία.

Το όρος Λίβανος, που θα δανείσει το όνομά του στη χώρα, δεν είναι ένα αλλά δύο δίδυμα βουνά: ο Λίβανος και ο Αντιλί-

βανος. Ο άγονος, υπερδασώδης και γεμάτος χειμάρρους Λίβανος κόβει λοξά τη χώρα σε δυο εύφορες λουρίδες. Την παραθαλάσσια ζώνη και τη ζώνη της κοιλάδας Μπεκάα από την άλλη μεριά, προς τη Συρία. Σημειώστε, κι αυτό έχει μεγάλη σημασία όπως θα δούμε, πως το κάτω αιχμηρό τμήμα του κράτους του Λιβάνου ακουμπάει στο πάνω αιχμηρό τμήμα του κράτους του Ισραήλ. Το βολταϊκό τόξο που δημιουργείται έτσι εκπέμπει ρεύμα πολλών χιλιάδων πολιτικών μεγαβάτ.

Η κοιλάδα Μπεκάα, που θα παίξει ρόλο τόσο στους αραβοϊσραηλινούς πολέμους όσο και στον εμφύλιο, για τον οποίο σάς προετοιμάζουμε σιγά σιγά και με το μαλακό προκειμένου να αντέξετε μια φρίκη που δεν τη συναντήσατε ποτέ στην ιστορία κανενός λαού, καταλήγει στο όρος Αντιλίβανος. Που δεν διαφέρει σε τίποτα από τον παράλληλο προς αυτόν Λίβανο. Απλώς, οι δυο Λίβανοι χωρίζονται από την κοιλάδα Μπεκάα. Το μεγαλύτερο μέρος του Αντιλίβανου βρίσκεται εντός της Συρίας, ενώ η κορυφογραμμή του είναι το σύνορο ανάμεσα στις δυο χώρες. Που όπως ήδη ξέρουμε δεν είναι δύο αλλά μία: και ο Λίβανος Συρία είναι. Μάλλον ήταν Συρία από την αρχαιότητα μέχρι το 1945, που θα προκύψει η Δημοκρατία του Λιβάνου στη σημερινή της μορφή, με το αραβικό όνομα αλ-Τζουμχουρίγια αλ-Λιμπνάνιγια. Πάντως, υπήρξαν και άλλες μορφές λιβανικού κράτους, παλιότερα μισοτουρκικού και αργότερα μισογαλλικού.

Όσοι είχαν ή έχουν συμφέροντα στην περιοχή του Λιβάνου πάντα προσπαθούσαν να τον απομονώσουν από τη μητρική Συρία. Πράγμα που το πετυχαίνει κανείς σχετικά εύκολα με τη φυσική επικουρία του όρους Αντιλίβανος στα σύνορα Λιβάνου και Συρίας. Ο Λίβανος έχει εύκολη πρόσβαση από τη θάλασσα και δύσκολη από τη στεριά. Αυτό σημαίνει πως προσφέρεται περισσότερο για κατάκτηση παρά για ενσωμάτωση. Αν τα συριακά στρατεύματα επιχειρήσουν, και θα το επιχειρήσουν πράγματι, να κατακτήσουν το Λίβανο, που πάντα ήταν μέρος της Συρίας από πολιτιστικής απόψεως, πρέπει πρώτα να καβαλήσουν τον Αντιλίβανο, στη συνέχεια να δώσουν σκληρές μάχες στην κοιλάδα Μπεκάα, και, αφού νικήσουν εκεί, να σκαρφαλώσουν στο όρος Λίβανος για να φτάσουν τελικά στην πρωτεύουσα Βηρυτό στην παράλια ζώνη, για την οποία άλλωστε γίνονται όλοι οι καβγάδες σ' αυτήν την περιοχή, από την αρχαιότητα μέχρι τις

μέρες μας. Έτσι κι αλλιώς, κανένας σοβαρός αρχαίος κατακτητής δεν ενδιαφέρθηκε ποτέ για τα βουνά. Οι Ρωμαίοι αποτελούν εξαίρεση. Αυτοί, όπου πατούσαν το πόδι τους ύψωναν τα λάβαρα τους και στον πιο απόκρημνο βράχο, που λείει ο λόγος. Πάντως οι κοινοί κατακτητές με τον κοινό νου προτιμούν, λογικότερα, τις πεδιάδες. Κυρίως όταν αυτές καταλήγουν στη θάλασσα και δεν περικλείονται ανάμεσα σε δυο ψηλά βουνά, όπως η «αιχμάλωτη» κοιλάδα Μπεκάα.

Φανταστείτε, λοιπόν, το Λίβανο σαν ένα σάντουιτς με δυο χωριστές στρώσεις νόστιμης γέμισης, που είναι οι δυο εύφορες λουριδες, η παραλιακή και η μεσόγειος. Ανάμεσα στις δυο στρώσεις γέμισης του σάντουιτς βάλτε δυο φέτες ξερό ψωμί, βαφτίστε τη μια όρος Λίβανος και την άλλη όρος Αντιλίβανος και θα έχετε μια καθαρότερη εικόνα του σημερινού κράτους του Λιβάνου. Ήδη η παράλογη φύση με τα τρελά καπρίτσια της φρόντισε για τον παραλογισμό των ανθρώπων που θα εγκατασταθούν σ' ολόκληρη την περιοχή, στην οποία σήμερα εκτείνεται το τεχνητό κράτος του Λιβάνου, το σημείο συνάντησης μιας οικονομίας δυτικού τύπου συναρτημένης με τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής, και μιας οικονομίας ανατολικού τύπου, συναρτημένης με τον ασιατικό τρόπο παραγωγής, όπως ονομάζει ο Μαρξ την οικονομία που δεν πέρασε από το στάδιο της δυτικού τύπου φεουδαρχικής ανάπτυξης.

Για να περιοριστούμε στο μεγαλύτερο κράτος της Ασίας και του κόσμου, την Κίνα, είναι αστείο να μιλάμε για κινέζικο σοσιαλισμό και κινέζικο καπιταλισμό, τη στιγμή που όλοι ξέρουμε πως η Κίνα, που ανακάλυψε τη γραφειοκρατία διά του μανδρινάτου, όσον αφορά την οικονομία της δεν είναι παρά μια τυπική περίπτωση χώρας οργανωμένης κατά τον ασιατικό τρόπο παραγωγής. Που σαν τέτοιος τοποθετείται αυτομάτως πέραν και του σοσιαλισμού και του καπιταλισμού. Κούνια που μας κούναγε αν συνεχίσουμε για πολύ να αντιμετωπίζουμε τους Ασιάτες, κυρίως τους Κινέζους, είτε σαν καπιταλιστές, είτε σαν σοσιαλιστές. Κρίμα που ο Μαρξ δεν πρόλαβε να τελειώσει τη δουλειά του πάνω στον ασιατικό τρόπο παραγωγής. Που δεν είναι ο «τρίτος δρόμος για το σοσιαλισμό» αλλά ένας διαφορετικός δρόμος ανάπτυξης, την αποτελεσματικότητα του οποίου τη βλέπουμε καθαρά στην περίπτωση της Ιαπωνίας. Που πήρε φαλάγγι την κα-

πιταλιστική Δύση και την υποχρεώνει να τρίβει συνεχώς τα μάτια της με το «ιαπωνικό θαύμα». Και θα τα τρίψει ακόμα πιο επίμονα, μέχρι που να τα βγάλει απ' τις κόγχες με το τρίψε τρίψε, όταν εμφανιστεί και το «κινέζικο θαύμα». Και τότε θα δεις πράγματα και θάματα στο θαυμαστό κόσμο της δυτικής οικονομίας.

Η περίπτωση του ερμαφρόδιτου τέρατος που λέγεται Λίβανος, που είναι Ευρώπη από τη μέση και πάνω και Ασία από τη μέση και κάτω, αποτελεί ήδη μια σαφή ένδειξη για την αδυναμία συνύπαρξης του τρόπου οικονομικής ανάπτυξης της Ανατολής και του τρόπου οικονομικής ανάπτυξης της Δύσης. Ο Τρίτος Παγκόσμιος Πόλεμος θα είναι μάλλον πόλεμος Βορρά- Νότου. Όμως ο Τέταρτος σίγουρα θα είναι πόλεμος Ανατολής- Δύσης. Όσον αφορά τον Πέμπτο, αυτός δεν θα ονομάζεται Παγκόσμιος, αλλά Πλανητικός.

Αν όλα αυτά σας φαίνονται παλαβά, τότε σίγουρα δεν έχετε καταλάβει πως ο πόλεμος δεν είναι πρόβλημα σύγκρουσης ανάμεσα σε καλούς και κακούς, όπως στις ταινίες γουέστερν, αλλά σφαγή ανάμεσα, απ' τη μια στους έχοντες και τους κατέχοντες, και απ' την άλλη στους μη έχοντες και επιθυμούντες να κατέχουν. Λοιπόν, πάρτε το απόφαση όσο είναι καιρός: σοσιαλισμός ή βαρβαρότητα. Και τα δυο επί παγκοσμίου επιπέδου. Και προσοχή εσείς οι ελληνορθόδοξοι με την πολύ ορθόδοξη μωρία σας: όταν μιλούμε για σύγκρουση Ανατολής-Δύσης, δεν αναφερόμαστε στην καθ' ημάς (τη δική μας) Ανατολή, πρώτον γιατί η Ανατολή δεν είναι δική μας και δεύτερον διότι Ανατολή είναι η Ασία και όχι η Μέση Ανατολή. Η Μέση Ανατολή είναι απλά η μέση ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση. Είναι η περιοχή που θα τραβήξει το μεγαλύτερο ζόρι στον Τέταρτο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Ο Λίβανος και τα όσα φρικτά συνέβησαν εκεί είναι η εισαγωγή στο μεγάλο δράμα, που ήδη άρχισε να παίζεται στα παρασκήνια της ιστορίας. Και μην πείτε πως είμαι απαισιόδοξος, γιατί η λογική δεν έχει σχέση ούτε με την αισιοδοξία, ούτε με την απαισιοδοξία. Η λογική είναι από τη φύση της σκληρή και κυνική. Και παντελώς άσχετη με την ηθική. Ποιος σας είπε πως ένας κλέφτης που ξέρει τη δουλειά του κάνει πράξεις παράλογες; Υπάρχει κάτι πιο λογικό απ' το να μη δουλεύεις κι ωστόσο να μπορείς να τρως; Ο απόγονος φτωχού πατέρα κλέφτης και ο απόγονος πλούσιου πατέρα κληρονόμος έχουν κάτι το κοινό:

και οι δυο τα καταφέρνουν να μη δουλεύουν. Ούτως εχόντων των πραγμάτων, δεν καταλαβαίνω γιατί ο φτωχός δεν πρέπει να κλέβει τον πλούσιο. Όμως, προσοχή κλέφτες. Να κλέβετε τους πλούσιους είπαμε, όχι όποιον βρίσκετε μπροστά σας. Μόνο τότε θα έχετε την αγάπη του λαού, που καταλαβαίνει εξ ενοτίκτου πως η κλοπή είναι τρόπος απονομής κοινωνικής δικαιοσύνης.

Όμως, έλληνες κλέφτες προσοχή. Η κλοπή του δημοσίου χρήματος δεν είναι ο τρίτος δρόμος για το σοσιαλισμό, όπως ήθελε να πιστεύει το ΠΑΣΟΚ. Ο τρίτος δρόμος για το σοσιαλισμό είναι η κλοπή του ιδιωτικού χρήματος. Κυρίως αυτού που βρίσκεται σωρευμένο στις Τράπεζες. Ο ληστής Τραπεζών να είναι βέβαιος πως δεν θα κάνει ζημιά σε κανέναν φτωχό μικροκαταθέτη. Τη ζημιά που θα προκύψει από μια ληστεία Τράπεζας θα την πληρώσουν οι μέτοχοι της Τράπεζας. Αν εσείς οι φτωχοί επιμένετε να μη δουλεύετε, πώς να δουλέψετε άλλωστε αφού οι μισοί είστε άνεργοι και όχι κληρονόμοι, προτιμήστε τα χρήματα που έχουν ακουμπήσει στην Τράπεζα οι κληρονόμοι. Σε μια τέτοια περίπτωση θα δλάψετε μόνο τους κληρονόμους εκείνους, που εκτός από καταθέτες είναι και μέτοχοι στην Τράπεζα. Πάντως, αν βρεθείτε στη Βηρυτό μην παραλείψετε να κάνετε καμιά ληστειούλα, έτσι στα γρήγορα. Η πρωτεύουσα του Λιβάνου είναι ο παράδεισος των ληστών Τραπεζών. Οι λόγοι είναι ιστορικοί, όπως ασφαλώς έγινε αντιληπτό απ' τα όσα ήδη είπαμε παραπάνω. Στο Λίβανο υπάρχουν τόσο πολλές Τράπεζες, όσες και στην Ελβετία. Άλλωστε, ο Λίβανος λέγεται και Ελβετία της Μέσης Ανατολής.

Οι αρχαίοι Φοίνικες ήξεραν να διαλέγουν τους τόπους της εγκατάστασής τους τόσο καλά, όσο και οι σημερινοί διεθνείς Τραπεζίτες. Τα όρη Λίβανος και Αντιλίβανος αποτελούσαν παλιά μια διπλή ζώνη προστασίας για όσους ζούσαν στα παράλια. Σήμερα όμως ο συνωπισμός που παρατηρείται στα παράλια του κράτους του Λιβάνου ευνοεί κλέφτες ποικίλου κλεπτικού ταλέντου και κυρίως τους ληστές Τραπεζών. Άλλωστε, τα αεροπλάνα εύκολα καταργούν τη διπλή ορεινή ζώνη προστασίας των παραλίων του κράτους του Λιβάνου. Που είναι ένα κράτος του σωλήνα. Το έφκιαξαν οι αποικιοκράτες για τα δικά τους συμφέροντα και όχι για τα συμφέροντα των εντοπίων. Η πρωτοφανής στην ανθρώπινη ιστορία σφαγή που θα γίνει στη διάρκεια του

εμφυλίου πολέμου στο Λίβανο είναι η συνέπεια των μερδεμάτων που προκάλεσε στην περιοχή η αποικιοκρατία.

2. Προελόντιο στο λιβανέζικο εμφύλιο πόλεμο

Για πρώτη φορά το 1845, για δεύτερη το 1858, για τρίτη το 1859 και για τέταρτη το 1860 οι μουσουλμάνοι του Λιβάνου ξεσηκώνονται κατά των εντοπίων χριστιανών και γίνεται σφαγή μεγάλη. Ωστόσο, τα προβλήματα δεν τα δημιουργούν τόσο οι μουσουλμάνοι, όσο οι καταπιεστικοί μαρωνίτες χριστιανοί, που δεν αφήνουν τους μουσουλμάνους στην ισλαμική τους ησυχία. Όπως το 4% των «καθαρών» καθολικών, έτσι και το 24,5% των Μαρωνιτών, που δεν είναι «καθαροί» καθολικοί, ούτε «καθαροί» ορθόδοξοι, κάνουν ό,τι τους λείει ο πάπας και οι φίλοι του, οι γάλλοι κοσμικοί άρχοντες. Που βρίσκονται «φιλικά» στο Λίβανο από το 1736, δηλαδή πριν απ' τη Γαλλική Επανάσταση. Οι χριστιανοί των άλλων χριστιανικών δογμάτων, που δεν ελέγχονται από τον πάπα, τα παν καλύτερα με τους μουσουλμάνους. Κυρίως οι ελληνορθόδοξοι, που είναι το 6,5% επί του συνόλου του πληθυσμού της χώρας.

Οι Γάλλοι, το 1860 που θα γίνει η τέταρτη και μεγαλύτερη σφαγή των χριστιανών από τους λυσσασμένους λόγω πείνας μουσουλμάνους, θα επέμβουν με ένα αποβατικό σώμα 6.000 ανδρών. Για να σώσουν, λείει, τους ομοθρήσκους τους. Και για να λέμε τα πράγματα με το εξωθρησκευτικό και κοσμικό τους όνομα, για να σώσουν τους δικούς τους ανθρώπους, τους εντοπίους χριστιανούς του Λιβάνου, που μιλούν γαλλικά και σπουδάζουν στη Γαλλία. Ο χώρα εκγαλλίζεται ολοένα και περισσότερο. Η ντόπια άρχουσα τάξη των χριστιανών, που ελέγχει την οικονομία, ελάχιστα διαφέρει από τους γάλλους αστούς.

Κάτω από την πίεση αφενός των γαλλικών όπλων και αφετέρου των γηγενών χριστιανών, που δεν έχουν κανένα πρόβλημα να πάρουν γαλλικά όπλα και να κυνηγήσουν τους μουσουλμάνους ρομφύλους τους, ο σουλτάνος, στον οποίο αυτόν τον καιρό «ανήκει» ο Λίβανος, όπως και η Συρία, όπως και η Παλαιστίνη

λίγο παρακάτω, υλοχεώνεται το 1861 να ανακηρύξει το Λίβανο σε ημαντόνομο κράτος. Που στο εξής θα κυβερνάται από χριστιανό έπαρχο, που τον διορίζει η Πύλη. Είδες ο Χριστός; Έκανε πάλι το θαύμα του. Εγκατέστησε στην εξουσία τους χριστιανούς, πολλά χρόνια πριν ο Παχβέ φροντίσει να εγκαταστήσει στην εξουσία τους δικούς του, τους Εβραίους, λίγο παρακάτω, στο σημερινό κράτος του Ισραήλ. Με το οποίο ο σημερινός Λίβανος αποτελεί δυτικότερο δίδυμο. Τόσο δυτικότερο, που κατά τον Αραβοϊσραηλινό Πόλεμο του 1973 οι χριστιανοί Λιβανέζοι θα πολεμήσουν κατά των μουσουλμάνων Αράβων, παρέα με τους Ισραηλινούς. Το 1973 όλα είναι έτοιμα για τον εμφύλιο, που θα αρχίσει το 1975. Όμως, για να φτάσουν τα πράγματα ως εκεί, έπρεπε πρώτα να διευρυνθεί ο εκδυτικισμός του Λιβάνου, ώστε να λειτουργήσει αποτελεσματικότερα η πόλωση ανάμεσα σε χριστιανούς και μουσουλμάνους.

Στη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου και με το πρόσχημα πως η Τουρκία ήταν τότε σύμμαχος της Γερμανίας, Άγγλοι και Γάλλοι ενωμένοι εισβάλλουν στον υπό τουρκική προστασία ευρισκόμενο Λίβανο και τον μετατρέπουν στα γρήγορα σε αγγλογαλλικό προτεκτοράτο. Το 1920, λίγο μετά τη λήξη του πολέμου, το Ανώτατο Συμμαχικό Συμβούλιο, που συνεδριάζει στο Σαν Ρέμο, αποφασίζει να δοθεί η Συρία, συνελώς και ο Λίβανος που μέχρι τότε ακολουθεί την ιστορική μοίρα της Συρίας, στη Γαλλία για προστασία. (Οι προστατευόμενες «αήλικες» χώρες, που παν στα διεθνή συμβούλια με τον κηδεμόνα τους, λέγονται προτεκτοράτα).

Με την πολύ γνωστή και σε μάς εδώ συνθήκη της Λωζάνης το 1924, η Τουρκία του Κεμάλ Ατατούρκ θα παραιτηθεί από όλα τα δικαιώματά της επί των αραβικών χωρών. Ως γνωστόν, ο επίσημος ενταφιασμός της ήδη πεθαμένης Οθωμανικής Αυτοκρατορίας θα γίνει το 1924 στη Λωζάνη. Ο ενταφιασμός της ελληνικής Μεγάλης Ιδέας, που συνίσταται στη θλακώδη ιδέα, την συνναρτήτως συναρτημένη με την ανασύσταση της «ελληνικής» Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, θα γίνει δυο χρόνια νωρίτερα, το 1922, κατά τη μικρασιατική καταστροφή. Σου λεν οι Έλληνες, τώρα που πεθαίνει η Οθωμανική Αυτοκρατορία και δεδομένου ότι ο κόσμος της Ανατολής δεν μπορεί να κάνει χωρίς αυτοκρατορίες, καιρός είναι να ανασυστήσουμε τη «δική μας». Έλα όμως που ο

κόσμος της Ανατολής, όπως νωρίτερα και ο κόσμος της Δύσης, έδειξε στην πράξη πως μπορεί να ζήσει και χωρίς αυτοκράτορες. (Στα τουρκικά ο αυτοκράτορας λέγεται σουλτάνος. Στα ελληνικά, ο νέος αυτοκράτορας έπρεπε να λέγεται Κωνσταντίνος, γιατί έτσι λεγόταν ο «μαρμαρωμένος βασιλιάς», που ξεμαρμάρωσε το 1919, για να ξαναμαρμαρώσει αμέσως μετά, το 1922, αυτή τη φορά μέσα στα μαρμάρινα κεφάλια των ανεγκέφαλων).

Με την επίσημη αποχώρηση των Τούρκων το 1924 από την περιοχή της Συρίας και του Λιβάνου, περιοχή από την οποία στην πράξη είχαν ήδη αποχωρήσει κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, οι Γάλλοι κρίνουν σκόπιμο από αποικιοκρατικής απόψεως να κόψουν στα δυο το προτεκτοράτο τους. Και έτσι, το 1924, δι' αποκολλήσεως από τη Συρία, προκύπτει το κράτος του Μεγάλου Λιβάνου. Που δεν είναι ανεξάρτητο κράτος, είναι προτεκτοράτο των Γάλλων. Δυο χρόνια μετά, το 1926, το προτεκτοράτο του Μεγάλου Λιβάνου θα μετονομαστεί σε Δημοκρατία του Λιβάνου. Που, αν και δημοκρατία, συνεχίζει να είναι προτεκτοράτο των Γάλλων. Πρόκειται για μια δημοκρατία υπό κατασκευή με την επίβλεψη γάλλων τεχνικών της εξουσίας.

Τα έργα ανοικοδόμησης της Δημοκρατίας του Λιβάνου, σύμφωνα με τα αρχιτεκτονικά σχέδια, έπρεπε να ολοκληρωθούν σε δέκα χρόνια. Όμως, ακριβώς πάνω στην εκπνοή της προθεσμίας για την παράδοση του έργου το 1936, το γαλλικό κοινοβούλιο αποφαινεται πως χρειάζεται πολλή δουλειά ακόμα για να φτιαχτεί στο Λίβανο μια στέρεη και κομψή δημοκρατία, που να αγαπά τη Γαλλία. Και έτσι, η Δημοκρατία του Λιβάνου συνεχίζει μεν να λέγεται Δημοκρατία του Λιβάνου, αλλά δεν είναι Δημοκρατία του Λιβάνου αφού είναι γαλλικό προτεκτοράτο.

Το 1941, και ενώ ο πόλεμος βρίσκεται στην κορύφωσή του, ο στρατηγός Κατρού, στο όνομα του στρατηγού Ντε Γκωλ, ανακηρύσσει την ανεξαρτησία της χώρας. Αλλά ποιος τον ακούει. Ούτε ο Ντε Γκωλ που τον διέταξε να ανακηρύξει την ανεξαρτησία του Λιβάνου δεν ακούει τον Κατρού, που επιμένει να ανακηρύξει το Λίβανο ανεξάρτητο κράτος. Έχει πάρει στα σοβαρά την απόφαση του Ντε Γκωλ, αλλά ο Ντε Γκωλ παίζει θέατρο. Κι έτσι, τα αγγλογαλλικά στρατεύματα κατοχής αρνούνται να εγκαταλείψουν τη χώρα. Δυστυχώς είναι αγγλογαλλικά, λέει ο Ντε Γκωλ, όχι γαλλικά! Μα, γι' αυτό ακριβώς είναι αγγλογαλ-

λικά, για να μπορεί ο Ντε Γκωλ να κάνει ανέξοδες επιδείξεις δημοκρατικότητας και μετά να λέει, δεν φταίω εγώ, φταιν οι σύμμαχοι οι Άγγλοι. Αν φύγουμε εμείς οι φίλοι σας, λέει στους Λιβανέζους, δεν σημαίνει πως θα φύγουν μαζί μας και οι φίλοι μας οι Άγγλοι. Δεν δουλέψαμε τόσα χρόνια για να παραδώσουμε το Λίβανο στους Άγγλους, που με δυσκολία τους κρατούσαμε μακριά όλον αυτόν τον καιρό που κάναμε σεμινάρια δημοκρατίας στους Λιβανέζους.

Τελικά, κι αφού κορυφωθούν οι αιματηρές εξεγέρσεις της ντόπιας αστικής τάξης, που διάζεται να φάει μόνη και χωρίς την επιτήρηση των γάλλων καλοφαγάδων, οι Αγγλογάλλοι τα μαζεύουν και φεύγουν το Δεκέμβριο του 1945. Κατ' ουσίαν η Δημοκρατία του Λιβάνου προκύπτει αυτή τη χρονιά. Τη χρονιά της λήξης του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου.

Από το 1926 που φτιάχτηκε το πρώτο λιβανέζικο Σύνταγμα από γάλλους νομομαθείς μέχρι το 1945 που έφυγαν οι γάλλοι στρατιώτες και άφησαν το Σύνταγμα απροστάτευτο, έγιναν καμιά δεκαριά συνταγματικές μεταρρυθμίσεις, όλες βασισμένες στη μαγική αναλογία έξι προς πέντε. Αν τους αντιμετωπίσεις σαν ψηφοφόρους και ταυτόχρονα σαν ανθρώπους που πιστεύουν σε διαφορετικούς θεούς, οι οποίοι όμως ελάχιστα διαφέρουν από άποψη ποιότητας, έξι χριστιανοί δημοκράτες κάτοικοι του δημοκρατικού Λιβάνου ισοδυναμούν, από δημοκρατικής απόψεως, με πέντε μουσουλμάνους δημοκράτες κατοίκους του δημοκρατικού Λιβάνου. Του οποίου οι κάτοικοι είναι περίπου 50% χριστιανοί και 50% μουσουλμάνοι. Σύμφωνα με το δημοκρατικό Σύνταγμα, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας πρέπει να είναι μαρωνίτης χριστιανός, ο πρωθυπουργός σουνίτης μουσουλμάνος και ο πρόεδρος της Εθνοσυνέλευσης αίτης μουσουλμάνος. Παράξενη πολυθρησκευτική Δημοκρατία με συνταγματικά κατοχυρωμένες τις τρεις παραλλαγές του Θεού. Παίρνοντας υπ' όψη πως η μεταφυσική εξίσωση «ως εν ουρανώ και επί της γης» έχει μια τεράστια πολιτική σημασία, εύκολα συμπεραίνει κανείς πως αν πρώτα δεν τα βρουν οι θεοί μεταξύ τους στον ουρανό, αποκλείεται να τα βρουν οι πιστοί μεταξύ τους στη γη. Οι αποικιοκράτες γνωρίζουν καλά το κόλπο της πολιτικοποίησης του Θεού. Βάλε τον ένα Θεό να κυνηγάει τον άλλο και έλυσες το πρόβλημα της πορείας σου με αυτόματο πιλότο. Άλλο διαίρει και βασίλευε με

βάση τις φιλοδοξίες των ανθρώπων, και άλλο διαίρει και βασίλευε με βάση τις απαιτήσεις των θεών που μαλλιοτραβιούνται.

Ο σουνίτης μουσουλμάνος πρωθυπουργός, που θα πάρει την εντολή σχηματισμού κυβερνήσεως από το χριστιανό πρόεδρο της Δημοκρατίας, πρέπει να μοιράζει έτσι τα υπουργεία, ώστε να διατηρείται σταθερή η αναλογία 6:5. Ακριβώς το ίδιο πρέπει να γίνεται και σε όλες τις βαθμίδες της δημόσιας διοίκησης. Στις 11 δακτυλογράφους, ας πούμε, οι 6 πρέπει να είναι χριστιανές και οι 5 μουσουλμάνες. Μόνο οι πόρνες κάθε είδους μένουν έξω από την αναλογία 6:5. Στην πουτανιά οι χριστιανοί και οι χριστιανές κυριαρχούν απολύτως. Συνυπολογίζοντας, λοιπόν, την ηθική ελαστικότητα των χριστιανών και την ηθική ανελαστικότητα των μουσουλμάνων, η μουσουλμανική συνταγματική μειοψηφία πολλαπλασιάζεται αυτομάτως. Ο μουσουλμάνος Θεός δεν συγχωρεί εύκολα, ο χριστιανός Θεός συγχωρεί πολύ εύκολα. Πράγμα που δίνει το πολιτικό και οικονομικό πλεονέκτημα στους χριστιανούς να αμαρτάνουν μ' όλη τους την άνεση, βέβαιοι όντες πως ο Θεός θα τους συγχωρήσει, ώστε ξαλαφρωμένοι από το παλιό αμάρτημα να μπορούν να διαπράξουν με μεγαλύτερη άνεση το καινούργιο.

Το Σύνταγμα του 1926 εκτός από την αναλογία 6:5 προβλέπει και διοικητική αποκέντρωση. Οι νομάρχες και κυρίως οι δήμαρχοι πρέπει να παίζουν βασικό ρόλο στη διοίκηση, λέει το Σύνταγμα, κι αυτό θα μπορούσε να είναι ένα μέτρο εξόχως δημοκρατικό, αν δεν ήταν άλλη μια πονηριά των γάλλων αποικιοκρατών. Οι νομάρχες και οι δήμαρχοι εκπροσωπούν τους πιστούς μιας συγκεκριμένης περιοχής. Κι έτσι, από το 1926 κιόλας, θα προκύψουν δήμοι αμιγώς χριστιανικοί και δήμοι αμιγώς μουσουλμάνοι, που θα αρχίσουν να τσακώνονται σε καθημερινή βάση, με βάση τα καθημερινά τοπικά προβλήματα. Ακόμα και τη γνήσια δημοκρατία κατάφεραν οι αποικιοκράτες να την κάνουν να δουλέψει για το δικό τους συμφέρον.

Μέχρι το 1975, που θα αρχίσει ο εμφύλιος πόλεμος, η δημοκρατία, όπως την ορίζει το Σύνταγμα του 1926, που αναθεωρήθηκε πολλές φορές, θα λειτουργεί μάλλον καλά. Ναι, αλλά το ζαβό Σύνταγμα προσπαθεί να ισορροπήσει πάνω σε τεντωμένο σχοινί, που κάποτε θα σπάσει. Οι χριστιανοί επωφελούνται ολόενα και περισσότερο από τη συνταγματικά κατοχυρωμένη υπεροχή

τους, χώρια τα πλεονεκτήματα που τους δίνει το πραγματικό γεγονός πως, τον καιρό που προκύπτει η παλαβή νομική αναλογία του 6:5, οι χριστιανοί βρίσκονται ήδη σε πλεονεκτική θέση εξαιτίας των πολύ καλά εδραιωμένων οικονομικών τους σχέσεων με τους Ευρωπαίους, αλλά και εξαιτίας της ευρωπαϊκής τους παιδείας για την οποία φροντίζουν επιμελέστατα οι Γάλλοι στην αρχή, οι Άγγλοι και οι Αμερικανοί στη συνέχεια. Η Βηρυτός έχει πολλά και καλά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, που όλα χρηματοδοτούνται από ευρωπαίους και αμερικανούς «φίλους».

Έτσι, το χάσμα ανάμεσα σε χριστιανούς και μουσουλμάνους συνεχώς μεγαλώνει. Τόσο πολύ θα μεγαλώσει κάποτε, που κάθε φορά που θα εμφανίζεται θέμα διένεξης ή σύγκρουσης ανάμεσα στους Άραβες και τους Ισραηλινούς, οι χριστιανοί Λιβανέζοι να παίρνουν τη μεριά των Ισραηλινών και οι μουσουλμάνοι Λιβανέζοι τη μεριά των Αράβων. Έχουμε εδώ ένα τυπικό και καθαρό παράδειγμα για τον πολιτικό ρόλο των θρησκειών. Οι θρησκείες θα δημιουργήσουν το ρήγμα στο Λίβανο, οι θρησκείες θα το ευρύνουν, οι θρησκείες θα οδηγήσουν τελικά στον εμφύλιο πόλεμο τη χώρα. Οι διαφορετικοί θεοί δεν ενώνουν, χωρίζουν. Πράγμα γνωστό από την εποχή του Μεγάλου Κωνσταντίνου. Που με το περί ανεξιθρησκείας διάταγμα του Μεδιολάνου (Μιλάνο το λέμε σήμερα) το 313, προετοίμασε το έδαφος για να κοπεί στα δυο μια μεγάλη αυτοκρατορία με το απλό κόλπο της «κρατικοποίησης» μιας θρησκείας που είχε ήδη επικρατήσει στο ανατολικό τμήμα της, όχι όμως και στο δυτικό. Σίγουρος πως θα βρεθεί σε φιλικό έδαφος ο Κωνσταντίνος, πρώτα μετονομάζει το 324 την πόλη Βυζάντιο σε Κωνσταντινούπολη, για να δείξει πως πρόκειται για μια εντελώς δική του πόλη, και μετά από έξι χρόνια, το 330, μεταφέρει την πρωτεύουσα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας σ' αυτή την πόλη. Που οι χριστιανοί θα τη λεν Νέα Ρώμη.

Τα όσα γίνονται στο Λίβανο είναι μια ρωμαιοβυζαντινή μικρογραφία των όσων είχαν γίνει στη διάσημη Ρώμη και στο άσημο ακόμα τότε Βυζάντιο την εποχή του Μεγάλου Κωνσταντίνου. Σπουδαίο πράγμα για έναν πονηρό πολιτικό να ξέρει να εκμεταλλεύεται πολιτικά τις διαφορές ανάμεσα στους θεούς, συνενώνοντας και τις διαφορές ανάμεσα στους πιστούς.

3. Οι παλαιστίνιοι πρόσφυγες στο Λίβανο

Το 1958 μια φιλοδιαφωνία μεταξύ χριστιανών και μουσουλμάνων για διαδικαστικά θέματα, που έχουν σχέση με το πώς πρέπει να γίνουν οι προεδρικές εκλογές αυτής της χρονιάς, καταλήγουν σε έναν φιλοεμφύλιο. Όμως, η ειρήνη αποκαθίσταται σύντομα με μια φιλοαπόβαση αμερικανικών φιλοστρατευμάτων, που φτάνουν στο Λίβανο ύστερα από πρόσκληση της κυβέρνησης. Κι έτσι, ο μουσουλμάνος Ρασίντ Καράμι, που θα γίνει σε λίγο πρωθυπουργός, και ο χριστιανός Πιέρ Τζεμαγέλ, που είναι ήδη αρχηγός της Φάλαγγας, των ένοπλων χριστιανικών ομάδων, θα οδηγηθούν σε έναν συμβιβασμό που ευνοεί τον Καράμι και τη φιλοαραβική του πολιτική. Στη συνέχεια και μέχρι το 1968 τα πράγματα δεν θα είναι και τόσο άσχημα. Ο Ρασίντ Καράμι μπεινοβογιάει σαν πρωθυπουργός στις κυβερνήσεις που διαδέχονται η μια την άλλη και κρατάει επιδέξια τις ισορροπίες.

Αλλά τότε εμφανίζεται ξαφνικά το πρόβλημα των Παλαιστινίων, που διωγμένοι από τους Ισραηλινούς απ' την πατρίδα τους καταφεύγουν μπουλουκηδόν στο Λίβανο για να σωθούν. Οι Φενταγίν, οι άνδρες των ένοπλων ομάδων των παλαιστινίων προσφύγων εγκαθίστανται στο νότιο Λίβανο, κοντά στα σύνορα με το Ισραήλ, για να μπορούν να μπεινοβογιάουν στην παλιά τους πατρίδα. Στις 28 Δεκεμβρίου 1968 η ισραηλινή αεροπορία βομβαρδίζει το αεροδρόμιο της Βηρυτού και καταστρέφει 13 αεροπλάνα της λιβανικής στρατιωτικής αεροπορίας με το επιχείρημα πως οι στρατιωτικές επιχειρήσεις των παλαιστινίων Φενταγίν εντός του εδάφους του Ισραήλ υποστηρίζονται από τη λιβανική αεροπορία. Ωστόσο, αλλού αποσκοπεί ο βομβαρδισμός: να πανικοβάλλει τους Λιβανέζους.

Τον Ιανουάριο του 1969 ο μουσουλμάνος πρωθυπουργός Ρασίντ Καράμι δηλώνει πως ο Λίβανος υποστηρίζει μεν τους Παλαιστίνιους, αλλά παράλληλα τους υποχρεώνει να ζουν πειθαρχημένα εντός του λιβανικού εδάφους και να μην μπεινοβογιάουν στο Ισραήλ. Πράγμα που προκαλεί την οργή των μουσουλ-

μάνων Λιβανέζων που θέλουν να βοηθήσουν πιο αποτελεσματικά τους Παλαιστίνιους. Τούτη η διαφορά απόψεων σχετικά με την αποστολή και το ρόλο των Παλαιστινίων και ειδικότερα των Φενταγίν, των ένοπλων Παλαιστινίων, θα έχει σαν συνέπεια να ξεσπάσουν ταραχές σχεδόν σε όλες τις πόλεις. Ο Καράμι συνεχίζει την παλιά του τακτική: μια μπαίνει, μια βγαίνει στην κυβέρνηση, για να διατηρήσει τις ισορροπίες. Αλλά τα πράγματα έχουν αρχίσει να γίνονται εντελώς ανισόρροπα ακόμα και μέσα στους μουσουλμάνους. Οι μισοί διάκεινται θετικά υπέρ των παλαιστινίων προσφύγων και οι άλλοι μισοί συντάσσονται με τους χριστιανούς που θέλουν να εκδιώξουν τους πρόσφυγες.

Μέσα σ' αυτό το ταραγμένο κλίμα, τον Αύγουστο του 1970 εκλέγεται πρόεδρος της Δημοκρατίας ένας μετριοπαθής χριστιανός, ονόματι Σουλεϊμάν Φρανζιέ, που επιχειρεί να μεταφέρει το παιχνίδι των ισορροπιών από το εσωτερικό στο εξωτερικό της χώρας δηλώνοντας φίλος των Σοβιετικών. Πιστεύει πως οι Σοβιετικοί είναι σε θέση να επηρεάσουν τόσο τους Παλαιστίνιους όσο και τους Αμερικανούς, για να αποδειχτεί σε λίγο πως δεν έχουν την πρόθεση να επηρεάσουν κανέναν. Στο δράμα που θα αρχίσει σε λίγο, οι Σοβιετικοί θα μείνουν προσεχτικοί παρατηρητές. Ο έλεγχος ολόκληρης της Μέσης Ανατολής έχει ήδη περάσει στους Αμερικανούς, που έχουν προ πολλού εκτοπίσει από την περιοχή τόσο τους Άγγλους όσο και τους Γάλλους.

Αφού οι Ισραηλινοί βρίσκονται εκεί δίπλα κι αφού έχουν κάθε λόγο να ενδιαφέρονται άμεσα για τη δράση των Φενταγίν, δεν υπάρχει λόγος οι πολύ μακράν ευρισκόμενοι Αμερικανοί να ζητούν βοήθεια από τους αρκετά μακράν ευρισκόμενους Άγγλους και Γάλλους. Ό,τι κάνουν, το κάνουν διά των Ισραηλινών. Άλλωστε, το κράτος του Ισραήλ είναι το προκεχωρημένο φυλάκιο της Δύσης στη Μέση Ανατολή, μια σφήνα Δύσης μέσα στην Ανατολή, που μαστορεύτηκε το 1948 για να στηρίζει σ' αυτή την ανισόρροπη περιοχή μάλλον τα συμφέροντα του καπιταλισμού γενικά παρά τα συμφέροντα των Εβραίων ειδικά. Ωστόσο, όταν λέμε καπιταλισμός, γενικά, εννοούμε εβραϊκός καπιταλισμός ειδικά, δεδομένου ότι το τραπεζικό κεφάλαιο σ' ολόκληρο το δυτικό κόσμο βρίσκεται κατά κύριο λόγο σε χέρια Εβραίων, που όπως όλοι οι σοβαροί καπιταλιστές αδιαφορούν για τα λεγόμενα εθνικά προβλήματα, εκτός βέβαια από τις περιπτώσεις που

τα εθνικά προβλήματα δεν είναι παρά καμουφλάζ για τα οικονομικά προβλήματα.

Οι πλούσιοι Εβραίοι της διασποράς, που αρνούνται να μεταφέρουν τα κεφάλαιά τους στο κράτος του Ισραήλ, στις σχέσεις τους με το «δικό τους» κράτος ενεργούν περισσότερο σαν καπιταλιστές και λιγότερο σαν Εβραίοι. Άλλωστε το πολυεθνικό κεφάλαιο, από την ίδια του τη φύση, θα ήταν αδύνατο να έχει καλές σχέσεις με τον εθνικισμό, που είναι μια ιδεολογία για φτωχούς μάλλον παρά για πλούσιους. Όταν ο φτωχός δεν έχει να φάει, καταπίνει εθνικά ιδανικά και διασκεδάζει την πείνα του. (Διασκεδάσω στα αρχαία ελληνικά σημαίνει σκορπώ. Η διασκεδάση είναι μια προσπάθεια να σκορπίσουμε τη θλίψη και τα βάσανα μέσα σε κατάλληλους προς τούτο χώρους).

Τον Απρίλιο του 1973 μια ομάδα ισραηλινών κομάντος αποβιβάζεται στην πρωτεύουσα του Λιβάνου Βηρυτό και σφάζει στα γρήγορα τους ηγέτες των παλαιστινίων προσφύγων που είναι συγκεντρωμένοι εκεί. Προκαλείται σάλος σ' όλο τον κόσμο απ' αυτή τη βάρβαρη μεν αλλά θαρραλέα ενέργεια των Ισραηλινών και ο πρωθυπουργός του Λιβάνου Σαλάμ υποχρεώνεται σε παραίτηση. Τον διαδέχεται ο Αμίν αλ-Χάφεζ. Που να μεν διάκειται ευμενώς έναντι των παλαιστινίων Φενταγίν, όμως δεν είναι σε θέση να κάνει απολύτως τίποτα όταν στις 2 Μαΐου 1973 ο στρατός του Λιβάνου παίρνει πρωτοβουλίες ερήμην της κυβέρνησης και επιτίθεται κατά των Φενταγίν, που τους λιανίζει μέσα στους καταυλισμούς τους στο λιβανικό έδαφος.

Ωστόσο, αυτή η σφαγή δεν είναι ένα από τα πολλά περιστατικά του εμφυλίου πολέμου, που άλλωστε δεν έχει αρχίσει ακόμα «επισημως». Θα αρχίσει το 1975. Οι Παλαιστίνιοι που ζουν στο Λίβανο δεν είναι Λιβανέζοι, είναι πρόσφυγες στο Λίβανο και συνεπώς οι γηγενείς μπορούν να τους σφάζουν μ' όλη τους την άνεση χωρίς να νιώθουν και πολλές τύψεις αφού δεν σφάζουν συμπατριώτες. Οι Παλαιστίνιοι είναι οι ξένοι, οι γείτονες, που ήρθαν στο Λίβανο σαν πρόσφυγες και τα απορύθμισαν όλα. Ναι, αλλά δεν ήρθαν γιατί το διάλεξαν, ήρθαν γιατί τους έσπρωξαν μέσα στο Λίβανο οι Ισραηλινοί, που μμμούνται το σφαγέα τους, τον Χίτλερ. Όταν τα θύματα γίνουν θύτες και δημιουργήσουν θύματα, τα νέα θύματα θα γίνουν θύτες και νέα θύματα θα προκύψουν. Ο κύκλος της βίας είναι πάντα φαύλος. Αλλά ο φαύλος

κύκλος δεν προκύπτει μόνος του, τον μαστορεύουν οι φαύλοι.

Αμέσως μετά τη σφαγή των Παλαιστινίων από τους Λιβανέζους, η Συρία και το Ιράκ διακόπτουν τις διπλωματικές σχέσεις με το Λίβανο. Αλλά λίγους μήνες μετά η Συρία θα τις επανασυνδέσει για να βρισκείται κοντά στα φρικτά γεγονότα, που είναι σίγουρο πως θα συμβούν σύντομα. Οι παλαιστίνιοι πρόσφυγες είναι εξαγριωμένοι, οι μισοί Λιβανέζοι, οι χριστιανοί, είναι κι αυτοί εξαγριωμένοι εξαιτίας των εξαγριωμένων Παλαιστινίων, ενώ από τους άλλους μισούς Λιβανέζους, τους μουσουλμάνους, οι μισοί είναι εξαγριωμένοι εξαιτίας των εξαγριωμένων χριστιανών, και οι άλλοι μισοί είναι εξαγριωμένοι εξαιτίας των εξαγριωμένων Παλαιστινίων.

Από το 1973 που οι Λιβανέζοι σφάζουν τους παλαιστίνιους πρόσφυγες μέχρι το 1975, που θα αρχίσει το μεγάλο πανηγύρι, ο Λίβανος είναι σκέτη ζούγκλα. Όμως, τα θηρία προς το παρόν λουφάζουν στις κρυψώνες τους και περιμένουν την αφορμή να ορμήξουν και να τα κάνουν όλα Γης Μαδιάμ, όπως λεγόταν στην εβραϊκή αρχαιότητα η περιοχή της Παλαιστίνης όπου κατοικούσαν οι νομάδες Μαδιανίτες, που τους εξαφάνισε από προσώπου γης ο Γεδεών, ο ενδοξότερος εβραϊός Κριτής, γιατί αρνούνταν να πιστέψουν στον ένα Θεό και επέμεναν να είναι ειδωλολάτρες. Κριτές ονόμαζαν οι Εβραίοι τους διαδόχους του Ιησού του Ναυή, του διαδόχου του Μωυσή, ας πούμε τους αρχηγούς των Εβραίων κατά την πρώτη περίοδο της εγκατάστασής τους στην Παλαιστίνη, όπου ο Μωυσής τους έφερε από την Αίγυπτο, προκειμένου να φαν καλύτερα. Σημειώστε πως οι Εβραίοι ήταν υποφυλή των αρχαίων Αιγυπτίων μέχρι να εγκατασταθούν στην Παλαιστίνη, όπου θα αποκτήσουν δικά τους εθνολογικά χαρακτηριστικά και δικό τους πολιτισμό.

Σημειώστε ακόμα πως και οι Άραβες ήταν υποφυλή των αρχαίων Αιγυπτίων. Συνεπώς, αν αντιμετωπίσουμε την Παλαιστίνη σαν προγονικό χωράφι που το κληρονομούν οι επίγονοι, τότε πρέπει να το δώσουμε στους... σημερινούς Αιγυπτίους και να ησυχάσουμε με τους ηλίθιους και των δύο πλευρών, που δεν λεν να καταλάβουν πως τα εδάφη όπου κατοικεί ένας λαός δεν είναι προγονική κληρονομιά αλλά ιδιοκτησία από χρησικτησία. Ύστερα από ένα ορισμένο διάστημα «διοικητικής χρείας», ανήκουν αυτοδικαίως σ' αυτόν που τα χρησιμοποιεί.

Το Μάιο του 1974 οι παλαιστίνιοι Φενταγίν μπαίνουν ξανά από το Λίβανο στο κατεχόμενο από τους Ισραηλινούς δικό τους παλαιστινιακό έδαφος, και οι Ισραηλινοί ανταποδίδουν με ένα νέο βομβαρδισμό των αεροδρομίων της λιβανικής αεροπορίας και των θέσεων των Φενταγίν μέσα στο Λίβανο. Την επόμενη χρονιά, το 1975, η ισραηλινή αεροπορία βομβαρδίζει συνέχεια το νότιο Λίβανο χωρίς να ψάχνει να βρει σε ποιες περιοχές κατοικούν παλαιστίνιοι πρόσφυγες και σε ποιες γηγενείς Λιβανέζοι. Τώρα πια βαρούν στα τυφλά κι όποιον πάρει ο εβραϊός χάρος τον πήρε, όποιον δεν τον πάρει, θα τον πάρει αργότερα ο άραβας χάρος. Είναι να μη σε πάρει η κάτω βόλτα, γιατί, άμα σε πάρει, ιδέα πια δεν έχεις ποιος απ' τους δυο χάρους σε παίρνει. Και να μεν αυτό δεν έχει και τόση σημασία από μεταφυσικής απόψεως, έχει όμως μεγάλη σημασία από πολιτικής απόψεως. Πρέπει να ξέρουν οι πολιτικοί ποιος σκότωσε ποιον, προκειμένου να κάνουν τη δουλειά τους βασισμένοι στη στατιστική του θανάτου. Άλλο ο νεκρός εχθρός, και άλλο ο νεκρός φίλος. Ο νεκρός διατηρεί την εθνικότητά του στον αιώνα τον άπαντα. Πιο σωστά, μέχρι τότε που θα διαλυθεί το εθνικό κράτος, και ένα άλλο εθνικό κράτος πάρει τη θέση του, οπότε τα παλιά οστά στο μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη αντικαθίστανται με καινούργια. Και οι ήρωες σαπίζουν αν δεν τους βάλεις στην κατάψυξη.

Οι χριστιανοί της παραστρατιωτικής οργάνωσης που ονομάζεται Φάλαγγα, οι Φαλαγγίτες, που δεν πρέπει να συγχέονται με τους Φαλαγγίτες του Φράνκο και του Μεταξά, αποφαινόνται πως για όλα φταιν οι παλαιστίνιοι πρόσφυγες, που πρέπει να φύγουν το ταχύτερο από το Λίβανο. Σωστά, πρέπει να φύγουν. Να παν πού, όμως; Να παν στο διάολο, λεν οι λιβανέζοι Φαλαγγίτες, οι λυσσασμένοι εχθροί των παλαιστινίων Φενταγίν. Και μ' αυτή τους τη διαολική θέση προσεγγίζουν τις θέσεις των κλασικών φασιστών Φαλαγγιτών. Οι Παλαιστίνιοι δεν φεύγουν από το Λίβανο γιατί δεν το θέλουν, αλλά διότι δεν έχουν πού να παν. Η πατρίδα τους, η Παλαιστίνη, έχει γίνει προ πολλού Κράτος του Ισραήλ και οι Ισραηλινοί δεν τους θέλουν για συγκατοίκους. Το κράτος του Ισραήλ πρέπει να γίνει «καθαρό» κράτος Εβραίων, δεν πρέπει να είναι η κοινή πατρίδα Αράβων και Εβραίων.

Τον Απρίλιο του 1975 οι Φαλαγγίτες στήνουν ενέδρα μέσα

στη Βηρυτό και σκοτώνουν καμιά δεκαριά Παλαιστίνιους. Τα επεισόδια πολλαπλασιάζονται αστραπιαία και η βία κατακλύζει ολόκληρο το Λίβανο. Ο εμφύλιος πόλεμος αρχίζει τον Απρίλιο του 1975. Από τη μια οι Παλαιστίνιοι και οι αριστεροί Λιβανέζοι, μουσουλμάνοι και χριστιανοί ανάκατα, και από την άλλη οι Φαλαγγίτες και ένα σωρό εκκλησιαστικές και παραεκκλησιαστικές οργανώσεις. Ο ηγέτης της φιλοπαλαιστινιακής λιβανέζικης αριστεράς, ο Καμάλ Τζουμπλάτ, προτείνει ριζική αναθεώρηση του Συντάγματος που δίνει σκανδαλώδη προνόμια στους χριστιανούς, προκειμένου να σταματήσει το κακό, που ορθότατα το αποδίδει στα συνταγματικά κατοχυρωμένα προνόμια των χριστιανών.

Αλλά τώρα που το πρόβλημα αποκολλήθηκε εν μέρει από το παλαιστινιακό και έγινε ενδολιβανέζικο, η σφαγή ανάμεσα σε μουσουλμάνους και χριστιανούς, που κινδυνεύουν να χάσουν τα προνόμιά τους, παίρνει διαστάσεις οιονεί ιερού εμφυλίου πολέμου και από τις δυο μεριές. Τώρα οι Λιβανέζοι αλληλοσφάζονται για δυο λόγους: για τα προβλήματα που δημιούργησαν οι παλαιστίνιοι πρόσφυγες και για τα προβλήματα που δημιουργούν οι δύο Θεοί, ο χριστιανός και ο μουσουλμάνος. Θεοί, άνθρωποι, Παλαιστίνιοι, Λιβανέζοι, πράκτορες ξένων δυνάμεων, πράκτορες ντόπιων δυνάμεων, όλοι έχουν μπλέξει τόσο πολύ τα μπούτια τους εκεί πέρα, που κανείς δεν μπορεί να καταλάβει σε ποιο στρατόπεδο ανήκε ο μακαρίτης που σαπίζει άταφος στο δρόμο. Οδομαχίες στις πόλεις, επιθέσεις της μιας πόλης κατά της άλλης, κανονικές μάχες στην ύπαιθρο, δολοφονίες πρακτόρων από πράκτορες και πολιτικών από πράκτορες μετατρέπουν τον όμορφο Λίβανο σε μια κόλαση, που θα επιχειρήσουμε να την επισκεφθούμε στη συνέχεια.

4. Ο ατέρμων εμφύλιος πόλεμος στο Λίβανο

Το Εθνικό Λιβανικό Κίνημα είναι ένας συνασπισμός 15 μικρών αριστερών κομμάτων υπό τον Καμάλ Τζουμπλάτ, που θα δολοφονηθεί το 1977 από δεξιούς Φαλαγγίτες. Που είναι μεν χριστιανοί, αλλά αυτό σε τίποτα δεν τους εμποδίζει να διαπράτ-

τούν φρικαλεότητες, όπως άλλωστε γίνεται κατά κανόνα με κάθε καλό χριστιανό, που ξέρει να υποστηρίξει το Θεό του με τα όπλα, σαν γνήσιος μουσουλμάνος σε περίοδο Τζιχάντ (ιερού πολέμου). Οι εν λόγω Φαλαγγίτες, δύο χρόνια πριν από τη δολοφονία του Τζουμπλάτ, θα σφάζουν 150 μουσουλμάνους. Όλους μαζί, την ίδια ώρα. Όλος ο κόσμος σ' όλον τον κόσμο παγώνει με τη χριστιανική φρίκη του λεγόμενου «μαύρου Σαββάτου» (6 Δεκεμβρίου 1975). Το 1977, πάντα οι χριστιανοί Φαλαγγίτες, θα εισβάλλουν στον καταυλισμό των Παλαιστινίων σ' ένα προάστιο της Βηρυτού και θα τον ισοπεδώσουν σφάζοντας όποιον βρίσκουν μπροστά τους. Σε αντίποινα, οι φιλοξενούμενοι στο Λίβανο πρόσφυγες Παλαιστίνιοι παρέα με Λιβανέζους εισβάλλουν σε ένα χριστιανικό προάστιο της Βηρυτού και κάνουν ακριβώς ό,τι είχαν κάνει και οι άλλοι.

Μέσα σ' αυτόν το γενικό παραλογισμό, νάσου φάντης μπαστούνι και οι προεδρικές εκλογές του 1976, που βγάζουν πρόεδρο της Δημοκρατίας τον Ελία Σαρκίς. Όμως, λίγο μετά την εκλογή ως προέδρου αυτού του πολύ καλού κυρίου, θα συμβεί ο μέγιστος παραλογισμός, που θα τινάξει τα πολιτικά δρώμενα στο Λίβανο στην πιο ψηλή κορυφή του πολιτικού σουρεαλισμού. Η «σοσιαλιστική» Συρία εισβάλλει στο Λίβανο για να βοηθήσει τους δεξιούς, τους χριστιανούς Φαλαγγίτες, παρακαλώ! Μέγα παράδοξο. Που ωστόσο θα γίνει κατανοητό όταν αντιμετωπιστεί με όρους πιο ρεαλιστικούς αργότερα, όταν γίνει αντιληπτό πως η Συρία εισβάλλοντας στο Λίβανο δεν έχει την πρόθεση να βοηθήσει κανέναν άλλο εκτός από τον εαυτό της. Θέλει δηλαδή να βρίσκεται πάση θυσία στην καρδιά των εν Λιβάνω δραμένων ώστε να μπορέσει να τον προσαρτήσει στη Συρία μόλις εμφανιστεί η κατάλληλη ευκαιρία μέσα σ' ένα μπάχαλο, όπου όλα είναι δυνατά. Για να μη φανούν οι προθέσεις της, μπαίνοντας η Συρία στο Λίβανο κολλάει στη λιβανέζικη χριστιανική Δεξιά και όχι στη λιβανέζικη μουσουλμάνικη Αριστερά, που διαθέτει και χριστιανική αριστερή τσόντα. (Βέβαια, δεν είναι όλοι οι χριστιανοί δεξιοί). Μ' αυτά τα επικίνδυνα παιχνίδια η Συρία θα δημιουργήσει τεράστια προβλήματα σε όλα τα αραβικά κράτη.

Βλέποντας τους Σύριους να μπαίνουν στο Λίβανο από την Ανατολή το 1976, μπαίνουν και οι Ισραηλινοί απ' το νότο το 1978, τη χρονιά που κορυφώνεται η γενική παραφροσύνη. Με

επέμβαση του ΟΗΕ οι Ισραηλινοί θα εγκαταλείψουν προσωρινά τα λιβανέζικα εδάφη που κατέχουν, αφού προηγουμένως δάλουν χριστιανούς Λιβανέζους να φρουρούν τις αμφιλεγόμενες περιοχές του νότου! Μόλις φύγουν οι Ισραηλινοί, οι Σύριοι δεν αφήνουν απλώς τους συμμάχους τους Φαλαγγίτες στα κρύα του λουτρού, αλλά στρέφονται εναντίον τους και τους λιανίζουν. Και τον Οκτώβριο του 1978 ορμούν σε δυο χριστιανικές συνοικίες της Βηρυτού, τις καταλαμβάνουν και τις ισοπεδώνουν.

Και συνεχίζουν ακάθεκτοι την προέλασή τους μέσα στο Λίβανο. Το 1981 δίνουν την εντύπωση πως έχουν γίνει απόλυτα κύριοι της κατάστασης στο «δικό τους» Λίβανο, που αναμφίβολα είναι τμήμα της Συρίας, που το απέκοψαν αυθαίρετα απ' αυτήν οι ευρωπαίοι αποικιοκράτες. Οι Σύριοι μάχονται κυρίως κατά των χριστιανών Φαλαγγιτών, πράγμα που χαροποιεί τα μάλα, όπως είναι φυσικό, τη λιβανέζικη Αριστερά, τη μόνη πολιτική δύναμη στη χώρα που δεν έχει κανέναν λόγο να μη θέλει την ένωση του Λιβάνου με τη Συρία. Αντιλαμβανόμενοι οι Ισραηλινοί τον κίνδυνο της ενσωμάτωσης του Λιβάνου στη Συρία, κινητοποιούν την ισχυρή αεροπορία τους, που τσακίζει Σύριους και Λιβανέζους ανάκατα, κυρίως στη Βηρυτό, που οι Ισραηλινοί τη βομβαρδίζουν ανελέητα στις 16 και 17 Ιουλίου 1981.

Τον Ιούνιο του 1982 οι Ισραηλινοί ξαναεισβάλλουν στο Λίβανο στα πλαίσια της επιχείρησης «Ειρήνη στη Γαλιλαία». Προχωρούν προς τα πάνω, φτάνουν στη Βηρυτό και την καταλαμβάνουν. Και τότε, οι κατακτητές Ισραηλινοί προτείνουν, όχι στους Λιβανέζους αλλά στους σύριους κατακτητές, κατάπαυση του πυρός. Είναι σαν να τους λεν: ελάτε να μοιράσουμε όμορφα και καλά το Λίβανο. Εσείς θα πάρετε το βόρειο κομμάτι και εμείς το νότιο, που συνορεύει με το κράτος μας. Οι Σύριοι όμως δεν δέχονται την ισραηλινή πρόταση για κατάπαυση του πυρός, και πετούν έξω από τη Βηρυτό τους ισραηλινούς κατακτητές. Αλλά οι Ισραηλινοί ανακαταλαμβάνουν τη Βηρυτό και σχεδόν την ισοπεδώνουν, σφάζοντας όποιον βρίσκουν μπροστά τους. Το παιχνίδι τώρα παίζεται μεταξύ ξένων, ερήμην των Λιβανέζων, εντός του λιβανικού εδάφους.

Λίγο μετά την ανακατάληψη της Βηρυτού από τους Ισραηλινούς δολοφονείται στις 14 Σεπτεμβρίου 1982 ο νεοεκλεγείς πρόεδρος της Δημοκρατίας Μπασίρ Τζεμαγέλ, αρχηγός των χρι-

στιανών εθνοφρουρών. Δεν θα προλάβει να αναλάβει τα προεδρικά του καθήκοντα. Δυο μέρες μετά τη δολοφονία, στις 16 και 17 Σεπτεμβρίου 1982, 3.000 άοπλοι παλαιστίνιοι πρόσφυγες που ζουν στα στρατόπεδα της Σάμπρα και της Σατίλα στη δυτική Βηρυτό, σφάζονται στο γόνατο, που λέει ο λόγος. Οι ισραηλινοί κατακτητές αποδίδουν τη σφαγή στους Λιβανέζους δεξιούς Φαλαγγίτες. Αλλά οι Φαλαγγίτες λεν πως το πρωτοφανές, ίσως σ' ολόκληρη την ανθρώπινη ιστορία, μακελειό το προκάλεσαν με τη στάση τους οι Ισραηλινοί, κάνοντας τα στραβά μάτια και επιτρέποντας στους σφαγείς Φαλαγγίτες να περάσουν μέσα από τις γραμμές τους. Όπως και να 'ναι, αυτό το αντάξιο του Τζένγκις Χαν μακελειό ευαισθητοποιεί επιτέλους όλον τον κόσμο, σ' Ανατολή και Δύση. Κι έτσι, κανείς δεν αντιλέγει βλέποντας τις αμερικανικές, τις αγγλικές, τις γαλλικές, και τις ιταλικές στρατιωτικές δυνάμεις να επεμβαίνουν αποφασιστικά στο Λίβανο και να διώχνουν τους Ισραηλινούς από τη Βηρυτό, αποκαθιστώντας στοιχειωδώς την τάξη κατά το τέλος του 1982.

Ο νεοεκλεγείς πρόεδρος Αμίν Τζεμαγέλ, γιος του Μπασίρ Τζεμαγέλ που δολοφονήθηκε, θα υπογράψει στις 17 Μαΐου 1983 την λιβανοϊσραηλινή συμφωνία, διά της οποίας καθορίζονται οι όροι που πρέπει να τηρηθούν, ώστε οι Ισραηλινοί να εγκαταλείψουν το Λίβανο. Οι Σύριοι όμως αρνούνται να τον εγκαταλείψουν, και σε ορισμένες περιοχές στρώνονται για τα καλά. Τους βοηθούν άλλωστε και οι αλαουίτες μουσουλμάνοι, ενώ οι σουνίτες μουσουλμάνοι τούς πολεμούν και βοηθούν τους Παλαιστίνιους, που τους πολεμούν και οι Σύριοι και οι Αλαουίτες. Περισσότερο να πούμε πως αλαουίτες και σουνίτες μουσουλμάνοι, εχθροί από παλιά, βρίσκουν την ευκαιρία μέσα στη γενική αναμπουμπούλα να σφαχτούν και μεταξύ τους, άλλη μια φορά.

Υπάρχουν όμως και οι δρούζοι μουσουλμάνοι, που δεν βοηθούν τους σύριους εισβολείς αλλά βοηθούνται απ' αυτούς, δεδομένου ότι δεν θα ήταν δυνατό να βοηθηθούν από τη λιβανική κυβέρνηση, προκειμένου να μπορέσουν να συνεχίσουν έναν κανονικό πόλεμο εκ παρατάξεως που διεξάγουν στην ορεινή περιοχή του Σουφ με τους χριστιανούς Φαλαγγίτες. Που κι αυτοί, όπως όλοι, μετατρέπουν σιγά σιγά τα αντάρτικα σώματα σε τακτικό στρατό. Υπάρχουν αυτόν τον καιρό στο Λίβανο τέσσερις Εθνοφρουρές, τέσσερα ένοπλα σώματα Λιβανέζων, που όλα

φρουρούν το έθνος, συνεπώς όλα δικαιούνται το χαρακτηρισμό Εθνοφρουρά, και τούτο άσχετα από το γεγονός πως κύριο έργο κάθε Εθνοφρουράς δεν είναι η φρούρηση του έθνους αλλά η εξόντωση όλων των άλλων Εθνοφρουρών.

Βλέποντας οι Ισραηλινοί τους Σύριους να μουλαρώνουν και να μη θέλουν να φύγουν από το «δικό τους» Λίβανο, μουλαρώνουν κι αυτοί με τη σειρά τους και αρνούνται να εγκαταλείψουν ορισμένες περιοχές του νότιου Λιβάνου. Κι έτσι, το 1983 που γίνονται όλα αυτά, το 40% του λιβανικού εδάφους βρίσκεται υπό ισραηλινή και συριακή κατοχή.

Και ο εμφύλιος πόλεμος ξαναρχίζει. Με πρωτοβουλία των Σύριων αυτή τη φορά και με επικεφαλής τον Λιβανέζο Ουαλίντ Τζουμπλάτ, γιο του δολοφονημένου ηγέτη της Αριστεράς Καμάλ Τζουμπλάτ και ηγέτη της Αμάλ, μιας πολύ ισχυρής ένοπλης οργάνωσης αιτών μουσουλμάνων. Υπάρχει όμως και μια δεύτερη σίτικη ένοπλη οργάνωση, η Χεσμπολάχ, αντίπαλη της Αμάλ. Ο εμφύλιος πόλεμος στη δεύτερη φάση του εξειδικεύεται πολύ. Τώρα πλέον δεν πολεμούν μόνο μουσουλμάνοι με χριστιανούς, αλλά και μουσουλμάνοι με μουσουλμάνους και χριστιανοί με χριστιανούς. Ενώ τα λιβανέζικα ένοπλα σώματα δεν συμμαχούν περιστασιακά μόνο με τους Σύριους, αλλά και με τους Ισραηλινούς. Οι συμμαχίες ξαναφιαχώνονται κάθε τόσο απ' την αρχή και όλοι μπλέκουν με όλους τόσο, που είναι πλέον αδύνατο να καταλάβεις ποιος κινηγεί ποιον και γιατί σκοτώνει όποιος σκοτώνει αυτόν που σκοτώνει. Μάλλον από συνήθεια τώρα πλέον και από κεκτημένη ταχύτητα. Ακόμα και οι παλαιστίνιοι πρόσφυγες σφάζονται μεταξύ τους. Ο Γιασέρ Αραφάτ θα κινδυνέψει από τους δικούς του, τους παλαιστίνιους πρόσφυγες. Τώρα πλέον, κανείς απ' τους εμπλεκόμενους δεν είναι στοιχειωδώς έστω νηφάλιος, ώστε να καταλαβαίνει ποιος είναι εχθρός και ποιος φίλος.

Από τις αρχές του 1985 οι Ισραηλινοί αρχίζουν να φεύγουν από το νότιο Λίβανο, που τον έχουν ονομάσει «Ελεύθερη Δημοκρατία του Λιβάνου». Στην οποία επικεφαλής είναι ένας Λιβανέζος ονόματι Σαάντ Χαντάντ, που ενεργεί σαν εντολοδόχος των Ισραηλινών με μια Εθνοφρουρά (άλλη μια Εθνοφρουρά!) που αποτελείται από αίτες μουσουλμάνους και χριστιανούς ανάκατα! Την εν λόγω Εθνοφρουρά, που είναι μάλλον σαν μισθοφορικό σώμα, θα τη διαλύσουν οι ίδιοι οι Ισραηλινοί, όχι γιατί δεν υπηρετεί τα

συμφέροντά τους στο νότιο Λίβανο, αλλά διότι αποδεικνύεται παντελώς ανίκανη να εμποδίσει τους παλαιστίνιους πρόσφυγες στο Λίβανο να μπαινοβγαίνουν στο Ισραήλ και να προκαλούν καταστροφές δρώντας σαν κομάντος. Το 1984 θα πεθάνει ο Σαάντ Χαντάντ, και οι Ισραηλινοί δεν βρίσκουν αντικαταστάτη, ώστε να τον κάνουν «πρόεδρο» της Ελεύθερης Δημοκρατίας του Λιβάνου, δηλαδή του κατεχόμενου από τους Ισραηλινούς νότιου τμήματος του Λιβάνου.

Τον Απρίλιο του 1984 ο παλαιάμαχος και ικανότατος Ρασίντ Καράμι καταφέρνει να μαζέψει όλους τους ηγέτες όλων των φατριών και να τους δάλει σε ένα στρογγυλό τραπέζι για να συζητήσουν τα προβλήματά τους και να βρουν επιτέλους μια λύση, ύστερα από δέκα σχεδόν χρόνια αδιέξοδου εμφυλίου πολέμου, που δεν έχει νικητές και ηττημένους, αφού όλοι και νικούν και ηττώνται εκ περιτροπής.

Και ενώ οι συζητήσεις συνεχίζονται, συνεχίζονται και οι διαιπραγίες. Αυτή τη φορά στόχος των φατριών είναι οι πρεσβείες. Των ΗΠΑ, της Αγγλίας, της Σαουδικής Αραβίας, της Σοβ. Ένωσης. Επιτέλους οι Λιβανέζοι αρχίζουν να καταλαβαίνουν πως τα προβλήματα στην μπάσταρδη χώρα τους τα δημιουργούν οι «φίλοι και σύμμαχοι», που, όπως παντού, δεν θα μπορούσαν να ενεργήσουν σαν φίλοι και σύμμαχοι χωρίς γηγενείς εχθρούς, που σφάζονται μεταξύ τους για τα πολλά καλά που δίνει η εξουσία στους εξουσιαστές, πάντα με την αποτελεσματική βοήθεια των φίλων και συμμαχών όπως παντού, όπως και σε μας εδώ, που και εμείς ασκούμε «ελεύθερη και ανεξάρτητη» εξωτερική πολιτική, όπως ο ελεύθερος και ανεξάρτητος Λίβανος.

Ευτυχώς, να λες, που δεν γίναμε ακόμα Λίβανος. Ίσως γιατί το εμπόλιο του δικού μας Εμφυλίου λειτούργησε αποτελεσματικά, ίσως διότι δεν είμαστε πάρα πολύ κοντά στις πετρελαιοπηγές της Μέσης Ανατολής, ίσως επειδή δεν έχουμε αρκετούς μουσουλμάνους. Έχει ο Θεός των Ελλήνων μέχρι να πολλαπλασιαστούν οι μουσουλμάνοι της Θράκης τόσο όσο χρειάζεται για να αρπαχτούν απ' τα γένηια οι δυο Θεοί, οπότε ο παραδοσιακός Θεός των Ελλήνων θα τα βρει μπαστούνια, πράγμα που δεν θα το ευχόμουν εγώ ο άσχετος με όλους τους θεούς και όλους τους δαίμονες.

Την 1η Ιουνίου 1987 ο διαλλακτικός και ευέλικτος πρωθυπουργός Ρασίντ Καράμι, που έχει αναλάβει το δύσκολο ρόλο του

συμφιλίωτή, δολοφονείται με τρόπο άκρωσ θεαματικό. Μια δόμ-
δα σκάει με τηλεχειρισμό στο ελικόπτερο στο οποίο επιβαίνει.
Είναι φανερό πως κάποιοι επιχειρούν να εμποδίσουν τη συμφι-
λίωση. Ποιοι; Άγνωστο. Οι δολοφόνοι του Καράμι παραμένουν
άγνωστοι μέχρι σήμερα. Πάντως, δεν πρέπει να είναι άσχετοι με
το κλασικό, αγγλικό κατ' αρχήν δόγμα «διαίρει και βασίλευε».

Το 1988 ο Λίβανος θα βρεθεί με δυο κυβερνήσεις. Η μία, η
χριστιανική υπο τον Μισέλ Αούν, εδρεύει στην ανατολική πλευ-
ρά της Βηρυτού, και η άλλη, η μουσουλμανική, υπό τον διάδοχο
του Καράμι, Σελίμ αλ-Χος, εδρεύει στη δυτική πλευρά της Βη-
ρυτού. Όμως, τη χρονιά που χωρίζουν οι χριστιανοί από τους
μουσουλμάνους, οι σίτες μουσουλμάνοι αρπάζονται με τους σου-
νίτες μουσουλμάνους στο μουσουλμανικό τομέα της Βηρυτού και
το αίμα κυλάει άλλη μια φορά στα πεζοδρόμια αυτής της μαρ-
τυρικής πόλης. Αλλά τα πράγματα σιγά σιγά ηρεμούν, μάλλον
από κούραση παρά από διάθεση συμφιλίωσης. Πάντως, κανείς
δεν θα μπορούσε να πει με βεβαιότητα σήμερα ότι ο εμφύλιος
πόλεμος στο Λίβανο τέλειωσε. Αυτό, ωστόσο, που σίγουρα δεν
τέλειωσε είναι το εμπόριο ναρκωτικών. Ο Λίβανος έχει γίνει το
υπ' αριθμόν ένα κέντρο στη διακίνηση ναρκωτικών σ' ολόκληρη
τη Μέση Ανατολή και την Ευρώπη. Ίσως η πιο τραγική συνέ-
πεια του εμφύλιου πολέμου να είναι αυτή.

ΙΟΡΔΑΝΙΑ

1. Υπεριορδανία και Ιορδανία

Η Ιορδανία χρωστάει το όνομά της στον Ιορδάνη ποταμό. Που,
εκτός απ' τη χώρα που λέγεται Ιορδανία, χάρισε το όνομά του
και στους εκ χριστιανών αξιότιμους κυρίους Ιορδάνηδες απα-
νταχού της χριστιανικής γης, όπου ο Άγιος Ποταμός συνεχίζει
να αρδεύει τις ψυχές διά του μυστηρίου της βαπτίσεως. Που
είναι τόσο μυστηριώδες, όσο και όλα εν γένει τα μυστήρια, από
τα ελευσίνια μέχρι τα αμερικάνικα. Μυστήριο είναι και το κόψι-
μο από το όνομα Υπεριορδανία της προθέσεως υπέρ. Η Υπεριορ-
δανία προηγείται ιστορικά της Ιορδανίας. Υπήρχε σαν προτε-
κτοράτο των Άγγλων από το 1921.

Τη χρονιά αυτή οι Άγγλοι βρίσκουν ένα γνήσιο βασιλιά στην
Αραβική Χερσόνησο και τον φέρνουν στην πέραν του Ιορδάνη
χώρα, που οι Σταυροφόροι τη βάπτισαν Υπεριορδανία. Μέχρι
τότε η Υπεριορδανία ανήκε στην ευρύτερη ιστορική περιοχή που
ονομάζεται Παλαιστίνη, όπως θα ονομάσουν οι επίγονοι του
Μεγάλου Αλεξάνδρου τον τόπο που οι Εβραίοι τον έλεγαν Πλε-
σέτ, δηλαδή Χώρα των Φιλισταιών. Βέβαια, οι Φιλισταίοι κα-
τοικούσαν μόνο σε μια στενή λουρίδα της στο νότο του σημερι-
νού κράτους του Ισραήλ και όχι σ' ολόκληρη την περιοχή της
σημερινής Παλαιστίνης, φαίνεται όμως πως τα κατορθώματά τους
ήταν τόσο εντυπωσιακά, που ολόκληρη η γύρω περιοχή θα πάρει
το όνομά τους και θα ονομαστεί Παλαιστίνη. Που σημαίνει Γη
των Φιλισταιών. Οι οποίοι μπορεί να ήταν Κρήτες, όπως λεν
κάποιοι από τους ειδικούς επιστήμονες, μπορεί όμως να ήταν
κάθε καρυδιάς καρύδι. Κανείς δεν ξέρει τι ακριβώς ήταν οι μυ-

θικοί Λαοί της Θάλασσας, στους οποίους ανήκουν οι Φιλισταίοι. Ωστόσο, είναι βέβαιο πως οι Λαοί της Θάλασσας, κατά την απώτατη προϊστορική αρχαιότητα, τα έκαναν όλα άνω κάτω σ' ολόκληρη τη Μέση Ανατολή. Για να δώσουν οι Εβραίοι το όνομα Πλεσέτ (Φιλισταία και κατά ελληνική παραφθορά Παλαιστίνη) στην περιοχή, εντός της οποίας θα εγκατασταθούν και οι ίδιοι, σημαίνει πως οι Φιλισταίοι κυριαρχούσαν κάποτε, αν όχι με τον όγκο τους, τουλάχιστον με τη δύναμή τους, σε έναν τόπο, που ήταν φυσικό να μην έχει σύνορα τον καιρό που τα σύνορα ορίζονταν από το στρατό και όχι από τους ούτως ή άλλως ανύπαρκτους τότε διπλωμάτες και τους ειδικευμένους στο Διεθνές Δίκαιο νομομαθείς.

Τέτοιες χωρίς σύνορα περιοχές τις ονομάζουμε ιστορικές, για να τις ξεχωρίζουμε από τις γεωγραφικές. Η σημερινή Παλαιστίνη είναι ιστορική και όχι γεωγραφική περιοχή. Αυτός είναι ο λόγος που κανείς δεν μπορεί να πει τι ακριβώς θα μπορούσε να σημαίνει Παλαιστίνη από γεωγραφικής απόψεως. Πάντως, η κατάφορτη με ιστορία περιοχή της αρχαίας Παλαιστίνης ήταν μια φαρδιά, κάθετη λουρίδα χωρίς σαφή σύνορα, που άρχιζε στο νότο του σημερινού Λιβάνου και τελείωνε στη χερσόνησο του Σινά, ενώ προς ανατολάς καβαλούσε τον ποταμό Ιορδάνη. Η Παλαιστίνη τότε ήταν και υπεριορδανική- εκτεινόταν και πέραν του Ιορδάνη, στην περιοχή της πρώην Υπεριορδανίας και νυν Ιορδανίας.

Στο κύριο, το κεντρικό κομμάτι της αρχαίας Παλαιστίνης βρίσκεται σήμερα το κράτος του Ισραήλ, που δημιουργήθηκε το 1948. Δύο χρόνια αργότερα, το 1950, δημιουργείται το κράτος της Ιορδανίας, που υποτίθεται πως θα ήταν το αραβικό αντίβαρο στο κράτος του Ισραήλ. Μ' άλλα λόγια το έδαφος της αρχαίας Παλαιστίνης μοιράζεται σήμερα ανάμεσα στο κράτος του Ισραήλ και το βασίλειο της Ιορδανίας. Πέραν του Ιορδάνη υπήρχε ήδη από το 1921 ένα ακόμα αγγλικό προτεκτοράτο, με το όνομα Υπεριορδανία, που περιείχε και ένα κομμάτι Παλαιστίνης, δεδομένου ότι η ιστορική Παλαιστίνη εκτεινόταν και πέραν του Ιορδάνη, αλλά όχι πολύ βαθιά μέσα στη σημερινή Ιορδανία, χώρα τριών εκατομμυρίων κατοίκων περίπου, που είναι έρημος κατά το μεγαλύτερο μέρος της, πράγμα που δικαιολογεί το εντελώς παλαδό σχήμα των συνόρων, που κάνουν στο χάρτη ένα ζικ-ζακ πάνω-κάτω, δεξιά-αριστερά, κομματιάζοντας την έρημο ανάλογα με τη

διασπορά των οάσεων και τους καταυλισμούς των Βεδουίνων.

Οι οποίοι, στα καλά καθούμενα θα βρεθούν εγκλωβισμένοι το 1921 σε ένα βασίλειο που το έστησαν οι Άγγλοι, προάγοντας σε βασίλειο ένα παλιό εμιράτο, όπως λέν οι Άραβες τις φυλετικά συγκροτημένες διοικητικές περιφέρειες. Κάθε αραβική φυλή και εμιράτο, για να μην πω κάθε αραβική οικογένεια και εμιράτο και γίνει καμιά σύγχυση με τα ελληνικά διοικητικά ήθη και έθιμα, όπου κάθε νομός, κάθε επαρχία, κάθε πόλη και εμιράτο με επικεφαλής έναν έλληνα εμίρη, που μπορεί να είναι ο κοινοτάρχης, ή ο χωροφύλακας του χωριού, ή βουλευτής της περιφέρειας. Το εμιράτο φτάνει μέχρι εκεί που εκτεινόνται τα συμφέροντα του εμίρη. Ένας άλλος εμίρης μπορεί να μετατρέψει σε κακομοίρη τον όχι και τόσο ισχυρό γείτονα εμίρη, οπότε το εμιράτο αλλάζει σχήμα στο χάρτη.

Τα εμιράτα θα αποκτήσουν σταθερά σύνορα μόνο όταν καταφτάσουν οι ευρωπαϊοί αποικιοκράτες και επιβάλουν σ' αυτά το αποικιοκρατικό ιδιοκτητικό τους δίκαιο. Τα οριζόμενα με γεωγραφική σαφήνεια επί του χάρτου σύνορα ενός κράτους είναι έννοια νομική. Προκύπτουν με νομικής φύσεως διευθετήσεις και συνεννοήσεις ανάμεσα στους γείτονες, όπως περίπου και τα σύνορα ανάμεσα σε δυο γειτονικά χωράφια. Άλλωστε, κάθε κράτος δεν είναι παρά ένα άθροισμα χωραφιών και οικοπέδων, το σύνολο της ακίνητης περιουσίας του συνόλου των κατοίκων, που μόνο ο σεισμός θα μπορούσε να την κουνήσει. Εξού και η αγάπη των συντηρητικών επενδυτών για τα ακίνητα. Είναι η πιο σίγουρη αλλά και η λιγότερο αποδοτική επένδυση, που την προτιμούν κυρίως οι από καταγωγή ή νοοτροπία χωρικοί.

Όταν το 1949 ο ΟΗΕ δώσει στην Υπεριορδανία, εκ της οποίας θα προκύψει το 1950 η Ιορδανία, και μια αρκετά μεγάλη περιοχή πάνω και κάτω από την Ιερουσαλήμ απ' την άλλη μεριά του Ιορδάνη, τη δυτική, το κράτος που είχε προκύψει το 1921 ως προτεκτοράτο των Άγγλων δεν θα ήταν δυνατό τώρα πλέον να ονομάζεται Υπεριορδανία. Τώρα δεν βρίσκεται πέραν του Ιορδάνη ολόκληρο το βασίλειο της Ιορδανίας. Τώρα, η παλιά Υπεριορδανία, είναι μέρος, το μεγαλύτερο, της νέας Ιορδανίας, που από το 1950 δεν λέγεται πλέον Υπεριορδανία, διότι ένα μέρος του νέου κράτους βρίσκεται, αλλά δεν θα βρίσκεται για πολύ, εντεύ-

θεν του Ιορδάνη, προς τη μεριά του κράτους του Ισραήλ, στη δυτική όχθη του Ιορδάνη ποταμού.

Τώρα ο Ιορδάνης, που διασχίζει το ανανεωμένο από το 1950 παλιότερο κράτος της Υπεριορδανίας, που υπήρχε από το 1921, πρέπει να δώσει το σωστό όνομα (Ιορδανία) στη διευρυμένη, αλλά όχι για πολύ, παλιά Υπεριορδανία. Η οποία διευρύνθηκε διότι έχει προστεθεί και ένα κομμάτι Παλαιστίνης απ' την άλλη μεριά του Ιορδάνη, τη δυτική. Συνεπώς, τώρα πλέον δεν είναι δυνατό η χώρα να ονομάζεται Υπεριορδανία, αφού δεν εκτείνεται μόνο πέραν του Ιορδάνη, από τη μεριά της ανατολικής του όχθης, όπως μέχρι το 1950. Η διευρυμένη Υπεριορδανία στο εξής θα λέγεται Ιορδανία σκέτα, προκειμένου το νέο όνομα να καλύπτει εννοιολογικά ολόκληρη την έκταση του νέου κράτους. Που είναι το παλιό, το πέραν της ανατολικής όχθης του Ιορδάνη, που κάποτε λεγόταν Υπεριορδανία, συν η περιοχή απ' την άλλη μεριά του Ιορδάνη, που σήμερα είναι γνωστή σαν Δυτική Όχθη (του Ιορδάνη).

Ναι, αλλά η εν λόγω περιοχή της Δυτικής Όχθης, που το 1950 δόθηκε στην Υπεριορδανία και την υποχρέωσε να αλλάξει το όνομά της σε Ιορδανία, το 1967 θα προσαρτηθεί διαίως και ερήμην των σχετικών συμφωνιών, στο κράτος του Ισραήλ. Και ούτω πως θα προκύψει τότε, το 1967, το δυσεπίλυτο «παλαιστινιακό πρόβλημα», που παραμένει άλυτο. Θα δούμε αυτό το πρόβλημα στη συνέχεια. Προς το παρόν πρέπει να σταθούμε λιγάκι στο τρελό κράτος της σημερινής Ιορδανίας, που διάστηξε ν' αλλάξει όνομα το 1950 και από Υπεριορδανία να γίνει Ιορδανία, για να ζήσει σαν Ιορδανία 17 χρόνια, από το 1950 μέχρι το 1967. Το 1967 που οι Ισραηλινοί θα αρπάξουν από την Ιορδανία την περιοχή που σήμερα είναι γνωστή σαν Δυτική Όχθη, η Ιορδανία θα έπρεπε να ξαναπάρει το παλιό της όνομα και σήμερα να λέγεται Υπεριορδανία, όπως πριν το 1950. Δεν ξαναπαίρνει όμως η Ιορδανία το παλιό της όνομα Υπεριορδανία γιατί ελπίζει, μάλλον ματαιώς, πως η Δυτική Όχθη (του Ιορδάνη), η περιοχή δηλαδή πάνω και κάτω από την Ιερουσαλήμ, που ακουμπάει στη Δυτική Όχθη του Ιορδάνη, θα επιστραφεί στην Υπεριορδανία, οπότε η χώρα θα έπρεπε να ξαναγίνει Ιορδανία.

Αμ, δε, που θα ξαναγίνει! Κοροΐδα είναι οι Ισραηλινοί σαν τους Άραβες, που από το 1948, που δημιουργήθηκε το κράτος

του Ισραήλ, απ' τη μια πολεμούν το ισχυρότατο Ισραήλ και απ' την άλλη κάθονται και περιμέναν να εφαρμοστούν οι συμφωνίες, αυτές που κατοχύρωναν μεν νομικά την ύπαρξη του κράτους του Ισραήλ, όχι όμως και το νέο κράτος της Ιορδανίας, που θα ξαναγίνει κατ' ουσίαν αλλά όχι και κατ' όνομα Υπεριορδανία; Ναι μεν η Δυτική Όχθη (του Ιορδάνη) δόθηκε στην Υπεριορδανία το 1949, και υποχρέωσε έτσι την Υπεριορδανία να γίνει Ιορδανία το 1950, αλλά οι σχετικές συμφωνίες ήταν τόσο πονηρές και τόσο περιπεπλεγμένες, που οι Άραβες της Παλαιστίνης, που δεν καταλάβαιναν και πολύ από δυτικού τύπου νομικά, αφού το δικό τους Δίκαιο στηρίζεται στο Κοράνι, δεν παίρνουν μυρουδιά την κασαορία που τους σκάρωσαν οι Δυτικοί.

Στην πραγματικότητα οι Δυτικοί είχαν αποφασίσει από τότε να μη δοθεί η Δυτική Όχθη στην Υπεριορδανία, αλλά να μείνει στο κράτος του Ισραήλ. Πράγμα λογικό, άλλωστε, αφού η Δυτική Όχθη αποτελεί τον ιστορικό και πολιτιστικό πυρήνα του εβραϊσμού. Εδώ βρίσκεται η Ιερουσαλήμ, εδώ και η Βηθλεέμ. (Η Ναζαρέτ είναι μακριά, στο βορρά, κοντά στα σύνορα με το Λίβανο). Όμως, στη Δυτική Όχθη βρίσκονται επίσης και οι καθαρά αραβικές πόλεις Ναμπλούς και Ραμαλάχ. Και τα πράγματα μπλοκάρουν πάρα πολύ άσχημα σε μια περιοχή παραφορτωμένη με ιστορία ιουδαϊκή, χριστιανική και μουσουλμανική. Και οι Άραβες της Παλαιστίνης και οι Εβραίοι του κράτους του Ισραήλ έχουν δίκιο. Η Δυτική Όχθη ανήκει και στις δύο εθνότητες. Βέβαια, καλό για τους Άραβες της Παλαιστίνης θα ήταν να μη δημιουργηθεί το κράτος του Ισραήλ το 1948. Τώρα όμως που δημιουργήθηκε, δεν ξεδημιουργείται με τίποτα. Μόνο ο συμβιβασμός ανάμεσα στους δύο λαούς θα λύσει με ειρηνική επάρκεια το πρόβλημα.

Στην ισραηλινή σήμερα Δυτική Όχθη συνεχίζουν να ζουν πολλές χιλιάδες Αράβων. Οι Ισραηλινοί δεν θα μπορέσουν ποτέ να τους περάσουν όλους απ' το ποτάμι και να τους πετάξουν στην Ιορδανία, όπως πολύ θα το ήθελαν. Άλλωστε, οι Ιορδανοί δεν θέλουν στο φτωχό τόπο τους φτωχούς παλαιστίνιους πρόσφυγες, δηλαδή Άραβες όπως κι αυτοί που κατοικούσαν ή κατοικούν τόσο στην αμφισβητούμενη, χρόνια τώρα, Δυτική Όχθη, που ανήκει ημιεπίσημα και ημιπαράνομα στο κράτος του Ισραήλ, όσο και στις άλλες επαρχίες του κράτους του Ισραήλ, όπου

ζουν ακόμα Άραβες, που με τίποτα δεν ξεκουνάν απ' τα σπίτια των πατεράδων τους. Το κράτος του Ισραήλ δεν θα μπορέσει ποτέ να αποκτήσει φυλετική ομοιογένεια, αυτό είναι βέβαιο. Συνεπώς, η μόνη δυνατή λύση του παλαιστινιακού προβλήματος είναι η δημιουργία παλαιστινιακού κράτους στη Δυτική Όχθη του Ιορδάνη, που θα σέβεται και θα προστατεύει και την εβραϊκή μειονότητα και τα μνημεία της ιστορίας των Εβραίων. Ο Πασέρ Αραφάτ είναι σήμερα ένας αρχηγός κράτους χωρίς κράτος. Πρέπει οπωσδήποτε αυτοί που έφκιαξαν το κράτος του Ισραήλ, που δεν θα φκιαχνόταν μόνο του το 1948 όσο κι αν χτυπιόνταν οι Εβραίοι από το τέλος του περασμένου αιώνα, να φκιαξουν και ένα κράτος για τον Αραφάτ στη Δυτική Όχθη.

Οι Εβραίοι θα φύγουν από την αρχαία πατρίδα τους κατά κύματα ανάμεσα στο 70 μ.Χ., που ο Πίτος καταστρέφει την Ιερουσαλήμ, και το 135 μ.Χ., που οι Ρωμαίοι διαλύουν το εβραϊκό κράτος. Η επανεμφάνιση αυτού του κράτους το 1948, ύστερα από 1813 χρόνια πλήρους αφάνειας, σίγουρα είναι ένα κατόρθωμα, τόσο των ίδιων των Εβραίων και των φίλων τους των Άγγλων, που θα κάνουν τα περισσότερα γι' αυτούς, όσο και των αντισημιτών, που όλους αυτούς τους αιώνες διώκουν κάθε τρεις και πέντε τόσο άγρια τους διεσπαρμένους ανά τον κόσμο Εβραίους που, προκειμένου να επιδιώσουν, απ' τη μιά υποχρεώνονται να συσπειρωθούν στα γκέτο (τις εβραϊκές γειτονιές) των πόλεων, όπου ζουν σχεδόν απομονωμένοι από την ντόπια κοινωνία, και απ' την άλλη τούς διδώνεται στο κεφάλι η ιδέα, πολύ πριν προκύψει το κράτος του Ισραήλ, πως για όλα φταίει η έλλειψη πατρίδας και όχι ο βλακώδης αντισημιτισμός, που θα μπορούσε και να λείπει.

Φταίει όμως και το γαϊδουρινό πείσμα των Εβραίων, που αρνούνται την ενσωμάτωση στις κοινωνίες όπου ζουν. Συνεχίζουν να πιστεύουν, όλα αυτά τα χρόνια της διασποράς, πως είναι ο «περιούσιος λαός», ο λαός δηλαδή που διάλεξε ο Θεός για να σώσει δι' αυτού τον κόσμο. Πράγμα που θα συμβεί, λέει, όταν κατεβεί στη γη ο Μεσσίας (ο Σωτήρας). Αυτός, που οι μιν χριστιανοί λεν πως κατέβηκε ήδη, οι δε Εβραίοι ακόμα τον περιμένουν, ενώ οι περισσότεροι θρήσκοι εξ αυτών τρέμουν απ' το φόβο μήπως ο Σωτήρας κατέβει ξαφνικά και δεν βρει τον περιούσιο λαό στη θέση του να τον περιμένει για να τον σώσει.

Κι αν δεν σωθούν οι Εβραίοι απ' το Σωτήρα τους, πάει ο κόσμος, χάθηκε, αφού δεν θα υπάρχει λαός κατάλληλα προετοιμασμένος όπως οι Εβραίοι για να σώσει ο Θεός δι' αυτού τον κόσμο. Τέτοιες και χειρότερες κοτσάνες λεν οι θρησκευόμενοι Εβραίοι, αυτοί με την κοιτιδούλα και το καπελάκι. Ο θρησκευτικός φανατισμός είναι πάντα επικίνδυνος, αλλά ο ιουδαϊκός θρησκευτικός φανατισμός είναι ο πιο επικίνδυνος απ' όλους. Ο Θεός να σε φυλάει απ' το Θεό των Εβραίων, που ωστόσο μόνο σε λεπτομέρειες διαφέρει απ' το Θεό και των χριστιανών και των μουσουλμάνων. Ο ιουδαϊσμός, η θρησκεία των Εβραίων, είναι η μητρική θρησκεία και του χριστιανισμού και του μουσουλμανισμού.

Κάθε φορά που οι φανατικά θρήσκοι Εβραίοι λεν και κάνουν ανοησίες, οι αφελέστεροι εκ των χριστιανών χέζονται πάνω τους, έτσι που κλονίζεται εκ βάθρων η εδραία πεποίθησή τους πως ο Σωτήρας που κατέβηκε ήταν ο γνήσιος, αυτός που τα κατάφερε να χαρίσει γνήσια αιώνια ζωή στους ήδη γνησιότατα πεθαμένους συγγενείς και φίλους, πράγμα που αποτελεί γνήσια εγγύηση πως το ίδιο θα συμβεί και σε μάς, όταν έρθει η ώρα μας. Όταν σε πάρει φαλάγγι ο φόβος του θανάτου, και τέτοια λες κι ανάλογα πράττεις με απόλυτη ειλικρίνεια, που πατάει γερά στον ψυχολογικό μηχανισμό της «ψευδούς συνειδήσεως», της δυνατότητας δηλαδή που έχουμε να πιστεύουμε ειλικρινά και τίμια το ολοφάνερα ψευδές ως αληθές.

Ο ίδιος ακριβώς ψυχολογικός μηχανισμός κάνει τους Άραβες της Ιορδανίας να πιστεύουν πως ο φυτεμένος στον τόπο τους από τους Άγγλους βασιλιάς είναι κατ' ευθείαν απόγονος του Μωάμεθ. Διότι, ο πρώτος ιορδανός βασιλιάς, ο Αμπντουλάχ, ήταν γιος ενός βασιλιά της Αραβίας, που ήταν απόγονος του Χασάν, γιου της Φατιμά, της κόρης του Προφήτη. Και επειδή ο Προφήτης Μωάμεθ ανήκε, λέει, στην πατριά των Χασίμ, οι καταγόμενοι από την πατριά των Χασίμ γενικώς και αορίστως είναι οι καταλληλότεροι για βασιλιάδες! Χασμίτης (από τη γενιά των Χασίμ) ήταν ο Χουσεΐν μπν Αλή, πρώην εμίρης της Μέκκας που προήχθη σε βασιλιά της Χετζάζης (της περί την Μέκκα περιοχής) το 1916 με τη βοήθεια των Άγγλων και όχι του Προφήτη. Χασμίτες συνεπώς ήταν και οι δυο γιοι του, ο Φεΐζάλ, που θα γίνει βασιλιάς του Ιράκ, και ο Αμπντουλάχ, που θα γίνει βασιλιάς της Ιορδανίας, πάλι χωρίς τη βοήθεια του Προφήτη,

που τον αντικαθιστούν επάξια στο ρόλο του οι Άγγλοι.

Δεδομένου ότι η αρχαιοελληνική κατάληξη των ονομάτων σε «ίδης», που σώζεται μέχρι τις μέρες μας, ορίζει την πατριά (το πατρογονικό σόι), σύμφωνα με τη βασιλική - χασεμική λογική όλοι, π.χ., οι Μιχαηλίδηδες της Ελλάδας ανήκουν στην ίδια δυναστεία, των «Μιχαηλιδών» - αυτών που χρωστούν της Μιχαλούς. Κάτι ανάλογο είναι και οι Χασμίτες. Μόνο που ο πρώτος γόνος της πατριάς τους δεν είναι ο Αρχάγγελος Μιχαήλ, όπως στους «Μιχαηλίδηδες», αλλά ο κατ' εξοχήν Χασμίτης, ο Χασάν, ο γιος της Φατιμά, της κόρης του Μωάμεθ. Του κώλου τα εννιάμερα, που λέμε.

Αλλά το λέμε δεν το λέμε, πέρα βρέχει για τους Άραβες της Ιορδανίας, που πιστεύουν στ' αλήθεια πως ο σημερινός βασιλιάς Χουσεϊν, γιος του Αμπντουλάχ, που τον δολοφόνησαν το 1951, κατάγεται απ' τη γενιά του Μωάμεθ. Απ' την ίδια γενιά κατάγεται και ο μεγαλύτερος αδερφός του Χουσεϊν, ο Ταλάλ, αλλά αυτό δεν τον προφύλαξε καθόλου απ' τον κρετινισμό. Αν και όχι εκ σχήματος λόγου αλλά γνησίως κρετινός, ο Ταλάλ διαδέχτηκε το δολοφονημένο πατέρα του το 1951. Είδαν κι απόπειδαν οι Ιορδανοί με τον κρετινό απόγονο του Μωάμεθ, και το 1953 τον αντικατάστησαν με τον αδερφό του τον αταίδα, τον σημερινό χασμίτη βασιλιά Χουσεϊν.

Σημειώστε πως το επίσημο όνομα της Ιορδανίας είναι Χασεμικό Βασίλειο της Ιορδανίας. Και στα αραβικά, αλ-Μαμλάκα αλ-Ουρνουνίγια αλ-Χασμίγια. Ο Αλλάχ να φυλάει την Ουρνουνίγια απ' τους κρετινούς απογόνους του Μωάμεθ και κυρίως απ' τους γείτονες Ισραηλινούς.

2. Θαύματα στον Ιορδάνη

Θα μπορούσαμε να πούμε πως την Υπεριορδανία, που σήμερα τη λέμε Ιορδανία, την ανακάλυψαν οι Σταυροφόροι λίγο μετά το 1099, τότε που έστησαν στα γρήγορα το λατινικό Βασίλειο της Ιερουσαλήμ. Μόλις έφκιαξαν το φράγμα όπως όπως, είπαν να το φαρδύνουν λιγάκι με μια τσόντα ευφόρου εδάφους

πέραν του Ιορδάνη ποταμού, όχι όμως πολύ μακριά από την ανατολική όχθη του. Φαίνεται πως οι Σταυροφόροι εν Χριστώ κλέφτες ήταν ενημερωμένοι για το ενδιαφέρον των αρχαίων Αιγυπτίων γι' αυτή την περιοχή. Οι αρχαιολόγοι λεν πως η Υπεριορδανία κατακτήθηκε από τους Φαραώ της Αιγύπτου το 1580 π.Χ. Όμως, όταν έρθουν στην περιοχή της Παλαιστίνης οι Εβραίοι, στην πέραν της ανατολικής όχθης του Ιορδάνη μεριά δεν θα βρουν αιγύπτιους κατακτητές, αλλά μερικά μικρά εγχώρια βασίλεια, όπως αυτό του Μωάβ και του Αμάν. Το τελευταίο περισώζει το όνομά του στην πρωτεύουσα της σημερινής Ιορδανίας.

Οι Μωαβίτες και οι Αμανίτες θα αποδειχθούν πολύ σκληρά καρύδια για τους Εβραίους, που ποτέ δεν θα σταματήσουν να τους πολεμούν, χωρίς οσοδήποτε αποτέλεσμα, ωστόσο. Κατά κάποιον τρόπο, οι Αμανίτες και οι Μωαβίτες ήταν οι «προαιώνιοι εχθροί» των Εβραίων. Κάτι σαν Τούρκοι και Βούλγαροι για μας τους Έλληνες. Ευτυχώς και για τους παλιούς Εβραίους και για μας τους Νεοέλληνες και για όλα τα έθνη, που υπάρχουν εχθροί κοντά στα σύνορα. Γιατί είναι ο γείτονας εχθρός που σου δίνει να καταλάβεις πως είσαι διαφορετικός, κι έτσι διαμορφώνεις σιγά σιγά την εθνική σου συνείδηση στη βάση της διαφορετικότητας.

Αν δεν υπάρχουν εχθροί στη γειτονιά σου, πρέπει να ψάξεις να τους βρεις λίγο παραπέρα. Κι αλίμονό σου αν δεν ανακαλύψεις, έστω πάρα πολύ μακριά, έστω και στο φεγγάρι, που λέει ο λόγος, έναν εχθρό, για να μπορείς να συγκρίνεσαι μαζί του και να αποκτάς σιγά σιγά συνείδηση πως εσύ είσαι εσύ και όχι, ως πούμε η μάνα σου με την οποία ταυτίζεσαι μέχρι να φτάσεις στο «στάδιο του καθρέφτη», όπως λέει ο Φρόντ, για να καταλάβεις μόλις τότε, όταν φτάσεις στο στάδιο του καθρέφτη, πως είσαι κάτι ξεκομμένο από τον ενιαίο περίγυρο, πως είσαι άτομο, άτομο, ολοκληρωμένο ον, το οποίο δεν είναι προέκταση ή εξάρτημα του περιγύρου. Σιγά σιγά το άτομο θα αρχίσει να γίνεται πρόσωπο, να αποκτά προσωπικότητα, να αναπτύσσει δηλαδή τα εντελώς δικά του ηθικά, νοητικά και ψυχολογικά χαρακτηριστικά χωρίς, βέβαια, να πάψει να είναι και άτομο. Το άτομο είναι νομική έννοια. Το πρόσωπο είναι ηθική και ψυχολογική έννοια. Τα ατομικά δικαιώματα τα προστατεύουν οι νόμοι και τα προσωπικά ο πολιτισμός - εκεί που υπάρχει πολιτισμός.

Όμως, αλίμονό σου αν παραμείνεις σ' όλη σου τη ζωή καθη-

λωμένος στο στάδιο του καθρέφτη, για να καταλαβαίνεις πως εσύ δεν είσαι ο μπαμπάς σου, ας πούμε. Αν σου συμβεί κάτι τέτοιο πολύ δυσάρεστο όντας ενήλικας, τότε δεν χρησιμοποιείς τον καθρέφτη, δηλαδή τους άλλους, για να καταλαβαίνεις πως εσύ είσαι εσύ, αλλά τους προγόνους. Και σε μας εδώ κατά πρό- τίμηση τους αρχαίους προγόνους. Τους «βλέπεις» και λες: Να 'μαι, εγώ είμαι αυτός ο σπουδαίος! Δεν είμαι τόσο χάλιας όσο φαίνομαι. Είμαι απόγονος ενδόξων προγόνων! Και άντε μετά να πάρεις τον καθρέφτη της ένδοξης ιστορίας απ' αυτόν τον προγονόπληκτο και να μην καταρρεύσει όταν μαζί με το είδωλό του χάσει και τον εαυτό του.

Ο εθνικισμός είναι φαινόμενο τάξεως ψυχολογικής. Σε βοηθάει να νιώθεις καλύτερα βρίσκοντας μια ίδια μ' αυτή των άλλων ταυτότητα. Που ωστόσο όλοι τη δανείζονται από την προγονική ιστορία. Η εθνική σου ταυτότητα δεν είναι η προσωπική σου ταυτότητα αλλά ένα δάνειο από τους προγόνους σου. Δεν κοπίασες να τη φτιάξεις, την πήρες έτοιμη από τις σελίδες τις ιστορίας. Συνήθως μια τέτοια ταυτότητα τη χρησιμοποιούν είτε άνθρωποι με ελλειμματική προσωπικότητα, είτε οι δημαγωγοί, για να κάνουν τη δουλειά τους εξαπατώντας τους ανθρώπους με ελλειμματική προσωπικότητα.

Μετά το θάνατο, το 960 π.Χ. του Δαβίδ, του εβραίου βασιλιά που υπέταξε πρόσκαιρα τα πέραν της ανατολικής όχθης αρχαία βασίλεια του Μωάβ, του Εδώμ (της Ιδουμαίας) και του Αμάν, οι Εβραίοι δεν θα καταφέρουν να ξαναυποτάξουν τους Μωαβίτες, τους Εδωμίτες και τους Αμανίτες και θα τους αφήσουν να υπάρχουν σαν κακοί υπεριορδάνιοι γείτονες, που τους κρατούν μονίμως σε εθνική υπερδιέγερση με τους συνεχείς πολέμους.

Η αίσθηση του κινδύνου κάνει καλό στην εθνικοφροσύνη, αρχαία και νέα. Σκεφτείτε μόνο το ρόλο που έπαιξε στην τόνωση της επαγγελματικής εθνικοφροσύνης σε μας εδώ ο «κομμουνιστικός κίνδυνος». Τώρα που δεν υπάρχει κομμουνιστικός κίνδυνος, όλα κινδυνεύουν να καταρρεύσουν στην Ελλάδα. Ευτυχώς να λες που υπάρχει και φανερή τουρκική απειλή, καθώς και η κρυφή σκοπιανή απειλή, κι έτσι η ελληνική εθνικοφροσύνη πορεύεται κουτά στραβά μέσα από διάφορες «σκοτεινές απειλές», που οι περισσότερες είναι φανταστικές, πράγμα που δεν έχει και μεγάλη σημασία όσον αφορά το αποτέλεσμα, αφού

η φανταστική απειλή, ως δυοπερίγραπτη, είναι πιο επίφοβη.

Ο τρίτος βασιλιάς του Ισραήλ, ο γιος και διάδοχος του Δαβίδ, είναι ο Σολομών, που θα πεθάνει το 976 π.Χ. Όντας σοφός ο Σολομών, θα στρέψει την προσοχή του και στο νότο της σημερινής Ιορδανίας, προς τον κόλπο της Άκαμπα, στην προς βορρά στενή προέκταση της Ερυθράς Θάλασσας, εκεί που βρίσκεται σήμερα η ιορδανική πόλη Άκαμπα, στην μόλις διακρινόμενη στο χάρτη διά γυμνού οφθαλμού μοναδική έξοδο της Ιορδανίας στη θάλασσα.

Στον κόλπο της Άκαμπα, που έπαιξε στην αρχαιότητα και συνεχίζει να παίζει και σήμερα σημαντικότατο εμπορικό ρόλο σ' ολόκληρη τη Μέση Ανατολή κι ακόμα παρακάτω, καταλήγει επίσης και η αιχμή της σφήνας που σχηματίζει στο χάρτη το σημερινό κράτος του Ισραήλ, που εγκαταλείποντας τη μεσογειακή παραλία, στρέφεται προς τα κάτω, προς τη σημαδιακή για τους Εβραίους Ερυθρά Θάλασσα, στην οποία ανήκει ο κόλπος της Άκαμπα. Η χερσόνησος του Σινά, όπου ο Μωυσής επεξεργάστηκε το μονοθεϊσμό καθώς οδηγούσε το λαό των Εβραίων από την Αίγυπτο στην Παλαιστίνη, χωρίζεται από την Ιορδανία με τούτη την άκρως απειλητική σφήνα, που εμπεριέχει περίπου τη μισή επιφάνεια του σημερινού κράτους του Ισραήλ.

Ο Ιορδάνης πηγάζει από τα ψηλά όρη του Λιβάνου. Αφού μπει στη Γαλιλαία, τη βόρεια επαρχία του σημερινού κράτους του Ισραήλ, κάνει μια στάση και σχηματίζει τη λίμνη Τιβεριάδα, γνωστή και σαν λίμνη Γενησαρέτ, ή Θάλασσα της Γαλιλαίας αν και δεν είναι θάλασσα. Η ανατολική όχθη της θάλασσας της Γαλιλαίας θα έπρεπε κανονικά να ανήκει στη Συρία, όμως ανήκει στην κατεχόμενη από τους Εβραίους περιοχή, που είναι γνωστή σαν υψώματα του Γκολάν.

Μόλις ο Ιορδάνης βγει από την παγίδα της λίμνης Τιβεριάδας για να συνεχίσει το δρόμο του προς την Νεκρή Θάλασσα, που ούτε αυτή είναι θάλασσα αλλά λίμνη, θα αντιμετωπίσει πολλά προβλήματα στη δυτική όχθη του, που είναι η παλαιότερη εκτός των συμπεφωνημένων περιοχή που έβαλαν στο χέρι τους οι Ισραηλινοί. Που λέγεται έτσι χαζά, Δυτική Όχθη, ίσως γιατί θα ήταν δύσκολο να βρεθεί ένα άλλο όνομα, λιγότερο ανόητο. Η κάτω της Τιβεριάδας ανατολική όχθη του Ιορδάνη μέχρι τη Νεκρά Θάλασσα ανήκει στην Ιορδανία. Η κάτω της Τιβεριάδας

δυτική όχθη του Ιορδάνη, μέχρι τη Νεκρά Θάλασσα από νομικής απόψεως ανήκει στην Ιορδανία, αλλά στην πραγματικότητα ανήκει στο κράτος του Ισραήλ.

Όλα είναι ασαφή σε τούτον τον τόπο, ακόμα και οι θάλασσες που είναι λίμνες. Η στάθμη της λίμνης της Τιβεριάδας, που ονομάστηκε έτσι προς τιμήν του ρωμαίου αυτοκράτορα Τιβέριου, που έχτισε στην όχθη της την πανέμορφη και σήμερα πόλη Τιβεριάδα, βρίσκεται 205 μέτρα κάτω απ' τη στάθμη της θάλασσας. Αν και το νερό του Ιορδάνη και των άλλων μικρών ποταμών που χύνονται σ' αυτήν είναι γλυκό, το νερό της λίμνης Τιβεριάδας, που οι Εβραίοι τη λεν Κινέρετ και οι Άραβες Μπαρταμπαμπρίγια, είναι αλμυρό λύσσα, εξαιτίας των αλμυρών πηγών που υπάρχουν στον πυθμένα της.

Το μεγάλο παράδοξο όμως θα εμφανιστεί αρκετά πιο κάτω, στη Νεκρή Θάλασσα, που λέγεται έτσι γιατί μέσα της δεν υπάρχει ίχνος ζωής, εκτός από κάποια ανθεκτικά βακτηρίδια. Όσα ψάρια φέρνει ο Ιορδάνης μέχρι τη Νεκρά Θάλασσα, που τον νεκρώνει κι αυτόν, μόλις πέσουν στα νερά της πεθαίνουν ακαριαία. Κοντά στο βυθό της δεν υπάρχει φυσιολογικό, αλλά απολιθωμένο νερό. Έτσι λεν οι γεωλόγοι το νερό που δεν μετακινείται, που δεν ανανεώνεται, που εγκλωβίζεται. Στο βυθό της Νεκράς Θάλασσας, το νερό που υπάρχει σήμερα είναι το ίδιο που υπήρχε τον καιρό που δημιουργήθηκε η Αλμυρά Θάλασσα, όπως λεν οι Εβραίοι τη Θάλασσα που οι Έλληνες των ελληνιστικών χρόνων τη χαρακτήρισαν, ορθότατα, Νεκρά. Καθώς η επιφάνειά της βρίσκεται 400 μέτρα κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας, όντας έτσι ο πιο «βυθισμένος» υδάτινος όγκος σ' ολόκληρη τη γη, τα νερά του Ιορδάνη που χύνονται σ' αυτήν δεν μπορούν να βρουν τη θάλασσα και όσα δεν εξατμίζονται σκορπούν υπογειώς δάθε κείθε, μετατρέποντας τη λίμνη σε μια τεράστια αλυκή, γεμάτη αλάτι που δεν έρχεται, βέβαια, απ' τη θάλασσα, αλλά από πετρώματα που διαλύονται στο νερό.

Η παράδοση λέει πως τα Σόδομα και τα Γόμορα βρίσκονται στον πάτο του νοτίου τμήματος της Νεκράς Θάλασσας. Ποιος ξέρει τι κάνουν σήμερα εκεί τα αισχρά βακτηρίδια, γιατί για σοδομοισμό κάθε άλλης μορφής εμβίων όντων, ούτε λόγος να γίνεται σε έναν πυθμένα που έχει πάνω του μόνο θρούλους. Που θα παίξουν το ρόλο τους, τόσο στον εβραϊκό, όσο και στον αρα-

βικό μυστικισμό. Δεν θα ήταν δυνατό να υπάρξει καταλληλότερο ποτάμι από τον Ιορδάνη για το βάπτισμα του Χριστού. Τα νερά που έβρεξαν τον Θεάνθρωπο, είτε εξατμίστηκαν και ανέβηκαν στους ουρανούς, είτε τα κατάπιε η γη και κανείς δεν έμαθε από τότε τι απόγιναν περνώντας δίπλα απ' τα βυθισμένα Σόδομα και Γόμορα. Ίσως να έγιναν «απολιθωμένο νερό» -γιασμένο νερό.

Άλλο μυστήριο λίγο παραπάνω, στην Ιεριχώ, την πανάρχαια προεβραϊκή πόλη που υπάρχει ακόμα. Βρίσκεται κοντά στη βόρεια ακτή της Νεκράς Θάλασσας, δίπλα στον Ιορδάνη, εντός της Δυτικής Όχθης, πολύ κοντά στην Ιορδανία απ' την άλλη μεριά του Ιορδάνη. Λέγεται πως είναι το αρχαιότερο αστικό κέντρο σ' ολόκληρη της ιστορία της ανθρωπότητας. Όπως και να 'ναι, το σίγουρο είναι πως η Ιεριχώ είναι ο πρώτος οικισμός που κατέλαβαν οι Εβραίοι όταν ήρθαν στη Γη της Επαγγελίας. Τουλάχιστον αυτά λέει η Βίβλος. Οι επιστήμονες όμως λεν άλλα. Πώς η Ιεριχώ ήταν ήδη από καιρό κατεστραμμένη όταν ο διάδοχος του Μωυσή, ο Ιησούς του Ναυή, οδήγησε τα στίφη των πεινασμένων Εβραίων κοντά στην πόλη, οπότε άρχισαν να τρέχουν τα σάλια ολωνών από τις μυρουδιές που έρχονταν απ' τις κουζίνες. Ίσως τότε την Ιεριχώ την κατοικούσαν Αμανίτες, Ιορδανοί όπως θα λέγαμε σήμερα χωρίς να ακριβολογούμε. Το αρχαίο βασίλειο του Αμάν, απ' την άλλη μεριά του ποταμού, δεν απέιχε πάρα πολύ από την Ιεριχώ.

Πάντα κατά τη Βίβλο, που κάνει ό,τι μπορεί για να μας πείσει πως οι Εβραίοι του καιρού εκείνου ήταν παλικάρια, για να μην καθυστερεί με πολιορκίες και άλλα τέτοια χαζά, ο Ιησούς του Ναυή βάζει τους σαλπικτές του να σαλπίσουν δυνατά- και πάρα κάτω τα τείχη της Ιεριχούς. Και τότε ορμούν οι πεινασμένοι Εβραίοι μέσα στη χορτάτη πόλη και σφάζουν όλους τους χορτάτους, μα όλους, γυναίκες, γέροντες και παιδιά, πλην μιάς κυρίας ονόματι Ραχάβ, αγνώστων λοιπών στοιχείων. Έχω τη βίαση υποψία πως ήταν πάρα πολύ όμορφη.

Τέτοια ψυχωφελή και διεγερτικά του αίματος περιέχει η γεμάτη φρίκη Παλαιά Διαθήκη, που θα γίνει εφιάλτης για τους χριστιανούς. Οι οποίοι, δυστυχώς, δεν μπορούν να κάνουν χωρίς αυτήν. Αν ο Χριστός δεν είχε προγόνους και μάλιστα ενδόξους, όπως εμείς οι Έλληνες, δεν θα ήταν Θεάνθρωπος, αλλά Θεός

σκέτα. Όμως από σκέτους θεούς άλλο τίποτα στην ιστορία. Ενώ ο Θεάνθρωπος είναι ένας και μοναδικός. Άλλωστε, οι προφήτες προφητεύουν την έλευσή Του μόνο στην Παλαιά Διαθήκη και πουθενά αλλού. Και είναι τόσο πολλοί οι προφήτες και λεν τόσο πολλά που, δεν μπορεί, κάποιος απ' αυτούς θα έπρεπε να κάνουν διάνα, αν δεις το πράγμα μόνο απ' τη μεριά του νόμου των πιθανοτήτων και καθόλου από τη μεριά της μεταφυσικής αναγκαιότητας. Η οποία κάνει την έλευση του Σωτήρα απολύτως αναγκαία, προκειμένου να πατηθεί (να νικηθεί) ο θάνατος διά του θανάτου, για να εγκαινιαστεί έτσι από τότε η ομοιοπαθητική μέθοδος θεραπείας του φόβου του θανάτου.

Αν δεν υπήρχε μετά θάνατον ζωή, θα πίστενα κι εγώ στο Θεό. Αφού όμως πολλοί πιστεύουν πως υπάρχει, όχι γιατί υπάρχει όντως αλλά διότι θα τους άρεσε πολύ να υπάρχει, αρνούμαι να γίνω κι εγώ σαράφης της μεταφυσικής, ανταλλάσσοντας την πίστη με την αθανασία. Ή θα μου δώσει ο Θεός την αθανασία χωρίς αντάλλαγμα, ή θα κάνω βουτιά στη Νεκρή Θάλασσα και θα πάω να μείνω για πάντα είτε στα Σόδομα, είτε στα Γόμορα, ανάλογα με το πού βρίσκονται τα φαντάσματα των πιο όμορφων γυναικών. Υποθέτω πως βρίσκονται στα Γόμορα. Αν και ο σοδομισμός είναι μια υπόθεση που δεν αφορά αποκλειστικά τους ομοφυλόφιλους, εντούτοις, πάλι ο νόμος των πιθανοτήτων με οδηγεί στα Γόμορα και όχι στα Σόδομα. Στο κάτω κάτω κάθε τουρίστας διαλέγει μόνος του και την πόλη που θα επισκεφτεί και τα αξιοθέατα που θα δει σ' αυτήν, συμπεριλαμβανομένων και των μπορντέλων, αν και αυτά δεν ανήκουν πλέον στα αξιοθέατα, αφού μπορεί να τα βρει κανείς παντού, ακόμα και στη Βουλή.

Κατά την ελληνιστική περίοδο, η Παλαιστίνη (το σημερινό κράτος του Ισραήλ και η Ιορδανία μαζί) ήταν η κύρια παλαίστρα στους αγώνες μεταξύ των Πτολεμαίων και των Σελευκιδών για την κυριαρχία στην περιοχή. Τελικά, τα εδάφη του σημερινού κράτους του Ισραήλ μαζί με τα εδάφη της σημερινής Ιορδανίας θα περάσουν στους Σελευκίδες. Αλλά όχι για πολύ. Διότι ένας άλλος ντόπιος λαός, οι Ναβαταίοι, θα απωθήσουν και τους Σελευκίδες και τους Εβραίους, και θα φτιάξουν δικό τους κράτος στην περιοχή της σημερινής Ιορδανίας. Όχι όμως και στην περιοχή του σημερινού κράτους του Ισραήλ. Αυτή θα παραμείνει ελληνιστική και μετά την επανάστα-

ση των αδελφών Μακκαβαίων, μέχρι τη ρωμαϊκή κατάκτηση.

Ο αρχαίος μύθος δηλώνει πως αν δεν τα βρουν σήμερα οι Ισραηλινοί και οι Άραβες, θα τους σοδομίσουν άγρια και τους δυο κάποιος άλλος, ας πούμε οι Αμερικανοί που ξέρουν και από Σόδομα και από Γόμορα, και που πάντα έχουν στις διπλωματικές αποσκευές τους ένα σωληνάριο βαζελίνης για κάθε ενδεχόμενο. Ξέρετε τι σημαίνει «κρατάω ποινή»; Σημαίνει φυλάω τον πσινό μου από τους... Αμερικανούς! Μη βλέπετε τους δικούς μας εδώ που συνήθισαν και τους αρέσει. Ξέρετε τι σημαίνει «τράβα με κι ας κλαίω»; Σημαίνει, μην κοιτάς που κλαίω, το κάνω για να περάσουν για πολιτικό διασμό τον πολιτικό σοδομισμό. Πάντως, κανείς δεν θα μπορούσε να πει με σιγουριά σήμερα ποιος «πηδάει» ποιον σ' αυτή την περιοχή της Μέσης Ανατολής. Οι Ισραηλινοί τους Άραβες, ή οι Άραβες τους Ισραηλινούς; Μάλλον κάνουν αλλαξοκωλιές κάθε τόσο. Τα συνηθίζουν αυτά οι λαοί της Μέσης Ανατολής.

Η ιστορία της Ιορδανίας, που ανήκει στην ιστορική περιοχή της Παλαιστίνης, πάντα συγγεόταν με την ιστορία της κυρίως ειπειν Παλαιστίνης. Αν την ξεχωρίζουμε, είναι για να περιγράψουμε στοιχειωδώς τη ρηχή ιστορία ενός τεχνητού κράτους, που κατασκευάσαν οι Άγγλοι το 1921.

ΑΡΑΒΙΚΗ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ

1. Η Παλαιστίνη των Αράβων

Μέχρι το 1916 την Παλαιστίνη τη διεκδικούν και οι Γάλλοι, και οι Άγγλοι, και οι Εβραίοι, και οι Άραβες. Όμως, τη χρονιά αυτή Γάλλοι και Άγγλοι συνεννοούνται και αποφασίζουν να διευθύνουν την Παλαιστίνη με πρόσχημα την ιστορική σημασία της περιοχής για ολόκληρη την ανθρωπότητα. Και ενώ ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος συνεχίζεται, οι Άγγλοι πείθουν τους Γάλλους πως η προσοχή της Δύσης πρέπει να στραφεί στην καταρρέουσα Οθωμανική Αυτοκρατορία, δηλαδή στα δομικά υλικά που θα προκύψουν από την κατεδάφιση. Για να ξεψυχήσει επίτελους η από χρόνια ημιθανής (και γερμανόφιλη) Οθωμανική Αυτοκρατορία, λεν οι Άγγλοι, η δοθήθεια των Αράβων είναι αναγκαία. Είναι αυτοί, οι ομόθησοι των Τούρκων που δεινοπάθησαν περισσότερο από τους αλλόθησοκους κατά τη μακροαίωνη οθωμανική κατοχή της Μέσης Ανατολής. Στρέφουν, λοιπόν, οι Άγγλοι τους Άραβες κατά των Τούρκων με την άδεια των Γάλλων, και τα αποτελέσματα είναι και άμεσα και θεαματικά. Η μια μετά την άλλη οι αραβικές περιοχές που κατέχουν οι Τούρκοι στη Μέση Ανατολή απαλλάσσονται από τους τοποτηρητές του σουλτάνου.

Στα πλαίσια αυτής της πολιτικής και κάτω από την ένοπλη πίεση των Αράβων, οι Τούρκοι παραδίδουν στους Άγγλους προς φύλαξη τη «διεθνή» Παλαιστίνη στις 30 Οκτωβρίου 1918. Όμως, προκειμένου να δώσουν τη συγκατάθεσή τους στην εφαρμογή των αγγλικών σχεδίων, οι Άραβες της Αραβικής Χερσονήσου, οι κυρίως ειπείν Άραβες, οι Άγγλοι υπόσχονται πως μόλις φύγουν

οι Τούρκοι θα τους βοηθήσουν να φτιάξουν ένα μεγάλο αραβικό κράτος με κέντρο την Αραβική Χερσονήσο. Ωστόσο, μόλις ξεκαθαρίσουν τους λογαριασμούς τους με τους Τούρκους, αντί του μεγάλου αραβικού κράτους, θα προκύψουν ένα σωρό μικρά.

Οι Άγγλοι όμως παίζουν διπλό και πάρα πολύ δύσκολο παιχνίδι. Απ' τη μια χαϊδεύουν τους Άραβες μέχρι να διώξουν τους Τούρκους από την πετρελαιοφόρο Μέση Ανατολή και απ' την άλλη υπόσχονται στους Εβραίους πως θα τους βοηθήσουν να φτιάξουν κράτος στην Παλαιστίνη. Και έτσι, στις 2 Νοεμβρίου 1917, με την περίφημη «διακήρυξη Μπάλφουρ» οι Άγγλοι υιοθετούν το αίτημα του σιωνιστικού κινήματος για τη δημιουργία εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη. Βέβαια, θα χρειαστούν 31 χρόνια για να δέσει το πράγμα και να πραγματοποιηθεί το 1948 η προς Εβραίους δοθείσα αγγλική επαγγελία για τη νέα Γη της Επαγγελίας, όμως το εγχείρημα είναι τόσο μεγάλο, που λίγοι στην Ευρώπη θα πιστέψουν τότε πως οι Εβραίοι θα μπορέσουν πράγματι να φτιάξουν καινούργιο κράτος στην ίδια γεωγραφική περιοχή που βρισκόταν το παλιό, 18 αιώνες μετά από τότε που το διέλυσαν οι Ρωμαίοι. Έχουμε εδώ το πιο μεγάλο και το πιο θεαματικό ιστορικό γεγονός του αιώνα μας. Οι Εβραίοι θα δείξουν σε όλον τον κόσμο πως, παρά τις διώξεις που υπέστησαν ανά τους αιώνες από τους μισαλλόδοξους, είναι πάντα ικανοί για τα πάντα, αφού αποδείχτηκαν ικανοί να αναστήσουν ένα πτώμα ηλικίας 18 αιώνων.

Σημειώστε πως το σιωνιστικό κίνημα θα επηρεάσει και τους δικούς μας εθνικιστές, που αρχίζουν να ονειρεύονται τη Μεγάλη Ελλάδα περίπου τον ίδιο καιρό που οι Εβραίοι αρχίζουν να ονειρεύονται την ανασύσταση του κράτους του Δαβίδ. Όμως, τους διαφεύγει μια λεπτομέρεια: το σημερινό κράτος του Ισραήλ χρωστάει την ύπαρξή του περισσότερο στα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής και λιγότερο στο σιωνιστικό κίνημα. Αν οι Άγγλοι δεν χρειάζονταν χωροφύλακες στη Μέση Ανατολή για να φυλάγουν τα πετρέλαια, οι σιωνιστές θα συνέχιζαν να συρλιάζουν για να κάνουν έτσι ντουέτο με τους δικούς μας, που ακόμα δεν συνειδητοποίησαν πως το σημερινό ελληνικό κράτος δεν χρωστάει την ύπαρξή του στον εξαετή ηρωικό αγώνα των Ελλήνων, αλλά στην απόφαση των Άγγλων να διώξουν τους Τούρκους από το Αιγαίο που το θέλουν «δική τους» θάλασσα, όπως οι

Ενετοί πριν απ' αυτούς. Άλλωστε, οι Τούρκοι δεν πολυκαταλαβαίνουν από θάλασσα.

Το 1922 την απόφαση που πήραν οι Άγγλοι το 1917 για τη δημιουργία εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη θα την υιοθετήσει και η Κοινωνία των Εθνών, ο ΟΗΕ της εποχής εκείνης, που κάνει ό,τι θέλουν οι Άγγλοι, όπως όλοι οι πολυεθνικοί οργανισμοί, που ως γνωστόν δεν φτιάχονται για να προστατεύουν τα συμφέροντα των ανίσχυρων, αλλά για να ισχυροποιούν κι άλλο τα συμφέροντα των ισχυρών.

Υπάρχει ωστόσο μια σημαντική διαφορά ανάμεσα στη «διακήρυξη Μπάλφουρ» και την απόφαση της Κοινωνίας των Εθνών για τη δημιουργία εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη. Με την αγγλική απόφαση του 1917, που παίρνεται κάτω από την πίεση των πανίσχυρων σιωνιστών, δίνονται στους Εβραίους και τα εδάφη της Υπεριορδανίας. Όμως, με την αναθεωρημένη αγγλική απόφαση του 1922, που εμφανίζεται σαν απόφαση της Κοινωνίας των Εθνών, η Υπεριορδανία πρέπει να γίνει ανεξάρτητο κράτος. Μ' αυτό το απλό κόλπο δίνεται στους άγγλους διπλωμάτες η δυνατότητα να πουν διπλωματικά στους σιωνιστές: Μη μας παρεξηγήσετε και μας κάνετε καμιά πλάκα με τις Τράπεζές σας. Εμείς θέλουμε να είναι ισχυρό και μεγάλο το κράτος σας, όμως η Κοινωνία των Εθνών δεν θέλει. Και για να προλάβουν τις εβραϊκές αντιδράσεις, σκαρώνουν στα γρήγορα το «ανεξάρτητο» κράτος της Υπεριορδανίας το 1923, που ήταν προτεκτοράτο των Άγγλων από το 1921, πράγμα που δεν αρέσει καθόλου στους Εβραίους. Που πολύ θα ήθελαν το υπό κατασκευή κράτος τους να καβαλήσει τον Ιορδάνη, ώστε το ιστορικό ποτάμι να διασχίζει το νέο κράτος και να μην είναι το υδάτινο όριο ανάμεσα σε ένα αραβικό και ένα εβραϊκό κράτος.

Με την απόφαση της Κοινωνίας των Εθνών για τη δημιουργία εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη, που προς το παρόν δεν χαρακτηρίζεται κράτος αλλά «εβραϊκή εθνική εστία», κοπάζουν οι διαρκείς συγκρούσεις μεταξύ Αράβων και Εβραίων, που έχουν αρχίσει το 1917 με τη «διακήρυξη Μπάλφουρ» και κορυφώνονται το 1921 με τη δημιουργία του ένοπλου τμήματος του σιωνιστικού κινήματος, της φοβερής και τρομερής Χαγκάνα, που δρα σε παλαιστινιακό έδαφος, όπου ζουν ήδη 65.000 Εβραίοι που αποτελούν το 10% περίπου του πληθυσμού.

Η μετοίκηση των Εβραίων στην Παλαιστίνη έχει αρχίσει το 1880, με την εμφάνιση του σιωνιστικού κινήματος. Αλλά μέχρι το 1921 οι έποικοι δεν ξεπερνούν τις 24.000, συμπεριλαμβανομένων και των γηγενών Εβραίων, αυτών δηλαδή που ζουν στην Παλαιστίνη από την αρχαιότητα. Δεν πέρασαν στη διασπορά όλοι οι Εβραίοι. Ένας μικρός αριθμός παρέμεινε στη γη των προγόνων, κι αυτό είναι ένα πολύ ισχυρό επιχείρημα για τη δημιουργία εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη, που το χρησιμοποιεί πολύ επιδέξια το σιωνιστικό κίνημα.

Αν εμείς οι Έλληνες χρησιμοποιούσαμε το ίδιο επιχείρημα, σήμερα θα έπρεπε να είναι ελληνική και η Αίγυπτος, και η Τουρκία, και η Βουλγαρία, και η Ρουμανία, και η Σερβία, για να μην πάω και η νότια Γαλλία και γίνω καταγέλαστος, όπως οι εθνικιστές, που θεωρούν ελληνική κάθε περιοχή όπου υπήρχε κάποτε ελληνική μειονότητα και τώρα δεν υπάρχει γιατί την κατάπιε η «εθνική εστία». Πράγμα που δεν συνέδη με τους Εβραίους. Που ενώ φρόντιζαν για την εθνική εστία, δεν ξεχνούσαν πως η δύναμή τους βρίσκεται εκτός εστίας, στη διασπορά, εκεί δηλαδή που είναι καλά τοποθετημένο το μεγάλο εβραϊκό κεφάλαιο. Άλλωστε, άλλο εθνική εστία, άλλο εθνικό κράτος και άλλο πολυεθνικά πετρέλαια. Το ξαναλέμε, το σημερινό κράτος του Ισραήλ δεν προέκυψε από την αρχική εθνική εβραϊκή εστία στην Παλαιστίνη, αλλά από τα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής.

Πάντως, αν δεν υπήρχε αυτή η εστία, τα πετρέλαια από μόνα τους θα δυσκολεύονταν να ανάψουν την εθνικιστική φωτιά στη Μέση Ανατολή. Ο εθνικισμός είναι μια πολύ εύφλεκτη ουσία, που δεν πρέπει να αυτοαναφλέγεται, όπως πολύ συχνά συμβαίνει σε μας εδώ, αλλά να πυροδοτείται την κατάλληλη στιγμή, είτε από ντόπιους, είτε από ξένους μπουρλοτιέρηδες, είτε και απ' τους δυο μαζί ύστερα από συνεννόηση. Στα χέρια των δημιουργών, το εξαιρετικά αποτελεσματικό εργαλείο για τη χειραγώγηση των μαζών, που είναι ο εθνικισμός, μπορεί να γίνει χειροβομβίδα που σκάει στα χέρια σου, τη στιγμή που υποκρίνεσαι πως είσαι έτοιμος να τραβήξεις την περόνη. Που καμιά φορά την τραβάς πράγματι μέσα στο νταηλίκι σου και τον τσαμπουκά σου, συχνά κάτω από τα χειροκροτήματα ηλίθιων δημοσιογράφων, που δυσκολεύονται να καταλάβουν πως ο τσαμπουκάς δεν συνιστά πολιτική, συνιστά μόνο ψυχοσθένεια, που μπορεί να

οδηγήσει στην αυτοκτονία. (Προσοχή στους Παπαθεμελίδες. Δεν καταλαβαίνουν τίποτα από... χειρονομίες! Για να μην πω πως δεν καταλαβαίνουν ούτε από χριστιανισμό. Πατι αν καταλάβαιναν, θα έπρεπε να αγαπούν τον πλησίον τους και εντός και εκτός συνόρων. Αν η θρησκεία της αγάπης δεν πάψει να είναι θρησκεία μίσους, όπως την κατάντησαν οι αχρείοι, δεν τη βλέπω καθόλου καλά).

Στο αραβικό Εθνικό Παλαιστινιακό Κίνημα, που δημιουργείται λίγο πριν από το 1920, για να αντιμετωπιστεί ο σιωνισμός, εμφανίζονται εξ αρχής δύο τάσεις. Η πρώτη, με αρχηγό από το 1920 τον Αμίν αλ-Χουσαϊνί είναι αδιάλλακτη και δεν δέχεται κουδέντα, ούτε με τους Εβραίους, ούτε με τους προστάτες τους, τους Άγγλους. Η δεύτερη, με επικεφαλής τον Ραγκίμπ αλ-Νασασίμπι, είναι περισσότερο μετριοπαθής. Ο Νασασίμπι καταλαβαίνει πως το νταηλίκι δεν φτουράει όταν έχεις απέναντί σου όχι μόνο τους Άγγλους και τους Εβραίους αλλά και την παραδοσιακή φιλαρχία των υπανάπτυκτων ομοφύλων σου, και επιχειρεί να ρίξει την αραβική Παλαιστίνη στα μαλακά, ώστε να μείνει κάτι απ' τα συντρίμια. Ξέρει πως το κράτος του Ισραήλ θα δημιουργηθεί οπωσδήποτε. Το επιβάλλει το συμφέρον του διεθνούς κεφαλαίου και όχι μόνο το εθνικό συμφέρον των Εβραίων. Άλλωστε, οι Εβραίοι μετέχουν στο μεγάλο διεθνές κεφάλαιο, ενώ οι Άραβες τον καιρό εκείνο δεν μετέχουν. Σήμερα, κάποιοι από τους σεΐχηδες του Κόλπου μετέχουν.

Όμως οι Έλληνες ούτε τότε μετείχαν, ούτε σήμερα μετέχουν του μεγάλου διεθνούς κεφαλαίου, πράγμα που ωστόσο δεν τους εμποδίζει καθόλου να φέρονται σαν να μετείχαν, όπως κάθε σχιζοφρενής, που περνάει τον εαυτό του για Μέγα Ναπολέοντα, αν είναι Ευρωπαίος, και για Μέγα Αλέξανδρο, αν είναι Έλληνας. Εν αναμονή των εγκαινίων, από τον Αρχιεπίσκοπο, των εργασιών της άντλησης των πετρελαίων του Αιγαίου, δεν μπορεί παρά να κάνουμε ό,τι μας λεν τα αφεντικά μας, μέχρι να γίνουμε και μεις αφεντικά διά των πετρελαίων, οπότε θα κάνουμε ό,τι συναποφασίζουν οι πολυεθνικές, κρύβοντας τον εθνικά υπερήφανο κάτω απ' το τραπέζι των διαπραγματεύσεων για να μη βλέπει το μεγάλο φαγοπότι και λέει στον εαυτό του : Ρε, κερατά, εσύ δεν ήσουν εθνικά υπερήφανος τότε που πεινούσες; Α, να μου χαθείς, ζών!

Το 1929 οι Άραβες της Παλαιστίνης αγριεύουν πολύ όταν βλέ-

πουν τους Εβραίους, πριν καν φτιάξουν κράτος, να επιδίδονται μετά περισσής ευλαβείας σε θρησκευτικές τελετές στο Τείχος των Δακρύων. Αλλά απ' το 1933, τη χρονιά που ο Χίτλερ καταλαμβάνει την εξουσία στη Γερμανία και οι φτωχοί Εβραίοι, που δεν έχουν πού την κεφαλήν κλίνη και τρέχουν πατείς με πατώ σε στην Παλαιστίνη για να σωθούν, όλα έχουν ξεκαθαρίσει στο μυαλό των εξυπνότερων Αράβων: είναι αδύνατο πλέον να απαλλαγούν από τους εβραίους εθνικιστές, που στο πρόσωπο του σφαιγά τους, του Χίτλερ, βρίσκουν έναν απρόσμενο «σύμμαχο».

Σε δύο χρόνια, από το 1933 μέχρι το 1935, οι 135.000 Εβραίοι που ζουν ήδη στην Παλαιστίνη, θα αυξηθούν εντυπωσιακά και θα φτάσουν τις 355.000. Έχουν φτιάξει ήδη ντε φάκτο ένα δικό τους κράτος εν κράτει αγγλικό στην Παλαιστίνη. Οι Άγγλοι, ωστόσο, προσπαθούν να κοντρολάρουν τη μετανάστευση των Εβραίων στην Παλαιστίνη. Δεν τους συμφέρει η υπέρμετρη αύξηση του εβραϊκού πληθυσμού στην περιοχή αυτή. Είπαν στους Εβραίους να κατοικήσουν, κι αυτοί οι μπαγάσεςδες χέστηκαν με τη βοήθεια του χιτλερικού υπακτικού. Ο Χίτλερ ήταν αυτός που τους έκανε να χεστούν. Δηλαδή, τι θα έκαναν οι άνθρωποι, πάνω τους θα τα έκαναν; Όποιος και να 'σαι, πλούσιος ή φτωχός, όταν δεν σου ανοίγουν τις τουαλέτες για να χέσεις εκεί που ζεις, πας και κοπρίζεις τους αραβικούς αγρούς, εκεί που παλιά, πολύ παλιά, οι πρόγονοί σου είχαν φτιάξει και τουαλέτες μεταξύ πολλών άλλων.

Στη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου ο καβγάς μεταξύ Αράβων και Εβραίων κατ' ανάγκην θα κοπάσει στην Παλαιστίνη. Και πριν ξαναρχίσει το παλιό βιολί, οι Άγγλοι προλαβαίνουν και στήνουν στα γρήγορα το κράτος του Ισραήλ το 1948. Η Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (PLO), πολύ γνωστή κυρίως από τον θυελλώδη ηγέτη της, τον Πασέρ Αραφάτ, θα εμφανιστεί με μεγάλη καθυστέρηση, το 1964. Λίγο μετά θα εμφανιστεί και το ένοπλο τμήμα της PLO, η αλ-Φατάχ.

Αλλά η Ιντιφάντα (εξέγερση ή επανάσταση σημαίνει η λέξη στα αραβικά) που θα ξεσπάσει το 1987 στην κατεχόμενη από τους Ισραηλινούς Δυτική Όχθη του Ιορδάνη, δεν θα καταφέρει σοβαρά πράγματα. Και ο αγώνας συνεχίζεται. Και απ' τις δυο μεριές. Και το αίμα τρέχει. Και απ' τις δυο μεριές. Και σμίγει σε μια μεριά. Ω, Θεέ, ω, Αλλάχ, ω, Γιαχβέ, πώς διάολο σε λένε

τέλος πάντων, τι σκοτά κάνεις εκεί πάνω και δεν βάζεις το χέρι σου; Γιατί αφήνεις το διάολο να βάζει συνέχεια την ουρά του; Γιατί έχει ο διάολος ουρά, αν όχι για να μπορείς να τον πιάνεις εύκολα απ' αυτήν; Να σου πώ κάτι, ανίκανε Θεέ; Οι Άγγλοι είναι πιο επιδέξιοι από σένα.

2. Το παλαιστινιακό πρόβλημα

Η Δυτική Όχθη (του Ιορδάνη), που από το 1950 μέχρι το 1967 ήταν ενσωματωμένη στην Ιορδανία και από τότε μέχρι σήμερα ανήκει ντε φάκτο (εκ των πραγμάτων) αλλά όχι και ντε γιούρε (εκ του νόμου) στο κράτος του Ισραήλ, αποτελεί το εδαφικό κέντρο του λεγόμενου «παλαιστινιακού προβλήματος». Που δημιουργήθηκε το 1967, όταν οι Ισραηλινοί, στη διάρκεια του πολέμου «των έξι ημερών» με τους Άραβες, κατέλαβαν και δεν επέστρεψαν στην Ιορδανία μετά την ήττα των Αράβων, εδάφη συνολικής επιφανείας περίπου έξι χιλιάδων τετραγωνικών χιλιομέτρων στο κεντροανατολικό τμήμα του σημερινού κράτους του Ισραήλ, κολλητά στη δυτική όχθη του Ιορδάνη, εκεί που βρίσκεται και η τριπλά ιερή πόλη των Ιεροσολύμων.

Ο τόπος του διστορικού ραντεβού των τριών μονοθεϊστικών θρησκειών είναι η Ιερουσαλήμ. Δυο θρησκείες συναντώνται κάπου και γίνεται χαμός, βάλτε με το νου σας τι είναι δυνατό να συμβεί όταν συναντηθούν τρεις. Ωστόσο, οι υποδειγματικά ανεξίθρησκοι μωαμεθανοί ποτέ δεν δημιούργησαν θρησκευτικής τάξεως σοβαρά προβλήματα στους χριστιανούς και τους ιουδαίους της Παλαιστίνης. Όμως, άλλα προβλήματα, εθνικής τάξεως, δημιούργησαν.

Όπως και να 'ναι, οι μουσουλμάνοι της Παλαιστίνης, όπως όλοι οι μουσουλμάνοι, αντιμετωπίζουν τις άλλες δυο μονοθεϊστικές θρησκείες σαν τα ιστορικά σκαλοπάτια για το πέρασμα στο μουσουλμανισμό, τον πιο αυστηρό και γι' αυτό τον πιο επικίνδυνο μονοθεϊσμό.

Το Ισλάμ δεν είναι θρησκεία. Είναι σύστημα οργάνωσης της κοινωνίας που στηρίζεται σε μια θρησκεία που ονομάζεται μουσουλμανισμός. Το αυστηρό Ισλάμ καταλήγει ή επιθυμεί να κα-

ταλήξει σε μια θεοκρατική πολιτεία, σαν αυτή της Περσίας των χομεϊνί. Όπου, όμως, ο μουσουλμανισμός δεν μπορεί να ελέγξει το κοσμικό κράτος, όπως στην Τουρκία ή την Αλγερία, ώστε από θρησκεία να γίνει σύστημα οργάνωσης της κοινωνίας (Ισλάμ), τότε μπορεί να είναι μια πάρα πολύ ήπια θρησκεία στην περίπτωση που δεν γίνει πόλος έλξης και συσπείρωσης των εξαθλιωμένων. Τα ισλαμικά κινήματα είναι κοινωνικά και όχι θρησκευτικά. Η θρησκεία είναι απλώς το πρόσχημα για επίθεση κατά των εχόντων και κατεχόντων. Αυτό όμως δεν είναι τυπικά μουσουλμανικό γνώρισμα. Όλες οι θρησκείες, εκτός από τον ηθικό και τον μεταφυσικό, έχουν και έναν χαρακτήρα κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό, αλλού εμφανέστερο και αλλού λιγότερο εμφανή, ανάλογα με τη συγκυρία και τις ιστορικές συνθήκες.

Αν δεν αμφισβητήσεις την ορθότητα των ενεργειών του Προφήτη τον καιρό που κατέγραφε με το νι και με το σίγμα στο ιερό βιβλίο που λέγεται Κοράνι το λόγο του Θεού, δεν έχει κανένα πρόβλημα με τους μουσουλμάνους. Παρά ταύτα, ο αυστηρός μονοθεϊσμός, αυτός που δεν αφήνει ανοιχτή την πίσω πόρτα της πίστης για να μπει απ' αυτήν λαθραία ο πολυθεϊσμός με τη μορφή πνευμάτων, Αγίων, και Αγίων Πνευμάτων, μπορεί να αποδειχτεί καταστροφικός. Όσο πιο κοντά στον ένα Θεό βρίσκεσαι, τόσο χάνεις την αίσθηση της πολλαπλότητας και του πλουραλισμού, που είναι αναγκαίος ακόμα και στη μεταφυσική.

Οι δώδεκα θεοί του ελληνικού Δωδεκαθέου και οι τρεις Θεοί του χριστιανισμού, που γίνονται ένας στα πλαίσια της πιο παράξενης και πολύπλοκης σύνθετης έννοιας που εμφανίστηκε ποτέ στην ανθρώπινη σκέψη, της Αγίας Τριάδας, αφήνουν ανοιχτή την πιθανότητα για μια δημοκρατική οργάνωση της κοινωνίας των πιστών. Όμως, ο πάρα πολύ αυστηρός μονοθεϊσμός του μουσουλμανισμού, στον οποίο δεν υπάρχουν ούτε Άγιοι, ούτε πνεύματα, ούτε καν παπάδες για να μεσολαβούν ανάμεσα στους ανθρώπους και τους Αγίους ή τον ίδιο το Θεό, είναι αυτό ακριβώς που χρειάζεται ένα «σωστό» θεοκρατικό κράτος για να λειτουργήσει χωρίς τη βοήθεια των δικτατόρων, αφού δικτάτορας εδώ είναι ο ίδιος ο Θεός. Το Ισλάμ είναι θεοκρατία.

Το 1947, ένα χρόνο πριν από τη δημιουργία του κράτους του Ισραήλ, οι Άραβες αρχίζουν να υπερασπίζονται επισήμως και με τα όπλα την Παλαιστίνη, που συνεχίζει να βρίσκεται υπό

βρετανική εντολή προστασίας. Και θα την υπερασπίζονται επισημώς και με τα όπλα μέχρι τη μέρα που θα φτιάξουν κράτος οι Εβραίοι, φυσικά ερήμην των Αράβων, που κανείς δεν τους ρώτησε αν θέλουν να υπάρχει εβραϊκό κράτος στην περιοχή τους. Όμως, το ήθελαν οι από το 1921 άγγλοι προτέκτορες (προστάτες) της Παλαιστίνης. Κι όταν θέλουν οι Άγγλοι κάτι στη μουσουλμανική Μέση Ανατολή, σε κανέναν δεν πέφτει λόγος.

Άλλωστε, οι Άγγλοι δεν βοήθησαν τους Εβραίους να φτιάξουν κράτος στη μουσουλμανική Μέση Ανατολή από αγάπη γι' αυτούς, αλλά από αγάπη για τα πετρέλαια. Αν δεν υπήρχαν πετρέλαια στη Μέση Ανατολή, ώστε να προκύψει πρόβλημα προστασίας των άγγλων καταπατητών από τους «εχθρούς», δηλαδή τους ίδιους τους ιδιοκτήτες των πετρελαίων, τους Άραβες, οι Άγγλοι μάλλον θα προσυπέγραφαν το σχέδιο του Χίτλερ, που ήθελε να μαζέψει όλους τους Εβραίους του κόσμου στη Μαδαγασκάρη για να προκύψει εκεί ένα τεράστιο εβραϊκό γκέτο. Το σχέδιο ματαιώθηκε, για μόνο το λόγο πως ο Χίτλερ δεν βρήκε αρκετά πλοία ώστε να μεταφέρει στη Μαδαγασκάρη όλους τους Εβραίους της Ευρώπης με μια μεγάλη νηοπομπή, που κανείς δεν θα τολμούσε να της επιτεθεί. Όταν ναυάγησε αυτό το σχέδιο ο Χίτλερ έβαλε μπροστά το εφεδρικό. Τη μετατροπή ολόκληρης της Πολωνίας σε εβραϊκό γκέτο. Ούτε αυτό το σχέδιο θα πραγματοποιηθεί. Ευτυχώς. Τον Χίτλερ θα τον προλάβουν τα γεγονότα, δηλαδή η ήττα.

Όπως και να 'ναι, η γενοκτονία των Εβραίων από τους ναζιστές έχει οικονομικά και όχι φυλετικά κίνητρα. Ο Χίτλερ θέλει τις περιουσίες των Εβραίων, κυρίως αυτών που κατοικούν στη Γερμανία. Και ήταν πάρα πολλοί και πάρα πολύ πλούσιοι οι Εβραίοι που κατοικούσαν στη Γερμανία πριν από την ανάρρηση του Χίτλερ στην εξουσία με τρόπο νομιμότητα, σημειωτέον, το 1933. Μ' άλλα λόγια ο Χίτλερ βλέπει ευνοϊκά τη δημιουργία εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη, παρότι θα προτιμούσε να εμφανιστεί κάπου αλλού, μακριά από τα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής, που τα θέλει δικά του. Αυτός είναι ο λόγος που μάλλον ευκολύνει σιωπηρά παρά δυσκολεύει τη μετανάστευση στην Παλαιστίνη των Εβραίων της Γερμανίας και της Πολωνίας. Στη δημιουργία του κράτους του Ισραήλ θα παίξει το ρόλο του και ο Χίτλερ. Το πρώτο μεγάλο κύμα εβραίων προσφύγων θα καταφτάσει στην Παλαι-

στίνη στη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Το κράτος του Ισραήλ είναι ντε φάκτο έτοιμο από τότε.

Και τότε δημιουργείται από τους Άγγλους το 1947 ένα σκοπίμως θνησιγενές και νομικά ασταθές αραβικό - παλαιστινιακό κράτος, άσχετο τόσο με το κράτος του Ισραήλ, που ετοιμάζεται να σκάσει μύτη, όσο και με το κράτος της Υπεριορδανίας, που το 1947 δεν ξέρει ακόμα πως σε τρία χρόνια οι Άγγλοι θα του χαρίσουν τη Δυτική Όχθη, δηλαδή το αραβικό κράτος της Παλαιστίνης, αυτό που μισοδημιουργήθηκε από τους Άγγλους και μισοέζησε μόνο στα χαρτιά για τρία χρόνια. Πρόθεση των Άγγλων δεν ήταν η δημιουργία αραβικού κράτους στην Παλαιστίνη, δίπλα στο ισραηλινό, αλλά το προσωρινό ξεπέραςμα των δυσκολιών με τον κατευνασμό των ανάστατων Αράβων μέχρι να εδραιωθεί το κράτος του Ισραήλ.

Το 1947, και όσο διαρκεί ακόμα η αγγλική προστασία, οι Άραβες θα επιχειρήσουν για μια τελευταία φορά να εμποδίσουν τους Εβραίους να φτιάξουν κράτος. Αλλά και πάλι δεν θα τα καταφέρουν. Οι Άγγλοι βρίσκονται ακόμα εκεί σαν προτέκτορες, αλλά τώρα για να προστατεύουν τους Εβραίους. Που δουλεύουν πυρετωδώς για την οργάνωση του δικού τους κράτους. Το οποίο θα εμφανισθεί επισήμως το 1948 με την αποχώρηση των άγγλων προτεκτόρων το Μάιο. Και τότε θα αρχίσει ο πρώτος «επίσημος» πόλεμος ανάμεσα στους Άραβες και τους Ισραηλινούς, που έχουν φτιάξει ήδη κράτος και συνεπώς τώρα δικαιούνται και επισήμως το χαρακτηρισμό Ισραηλινός και όχι Εβραίοι, αν και από φυλετικής απόψεως παραμένουν Εβραίοι ή Ισραηλίτες. Σημειώστε πως άλλο Ισραηλίτης (Εβραίος), άλλο Ισραηλινός (κάτοικος του κράτους του Ισραήλ) και άλλο ιουδαίος (οπαδός της θρησκείας των Εβραίων, που λέγεται ιουδαϊσμός).

Σημειώστε ακόμα πως, από θρησκευτικής απόψεως, οι Εβραίοι είναι μόνο και αποκλειστικά ιουδαίοι. Όμως, ιουδαίος μπορεί να γίνει όποιος θέλει, αρκεί να δεχτεί να περάσει τις δύσκολες «εξετάσεις» για να γίνει δεκτός στην ιουδαϊκή (εβραϊκή) κοινότητα. Οι Εβραίοι ποτέ δεν ήταν φυλή με την κυριολεκτική έννοια της λέξης. Ήταν και παραμένουν μια λαότητα που προέκυψε από μια θρησκεία. Όμως η συνοχή αυτής της λαότητας, χάρη στον αυστηρότατο νομοκανονιστικό ιουδαϊσμό, θα γίνει η αιτία να μετατραπεί τελικά η λαότητα σε μια εντελώς ιδιόρρυθμη εθνό-

τητα. Οι απανταχού της γης Εβραίοι είναι ο μόνος λαός που, βάσει του Διεθνούς Δικαίου, κατάφερε να έχει διπλή εθνικότητα: αυτήν του Εβραίου και την άλλη του υπηκόου του εθνικού κράτους στο οποίο κατοικεί ο Εβραίος. Ο έλληνας Εβραίος, για παράδειγμα, δεν έχει μόνο ελληνική ιθαγένεια, έχει και ελληνική εθνικότητα παράλληλα και ταυτόχρονα με την εβραϊκή.

Δεν πρόκειται για προνόμιο που κάποτε τους παραχωρήθηκε, πρόκειται για μια αναγκαιότητα που προκύπτει από την ιδιορρυθμία τους ως λαού. Το ξαναλέμε, η εθνότητα των Εβραίων είναι ανστηρά θρησκευοκεντρική. Δεν νοείται Εβραίος που δεν είναι και ιουδαίος. Εβραίος χριστιανός, ή Εβραίος μουσουλμάνος, ή Εβραίος βουδιστής δεν είναι δυνατό να υπάρξει. Όποιος Εβραίος αποποιείται τον ιουδαϊσμό, όπως ο πατέρας του Μαρξ για παράδειγμα, αποποιείται και τον εβραϊσμό.

Με αφετηρία αυτό το εβραϊκό εθνοθρησκευτικό μοντέλο θα προκύψει σε μας εδώ ο βλακώδης ελληνοχριστιανισμός: πας Έλληνα, ορθόδοξος! Γιατί; Διότι έτσι θέλουν αυτοί που πιστεύουν πως είναι δυνατό να προκύψει εθνική συνοχή διά της θρησκείας, όπως στους Εβραίους. Ναι, αλλά οι Εβραίοι εμφανίστηκαν στην ιστορία ταυτόχρονα με το μονοθεϊσμό, που αυτοί δημιούργησαν. Έκτοτε και για τρεις χιλιάδες περίπου χρόνια, παραμένουν απόλυτα ταυτισμένοι, σαν σουί γκέμερις εθνότητα, με τη θρησκεία τους. Οι Έλληνες θα μπορούσαν ίσως να μιμηθούν τους Εβραίους αν κατάφεραν να παραμείνουν μέχρι τις μέρες μας δωδεκαθεϊστές.

Τόσο ο χριστιανισμός όσο και ο μουσουλμανισμός είναι θυγατρικές θρησκείες του ιουδαϊσμού. Τα ηθικά συστήματα των τριών μονοθεϊστικών θρησκειών ελάχιστα διαφέρουν, ενώ τα θεολογικά τους δόγματα δεν αποκλίνουν πάρα πολύ. Οι τρεις μονοθεϊσμοί δεν μπορεί παρά να είναι ένας κατ' ουσίαν. Αλλιώς δεν θα ήταν δυνατό να γίνεται λόγος για μονοθεϊσμό. Οι τρεις εκδοχές του σημερινού μονοθεϊσμού είναι και οι τρεις εβραϊκής καταγωγής και προελεύσεως.

Το 1949 τα πράγματα θα ηρεμήσουν κάπως στην Παλαιστίνη. Και στην Ελλάδα θα ηρεμήσουν: το 1949 σηματοδοτεί το τέλος του τριετούς Εμφυλίου Πολέμου. Προσέξτε τη σύμπτωση; Το λεγόμενο παλαιστινιακό πρόβλημα αρχίζει να οξύνεται το 1946, που αρχίζει ο Εμφύλιος Πόλεμος στην Ελλάδα, και η πρώτη δύσκολη περίοδος του τελειώνει το 1949, τη χρονιά που τελειώ-

νει ο Εμφύλιος Πόλεμος στην Ελλάδα. Σκεφτείτε την αναστάτωση που θα προκαλούσε στη Μέση Ανατολή μια νίκη των κομμουνιστών εδώ, και τότε πείτε μου αν οι άγγλοι «σύμμαχοι» και στη συνέχεια οι αμερικανοί «σύμμαχοι», είχαν τότε στο νου τους μόνο τον κομμουνιστικό κίνδυνο στην Ελλάδα.

Επιτέλους, πρέπει να καταλάβουμε κάποτε εδώ στην Ελλάδα πως εκτός από την εθνική πολιτική υπάρχει και η γεωπολιτική. Με εξαίρεση ίσως τον Γεράσιμο Κακλαμάνη, που επιτέλους πρέπει κάποτε να τον πάρουμε στα σοβαρά, δεν υπάρχουν εξειδικευμένοι γεωπολιτικοί ερευνητές στην Ελλάδα. Οι καλοί έλληνες πολιτειολόγοι είναι είτε ελληνοκεντρικοί, είτε ευρωπαϊοκεντρικοί, ενώ οι έλληνες πολιτικοί φαίνεται να αγνοούν σκόπιμα την επιστήμη της γεωπολιτικής. Δηλαδή της πολιτικής που ασκείται και εφαρμόζεται σε ευρύτερες γεωγραφικές περιοχές, όπως αυτή των Βαλκανίων, της Μεσογείου, ή της Μέσης Ανατολής, όχι προς όφελος των εθνικών συμφερόντων μας συγκεκριμένης χώρας, αλλά έτσι αυτόματα, μέσα από τις συνεχώς μεταβαλλόμενες συγκυρίες και τη συνεχώς παραλλάσσουσα σημασία που έχει στη διαμόρφωση της διεθνούς πολιτικής μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Στη γεωπολιτική μετέχουν πολλοί πολιτικοί, διαφορετικών εθνικοτήτων. Δεν πρόκειται ακριβώς για διεθνή πολιτική, αλλά μάλλον για «συμμετοχική» πολιτική, που προκύπτει αυτόματα, με την ταυτόχρονη δράση πολλών και διαφορετικών παραγόντων, σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή.

Δεν είναι τυχαίο που οι καλύτεροι γεωπολιτικοί επιστήμονες ήταν πάντα οι Εβραίοι της διασποράς. Δεν είχαν εθνικό κέντρο, για να υποχρεώνονται να μεροληπτούν, βάζοντας εγωιστικά το εθνικό κέντρο στο κέντρο της προσοχής και του ενδιαφέροντός τους. Και τώρα που έχουν εθνικό κέντρο, έτσι που λειτουργεί ανισόρροπα μέσα στη συνεχή ταραχή, το μόνο που αυτό καταφέρει τελικά όσον αφορά την επιστήμη της γεωπολιτικής είναι να κάνει τους εβραίους γεωπολιτικούς να βρίσκονται σε διαρκή εγρήγορση. Κανείς δεν είναι βέβαιος πως το, από το 1948 εθνικό κέντρο των Εβραίων, το κράτος του Ισραήλ, θα υπάρχει για πάντα, ή έστω για μερικές δεκαετίες ακόμα. Αν αλλάξουν τα γεωπολιτικά προγράμματα των συμμάχων των Ισραηλιτών και κυρίως των Αμερικανών, ή όποιων άλλων ισχυρών προκύψουν στο μέλλον, το σημερινό κράτος του Ισραήλ θα διαφοροποιηθεί

αυτομάτως. Είναι αδύνατο να στηριχτεί στον εαυτό του έτσι ασφινκτικά περικυκλωμένο που είναι από τους Άραβες.

Για τους ίδιους περίπου λόγους ούτε η μικρή και επιπροσθέτως κλεπτική Ελλάδα μπορεί να στηριχτεί στον εαυτό της. Αναρωτηθήκατε ποτέ αν θα υπάρχει Ελλάδα το έτος 2100; Αν δεν αναρωτηθήκατε, είναι γιατί πιστεύετε στην αλήθεια του σαχλού εθνικοπατριωτικού ασηματίου που λέει πως η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει. Αν δεν υπάρχει Ελλάδα το 2100, ή το 2200, ή το 2300, τι θα υπάρχει στη θέση της; Ίδου ένα τυπικά γεωπολιτικό ερώτημα, που δεν το βάζουμε, γιατί δεν μας βολεύει να το βάλουμε. Κύριοι, Ελλάδα είναι οι Έλληνες, όχι το έδαφος. Το ελληνικό έδαφος είναι χωράφια και οικόπεδα, που αλλάζουν συνεχώς χέρια. Η Μακεδονία είναι ελληνική; Και βέβαια είναι όταν εκεί ζουν Έλληνες. Η Μακεδονία δεν είναι ελληνική όπως είναι ελληνικό το χωράφι του έλληνα παλπού μου, που κληρονόμησα, για τον απλό λόγο πως ο παλπούς μου Μεγαλέξαντρος ξέχασε να με καταστήσει κληρονόμο διά συμβολαιογραφικής πράξεως. Άλλωστε, υπάρχει και η νομική έννοια της χρησιμότητας: ύστερα από ένα ορισμένο χρονικό διάστημα, ιδιοκτήτης ενός ακινήτου χωρίς νομικά κατοχυρωμένους τίτλους ιδιοκτησίας είναι αυτός που το χρησιμοποιεί.

Ούτως εχόντων των εν Ελλάδι εθνικών πραγμάτων, δεν είναι τυχαίο που ο καλύτερος έλληνας γεωπολιτικός δεν είναι επιστήμονας αλλά καλλιτέχνης. Μιλώ για τον Θόδωρο Αγγελόπουλο. Μιλώ ειδικότερα για το *Βλέμμα του Οδυσσέα* και την πέραν των γεωγραφικών ορίων οδυσεϊκή αντίληψη της ελληνικότητας που υπάρχει σ' αυτό το αριστούργημα. Το εθνικό κέντρο κατέστρεψε τον ελληνισμό. Η δύναμη, η αξία και ειδική ποιότητα του ελληνισμού ήταν πάντα η κατάτμησή του σε πολιτιστικές νησίδες.

Οι Έλληνες και οι Εβραίοι έχουν κάτι το κοινό: κάνουν εντυπωσιακά πράγματα στη διασπορά και καταστρέφονται όταν πέσουν ο ένας πάνω στον άλλο στο στενάχωρο εθνικό κέντρο. Ο ελληνικός πολιτισμός, απ' την οικουμενική φύση του και μόνο, χρειάζεται άπλα. Όχι αυτοκρατορική, όπως πιστεύει ο Άρνολντ Τόμπνυ, αλλά πολιτιστική άπλα. Άλλωστε, ο καιρός των «κλασικών» αυτοκρατοριών έχει περάσει για πάντα. Σήμερα οι αυτοκρατορίες έχουν τη μορφή ομόσπονδων κρατών, όπως οι ΗΠΑ, οικονομικών και πολιτικών ενώσεων, όπως η Ενωμένη Ευρώπη, και πολυεθνικών εταιρειών. Ίσως κάποτε επανέλθει στην επι-

καιρότητα και το μαρξιστικό ιστορικό μοντέλο του παγκόσμιου εργατικού κράτους.

Όπως και να 'ναι, η παγκοσμιοποίηση δεν ευνοεί τον εθνικισμό και την εθνική κλειστότητα. Το πρόβλημα συνελπώς εδώ είναι ποιου είδους και ποιας μορφής παγκοσμιοποίηση θέλουμε, και όχι το ρητορικό ερώτημα αν η παγκοσμιοποίηση καθεαυτή είναι «καλό πράγμα». Και βέβαια είναι καλό πράγμα. Τόσο οι τρεις μονοθεϊστικές θρησκείες όσο και ο μαρξισμός είναι απ' τη φύση τους οικουμενικά συστήματα οργάνωσης της κοινωνίας. Ειδικότερα η ορθοδοξία σε δυο οικουμενικές Συνόδους καταδίκασε τον εθνικισμό ως αίρεση. Χριστιανοαπατεώνες, γιατί δεν το λέτε αυτό στους Έλληνες; Αρχιεπίσκοπε, στ' αλήθεια πιστεύεις πως είσαι χριστιανός ορθόδοξος; Έλα να δούμε μαζί τις ταινίες του φίλου μου του Αγγελόπουλου και είμαι βέβαιος πως θα σε πείσω πως σ' αυτές υπάρχει περισσότερη γνήσια ορθοδοξία απ' όση σε όλα τα εύκολα και επιπόλαια κηρύγματά σου. Κατακαημένη, ιδέα δεν έχεις τι ήταν, τι είναι και κατά πού πάει η Ελλάδα. Να σου πω κάτι; Δεν θα σου επιτρέψουμε να καταστρέψεις την Ελλάδα. Είσαι χομεϊνί, καλά σου το είπε ο αντίπαλός σου στις αρχιεπισκοπικές εκλογές.

Ύστερα από πολλές και δύσκολες συνεννοήσεις ανάμεσα στους ενδιαφερομένους, οι Παλαιστίνιοι Άραβες, ευρισκόμενοι το 1949 μπροστά σε τετελεσμένα γεγονότα, θα περιορίσουν τις εδαφικές τους διεκδικήσεις στη Δυτική Όχθη, την κυρίως ειλείν αραβική Παλαιστίνη. Μάλιστα, θα δεχτούν να έχουν οι Ισραηλινοί έναν διάδρομο ο οποίος θα περνούσε μέσα από αραβικά εδάφη, ώστε να ενώνεται η εγγλωβισμένη στο αραβικό έδαφος της Δυτικής Όχθης Ιερουσαλήμ με τη θάλασσα και η ιερή πόλη των Εβραίων να επικοινωνεί με το κράτος του Ισραήλ από τη δυτική της πλευρά, την εβραϊκή. (Η ανατολική της πλευρά παραμένει αραβική).

Όμως, η Δυτική Όχθη, ξαφνικά, στις 24 Απριλίου 1950, θα προσαρτηθεί στην Υπεριορδανία για να τη μετατρέψει σε Ιορδανία. Ωστόσο, την εν λόγω ζαδή προσάρτηση θα την αναγνωρίσουν μόνο δύο χώρες, η Αγγλία και το Πακιστάν! Ούτε το κράτος του Ισραήλ, ούτε οι Άραβες της Δυτικής Όχθης, ούτε κανένας άλλος σ' όλον τον κόσμο! Κι έτσι, οι Άραβες της Δυτικής Όχθης, θα βρεθούν στα καλά καθούμενα το 1950 υπήκοοι του κράτους της Ιορδανίας και με ιορδανική ταυτότητα στο χέρι,

πράγμα που δεν το θέλουν με τίποτα. Μάλιστα, θεωρούν τους Ιορδανούς προδότες, γιατί δέχτηκαν αυτή τη διευθέτηση διά της οποίας ματαιώθηκε η δημιουργία ανεξάρτητου αραβικού παλαιστινιακού κράτους, δίπλα στο κράτος του Ισραήλ.

Οι Ιορδανοί δέχτηκαν την πρόταση των Άγγλων να ανοίξουν την αγκαλιά τους για τα «ορφανά» της Παλαιστίνης, τους κατοίκους της Δυτικής Όχθης αλλά και τους άλλους Άραβες από ολόκληρη την Παλαιστίνη. Όμως, ούτε σήμερα οι Παλαιστίνιοι που ζουν στην Ιορδανία, τη νέα τους πατρίδα από το 1967, αναγνωρίζουν αυτή τη χώρα σαν γνήσια πατρίδα τους. Συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν τους Ιορδανούς σαν εχθρούς -και μάλλον έχουν δίκιο. Ο βασιλιάς της Ιορδανίας Χουσεϊν είναι μεγάλο μούτρο. Μια από δω το πάει, μια από κει και πάντα καταφέρνει να παραμένει φίλος και ταυτόχρονα εχθρός με όλους. Μέγας ισορροπιστής ο Χουσεϊν, ποτέ δεν θα χάσει εντελώς την ισορροπία του, αν και κάνει συνεχώς ανισόρροπα πράγματα.

Σας το είπα και με άλλη ευκαιρία, η διπλωματία είναι στο αίμα των Αράβων, η εθνική αραβική ομοφροσύνη δεν είναι. Η μεγάλη εθνότητα των Αράβων είναι υποταγμένη στη φυλετική συγκρότηση της αραβικής κοινωνίας. Στους Άραβες, η φυλή υπερέχει πάντα της εθνότητας. Όμως, όταν το έθνος είναι πάρα πολύ μεγάλο, είναι αδύνατο να ταυτιστεί με τη φυλή, όπως σε μας εδώ, όπου οι δημαγωγοί προσπαθούν να μας πείσουν πως ανήκουμε στη φυλή των Ελλήνων. Αν όντως ανήκαμε στη φυλή των Ελλήνων, γιατί ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν λέγεται φύλαρχος; Μήπως για να μη γίνονται δυσάρεστοι συνειρμοί με τους αφρικανούς φυλάρχους, ή μήπως διότι το ρόλο του φυλάρχου τον διεκδικεί και ο κάθε βουλευτίσκος;

Οι κατ' ουσίαν ηττημένοι στον Πόλεμο των Έξι Ημερών του 1967 δεν είναι οι Άραβες γενικά, που μετέχουν σ' αυτόν, αλλά οι Άραβες της Δυτικής Όχθης, γνωστοί έκτοτε και σαν Παλαιστίνιοι, αν και Παλαιστίνιους δεν ονομάζουμε μόνο αυτούς, αλλά όλους τους Άραβες ολόκληρης της περιοχής στην οποία σήμερα βρίσκεται το κράτος του Ισραήλ. Όσοι Παλαιστίνιοι της Δυτικής Όχθης δεν φύγουν απ' την πατρίδα τους μετά το 1967, θα γίνουν ισραηλινοί υπήκοοι. Όχι όμως και υπάκουοι στους νόμους του κράτους του Ισραήλ. (Υπήκοος σημαίνει υπάκουος).

Λόγω μιας διπλής ανυπακοής, και προς τους νόμους του

κράτους του Ισραήλ, του οποίου είναι υπήκοοι από το 1967, και προς τις αποφάσεις των οργανώσεών τους, που συνιστούν αγώνα εντός των πατριών αραβικών εδαφών της ισραηλινής από το 1967 Δυτικής Όχθης, ολοένα και περισσότεροι Άραβες φεύγουν από κει. Και περνώντας ανετότατα το υδάτινο φράγμα του Ιορδάνη βρίσκονται σε λίγα λεπτά στην Ανατολική Όχθη, την ιορδανική, παρόλο που, το ξαναλέμε και το τονίζουμε, η επίσημη γραμμή των οργανώσεών τους είναι να μη φεύγουν, να κάθονται εκεί που κάθονταν και οι παλπούδες τους και οι παλπούδες των παλπούδων τους και να δίνουν από εκεί τον αγώνα τους κατά των Ισραηλινών. Αλλά τι αγώνα να δώσεις όταν είσαι πεινασμένος κι όταν οι άλλοι έχουν πίσω τους το εβραϊκό κεφάλαιο του κόσμου όλου και κυρίως της Αμερικής;

Πάντως, τα πρώτα μετά το 1967 χρόνια οι Ισραηλινοί διακινείται φιλικότατα προς τους Άραβες που παραμένουν στη Δυτική Όχθη. Όμως, αυτή η φαινομενικά ειδυλλιακή κατάσταση θα αρχίσει να αλλάζει σιγά σιγά από τα τέλη της δεκαετίας του '70. Και στις αρχές της δεκαετίας του '80, θα έχει αλλάξει ριζικά. Μέσα σε μια δεκαετία οι Ισραηλινοί θα αλλοιώσουν μεθοδικά τα δημογραφικά δεδομένα μεταφέροντας εβραίους εποίκους στη Δυτική Όχθη, στην οποία μέχρι το 1967 κυριαρχούσαν οι Άραβες. (Την ίδια τακτική εφαρμόζουν και οι Τούρκοι στην κατεχόμενη βόρεια Κύπρο).

Οι περιοσιές των Αράβων που εγκατέλειψαν την πατρίδα τους ανάμεσα στο 1948 και το 1967, στα μέσα της δεκαετίας του '70 θα περιέλθουν στο κράτος του Ισραήλ. Έτσι, επί πρωθυπουργίας Μεναχέμ Μπέγκιν (1979-1983) οι αριθμός των ισραηλινών εποίκων στη Δυτική Όχθη θα πενταπλασιαστεί σε σχέση με τον αρχικό. Όμως, οι Άραβες δεν θα πάνουν να είναι η πλειοψηφία στη Δυτική Όχθη. Παρά ταύτα, θα γίνουν κάτι σαν πρόσφυγες στην ίδια τους την πατρίδα. Κι έτσι, συνεχώς πιεζόμενοι, φεύγουν και άλλοι, φεύγουν ολοένα και περισσότεροι. Οι Άραβες της Δυτικής Όχθης εγκαταλείπουν πανικόβλητοι την πατρίδα τους.

Σήμερα το 70% της γης της Δυτικής Όχθης είναι ιδιοκτησία Εβραίων κι ας συνεχίζουν να είναι μειοψηφία σ' αυτή την περιοχή. Πάντως, όσοι Άραβες απόμειναν στη Δυτική Όχθη είναι κι αυτοί Ισραηλινοί, δηλαδή υπήκοοι του κράτους τους Ισραήλ, κάτι σαν τους δικούς μας μουσουλμάνους της Δυτικής Θράκης,

που δεδαίως είναι έλληνες υπήκοοι, αν και η μεταχείρισή τους από τους «γνήσιους» Έλληνες είναι ανάλογη μ' αυτή που έχουν οι Άραβες της Δυτικής Όχθης από τους «γνήσιους» Εβραίους.

Ου μπλέξεις με «γνησίους» γιατί την πάτησες. Κύριοι, αφήστε τον κόσμο να μπασταρδέψει γνησίως, μπας και δούμε γνήσια προκοπή διά της νοθείας. Προκειμένου για ανθρώπινες ράτσες, κάθε είδος γνησιότητας είναι κάλπικο. Άλλωστε, η φυλετική γνησιότητα είναι εξόχως αντιερωτική και, κατά προέκταση, αντιπαραγωγική, ενώ η μόνη γνήσια μορφή γνησιότητας είναι η καθαρή και αποσταγμένη βλακεία. Βρε ηλίθιοι, ποιος θα μπορούσε να με εμποδίσει να ερωτευτώ Αραπίνα, ή Εβραία, ή Αφρικάνα; Πειράζει αν το μπασταρδάκι μου είναι ασπρόμαυρο, ή τεχνικόλογος; Έτσι κι αλλιώς, το δράμα της ζωής είναι απ' τη φύση του πολύχρωμο. Οι ρατσιστές είναι εξ' ορισμού αντιερωτικοί. Όντας κατοιασμένα, μπακαλιαροειδή, παστωμένα ανθρωπάκια, είναι φυσικό να έχουν υποστεί εγκεφαλικές αλλοιώσεις από τα χημικά συντηρητικά του προγονικού DNA.

Από το 1948 μέχρι το 1967 θα φύγουν από την Παλαιστίνη κάπου 300.000 Άραβες. Άλλες 400.000 θα εγκαταλείψουν τη Δυτική Όχθη μετά το 1967. Παρά ταύτα, τα επίσημα στατιστικά στοιχεία δείχνουν πως μέχρι το 1982 οι άραβες κάτοικοι του κράτους του Ισραήλ πλειοψηφούσαν. Τη χρονιά αυτή οι Άραβες ήταν 833.000 και οι Εβραίοι 313.800. Τα επόμενα χρόνια, για τα οποία δεν διαθέτουμε επίσημα στατιστικά στοιχεία, οι απόλυτοι αριθμοί, αλλά όχι και η ποσοστιαία αναλογία, ασφαλώς θα άλλαξαν υπέρ των Εβραίων.

Ωστόσο, και σήμερα οι Άραβες μάλλον αποτελούν την πλειοψηφία στο κράτος του Ισραήλ, αν συνυπολογίσουμε και τους κατοίκους των κατεχόμενων περιοχών. Συνεπώς, δεν είναι καθόλου βέβαιο πως το κράτος του Ισραήλ θα αποκτήσει κάποτε, έστω και μετά από έναν αιώνα, φυλετική-εβραϊκή ομοιογένεια. Εκτός και αν οι Εβραίοι εφαρμόσουν ναζιστικές μεθόδους γενοκτονίας. Ίσως και να τις είχαν εφαρμόσει αν δεν ήταν περικυκλωμένοι από Άραβες και αν ήταν βέβαιοι πως οι Δυτικοί θα συνέχιζαν να τους στηρίζουν και στην περίπτωση μιας βαρβαρότητας εβραιοναζιστικού τύπου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΤΡΕΛΑΪΚΟΣ ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7
----------------------------	---

ΑΙΓΥΠΤΟΣ

1. Η συγχυσμένη Αίγυπτος του Μωχάμετ Άλι	13
2. Αίγυπτος των Αράβων και των Κούρδων	20
3. Η Αίγυπτος των Άγγλων	28
4. Η Αίγυπτος του Νάσερ	34
5. Η χριστιανική Αίγυπτος	40
6. Ο καχεκτικός παναραβισμός	47
7. Η διώρυγα του Σουέζ	53

ΣΟΥΔΑΝ

1. Ένα ερμαφρόδιτο κράτος	60
2. Το Σουδάν του Μάχντι	66

ΑΙΘΙΟΠΙΑ

1. Η αιώνια χώρα	72
2. Χριστιανικά ούφο εξ Αιθιοπίας	78
3. Ο Αιθίοψ Θεός	84
4. Η Αιθιοπία στο ψυγείο της ιστορίας	90
5. Η Αιθιοπία στο στόχαστρο των παμφάγων	96
6. Η Αιθιοπία των Ιταλών	102
7. Η επαναστατική Αιθιοπία	108

ΙΡΑΝ

1. Περσία, Ιράν, Μηδία, Παρθία.....	115
2. Η γέννηση της Περσικής Αυτοκρατορίας.....	121
3. Οι συνεχείς αναγεννήσεις της Περσίας.....	127
4. Η Περσία της Μπουχάρα και του Ισπαχάν.....	133
5. Η Περσία των Παχλαβί και του Μοσαντέκ.....	139
6. Η Περσία του Χομεϊνί.....	145
7. Ο ινδοπέρης θεός Μίθρας.....	151
8. Ψάχνοντας για τον Ζωροάστρη.....	157
9. Η διδασκαλία του Ζωροάστρη.....	164

ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

1. Το όριο μεταξύ Ευρώπης και Ασίας.....	171
2. Οι Αφγανοί, οι Πέρσες και οι Έλληνες.....	177
3. Το όψιμο κράτος των Αφγανών.....	183
4. Αφγανιστάν, όπως Πακιστάν.....	189
5. Ο αφγανικός εμφύλιος πόλεμος.....	194

ΙΡΑΚ

1. Αραβικές νύχτες με τη Χαλιμά.....	201
2. Το Ιράκ των Αράβων.....	207
3. Πως να φτιάξετε ένα καλό προτεκτοράτο.....	213
4. Ελληνοϊρακινές ιστορίες με αγρίους.....	219
5. Το Ιράκ του Μπάαθ.....	225
6. Κιομέτ για Ιρακινούς και Ευρωαμερικανούς.....	231

ΣΥΡΙΑ

1. Η Συρία των λαών και των πιστών.....	238
2. Ασσυριακή και Βαβυλωνιακή Αυτοκρατορία.....	244
3. Οι Βεδουίνοι της Παλμύρας.....	250
4. Η Συρία των Φοινίκων, των Σελευκιδών και των Ρωμαίων.....	256
5. Η βυζαντινή και η αραβική Συρία.....	262

6. Η Συρία των Μαμελούκων και των Τούρκων.....	268
7. Η Συρία των Γάλλων.....	274
8. Η Συρία του Λώρενς και Μπάαθ.....	280
9. Η Συρία του Άσαντ.....	287

ΛΙΒΑΝΟΣ

1. Το Μαγικό Βουνό.....	294
2. Πρελούντιο στο λιβανέζικο εμφύλιο πόλεμο.....	301
3. Οι Παλαιστίνιοι πρόσφυγες στο Λίβανο.....	307
4. Ο ατέρμων εμφύλιος πόλεμος στο Λίβανο.....	312

ΙΟΡΔΑΝΙΑ

1. Υπεριορδανία και Ιορδανία.....	319
2. Θαύματα στον Ιορδάνη.....	326

ΑΡΑΒΙΚΗ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ

1. Η Παλαιστίνη των Αράβων.....	334
2. Το παλαιστινιακό πρόβλημα.....	340

Κανείς δεν ξέρει τι ακριβώς σημαίνει Μέση Ανατολή, ποιες ακριβώς χώρες θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνει, στη μέση ποιας ακριβώς γεωγραφικής έκτασης θα έπρεπε να βρίσκεται ώστε να δικαιολογείται επαρκώς ο χαρακτηρισμός «μέση», γιατί αυτή η «μέση» γεωγραφική περιοχή της Εγγύς Ασίας και της Βόρειας Αφρικής είναι ανατολική (ασιατική) και όχι δυτική (ευρωπαϊκή), αφού ο δυτικός πολιτισμός ανέτειλε κάποτε στην Ανατολή. Ακόμα και οι γεωγράφοι έχουν μπερδευτεί στην πιο περιπεπλεγμένη περιοχή της υδρογείου.

Ο μάλλον γεωπολιτικός παρά γεωγραφικός όρος «Μέση Ανατολή» εμφανίζεται όψιμα, στις αρχές του αιώνα μας. Αρχικά όριζε μόνο τη γύρω από τον Περσικό Κόλπο περιοχή. Συνεπώς ο νεολογισμός «Μέση Ανατολή» είχε τότε μεγαλύτερη σχέση με τα πετρέλαια της Περσίας και του Περσικού Κόλπου και λιγότερη με μια κάποια δυσκαθόριστη μεσότητα, εκτός ίσως απ' αυτήν που επιβάλλει ο συμβιβασμός ανάμεσα στις πετρελαϊκές εταιρείες, που δημιούργησαν τον όρο, μάλλον για να δηλώνουν έμμεσα πως τα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής ενδιαφέρουν και τη Δύση και την Ανατολή, και το Βορρά και το Νότο. Κατά κάποιον τρόπο η Μέση Ανατολή είναι το γεωπολιτικό κέντρο ολόκληρης της υδρογείου.

Όπως και να έχουν τα πράγματα με την καταγωγή της έννοιας «Μέση Ανατολή» η γεωγραφική περιοχή που καλύπτει ένας πολιτικός όρος ο οποίος ποτέ δεν ήταν σαφώς γεωγραφικός, ευρύνεται συνεχώς και περισσότερο. Σήμερα, όταν λέμε Μέση Ανατολή εννοούμε ακόμα και την Αιθιοπία, ακόμα και το Σουδάν αλλά και την Ελλάδα σε μερικές περιπτώσεις, ίσως για να συμπεριλάβουμε στα μεσανατολικά πετρέλαια και αυτά του Αιγαίου, που δεν ξέρουμε πότε θ' αρχίσει η άντλησή τους. Άλλωστε, η Ελλάδα, όπως και η Τουρκία, όπως και η χερσόνησος του Σινά είναι γεωγραφικές περιοχές που αιωρούνται ανάμεσα σε τρεις ηπείρους, την Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική, όπως ακριβώς και ολόκληρη η Μέση Ανατολή, το σημείο συνάντησης όλων των πολιτισμών του δυτικού ημισφαιρίου, παλιών και καινούργιων. Με μια έννοια πολιτιστική, Μέση Ανατολή είναι το κομβικό σημείο της συνάντησης των πολιτισμών που εμφανίστηκαν στην Ασία, την Αφρική και την Ευρώπη και που δεν είναι ούτε ακριβώς ασιατικοί, ούτε ακριβώς αφρικανικοί, ούτε ακριβώς ευρωπαϊκοί.

ISBN 960-7058-77-1

9 799607 058774